Sven Wimnell 15 september 2020: Riksdagens öppnande. Kungen, regerings-förklaring, partiledardebatt. politik 8-14 september. Debattartiklar. Utrikes och inri-kes artiklar 4-14 september. Utredningar om politik sedan början av mars 2020.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzo.pdf

Sven Wimnell 15 september 2020: Riksdagens öppnande. Kungen, regerings-förklaring, partiledardebatt. politik 8-14 september. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar 4-14 september. Utredningar om politik sedan början av mars 2020.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzo.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Något om politiken 8-14 september 2020**

4 Riksdagens öppnande. Kungens tal
5 Regeringsförklaringen
14 Partiledardebatt
61 Några artikar med anknytning till regeringen och partiernas politik
163 Sven-Eric Liedman 7 september om utvecklingen i världen

166 **Kapitel 2 : Debattartiklar i DN 4 - 14 september 2020**

189 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 4 - 14 september 2020**

190 **Utrikes DN-artiklar**

701 **Inrikes DN-artiklar**

1525 **Kapitel 4: Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Sammanställningar fr o m 7 mars 2020**

1564 **Tillägg 17 september 2020: Sverigedemokrater och Kristdemokrater vill att Trump ska vinna i presidentvalet i USA den 3 november 2020**

Kapitel 1: Något om politiken
8-14 september 2020

Riksdagens öppnande 8 september 2020

Riksdagens snabbprotokoll 2020/21:2 Tisdagen den 8 september
Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

§ 1 Riksmötets öppnande
Anf. 1 TALMANNEN:
Jag hemställer att Ers Majestät förklarar riksmötet öppnat.

Anf. 2

HANS MAJESTÄT KONUNGEN:

Herr talman! Ärade ledamöter! I går eftermiddag hade 5 837 svenska invånare avlidit med covid-19, till stor sorg för de sina och till förlust för vårt land.

I spåren av pandemin har människor fått se sina livsverk raserade.

Många, framför allt äldre, har behövt leva i långvarig isolering.

Sjukvården och dess modiga medarbetare har prövats hårt och gjort ett enastående arbete. Vi alla är djupt tacksamma.

I dag vet vi betydligt mer om detta virus och hur det sprids än vi gjorde för bara ett halvår sedan. Kunskapen är större och beslutsunderlaget bättre, och det är trösterikt. Ändå fortsätter ovissheten att vara stor. Pandemin är långt ifrån över.

Samtidigt kvarstår andra utmaningar. Klimatförändringen, arbetslösheten, kriminaliteten och den psykiska ohälsan hör till de problem som har stor påverkan på vår framtid och som fortsätter vänta på att lösas. Det arbetet får inte stanna av.

Det fortsätter också vara en angelägen uppgift att värna vår demokrati. Under fyra år fram till 2022 pågår riksdagens firande av den svenska demokratins första hundra år – ett jubileum som får en särskild tyngd av händelseutvecklingen i vår omvärld.

Herr talman! Ärade ledamöter! Pandemin har försatt Sverige och världen i ett läge som ställer krav på oss alla. Vi behöver anpassa oss, tänka om och finna nya vägar framåt. Det har Sverige alltid gjort, och det görs också i dag. Vi ser det i stort som i smått och i hela samhället – i näringslivet, kulturen, sjukvården, äldreomsorgen och utbildningsväsendet, i nya tekniska lösningar, nya sätt att arbeta, nya former för möten, umgänge och upplevelser. Detta gäller även riksdagens viktiga arbete.

Herr talman och ärade ledamöter! Riksmötets öppnande har hållits i den här formen sedan 1975, och under dessa år har jag nog aldrig sett så många tomma bänkar vid öppnandet som i dag. Från regeringen deltar färre statsråd än brukligt. Den diplomatiska kåren representeras vad jag förstått endast av en ambassadör. Även min egen familj har begränsat sin närvaro.

Det är en annorlunda ceremoni, men den visar också på Sveriges förmåga att anpassa sig och att vara i tiden. Formerna är delvis nya, men traditionen upprätthålls. Vårt samhälle fortsätter att fungera. Ni, ärade ledamöter, fortsätter att förvalta det förtroende som medborgarna gett er att fatta kloka och väl underbyggda beslut till gagn för vårt land och alla som lever här. Det är ett ansvar som väger särskilt tungt ett år som detta. Jag önskar er valda ombud för Sveriges folk kraft, mod och visdom i ert viktiga arbete.

Härmed förklarar jag 2020/21 års riksmöte öppnat. (Applåder)

Anf. 3 TALMANNEN:
Jag hemställer att statsministern avger sin regeringsförklaring.

Regeringsförklaringen den 8 september 2020 av statsminister Stefan Löfven.

Regeringsförklaringen den 8 september 2020 (pdf 201 kB)

Eders Majestäter, Herr talman, Ärade ledamöter av Sveriges riksdag!

Sverige är ett land att vara stolt över.

Vi är världsledande i klimatomställningen.

Vi har en sagolik natur, levande folkrörelser och en enastående föräldraförsäkring.

Generationerna före oss har tillsammans byggt ett land där var och en förväntas ta sitt ansvar för Sverige, men där varje person också har alla möjligheter att bli sitt bästa jag.

Vi har skyddsnät och stöd till den som blir arbetslös eller sjuk, vi har fri utbildning och innovativa företag.

Det är vårt Sverige som vi ska vara stolta över.

Det är vårt land som vi ska göra ännu bättre – och att göra det är vår gemensamma uppgift.

***

Herr talman.
Coronakrisen prövar vårt land.

Jag vill tacka riksdagens samtliga partier och ledamöter för ett gott samarbete under en svår tid för Sverige.

Ni har gett varje svensk invånare skäl att vara stolt över vår demokrati.

Det nya coronaviruset kommer att prägla vårt land under lång tid och samhället är rustat för nya utbrott.

Regeringen har beslutat att delta i EU-gemensamma upphandlingar om vaccin. Storskalig testning, fysiskt avstånd och smittspårning fortsätter.

En kommission utvärderar nu samhällets samlade åtgärder för att hantera coronakrisen. Kommissionens första rapport kommer före årsskiftet och uppdraget ska slutredovisas i februari 2022.

Vi har talat ovanligt mycket om ansvar och sammanhållning under året.

Varje person har behövt ta ett stort ansvar för att Sverige ska klara av coronakrisen – och varje person kommer att behövas för att bygga vårt land starkare.

Det Sverige som drabbades av det nya coronaviruset var inte perfekt, med brister i äldreomsorgen, pågående klimatförändringar som påverkar våra barns framtid och revor i den välfärd som ska garantera människors trygghet.

Därför ska vi inte återgå till hur Sverige var före krisen.

Vi ska bygga något ännu bättre.

Vi har nu möjlighet att skapa jobb och samtidigt åtgärda samhällsproblem.

Vi ska göra det genom investeringar i sjukvården, äldreomsorgen och klimatomställningen.

Grunden för regeringens politik är januariavtalet, det breda politiska samarbete som ger stabilitet, värnar ett öppet demokratiskt samhälle och som innebär konkreta lösningar på Sveriges samhällsproblem.

Den sammanhållning som präglat vårt land under krisen behövs också framöver. Uppgiften att stärka Sverige är gemensam, där ingår arbetsmarknadens parter, civilsamhället och enskilda människors engagemang.

Tillsammans hanterar vi det nya coronaviruset.

Tillsammans ska vi jobba Sverige ur den ekonomiska krisen.

Och tillsammans ska vi bygga vårt land starkare än tidigare.
***

Herr talman.
Det nya coronaviruset har slagit hårt mot människors liv och hälsa, men också samhällsekonomin har drabbats. Många företagare och arbetstagare har ett mycket tufft år.
När det nya coronaviruset kom hade Sverige den lägsta statsskulden sedan 1977. Den ekonomiska styrkan möjliggjorde åtgärder som korttidspermittering och omställningsstöd, vilket har räddat jobb och företag.

Nu går vi vidare. Vi behöver fortsätta hålla nere smittspridningen, men nu påbörjas omställningen från krispolitik till långsiktiga investeringar. Det innebär en historisk budget med nya förslag på över 100 miljarder kronor.

Hela samhället behöver vara med för att vi ska kunna jobba Sverige ur krisen. Genom investeringar i sjukvården, äldreomsorgen och klimatomställningen stärker vi Sverige samtidigt som människor får jobb här och nu. Företagare ska kunna anställa, unga enklare få sin första anställning och bostad.

En hög sysselsättning är avgörande för Sveriges välstånd. Men arbete är också avgörande för den enskilda människan, för alla som går upp när klockan ringer, tar en kopp starkt kaffe till frukosten och sedan går till jobbet. Arbetet ger försörjning men också gemenskap, möjligheten att själv bygga sitt liv – och bidra till sitt land. För att bättre kunna möta behoven fortsätter reformeringen av Arbetsförmedlingen.

Människor behöver vara rustade för att kunna ta de jobb som finns. Därför fortsätter utbyggnaden av Kunskapslyftet i hela landet. Särskilt fokus riktas mot bristyrkesutbildningar.

Forskning och innovation krävs för att skapa jobb och stärka Sveriges konkurrenskraft. En forsknings- och innovationsproposition kommer att presenteras i höst.
Arbetsrätten ska moderniseras och anpassas till dagens arbetsmarknad, samtidigt som balansen mellan parterna ska upprätthållas. Om arbetsmarknadens parter når en överenskommelse om hur lagen om anställningsskydd ska reformeras, så kommer regeringen att lägga förslag i enlighet med den.

Under coronakrisen har många av dem som kunnat arbeta från hemmet gjort det. Distansjobb, onlinefika med kollegorna och digitala möten har blivit rutin. Den digitala infrastrukturen fortsätter att byggas ut i hela landet.

Det ska gå att leva och arbeta i hela landet. Möjligheterna att driva företag på landsbygden ska fortsätta att förbättras. Investeringar i bostäder och infrastruktur är ett effektivt sätt att stimulera ekonomin och samtidigt skapa arbetstillfällen i hela Sverige.

Vi har en historisk möjlighet att genomföra åtgärder som ger jobb här och nu – men som också stärker Sverige. Den möjligheten tar vi. Tillsammans ska vi jobba Sverige ur krisen och bygga samhället mer hållbart.
***

Herr talman.
Den globala uppvärmningen är vår tids ödesfråga. Konsekvenserna av ett varmare klimat – bränder, torka, stigande havsnivåer – fortsätter att drabba människor. Världens fattigaste bär minst skuld till klimatkrisen men är samtidigt de som drabbas värst.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Vi ska fortsätta att vara världsledande i arbetet med att motverka den globala uppvärmningen och i genomförandet av Agenda 2030.
Att Sverige är världsledande inom klimatomställning och elektrifiering gynnar våra företag, vår export, våra arbetstagare, vår välfärd, vårt land.

En grön skatteväxling ska genomföras, vilket innebär att skatter höjs på miljöförstörande verksamhet och sänks på arbete och företagande. Sveriges första klimathandlingsplan genomförs.

Regeringen genomför nu den största järnvägssatsningen i modern tid. Under nästa år avser regeringen att återkomma med en infrastrukturproposition till riksdagen, med förslag till en långsiktig utveckling av vår infrastruktur.

Den sammanhållning och beslutsamhet som samhället uppvisar under coronakrisen behövs för en rättvis klimatomställning. Tillsammans ska vi ställa om vårt samhälle – för klimatets skull, för Sveriges skull.
***

Under den här speciella sommaren har fler svenskar än tidigare upptäckt vårt fantastiska land på nytt. Många har nyttjat vår grundlagsskyddade allemansrätt och vandrat i vår vackra fjällvärld eller i våra djupa skogar.

Hört tystnaden, känt den friska luften, märkt hur gott en chokladkaka smakar efter en lång tur.

Hållbar turism är viktigt för Sverige och regeringen kommer därför att förbättra förutsättningarna för besöksnäringens återhämtning.

Den som vandrar i naturen lär sig att inte lämna något skräp efter sig – en princip som ska gälla annars också.
Vi behöver ställa om från dagens ohållbara resursanvändning.

Regeringen tar nu fram den första svenska handlingsplanen för hur en cirkulär ekonomi ska förverkligas. Nya regler för engångsplast införs. De svenska kusterna ska vara platser vi är stolta över. Våra hav ska vara fulla med liv. Regeringen fortsätter att arbeta med att minska

påverkan från övergödning, att få ett hållbart fiske och att ingen plast ska hamna i havet.

Svensk natur, med stor biologisk mångfald, välskött skog och naturreservat är något också kommande generationer ska kunna njuta av.
***

Herr talman.
Sveriges välfärd är vår gemensamma stolthet.

Vi har stora sjukhus och små byskolor. Vi har förskolor och hemtjänst, skyddsnät och språngbrädor.

Ett välfärdssystem uppbyggt på tanken att ingen människa ska lämnas efter eller hållas tillbaka.

Regeringen började rusta svensk skola, äldreomsorg och sjukvård redan före krisen. Sedan 2014 har vi gjort stora investeringar i välfärden som nu har 100 000 fler medarbetare. Vi behöver göra mer, vi kommer göra mer.

Under coronakrisen har revor i vårt samhälle blivit tydliga, revor som enbart kan åtgärdas genom stora satsningar och hårt politiskt arbete. De äldre som varit med och byggt Sverige har rätt till en god ålderdom och en bra pension. Nu kan jag berätta att pensionärers ekonomi fortsätter att förstärkas.

Under nästa år införs ett särskilt pensionstillägg på upp till 600 kronor i månaden för den som har slitit ett helt yrkesliv med låg lön.
Pengar som kommer att göra skillnad. Skillnaden i beskattning mellan pension och lön ska tas bort helt.

Regeringen tar samtidigt nästa steg för långsiktigt höjda pensioner genom fördjupade diskussioner inom Pensionsgruppen. Regeringens uppfattning är att inbetalningarna till pensionssystemet behöver öka.

Den som jobbar inom äldreomsorgen har ett viktigt, ansvarsfullt jobb. Det behöver tydliggöras. Catrin Jansson, undersköterska i hemtjänsten, skrev i sin novell ”De levande” såhär:

”Värst är kvällarna, så många människor, så lite tid. Det är svårt att vara människa. Behoven är så stora, hjälpen så liten.

Oron kommer på kvällen, trötttheten, tankarna, de återkommande larmen, det finns ingen tid för det plötsliga. Men det omöjliga blir möjligt.”

Det ska vara attraktivt att arbeta inom äldreomsorgen och de som gör det ska få ett tydligt erkännande.

För att höja kompetensen genomför regeringen ett Äldreomsorgslyft. Det innebär att människor får möjlighet att utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska på betald arbetstid.
Äldreomsorgslyftet beräknas leda till mer än 10 000 nya tillsvidareanställningar inom äldreomsorgen. Undersköterska ska bli en skyddad yrkestitel.

När telefonen ringer finns det samtal som alla fruktar, men som många fått under året: att en anhörig blivit inlagd på sjukhus eller att hälsotillståndet tyvärr försämrats.

Då stannar livet upp, vardagsproblem som tidigare verkade så stora blir plötsligt oviktiga.

Sverige ska ha en jämlik sjukvård i världsklass som ska finnas där för alla. Coronakrisen har inneburit den största påfrestningen på vården i modern tid.

Personal inom vård och omsorg har visat stor skicklighet under mycket tuffa förhållanden. Ni har imponerat på ett helt land. Ni har ett helt lands tacksamhet.

För att säkra tillgången på akut sjukvård har många patienters besök eller operationer blivit uppskjutna. Sjukvården ska ha resurser att hantera de uppdämda vårdbehoven och den covid-19-relaterade vården. Behoven i landet är stora. Förstärkningen av de allmänna bidragen till kommuner och regioner fortsätter.

Primärvården ska reformeras. Regeringen vill göra det lättare att få en tid på vårdcentraler i hela landet, stärka vården för exempelvis äldre och utöka förutsättningarna för förebyggande insatser. En fast läkarkontakt är avgörande.
Hälso- och sjukvårdens krisberedskap stärks. Offentliga såväl som privata aktörers ansvar för en säker försörjning av läkemedel utreds, liksom införandet av särskilda beredskapsapotek.

Grundskolorna har varit öppna i Sverige under våren. Det är en mening som nog aldrig tidigare uttalats i en regeringsförklaring. Under dessa nya förhållanden har lärare och annan skolpersonal utfört ett fantastiskt arbete.

Det ska vara ordning och reda i skolans klassrum – och ordning och reda i skolans styrning. En nationell plan för studiero och trygghet i skolan tas fram. Skolinspektionen ska ges ökade möjligheter att kunna stänga fristående och kommunala skolor med stora och återkommande brister.

Kunskap och bildning är ledstjärnor för nya reviderade kurs- och ämnesplaner och därmed för svensk skola. Elevernas kunskapsresultat har förbättrats i flera internationella kunskapsmätningar samtidigt som preliminär statistik från våren visar att andelen niondeklassare som är behöriga till gymnasieskolan ökar.

Regeringens fokus är att kunskaperna ska fortsätta öka. Skolans resurser ska fördelas efter behov och skolan ska bli mer jämlik. En utredning om statligt huvudmannaskap tillsätts. Köerna i barn- och ungdomspsykiatrin ska minska och elevhälsan värnas.

Skickliga förskollärare, lärare och rektorer är grunden för en framgångsrik skola. Ett professionsprogram ska utformas, som syftar till att förskollärare, lärare och rektorer ska växa i sin profession, utveckla undervisningen och bidra till forskningen.

Svensk välfärd ska stärkas – i år och under kommande år.
***
Herr talman.
Sveriges utrikespolitik har som mål att skapa trygghet i vårt land och i vår omvärld. Vår tids stora utmaningar hanteras bäst genom multilateralt samarbete – i FN, i EU och i vårt närområde.

Gemensam säkerhet bygger vi tillsammans.

EU är vår viktigaste utrikes- och säkerhetspolitiska arena. Inget annat samarbete är så avgörande för svensk säkerhet och fred.

EU är också centralt för svensk ekonomi, välfärd och vårt klimatarbete. Krisberedskapen ska stärkas och den inre marknaden ska utvecklas för stärkt konkurrenskraft i den globala ekonomin. Sverige ska fullt ut delta i och forma EU-samarbetet på ett sätt som värnar både svenska och europeiska intressen.

EU-samarbetet bygger på våra gemensamma värderingar. Sverige ska fortsatt driva på för att alla länder ska respektera principer som oberoende domstolar och fria medier. Länder som inte respekterar rättsstatens principer ska inte kunna få EU-bidrag på samma sätt som tidigare.

Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Den militära alliansfriheten tjänar vårt land väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp drabbar ett annat land i Norden eller i EU. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas. Sverige står upp för Ukrainas suveränitet och territoriella integritet. Vi fördömer Rysslands aggression mot Ukraina och den illegala annekteringen av Krim. Vi står bakom EU:s sanktioner mot Ryssland. Samtidigt ska vi ha kontakter och söka dialog med Ryssland och det ryska samhället.

Vi stöder det belarusiska folkets strävan efter demokrati. Utvecklingen i Belarus påverkar säkerheten i Sveriges närområde.

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har över tid försämrats. Regeringen bedömer att totalförsvarets förmåga därför behöver fortsätta att förstärkas och öka betydligt. Betydande tillskott tillförs det militära försvaret. Sveriges bilaterala och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten bör fortsätta att fördjupas.

Det civila försvaret förstärks kraftigt efter många år av nedmontering. Arbetet med att inrätta en myndighet för psykologiskt försvar fortsätter. Ett nationellt cybersäkerhetscenter inrättas under året.

En bankskatt ska införas för att finansiera satsningar på försvaret. Europa måste ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Den europeiska säkerhetsordningen måste fortsatt värnas, inklusive varje lands rätt att välja sin egen säkerhetspolitiska väg. År 2021 är Sverige ordförande i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE. Det är en ansvarsfull uppgift i en orolig tid.

Vi välkomnar riksdagens enighet kring skrivelsen om Sveriges Kinapolitik. Sverige och EU ska bedriva en aktiv politik i relation till Kina, med utgångspunkt i våra värderingar och intressen. Vi står bakom principen om ”ett land, två system” för att bevara Hongkongs självstyrande ställning.
Den transatlantiska relationen är central för Sveriges och Europas säkerhet och välstånd.

Det nordiska samarbetet är unikt. Våra länder ska dra lärdomar från hanteringen av coronakrisen och stå enade i framtiden.

Sverige ska fortsatt vara den ledande kraften i världen för en feministisk utrikespolitik. Coronakrisen har satt behovet av jämlikhet, hälsa och sjukvård världen över i blixtbelysning.

Utvecklingssamarbetets demokratifokus fortsätter. Sverige kommer vara drivande internationellt för ett effektivt och ansvarsfullt bistånd.

Multilateralt samarbete är ledordet när FN i år fyller 75. Sverige ska fortsätta att göra sin del för fred, frihet och samarbete.
***

Herr talman.
Den 15 juni började 61 nya polisassistenter sin tjänstgöring i Polisom rådet Stockholm syd. I Polisområdet Nordvästra Skåne var de 22 nya. Och i Polisområdet Västerbotten var de 11.

Sverige har nu nästan 21 000 poliser, det högsta antalet någonsin.
Vi är halvvägs till målet om 10 000 fler polisanställda till 2024.
Förstärkningen av polisen fortsätter.

När gängen sprider skräck och våld är det ofta hårt arbetande människor som bor i utsatta områden som drabbas.

Samhällets uppgift är att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten.
Våra lagar gäller i varje stad, i varje kvarter, på varje torg. Inga kriminella personer, ligor, gäng eller familjer ska tro att de är starkare än samhället.

Straffen för gängrelaterad brottslighet ska skärpas och myndigheter får nya verktyg för att samarbeta mot gängen.

Åtgärder för att bryta tystnadskulturen och stärka rättsprocessen genomförs. Straffen ska skärpas för bland annat rekrytering av unga till kriminalitet och brott med kopplingar till kriminella uppgörelser. Regeringen föreslår att straffrabatten för unga myndiga ska avskaffas vid allvarlig brottslighet.

Utbyggnaden av Statens institutionsstyrelses anläggningar och Kriminalvårdens anstalter och häkten fortsätter.

Det är fullt möjligt att trycka tillbaka den grova brottsligheten. Alla straffskärpningar, ytterligare poliser och ökade resurser till rättsvårdande myndigheter har betydelse.

Men för att lyckas är det avgörande att rekryteringen till brottslighet stoppas. Ingen tonåring ska se kriminalitet som sin framtid. För att klara det krävs ett helt samhälle där vi hjälps åt.

I boken ”Osebol” intervjuas Lars Jörlén av författaren Marit Kapla. Lars beskriver hur han och kollegorna på skolan åkte och hämtade elever som föräldrarna inte fick iväg på morgonen.

”Det var inte vår skyldighet men folk ställde upp. Vi hade den inställningen försökte i alla fall ha den att alla barn är allas barn.

Även om man har föräldrar så är det samhällets barn.”

Socialsekreterare, lärare, fotbollstränare, skolpersonal och grannar – alla kan göra sin del för att stötta och styra upp en tonåring som håller på att hamna snett.

Kommunerna ska få ett i lag fastställt ansvar att förebygga brott. Regeringen prioriterar det förebyggande arbetet. Hela samhället behöver dra åt samma håll.

Vi ska trycka tillbaka de kriminella gängen.

Vi ska se till att dagens unga inte blir morgondagens brottslingar.

Vi behöver ett helt, starkt samhälle för att klara av det.
***

Herr talman.
Sverige ska fortsätta att värna jämställdhet, jämlikhet och demokrati – här hemma och i världen.

Trots att rasismen och nazismen borde ha lagts på historiens skräphög för länge, länge sedan, frodas de i dag. Under året har exempelvis afrosvenskar höjt sina röster mot den rasism de drabbas av. Rasism i alla dess former och uttryck ska motas tillbaka av hela samhället.

Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism har skjutits upp till följd av coronakrisen men äger rum hösten 2021.

Den svenska migrationspolitiken ska vara rättssäker, effektiv och human. Asylrätten ska värnas. Sverige har tagit ett stort ansvar för att ge en fristad åt människor som lämnat sitt land för att söka skydd. Fler länder i EU måste ta sitt ansvar. Den migrationspolitiska kommittén lämnar snart sitt betänkande. Arbetet fortsätter då med ett långsiktigt hållbart regelverk för framtidens migrationspolitik.

Den människa som kommer till Sverige men inte har rätt att stanna ska återvända. Men varje person som flyr till Sverige och har rätt att stanna ska få all hjälp att bli en del av samhället.

Varje människa i Sverige ska vara delaktig i samhället och känna till sina rättigheter. Regeringen avser att inrätta ett oberoende, nationellt institut för mänskliga rättigheter under 2021. Detta ska föregås av en bred parlamentarisk förankring.

Sverige ska fortsätta att stärka den fria opinionsbildningen, skydda yttrandefriheten och stödja fria medier i hela landet.

Samhällsinformationen till asylsökande utökas och blir en obligatorisk del av asylprocessen.

Inget barn ska behöva oroa sig för våld eller för att tvingas bli bortgift. Därför tar vi nu fram en nationell strategi för att motverka alla former av våld mot barn, däribland hedersrelaterat förtryck. Dessutom införs ett särskilt hedersbrott.

Alla i Sverige ska ha samma möjlighet att bli sitt bästa jag. För att det ska bli verklighet behöver den ekonomiska jämlikheten öka.

Inget barns framtid ska heller avgöras av föräldrarnas inkomst – eller brist på inkomst. Jämlikhetskommissionen har lämnat viktiga förslag för att öka den ekonomiska jämlikheten.
Reformerna för hbtq-personers rättigheter fortsätter. En könsneutral föräldraskapslagstiftning utreds.

Sverige ska vara en kulturnation att räkna med. Kulturen förenar oss, vidgar perspektiv och inspirerar till nya tankar.

Under coronakrisen har kulturen drabbats hårt. Det har påverkat alla kulturskapares ekonomi – men också oss som land. Vardagen tappar färg när biografer, konserthus och teatrar är stängda.

Om människor ska kunna drabbas av en storslagen dikt, njuta av en konsert eller få en ny favoritlåt, då måste det finnas människor som skapar allt detta. Kulturskapares ekonomiska trygghet ska värnas. En

konstnärspolitisk skrivelse läggs fram. Kultur riktat till barn och unga ska stärkas.

Idrott skapar gemenskap och hälsa. Svensk idrottsrörelse ska få förutsättningar att klara den pågående krisen och nå alla barn och unga som vill idrotta.

Sverige ska fortsätta vara ett land där jämställdhet, jämlikhet och demokrati är självklart i samhällets alla delar.
***

Herr talman.
Det nya coronaviruset prövar Sverige. Men vi, vårt land, kommer att klara också denna prövning. Vi går igenom krisen tillsammans, som ett land där vi alla tar ansvar.

De styrkor som krisen tydliggjort ska vi bära med oss när vi bygger vårt land starkare än innan. Ansvar. Sammanhållning.
Hur tydligt det blivit att vi är beroende av varandra.

Vi har ett nytt politiskt läge.
Den regering jag leder ska göra vad som krävs för att åtgärda revorna i vårt samhälle.

Men för att lyckas behöver vi möta framtiden på samma sätt som vi mött krisen.

Som ett land, där vi fortsätter ta ansvar för varandra,
för Sverige,
för vårt samhälle,
där vi fortsätter möta svåra stunder och goda tider tillsammans.

Riksdagens snabbprotokoll 2020/21:4. Onsdagen den 9 september
Kl. 09.00–11.56. Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

§ 1 Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Dagens partiledardebatt förs i ett läge då det krävs samling för att möta en av de största kriser världen har upplevt. Vi står inför en gemensam uppgift. När regeringen klassade det nya coronaviruset som en samhällsfarlig sjukdom i februari var drygt 14 000 smittade i hela världen. I dag har närmare 30 miljoner människor haft sjukdomen.

I Sverige har många människor avlidit. Många sörjer sina älskade familjemedlemmar och vänner. Men i sorgen har vi ändå förmått kraftsamla. Vi hjälper varandra. Vi ställer upp för varandra. Vi gör gemensamma uppoffringar. Och tillsammans har vi fått ned smittspridningen och hjälpt vården att mäkta med.

Låt oss ta med oss det också i arbetet för att upprätta trygghet på gator och torg. Den oro som föräldrar känner för att låta sina barn gå ensamma till fotbollsträningen är en angelägenhet för oss alla.

Mördandet, skjutandet och gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet. Vi måste alla fortsätta att visa beslutsamhet.

Kort efter valet 2014 fattade regeringen beslut om ett antal åtgärder som angriper den organiserade brottsligheten. Under den här mandatperioden har vi presenterat det största paketet mot gängkriminalitet någonsin, och det betar vi systematiskt av. Vi har skärpt mer än 50 straff och infört mer än 20 nya brottsrubriceringar. Det har aldrig funnits fler poliser i Sverige. Fängelserna är fulla.

Men vi är inte färdiga. Problemet finns nämligen kvar.

Polismyndigheten är tydlig med att de aldrig ensamma kan stoppa gängen. Vill vi komma åt nyrekryteringen och rädda dagens barn från en framtid som gängmedlemmar eller brottsoffer måste alla göra mer.

Det behövs ännu bättre myndighetssamverkan. Det behövs att socialtjänsten, skolan och vården har resurserna och förmågan att fånga upp unga innan de hamnar i kriminalitet. Polisen har alltså rätt.

Hela samhället måste kraftsamla. Det är vår gemensamma uppgift.

Herr talman! Coronakrisen har gjort det tydligt vilka brister vårt samhällsbygge har. Under lång tid och under olika regeringar har det slarvats med det som måste vara det viktigaste i ett välfärdssamhälle, nämligen välfärden, och då inte minst äldreomsorgen. Sedan 2014 har det gjorts historiska satsningar på välfärden. Och i dag jobbar 100 000 fler i vård, skola och omsorg. Riktningen är alltså rätt. Men vi är inte färdiga där heller, långt ifrån.

Låt mig ge ett exempel. Välfärden kan inte till stora delar bäras upp av människor som på grund av sina arbetsvillkor har en osäker inkomst, sämre löneutveckling och lägre pension och som inte får någon kompetensutveckling. Ja, vi ska jobba Sverige ut ur krisen, men vi kan inte gå tillbaka till allt som det var förut. Vi måste bygga någonting nytt och någonting bättre. När vi gör det ska ingen tvivla på vad som är gränsen mellan rätt och fel. Vi ska vara tydliga med vilka

förväntningar och krav vi har på varandra. Och det måste börja med barnen.

Barn behöver omsorg, vård och kärlek. De behöver trygghet. Men de behöver också sunda värderingar. Den som väljer att bli förälder har här ett ansvar. Man har ett ansvar för att sätta gränser, ett ansvar för att göra det tydligt vilka beteenden som inte tolereras. Det ansvaret måste man försöka ta själv. Och visst ska den förälder som behöver stöd i detta ha det och få det. Men vi som samhälle kan inte acceptera att barn fostras in i normlöshet, att tonåringar löper amok eller att asocialt beteende går i arv.

Herr talman! Coronakrisen har skapat ett nytt politiskt läge i Sverige. Den historiska kris vi går igenom i dag skapar samtidigt historiska möjligheter för framtiden. Det kommer att krävas mod här. Det kommer att krävas beslutsamhet av oss alla.

Mina prioriteringar under lång tid framöver kommer att vara jobben. Det är bara när alla som kan arbeta arbetar som vi kan bygga ut välfärden. Det är bara när alla som kan arbeta arbetar som vi kan snabba på den helt nödvändiga klimatomställningen. Och det är bara när alla som kan arbeta arbetar som vi har råd med fler poliser och bättre förebyggande sociala åtgärder mot kriminaliteten.

Att ha ett arbete ger självrespekt. Att se sina föräldrar gå till jobbet ger framtidstro. Kampen för jobben är alltså en kamp för välfärden och jämlikheten. Det är också en kamp mot missmod, utanförskap och desperation. Och det är en kamp som måste vara vår gemensamma.

Herr talman! I måndags kunde regeringen och samarbetspartierna berätta att vi är överens om att stärka svensk välfärd rejält. År 2021 kommer det att bli över 40 miljarder mer till välfärden jämfört med år 2018. I det ingår den största nationella satsningen på svensk äldreomsorg någonsin.

Låt mig särskilt nämna Äldreomsorgslyftet. Det är en kompetens-utvecklingssatsning där ny och befintlig personal ges möjlighet att utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska på betald arbetstid. Den tryggheten förtjänar de äldre som har byggt vårt land. Och de arbetsvillkoren förtjänar personalen. Så ser ett gemensamt arbete ut när det gäller välfärden och i praktiken. Det gör mig stolt, och det gör mig glad.

Nästa år inför vi också ett särskilt pensionstillägg för dem som har slitit ett helt yrkesliv till låg lön. Och skillnaden i beskattning vad gäller pension och lön ska tas bort helt. Det kommer mera.

Nästa år spenderar vi över 100 miljarder på att återstarta ekonomin. Man får gå många decennier tillbaka i tiden för att hitta en satsning i den storleksordningen.

Den förra mandatperiodens satsningar på äldreomsorg, sjukvård och skola visade vägen framåt. Och den krispolitik som vi har presenterat under de här månaderna visar fortsatt vägen framåt. Här finns framtidens gröna jobb, här finns exportmöjligheterna och här finns vägen till ett starkare samhälle. Det är den vägen som regeringen väljer i dag, och vi fortsätter på den vägen i morgon. (Applåder)

Anf. 2 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Det kommer en dag när vi kan tala om coronakrisen som historia, men det kan vi inte än. Många länder är fortfarande ödmjuka inför vart det här är på väg.

Moderaterna har hela våren drivit på regeringen för fler tester och kraftfullare ekonomiskt stöd till dem som har drabbats värst. Vi kommer att fortsätta samarbeta, men vi kommer också att fortsätta kräva en bättre svensk strategi som inte än en gång sviker Sveriges äldre. Testning, smittspårning, isolering – det är de som är smittade och sjuka som ska isoleras, inte alla Sveriges äldre. Regeringen måste kliva fram och fatta beslut.

Sverige har så många andra problem som vi länge har plågats av och som inte alls har tagit paus under coronakrisen. Det handlar till exempel om den allt grövre kriminaliteten. Nästan varje dag sker nya mord, knivdåd eller skjutningar. De kriminella gängen terroriserar hela bostadsområden i Sverige. Det handlar även om arbetslösheten, som nu är högre i Sverige än i Italien. I juni ökade vår arbetslöshet snabbast av alla länder i hela EU. Mycket som är bra i vårt land grumlas nu av allt som är dåligt.

Det här står högst upp på min agenda: bekämpa brotten och bekämpa arbetslösheten. Båda frågorna kräver en annan politik och en ny kurs. Jag vet att Sverige skulle kunna bli ett mycket bättre land om vi bara bestämde oss och fattade rätt beslut. Jag vet också att det kommer att krävas mycket av var och en av oss, både som medborgare och som medmänniskor. Det kräver dessutom ett starkt och tydligt politiskt ledarskap med en regering som förstår situationens allvar, som vet vad den vill, som talar klartext och kallar en spade för en spade, som har handlingskraft och som kan samarbeta med andra för att få något gjort. Alla ser att Sverige just nu saknar ett sådant ledarskap. En del säger det också högt.

Stefan Löfven och hans regering vill inte ens erkänna sambandet mellan stor invandring, dålig integration och växande kriminalitet. I förra veckan kallade statsministern Sveriges grova våldsbrottslingar för smågangstrar. Det är bara ett ord, men ibland är faktiskt ord viktiga. Om den högst ansvarige för landets inre och yttre säkerhet inte ens förstår problemet kan han inte bli en del av lösningen. Och när regeringen är en del av problemet måste regeringen bytas ut.

Stefan Löfven tittar inte upp och ut över Sverige. Han tittar ned i ett avtal med 73 punkter. Ingen av de punkterna handlar om att krossa den organiserade brottsligheten. Hur är det ens möjligt att skriva 73 punkter svensk politik och missa kriminaliteten?

I förra veckan var jag i Akalla och träffade oroliga föräldrar. En ung mamma som kom från Syrien berättade att knarklangningen nu sker helt öppet och mitt på dagen som en maktdemonstration. Gängen vill visa att det är de som äger gatan, inte vi andra. Samtidigt vittnar poliser i Rinkeby om att barn socialiseras in i kriminaliteten, eller som en annan förälder sa: Killarna med guldkedjor och svarta bilar är de unga grabbarnas idoler.

När jag i förra veckan var i Botkyrka för att diskutera våldspreventivt arbete berättade en erfaren polis att ungdomar systematiskt hotas till tystnad. En kille hade fått en pistol upp i munnen som en signal om att han nu skulle hålla tyst.

I Norsborg dödades, som vi alla vet, tolvåriga Adriana i början av augusti. Det är i grunden helt ofattbart. Det var inte länge sedan mina

flickor var tolv. Jag kan bara föreställa mig den bottenlösa sorgen. Hennes död måste bli en vändpunkt. Annars förstörs något viktigt i vårt land. Förstår man det förstår man också varför vi inte längre kan nöja oss med småjusteringar i marginalen. Det krävs mönsterbrytande förändringar med åtgärder som leder till riktig förändring, för om vi bara gör som vi alltid har gjort kommer det att gå som det alltid har gått.

I mitt allra första tal som partiledare sa jag att i mitt Sverige ska varken kön, klass eller klan få begränsa unga människors framtid. I lördags talade den biträdande rikspolischefen Mats Löfving klarspråk. Han konstaterade att det finns 40 klaner i Sverige som har kommit hit för att organisera och systematisera kriminalitet. Han sa: ”De arbetar med att skapa makt, de har stor våldskapacitet och de vill tjäna pengar.” Polischefen efterlyser flera av de politiska förslag som Moderaterna har lagt fram. Han blickar mot andra länder som har gjort mer än Sverige.

Det går nämligen att vända utvecklingen. Titta på Danmark! De har gjort vad vi borde göra: dubbla straff för gängkriminella, avlyssning, visitation och anonyma vittnen. Detta har Moderaterna föreslagit i flera år. Allt det här har regeringen sagt nej till. Det är faktiskt en skam för Sverige att vi exporterar grovt kriminella till Danmark. Och det är genant för regeringen att det är först när de begår brott i Danmark som de döms och får riktigt hårda straff.

Sverige behöver ett politiskt ledarskap med handlingskraft att genomföra en ny kriminalpolitik. Det behövs ett ledarskap som förstår att det är arbetslinjen, inte bidragslinjen, som kan ta Sverige framåt och som både kan och vill samla Sverige till lösningar som väcker bred respekt i denna kammare och hos svenska folket. Så ser jag på mitt uppdrag. Moderaterna vill bryta dödläget i svensk politik, ta tag i problemen och få någonting gjort, för Sverige behöver en ny kurs och en ny regering. (Applåder)

Anf. 3 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! Vår nation utkämpar ett krig mot en osynlig fiende. Denna fiende har tagit mångas mormor eller morfar, far eller mor, en bror eller en syster. Jag ska väl egentligen inte säga att jag talar för alla här i kammaren, men i detta sammanhang tror jag att jag kan göra det: Våra tankar går till alla som har fallit offer för coronavirusets härjningar och deras anhöriga.

Detta är en osynlig fiende som har tagit så mycket kraft att nästan alla andra samhällsproblem som vi står inför under lång tid har fått gå under radarn. Det innebär inte, herr talman, att dessa problem har försvunnit. Tvärtom finns välfärdskrisen kvar. Otryggheten och rädslan hos många medborgare i vårt land finns i högsta grad finns.

Brottsligheten och inte minst gängkriminaliteten finns kvar och frodas. I Malmö tvingades poliser backa när de trycktes tillbaka av extremister. I Göteborg omringades två poliser av ett tjugotal gängkriminella. Den mest aggressiva mannen vid den händelsen är tidigare dömd för mord. Ändå går han fri. Han är fri nog att sätta upp vägspärrar och hota poliser. Han är fri nog att inte bry sig ett dugg om vad polisen och våldsmonopolet säger. Samtidigt hör vi att ett fyrtiotal släktbaserade kriminella nätverk styr och ställer på gator och torg.

Herr talman! Att detta ens tillåts hända i Sverige år 2020 är makalöst. Det är skandalöst. Det är oacceptabelt. Det är så uruselt och svagt att så lite görs för att trycka tillbaka detta. Vid det här laget känner vi till

Stefan Löfvens och regeringens svar på kritiken: Vi har aldrig haft så många poliser som vi har nu. Vi har gjort historiska satsningar, större än någonsin tidigare.

där duger inte längre, herr talman. Människor är trötta på dessa fantasier och på att de som styr vårt land ständigt hänvisar till en verklighet som vanligt folk inte kan känna igen sig i.

Det är ett faktum att vår statsminister och hans allierade – landets vänsterliberala styre – fortfarande vägrar att ta in att denna gängbrottslighet i högsta grad är importerad, trots alla misslyckanden och brutna löften, trots att det finns svart på vitt att en absolut majoritet av de gängkriminella har utländsk bakgrund och trots alla tydliga fakta. Det här är ett resultat av ansvarslös splittringspolitik i decennier. Varför inte bara säga som det är? Ska det vara så svårt att säga det som alla andra redan vet? Ska det vara så svårt att säga att vi hade fel och vi gjorde fel?

Herr talman! Nu har Stefan Löfven stått i talarstolen år efter år och hävdat att det är dags att knäcka gängen. Så sent som i går upprepade han detta – det är dags att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten – i sin sjunde regeringsförklaring och efter sex år som statsminister.

Vad har egentligen hänt under dessa år? Mördare sätts fortfarande på ungdomshem. Gängen fortsätter att rekrytera, inte minst bland unga. Sedan Stefan Löfven tillträdde har antalet fall av dödligt våld i kriminella konflikter ökat kraftigt. Det har mer än tredubblats på fem år. Så kallade utsatta områden är såklart överrepresenterade. Det har nu gått så långt att polisen i vissa sammanhang till och med behöver ha poliseskort.

Om vi ska lyckas vända på det här vore det bra att börja med att se verkligheten och beskriva verkligheten som den faktiskt är. Först och främst, herr talman, krävs det att vi omedelbart sätter stopp för fortsatt import av brottslighet. Ett stopp för fortsatt asylrelaterad invandring kombinerat med en kraftigt skärpt utvisningspolitik är högsta prioritet.

Kriminella utlänningar har inte i Sverige att göra. Det ska ställas extremt tydliga krav på vad som accepteras i vårt land och vad som inte accepteras. Det krävs krafttag, herr talman. Det krävs politiker som vågar se verkligheten så som den faktiskt ser ut, politiker och ledarskap som på riktigt vill ha lag och ordning i vårt land och ett politiskt ledarskap, herr talman, som förstår vad som krävs för att nå lag och ordning i vårt land. (Applåder)

Anf. 4 ANNIE LÖÖF (C):
Herr talman! Sverige behöver en ekonomisk nystart. Vi behöver en kraftfull injektion i allt det som bygger vårt samhälle starkare – i det som får våra företag på fötter igen och gör att de kan behålla kollegor och anställa nya och i det som gör att vi kan sänka skatten samtidigt som vi satsar på välfärden, men också i det som gör att vi kan sätta stopp för den allt grövre brottsligheten. Den våldsspiral som berövar människor liv, frihet och trygghet måste brytas. Statens allra mest grundläggande uppgift, att garantera tryggheten, måste återupprättas i hela landet.

Vi behöver lägga fast en tydlig men också klok plan för hur vi ska ta Sverige framåt genom och ur krisen. Alltför många företag har fått se kunderna försvinna, orderböckerna gapa tomma och intäkterna falla. Arbetslösheten stiger till oroväckande nivåer, samtidigt som allt fler människor ser sina ekonomiska marginaler krympa. För att möta detta

måste vi agera kraftfullt och målmedvetet och hitta en balans mellan sänkta kostnader för att anställa, ekonomiska lättnader för hushållen och kloka offentliga investeringar på alla avgörande områden.

Vi i Centerpartiet vill se sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Det skulle stärka företagen, möta ungdomsarbetslösheten, som nu skjutit i höjden i krisens spår, och ge fler chans till en verklig nystart. Vi vill också ge fler människor en ekonomisk trygghet genom att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare. Då kan fler komma bort från den oro som finns över att pengarna inte ska räcka till månaden ut, samtidigt som vi snabbare får hjulen att snurra igen i ekonomin. Det är en frihetsreform och en rättvisefråga. Vi vet också att det är möjligt att sänka skatten på jobb och företag och samtidigt klara av att genomföra livsavgörande investeringar i vårt samhälle i form av satsningar på vården, äldreomsorgen och skolan. Det är någonting som vi kommer att göra i den budget som kommer att presenteras.

För bara några dagar sedan presenterade Centerpartiet tillsammans med regeringen och Liberalerna 20 miljarder i tillskott till kommuner och regioner – en investering i de hårt arbetande människor som utgör välfärdens kärna, som sliter dag och natt och som dragit ett extra tungt lass under det senaste halvåret. Men vi behöver också investera i andra viktiga delar som lyfter vårt land och gör det starkare. Vi behöver investera i polisen och det övriga rättsväsendet och i deras kamp mot en brottslighet som tar sig alltmer hänsynslösa och brutala uttryck. Vi behöver investera i en levande och konkurrenskraftig landsbygd där allt fler får snabbare och stabilare bredband och där vi fortsätter att prioritera bättre vägar och järnvägar, som knyter ihop vårt land och gör det enklare att få vardagen att gå ihop. Vi behöver investera i våra svenska bönder genom att förenkla i de gröna näringarna och tydligt prioritera landsbygdsprogrammet.

Men en politisk rörelse som vill tas på allvar i vår tid behöver också vara seriös med klimatpolitiken. Vi vill därför se en rad tydliga klimatsatsningar som tar oss framåt i den gröna omställningen. Vi vill investera i den svenska bioekonomin och i forskning och utveckling som gör oss världsledande på området. Vi vill bredda Industriklivet, så att fler företag får stöd i sitt arbete med att minska utsläppen. Vi vill ha ett nytt grönt avdrag som gör det billigare och enklare för privatpersoner att installera exempelvis solceller eller en laddstolpe till sin elbil. Vi vill fortsätta att utveckla tekniken för minusutsläpp – den plockar bort utsläppen och gör både Sverige och världen grönare.

Samtidigt måste vi också bära med oss att pandemin långt ifrån är över, att det absolut viktigaste just nu är att hålla smittan nere, skydda våra svagaste och värna varje människas liv. Ett ansvarsfullt och handlingskraftigt ledarskap måste klara av det och samtidigt också ha en förmåga att rusta vårt land inför den tid som kommer genom att här och nu lägga grunden för en verklig rivstart av svensk ekonomi, stärka våra företagare, ge dem hoppet tillbaka, ge fler människor chansen till ett jobb, lyfta människor ur ekonomisk oro, öka deras frihet och investera klokt och effektivt i allt det som binder samman vårt land och i det som gör Sverige tryggare, grönare, klimatsmart och mer hållbart. För att ge Sverige den nystart och trygghet som krävs är det viktigt att visa tydligt ledarskap. (Applåder)

Anf. 5 JONAS SJÖSTEDT (V):
Herr talman! Häromdagen kom nyheten att de nationella proven i skolan kanske inte kan genomföras. Det mesta verkar hemligstämplas i skolan. Skolor ses som vilka företag som helst. Grundläggande uppgifter blir affärshemligheter. Det här är direkt orsakat av att samma partier som värnar vinsterna för storföretagen, exempelvis skolbolag, inte vill att de ska omfattas av offentlighetsprincipen.

I alla andra länder hade det här varit en bisarr och helt orimlig nyhet – man får inte göra obegränsade privata vinster på skolverksamhet. I Sverige ser vi inte bara hur privatiseringen av skolan leder till att pengarna läcker iväg – pengar som skulle ha gått till elever går till någonting annat. Vi ser också hur skolor lockar med glädjebetyg och hur skojare och religiösa extremister försöker dra nytta av systemet.

Men framför allt ser vi hur den privatiserade marknadsskolan är motorn i segregeringen. Barn får inte längre samma chans i skolan. Sverige gick från att för 100 år sedan vara ett av de mest ojämlika samhällena till att bli ett av de mest jämlika. En nyckel var enhetsskolan och öppningen till högre utbildning för alla barn. Detta tillsammans med utjämnade inkomster, aktiv bostadspolitik och bra välfärd gav människor frihet och möjligheter.

Med ökad skolsegregering, planer på marknadshyror, otrygga anställningar och gräddfiler med privata sjukvårdsförsäkringar bryts detta fina samhällskontrakt upp. Var och en får ordna sin egen välfärd.

Själva grundtanken med att vi hjälper varandra när vi behöver varandra som bäst hotas. Vi går från medborgare till kunder.

Att återupprätta detta kontrakt och återupprätta förtroendet för välfärden är vänsterns stora uppgift. Det kräver att vinstintresset ska bort ur välfärden. Det kräver en sammanhållen statlig skola som ger alla barn chansen.

Vår andra stora uppgift är klimatet. Klimatfrågan kan tyckas vara komplicerad. Men på ett sätt är den enkel: Vi måste fasa ut de fossila bränslena. När industrin – SSAB i Luleå, Cementa i Slite – säger att man vill göra detta ska man få allt stöd i omställningen. Men när man inte vill måste politiken säga stopp. Fossilindustrin kommer inte att ändra sig av sig själv. Det är ett politiskt ansvar. Deras vinster ligger i att fortsätta förstöra vår planet. Så länge enorma summor går till fossilinvesteringar går vi åt fel håll.

Det är det som striden om tillståndet för Preem i Lysekil handlar om. Det är den här mandatperiodens kolgruvor. Parisavtalet förpliktar länder att göra sitt. Om det ges tillstånd till utbyggnad i Lysekil kommer vi inte att klara av att göra vårt. När man inte gör sin egen läxa är det svårt att hävda att man är en global ledare. Det är det som det handlar om.

Covidkrisen har visat på många både styrkor och svagheter i det svenska samhället. Två saker har visats med stor tydlighet. Det ena är att det inte är svårt att säga upp folk i Sverige. Det andra är att fackföreningarna alltid försöker att lösa det på bästa sätt för medarbetare och företag när krisen kommer.

Systemet har visat sig fungera när det gäller arbetsmarknaden. Ändå vill januaripartierna slå sönder det. Ändå vill de mala den svenska anställningstryggheten till grus för miljoner löntagare. Det skulle göra att fackföreningarna inte kan försvara sina medlemmar. Det skulle kunna göra att man säger upp slitna människor som jobbat i årtionden på arbetsplatser för att de är mindre lönsamma.

Det skulle ge mer tysta, rädda, arbetsplatser. Men det ger inte fler jobb. Det vet vi av erfarenhet. Möjligen är det så att man kan göra sig av med den utslitne och ta in någon annan i stället. Men det var inte så det var tänkt att fungera på svensk arbetsmarknad. Nu förhandlar parterna. Jag hoppas att de lyckas. Gör de det så gör de det trots det hot som hänger över dem med den utredning som presenterades i juni.

Vad är då det egentliga motivet till att man vill försvaga anställningstryggheten? Det handlar inte om jobben, för det ger inga jobb. Det handlar om att försvaga fackföreningsrörelsen. Det handlar om att ta bort argumenten för att vara med i facket när de inte kan försvara en när man behöver det som bäst.

Vi vet vad som händer i samhällen där fackanslutningen minskar. Ojämlikheten ökar, och löneutvecklingen blir sämre. Vi kommer inte att ge oss om anställningstryggheten. (Applåder)

Anf. 6 EBBA BUSCH (KD):
Herr talman! Hopp är det sista som lämnar människan. Det är hopp om rättvisa, om framtiden och om att ens barn ska få det bättre än vad man själv hade det. Det är många gånger vad som driver oss människor.

Men hopp kan också släckas om rättvisa inte skipas, som när automateld tar livet av en tolv år gammal flicka eller när två unga pojkar kidnappas och torteras en hel natt.

Ingen kan längre förneka att oskyldiga drabbas. Om Sverige inte ska bli ett land av rädda själar måste kampen mot brotten vara central i ledarskapet för landet. Man vänder sig till statsministern och förväntar sig ledarskap. Vad tänker regeringen göra?

Nu säger statsministern att det som händer är ”oacceptabelt”, som han har sagt så många gånger förut. Det var vad han sa efter restaurangmorden 2015, när skjutningarna eskalerade 2017 och efter mordet på Karolin Hakim 2019. Men under hela denna period har Stefan Löfven varit den som styrt Sverige. Det är som att han inte förstår vad hans favoritord betyder. Det är när något är ”acceptabelt” som man låter det fortgå, men när något är ”oacceptabelt” gör man något åt det.

Sanningen är den att den här regeringen inte har prioriterat kampen mot brottsligheten. Sedan 2014 har vi i den här kammaren samlat en majoritet för 78 förslag som skulle kunna vända trenden. Vi har uppmanat regeringen att ge rättsväsendet de verktyg som det behöver.

Men ingenting har blivit verkligt. Inför nu Adrianalagarna. Ni har tagit på er ansvaret att leda Sverige. Då kan ni inte ducka för den nya brottsligheten.

Vad beror regeringens passivitet på? Är det ovilja, oförmåga eller okunskap? Överallt undrar människor: Varför tar de inte krafttag? Jag tror inte att det är av illvilja. Stefan Löfven vill självfallet inget ont. Men ledarskapet brister. Januaripartierna är splittrade, rådvilla och sönderförhandlade.

De är låsta av stridigheterna mellan S och MP, av januariöverenskommelsens 73 punkter och av de egna falangbråken. Vad är mer talande än att det bara var två av fyra partiledare som var på plats och att två saknades när januaripartierna häromdagen skulle presentera nya anslag till kommunerna? Bara en ny regering kan ge Sverige ett nytt ledarskap.

Det är inom många områden som vi behöver ett nytt ledarskap. Före sommaren lyfte jag med varje enskild partiledare fram situationen för personalen i vården och att de nu behöver avlastning och semester. Svaret var ljummet.

När pandemin inte eskalerade över sommaren trodde många att faran var över. Men redan före pandemin var vårdköerna rekordlånga. Nu har vi 153 000 patienter som väntat olagligt länge på att få den vård de behöver. Kvinnor med konstaterad bröstcancer får höra att de måste vänta. Samtidigt säger personal upp sig av utmattning. Varför agerar inte regeringen? Var finns ledarskapet?

Var finns ledarskapet när svensk arbetslöshet skjuter i taket? Ni minns alla Löfvens löfte. Inför hans första val lovade han Europas lägsta arbetslöshet. Men i dag konkurrerar Sverige i stället med länder som Spanien och Grekland om pallplats i kampen om EU:s högsta arbetslöshet. Vad hände med löftet? Vad hände med ledarskapet?

Vad är då vår uppgift, vi som riksdagsledamöter? Det är att lösa de stora problemen. Vad är det värt att diskutera nya RUT-avdrag när den nya brottsligheten hotar tryggheten? Vad är det värt att diskutera marginella förändringar av arbetsrätten när vårdköerna är all-time-high? Vad är det värt att diskutera små förändringar av nyproduktionshyror när Sverige nu faller mot botten i arbetslöshetsligan?

Riksdagsledamöter! Vad väntar ni på? Vad är er ursäkt för att inte avsätta den här regeringen och att inte införa Adrianalagarna? Vad är det ni gör värt om människor inte är trygga och inte kan lita på Sverige? Vad väntar ni på? (Applåder)

Anf. 7 JOHAN PEHRSON (L):
Herr talman! Gäng- och klanbrottsligheten dödar våra döttrar, krossar livschanser för våra söner och hotar att på allvar underminera den svenska rättsstaten. Ska denna brottslighet knäckas måste insatser till på bred front inom minst tre stora politiska områden. Det handlar om migration, integration och den svenska rättspolitiken.

Liberalerna medverkade i sexpartiöverenskommelsen om en stram migrationspolitik för fem år sedan. Nu behövs en ny långsiktig lagstiftning med samma inriktning. Därför är det bedrövligt att vi inte lyckades nå en överenskommelse om en ny migrationspolitik i somras. Det är ett politikområde som i årtionden skapat misstro och djup politisk splittring i Sverige.

Det är orimligt att Miljöpartiet får lägga ett veto mot en realistisk migrationspolitik, och för att en uppgörelse ska bli långsiktig måste såväl Socialdemokraterna som Moderaterna ingå.

Människor minns Alliansen uppgörelse med Miljöpartiet. Alla minns hur Stefan Löfven byggde vidare på detta när han inte skulle bygga några murar. Vi minns Moderaternas tidigare uppmaning om att öppna våra hjärtan.

Ska Sverige bli trovärdigt efter alla politiska lappkast måste vi samlas kring en långsiktig och rättssäker politik. Jag upprepar därför Nyamko Sabunis uppmaning från i somras: Låt oss gå tillbaka till förhandlingsbordet.

Liberalerna är självklart beredda att utifrån nu givna positioner medverka i en kompromiss tillsammans med Moderaterna och Socialdemokraterna, och kanske fler partier kan delta. Det vore konstigt om just denna fråga utlöste en större regeringskris då det finns en sådan tydlig majoritet i denna kammare för en stramare linje.

Herr talman! Jag var med och la fram dåvarande Folkpartiets integrationsprogram år 2002.

Vi redovisade insatser mot hedersförtryck, språkkrav för medborgarskap, insatser för kunskapsskola och större möjligheter att jobba i stället för att leva på bidrag. Delar av detta blir nu verklighet. Fler ska kunna dömas och utvisas för hedersrelaterade brott. Språkkrav införs, och ett förstatligande av skolan förbereds.

Men Sverige måste fortsätta att utveckla integrationspolitiken. Det är därför vi moderniserar arbetsrätten. Det är i jobb vi ger människor verklig egenmakt. Vi gör detta för att fler ska kunna anställas och kompetensutvecklas och för att människor som utbildar sig, byter jobb eller väljer att pröva på att vara egna företagare en tid inte konsekvent ska ges en sämre trygghet som anställda.

Integrationen kräver framgång i skolan för fler. Här har vi liberala förslag för kunskapsskola och språkförskola, för läsning för alla och för en bättre arbetsro för Sveriges lärare. Våra utsatta områden måste få se ett förortslyft av Marshallplanskaraktär. Det handlar om allt från boende till andra socialpolitiska insatser på bredden, och det i många år framåt.

Herr talman! Liberalerna prioriterar satsningar på rättsväsendet i varje budgetförhandling i alla regeringar vi ingår i eller, såsom nu, regeringar vi samarbetar med. Tyvärr har vi inte alltid kommit ända fram. Men inför mördande, skjutningar, vägspärrar, sprängningar, mordbränder, kidnappningar och rån – inför allt detta är kapitulation inget alternativ.

Polisens satsning på Rimfrost måste ersättas av en satsning på en permafrost. Den som mördar, skändar eller rånar ska inte mötas av något annat än det samlade samhällets motstånd. Vi måste stärka rättsstaten i ett snabbare tempo. Det måste till minst 5 000 poliser fler än dem vi har i dag. Det måste i slutändan finnas tillräckligt med häkten och fängelser. Och jag har sagt det förr: Det är dags för regeringen att dra igång cementblandarna för att bygga fler fängelser, och i dag kanske man ska tillägga att det ska ske i Sverige.

Vi måste se till att vi avbryter ungas kriminella karriärer tidigt samtidigt som vi repressivt och för lång tid behöver låsa in och rehabilitera grovt kriminella som har valt brott som livsstil.

Tryggheten måste få kosta. Rättsstaten är en liberal kärnfunktion och grunden för samhällskontraktet enligt vår grundlag. Rättsstaten är avgörande för möjligheternas Sverige, för våra döttrar, för våra söner och för alla människor i Sverige.

Herr talman! Rättsstaten måste återupprättas. Det är grunden för friheten i Sverige. (Applåder)

Anf. 8 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Herr talman! Det är nu två år till nästa riksdagsval.

Jag tänker mycket på det, och jag tror att det är många i den här kammaren som tänker mycket på det. Det är inget konstigt med det; sådana är demokratins regler.

Samtidigt önskar jag att vi kunde tänka mer på morgondagens värld än på morgondagens valrörelse. Vi lever just nu i tre pågående globala kriser. Det är coronakrisen och klimatkrisen – och så har vi

demokratikrisen, det vill säga det faktum att yttrandefrihet kringskärs, liksom domstolars självständighet, och att oppositionella mördas i länder nära oss. Trollfabriker och makthungriga populister pumpar ständigt ut budskapen att demokratier som Sverige håller på att kollapsa, att vanliga politiker är dåliga, att folket ska drain the swamp och att de som i stället kliver fram med triumferande leenden är så kallade starka ledare.

Demokratin har sina svagheter. Det kan bli otydliga kompromisser. Det kan ta tid att få alla med på båten. Det kan verka obegripligt för den med kunskaper varför ingenting händer när alla vet vad som ska göras. Men jag är rädd att människor i dag som har privilegiet att leva i en demokrati inte har tänkt igenom vad som är alternativet. Om vi tittar i historieböckerna ser vi sida upp och sida ned med namnen på så kallade starka ledare som har lett oss till världskrig, till folkmord och till att hela länder kollapsar när diktatorn väl kastas av tronen.

Demokratin har skönhetsfläckar. Men som Winston Churchill sa: Det är den sämsta styrelseform som har prövats, bortsett från alla andra styrelseformer som har prövats genom tiderna.

Herr talman! Vid den här tiden för två år sedan hade det gått några veckor sedan Greta Thunberg satte sig utanför Riksdagshuset. Hennes skolstrejk för klimatet har nu lett till att miljoner barn och ungdomar över hela världen har slutit upp för att kräva sin rätt – rätten till en framtid utan dödsbringande orkaner, värmeböljor, havsnivåhöjning, torka och skyfall. Barnen kräver långsiktighet och agerande nu.

Sedan IPCC:s första rapport kom 1990 har världen släppt ut mer koldioxid än vi totalt sett hade gjort före 1990. Om coronakrisen kom överraskande kan ingen säga att klimatkrisen gjorde det. Men makten har ständigt haft andra prioriteringar; det har alltid kommit en valrörelse emellan. Jag skäms å alla vuxnas vägnar inför våra barn.

När vi nu återstartar Sverige och världen efter coronakrisen måste vi lyfta blicken. Vi ska ha bättre vård och omsorg, vi ska ha ett tryggare och mänskligare samhälle, vi ska bekämpa kriminaliteten och vi måste snabbt bygga oss ut ur vårt fossilberoende.

Men vi behöver också fokusera på den tredje krisen: demokratikrisen. Vi behöver öppna för en debatt om vilket ansvar och vilka möjligheter vi alla har som medborgare, för jag är orolig över att den generation som nu växer upp förlorar hoppet om oss vuxna och om politiken som verktyg för förändring. I längden är det ett hot mot demokratin. Unga ska känna att politiken inte är problemet, utan lösningen.

Jag är övertygad om att ungas tilltro till det politiska systemet skulle öka om de fick delta i det. Miljöpartiet vill se en sänkning av rösträttsåldern till 16 år. Det skulle innebära att förstagångsväljarna i snitt är 18 år på valdagen och inte som i dag, 20 år. Att inkluderas i demokratin genom att få rösta och kandidera i val skulle också öka chanserna att unga väljer partipolitiken som kanal för sitt engagemang i stället för att som i dag välja bort den.

Är då en 16-åring mogen att sätta sig in i politiken? Ja, det är mycket som talar för att det är just våra ungdomar som har förmågan att tänka långsiktigt. När Storbritannien röstade om brexit var det de äldre som med knapp majoritet bestämde över den framtid som tillhör de yngre. Fridays for future-rörelsen har visat med all önskvärd tydlighet att barn kan ta vuxenansvar när vuxna inte kan det.

Herr talman! Världen behöver framtidstro i dag. Lika viktigt som att vi sätter kurs mot ett bättre samhälle är det att vi gör det tillsammans och med en känsla av gemensamt ansvar och gemensam möjlighet. (Applåder)

Anf. 9 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):
Herr talman! Coronakrisen har varit en brutal påminnelse om att ensam inte är stark och att människor är beroende av varandra. Jag skulle vilja påstå att det vi har sett under de här månaderna är en fantastisk uppvisning i solidaritet. Vi vill göra gott. Vi vill ha en uppgift och ett sammanhang. Vi vill finnas där för varandra.

Men coronakrisen har också visat att vårt land behöver fortsätta att rusta upp välfärden och bekämpa ojämlikheten. Samhället ska vara starkt så att individer slipper vara svaga. Nu har vi en historisk möjlighet att göra de saker som både får hjulen att rulla och löser de samhällsproblem som har satts i obarmhärtig blixtbelysning. Det kommer att kräva hårda prioriteringar.

Jag tror inte att det är genom nedskärningar i välfärden och trygghetssystemen som vi får igång ekonomin; jag tror inte på högerpolitik. Jag tror inte att det är genom mindre i plånboken och försämrad inkomsttrygghet vi får fler i arbete. Jag tror på att skapa nya jobb. Jag tror på att ge människor möjligheter att ta de nya jobben. Jag tror på att rusta upp och bygga nya vägar, järnvägar och bostäder.

Jag tror på utbildning. Jag tror på att stärka välfärden, och jag tror att vi kan ha världens bästa äldreomsorg. Jag tror på att öka takten i klimatomställningen för att stärka Sveriges uthållighet, men också vår konkurrenskraft, och skapa nya gröna jobb. Jag tror på att upprätta trygghet på gator och torg genom fler poliser och förebyggande insatser. Det som under lång tid har fått slå rot kommer att ta tid att utrota, men vi ska göra det. Vi ska rycka upp det med rötterna. Jag tror på solidaritet. Jag tror på att Sverige ska jobba sig ur krisen.(Applåder)

Anf. 10 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! År 2017 genomförde Danmark ett stort gängpaket för att bekämpa den grova organiserade kriminaliteten. Det gjordes under ledning av min partiledarkollega, som då var Danmarks justitieminister, Søren Pape Poulsen. I bred enighet genomfördes nödvändiga danska reformer.

I morgon kommer Søren Pape hit, på min inbjudan. På ett seminarium kommer han att i detalj beskriva vad Danmark har gjort. Och i morgon klockan halv tolv äter Ebba Busch och jag lunch med Søren Pape här i riksdagen. Om Stefan Löfven är både nyfiken och hungrig sätter jag fram en extra stol och en extra portion, för det Danmark kunde göra kan också Sverige göra. Välkommen! (Applåder)

Anf. 11 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Nu är Moderaterna inte direkt bra på att göra breda överenskommelser. Jag har ett flertal exempel där Moderaterna har dragit sig ur överenskommelser eller inte velat vara med i överenskommelser.

Jag ska tänka över erbjudandet. Om det är pannkaka och ärtsoppa är jag lättflörtad, men det har vi också i Regeringskansliet.

Vi ska knäcka gängkriminaliteten. Vi måste göra det, men vi måste göra det tillsammans. Det krävs hårt här och nu, och därför är det enligt min uppfattning bra att vi nu har fördubblat polisutbildningen.

Det är rätt riktning. Det måste vara bra att vi har 50 straff som nu är hårdare. Det måste vara rätt att vi har 20 nya brottsrubriceringar. Det måste vara rätt att vi har avhopparprogram för dem som vill det.

Allt detta hör till den hårda sidan. Men det måste också vara rätt att jobba på den förebyggande sidan. Det polisen säger åt oss nu är: Vi klarar inte detta själva. Vi måste ha ett helt samhälle. Det tycker jag att vi ska fundera vidare på.

Anf. 12 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Själva maträtten kan vi diskutera. Anmäl gärna allergier och andra önskemål till min assistent.

Men allvarligt talat: Varför blev det ingen överenskommelse med er förra året? Jo, därför att ni inte ville göra de saker vi begärde. Ni ville inte göra i Sverige det era egna partivänner varit beredda att göra i Danmark. Ni sa nej till dubbla straff för gängkriminella, nej till visitationszoner, nej till anonyma vittnen, nej till alla de riktigt svåra saker som Danmark har gjort och som många nu efterlyser.

Polischefen sa: Titta på Danmark! Titta också på Tyskland! Titta på Baltimore! På 80-talet tittade många på varför New York City lyckades vända en förfärlig utveckling. Det går att göra. Det är svårt, jag medger det, men det går – om man vill, om man bestämmer sig, om man är beredd att fatta de nödvändiga besluten. Det var inte ni, och därför blev det ingen överenskommelse.

Anf. 13 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! När det till att börja med gäller överenskommelser är det inte bara denna som Moderaterna inte har orkat med. Ni klev ur energiöverenskommelsen, som skulle vara långsiktig, efter två tre år. Det är inte speciellt långsiktigt. Ni orkade inte med en överenskommelse i migrationspolitiken. Ni orkade inte med en överenskommelse om försvaret. Prata alltså gärna om överenskommelser, men då måste man ge och ta. Det är enkelt att säga: Vi har den rätta politiken; bara ni gör som vi säger blir det här bra. Det kan alla säga i den här salen. Det är det enklaste. Det är svårare att sätta sig ned och göra upp, att säga: Det finns faktiskt någonting även hos er som vi kan tänka oss att göra.

Vi tittar på Danmark. Vi har inga problem med det. I Danmark finns det en del saker som är bättre, men vi har också en del, till exempel på livstidsområdet, som är starkare och tuffare än i Danmark. Vi tittar gärna på Danmark, men vi måste titta bredare.

Det viktiga här och nu är Moderaterna har en blind fläck, och det är på den andra sidan: Hur förhindrar vi att ungdomar kommer in i kriminalitet? Det ska vi ägna lika mycket tid åt. (Applåder)

Anf. 14 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Så sent som i måndags, i samband med Stefan Löfvens och Annie Lööfs presskonferens, kunde vi notera att Stefan Löfven inte ser någon koppling mellan grovt kriminella utländska nätverk i Sverige och Sveriges migrationspolitik. I princip hela övriga världen, herr talman, gör en annan analys.

Min ganska enkla fråga till statsministern är följande: Varför har Sveriges statsminister Stefan Löfven så förfärligt svårt att tillstå sambandet mellan stor invandring och växande kriminalitet?

Anf. 15 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag svarade så sent som i går på en journalists fråga om precis detta. Med en stor migration där vi inte klarar av integrationen följer också större risk för den typ av problem som vi ser. Det är glasklart. Vad jag vill undvika, och här ska vi vara oerhört noga, är att automatiskt koppla brottslighet till hudfärg, religion eller något annat. Den rågången måste vi stenhårt hålla.

Det är därför vi nu behöver satsa mer på människors möjlighet att ta sig in i samhället. Därför blir det obegripligt att Sverigedemokraterna alltid röstar på högerbudgetar där det blir mindre utbildningsmöjligheter för människor som ska ta sig in på arbetsmarknaden. Så hjälper man inte människor vidare.

Det är klart att integrationen är A och O. Det är därför januaripartierna nu tar tag i integrationen så att vi kan se till att människor kommer in i samhället.

Anf. 16 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! En studie från Lunds universitet förtäljer följande: 79 procent i kriminella nätverk har utländsk bakgrund. 85 procent i gatugäng har utländsk bakgrund.

Jag känner inte till någon, herr talman, åtminstone inte i den här församlingen, som kopplar ihop hudfärg med kriminalitet, eller för den delen religion med gängbrottslighet. Det har inte med varandra att göra över huvud taget. Jag känner inte till att det finns en sådan argumentation. Däremot finns det en uppenbar koppling mellan ansvarslös migrationspolitik, misslyckad integration och ökande brottslighet i invandrartäta delar av vårt land.

Jag har inte hört statsministern göra den kopplingen och säga att han har ett eget ansvar för detta, med sitt Europa som inte bygger murar och så vidare. I stället fick vi detta. Jag vill höra Stefan Löfven ta ansvar och säga: Jag hade fel. (Applåder)

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag får påminna Jimmie Åkesson omatt det var den regering som jag leder som lade om migrationspolitiken. De förutvarande migrationsreglerna infördes 2009, tror jag, eller beslutades i alla fall då. Vi lade om dem. Vi ska inte tillbaka till den situation vi hade 2015. Nu arbetar vi på en ny lagstiftning som ersätter den tillfälliga. Det är det första jag vill ha sagt.

Det andra är att integration är A och O. Det är ingen tvekan om det. Men i den förra partiledardebatten här i Sveriges riksdag, tror jag, frågade jag Jimmie Åkesson om han kunde se att det faktiskt finns människor från andra länder som gör bra insatser i vår välfärd. Ja, svarade Jimmie Åkesson. Okej, låt oss då slå fast det.

Naturligtvis finns det också sådana bland dem som kommer till vårt land som begår brott, och de ska i fängelse – eller vilket straff de nu ska ha – precis som alla andra. Man kommer inte undan med att ha någon annan bakgrund. Alla som begår brott i Sverige ska sona dem och avtjäna sina straff – alla!

Anf. 18 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Uppbrutna hänglås på verkstadsdörren. Verktyg och maskiner som saknas. Diesel som slangats under natten från maskinhallen. En drogpåverkad man som härjar runt på Klimpfjällsgården. Stöld i mataffären. Hem som plundrats på värdesaker.

Runt om på vår svenska landsbygd sker stölder för miljardbelopp varje år. Stöldligor slår till snabbt och försvinner spårlöst. Enstaka inbrott river upp sår och ilska.

Stora geografiska ytor, inte minst i Norrlands inland, och få poliser gör att det är svårt att agera med verklig kraft mot brottsligheten. Polisen skickar ingen bil, för det ligger för långt bort. Så kan det inte fortsätta.

Samhällskontraktet måste gälla alla, oavsett om man bor i storstädernas förorter eller på den svenska gles- och landsbygden.

När ska regeringen agera mot systematiska stölder och den otrygghet som många upplever på landsbygden? När kommer statsministern att se till att tryggheten omfattar alla?

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Ja, det som Annie Lööf beskriver ärett känt och stort problem, och det är därför vi har tagit tag i det. Det är därför vi har fler poliser ute nu. Vi har aldrig haft fler poliser än vi har nu. De anställs inte bara i storstäderna utan också runt om i vårt land. Och det är därför straffsatserna har höjts, som jag har berättat.

Det är också därför myndigheterna samverkar på ett annat sätt nu. Polismyndigheten ska tillsammans med andra myndigheter, till exempel Kustbevakningen, se till att det blir svårare att föra ut stöldgods från vårt land. Därför kan vi också i delar av vårt land se en förbättring – en minskning av stölderna och inbrotten.

Vi kommer att behöva fortsätta göra mer, för människor ska känna sig trygga oavsett var de bor. Men polisen har, tillsammans med andra myndigheter i samverkan, stora möjligheter att göra mer och ska göra mer. Behöver polisen mer resurser är vi beredda att sätta in sådana. Inbrotten ska upphöra.

Anf. 20 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Jag tvivlar inte på statsministerns ambition att stärka tryggheten i hela landet. Men vi ser hur det ser ut, och jag hör nödrop från både företagare och enskilda människor om just de problem som jag tar upp. Det räcker inte.

Det är ett underbetyg att en polisbil kan komma tio timmar efter en våldtäkt, en misshandel eller ett inbrott. Alltför stora delar av vårt land har i dag på tok för långt till närmaste polisstation.

Ökade resurser till polis och rättsväsen är helt nödvändigt och något som vi självklart står bakom. Men jag tror också att vi behöver ha en plan för hela landets bästa i vårt ledarskap. I dag lämnas många landsändar åt sitt öde. Hur ser den konkreta planen ut, inte bara för att få fler poliser utan för att öka polisnärvaron i gles- och landsbygd så att man kan känna sig trygg, oavsett var man bor?

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Det var bra att det kom förslag där på slutet, för det är så vi måste jobba. Vilka förslag har vi då? Vi tror att fler poliser är en viktig del av lösningen. Det är därför vi har fördubblat polisutbildningen och har fler poliser än någonsin.

Men jag tror också att det är Polismyndigheten som bäst kan svara på hur fördelningen ska göras. De behöver poliser, men de behöver också utredare för att kunna utreda brott. Och var ska poliserna vara? Det tror jag faktiskt inte att vare sig Annie Lööf eller jag ska bestämma.

Det var själva poängen med att bilda en myndighet – att Polismyndigheten skulle få styra resurserna.

Syftet med tillskottet, både vad gäller pengar och antal poliser, var att vi ska ha fler poliser nära. Så den ständiga frågan till Polismyndigheten är naturligtvis: Hur ser vi till att vi har fler poliser nära, oavsett om det är i Stockholms förorter, i södra Sverige eller i Norrlands inland, där jag själv är uppväxt?

Anf. 22 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman och statsminister Löfven! Strax före sommaren blev LAS-utredningen om anställningstryggheten klar. Kommunals ordförande Tobias Baudin kallade den en katastrofutredning. Byggnads ordförande Johan Lindholm talade om en extremt kraftig slagsida i arbetsgivarens favör så att utredningen lika gärna kunde ha varit ett beställningsjobb från Svenskt Näringsliv. Marie Nilsson från IF Metall talade om att förslagen skulle innebära en kraftigt försämrad trygghet för hennes medlemmar och att utredningen hör hemma i ett arkiv, inte i politiken.

I samband med att utredningen lades fram markerade både - och statsministern att förslagen var obalanserade och inte godtagbara; det var inte detta man hade förväntat sig.

Kan statsministern här tydligt säga att regeringen aldrig kommer att lägga fram ett lagförslag som ser ut som LAS-utredningen, om parterna inte kommer överens?

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Låt oss först zooma ut lite. Dagens lag om anställningsskydd är inte perfekt – det anser inte ens de fackliga organisationerna. Många vill ha en ändring, för lagen om anställningsskydd fungerar inte så som det var tänkt på dagens arbetsmarknad. Inte minst kvinnodominerade sektorer vill ha en ändring. Inte minst Hotell- och Restaurangfacket och Handels har drivit på LO för att få till en förhandling därför att man vill förändra lagen om anställningsskydd. Den är inte tillräckligt bra. Vi ska alltså inte se det som att det gäller att behålla allt precis som det varit.

Det vi såg framför oss – och det var därför vi skrev in detta i januariavtalet – var att man, om man ska förändra lagar, ska behålla parternas balans. Detta är oerhört viktigt, för det är denna balans mellan parterna som tar Sverige framåt och gör att vi faktiskt ligger i absolut framkant i världen när det gäller att ställa om hela arbetsmarknaden. Den ska alltså vara kvar. Nu låter vi parterna förhandla, och så tar vi detta därefter.

Anf. 24 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jag beklagar att Stefan Löfven inte kan svara på denna mycket grundläggande fråga. I juni verkade det klart: Det här var ensidigt – det var inte acceptabelt. I dag kan statsministern inte utesluta att man lägger fram ett lagförslag som det helt extrema förslag som utredningen tog fram.

Jag håller med om att LAS inte är perfekt. Låt parterna förhandla i fred, utan hot. Anställningstryggheten behöver förbättras i Sverige, inte rivas ned.

Men jag skulle gärna vilja återkomma till min fråga. Kan statsministern lova att den här regeringen inte kommer att lägga fram lagförslag som ser ut som utredningens förslag, som skulle ha så allvarliga negativa effekter på miljoner löntagares anställningstrygghet i Sverige?

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag ska tydliggöra detta. Det jag sa påförsommaren gäller fortfarande. Vi ska ha balans mellan parterna.

Men det Jonas Sjöstedt också ska fundera på, tycker jag, är sina samarbeten med högern, som verkligen vill förändra lagen om anställningsskydd, som vill återinföra lex Laval som tar bort fackföreningarnas rätt att ta strid för sina kollektivavtal, som vill förhindra och försämra konfliktmöjligheterna och konfliktreglerna ytterligare och som har en rad andra förslag. Dem sitter Jonas Sjöstedt med jämna mellanrum ned med och funderar på hur man kan jäklas med regeringen. Tänk på det, Jonas Sjöstedt, nästa gång du sitter ned med dem! (Applåder)

Anf. 26 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Förra helgen berättade Mats Löfving, chef för polisens nationella operativa avdelning, att det i Sverige existerar ett fyrtiotal kriminella, familjebaserade nätverk, så kallade klaner. Enligt Löfving har flera av dessa klaner sökt sig till Sverige specifikt för att begå brott – för att etablera maffiaverksamhet. I dessa klaner är individen lågt värderad. Enskilda familjemedlemmar får agera bondeoffer, och man arrangerar äktenskap för att stärka släktband. Enligt Löfving är de inte intresserade av att integreras i Sverige.

Min fråga till statsministern i dag är hur han anser att man på bästa sätt kan arbeta förebyggande för att motverka att utländsk klanmaffia väljer att etablera sig just i Sverige.

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Ett uppenbart verktyg är naturligtvis det internationella samarbetet – att svensk polis tillsammans med Europol och andra har koll på vilka som rör sig i till exempel Europa. Det är det omedelbara.

Det finns uppenbart vad man kan kalla för klaner eller familjer, eller om man har någon annan etikett på detta. En del kom hit på 80-talet. De har dessvärre i generationer utvecklat denna kriminalitet.

Men det finns också andra människor som har kommit till Sverige, som vill göra rätt och ha möjlighet att komma in. När jag var i Uppsala träffade jag en liten tjej som kom fram till mig och sa: Kan du ordna en större lägenhet? Jag behöver få sitta ned och läsa och plugga. Det var hennes önskemål.

Detta handlar om att agera hårt mot brotten, oavsett vem som begår dem – klaner eller familjer eller någon annan. Men det måste också handla om att arbeta förebyggande så att vi hjälper dessa barn och ungdomar in i samhället så de kan förverkliga sina drömmar i stället för att bli kriminella.

Anf. 28 EBBA BUSCH (KD) replik:
Herr talman! Jag håller med statsministern om att det internationella samarbetet är otroligt viktigt och avgörande. Men sedan blir det lite märkligt. En del av de kriminella nätverken och klanerna har visst varit här länge, men många har sökt sig just till Sverige för att de upplever att det finns en låt-gå-mentalitet här. Här kan man bete sig så.

Man kan välja att kontrollera ett bostadsområde utan att det får allvarliga konsekvenser. Större bostäder för dessa klaner och dessa familjer kommer bara att underlätta deras kriminella verksamhet.
Jag talar gärna om förebyggande insatser, men det jag hade önskat att statsministern skulle ta upp är rättvisa – att rättvisa skipas och att kriminella ska sitta bakom lås och bom. Varför är ni inte beredda att införa Adrianalagarna, så att vi får fler verktyg i kampen mot kriminella och för att förhindra att unga får kriminalitet som arv?

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vi är helt överens om behovet av attvara hårda mot brottslingar, brottslighet, den organiserade brottsligheten och gängkriminaliteten. Där råder ingen skillnad.

Men om vi har fler poliser än någonsin i Sverige är det väl ändå en utveckling som går i rätt riktning? Vi vill väl ha fler poliser? Om vi har 50 straffskärpningar går det väl också i rätt riktning, för det är ju vad vi vill ha? Och 20 nya brottsrubriceringar är också vad vi ville ha. Där är vi överens.

Vi har fullt i fängelserna. Många av de gängkriminella och ledarna sitter i fängelse. Problemet är att det kommer lika många som vill bli nya ledare och som vill ta över. Då krävs det ett annat arbete.

Ungdomarna ska se sina föräldrar gå till jobbet. De ska själva vilja gå i skolan och bli något. Skolan ska finnas där. Skolan ska vara jämlik. Arbetet hos socialtjänsten och andra måste till. Där måste vi hjälpas åt.

Anf. 30 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Jag spritar mina händer – det var annars ett tag sedan vi hade sprit vid podierna i riksdagen. Det var en annan tid, och det var andra partier som satt här då.

Jag har en fråga till statsminister Stefan Löfven. Det gäller detta med gäng, klaner eller organiserad brottslighet – kalla det vad ni vill. De ägnar sig åt drogförsäljning, utpressning, rån, sprängningar, mord och dödande. Men de kommer också hit och utnyttjar systemet. De mjölkar våra kommuner, regioner och staten, till exempel Folkbildningsrådet och studieförbunden, på alla möjliga bidrag och ersättningar. I går fick vi höra om åtal i en CSN-härva, där människor hade pumpat systemet på pengar till hittepåutbildningar av extremistisk karaktär.

Vad tänker statsministern göra åt detta, och när kan vi vänta oss en förändring? Vi ska ju inte ge bort pengar till kriminella eller tokiga extremister.

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag delar helt den uppfattningen.

Samhällets stöd i de här fallen är ju till för att stärka demokratin, yttrandefriheten och människors medverkan i demokratin. Det är detta som stödet är till för.

Samhällets stöd är inte till för extremister. Därför har vi också gett myndigheterna i uppdrag att se över detta, för vi ska inte ge pengar till dessa organisationer.

Det finns missbruk av sådana stöd som har med studier och demokratiarbete att göra, men det finns också missbruk av Försäkringskassans olika ersättningar. Här behövs ett brett arbete, och finansministern är i full gång med arbetet för att se till att de skattepengar som ska gå ut i stöd i olika former inte ska missbrukas. Pengarna ska inte gå till extremister eller till ekonomisk brottslighet.

Anf. 32 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Jag tackar för svaret. Det är Liberalernas bestämda ståndpunkt att man kan skära ned eller helt ta bort sekretessreglerna när det gäller personer som är dömda för brott. De har så att säga förverkat sin rätt till integritet. När man söker bidrag eller på annat sätt ska ta del av offentliga förmåner måste det kontrolleras. Samhället har varit ganska dåligt på detta.

När det gäller extremism har det i dagarna rullats upp hur systemet har utnyttjats. Man har varnat för detta. Det finns en enhet inom Brå, Centrum mot våldsbejakande extremism, som verkligen borde få chansen att gå igenom och se till att det inte kommer några hittepåkurser eller hittepåbidrag som går till alla möjliga organisationer. Det kan vara etniska föreningar eller verksamheter av religiös karaktär som bara har till syfte att göda och skapa extremism.

Det är ingen som är emot religion, men vi kan inte på detta sätt göda verksamheter som har som idé att till exempel förstöra den svenska demokratin.

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag tror absolut att det är nödvändigt att diskutera till exempel sekretessreglerna. Man kan också se över hanteringen av befintliga sekretessregler, för det ges kanske här och nu större möjligheter än vi tror. Men jag är också öppen för att se över om reglerna behöver ändras, så att myndigheter kan samarbeta för att undvika ekonomisk brottslighet och att extremistiska organisationer får del av pengarna.

Pengarna ska gå till demokrati, till människors delaktighet i demokratin, till människors bildning och till ett starkare samhälle. Det ska inte gå till extremism, och då får vi nog se över både ett och två verktyg för att komma dithän. Där är vi helt eniga.

Anf. 34 ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Socialdemokraterna har nu styrt Sverige i sex år. Jag är inte lagd åt nostalgi, men det är dags att ställa sig frågan: Är Sverige ett bättre eller sämre land i dag än det var för sex år sedan? Svaret leder antingen till slutsatsen att man bara ska fortsätta som nu eller till slutsatsen att det är dags att byta kurs. Under de senaste sex åren har arbetslösheten och otryggheten ökat. Det har även skattetrycket,

längden på vårdköerna och integrationsproblemen. Även befolkningen har ökat. Faktum är att Sverige inte ens har koll på vilka som bor i landet. Vi vet inte hur många som bor här, om de bor där de säger att de bor eller var de annars bor. Detta leder till trångboddhet och bidragsfusk, och det öppnar för kriminella med dubbla identiteter.

För några månader sedan upptäcktes att Iraks försvarsminister fick bostadsbidrag i Sverige. Nyligen var det en hög regeringstjänsteman i Afghanistan som hade fått föräldrapenning i Sverige. Skatteverket påpekar att 200 000 personer kan vara folkbokförda på fel adress – det har knappast skett av misstag. Detta duger inte i ett land där bidrag och förmåner förutsätter att man bor här och förväntas jobba och betala skatt här.

Åtskilliga partier har krävt en ny, riktig folkräkning, nu även Liberalerna och tunga socialdemokratiska kommunalråd. Den senaste genomfördes 1990. Moderaterna kommer därför att lägga fram ett konkret förslag i riksdagens skatteutskott om en ny folkräkning.

Socialdemokraternas röster avgör om beslutet blir ja eller nej. Frågan är nu om socialdemokraterna i riksdagen är beredda att fatta det beslut som socialdemokraterna i regeringen inte kan eller inte vill fatta. Om bara några sekunder kan vi få svaret. (Applåder)

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Svaret är ja. Jag ser också behov av att se över förutsättningarna för en folkräkning. Den ska göras på rätt sätt i så fall. Den ska beredas på rätt sätt. Man ska dock inte tro att den löser problemen här och nu. Det är ingen quickfix, utan det kommer att ta sin tid. Men vi behöver ha koll på befolkningen i landet, vem som bor var och så vidare.

Coronakrisen är inte över. Beredskapen för att det kan bli mer är fortsatt hög. Men vi måste bekämpa arbetslösheten. För oss är det viktigt att se till att vi har offentliga investeringar och offentlig konsumtion. Alla säger att det är där som jobben först kommer. Vi vill fortsätta att anställa. Vi har hittills anställt 100 000 fler i offentlig sektor.

Nu är frågan om Ulf Kristersson också är beredd att fortsätta gå den vägen: anställa fler i offentlig sektor – undersköterskor, vårdbiträden, sjuksköterskor, lärare och vad det nu kan vara.

Anf. 36 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Ska jag tolka statsministerns första svar som att det blir ett regeringsbeslut om att göra en riktig folkräkning, eller ska jag tolka det som att ni kommer att stödja det förslag som vi lägger fram i riksdagen? Det är rätt viktigt. Vi vet nämligen vad vi vill att vi ska göra. Ni har hittills inte vetat vad ni vill att ni ska göra.

Sedan gäller det arbetsmarknaden. Vi har alltså Europas femte högsta arbetslöshet just nu. Statsministerns löfte till svenska folket var att vi skulle ha Europas lägsta arbetslöshet. Det vi gjorde under rätt många år var att vi systematiskt drev arbetslinjen i svensk politik. Alla som kan jobba ska jobba. Det ni lika systematiskt har gjort är att ni har sett till att människor som kan jobba inte jobbar utan lever på bidrag. Den vägen kommer jag aldrig att gå tillbaka till. (Applåder)

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Det sa mannen som antagligen är svensk mästare i ökning av socialbidrag. Detta skedde under Ulf Kristerssons tid. Vi hade en dramatisk ökning av ekonomiskt bistånd. Man kanske kan tala om svart bälte. Detta skedde under Ulf Kristerssons tid, och det skedde eftersom människor fråntogs sin rätt att gå vidare på arbetsmarknaden.

Om man inte har tillräckligt med utbildningsmöjligheter och om man blir arbetslös och får en dålig arbetslöshetsersättning och dessutom förvägras vidareutbildning blir man kvar i arbetslöshet.

Sverige har den högsta sysselsättningen i hela EU. När vi satte upp arbetslöshetsmålet sa vi: Arbetade timmar och sysselsättning är det som avgör. Då har vi den högsta sysselsättningen.

Ulf Kristersson vill till en situation som finns i länder där folk lämnar arbetskraften eftersom de inte ser någon chans att söka jobb. Ja, då sjunker arbetslösheten. Vi vill ha människor kvar i arbetskraften och se till att de kommer i arbete. Det är skillnaden.

Anf. 38 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det är rätt oerhört. Statsministern berömmer sig över att vi har Europas femte högsta arbetslöshet. Han berömmer sig antagligen också över att vi har en skyhög arbetslöshet bland människor som inte talar svenska och som har kommit hit ganska nyligen, som om det vore en framgång, eftersom så många människor vill arbeta.

Statsministerns förföreträdare, Göran Persson, myntade begreppet halveringsmålet för svensk sjukfrånvaro. Vi hade dubbelt så hög och dubbelt så lång sjukfrånvaro i Sverige som vi borde ha. Han insåg problemet. Vi gjorde någonting åt problemet. Det hedrar honom att han förstod vad problemet var. Vi såg till att arbetslinjen återinfördes i svensk politik. Det borde ni också tänka på. (Applåder)

Anf. 39 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Under våren har vi sett en samförståndsanda gro i svensk politik, något som Moderaterna har bidragit till. Under krisen har de varit med och tagit ansvar, varit beredda att samarbeta och drivit på för stöd till våra företag, sänkta företagsskatter och insatser för jobb och företag. Det är jag glad för. Den konstruktiva andan har varit både positiv och bra för Sverige.

Men så var det inte riktigt i vintras. Då valde Moderaterna att gå samman med Vänsterpartiet för att höja skatten på jobb och företag genom att fälla det förslag som då låg på riksdagens bord om sänkta arbetsgivaravgifter. Det förslaget skulle annars ha trätt i kraft nu i sommar och hjälpt många krisande företag som nu ropar på just detta – sänkta kostnader för att bekämpa arbetslösheten.

Med facit i hand tänkte jag ge Ulf Kristersson chansen att ge sin syn på det beslutet. Jag tänker: Det måste väl ändå vara så att Ulf Kristersson ångrar att han stoppade den skattesänkning för landets företagare som de just nu ropar efter.

Anf. 40 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Vi kan börja med samförstånd och samarbete. Jag är starkt för att man ska samarbeta sig igenom kriser för landet – på allvar. Det var därför jag gång på gång sa att man samarbetar sig

igenom krisen. Man hjälps åt – riksdag och regering, regering och opposition. Det var precis det vi gjorde. Vi behövde nämligen fatta beslut som krävde både regeringens och riksdagens medverkan, och jag trodde på de besluten.

När jag inte trodde på besluten lade jag fram andra förslag i kammaren – ibland med Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och andra – och körde över en regering som var för långsam eller en regering som prioriterade fel. Det var en regering som då inte insåg att pengarna behövdes akut till välfärden, så vi ändrade på regeringens beslut. Det lärde regeringen en sak till. Är man i minoritet finns det goda skäl att ha viss respekt för att det är riksdagen som bestämmer över regeringen, inte regeringen som bestämmer över riksdagen. (Applåder)

Anf. 41 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Det skedde på bekostnad av ungas jobb och krisande företag. Jag blir faktiskt något förvånad över att Ulf Kristersson inte ångrar beslutet. Som politisk ledare måste man kunna hantera flera samhällsproblem samtidigt. Det handlar om att både bekämpa brotten och bekämpa arbetslösheten, som Ulf Kristersson sa inledningsvis. Det gäller inte minst nu när ungdomsarbetslösheten är den högsta på 20 år, när våra tjänsteföretag går på knäna och när företag över hela landet och branschorganisation efter branschorganisation, med Svenskt Näringsliv i spetsen, lyfter just sänkta arbetsgivaravgifter som en viktig del för att man ska få fler unga i arbete.

Att det är verkningslös politik ligger inte i linje med den forskning som finns. Att det är någonting som kan prioriteras bort för att man ska knäppa regeringen på näsan hör inte hemma i ett ansvarsfullt ledarskap.

När Ulf Kristersson nu ser situationen under sommaren undrar jag om han verkligen fortfarande tycker att det var rätt att stoppa en borgerlig effektiv jobbpolitik som skulle ha stärkt våra företag och gett fler unga jobb.

Anf. 42 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det är alltså vi, inte regeringen och samarbetspartierna, som har drivit fram de stora stöden när det gäller företagsamhet under krisen. Det är vi som har tagit initiativen och samlat en majoritet. Vi kan nämligen prata med alla i riksdagen – missa inte den detaljen! Vi drev fram detta. Regeringen hakade på, och vi blev överens. Så funkar seriös politik.

Jag skäms inte ett ögonblick för att vi förra hösten tog initiativ när kommunerna behövde mer pengar och för att vi ville prioritera bättre än vad ni gjorde.

Det finns en detalj till i detta. När man har en överenskommelse som minoritet, som saknar stöd i Sveriges riksdag, kan man inte trumfa igenom saker och ting som inte har stöd i Sveriges riksdag. Den läxan börjar nu gå upp för allt fler. Det är riksdagen som bestämmer.

Regeringen förväntas söka stöd i riksdagen för förslag, om de vill ha igenom dem. Annars kommer riksdagen att ta över ansvaret.

Nej, jag står gärna fast vid det beslutet. Välfärden behövde mer pengar. Regeringen och samarbetspartierna gav inte de pengarna då. (Applåder)

Anf. 43 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Ulf Kristersson! Moderaterna är i opposition i riksdagen men styr stora delar av Sverige. Det mest befolkningsrika området som styrs av moderater är Region Stockholm. Det är här vi kan se hur det skulle vara med Moderaterna vid makten.

Vi vet att de som arbetar i sjukvården i Stockholm har haft en enorm påfrestning detta år. De har slitit. De har jobbat övertid. Här har själva epicentrum för pandemin i Sverige varit. Nu kommer tacken.

Hundratals ska sägas upp. Undersköterskor och läkare ska få gå från sina jobb.

Det finns pengar till konsulter för Nya Karolinska. Det finns pengar för hyrpersonal. Det finns pengar för kostnadsdrivande vårdval. Men det finns inte pengar för undersköterskor och läkare som under lång tid har slitit för en fungerande sjukvård.

Vilket är Ulf Kristerssons budskap till dem som nu ska sägas upp i sjukvården i Stockholm?

Anf. 44 TALMANNEN:
Jag påminner om att debatten förs i kammaren och inte i regionfullmäktige i Stockholm.

Anf. 45 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Det vore mig främmande att recensera talmannen, men jag håller med talmannen. Jonas Sjöstedt har en viss fäbless för att i denna kammare diskutera beslut som fattas i kommuner och regioner. Men samme Jonas Sjöstedt undviker gärna att diskutera de beslut som bara kan fattas på nationell nivå och som skulle hjälpa kommuner och regioner. Det tycker jag är obegripligt.

Jag litar fullt ut på att Stockholm klarar av att sköta Stockholms uppgifter. Jag litar faktiskt också på att företrädare för Skåne och Västra Götaland och andra kommunala och regionala företrädare är kloka människor som fattar kloka beslut för sina regioner – det gör jag ibland trots att de inte har min partifärg.

Jag är övertygad om att väldigt många svenskar under det senaste halvåret har fått en väldigt stor respekt för svensk sjukvård, oavsett om den finns i Stockholm eller på andra ställen. Det handlar om förmågan att snabbt växla upp, att rädda liv, att ställa om IVA-platser och att göra allt det som bara sjukvården kan göra. Jag tycker att allmänt gnällande om svensk sjukvård är djupt orättvist. Jag är övertygad om att Stockholm kommer att fortsätta att förvalta sitt ansvar väldigt väl.

Anf. 46 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Om jag hade varit moderat hade jag heller inte velat tala om regionpolitiken i Stockholm. Jag förstår varför.

Men det här är inte bara en lokal eller regional fråga. Det var här centrum var för hela epidemin. Det var här man jobbade helg på helg. Det var här man jobbade 60 timmar i veckan. Det var här man inte såg sin familj, eftersom man gick in och arbetade i covidvården.

Jag tycker att det är ett hån att säga upp personal som har slitit så samtidigt som pengarna läcker i väg till hyrläkare, privatiseringar och andra saker. Vi stod ju här, alla partiledare, och sa att vi inte bara ska tacka dem som arbetar i sjukvården – de är även värda fler

arbetskamrater och bättre arbetsvillkor. Men när vi sedan är där och de får sina uppsägningar, då vill inte Moderaterna prata om den verkligheten.

Herr talman! Jag vill tala om den verkligheten, för det är den moderata politiken i Stockholm och i Sverige. (Applåder)

Anf. 47 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag pratar väldigt gärna om svensk sjukvård. Jonas Sjöstedt har nog i nästan varje partiledardebatt som vi har haft velat diskutera Nya Karolinska, gärna i mycket nedsättande ordalag. Det senaste halvåret har det dock varit ganska få nedsättande synpunkter på sjukvården i Stockholm, precis där pandemins epicentrum var, eftersom alla tycker att man gjorde ett fantastiskt arbete.

I stället för det ständiga gnällandet och felfinneriet när vi har riktigt stora problem i svensk sjukvård som bara kan lösas nationellt – att bli av med sjukvårdsköerna, till exempel – låt oss prata om de beslut vi kan fatta här i Sveriges riksdag för att hjälpa hårt arbetande läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och lokalt ansvariga politiker!

Anf. 48 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Liberalerna gillar tanken på att jobba brett, gärna över gränserna, och finna lösningar här i riksdagen på olika samhällsproblem. Jag vill därför fråga Ulf Kristersson om skolan och vikten av en mer likvärdig skola över hela landet. Jag tänker alltså på en statlig skola och vikten av ett statligt huvudansvar.

Jag var i Gårdsten häromsistens. En skola där har haft 18 rektorer på 21 år. Man har väldigt låga resultat när det gäller att gå ut grundskolan med godkända betyg. Det är klart att det inte blir någon vidare resa för de unga människorna.

Just nu är det bara Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Liberalerna – en skön konstellation – som tycker att det vore bra att förstatliga skolan, även om vi nu ska utreda det inom regeringssamarbetet. Kan Ulf Kristersson tänka sig att ompröva detta och ställa sig bakom Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Liberalerna?

Anf. 49 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Först vill jag bara säga att jag verkligen respekterar ert sällskap i den frågan. Jag kanske inte tycker som Johan Pehrson i sak, men jag tycker att ni ska göra precis det som ert hjärta säger och samarbeta med andra som tycker ungefär likadant. Klokt!

I själva sakfrågan är jag lite mer tveksam. Jag är lite fascinerad av det enorma intresset för själva huvudmannaskapsfrågan. Ska vi ha en statlig skola, eller ska vi ha en kommunal skola? Jag vill ha en bra skola, där man lär sig, där det är ordning och reda och där nya generationer får nya chanser.

Detta står för mig i centrum. Jag är inte alls övertygad om att en stor organisationsförändring är svaret på det svenska skolproblemet. Jag är ännu mindre övertygad efter att de senaste dagarna ha följt den enormt fascinerande debatten om högskoleprovet. Nu har det fattats beslut om en ny statlig ”högskoleprovssamordnare”. Det är en yrkestitel som jag inte ens visste fanns – statlig högskoleprovssamordnare.

Staten äger alltså beslutet om vi ska ha högskoleprov eller inte, och kommunerna upplåter lokaler. Men staten kan inte fatta beslutet. Konstigt!

Anf. 50 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Liberalerna är tydliga: Vi gör allt för att åtminstone en form av högskoleprov ska kunna göras redan i höst. Men vi har inte ministerstyre i Sverige, inte under denna regering och inte heller under någon tidigare regering där liberaler och moderater har ingått.

Det stod en vägg av rektorer i vägen som sa nej, nej, det går inte.

Samtidigt ser vi bilder från Afghanistan och alla möjliga delar av världen där kunskapstörstande människor gör alla möjliga inträdesprov för att komma in. Såklart kan vi det i Sverige också. Vi får se vad den nya titeln kan fixa fram. Det är så vi styr Sverige: genom beslut som sedan verkställs av myndighetschefer. Och då måste man ha rektorerna med sig, även om de knorrar just nu. Vi är såklart för en bättre styrning från statens sida, för det ser så olika ut i vårt land. Det är orättvist när barn i mindre kommuner får mindre resurser, oavsett om det är fria skolor eller kommunala skolor. Vi måste ha en bättre styrning för att se till att ge unga människor en framtid. Vi måste höja golvet i den svenska skolan och ta bort taket för att stärka Sveriges elever.

Anf. 51 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Jag delar i grund och botten absolut den problembeskrivningen. Jag sa bara att jag inte känner mig säker på att vi ska sjösätta en gigantisk organisationsförändring för att lösa den svenska skolans problem.

Jag gjorde inte jämförelsen med högskoleprovet av en slump utan för att inte ens när staten har det fulla beslutsmandatet lyckas man fatta besluten. Detta var ju en parodi! Regeringen ger ett tips. Myndigheten tackar för tipset men säger att det inte går.

Jag trodde att det var regeringens myndigheter och inte myndigheternas regering. Det här imponerar inte. Den bristande förmågan att fatta beslut och bestämma sig för en färdriktning imponerar inte. Jag tycker tyvärr att rätt många kommuner i dag är skickligare på att leda sina kommuner än vad regeringen är när det gäller att leda staten.

Anf. 52 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Herr talman! I går kom nyheten att avsmältningen av polarisarna är i linje med IPCC:s allra värsta scenario. Vad betyder det? Jo, det betyder att havsnivån sannolikt kommer att stiga så kraftigt under det här århundradet att hela länder och städer hotas världen över. Varje ansvarstagande människa måste nu göra sitt yttersta för att hindra detta från att ske.

Ändå hörde jag inte ett enda ord i Ulf Kristerssons anförande om klimatet. Vad vill Moderaterna göra för att rädda vårt klimat? Jag undrar det, eftersom ni är emot all politik som vi lägger fram.

Industriklivet, som har möjliggjort stålindustrins fossilfria tekniksprång, var ni emot. Flygskatten var ni emot. Klimatklivet var ni

emot. Systemet att göra det billigare att köpa elbilar och dyrare att köpa utsläppande bilar var ni emot.

Min fråga till Ulf Kristersson är, herr talman: När kommer Moderaterna att ta klimatutmaningen på allvar?

Anf. 53 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Man inte hinner prata om allt viktigt på sju minuter; det gäller nog både för mig och Isabella Lövin. Den som läste tidningen i går morse kunde ta del av en rätt omfattande artikel där jag och vår miljöpolitiska talesperson beskrev vad vi gör i Sverige just för att bidra globalt till att lösa klimatkrisen. Det är precis den frågan, alltså vad Sverige borde göra men som ni inte gör.

Det är också svaret på Isabella Lövins fråga till mig: Vi tror inte på er symbolpolitik. Vi vill ha fossilfrihet. Och om man ska ha fossilfrihet måste man ha annan elproduktion för att klara av elektrifieringen. Då kan man inte lägga ned kärnkraften. Vill man ersätta fossila bränslen med biobränslen måste man ha tillgång till biobränslen. Då måste man säga ja och inte nej till Preems stora investering, för det bidrar till mer biobränslen och till lägre klimatutsläpp än om samma produktion skulle ske någon annanstans.

Ni säger nej till sådant som gör att Sverige skulle kunna bidra globalt till att lösa en genuint global fråga.

Anf. 54 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Herr talman! Jag hör faktiskt inga svar från Ulf Kristersson. Vi vet att satsningar på ny kärnkraft tar årtionden och är mycket dyrare. Det är inte kommersiellt gångbart jämfört med förnybar energi.

Vad ni går ut med aktivt är att ni vill sänka koldioxidskatten, det instrument som alla utomstående bedömare, experter och våra myndigheter säger är det mest effektiva sättet att minska utsläppen.

Preliminära siffror för förra året och första kvartalet i år visar att utsläppen kraftigt är på väg ned i Sverige, detta tack vare att vi har tagit bort subventioner för fossila bränslen i kraftvärmesektorn, exempelvis. Men det är någonting som ni inte vill se. Vi har även reformerat EU:s utsläppshandelssystem.

Vi ser alltså att vi måste jobba med alla delar för att vi ska få riktiga effekter. Revisionen av utsläppshandelssystemets har gjort att kolkraften i Europa nu läggs ned. Det är också Sveriges politik.
I detta anförande instämde Anna Sibinska (MP).

Anf. 55 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Herr talman! Utsläppen minskar när vi stänger ned hela samhällen. Det är inte på det sättet jag vill minska våra klimatavtryck. Vi kan inte ha pandemier för att minska utsläppen.

Utsläppen ska minska för att vi upphör att använda fossila bränslen. Sverige ska bli fossilfritt, och Sverige har utomordentligt goda förutsättningar med vattenkraft och kärnkraft. Jag vill gärna bygga ny kärnkraft i framtiden, men om vi börjar med att inte stänga ned den som finns, så att vi slipper de enorma problemen med företag som inte

får el ens till den nuvarande verksamheten, så att vi kan skapa den elektrifierade fordonsflotta vi vill ha, skulle bara det vara en bra början.

Vi importerar i dag 85 procent av allt biobränsle, och det är ont om biobränsle. Preem skulle kunna bidra till svensk försörjning av mer biobränsle. Ni begår ett historiskt misstag om ni tvingar regeringen att säga nej till Preem för att undvika en regeringskris. (Applåder)

Anf. 56 JIMMIE ÅKESSON (SD):
Herr talman! Stefan Löfven talar om de förebyggande åtgärderna för att komma till rätta med gängkriminaliteten. Man ska naturligtvis inte förringa betydelsen av det arbetet. Tvärtom är det långsiktigt och kommer att ge en bättre situation i framtiden.

Språket är en nyckel. Skolan är en nyckel. Omgivningen där man växer upp är en nyckel. Familjen, vänner som lyckas, äldre före detta kriminella som har en historia att berätta och så vidare är alla nycklar för en mer djup och långtgående förändring.

Samtidigt, herr talman, finns problem här och nu som måste tryckas tillbaka. De som döms måste få rejäla, kännbara straff. Det måste vara slut på straffrabatter och korta sejourer i öppna anstalter. Det måste finnas ökade möjligheter till hemliga tvångsmedel. Polisen ska kunna lyssna på, övervaka och kontrollera de organiserade kriminella.

Polisen ska jaga, irritera, beslagta och punktmarkera. Att ha en kriminell livsstil i Sverige ska vara jobbigt – riktigt, riktigt jobbigt. Herr talman! Vi behöver en politik som står upp för lag och ordning.

Vi behöver politiker som förstår vad som krävs för att uppnå lag och ordning. Det ska vara politiker som i aktiv handling visar att det är polisen som bestämmer på gator och torg, inte morddömda gangstrar.

I en debatt för ganska precis två år sedan förklarade jag krig mot gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten. Jag tvingas tyvärr, herr talman, att konstatera att det kriget fortsätter samtidigt som regeringen fortsätter att ha huvudet i sanden. (Applåder)

Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Jag får börja med att rekommendera Jimmie Åkesson att läsa dels det som är genomfört på straffområdet polisiärt och så vidare, dels det som är på gång. Så kommer Jimmie Åkesson att upptäcka att en del av det han räknar upp som han vill göra har gjorts eller är på gång. Inte allt, men rätt mycket.

Jimmie Åkesson pratar ofta om vanliga människors Sverige, och han gör det med ett högt tonläge. Vad Jimmie Åkesson inte gör är att i politisk handling demonstrera hur man gör det bättre för vanligt folk. I röstningen om BP 2019 visade han hur vanligt folk också kan påverkas, men då i negativ bemärkelse. Tack vare Åkesson vidgades skatteklyftan för pensionärer. Då sparade han nästan 1miljard på äldreomsorgen, skar ned kraftigt i bostadsbyggandet och minskade möjligheterna för arbetslösa människor att få utbildning och tog bort skattereduktionen för fackavgiften, och så vidare. Hur är det att stå på vanligt folks sida, Jimmie Åkesson?

Anf. 58 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:

Herr talman! Vanligt folk är ett intressant begrepp, och det är vida omdiskuterat och omdebatterat i olika sammanhang. Många med uppdrag som våra brukar slänga sig med begreppen och på olika sätt hävda att man företräder just vanligt folk.

Låt oss titta på det som sker i stora delar av landet kopplat till organiserad gängkriminalitet. Vilka drabbas av gängkriminaliteten? Det är vanliga, hederliga människor som lever i inte minst utsatta områden. Stefan Löfven talar om att det finns krafter som pekar ut hudfärg som anledning till den organiserade brottsligheten. Då missar man själva poängen, nämligen att det är människor med utländsk bakgrund som i hög grad drabbas av andra människor med utländsk bakgrunds kriminalitet.

Vad som är vanligt folk och inte, herr talman, kommer vi säkert att fortsätta att diskutera i kammaren. Jag kommer i fortsättningen att åtminstone stå upp för ett tryggt och välmående land.

Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Herr talman! Vi är överens om kampen mot gängbrottsligheten. Vi är också överens om att det inte är hudfärg som avgör brottslighet. Det är bra att man från Sveriges riksdags sida markerar detta tydligt.

Men min fråga gällde hur det blir bättre för vanligt folk om pensionärer ska betala mer skatt än löntagare på samma inkomst. Hur blir det bättre om man sparar nästan 1 miljard på äldreomsorgen? Hur blir det bättre om man kraftigt skär i bostadsbyggandet? Hur blir det bättre om man minskar möjligheter för arbetslösa att få utbildning för att ta sig vidare? Hur blir det bättre om man tar bort skattereduktionen för fackavgiften? Hur blir det bättre att säga nej – det har ni också gjort – till kollektivavtalsenliga villkor vid offentlig upphandling? Hur blir det bättre för vanligt folk, Jimmie Åkesson?

Anf. 60 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Mycket av det som Stefan Löfven räknar upp är sådant som vi driver. Vi driver dessa frågor med en högre ambitionsnivå än regeringen.

När det gäller till exempel pensionärsskatten har vi fråndag ett–detärtioårsedanvikominidenna församling – drivit på för att sluta skatteklyftan mellan lön och pension. Det gläder mig att regeringen nu aviserar att man gör det till slut. Det är bra, men det har tagit mycket lång tid att göra detta.

Att stå upp för vanligt folk är att se till att vanligt, hederligt folk med normala inkomster vågar gå på gator och torg, att de har en välfärd som levererar, att den som är gammal får tillgång till äldreomsorg den dag man behöver den och att barnen får gå i en trygg och kunskapsinriktad skola. Det är sådant vi driver, herr talman, och det är sådant som denna regering raserar. (Applåder)

Anf. 61 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Chefen för den för Sverigedemokraterna närstående tankesmedjan Oikos,Mattias Karlsson, riktade häromdagen hård kritik mot Ulf Kristersson. Skälet var att Kristersson valt att ge sitt stöd till Joe Biden och inte Donald Trump i det kommande amerikanska presidentvalet. Mattias Karlsson säger att striden står mellan kulturmarxism och den västerländska civilisationen, och Trump var den enda som vågade ta ställning i kulturkriget.

Tycker Jimmie Åkesson att Karlsson har rätt i sin kritik mot Ulf Kristersson? Vad exakt i så fall är det som är så bra med Donald Trump? Han är en president som har höjt tullar, slutit sig mot omvärlden, lämnat Parisavtalet, saknar en offensiv klimatpolitik och vars polariserande politik har lett till våld och landsomfattande protester. Vem väljer Jimmie Åkesson? Joe Biden eller Donald Trump?

Anf. 62 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag är glad att jag lever i Sverige och inte i USA. Jag behöver inte välja mellan de båda presidentkandidaterna, utan jag röstar i svenska allmänna val – och då röstar jag oftast på mig själv. Och det kommer jag att fortsätta att göra så länge jag är politiskt engagerad.

Jag har inte tagit del av den kritik som Mattias Karlsson har riktat till Ulf Kristersson. Men det är klart att man kan kan tycka många olika saker om den republikanske presidentkandidaten. Det gör jag, och det gör de allra flesta. Det är kanske inte den mest populära figuren, vare sig i Sverige eller i omvärlden. Men det handlar inte bara om den här figuren. Det handlar också i hög grad om vilken riktning som USA och världen ska ta, och där föredrar jag en republikansk valseger framför en vänsterliberal valseger. Sedan finns det dåliga saker med både och, men jag vet vad jag föredrar. (Applåder)

Anf. 63 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Herr talman! Det gick uppenbarligen bra att välja Ungerns Viktor Orbán framför Angela Merkel. Senast var det svårigheter för Jimmie Åkesson att välja mellan Macron och Putin, och nu är det svårigheter att peka ut om han ska välja Joe Biden eller Donald Trump.

Jag förstår att det här är en oviktig fråga för Jimmie Åkesson, men den säger ganska mycket om hur man ser på världen och vilken typ av samhälle man strävar efter. Det är också därför jag ställer frågan. Hur vill man möta framtiden och tackla gemensamma utmaningar? Värna öppenhet och frihet? Ställa människa mot människa och grupp mot grupp? Det handlar om värderingar, och värderingar har betydelse.

Jag förstår att man värjer sig mot att välja mellan dessa två, men vad är det som tilltalar Sverigedemokraterna så mycket med det republikanska parti som Donald Trump nu styr? Vad är det som Sverigedemokraterna tror ska gynna USA, och vad är det som Sverigedemokraterna tror ska gynna Sverige och Europa, med att Donald Trump ska fortsätta regera?

Anf. 64 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag har inte heller röstat i något ungerskt val. Jag kommer inte att rösta i något rumänskt val. Jag kommer inte att rösta i något franskt val. Jag kommer inte att rösta i något ryskt val, utan jag kommer att fortsätta rösta i svenska allmänna val. Men det är klart att Annie Lööf har en poäng här – att vad som händer inte minst på andra sidan Atlanten har stor påverkan också på oss.

När det gäller striden kring de frågor som är aktuella i dag och som är aktuella också här – kampen mot terrorism, kampen mot illegal invandring, stor invandring och folkomflyttningar över världen,

kampen mot en överdriven globalisering som på många olika sätt skapar polarisering i världen – menar jag att det är ganska tydligt att den sida som just nu har presidentskapet i USA har avsevärt bättre lösningar än den sida som Annie Lööf företräder och som hon vill implementera i Sverige, med mycket begränsad framgång så här långt.

Anf. 65 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Jimmie Åkesson! Efter förra kommunalvalet vann Sverigedemokraterna och tog makten i ett litet antal kommuner. De skulle bli skyltfönster med nationell betydelse, där det visar sig hur Sverigedemokraterna förmår att styra.

I Hörby, där man styr, har 26 chefer valt att lämna sina positioner. Jag citerar den avgående socialchefen: ”Jag ser hur en hel kommun håller på att monteras ner. ––

Jag ville göra bra saker för Hörbyborna. Jag vill inte vara med i den här sandlådan.”

I Bromölla styrde Sverigedemokraterna i två år. De tog över en ekonomi i balans, som de trots betydande neddragningar i skola och förskola nu har kört i botten och tappat kontrollen över. Nu lämnar kommunledningen walkover. De slutar. De lämnar över makten. De avgår själva och ska göra något annat – spela golf? Jag vet inte vad de gör när de är lediga, sverigedemokraterna. De liksom ger upp efter att ha tappat kontrollen över kommunens ekonomi.

Det här skulle ju vara era skyltfönster, Jimmie Åkesson. Det här skulle ju visa hur duktiga ni var på att styra. Nu släcks ljuset i Sverigedemokraternas skyltfönster i Bromölla. Hur skulle Jimmie Åkesson vilja betygsätta det man har åstadkommit?

Anf. 66 TALMANNEN:
Apropå min förra kommentar om att vi debatterar rikspolitik och inte kommunpolitik ger jag ordet till Jimmie Åkesson.

Anf. 67 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Bromölla kommun har ju alltid haft stor inverkan på rikspolitiken, ungefär som Donald Trump har på den svenska politiken. Men det är riktigt att vi tog över styret i bland annat Bromölla kommun efter senaste valet.

I Bromölla valde vi att styra i minoritet, det vill säga att inte ingå i någon koalition, med löften om att få stöd för budgeten. Det har lyckats så här långt. Det som däremot inte har lyckats är ungefär 70 procent av övriga frågor som har drivits i kommunen, där man haft en majoritet emot sig. Det kan man tycka vad man vill om, men nu är det ju så att om man vill ta ansvar på riktigt och känner att man inte får stöd av den valda fullmäktigeförsamlingen för den politik man vill driva för att få en kommun att komma på fötter och bli framgångsrik, ja, då är det ansvarsfullt att lämna över styret till dem som anser sig kunna göra det bättre. Det är i korthet ungefär det som har hänt i Bromölla.

Anf. 68 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Herr talman! Med all respekt: Jag tycker att talmannen vanligtvis gör ett utmärkt jobb, men i den här kammaren har det diskuterats

Klimpfjäll från Annie Lööf och Sölvesborg otaliga gånger från Jimmie Åkesson. Jag tycker att jag rimligen ska få nämna både Umeå och Bromölla i debatten. Det är viktiga delar av Sverige, alltihop.

Jimmie Åkesson säger att det varit svårigheter för Sverigedemokraterna att få igenom sin politik. När man går igenom statistiken från kommunfullmäktiges omröstningar ser man att ni vunnit det mesta. Ni har vunnit det mesta, men ni har tappat kontrollen över den kommunala ekonomin.

Det finns massor av kommuner i Sverige där det är svårt. Det är minoriteter, man förhandlar, man får inte igenom allt, men man går inte bara därifrån. Man slutar inte bara. Man ger inte bara upp när det kommer motgångar.

Är det så Sverigedemokraterna fungerar? Hur ser det ut i skyltfönstret Bromölla nu när ljuset har släckts?

Anf. 69 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Vad jag vet är inte framtiden avgjord än i Bromölla. Det kan säkert hända en hel del vidare.

Vår ambition är naturligtvis att fortsätta vara med och ta ansvar och inte agera så som till exempel det tidigare styrande partiet Socialdemokraterna gjort: principiellt rösta emot precis allt och agera opposition på ett sätt som är direkt ansvarslöst. Vår ambition om vi nu hamnar i opposition i Bromölla är att fortsätta ta ansvar för kommunens bästa. Det är så man måste göra, menar jag.

Sedan är det klart att det är svårt att styra i minoritet. Så är det. Det kommer den som eventuellt tar över i Bromölla också att erfara, gissar jag.

Anf. 70 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Ja, vi får väl vara försiktiga med inåtblickarna i landet och utåtblickarna i världen. Men det är klart att Jimmie Åkesson delar en sak med Donald Trump, och det är hans förakt för liberaler och människor som står till vänster om honom. Till höger om honom finns ju ingenting.

Där finns det en koppling till något som Jimmie Åkesson ofta inte gillar, och det är globalt samarbetenär det blir på riktigt. Då tänker jag på EU. Det är ju en väldigt viktig sak.

Nu ser vi hur Storbritannien står på gränsen till brexit. Det verkar som om det håller på att krascha totalt. Populisterna i brexitgänget har tagit över, chefsjuristen i regeringsförvaltningen i Storbritannien avgår och allt tyder på något ganska jobbigt och obehagligt framöver.

Storbritannien har röstat och ska ut, men sättet det sker på är ju inte så bra.

Vad tycker Jimmie Åkesson att detta talar för för svensk del? I en orolig värld, bör vi för svensk del samarbeta mer eller mindre i EU för att skydda oss? Och kan han dra någon lärdom av det som hänt i Storbritannien?

Anf. 71 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag tycker att det är ganska signifikativt för Liberalerna att jämställa EU med globalt samarbete. EU är ju inte ett globalt samarbete, utan det är ett europeiskt samarbete för att Europa ska kunna hävda sig i den globala världen. Det är viss skillnad.

Jag är inte motståndare till vare sig globalt samarbete eller europeiskt samarbete, tvärtom. Det är i högsta grad en förutsättning för att vi som ett litet, exportberoende land ska få våra hjul att snurra på ett rimligt sätt.

Den här debatten har vi haft åtskilliga gånger, jag och både Johan Pehrson och Jan Björklund när han var partiledare för Liberalerna, så jag trodde någonstans att vi hade kommit förbi det här stadiet där man beskyller varandra för att inte vilja ha europeiska samarbeten. Vi vill ha det, men vi vill ha det på ett annat sätt. Vi vill att det ska bygga på frivillighet, ömsesidighet och lika villkor och att vi ska ha ett fortsatt samarbete både med EU och med Storbritannien, som just nu kanske är särskilt viktigt.

Anf. 72 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Herr talman! Det är ju inte så att jag är grälsjuk per definition, även om man ibland kan tro att många här i kammaren är det. Det bygger på att vi har lite olika åsikter om saker, och här är en sådan sak.

Vi tror från Liberalernas sida att det är viktigt att stärka samarbetet i Europa. När vi ser vad som händer i Kina, vad som händer i Ryssland, vad som händer i Belarus, vad som händer överallt ser vi ju inte att det är de mänskliga rättigheterna och friheterna som är på frammarsch.

Vi måste samarbeta mer i Europeiska unionen för att försvara de värden som vi har tillsammans i den här delen av världen. EU är det absolut bästa samarbetet för miljön, för jobb och för humanism, men det är också viktigt för att bekämpa brottslighet. Till exempel pågår det nu ett samarbete – regeringen lägger fram en proposition om att vi ska se till att vi bättre kan jaga vinster från brott över hela Europa. Det kommer hit människor från Polen, Bulgarien och Rumänien och begår brott. Svenskar begår brott och drar till Spanien. Det är klart att vi måste se till att vinsterna från brottförverkas. Då måste vi samarbeta, men Jimmie Åkesson säger nej till allt ytterligare samarbete på rättsområdet.

Anf. 73 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Herr talman! Jag säger inte nej till allt samarbete på rättsområdet. Jag tycker till exempel att vi borde ha ett starkare samarbete för att återupprätta inre gränskontroller, så att det blir svårare för polska eller bulgariska brottslingar att komma till Sverige och begå brott eller, för den delen, för svenskar att åka till Spanien och begå brott eller vad det nu kan handla om. Men det är ju Liberalerna emot.

Jag ställde frågan till Jan Björklund vid åtskilliga tillfällen: Finns det något politiskt område över huvud taget där Liberalerna inte vill ge mer – eller all – makt till Bryssel? Jag har fortfarande inte fått något svar på den frågan. Jag inser – och jag ber om ursäkt för detta – att jag inte kommer att få något svar nu heller, för Johan Pehrson får inte svara. Men det är en retorisk fråga.

Liberalerna är det mest Europaextrema partiet i denna församling. Man vill skicka i princip all makt till Bryssel – makt över allt möjligt

som inte hör hemma i Bryssel och som vi kan klara av att styra på egen hand. Den utvecklingen är vi starka motståndare till. (Applåder)

Anf. 74 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Under denna coronavår och -sommar
har vi i Sverige vallfärdat till naturen. Våra skogar, kuster, sjöar och fjäll och vår allemansrätt har gett mycket glädje och hjälpt många av oss genom en tid av oro.

Men naturen behöver också vår hjälp. Den måste skyddas och vårdas. Om den ska bli tillgänglig för många behövs vandringsleder, rastplatser och underhåll.

Sedan Miljöpartiet tillträdde i regeringen har mer än 1 000 nya naturreservat bildats eller utvidgats. Detta har skett trots ett ihärdigt motstånd från Sverigedemokraterna och andra partier på högerkanten, vilket jag tror förvånar många. Så fort ni får chansen tar ni bort pengarna som går till att skydda och ta hand om Sveriges vackra natur.

Fru talman! Min enkla fråga till Jimmie Åkesson är: Varför vill han inte värna om Sveriges natur?

Anf. 75 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Min erfarenhet, inte minst från ganska många år i kommunpolitiken, är att Miljöpartiet är Sveriges främsta bromskloss. Så fort man behöver exploatera något område eller så fort man på något sätt behöver skapa tillväxt för att till exempel öka skatteunderlaget i en liten kommun som min egen är Miljöpartiet där och säger: Nej, nej, nej – det får man inte göra!

Det är obalanserat och opragmatiskt. Så för man inte landet framåt. Jag känner de vibbarna från Isabella Lövins replik; Miljöpartiet vill egentligen göra hela Sverige till ett naturreservat. Det låter väl fint och gott – det är väl jättetrevligt. Problemet är att det också finns andra värden. Människor måste ha någonstans att bo. Människor måste ha någonstans att arbeta. Människor måste kunna transportera sig till och från arbetet och andra inrättningar runt om i landet. Då kan inte hela landet vara ett naturreservat; då måste man väga dessa saker mot varandra. Det är det vi gör, till skillnad från Miljöpartiet.

Anf. 76 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Jimmie Åkesson kanske känner till den senaste rapporten från FN:s panel för biologisk mångfald. Den säger att 1 miljon arter i världen hotas om vi inte skyddar de ekosystem som finns kvar.

Människan har verkligen gjort ett intrång i naturen. Vi behöver ha resilienta, motståndskraftiga ekosystem, också i ljuset av klimatförändringarna.

Det finns också en annan del av detta. Människor hämtar sin kraft från naturen. Vi har 30 nationalklenoder, till exempel Abisko, Sarek, Stora Sjöfallet, Stenshuvud och Dalby Söderskog, för att nämna bara några platser som jag hoppas att många fler svenskar får möjlighet att besöka.

Men Sverigedemokraterna kapar 200 miljoner kronor från det arbete med att underhålla vandringsleder och rastplatser som gör naturen tillgänglig i våra nationalparker.

Återigen, Jimmie Åkesson: Ser inte Sverigedemokraterna ett värde i att skydda Sveriges natur?

Anf. 77 JIMMIE ÅKESSON (SD) replik:
Fru talman! Isabella Lövin räknade själv upp en lång rad exempel på sådant som har skett. En del av dessa platser besöker jag själv ganska ofta och tycker att det är fantastiskt.

Men det är inte samma sak som att hela Sverige kan vara ett naturreservat. Det är denna balans jag saknar hos Miljöpartiet – som nästan allt Miljöpartiet gör blir det så fruktansvärt obalanserat.

Det är detta som är den grundläggande konflikten i denna diskussion. Jag älskar naturen. Jag tycker att naturen är helt fantastisk, och de delar av vår natur som är värda att bevara ska vi naturligtvis göra vad vi kan för att bevara. Men det betyder inte att tiden ska stå still. Vi hade ett tidigare replikskifte där det konstaterades att vi inte alltid kan ha en pandemi för att utsläppen ska minska, och detta är lite samma sak.

Det måste finnas balans. Det finns olika värden som vi som politiker har att förhålla oss till. Vi kan inte bara vara obalanserade och fokusera på det ena och helt strunta i det andra, vilket Miljöpartiet ständigt gör. (Applåder)

Anf. 78 ANNIE LÖÖF (C):
Fru talman! Örebro, Solna, Angered, Norsborg – fyra platser där våldet trängt undan tryggheten den senaste tiden. Dödsskjutningar, förnedringsrån, gängkonflikt och en mördad tolvårig flicka – detta är illdåd som är svåra att ta in och som vi måste göra allt som står i vår makt för att stoppa. Det är ett oerhört samhällsproblem, som med rätta har tagit stor plats i dagens debatt. Där våldet tar plats släcks framtidstron. Där tar rädslan över, och vanliga, hederliga människor berörs – det är de som bor där.

Vi måste använda rättsstatens fulla kraft för att stoppa detta. Vi måste möta den organiserade brottsligheten med full styrka, slå sönder dess strukturer och ta ifrån den dess makt. Vi behöver ge våra poliser fler kollegor, bättre resurser och rätt verktyg för att enklare kunna upptäcka och motverka brott. Vi behöver stärka andra delar av vårt rättsväsen. Vi behöver se hur vi kraftigt kan skärpa straffen för gängkriminalitet, förstärka vittnesskyddet, förbättra kameraövervakningen och stoppa införsel av illegala vapen men också se till att införa nolltolerans mot småbrott för att tidigt bryta en kriminell bana.

Men ska vi knäcka gängkriminaliteten på längre sikt får vi inte glömma bort det mest grundläggande: det förebyggande. Det gäller att minska utsattheten i våra förorter, öka samverkan, bygga vårt samhälle starkare och erbjuda jobb, utbildning och inkludering till de människor som lever i utanförskap och där gängen rekryterar. Det gäller att göra så att fler kan bryta upp och lämna det kriminella livet bakom sig.

Ett framgångsrikt arbete kräver både en offensiv för att lagföra dem som begår brott och ett förebyggande arbete, så att färre hamnar i förödande kriminalitet.

Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Varje dag måste vi ta ansvar för att öka tryggheten och därmed friheten för människor, oavsett var man bor.

Anf. 79 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag önskar Annie Lööf välkommen tillbaka.

I Sverige omfattas inte privata skolor av offentlighetsprincipen, men det skulle nog behövas att de gjorde det. Vi vet att en del skolor tar pengar som de fått i skolpeng och till exempel investerar dem utomlands för att köpa andra skolor. Det var kanske inte riktigt tanken.

Vi vet att en del har satt i system att ge glädjebetyg, till exempel sett i förhållande till nationella prov. Huruvida man kan ha nationella prov framöver är ett annat problem med det här hemlighetsmakeriet. Vi vet också att en del vinstdrivande skolor har varit dåliga på att ta emot elever med särskilda behov.

Nu växer dessa problem. Statistik hemligstämplas, och det är svårt att genomföra verksamheten som tänkt.

Allt detta skulle lösas av ett enkelt beslut om att offentlighetsprincipen gäller även skolor som är privata men som finansieras med de gemensamma medlen, men ni har faktiskt stoppat det. Varför har ni gjort det, Annie Lööf?

Anf. 80 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Fru talman! Att kunna tal del av skolors resultat- och kvalitetsdata är helt grundläggande för oss, både för skolors kvalitet och för jämlikhet och likvärdighet. Men det är också en förutsättning för det fria skolvalet. Vi anser att skolhuvudmän, oavsett vilka de är, ska leverera statistikuppgifter så som det har varit fram till för bara en kort tid sedan.

Det är inte Centerpartiet som har sett till att dessa statistikuppgifter nu är hemliga. Vi tycker att det är bisarrt och att det är självklart att det ska vara en öppenhet och insyn i detta. Det är ju en dom från Kammarrätten, och sedan den kom har vi varit behjälpliga och drivit fram att Skolverket och SCB ska ta fram förslag för att möjliggöra att öppenheten ska bestå så som den har varit hittills.

Skolverket har nu presenterat ett förslag om sekretessbrytande bestämmelser som skulle möjliggöra att återgå till hur det var tidigare. Det tycker vi är bra.

Anf. 81 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jo, det är nog faktiskt så att det beror på vad Centerpartiet har bestämt att vi har den här oredan och kaoset, för om ni hade gått med på det självklara, att offentlighetsprincipen ska gälla även de privata skolorna, skulle de här problemen aldrig ha uppstått. Vi skulle dessutom fått reda på sådant som hur man till exempel slussar svenska skolpengar till andra länder för skolköp och mycket annan viktig information.

Tidigare har Centerpartiet hävdat att det är för de små skolornas skull som man inte vill ha offentlighetsprincipen, även om små offentliga skolor självklart omfattas av offentlighetsprincipen. Nu säger de idéburna skolorna att de vill omfattas av offentlighetsprincipen.

Det är dags att tänka om. Det här är en helt orimlig effekt av att ni gör som de stora skolföretagen vill. Ni skyddar dem i varje möjligt läge och deras möjligheter att göra vinst på våra barn. Den svenska skolan mår inte bra av det.

Anf. 82 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Fru talman! En politisk skarvning, Jonas Sjöstedt, blir inte mer sann bara för att man upprepar den.

Centerpartiet är för öppenhet, transparens och insyn. Vi är för det fria skolvalet, och då är det viktigt att de här uppgifterna finns. Det som vi däremot säger nej till är just införandet av offentlighetsprincipen hos fristående huvudmän. Det betyder att vi säger nej till ett juridiskt komplicerat system som skulle slå undan möjligheten för mindre skolor, till exempel byskolor. Men vi säger ja till de förslag som nu ligger på bordet för att återgå till det system vi hade tidigare med öppenhet och insyn. Det tror jag är en självklarhet även framåt. De ska granskas och de ska leva upp till höga kvalitetskrav. Vi ska ha en bra skola.

Anf. 83 JONAS SJÖSTEDT (V):
Fru talman! Om sju veckor avgår jag som partiordförande för Vänsterpartiet och jag kommer också att lämna min riksdagsplats, så jag vill de här två minuterna passa på att tacka.

Först vill jag tacka talmanskollegiet och Andreas Norlén, som trots allt har varit en alldeles utmärkt talman, tycker jag, och representerat hela riksdagen på ett föredömligt sätt. Jag tycker att det är ett stort värde i att vi i det här komplicerade läget har haft ett så fantastiskt talmanspresidium. Andreas Norlén personifierar för mig begreppet samvetsgrann.

Jag vill också tacka alla andra som arbetar i riksdagen. Det här är en otroligt välskött institution med alla de tjänstemän som hjälper oss. Det är viktigt för Sveriges demokrati.

Jag vill också rikta särskilda tack till riksdagens proffsiga och trevliga säkerhetsvakter, sannolikt de trevligaste säkerhetsvakter som finns någonstans.

Jag skulle vilja tacka vår ytterst professionella och noggranna städpersonal för den här välskötta arbetsplatsen och tacka de som har serverat oss och lagat vår mat under de här åren. Ni gör ett fantastiskt arbete som jag vill tacka för. (Applåder)

Jag vill också tacka mina partiledarkollegor för
ömsom raka debatter och gott samarbete. Jag vill tacka alla er ledamöter. Även när vi har haft olika politiska uppfattningar har jag haft en god personlig relation till i stort sett alla som jag mött och samarbetat med. Jag är väldigt glad över att det har varit på det sättet.

Men allra mest tacksam är jag mot alla er ute i landet som gör det ni kan för att skapa ett bättre samhälle: ni som arbetar för jämlikhet och rättvisa, ni som står upp för era arbetskamraters rätt, ni som arbetar frivilligt i kvinnojourerna, ni som arbetar för att rädda klimatet, alla ni som möter rasismen med humanism. Det har varit ett privilegium att få möta er runt om i Sverige under de här åren.

Jag slutar som partiordförande, men jag kommer alltid att vara en av er. (Applåder)

Anf. 84 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Jag har blivit informerad om att JonasSjöstedt på Twitter har uttryckt en önskan om att byta ut de svenska sossarna mot finska socialdemokrater. Jag får göra Jonas Sjöstedt besviken när jag står vid de svenska Socialdemokraterna, de gamla vanliga.

Skämt åsido vill jag rikta ett varmt tack till dig, Jonas Sjöstedt. Tack för en stor insats i svensk politik! Du har sett till att ditt parti har nått framgångar. Jag vill också tacka för det budgetsamarbete som vi hade under förra mandatperioden – vi gjorde flera framsteg där. Vi har inte alltid tyckt lika. Det ska man inte göra; vi är två partier. Men jag har alltid uppskattat och respekterat, och gör det fortfarande, din rättframhet och rakhet men också att du så tydligt står upp för värderingar om inte minst jämlikheten och alla människors lika värde.

Jag måste säga att jag tycker att det är fantastiskt bra.

Jag hoppas nu att det blir tid för återhämtning med familjen. Jag vet att det blir i en annan del av världen. Med detta vill jag passa på att önska dig ett riktigt gott liv vad än du gör. Jag har förstått att det finns tankar på ett kafé där nere. Är det så kan det vara bra att ha en bok om sju sorters kakor. Jag tänkte att det skulle kunna passa bra där nere. Du kan introducera det svenska fika, som finns i New York och kanske snart i Hanoi, vad vet jag.

Du tycker om att laga mat. Du är bättre på det än jag, vilket inte säger mycket i och för sig. Men jag tänkte att också ett förkläde skulle vara passande, så rött som det får vara och med svenska älgar.

Tack, Jonas Sjöstedt! (Applåder)

Anf. 85 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Kiitos, Stefan Löfven!
Jag skulle vilja tacka dig för de här åren. Framförallt vill jag tacka för det samarbete som vi hade under den förra mandatperioden. Vi gjorde mycket bra för vanligt folk. Vi gjorde mycket bra som visade att det går att bygga ut välfärden och öka jämlikheten i det svenska samhället. Det är viktigt att komma ihåg, inte minst den här tiden då utvecklingen kanske går åt ett lite annat håll.

Oavsett alla duster som vi har haft i debatten och att vi ibland tyckt olika, vill jag att du ska veta att jag uppskattar dig som person. Ibland har jag tänkt att i en annan värld och en annan tid hade det varit trevligt att ha Stefan och Ulla som grannar vid sommarstugan – vanligt hjälpsamt folk, intresserade av världen och med djupt kulturintresse som gärna kommer över på en vällagad fläskpannkaka.

Tack, Stefan! (Applåder)

Anf. 86 ULF KRISTERSSON (M) replik:
Fru talman! Ja, Jonas, det var en intellektuellt pigg vänster som fick mig att bli politiskt höger.

De i elevkåren i S:t Eskils skola i Eskilstuna var trevliga, läste tjocka böcker och drack mycket te, ibland annat också. Alla vi andra gillade dem, men de hade ju helt fel om allt från betyg till parabolantenner och löntagarfonder, så vi bestämde oss för att göra samma sak fast precis tvärtom. Och på den vägen är det.

Det har varit väldigt kul att vara oenig med dig. Det har ju hänt nästan 99 gånger av 100, så vi har övat på det.

Det har också varit kul att bli enig med dig ibland. Du gör skillnad på sak och person. Det är för mig en ohyggligt viktig egenskap.

Nu ska du förenas med din familj i Asien. Även där har vi lite en gemensam nämnare, ett stort intresse för Asien och för Kina, just nu ett ganska bekymrat intresse för vad som händer i Kina.

Jag tänkte bidra med lite reselektyr, att läsa på kaféet kanske. Det är en episk berättelse som heter Last boat out of Shanghai. Den sätter ljuset på det som hela världen nu undrar: Vad kommer att hända med Taiwan de kommande åren? Jag har inte hunnit läsa boken utan bara recensionerna, så skicka gärna en recension när du latar dig där borta i värmen.

Tusen tack för dessa år! (Applåder)

Anf. 87 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Tack, Ulf! Jag har hört talas om denna bok och ser verkligen fram emot att få läsa den.

Vi har ju 1 procent gemensamt, och vi har det senaste året varit rätt bra på att prata om den procenten och också kunnat göra verkstad av den – dock väl medvetna om att de andra 99 procenten också finns där.

Inga partiordförande för Moderaterna och Vänsterpartiet har väl någonsin haft så nära samarbete som vi två har haft. Så har det blivit i svensk politik. Jag höll på att säga något, men, nej, jag ska inte.

Jag uppskattar dig. Jag har goda erfarenheter av att arbeta med dig. Du är rak, tydlig, håller det du lovar och säger som det är, och det gillar jag. Det är raka puckar. När man inte behöver gå runt saker så många gånger får man mer gjort.

Jag tänker på vad vi har gjort. Två gånger under denna covidtid har vi ordnat mer pengar till en välfärd som verkligen behöver det. Vi har bromsat regeringens, eller snarare Centerpartiets, kaosprivatisering av Arbetsförmedlingen eftersom vi tyckte att den var oklok och inte fungerade. Vi har stoppat den ogenomtänkta skattesänkningen med ingångsavdrag för att pengarna skulle gå till sjukvård och annat i stället. Vi har arbetat för bättre regler för arbetskraftsinvandring.

Kanske har vi också några saker kvar att göra innan jag är färdig.

Det går ju rätt bra för Moderaterna tack vare detta, så jag tänker att här finns en ny kurs och ett framgångsrecept. Fortsätt prioritera välfärden, stoppa privatiseringar och undvika onödiga skattesänkningar så kommer det att gå bra! (Applåder)

Anf. 88 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Fru talman! Detta är mitt sista replikskifte med Jonas Sjöstedt, och det har blivit många genom åren. Jag funderade på vad jag skulle ge Jonas Sjöstedt i avtackningspresent, men så insåg jag att han nog inte är en sådan som gillar avtackningar. Därför blir min gåva en riktigt spänstig och ideologisk debatt.

På DN Debatt i förra veckan satte Vänsterpartiet, för vilken gång i ordningen vet jag inte, RUT-avdraget i kontrast till välfärden. Jobb och företag ska brandskattas, och till och fastighetsskatten ska tillbaka i ett läge där vi verkligen behöver rivstarta svensk ekonomi, inte lägga en våt filt över den.

När ska Vänsterpartiet sluta skönmåla sitt förakt för riktiga jobb och egenförsörjning i ord som solidaritet och jämställdhet? När ska de inse

att utvidgat RUT-avdrag, sänkta kostnader för våra företag och fler som jobbar inte försvagar välfärden utan stärker den? Kommer Vänsterpartiet någonsin att nöja sig med mindre än att ha socialiserat hela näringslivet?

Anf. 89 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag har en partiledardebatt kvar, i Sveriges Television. Annie Lööf, du ger en fin present, för något jag verkligen har uppskattat under min tid som ordförande har varit våra debatturnéer.

Det kom hundratals, ibland långt över tusen personer, och jag tror att de kom av en anledning: Vi hade tydliga motsättningar – Annie Lööf bevisade just att det finns stuns i debatten – men samtidigt en respektfull ton. Jag tycker att det är viktigt i denna politiska tid att vi kan ha det just så.

Jag ska också bli allvarlig. Annie Lööf, du har en viktig roll i svensk borgerlighet framöver. Vi lever i en tid då många tystnar inför rasismen och några börjar låta som rasismen. Det gör inte du, och det är viktigt. Det är viktigt att det finns en sådan borgerlighet i Sverige. Alla våra andra oenigheter åt sidan: Jag tror att detta kan ha en avgörande betydelse, och här har du all min respekt.

I detta arbete önskar jag dig allt gott, jag önskar din familj allt gott och jag önskar dig ett fullständigt misslyckande i genomförandet av januariavtalets klausuler om LAS och om marknadshyror. (Applåder)

Anf. 90 ANNIE LÖÖF (C) replik:
Fru talman! Det är så här det kan låta i debatten mellan mig och Jonas Sjöstedt. Det är också det jag kommer att sakna: en motståndare som faktiskt inte väjer för ideologiska debatter med högt i tak och stark energi. Vi har haft många sådana debatter genom åren, och vi har också tagit dem på turné.

Detta kommer jag att bära med mig när Jonas Sjöstedt nu lämnar den politiska scenen. Jag kommer sakna en politisk motståndare men också en kollega som alltid har kunnat skilja på sak och person och som stått upp för sina värderingar i ur och skur, som slagits för människovärde och humanism och som varit en varm och sympatisk person även efter att strålkastarna slocknat. Detta är en styrka i vår bransch.

Vi må vara oense om mycket, men jag har stor respekt för dig, Jonas Sjöstedt. Jag har också stor respekt för viljan och önskan att få vara mer med familjen, och jag hoppas att ni kommer att få det fantastiskt när du nu inom kort flyttar till din familj.

Som en tack-och-hej-gåva till dig har Centerpartiet också skänkt pengar i ditt namn till Rädda Barnens viktiga arbete. (Applåder)

Anf. 91 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Tack för två mycket fina gåvor, Annie! Jag önskar dig allt gott. (Applåder)

Anf. 92 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag vill instämma i tacket till Jonas Sjöstedt. Jag tror att svensk historia kommer att minnas Sjöstedt som en ledare som

öppnade upp sitt parti och förde det bort från dogmatism och mer mot pragmatism utan att någon för den skull för en sekund tvekade om var partiet stod på den politiska skalan under hans ledarskap.

Ett exempel på detta är att vänsterpartister och kristdemokrater faktiskt har kunnat göra upp. Trots väldigt olika reformagendor i övrigt har vi kunnat enas om insatser för välfärden som har gett äldre, sjukvård och LSS mer resurser, som de verkligen har behövt.

I denna anda har vi som avskedsgåva till Jonas valt att lämna ett bidrag till Hemlösa.se. Det är den organisation där han själv valt att engagera sig och på ett konkret sätt omsätta sina ideal i verklighet – och som han, så talande för Jonas Sjöstedts karaktär, inte valt att göra media på.

Själv kommer jag också att minnas och sakna människan Jonas som jag har fått möta. Det är en människa jag tycker om att tala med, kanske för att vi i grunden är lite lika, fast man inte kan tro det. Vi gillar båda två att baka bröd, lyssna på country, se romantiska komedier och plocka bär i skogen – vi har dock inte gjort detta ihop – och bådas vår stora glädje i livet är familjen och barnen.

Hade någon beskrivit Jonas utifrån dessa intressen hade jag sagt: Här har vi en kristdemokratisk kärnväljare! Jag hoppas att Jonas inte tar illa upp, för det är den finaste komplimang man kan få av mig. Jag hoppas att det går fram.

Jag önskar dig allt gott framöver, och om skogarna i Vietnam inte är lika lockande som de här i Sverige har du en stående inbjudan att komma och plocka bär tillsammans med mig. Jag kan ta blåbären, och du kan ta lingonen.
Tack för gott samarbete!

Anf. 93 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Tack så mycket, Ebba, dina ord värmer! Ja, jag har en faiblesse för countrymusik, skog och bär. Tack också för gåvan till Hemlösa.se, som är en organisation som gör enorm praktisk nytta för människor som verkligen behöver stöd och solidaritet av andra. Den är viktig.

Jag har uppskattat att arbeta med dig. Det har varit tuffa debatter, precis som det ska vara mellan politiska motståndare. Men när vi har kunnat skaka fram några extra miljarder till äldreomsorg och sjukvård har vi gjort det. Det är bra. Sakfrågorna ska kunna komma först på det sättet.

Men det jag kommer att minnas mest från vår tid som partiledare var vårt första riktiga samtal i Aktuellt, före sändning. Du var där med din lille pojk Birger, som jag fick låna och ta hand om när du skulle göra annat i Aktuellt. Det var ett sådant fint förtroende att få ta hand om någons barn en liten stund. Det betydde mycket för mig. (Applåder)

Anf. 94 JOHAN PEHRSON (L) replik:
Fru talman! Det är en lång och gedigen politisk gärning som snart tar slut när du lämnar ditt uppdrag, Jonas Sjöstedt. Vi i Liberalerna – mina föregångare, Nyamko Sabuni och jag själv – vill som så många andra tacka dig. Vi har vid en hel del tillfällen stött på varandra på regniga gator och stormiga torg, i alla möjliga Europaparlamentsvalsdebatter och i val till riksdagen. Nu står vi här, och allt vackert tar slut.

Du har arbetat för Vänsterpartiet. Av det skälet vill jag överlämna en bok av min kollega Fredrik Malm. Den handlar om en del av Vänsterpartiets historia och om Naftasyndikatet, som senare blev

Gulfmackarna och som har återuppstått här och där i Sverige. Den är väl värd att läsa. Recensera gärna och tyck till! Fredrik har gjort ett gediget arbete med detta. Det är historia.

Men också det som görs här och nu är stort, och det som Ebba Busch sa nyss gäller också oss i Liberalerna. Vi är också imponerade av det ideella arbete som görs. Många människor i Vänsterpartiet och för den delen i Liberalerna och alla partier är också föreningsmänniskor. Vi försöker inte bara vara agitatorer, utan vi gör saker också därför att vi vill förändra världen. Och vi gör det inte bara här i kammaren eller i kommunfullmäktige i Örebro. Får man säga Örebro förresten? Ja, nu sa jag Örebro. Det är ett fantastiskt arbete som görs. Det som du har gjort för hemlösa imponerar, och därför har vi självfallet en gåva till Stadsmissionens arbete för samma sak. Det är en annan organisation, men likväl.

Sedan har vi det här med att man blir lite äldre. Först måste jag säga att det finns människor i min absoluta närhet som, inför att jag ska stå här och prata och försöker förbereda mig – det kanske inte märks på mig att jag försöker förbereda mig i debatterna – har sagt till mig: ”Var som Jonas Sjöstedt bara!” När jag frågar vad de menar svarar de:

”Men var så där avspänd och naturlig, växla lite i tempo, ha några sköna exempel, gärna lokala från någon ort!” Det är effektivt.

Människor älskar det, och du har gjort det väldigt bra.

När det gäller att måla porträtt har Winston Churchill nämnts förut. Han var inte heller vänsterpartist direkt, ska jag understryka. När de målade en tavla av honom tyckte han inte att den var så snygg, på ålderns höst. Då fick han veta, och det var minsann svar på tal: Age is cruel. Men det märks inte på dig, Jonas Sjöstedt. Man måste vara försiktig när man är man och blir äldre, men eftersom du gillar bullar och fika får du en påse av mig här. Sedan får du se till att tänka på att inte äta för mycket av det vita sockret.

Anf. 95 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Jag vill tacka dig så mycket, Johan Pehrson. Jag tackar för de debatter som vi har haft ochsom jag tycker har varit raka och tydliga. Jag tycker ofta att det är roligt att debattera med liberaler. Många är ideologiska personer, och det finns kanske en del gemensamt ibland med Vänsterpartiet när det gäller partikultur, på gott och ont.

Jag vill också tacka för de fina presenterna. Boken har jag läst, men jag är väldigt glad över att få den. Det är faktiskt en bra och intressant bok. Jag tycker att mycket av det som skrivs av borgerliga politiker om Vänsterpartiet är både ytligt och fördomsfullt. Det är tyvärr ganska vanligt att man ska bekräfta sina fördomar, men detta är inte en sådan bok. Det här är en bok som gör en historisk pionjärgärning genom att gå igenom saker, personer och annat som för mig var helt okända. Jag tycker att det är viktigt att boken skrevs på det sättet, och det är kanske dagens boktips. Tack så jättemycket! (Applåder)

Anf. 96 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik:
Fru talman! Mycket har hänt i svensk politik sedan du blev partiledare för Vänsterpartiet, Jonas Sjöstedt. När säcken för din partiledartid nu knyts ihop kan du verkligen blicka tillbaka på en otroligt viktig tid i svensk politik, där du har varit ledare för Vänsterpartiet som har spelat en viktig roll under denna tid.

Ni har varit, och du har företrätt, en viktig röst för det svenska samhället och gjort det på ett sätt som jag verkligen, på riktigt, är full av beundran inför. Du är en fantastisk retoriker. Du har en personlighet och en trovärdighet som verkligen når ut, och din röst behövs.

Sedan kan vi ha debatter mellan Vänstern och Miljöpartiet om att vara den som uttrycker de rätta åsikterna och också genomför politik. Vi har faktiskt genomfört mycket politik tillsammans. Jag vill verkligen tacka dig för det budgetsamarbete som vi har haft under den förra mandatperioden. Tillsammans var vi med och såg till att Sverige mer än fördubblade miljö- och klimatbudgeten, exempelvis.

Din partikollega Jens Holm, som jag såg här nyss, beskrev 2012 utbyggnaden av solceller som att den stod och stampade, men nu kan vi åka till Ikea och köpa ett solcellspaket – Solstråle – lika lätt som vi köper bokhyllan Billy. År 2012 installerades 7 megawatt solel. Förra året var det 698 megawatt på ett år. Som ett minne av detta vill Per Bolund, jag och Miljöpartiet nu ge dig en solcellslampa som du kan ta med dig till Vietnam. Du kan läsa alla böcker och kanske till och med baka i lampans sken och minnas allt fantastiskt som du har varit med om att göra för Sverige och världen.

Jag önskar allt gott och lycka till. (Applåder)

Anf. 97 JONAS SJÖSTEDT (V) replik:
Fru talman! Tack så jättemycket, Isabella! Jag har gått och kikat på den här typen av lampor när jag har varit på Clas Ohlson och andra ställen och tänkt att jag ska köpa en. Det har inte blivit av, men nu har jag den här. Det blir jättebra. Solceller sitter på mitt tak också, så jag har bidragit till de 7 megawatten. Det är kanske inte så mycket, men jag har gjort min del. Och så måste det nog vara om vi ska klara klimatet.

Jag tycker att det har varit roligt att få arbeta med er i Miljöpartiet, framför allt under den förra mandatperioden. Det finns inget tvivel om ert urstarka engagemang för klimatet och också din otroliga kunskap när det gäller havsmiljöfrågor, fiske och annat. Det har jag den djupaste respekt för.

Jag vet att du också kommer att välja att sluta lite senare. Vi kommer att tacka dig i vederbörlig ordning efter den sista debatten. Jag vill ändå tacka dig redan nu för alla de insatser du har gjort. Det är tufft ibland. Det blåser ibland. Det är mycket jobb. Jag slipper få kommentarer om klädsel, puder och sådana saker. Jag önskar att alla i politiken skulle slippa det, men vi har en bit kvar att gå på många olika områden. Jag vet att du verkligen har arbetat för det som du tror på, och det är den stora frågan: Om vi inte klarar klimatet klarar vi inte så mycket framöver. Du har en stor och viktig fajt framför dig. Jag är på din sida i den fajten. (Applåder)

Anf. 98 ANDRE VICE TALMANNEN:
Från talmanspresidiets sida vill jag säga vårt uppriktiga tack till dig, Jonas Sjöstedt, för ditt engagerade arbete här i riksdagen under alla år. Jag önskar ett riktigt varmt lycka till med framtida projekt och utmaningar – flytten till Vietnam och författarskapet. Jag vet att det snart kommer en bok, en deckare, som utspelar sig bland annat här i riksdagen. Den ser jag personligen verkligen fram emot att läsa. Lycka till och tack! (Applåder)

Anf. 99 EBBA BUSCH (KD):
Fru talman! Denna riksdagsdebatt är viktig, för i denna kammare väljer alla partier själva vilka frågor de tycker är viktiga. Vi har lyft upp frågan om gängbrott, att Sverige har halkat ned till plats 24 av 27 i EU:s arbetslöshetsliga och att Sverige redan före corona hade rekordlånga vårdköer. Nu ser vi en lavin av obehandlade fall som kommer fram.

Men vi kan prata om vad som helst här. Jag vill välkomna era repliker, era frågor och er vilja till debatt. Jag har tidigare i andra debatter fått frågor om enskilda formuleringar i ett annat partis program och om flaggpolicyn i Sölvesborgs kommun, och i en hel debatt ställde alla samma insinuanta frågor om abort. Ni är välkomna med era frågor även i dag. Kanske kommer det någon fråga om svensk fiskepolicy eller om det amerikanska valet – Trump versus Biden, som delvis redan har avhandlats.

Men innan ni väljer ämne skulle jag vilja nämna Shayan Gaff 22 år, Luna Mandic 4 år, Ndella Jack 18 år, Petar Petrovic 20 år, Yuusuf Warsame 8 år, Rami Amin 24 år, Karolin Hakim 31 år och Adriana Naghei 12 år. De är alla oskyldiga offer för gängskjutningar och sprängningar.

Ni väljer vad vi diskuterar i denna kammare, och era val visar era prioriteringar. (Applåder)

Anf. 100 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Detta är också ett grepp: Prata om vadni vill, men bara om det som jag vill att vi ska prata om.

Gängkriminaliteten har haft och ska ha sin rättmätiga plats i en politisk debatt. Det har den haft och ska ha i fortsättningen.

Jag uppskattar också att Ebba Busch – det ser ut så i alla fall – delar vår bild av de utmaningar som gäller välfärden, även sjukvården och äldrevården. Jag tycker att det är ett bra besked till svenska folket om det finns en bred enighet om att vi nu ska utveckla vår välfärd.

Tillsammans med våra samarbetspartier gör vi nu stora påslag på just välfärden. Det kommer att leda till att fler tillsvidareanställda undersköterskor och vårdbiträden kan anställas i äldreomsorgen och till att det också blir bättre villkor inom sjukvården.

Sedan är det trots allt i landets kommuner och regioner som detta ska genomföras. Därför vill jag fråga dig, Ebba Busch: Hur ser Kristdemokraterna på dessa principer? Vilka förändringar är ni villiga att driva för att vi ska få bra välfärd där ute också?

Anf. 101 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Först och främst är det uppenbart att det kommer att behövas mer resurser till äldreomsorgen, till sjukvården och för att stärka LSS. Men vi har också sett, och haft facit på det redan före coronapandemin med de rekordlånga vårdköerna, att enbart mer pengar inte är lösningen. Det är också hur man använder dem som är avgörande – om det faktiskt finns förutsättningar för sjuksköterskorna att göra sitt arbete, eller om de fastnar i till exempel pappersarbete. Det är därför som vi måste göra strukturförändringar som att kraftigt stärka primärvården, så att de som i dag sitter på akuten i stället hamnar på vårdcentralerna där de skulle kunna få hjälp snabbare. Detta måste underlättas. Vi måste också våga ifrågasätta grunden för hela

sjukvårdsorganisationen – regionerna. Det har nämligen än en gång under denna pandemi blivit uppenbart att landstingen, de så kallade regionerna, har gjort sitt och att vi måste lägga ned dem och få ett samlat ansvar.

Anf. 102 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S) replik:
Fru talman! Jag ser också behovet av ett större nationellt ansvar för att se till att alla runt om i vårt har korta köer till sjukvården. Däremot tror jag inte att det nu är rätt väg att påbörja en stor omorganisation av svensk sjukvård. Det skulle ta lång tid, och det skulle fördröja det som vi vill göra när det gäller korta väntetider med mera. Jag tror att det är fel väg att gå.

Men vad som också är fel väg att gå är att låta lönsamheten gå före människors behov av vård. Människors behov av vård ska styras av vem som behöver vård och när hen behöver det.

Därför vill jag fråga Ebba Busch på vilket sätt hon ser att exempelvis vårdvalet i Region Stockholm, som ditt parti nu är med att rulla ut, bidrar till att uppnå god vård på lika villkor för alla.

Anf. 103 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Om vi ska hålla detta på en nivå som är lämplig för riksdagen är vår grundläggande hållning just att valfrihet är bra. Det ska vara möjligt för även den som har drabbats av sjukdom att ha flera aktörer att välja mellan. Vi vet också att det har varit viktigt för att göra det möjligt att konkurrera om till exempel löner och faktiskt driva upp lönerna i en kvinnodominerad sektor. Detta har skett i byggbranschen men inte varit görbart i till exempel sjukvården.

Men det finns brister överallt, och vi är beredda att vara öppna i fråga om de brister som finns i regioner där vi är med och styr. Jag räknar med att Socialdemokraterna gör detsamma.

Vi vill inte göra en stor omorganisation nu, men att ge förutsättningar på lång sikt för att vården ska kunna göra sitt jobb kräver att vi lägger ned regionerna.

Slutligen: Jag tycker att det är helt okej att göra som jag gjorde i början och säga att brottsoffren har fått för lite plats i denna kammare i dag.

Anf. 104 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Ebba Busch har förklarat att vi behöver en ny feminism. Ebba Busch gillar inte menskonst och talar nedsättande om genusflum. Däremot gillar hon en ny variant av vårdnadsbidraget, en barnomsorgspeng för att kvinnor ska kunna stanna hemma med sina barn. KD påstår att detta ger större valfrihet till familjerna, när vi vet att de som i mycket stor utsträckning använde vårdnadsbidraget var lågutbildade kvinnor med utländsk bakgrund och att det effektivt stängde dem ute från arbetsmarknaden.

Jag undrar, Ebba Busch: Hur förbättrar detta integrationen? Vad har det med feminism att göra att skapa nya system som till allra största delen håller de mest utsatta utrikes födda kvinnorna i vårt samhälle kvar i hemmet i stället för att de ska komma ut på arbetsmarknaden och få en möjlighet till en egen inkomst och att barnen ska kunna gå i förskola? Är detta verkligen feminism, Ebba Busch?

Anf. 105 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Jag är en stolt borgerlig feminist, och jag har efterlyst en ny sorts feminism i Sverige därför att en regering som kallar sig feministisk men som inte har satt av tillräckligt med resurser eller gjort lagändringar för att se till att kvinnor som anmäler sexuella övergrepp faktiskt kan få upprättelse inte borde kalla sig feministisk. Samma sak är det när det kommer till vården, där vi vet att det är kvinnorna som drabbas av sjukskrivning i mycket större utsträckning. Kvinnor är drabbade dubbelt så mycket av sjukskrivning som männen, och den sittande så kallade feministiska regeringen har ingen plan för hur man ska åtgärda detta. Då borde man inte kalla sig för en feministisk regering.

Till sakfrågan: Jag tycker inte att det är ett problem att mammor och pappor hittar former som förhindrar att deras barn måste vara i överfulla barngrupper i förskolan när de är ett och ett halvt år gamla och att detta möjliggörs till exempel genom dagbarnvårdare eller att man kan stanna hemma några månader till medan barnen är små.

Anf. 106 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP) replik: Fru talman! Jag noterar att Ebba Busch inte svarade på min fråga. På vilket sätt hjälper det integrationen, och på vilket sätt löser det de problem som vi ser i de utsatta områdena att införa en reform på drygt 1 miljard kronor, en så kallad barnomsorgspeng, som vi vet till största delen kommer att användas av utrikes födda kvinnor som är lågutbildade och som har svårt att komma in på arbetsmarknaden? De får 6 000 kronor per barn enligt ert förslag för att stanna hemma och ta hand om så kallad barnomsorg i hemmet. Detta är ingen valfrihetsreform, Ebba Busch. Detta är ingenting för välutbildade svenska kvinnor som vill stanna hemma. Detta är en reform som kommer att kedja fast kvinnor i hemmet, kvinnor som behöver komma ut på arbetsmarknaden och som också behöver få andra visioner och ett annat perspektiv, så att integrationen förbättras i de mest utsatta områdena.

Detta är en politik som går rakt emot det som vi behöver göra, och det är en otrolig egoism att välutbildade KD-kvinnor tycker att detta är en valfrihetsreform när den leder till att kvinnor stannar hemma i utsatta områden. (Applåder)

Anf. 107 EBBA BUSCH (KD) replik:
Fru talman! Vår grundhållning är att kvinnor inte är mer korkade än män. Vår grundhållning är att jämställdhetsdebatten i Sverige har handlat om att vi är precis lika kapabla som män att ta beslut om våra liv, och jag är trött på omyndigförklarandet.

Har man ett år och tre månader gamla barn och är rädd för att de ska sitta i överfulla förskolegrupper måste det finnas alternativ. Det kan vara att man är hemma lite längre när barnen är små. Det kan också vara dagbarnvårdare som detta ska kunna användas för. Vi kommer inte att återinföra något gammalt vårdnadsbidrag. Ovanpå det lägger vi obligatorisk språkförskola för dem som inte är födda i Sverige, eftersom de har andra förutsättningar och måste ha andra både krav och möjligheter. Och sfi måste möjliggöras för den som är föräldraledig och har en liten bebis hemma. Sedan gör vi om bidragssystemen så att man inte ska kunna stapla bidrag på varandra, bara för att man har många barn, och låta bli att jobba. (Applåder)

Anf. 108 JOHAN PEHRSON (L):
Fru talman! Den pågående coronapandemin har blottlagt tydliga brister i vår välfärd. En sådan brist är det vi har sett i äldreomsorgen – alltifrån undervärderingen till en avsaknad av relevant utrustning. Det finns många bra boenden och många exempel på god hemtjänst där medarbetare utför stordåd för våra årsrika och andra omsorgsbehövande. Men det finns för många exempel där medarbetare har saknat grundläggande förutsättningar att göra ett bra jobb för att skydda och ge omsorg till människor.

Liberalerna medverkar nu i den största satsningen någonsin på en bättre äldreomsorg i Sverige: 8 miljarder öronmärks till äldreomsorgen i den budget som snart läggs på riksdagens bord, om vi lägger samman årets samlade satsningar. Det ska gå till fler medarbetare, till bättre utbildning och till att utveckla arbetssätt och rutiner. Men Liberalerna vill mer.

Redan för 35 år sedan kämpade vi liberaler för människors rätt till integritet i äldreomsorgen – rätten till eget rum för den som ville. Nu behövs det snarare egna team; det är orimligt att äldre, sköra personer ska behöva möta kanske 10–15 olika människor i veckan, oavsett pandemi.

Äldre och personal behöver förstå varandra. De som jobbar i äldreomsorgen ska ges tillräckliga kunskaper i svenska språket för att kunna jobba där.

Liberalerna vill att det åter ska bli möjligt att anställa läkare i äldreomsorgen. Det är viktigt för att man ska kunna ge den bästa vården och omsorgen på plats.

Vi har i årtionden drivit på för att förbättra de mest utsattas position och inte minst för en bättre äldreomsorg. Det tänker vi fortsätta med. Det handlar om att man även på ålderns höst ska kunna få uppleva möjligheternas Sverige och få leva hela sitt liv med värdighet.

Anf. 109 Miljö- och klimatminister ISABELLA LÖVIN (MP):
Fru talman! Förra måndagen fick jag vara med omen historisk händelse. Då tryckte jag, tillsammans med statsministern, på startknappen för Hybrit i Luleå.

Hybrit är en världsunik pilotanläggning för ståltillverkning utan klimatutsläpp, med potentialen att minska Sveriges utsläpp med 10 procent och världens utsläpp med 6 procent. Tre stora svenska företag – SSAB, LKAB och Vattenfall – har tack vare regeringens stöd Industriklivet, den tydliga satsningen på ett 100 procent förnybart elsystem och den svenska klimatlagen vågat bestämma sig för att lämna en tusenårig teknik bakom sig där man gör stål med koleldade masugnar. Nu kan det göras med grön vätgas.

När jag talar med representanter för den tunga industrin i dag är de inte oroliga överklimatomställningen längre – tvärtom! De är själva en del av den. Det de nu är rädda för är politiska partier som i sina skuggbudgetar stryper stödet till klimatomställningen, skattesubventionerar fossila bränslen genom att sänka koldioxidskatten och som – trots att billig vätgas för fossila stålverk kräver tydliga mål för förnybar energi – vill investera i dyr kärnkraft som effektivt skulle slå undan hela kalkylen för fossilfritt stål.

Fru talman! Jag talade i mitt första inlägg om vikten av långsiktighet. Sex år av grön industripolitik har möjliggjort en revolution inom

svensk stålindustri, men industrin behöver långsiktiga spelregler – inte ogenomtänkta lappkast, som när Moderaterna och Kristdemokraterna lämnade energiöverenskommelsen. Vi kan klara klimatet och skapa nya jobb, och Sverige kan fortsätta vara världsledande om politiker tänker mer på morgondagens värld än på morgondagens valrörelse. (Applåder)

I detta anförande instämde Anna Sibinska (MP).

Anf. 110 TALMANNEN:
Jag bad att få ta över talmansklubban från andre vice talmannen för att få möjlighet att framföra ett varmt tack till Jonas Sjöstedt för de ytterst vänliga ord han yttrade om mig i talarstolen för en liten stund sedan. Ett varmt tack för ett gott samarbete, Jonas Sjöstedt, och ett varmt tack för ditt arbete för Sveriges riksdag och svensk demokrati!

Jag ber också att få tacka alla deltagare i dagens partiledardebatt, som härmed är avslutad.

Några artikar med anknytning till regeringen och partiernas politik

" Ewa Stenberg: Löfven bjöd på skåpmat – det kan lätt tolkas som passivitet

DN ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Inför en riskabel höst och vinter som skulle kunna bli regeringens slut höll statsministern en regeringsförklaring utan nyheter. Stefan Löfven (S) vill signalera stabilitet. Men väljarna kan också tolka det som passivitet.

Äntligen stod statsministern i talarstolen. Kungen hade just öppnat riksdagen och redogjort för viktiga frågor framöver: klimatförändringarna, arbetslösheten, kriminaliteten och den växande psykiska ohälsan.

Alla ledamöterna visste att regeringen dessutom står inför några möjliga politiska kriser, som i förlängningen kan fälla Löfvens ministär. Det handlar om migrationspolitiken och tillståndet för Preem att bygga ett nytt stort oljeraffinaderi som ökar Sveriges koldioxidutsläpp. De kan spränga regeringen inifrån.

Det handlar också om arbetsrätten, där Vänsterpartiet lovat att försöka fälla regeringen om den lägger fram det utredningsförslag som finns om en liberalisering. Och regeringen har inte lyckats skapa ett brett stöd i riksdagen om försvarspolitiken, trots ett allt mer osäkert omvärldsläge.

När Stefan Löfven läste upp sin tredje regeringsförklaring hade man därför kunnat tänka sig att han skulle gå på offensiven. Kanske genom att ombilda regeringen. Eller kanske genom att komma med nya åtgärder mot gängkriminaliteten, regeringen måste pressa ner den för att visa väljarna att man klarar av att regera.

Men det var en regeringsförklaring utan överraskningar.

Offensiv är inte Stefan Löfvens mellannamn. Han vill tvärtemot visa stabilitet, att han pålitligt står fast. Efter kompromissen med Centern och Liberalerna blev dock riktningen svårbegriplig. Är målet starkare välfärd och högre skatter för välbärgade, eller är tvärtom skattesänkningar och större frihet för företagen?

Vänsteroppositionen i socialdemokratin, Reformisterna, skrev i måndags på Aftonbladet Debatt: ”Det socialdemokratin har är ett antal regeringspositioner. Partiets ledande företrädare är mest att likna vid statstjänstemän. De saknar makt att påverka samhällsutvecklingen genom verkligt politiska beslut. Men ändå tycks som att de ska framställas som de som tar politiskt ansvar för landet.”

”Humlan som flyger” kallade LO:s förre ordförande Karl-Petter Thorwaldsson Stefan Löfven för. Man kan utöka den beskrivningen till att gälla hela hans regering. Det är svårt att räkna ut hur färden ens är möjlig, men på något sätt regerar den vidare med ett slags ett-helvete-i-taget-princip. En pragmatisk inställning som håller socialdemokratin kvar vid rodret, även om kursen skiftar.

Frågan är om Löfven kommer att kunna kryssa sig fram mellan de vassa grynnorna ända fram till nästa val. Han har visat politisk vighet och handlingskraft i krislägen förut, så det är fullt möjligt.

Kanske är hans största utmaning denna höst inte ett revolterande miljöparti eller en vänsterledare som vill sluta med flaggan i topp efter att ha slagit vakt om anställningsskyddet.

Kanske satt i stället hans största utmaning och sov (eller låtsades sova) på riksdagens läktare medan statsministern redogjorde för det försämrade säkerhetsläget i vår omvärld och Rysslands aggressiva utrikespolitik.

På grund av pandemin representerades hela den talrika diplomatiska kåren av en enda man under detta ovanliga riksdagsöppnande. Den ambassadör som varit här längst, Rysslands Viktor Tatarintsev. Ambassadören blundade sig igenom statsministerns markering i regeringsförklaringen.

Ryssland är en väsentlig del av den allt mer osäkra omvärld som mycket väl kan visa sig bli statsministerns värsta huvudvärk. Medan människor demonstrerar för demokratiska rättigheter i Minsk minskar antalet demokratier i världen och länder som Ryssland, Kina och Turkiet blir allt mer auktoritära. Den ekonomiska krisen kan öka spänningarna ytterligare.

Statsministern talade om behovet av stärkt försvar och fördjupat militärt samarbete med andra länder. Han markerade särskilt hur viktigt Sveriges och Europas samarbete med USA är.
Men utan trovärdigheten av ett brett samarbete i riksdagen om säkerhets- och försvarspolitiken får regeringen svårare att hantera en kris i närområdet.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Löfven: Fullt möjligt trycka tillbaka grova brottsligheten

DN ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Det är fullt möjligt att trycka tillbaka den grova brottsligheten, enligt statsminister Stefan Löfven. Men han vill inte peka ut någon enskild åtgärd som särskilt viktig. – Vi kommer inte att klara det här om vi inte också stoppar tillflödet till brottsligheten, säger Stefan Löfven.

Årets regeringsförklaring som presenterades i samband med riksdagens högtidliga öppnande präglades till stor del av den pågående coronapandemin och de följdverkningar som smittspridningen fått på samhället. Några nya förslag fanns dock inte att hämta. Statsminister Stefan Löfven (S) redovisade en rad punkter som redan finns nedtecknade i januariavtalet eller i tidigare utrikesdeklarationer.

Men även utvecklingen med grov gängkriminalitet gjorde avtryck i regeringsförklaringen. Enligt statsministern är det fullt möjligt att trycka tillbaka den grova brottsligheten.

– Det krävs två saker. Vi måste vara hårdare här och nu – det krävs fler poliser, strängare straff och mer verktyg till poliserna. Men vi kommer inte att klara det här om vi inte också stoppar tillflödet till brottsligheten, säger Stefan Löfven efter ceremonin i riksdagen.

De senaste dagarna har frågan om klanbaserade kriminella nätverk diskuterats flitigt efter ett uttalande av biträdande rikspolischef Mats

Löving. Stefan Löfven framhåller att den grova gängkriminaliteten i första hand inte har med etnicitet att göra.

– De som tror att det har med hudfärg att göra kommer aldrig att lösa det här problemet. Däremot är det självklart så att om vi har en hög invandring och inte klarar av integrationen så skapar man sådana sociala problem som gör att kriminaliteten förvärras, säger Stefan Löfven.

Statsministern menar att det är att göra det för enkelt för sig att peka ut någon enskild åtgärd som kan trycka tillbaka gängkriminaliteten på allvar. I stället handlar det om breda insatser – både hårdare tag och mer förebyggande arbete.

– Vi behöver jobba ännu hårdare med att unga män inte väljer brottets bana, säger Stefan Löfven.

Han lyfter fram insatserna i Malmö som exempel på lyckade åtgärder. Där har polisen samarbetat med en rad andra myndigheter och socialtjänsten, vilket bidragit till att antalet skjutningar minskat.

– Det finns ingen garanti för att det inte kommer att ske något mer där, men just nu har vi en klart vikande trend av skjutningar i Malmö, så vi ser att det går att göra någonting.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

”Knäck gangsterkulturen med avsevärt skärpta straff”

DN ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200909
Såväl regeringen som stora delar av oppositionen saknar trovärdig politik för att minska gangstervåldet. Föreslagna straffskärpningar är otillräckliga och förståelsen för brottslighetens orsaker är ofullständig. I grunden handlar det om ett kulturproblem och för att motverka gangsterkulturen behövs en bred uppslutning, skriver Fredrik Kärrholm.

Det är mer än tio gånger så vanligt att män mellan 15 och 29 år mördas med skjutvapen i Sverige än i Tyskland, och sex gånger så vanligt som i Storbritannien, enligt en jämförande studie. Samtidigt har dessa länder större inkomstskillnader och en mindre omfattande socialpolitik. Ett faktum som tydliggör att socioekonomiska faktorer har ett begränsat förklaringsvärde för gängkriminalitetens framväxt.

Sverige har en internationellt sett kraftigt utbyggd välfärdsstat. Nästan alla gängkriminella har under sin uppväxt haft kontakt med socialtjänsten och varit föremål för olika sociala insatser. I Sverige satsas mer pengar per skolelev än genomsnittet för OECD-länderna.

Boendestandarden är genomgående god, trots viss trångboddhet. Den ekonomiska ojämlikheten är lägre än snittet för EU. Att bekosta ytterligare sociala åtgärder har således en begränsad marginalnytta. Mer betydelsefullt är kultur och moral. Sverige har ett stort problem med kriminell klankultur, som frodas i släktbaserade nätverk med

ursprung i främst Mellanöstern och Afrika. Ett ännu större problem är dock den gangsterkultur som präglar invandrartäta förorter och stadsdelar.

Gangsterkulturen är en huvudsaklig förklaring till att unga i dag väljer en kriminell livsstil. Denna gangsterkultur kännetecknas bland annat av polisförakt, drogliberalism och våldsromantik – samt rymmer också tystnadskulturen. Konturerna framträder i gangsterrapparnas låttexter, som bidrar till att förstärka brottsalstrande ideal.

För att motverka gangsterkulturen behövs en bred uppslutning. Skolor, fritidsgårdar, idrottsföreningar, föräldrar och ansvarsfulla mediebolag måste alla motarbeta denna destruktiva subkultur. Majoritetssamhällets ideal och värderingar måste stärkas, i synnerhet i de utsatta områdena. En förutsättning för detta är samtidigt att invandringen – som orsakar social desorganisering – minimeras.

Effekterna av en sådan kulturoffensiv – liksom andra sociala åtgärder – är dock långsiktigt förebyggande. Det förhindrar inte det pågående våldet.

Läget är akut. Antalet skottlossningar ökar stadigt, enligt polisens statistik. Till och med augusti i år har det inträffat 228 skjutningar, att jämföra med 214 samma period föregående år och 190 år 2018.

Skjutvapenvåldet – samt bombattentaten – är dock endast den yttersta formen av ett mer omfattande gangstervåld. Till detta hör utpressning, människorov, brutala rån och övergrepp i rättssak. Vidden av denna problematik framgår i den genomgång jag gör i min nya bok ”Gangstervåld” (Fri tanke).

Den negativa utvecklingen har skett fort – och läget kan förvärras ytterligare. Tillståndet i andra delar av världen utgör förskräckande exempel. Tillståndet i mer våldsdrabbade amerikanska städer är varken orealistiska eller avlägsna scenarier. Med en fortsatt ökande brutalisering utgör gängkriminaliteten ett reellt hot mot statens våldmonopol, förutsättningen för en civiliserad och demokratisk samhällsordning.

Medvetenheten om detta hot förefaller vara begränsad. Det kan också konstateras att gängkriminaliteten blivit föremål för en bredare politisk uppmärksamhet i ett relativt sent skede, åratal efter att trenden var tydlig. De åtgärder som hittills föreslagits är samtidigt otillräckliga, även om de har rätt inriktning.

I Sverige finns en lång tradition av vård och behandling av förbrytare. De senaste åren har den offentliga debatten emellertid dominerats av förslag om mer bestraffning och inlåsning, även av yngre. Det är ett nödvändigt skifte. Kriminalvård och resocialisering av brottsbenägna individer fungerar dåligt – de flesta kriminella är helt enkelt oförbätterliga. För att bryta den brutala brottstrenden behövs därför hårdare straff.

Forskningen är tydlig. Fler och längre fängelsestraff minskar brottsligheten, av den enkla anledningen att personer som är inlåsta inte kan begå brott. Exemplet USA är noga studerat. Mellan 1970 och 2015 ökade fängelsepopulationen i USA med cirka 400 procent. I takt med att fångarna blev fler, blev brotten färre. Totalt sett har brottsligheten i USA halverats sedan 1990-talets början. Våldsbrott har minskat med över 50 procent.

Steven Levitt, amerikansk professor i nationalekonomi, har beräknat att den ökade inlåsningen av kriminella i USA kan förklara en tredjedel av den minskade brottsligheten. Andra studier anger siffror mellan 10 och 27 procent.

För en motsvarande effekt i Sverige räcker inte de straffskärpningar som hittills genomförts och föreslagits. Regeringens retorik kan ge intrycket av större förändringar, men i praktiken handlar det om marginella justeringar. Få döms till fängelse och fängelsestraffen är korta. Till exempel är det bara varannan dömd rånare som döms till fängelse. För samtliga brott är det genomsnittliga fängelsestraffet blott elva månader.

För att substantiellt minska brottsligheten måste fler låsas in, under lång tid. Det är en kostsam politik, men alternativet är värre. Vi måste förlika oss med tanken på att Sverige har ett extremt problem med grov gängkriminalitet.

Det ökade fängslandet måste också omfatta yngre personer. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) är medianåldern 23 år för misstänkta gärningsmän för dödligt våld i kriminella miljöer. Med enstaka undantag är alla dömda för brott tidigare. Dessa individer startar sin kriminella karriär i unga år och måste därför tidigt dömas till långa fängelsestraff.

För korta fängelsestraff är däremot kontraproduktiva. En kunskapssammanställning från Brå visar att unga personer som döms till fängelse löper en ökad risk att fortsätta begå brott när de släpps. Fängelsestraffet måste således vara tillräckligt långt för att inkapaciteringen ska ha en positiv nettoeffekt.
I ekvationen är ålder vid frisläppande en central variabel.

Benägenheten att begå brott avtar med fler levnadsår. Detta fenomen är inom kriminologin känt som ålderskurvan för brott (crime-age curve). Hjärnans frontallob – som bidrar till konsekvenstänkande – är fullt utvecklad först i 25-årsåldern. Testosteronnivåerna börjar sjunka i 30-årsåldern. Därtill förändras sociala omständigheterna vid högre ålder och incitamenten för brottslighet minskar.

Lika viktigt som skärpta straff är ökad brottsuppklaring med fler fällande domar som mål. Det behövs fler poliser, en utvecklad polisverksamhet, förbättrat vittnesskydd och ändringar i rättegångsbalken. Någon revolutionerande förbättring är dock inte sannolik. Rättsäkerheten sätter gränser. Skuld måste alltid bevisas utom rimligt tvivel.

Att skärpa straffen är däremot en åtgärd som omedelbart kan effektueras. 2019 ledde polisens arbete fram till 67 000 domslut. 10 900 av dessa innebar fängelse som huvudpåföljd.

För att avvärja det akuta hotet brottsligheten utgör behövs i första hand ökad repression. Det kräver en total översyn av den svenska straffrätten i syfte att kraftigt höja straffen. Straffrabatten för den som begår fler brott måste avskaffas eller reduceras. När det gäller grövre brott behöver särbehandling av unga, mellan 15 och 21 år, upphöra helt. Otillräckliga åtgärder – med ett förvärrat läge som följd – kommer att kräva än mer drastiska lösningar. Härutöver måste gangsterkulturen bekämpas, till förmån för god moral.

Fredrik Kärrholm, polis och kriminolog, aktuell med boken ”Gangstervåld” "

”Forskningen har missat de kriminella nätverken”

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200912
Boken ”Familjen” kartlägger och belyser konsekvenserna av kriminella släktbaserade nätverk på ett utmärkt sätt. Men man måste fråga sig varför det är journalistiska insatser och inte forskning som gör detta. Ett möjligt skäl kan vara områdets ideologiska och politiska laddning, skriver statsvetarna Peter Esaiasson och Bo Rothstein.

Johanna Bäckström Lernebys bok ”Familjen” som publicerades tidigare i år har fått mycket uppmärksamhet och positiva recensioner. Bland lovorden kan nämnas att boken anses bygga på ett ”gediget researcharbete” (SvD 1/7) och att den är en ”ren bragd” som måste få genomgripande betydelse (DN 25/6). Till och med tidningen Proletären menar att boken är en ”måsteläsning”.

Boken handlar om hur ett stort och hierarkiskt organiserat släktnätverk kommit att med kriminella metoder styra över en hel stadsdel i Göteborg och hur valhänt Myndighetssverige hanterat situationen. Boken visar att huvuddelen av medlemmarna i detta internationellt förgrenade släktnätverk med förgreningar till Libanon, Turkiet och Tyskland inte alls har för avsikt att integreras i det svenska samhället och att följa landets lagar. Den visar också att den illegala och maffialiknande makt nätverket utövar över en hel stadsdel i rikets andra stad är en orsak till att den svenska integrationspolitiken i långa stycken fungerar dåligt. Till detta ska läggas att polisledningen i landet nyligen uppskattat att det i landets olika förorter finns inte mindre än ett 40-tal liknande kriminella nätverk av släkter som etablerat sig i Sverige med syfte att bygga upp organiserad brottslighet.

Vi har inget att invända mot lovprisningen av ”Familjen”, tvärtom. En av oss tillhör dessutom skaran av positiva recensenter. Vi vill i stället peka på att ”Familjen” belyser ett svårartat problem i den svenska forskningen om invandring och integration. Nämligen att den lika viktiga som svårbemästrade integrationsproblematik som Bäckström Lerneby och även tidigare Per Brinkemo lyfter fram saknas i den forskning som haft att analysera denna problematik. Denna forskning, som tidigare gick under benämningen Imer-forskning (Internationell migration och etniska relationer) men som numera har delats upp i rasismforskning och migrationsforskning, är sedan tre decennier mycket omfattande och den har också getts starkt politiskt stöd. Detta har skett i form av särskilda resurser till vetenskapsrådet och man har också gett denna inriktning status som offentliga utredningar. Många universitet har inrättat särskilda institut för att stödja denna forskning.

Till detta kommer att det sedan 2013 också finns en särskild av regeringen inrättad delegation (Delmi – Delegationen för migrations-studier) som ska förse regeringen med forskningsbaserat beslut-sunderlag. Det handlar uppskattningsvis om åtminstone tvåhundra doktorsavhandlingar och ett stort antal böcker, rapporter och artiklar.

Men kartläggning och analyser av detta slags släktbaserade nätverk som genom hot om våld och trakasserier utövar stor makt i invandrartäta förortsområden och genom detta allvarligt förhindrar integration lyser med sin frånvaro. Den ofrånkomliga slutsatsen är att detta är ett generalnederlag för idén om att vi med mer forskning ska kunna belysa och korrigera allvarliga samhällsproblem. Den strategi

som Stefan Löfven har presenterat, att integrationsproblemen ska hanteras genom att politiken byggs på ”evidens och forskning” har därför i långa stycken grusats.

Vi vill understryka att problemen med dessa släktbaserade och etniska nätverk inte är att de står för någon slags ”osvenska” värderingar. Vi menar att regeringens idé om att i Sverige gäller svenska värderingar är helt fel. Grundlagen är nämligen solklar på denna punkt, i Sverige får man ha vilka värderingar man vill. Att omfatta och propagera för till exempel kommunistiska, islamistiska, kristna, reaktionära, feministiska, patriarkala och även totalitära värderingar ingår i de fri- och rättigheter som grundlagen stadgar.

Men, i Sverige måste man, vilka värderingar man än har och vill propagera för, följa den svenska lagstiftningen. Och det är på denna punkt som den typ av kriminella släktbaserade nätverk som Bäckström Lerneby så förtjänstfullt lagt i dagen är synnerligen problematiska. Vad boken visar är att dessa nätverk i sin lokala miljö etablerar en egen rättsordning som i långa stycken strider mot svensk lag.

Man måste fråga sig varför det är journalistiska insatser och inte forskning som kartlagt och belyst konsekvenserna av detta problem.

Ett svar kan avfärdas, nämligen att forskning inte kan bedrivas med den metod som Bäckström Lerneby använt. Boken bygger på intervjuer med huvudsakligen anonymiserade informanter samt dokumentstudier och båda dessa metoder är vanligt förekommande inom Imer-forskningen.

Ett möjligt skäl till bristen på forskning kan vara områdets ideologiska och politiska laddning. Detta kan ha lett till att forskare som velat ifrågasätta den etablerade bilden av integrationsproblematiken som ett strukturellt problem drivet av majoritetsbefolkningens diskriminering, inte har kunnat verka inom området.

En annan möjlig orsak är den starka politiskt-administrativa styrningen av denna forskning. I Vetenskapsrådets tioåriga nationella storsatsning på denna forskning som sjösattes 2018 finns en programkommitte.

Den består av representanter från Forskningsrådet för hållbar utveckling, Forskningsrådet för hälsa och arbetsliv, Migrationsverket, Sida, Sveriges kommuner och regioner och Delegationen för migrationsstudier. Denna kommitté har bland annat att ge ”råd om hur forskningsagendan bör utformas, genomföras och uppdateras”. Det förefaller rimligt att anta att särskilt unga forskare, som är beroende av fortsatta forskningsanslag, inför denna bataljon av med stor sannolikhet likriktade forskningsadministratörer har tvekat att lämna in ansökning som utmanar den rådande agendan.

Ytterligare ett skäl kan vara att forskningen på området ofta bekänner sig till ett så kallat frigörande vetenskapsideal där det centrala är att befria människan från förslavande omständigheter. Med utgångspunkten att opartiska forskare ställer sig på de dominerandes sida blir sanningssökandet underordnat ideologin.

Givet samhällsdebattens svängning finns förhoppningar om att forskningen under de kommande åren ska följa efter. Frågan att ställa till forskningspolitiken är hur motsvarande ensidigheter ska kunna motverkas i framtiden inom detta och andra viktiga områden. Vår förhoppning står till vetenskapliga ideal som nyfikenhet, öppenhet och empirisk noggrannhet (i motsats till ideologidriven forskning där svaren på frågorna är givna på förhand). Forskningsråden och andra anslagsgivare borde fundera på hur man bättre främjar dessa värden också när det gäller politiskt känsliga samhällsproblem.

Peter Esaiasson och Bo Rothstein, professorer vid statsvetenskapliga institutionen i Göteborg "

" **Ewa Stenberg: ”Blame game” i stället för verkstad**

DN TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Riksdagens partiledardebatt genomsyrades av avsky mot gängbrottsligheten. Partiledarna reagerade genom att kräva avgångar och skylla på andra. Coronakrisen visar att regering och riksdag kan ändra mycket på kort tid om de vill. Men den erfarenheten tillämpas inte i kriminalpolitiken.

Riksdagsledamöter, vad väntar ni på? frågade Kristdemokraternas Ebba Busch från talarstolen. ”Vad är er ursäkt för att inte avsätta den här regeringen?”

KD-ledaren anklagade regeringen för att ducka för brottsligheten. Hennes slutsats var att Sverige behöver en ny regering omedelbart. Moderaternas Ulf Kristersson drog liknande slutsatser. Han sade att statsminister Stefan Löfven (S) inte vill erkänna sambandet mellan stor invandring, dålig integration och växande kriminalitet. ”När regeringen är en del av problemet måste den bytas ut.”

Statsministern försvarade sig genom att rada upp åtgärder som regeringen vidtagit sedan 2014. Han pekade på att 50 straff har skärpts och 20 nya brottsrubriceringar införts.

Senare under debatten bjöd Ulf Kristersson statsministern på torsdagslunch för att lyssna på vad Danmark gjort för att minska gängbrottsligheten. En obekväm Löfven svarade först med att Moderaterna tidigare har valt att lämna flera av de blocköverskridande överläggningarna som pågått.

Sedan gjorde S-ledaren ändå en öppning om det serverades ärtsoppa och pannkakor.

Det finns en märklig kontrast mellan verklighetsbeskrivningen och partiledarnas reaktioner. Stefan Löfven sade att gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet. Ulf Kristersson liknade den i sitt sommartal vid terrorism och en andra pandemi. Ebba Busch har nyligen talat om grova brottslingar som monster.

När ett allvarligt hot riktas mot landet brukar regering och opposition samla sig och komma överens om åtgärder.

Efter terrorattentaten i Paris 2015 gjorde de upp om 13 olika förslag. Efter att Stockholm drabbades av ett terrorattentat 2017 uppdaterades uppgörelsen. När det nya coronaviruset började spridas i Sverige blev reaktionen enad och massiv. Lagar har snabbt ändrats, extrabudgetar på mer än 250 miljarder kronor har klubbats och en kontroversiell speciallag införts. Uppenbarligen går mycket att uträtta om läget är allvarligt nog.

Lösningen på politiska problem är förstås inte alltid samarbete, demokratin förutsätter konkurrens och politisk strid. Men just när det gäller den allmänna säkerheten har Sverige ofta valt samarbete. Ändå lämnade oppositionen de gängsamtal regeringen bjöd in till för ett år sedan. Och regeringen har inte valt att upprepa inbjudan eller förhandla vidare om oppositionens förslag i riksdagens justitieutskott. Kriminalpolitiken är en stridsfråga inför kommande val. Krisen ses uppenbarligen inte som så allvarlig att den kräver omedelbara åtgärder, som pandemin gjorde.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

"Gängkriminaliteten dominerande ämne

DN TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfven varnar för att gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet. Men i riksdagens partiledardebatt lade han också ansvaret på föräldrarna.

Den första partiledardebatten i riksdagen efter sommaruppehållet hölls under onsdagen, och det är uppenbart att gängkriminaliteten nu är det dominerande debattämnet och partiledare från både höger och vänster tävlar om att lägga fram åtgärder för att komma till rätta med problemen.

Statsminister Stefan Löfven valde att ge frågan stort utrymme i sitt inledande anförande.

– Den oro som föräldrar känner för att låta sina barn gå till fotbollsträningen är en angelägenhet för oss alla. Mördandet, skjutandet och gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet och vi måste fortsätta visa beslutsamhet, säger Stefan Löfven.

Statsministern radade upp åtgärder som regeringen vidtagit sedan 2014. Han pekade på att 50 straff har skärpts och att 20 nya brottsrubriceringar införts. Han betonade samhällets skyldighet att arbeta förebyggande för att inte fler unga ska hamna i kriminalitet. Men han lade också ett tungt ansvar på föräldrarna.

– Den som väljer att bli förälder har ett ansvar för att sätta gränser, att göra det tydligt vilka beteenden som inte tolereras. Vi som samhälle kan inte acceptera att barn fostras in i normlöshet eller att tonåringar löper amok, att asocialt beteende går i arv, säger Stefan Löfven.

M-ledaren Ulf Kristersson attackerade regeringen för att misslyckas både med att bekämpa arbetslösheten och att komma till rätta med gängkriminaliteten.

– Mycket som är bra i vårt land grumlas av allt som är dåligt, säger han.

Enligt Kristersson förtjänar regeringen att bytas ut omgående.
– Stefan Löfven tittar inte ut över Sverige, han tittar ner i ett avtal med 73 punkter, säger Kristersson.

M-ledaren efterlyser betydligt offensivare kriminalpolitik och uppmanar regeringen att ta efter Danmark, som bland annat har hårdare straff för brott kopplade till gängverksamhet.

SD-ledaren Jimmie Åkesson koncentrerade sig också på gängkriminaliteten och efterlyste bland annat hårdare tillämpning av utvisningsreglerna.

– Kriminella utlänningar har inte i Sverige att göra, säger Jimmie Åkesson.

Åkesson ville också veta om statsministern håller med om att kriminaliteten göds av en misslyckad och för stor migrationspolitik.
– Med en stor migration, där vi inte klarar av integrationen, ja då följer också större risk för den typen av problem. Det är glasklart. Vad vi ska vara oerhört noga med är att vi inte kopplar ihop brottsligheten automatiskt till hudfärg eller religion. Den rågången måste vi hålla stenhårt på, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

”Jag slutar som partiordförande men jag kommer alltid att vara en av er.”

V-ledaren Jonas Sjöstedt gjorde sin sista partiledardebatt i riksdagen.
”Vi gillar båda två att baka bröd, country, romantiska komedier och att plocka bär i skogen.”

Ebba Busch tackar av Jonas Sjöstedt genom att konstatera att de trots politiska meningsskiljaktigheter i grunden är ganska lika.

”Det har varit väldigt kul att vara oenig med dig.”

Ulf Kristersson tackar av den avgående V-ledaren med en bok om Kina.

”Du kan introducera ’the svenska fika’ därnere.”

Stefan Löfven avtackar Jonas Sjöstedt, som ska flytta till Vietnam, med boken Sju sorters kakor.

”Kiitos.”
Jonas Sjöstedt tackar Stefan Löfven för avskedsgåvan med en blinkning om att han tycker att de svenska Socialdemokraterna borde bli mer som de finska. "

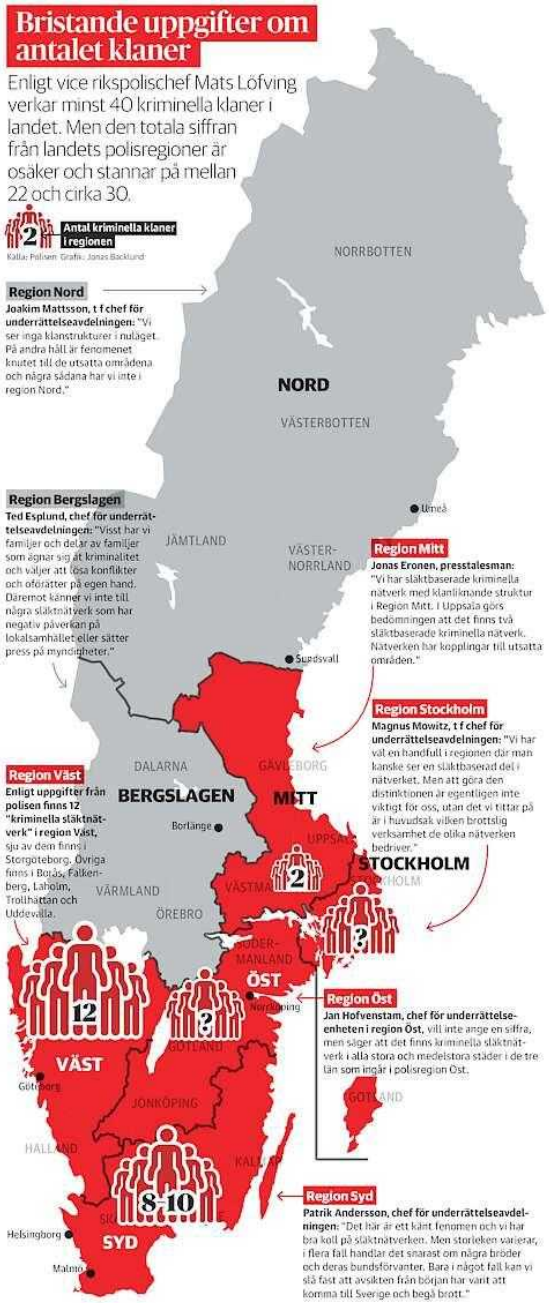

" Delar av polisen vill inte prata om begreppet klaner

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Vice rikspolischefens larm om utbredd klankriminalitet skakar om delar av polisen. Flera regioner har hittills värjt sig mot att registrera uppgifter som rör klanstruktur.

– Vi har inte jobbat med det här begreppet och har inte heller - någon dokumenterad siffra, säger Magnus Mowitz, tillförordnad - underrättelsechef i Stockholm.

Uppgifterna från vice rikspolischef Mats Löfving om att det finns minst 40 kriminella klaner i Sverige har dominerat nyhetsrapporteringen och blivit ett slagträ i den politiska debatten.

Men inom den egna myndigheten är många tagna på sängen.

– Det är en lätt panikartad stämning inom vår del av organisationen. Man var inte alls beredd på detta och vet inte hur man ska kommunicera vad som gäller för nätverken här, säger en av flera källor inom Region Stockholm.

Andra ser positivt på den diskussion som satts i gång efter Mats Löfvings oväntade utspel.

– Det är på sitt sätt befriande att problembilden kommer upp i ljuset, tycker en person i chefsställning inom underrättelseavdelningen i Stockholm.

Det som skapat förvirring är att Mats Löfvings beskrivning inte har någon tydlig grund i de sju polisregionernas egna underrättelseregister. Var finns egentligen de beskrivna klanerna? Hur stora är de? Och har alla klaner verkligen kommit till Sverige i syfte att begå brott? Det är några av de frågor som fortfarande hänger i luften.

– Vi har inte jobbat med det här begreppet och har inte heller någon dokumenterad siffra, berättar Magnus Mowitz, tillförordnad chef för underrättelseavdelningen i Region Stockholm.

Efter att ha tänkt ett tag uppskattar han att ”en handfull” av Stockholmsregionens cirka 50 kriminella nätverk helt eller delvis förenas av släktskap.

– Det har alltid förekommit att kriminella varit släkt, till exempel inom svenska rånarligor. Men för oss innebär det ingen viktigt distinktion. På liknande sätt resonerar även poliser i andra regioner.

– Jag ser ingen skillnad mellan mc-gängen och de här familjenätverken. Det är en tystnadskultur och man är lojal mot sitt kriminella nätverk, säger Jan Hofvenstam, chef underrättelsesektionen i polisregion Öst och vill inte heller ange något antal.

Region Mitt redovisar däremot två släktnätverk i Uppsala, med reservation för att det kan finnas flera i Västerås och Gävle.
– Det är svårt att sätta en etikett som säger att de per definition är att anse som släktbaserade kriminella nätverk med en klanliknande struktur, säger kommissarie Jonas Eronen.

Regionerna Bergslagen och Nord uppger att man inte har registrerat några kriminella nätverk alls som matchar Mats Löfvings beskrivning.

I Region Syd räknar underrättelsechef Patrik Andersson till 8–10 stycken i Malmö med omnejd. Och från Region Väst kommer de enda exakta siffrorna: totalt 12 nätverk varav 7 i Göteborg och övriga i Borås, Falkenberg, Laholm, Trollhättan och Uddevalla.

– De släktbaserade nätverk som vi har kommer från Mellanöstern, med bas i Levantländerna Libanon, Turkiet, Palestina och Syrien, berättar Göteborgs polisområdeschef Erik Nord.

Till skillnad från kollegor i andra delar av landet talar han gärna om det han ser som klanstrukturernas betydelse för förståelsen av viss brottslighet:

– I dessa länder fanns en väldigt svag eller obefintlig stat och då bildades de här klansystemen, det blev ett sätt att överleva. Men när man flyttar över det till Sverige så kan det lätt spåra ur. Man struntar i att betala skatt och gör lite som man vill. Då snubblar det lätt över i organiserad brottslighet. Eftersom våldskapaciteten finns där så går det jättefort.

DN:s uppgifter visar sammantaget att det är oklart var i landet nästan hälften av de 40 klaner som Mats Löfving angett finns. Flera källor uppger att osäkerheten kan bottna i de lagliga begränsningar som styr vilka uppgifter polisen tillåts samla in. Släktskap och etnicitet betraktas som känsliga personuppgifter och får i normalfallet inte registreras, enligt brottsdatalagen.

– Det är därför vi aldrig har talat om klaner utan hellre sorterat nätverk utifrån bostadsort, berättar en anställd inom Region Stockholm. Följden kan i så fall ha blivit att vissa nätverk kategoriserats på ett missvisande sätt. Till exempel går Stockholmsregionens inofficiellt

mest kända släktnätverk, med bas i Sollentuna, i polisens register under benämningen ”Turebergsnätverket” (se artikel intill).

Men enligt flera personer finns även en annan förklaring. Efter DN:s avslöjande 2013 om att Skånepolisen hade byggt upp en olaglig databas, det så kallade ”romregistret”, ska en försiktighet ha spridits inom delar av polisorganisationen rörande informationsinsamling om just släktnätverk. Det som började med en kartläggning av ett par hundra personer som berördes av en romsk släktfejd växte till ett register över nästan 5000 individer, däribland många barn och andra personer som inte var föremål för brottsmisstankar.

– De fel som begicks ledde till att vi blev väldigt restriktiva i vår registrering av exempelvis vem som är barn till vem, vilket ibland kan göra det svårt att identifiera unga som är i riskzonen att dras in i kriminalitet, säger Patrik Andersson vid Skånepolisen.

Chefen för den nationella underrättelseavdelningen, Linda H Staaf, berättar att de nationella rutinerna ändrades i grunden – och att detta, enligt henne, fick en baksida.

– När jag tillträdde 2015 upplevde jag nog att det hade slagit åt fel håll. Man var så rädd att göra fel, så att man inte lagrade uppgifter som vi faktiskt behövde i brottsbekämpningen. Där har vi höjt kunskaperna så att jag tror att vi ligger på en rätt god balans.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se
Carl Cato
carl.cato@dn.se "

" Bakgrund. Polischef Mats Löfvings uttalande
I helgen talade biträdande rikspolischef Mats Löfving om Sveriges kriminella gäng i Ekots lördagsintervju. Här är kortfattat vad han sade:
Det finns minst 40 kriminella familjenätverk, klaner, i Sverige
De finansierar sin verksamhet genom narkotikahandel och utpressningar.

Familjenätverken är inte intresserade av att integreras i det svenska samhället.

De har ett stort våldskapital.

Enligt polisen utgör de familjebaserade nätverken den tredje kärnan i den organiserade brottsligheten i Sverige, bredvid klassiska kriminella organisationer som mc-gäng och löst sammansatta gatugäng som ofta hör hemma i socialt utsatta områden.

Mats Löfving angav också att kriminella klaner finns i storstäderna, Jönköping, Landskrona och Södertälje.

Efter intervjun har han valt att inte utveckla sitt resonemang. "

”Man har inget val – man föds in i klanen”

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Hur är det att växa upp i en kriminell klan? Kerim förstod tidigt att hans nära släktingar hade begått grova brott. – Jag och många, många andra har bara fötts in i det, om du förstår vad jag menar. Det är ingenting man väljer, säger han.

Kerim, som egentligen heter något annat, är i 25-årsåldern och uppvuxen i Sollentuna norr om Stockholm. I ett av niovåningshusen på Malmvägen, huvudstråket i det bostadsområde som heter Tureberg. Innan Kerim började skolan greps fyra av hans äldre släktingar för ett uppmärksammat mord på en ung man i Rinkeby. Det som inte hade någonting med Kerim att göra skulle så småningom färga av sig även på hans liv.

– Vet du vad? Om du växer upp i en kriminell familj ... och har det namn som vi bär på ... då blir det väldigt svårt, säger Kerim och berättar om hur han tidigt kände sig stämplad på grund av sina släktingars brottslighet.

– Man fick möta hat, man fick möta fördomar. Det kommer till en viss gräns och då tänker man: ”okej, jag har inga andra val, samhället ger inte mig vad jag vill ha”, förstår du?

Kerim, som har ett jobb, är själv dömd för mindre allvarig brottslighet. Men hans släktingar har i decennier förekommit i polisens utredningar. Narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott, kvinnofridsbrott, bedrägerier och annat har sedan 1980-talet lett till otaliga fängelsedomar för många av släktens manliga medlemmar.
Några har själva fallit offer för grova brott, som när en 19-årig man ifjol sköts ihjäl och en annan skottskadades på just Malmvägen.

I polisens register används benämningen ”Turebergsnätverket”, vilket ligger i linje med Region Stockholms policy att undvika att registrera etniska nätverk. Men för Kerim är det ingen tvekan om att han ingår i en klan, förenad av blodsband som går tillbaka till Kurdistan.

– Verkligheten är att det finns klaner. Så polischefen .... det han säger ... han är på rätt spår, säger Kerim och syftar på vice rikspolischef Mats Löfvings beskrivning av minst 40 kriminella klaner i landet.

– Vi har ju vapen, vi har ju droger, vi har ju allt det där i vår vardag. Det är ingenting man kan dölja. Men samtidigt finns det positiva saker också. Jag har tagit folk till Malmvägen, även svenskar. De har blivit jättechockade och sagt: ”Ey, ni har jättestarka band. Vilken kärlek det finns här.”

”Turebergsnätverket” är, enligt DN:s källor, det största av tre släktnätverk i Sollentuna med rötter i Mellanöstern. Dess negativa påverkan på lokalsamhället har lett till att hela Tureberg klassas som ett utsatt område. Polisen har gjort otaliga försök, men inte lyckats få bukt med problemen.

– De senaste åren har vi haft väldigt många grova våldsbrott och andra händelser runt Malmvägen, centrum och busstorget Jag måste säga som det är: situationen är inte bra och det beror på decennier av misslyckanden från samhällets sida, säger Christoffer Bohman, nytillträdd lokalpolisområdeschef.
Han hymlar inte med att Kerims kriminella släktingar kommer att stå i fokus för framtida polisinsatser.

– På samma gång vill jag understryka att jag vet många, många med samma efternamn som inte är kriminella.

Men bilden är komplex. För en tid sedan grep polisen en släktmedlem som var anställd inom Statens institutionsstyrelse, där han arbetade

med att behandla brottsdömda ungdomar. Mannen hade upptäckts på Malmvägen iförd skyddsväst och med en laddad pistol i byxlinningen. ”Min yngsta bror blev skjuten”, svarade mannen när polisen ställde frågor om skyddsvästen.

Lillebrodern hade skadats i en skottlossning och mannen menade att hotbilden överförts inom familjen.

– Folk väljer inte att vara med i klaner, man föds in, säger Kerim. Det är självklart att jag skulle vilja bo i en lugn miljö där jag inte behöver ögon i nacken. Men tyvärr, vi växte upp i området och det har bara rullat vidare sen dess.

Vad kan samhället göra för unga som riskerar att dras in i släktens kriminalitet?

– För mig är det väldigt simpelt. Man kan inte pusha ut människor och förvänta sig att man ska ta del av samhället, förstår du vad jag menar? Om någon säger att du har ett personligt ansvar?

– Ja, man har ett personligt ansvar. Men de som säger det är oftast de som inte har behövt gå igenom någonting. Jag pratar för mig själv, jag har haft det jävligt jobbigt.
Har du någon gång funderat på att byta efternamn?
– Nej, aldrig i livet. Jag är stolt över mitt namn.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se "

”Kriminella släktnätverk ett blivande hot mot samhället”

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Rikspolischefen varnar för att de släktbaserade kriminella nätverken kan bli ett stort hot mot samhället på sikt. – Det är viktigt att vi inte får grupper som ställer sig utanför samhället med egen rättskipning och parallella samhällsstrukturer, säger Anders Thornberg.

Förra helgen väckte biträdande rikspolischefen, NOA-chefen Mats Löfving, uppmärksamhet när han i Ekots lördagsintervju hävdade att det finns ett 40-tal släktbaserade kriminella klaner som kommit till Sverige enbart i syfte att organisera kriminalitet.

– Det finns säkert personer som kommit hit för att begå brott och det finns säkert personer som kommit av andra anledningar. Vi har underrättelseinformation som säger att det finns personer som kommit till vårt land för att begå brott för att det finns en stor möjlighet. Sen kan jag inte svara på i exakt vilken omfattning, säger rikspolischefen Anders Thornberg till DN.

På sikt utgör dessa nätverk ett stort hot mot samhället, anser han.

– Det är viktigt att det kommer till politikernas och andra beslutsfattares kännedom att det finns sådana här organisationer så att man kan vidta åtgärder. Vi har exemplet från Södertälje där man satte in stora resurser. Det har blivit bättre men kan blossa upp igen. Det är

viktigt att vi inte får grupper som ställer sig utanför samhället med egen rättsskipning och parallella samhällsstrukturer.

Du säger att ”polisen säger som det är” men det här är första gången någon polisföreträdare så tydligt beskriver situationen. Varför har ni inte larmat tidigare?

– De problem som vi hanterar nu utgår från särskilt utsatta områden, det är kärnproblemet. I dessa områden finns löst sammansatta nätverk och det finns också en del släktbaserade nätverk och det finns andra organisationer och enskilda individer som begår brott. Vi har tagit fram modellen med särskilt utsatta områden av den anledningen att vi vill kunna resurssätta och uppmärksamma samhället på att det är ett stort problem.

Bilden är att inte alla polischefer vill tala i termer av klaner. Hur ser du på det?

– Jag säger släktbaserade nätverk, men det kan säkert vara klaner - också. Det polisen tittar på är individer som begår brott, sedan kan det finnas systematik och organisationer som skapar förutsättningar för det. Men i Sverige är det inte olagligt att tillhöra en viss gruppering eller ett visst gäng, i alla fall inte ännu. Därför fokuserar vi på de mest brottsaktiva individerna, sedan beskriver vi omständigheterna som de verkar i.

För att komma åt problemen här och nu gäller en ökad polisiär närvaro, enligt rikspolischefen. Polisen ska arbeta på samma sätt som man gjorde för att slå mot den organiserade brottsligheten under Operation Rimfrost.

– Vi kontrollerar fordon, vi söker igenom trappuppgångar och är på de geografiska platser där de kriminella uppehåller sig. Vi punktmarkerar de mest brottsaktiva och stör dem dag och natt. Vi måste slå ut de kriminella tillsammans med andra myndigheter och vi måste göra - tidigare ingripanden med snabbare lagföring.

Enligt inrikesminister Mikael Damberg (S) är en av anledningarna att släktbaserade nätverk kunnat växa sig så starka under decennier att polisen inte varit närvarande i utsatta områden. Vad svarar du på det?

– Min uppfattning är att hela det svenska samhället för sent har varit aktiva i dessa områden, men att polisen varit tidigt ute. Vi har tagit fram modellen med särskilt utsatta områden för att kunna tillföra resurser. Vi ser nu hur allt fler statliga myndigheter flyttar in i dessa områden och jag tror att det är viktigt om vi ska komma åt problemen.

Det gäller inte bara för att komma åt de släktbaserade nätverken. Det är dags att resten av samhället börjar ta ett större ansvar för att stoppa nyrekryteringen av unga till den organiserade brottsligheten, betonar Thornberg.

– Det jag som rikspolischef upplever är jobbigt är att det är otydligt i ansvarskedjan när det gäller tidiga insatser och åtgärder för att strypa tillväxten. Det är fullt i häkten och på anstalter och vi har tagit mer - vapen än någonsin. Ändå ligger skjutningarna och sprängningarna på samma nivå.

Skolor och socialtjänst måste stärkas för att kunna gripa in tidigare och det måste bli tydliga konsekvenser för den som hamnar snett tidigt, anser rikspolischefen.

Hur tycker du att kommunerna sköter sin del av det brottsförebyggande arbetet?

– Det är olika. Jag välkomnar det förslag jag hörde i regeringsförklaringen om att ge kommunerna en lagstadgad skyldighet att genomföra brottsförebyggande åtgärder. I några kommuner går det jättebra men det måste komma resurser.

Thornberg har löpande kontakt med Sveriges kommuner och regioner, SKR. Han förväntar sig att de hjälper till att organisera kommunernas brottsförebyggande arbete.

– Vi ställer inte några krav på SKR men det är viktigt att de fortsätter att stötta kommunerna och att vi har en mötesplattform där vi tillsammans kan diskutera och arbeta med de här frågorna.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

"Fakta.
I Sverige finns enligt polisen tre olika typer av kriminella nätverk: Löst sammansatta nätverk, kriminella organisationer (exempelvis mc-gäng) samt familje- och släktbaserade nätverk. De sistnämnda har enligt myndigheten kopplingar till utsatta områden och beskrivs som: Samhälls- och systemhotande.

Att de förskjuter makten från staten till nätverken och bygger upp parallellsamhällen.

Är multikriminella och tjänar pengar genom brottslig verksamhet som till exempel narkotikahandel, ekonomisk brottslighet och korruption. Polisen uppger att personer kopplade till nätverken tagit sig in i lokalpolitik, myndigheter och organisationer.

Källa: Polismyndigheten "

" Motvind för polisen i arbetet mot gängen i väst

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Åtminstone tre utredningar pågår i svallvågorna av den gängkonflikt som under augusti blossade upp i Göteborg. Men polis och åklagare arbetar i motvind. I två av de tre fallen har de fått se misstänkta gärningsmän försättas på fri fot.

Göteborg.
Den konflikt som hastigt eskalerade mellan kriminella grupper i Göteborg utspelade sig inför öppen ridå. I nordöstra Göteborg sågs plötslig maskerade unga män på gatorna och bilar stoppades och kontrollerades vid infarterna till förorter som Lövgärdet och Hammarkullen. På posthotellet i centrala Göteborg kulminerade konflikten när ett 40-tal företrädare för minst två kriminella nätverk träffades, enligt en källa inom polisen för att sluta fred.

Upprinnelsen till gängkonflikten var ett mordförsök vid en bensinstation på Hisingen där unga män sköt mot en person med kopplingar till det så kallade släktnätverket. Händelsen inträffade den 12 augusti och svaret kom åtta dagar senare i form av ytterligare ett mordförsök, vid en tobaksbutik.

Två unga män, 17 respektive 18 år gamla, har mot sina nekanden häktats misstänkta för skjutningen på bensinstationen. På fredagen förlängde Göteborgs tingsrätt häktningarna ytterligare två veckor. De två männen har trots sin ringa ålder redan hunnit samla på sig flera domar, bland annat för stöld, narkotikabrott och våldsamt motstånd.

Nu misstänks de för mordförsök. Åklagaren Sara Toreskog, som är förundersökningsledare i ärendet, är fåordig om utredningen.

– Jag kommenterar inte några grupperingar eller motiv i dagsläget, säger hon.

Finns det anledning att tro att fler kan gripas i ärendet?
– Man kan inte utesluta det, men det finns inga andra misstänkta i nuläget.

Efter skjutningen vid tobaksbutiken greps en 28-årig man som misstänkt för försök till mord, alternativt medhjälp till samma brott, men efter en häktningsförhandling försattes han på fri fot. Åklagaren Thomas Willén håller i utredningen, ett ärende som kan kopplas till ”vägspärrarna” i nordost. Personal på Lövgärdesskolan larmade polisen om att en beväpnad man hade setts vid skolan. I vad som förefaller vara en repressalie för larmet fördes en skolanställd bort och misshandlades.

En 27-årig man greps, men förra fredagen hävde åklagaren häktningen då misstankegraden mot mannen hade sjunkit.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se "

" Experten: Därför bör vi kalla dem för just klaner

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Kriminella släktnätverk? Nej, kalla dem klaner, det begrepp de själva använder – annars missar du poängen. Det säger Per Brinkemo som gett ut två böcker om klansamhällen och föreläser om klanstrukturer och hederskultur.

Vice rikspolischef Mats Löfvings intervju i Ekot den gångna helgen slog ner som en bomb i den svenska debatten. Landets näst högst uppsatte polis hävdar att det i Sverige finns ett 40-tal kriminella klaner. Vissa av dem, sade Löfving, har invandrat till Sverige med målsättningen att begå brott.

Per Brinkemo är författare till boken ”Mellan klan och stat” och har studerat vad som händer när traditionella klanstrukturer krockar med samhällen av västerländsk modell, med en stark stat, självständigt rättsväsen och ett tydligt fokus på individen.

Han är inte särskilt förvånad över Mats Löfvings uttalande.

– Att man har en siffra och då har identifierat 40 stycken, det är jag lite förvånad över, men jag är inte förvånad över att det finns klaner i Sverige, säger han.

Per Brinkemos intresse för klanstrukturer väcktes när han arbetade i en somalisk förening i Skåne, men han poängterar att klansamhällen finns

i många länder, som Palestina, Irak, Jordanien, Libyen och Afghanistan.

Han vänder sig delvis emot den terminologi som den svenska polisen använder och tycker att man missar poängen genom att beskriva företeelsen som ”kriminella familjenätverk”. Ordet klan är betydligt mer rättvisande, menar han.

– Säger man familj eller släkt så ingår en ganska liten grupp. Men det här handlar om stora grupper som också är transnationella. I ordet klan ingår också hedersbegreppet, och det handlar inte bara om kvinnan och kvinnans plats, utan det finns en hårdhet som går ut på att till varje pris stå upp för sin släkts anseende. Man tar varje förolämpning på blodigt allvar. I klanstrukturen finns också en slags juridisk funktion som inte erkänner staten och där det är klanen, inte individen, som är det viktiga.

Per Brinkemo lyfter det omskrivna mötet på Posthotellet i Göteborg, där företrädare för flera kriminella nätverk träffades, enligt uppgift till DN för att sluta fred i en konflikt som på kort tid resulterat i två mordförsök.

Vad som enligt Per Brinkemo kännetecknar klanstrukturer är att familjen, eller klanen, är överordnad allt. Den kommer före individen, och definitivt före sådant som myndigheter och rättsväsen. Klanen fyller för sina medlemmar alla de funktioner som en svensk är van att finna hos försäkringskassan och socialtjänsten, eller för den delen polisen.

– Det finns en total lojalitet med sin egen grupp. Man ställer sig bakom en person från klanen oavsett vad den gör, säger Brinkemo.

– Det sker av nödvändighet och en klan är ju inte i sig något kriminellt. Men om den här strukturen muteras in i kriminalitet så är det jättesvårt att komma åt den, för den är något annat än de här lösa grupperingarna vi ser som skjuter varandra. Det är ett system där man har institutionaliserat ett sätt att lösa problem enligt sina egna principer. Där man inte straffar utan man kompenserar, ungefär som det vi såg på Posthotellet i Göteborg. Man betalar för att slippa blodshämnd, säger han.

Även om långt ifrån alla medlemmar i en släkt som rymmer ett kriminellt nätverk ägnar sig åt kriminalitet finns det enligt Per Brinkemo mekanismer som både skyddar och förstärker brottsaktiva individer. Släkten ”sluter upp” bakom ”sina killar”, även om de begår grova brott.

– Jag brukar ta exemplet att om min son ger en käftsmäll till grannen så kontaktar jag inte polisen utan jag går och snackar med föräldrarna och killen som det gäller. Men det finns en gräns där jag faktiskt skulle polisanmäla min son, och skulle göra det för hans bästa, säger han och fortsätter:

– Det som är kännetecknande för kriminella klaner är inte att alla är kriminella, men det sociala kontraktet som du och jag har till staten, samhällskontraktet, det gäller inte. Samhällskontraktet gäller till familjen och man litar inte på myndigheterna.

Carl Cato
carl.cato@dn.se "

"Bakgrund.
I helgen talade biträdande rikspolischef Mats Löfving om Sveriges kriminella gäng i Ekots lördagsintervju. Bland annat sade han:
Det finns minst 40 kriminella familjenätverk, klaner, i Sverige
De finansierar sin verksamhet genom narkotikahandel och utpressningar.

Familjenätverken är inte intresserade av att integreras i det svenska samhället.

De har ett stort våldskapital.

Efter intervjun har han valt att inte utveckla sitt resonemang.
Men Mats Löfvings uttalande har möts av kritik, inte minst från de egna leden, om själva användningen av ordet ”klan”.

Bland annat sade Magnus Mowitz, tillförordnad chef för underrättelse-avdelningen i Region Stockholm, i fredagens DN att de inte har jobbat med begreppet och att de inte har någon dokumenterad siffra på hur många kriminella familjenätverk som finns i regionen. "

" Tre gripna efter att polisen knäckt krypterad meddelandetjänst

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Tre misstänkta gängmedlemmar från Södertälje har gripits i en stor utredning som gäller grovt vapeninnehav, grovt narkotika-brott och förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse. Enligt uppgift till DN bygger misstankarna på krypterad information från den numera knäckta tjänsten EncroChat.

De gripna männen är 29, 34, och 37 år gamla och hemmahörande i Södertälje.

Alla är tidigare straffade och tillhör, enligt polisen, ledarskiktet inom den kriminella gruppering som går under namnet Södertäljenätverket. 29-åringen avtjänade fram till relativt nyligen fängelsestraff för ett uppmärksammat mord på en medlem i ett konkurrerande nätverk. Efter att ha återfått friheten misstänks mannen och andra ha gett sig in storskalig narkotikahandel.

– Det handlar om väldigt stora mängder kokain, cannabis och andra droger som sålts vidare till andra aktörer i Mellansverige, säger en av de poliser som arbetar med fallet.

Under fredagseftermiddagen häktades 29-åringen och 34-åringen av Södertälje tingsrätt, misstänkta för grovt narkotikabrott.

– Mycket talar för att rubriceringen i slutändan kan bli synnerligen grovt narkotikabrott, säger källan.

Men misstankarna stannar inte där. 34-åringen och 37-åringen åtalades i början av september för grovt vapenbrott, anklagade för att hanterat en pistol försedd med lasersikte och extra stort magasin. Rättegång hålls i säkerhetssalen i Stockholms tingsrätt kommande fredag.

– Utöver det misstänks 29-åringen för förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse i Uppsala, uppger en av DN:s källor.

Polisen i Region Stockholm kom de misstänkta på spåren tack vare ”Operation Robinson”, en jättelik internationell insats som leds av EU-organen Europol och Eurojust. Liksom cirka 800 andra svenskar i den kriminella miljön har trion använt den krypterade mobiltjänsten EncroChat, som länge gjort det möjligt att kommunicera utan att polisen haft chans att utföra avlyssning.

Men när Frankrike tidigare i år lyckades knäcka krypteringstjänsten fick Europas polismyndigheter plötsligt full insyn i hundratals kriminella nätverks inre liv, däribland alltså ”Södertäljenätverket”.

– Mig veteringen är detta först gången ett åtal väcks i Sverige med stöd av bevisning från Operation Robinson, säger vice chefsåklagare Stefan Creutz, som ansvarar för vapenutredningen.

Polisen och en rad andra myndigheter har i helt decennium satsat hårt för att slå ut ”Södertäljenätverket” och öka tryggheten i Södertälje.

Tack vare insatserna ”Tore 1” och ”Tore 2” har nätverket också under flera år bedömts vara försvagat. Men efter att gamla medlemmar frigivits och nya kommit till räknar polisen i dag till cirka 100 anknutna individer.

– Men jag kan säga att vi just nu har ett extremt bra tryck på den här miljön, säger kommissarie Gunnar Appelgren, samordnare för region Stockholms nya insats ”Tore 3.”

Mot bakgrund av uppmärksamheten i veckan kring kriminella klaner vill både Gunnar Appelgren och andra framhålla att ”Södertäljenät-verket” inte ska räknas till denna kategori.

– Nej, det har jag inget underlag för att påstå. Snarare har personerna vuxit upp i samma miljö och bara några av dessa är släkt med varandra, säger vice chefsåklagare Stefan Creutz.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se"

"Fakta. Beställde mord och sålde narkotika helt öppet
Så många som 60000 användare i Europa tros ha använt den krypterade mobiltjänsten EncroChat för i huvudsak kriminella syften. Tjänsten krävde en modifierad androidmobil och kostade cirka 30 000 kr om året.

franska myndigheter tidigare i år lyckades ta sig in i de skyddade servrar som fanns i landet kunde mer än 100 miljoner meddelande säkras. I stället för att stänga tjänsten inledde man ett internationellt samarbete kallat ”Operation Robinson” som gav polisen i Sverige och andra EU-länder möjlighet att övervaka misstänkta kriminellas kommunikation i realtid. Personerna diskuterade i många fall mord, utpressning, narkotikaaffärer och annat helt öppet.

En mängd förundersökningar rörande grova brott pågår nu mot svenska gängmedlemmar och andra. "

" 900 miljoner till ”förortslyft”

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Nära 900 miljoner kronor satsas i statsbudgeten för 2021 på insatser i utsatta områden.

Satsningen har döpts till ”Förortslyftet” och sträcker sig över tre år med sammanlagt 2,8 miljarder kronor. Satsningen bygger på en budgetöverenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Vi har 500 000 vuxna människor, utrikes födda, med väldigt små inkomster som lever med risk för fattigdom, säger Liberalernas ledare Nyamko Sabuni.

”Förortslyftet” innehåller för 2021 bland annat 130 miljoner kronor för språkutveckling i förskolan och språkträning för personal i äldreomsorgen. En annan åtgärd är att lägga 385 miljoner kronor för att locka de bästa lärarna till skolor i utsatta områden.

TT "

Välkomna förbätringar men otillräckliga.

”Trenden med ökande otrygghet verkar bruten”

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

"Trenden av ökad otrygghet är bruten – det visar siffrorna från Stockholms stads trygghetsmätning som presenterades på torsdagen. Särskilt siffrorna för Järvaområdet visar på en positiv utveckling, till synes trots den senaste tidens allvarliga skjutningar.

Finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) presenterade siffrorna från Stockholms stads trygghetsmätning med en märkbar stolthet. De senaste årens negativa siffror när det gäller den upplevda tryggheten hos stockholmarna är borta.

– Den uppåtgående trenden med ökande otrygghet verkar vara bruten, säger hon.

Resultaten från trygghetsmätningen, som görs vart tredje år, är generellt sett positiva. Samtidigt är skillnaderna mellan mätningarna för hela staden statistiskt sett små. 9 procent av stockholmarna säger sig nu ha varit oroliga för att utsättas för brott under det senaste året.

Motsvarande siffra vid den förra mätningen, 2017, var 11 procent. Vid mätningen innan dess, 2014, var siffran 8 procent.

Resultaten är också försiktigt positiva när det gäller frågan om upplevelsen av otrygghet om man går ut ensam sent en kväll i området

där man bor. För staden som helhet är siffran 10 procent, vilket är samma siffra som vid den förra mätningen.

Tryggheten skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Kvinnor är mer otrygga än män, enligt mätningen. Utlandsfödda mer än inrikes födda. De som bor i hyresrätter är mer otrygga än de som äger sin bostad.

Järvaområdet utmärker sig mycket positivt i mätningen, med stora nominella förbättringar i frågan om upplevd trygghet. I stadsdelarna Rinkeby-Kista har nu 11 procent uppgett att de varit oroliga för att utsättas för brott de senaste tolv månaderna, jämfört med 21 procent vid 2017 års trygghetsmätning. I Spånga-Tensta är motsvarande siffra nu 13 procent, mot 26 procent vid förra mätningen.

Samtidigt har just dessa områden utmärkt sig tydligt under året genom ett stort antal skjutningar. Flera av dessa har haft dödlig utgång och DN har vid upprepade tillfällen tagit del av människors oro över utvecklingen. Augusti blev en särskilt blodig månad.

Anna König Jerlmyr är medveten om den skenbara paradoxen, och lyfter fram att siffrorna i trygghetsmätningen hämtades in under våren, långt innan sommarens uppmärksammade skjutningar.

– Det har varit 17 mord eller mordförsök i området, och skulle vi ställa frågan i dag så skulle vi få se ett helt annat resultat, säger hon.

Samtidigt betonar Anna König Jerlmyr att mätningarna genomförs vart tredje år och att en relevant aspekt därför är fokus på de långsiktiga trenderna. Hon lyfter också fram det arbete som staden gör för att tackla de kriminella nätverkens utbredning.

– Vi jobbar tillsammans med polisen mot gängkriminaliteten. Bland annat har vi ett fungerande avhopparprogram i dag, vilket vi inte hade tidigare. Vi arbetar också med skolorna. Vi vet att den viktigaste skyddsfaktorn för att inte hamna i kriminalitet är att gå ut skolan med fullständiga betyg.

Bland de andra åtgärderna som Stockholms stad har arbetat med för att öka tryggheten, inte minst i Järvaområdet, finns kameraövervakning, förbättrad belysning, fler ordningsvakter och uppsatta pollare för att hindra busåkning med bilar.

Totalt har drygt 17 000 stockholmare svarat på enkäten som ligger till grund för trygghetsmätningen. Svarsfrekvensen har varit 52 procent för hela staden – men bara cirka 34 procent för Rinkeby-Kista. Anna König Jerlmyr medger att den siffran är mycket låg, men tycker att man ändå kan tolka trender baserat på den.

Så du menar att även om svarsfrekvensen är låg så säger det något över tid i alla fall?
– Ja, precis.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se "

"Janne Josefsson: Taggtråden mellan grannar är vårt nya Sverige

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Två hus intill varandra. Ett tillhör allmännyttan. Ett är en bostadsrättsförening. I många år sprang barnen mellan husen och lekte. Nu har det kommit upp taggtråd.

Förra året träffade jag den lilla flickan Ayla som stod på sin gård och tittade och pekade upp mot stängslet som nu byggts på med taggtråd. Den delar numera gården mellan två bostadshus i Göteborg. Hon säger:

”De får gå till vår gård och lekplats. Men vi får inte gå till deras.”
När jag är nere i Malmö upptäcker jag för första gången i Rosengård två stora hyreshus som är helt inhägnade med en låst port som enda ingång.

Det är nya tider i vårt land. I otrygghetens Sverige gäller det att se om sitt hus och sina nära.

Som ung reporter såg jag det i slutet på 70-talet – ”gated communities” i USA och framför allt i Latinamerika. Muren i ett exklusivt villaområde i Bogotá, som jag besökte, hade sönderslagna flaskor ingjutna längst upp. Jag glömmer det aldrig. Och jag har väl levt i tron att vi aldrig kommer få se något likande här hemma.

”I Sverige bygger vi inga murar”, sa Stefan Löfven för ett par år sedan. Svårt att riktigt veta ibland vad han menar. Eller ”vi såg det inte komma”. Vad och vilka vi?

Men efter över trettio år av ökade sociala och ekonomiska klyftor och en gigantisk segregation, med politiker som blundat, förnekat och nu står tomhänta inför utvecklingen är vi riktigt illa ute. Det är som om de har bott på en annan planet.

De två husen i Kviberg i Göteborg, där Ayla bor i det ena, byggdes samtidigt i slutet av 50-talet. Drömmen var bra bostad för alla. Det ena var bostadsrätter, det andra allmännyttan. De har i alla år delat gård och har haft samma fotbollslag. Och det är vanliga arbetarfamiljer som bor i kvarteret, de flesta röstar på socialdemokraterna.

Men skillnaderna har vuxit mellan de två husen. Fina satsningar och renoveringar i huset där de äger sina lägenheter. Nedgånget och oroligt i allmännyttans huslänga, många sociala kontrakt och nyanlända flyktingfamiljer som flyttar in. Politikerna har helt abdikerat, säger styrelsen för bostadsrättsföreningen. Från början byggdes ett stängsel mellan husen, men eftersom barnen klättrade över la man senare till taggtråd överst.

I Rosengård säger ägaren till de inhägnade husen till mig att han var tvungen att inhägna området för de boendes säkerhet.

”Vi måste hålla undan från den onda sidan”, säger han.
”De slog sönder bilar och gjorde inbrott. Det har vi blivit av med”, säger han nöjt.

Vad är ett civiliserat, anständigt samhälle?

Vad säger jag själv? Kan jag längre moralisera över denna utveckling? Går det längre att trovärdigt argumentera mot instängda bostadsområden och fördöma och förfasas?

Kan jag med hedern i behåll peka finger åt dem som nu vill skydda sig och sina nära när samhället så totalt har misslyckats, för att inte säga kapitulerat?

Orden blir allt hårdare för att fördöma våldsutvecklingen från de som är i högsta grad ansvariga. De har genom åren skamlöst försökt dölja vad det är för Sverige de skapat. Det går inte längre. Vad det kommer leda till vet vi inte. Misstro, besvikelse eller ännu värre reaktioner. Det är explosiv stämning lite varstans.

”Jag kan inte förstå. Jag kan inte förstå”, säger Ayla när vi står på hennes gård.

Grind, murar, taggtråd. Vad är nästa steg? Beväpnade vakter? Det är en återvändsgränd som inte leder till ett lyckligt samhälle.

Men handen på hjärtat, vilken sida av grinden skulle du själv välja om du hade ett val? Skulle du verkligen bo på Aylas sida?

Janne Josefsson "

" Bengt Ohlsson:Vad hände med den svenska förmågan att plocka bären ur skogen?

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Jag är uppväxt med att alla bär skulle plockas. Nu ruttnar de allra flesta i skogen och jag kan inte förlika mig med det. Varför lyckas vi inte ta vara på dem i vår tid?

I Jämtland finns det frågor man inte ställer. Som var det finns hjortron. Folk viker undan med blicken och svarar något svävande. Och har man en gång sett det där plågade ansiktsuttrycket frågar man inte fler gånger.

Men plötsligt händer det. En granne frågar om jag vill följa med och plocka. Egentligen skulle han ha plockat med sin kusin, men kusinen fick förhinder och hans fru låter honom inte plocka själv eftersom hon är rädd för björn.

Vi tar min bil. Åker djupt in i skogen, förbi rangliga jakttorn och rostiga vägmaskiner. Parkerar på en plätt, in genom snåren, och på andra sidan åsen breder myren ut sig.

Vi klafsar omkring och noppar åt oss de gyllene bären. Vi känner inte varandra så väl. Men det gör ingenting. Snart uppstår ett dröjande samtal. Vi berättar om våra mammor. Deras besatthet av att allt i skogen måste tas tillvara, blåbären, lingonen, sylta och safta inför vintern, fylla hyllorna med glasburkar. Min mamma fick nästan hallucinationer; att bären skrek ”plocka mig också, och mig med, jamen jag då?”, och hon fick nästan tvingas bort från blåbärsriset. Hon var fyrabarnsmamma vid 28 och jag antar att hennes dagar var fyllda av gälla, uppfordrande röster.

Vi pratar om alla bär som ruttnar bort i skogarna – 96 procent av alla blåbär, enligt Jonas Fröbergs granskning i DN – och det sjuka med att bärplockare flygs hit från andra sidan jordklotet eftersom det blivit en syssla som vi själva blivit för fina för.

Jag säger att det kanske vore något för fångar att syssla med. De tvingas väl ändå jobba? Snickra fågelholkar eller vad de nu gör.
– Det kanske vore för lätt för dem att rymma, säger grannen.
Jag ser mig omkring och tänker: rymma vart då?

Men vi inser att ingen politiker skulle lägga fram ett sånt förslag, eftersom det skulle låta alltför likt den slitna populistiska morrningen att fångar borde skickas upp att ”hugga skog i Norrland”; alltså tvångsarbete som förnedring, eftersom straffen är så mjäkiga nuförtiden, et cetera.

Men om man ändrade förtecknen kring det, säger jag, och i stället höll fram det uppbyggliga med att lufsa omkring i skogen och omslutas av tystnaden och se hinken sakta fyllas?

Och jag tänker på mitt eget behov av att sjunka in i skogen, och hur kompisar ibland förmodar att det handlar om mitt så kallade kreativa yrke, och de tycks se framför sig hur jag lodar fram i mina gummistövlar och grunnar på olika berättartekniska problem.

Men i skogen tänker jag aldrig på berättartekniska problem, eller på andra problem heller för den delen. Det är högst osäkert om jag tänker över huvud taget. På annat än att sätta den ena foten före den andra, orientera mig i terrängen och hålla koll på vart hunden tagit vägen.

Det välsignade med skogspromenaderna är att jag får såna övertygande påminnelser om min obetydlighet. Och min roman är så obetydlig att det knappt finns ord för det. Jag begriper inte varför dessa påminnelser är så befriande. Men de är det. Och när jag kommer hem och fäller upp datorn har det berättartekniska problemet löst sig. Eller så har det inte det. I så fall kanske det gör det imorgon. Det är egentligen skit samma.

Och jag tänker på alla tilltänkta fångar som skulle trampa omkring på myren i sina elektroniska fotbojor och vifta undan mygg och lirka loss hjortron och släppa ner i hinken. Haja till när en fågel sprakar till i ett snår och stiger till väders. Känna stänken från ett lätt regn, och sen drar det vidare. Och sen kommer ett nytt.

Jag tänker på hur de kämpat för att erövra sina kungariken i ”orter” här och där, gnetat ihop sitt våldskapital, glidit runt med sina klockor och gympaskor. Och chocken när de befinner sig på en myr i ingenstans och inser att deras valuta inte gäller längre, för när vädret slår om kan du vifta med butterflykniven bäst du vill.

Kanske skulle också dessa små- och storgangstrar uppleva en befrielse i att påminnas om sin obetydlighet.

– Hjortron är egentligen överskattade bär, säger grannen, halvt skamset. Jag föredrar hallon.

Men vi får ihop ett par liter var och sen klafsar vi till bilen.

Bengt Ohlsson
benke@swipnet.se "

"Bengt Ohlsson bor i Stockholm. Han är född i Östersund och har medverkat i DN sedan 1984. Han tilldelades Augustpriset 2004 för sin bok ”Gregorius”. Hans senaste roman, kritikerrosade ”Midsommarnattsdrömmar”, kom våren 2020. "

"Magkänsla. Hur påverkas du av dina tarmbakterier? Så söker forskarna svar för framtidens kostråd.

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Dagens näringsrekommendationer är skrivna för en stor grupp människor, men är det självklart att alla mår bra av att äta samma saker? Forskarna är lite närmare att kunna tala om vad du – just du – mår bäst av.

Testa din tarmflora!

Annonsen i flödet erbjuder en ”omfattande analys av tarmfloran” som sägs ”ge dig en uppfattning av din tarmfloras sammansättning samt dess hälsofrämjande funktioner”. I sociala medier varvas påståenden som ”man vet ju inte hur man mår innan man mäter” med erbjudanden om hälsokontroller där man med hjälp av ett enkelt blodprov kan undersöka 33 hälsomarkörer och få en personlig läkarkommentar.

Vem vill inte ha svart på vitt vad man behöver äta och göra för att må bra? Att analysera gener, tarmbakterier eller blodvärden för att på sätt kunna skräddarsy sin kost är ett forskningsområde som intresserar både konsumenter och finansiärer.

Men även om ”biohackare” redan i dag provar allt från att experimentera med sin egen arvsmassa till att utlova att man ”förbättrar sina odds i livets dna-lotteri” genom tester och individuella kostanpassningar är det långt kvar till personaliserade kostråd med vetenskaplig evidens. Det tror Carl Brunius, docent i livsmedelsvetenskap på Chalmers. Och han borde veta. Han forskar på sambanden mellan mat och hälsa, bland annat om hur kosten samverkar med bakteriefloran i mage och tarmar.

– Om det hade varit så enkelt som att ”du är vad du äter” så borde alla haft samma nytta av att äta samma saker. Men det verkar bero mer på kombinationen av dig själv och det du äter. Det finns en interaktion som vi måste lära oss att ta hänsyn till.

Det här är något som kallas precisionsnutrition, det vill säga hälsofrämjande mat speciellt anpassad för individuella behov. Men kostråd är i allmänhet framtagna för hela befolkningen, exempelvis i de nordiska näringsrekommendationerna. Det är dessa som ligger till grund för Livsmedelsverkets råd, den mat som serveras i skolbespisningar och äldreomsorg, och till exempel Nyckelhålsmärkningen.

– De är jättebra på populationsnivå, säger Carl Brunius. Men alla fattar ju instinktivt att den som har diabetes, den som har IBS, alltså känslig tarm, och den som springer ultramaraton inte nödvändigtvis mår bra av att äta samma saker. Därför finns det ett behov av att individanpassa kosten.

Carl Brunius och den forskargrupp där han ingår undersöker bland annat hälsoeffekterna av att äta fullkorn. Att man ska äta mer fullkorn är ett av de vanligaste kostråden. 70–90 gram fullkorn per dag rekommenderas – nivåer som få av oss når upp till. Det minskar risken för typ-2-diabetes, hjärt- och kärlsjukdom, och möjligen även för tjock- och ändtarmscancer. Men forskargruppen överraskades av vissa resultat från försöken.
– Vi tittar på om det finns skillnader i hur vi kan tillgodogöra oss hälsoeffekter i mat beroende på hur vår egen biologi ser ut, och undersöker om grupper av individer svarar olika på kost. Då har vi sett tecken på att det verkar finnas grupper som reagerar olika beroende på om de äter fullkorn av vete eller fullkorn av råg, och på deras tarmbakterier.

Låt oss ta det från början.

I mag-tarmsystemet har du mängder av bakterier och andra mikroorganismer. De skiljer sig mellan olika människor, men också mellan olika delar i tarmen. De påverkas också av vad du äter. För att få svar på vilka bakterier du har i tarmen är det enklast att mäta vilka bakterier som finns i avföringen.

– Eftersom man har flera meter tarm i kroppen är det svårt att gå in i tarmen och mäta där, säger Carl Brunius. Så det man i stället gör är att mäta mikroorganismer i avföringen och utgå från att det är representativt för det vi har i tarmen. Och spännande forskningsresultat från hela världen pekar på att det här är en högintressant väg framåt.

I tidigare forskning har man identifierat olika så kallade enterotyper hos människor. En av dessa enterotyper associeras med västerländsk kost och innehåller mycket av en bakterie som heter bacteroides. En annan enterotyp innehåller däremot mycket av bakterien prevotella och tycks hänga ihop med en mer komplex kost. Vad sambanden beror på är ännu inte klart, även om det forskas mycket på området.

– Får man prevotella för att man äter en viss typ av mat, får man det av sina föräldrar, eller får man det av miljön? Vi vet inte riktigt, säger Carl Brunius. Man har gjort försök med att ändra kost hos människor för att se om de kan byta enterotyp från en sort till en annan, men det är inte helt enkelt och resultaten är inte helt tydliga.

Bland forskarna råder det delade meningar, och vissa argumenterar för att man inte kan dela upp människor i enterotyper över huvudtaget, utan att alla befinner sig på ett kontinuum där man har mer eller mindre av till exempel prevotella och bacteroides.

– Vi är i lindan här, och kommer förhoppningsvis kunna lära oss mer inom några år, säger Carl Brunius. Min gissning är att det går att förändra sin enterotyp. Men jag tror också att det är svårare än man vill, och att man måste göra ganska stora kostförändringar.

I ett av de försök som forskargruppen på Chalmers har gjort har de tittat på en grupp medelålders överviktiga män. Genom att undersöka bakteriesammansättningen i avföringen har de kunnat ta reda på om de har mycket bacteroides, mycket prevotella eller kanske låg förekomst av båda. Därefter har de undersökt vad som händer när försökspersonerna har fått äta olika typer av fullkorn. Resultaten överraskade forskarna. Det var nämligen inte självklart att fullkorn i allmänhet gav positiva effekter på till exempel blodfetter och kolesterol, vilket ofta sägs.

– Eftersom man sedan tidigare associerat bacteroides med en västerländsk kost och prevotella med en mer traditionell kosthållning tänkte vi att man kanske inte har så mycket fördelar av att äta fullkorn om man har bacteroides, utan att prevotella är bättre på att ta hand om fullkorn. Men det vi såg var att även de som hade bacteroides visst hade nytta av fullkorn – men inte fullkorn av råg. Däremot fick de sänkt kolesterolvärde av fullkornsvete, medan de som hade mycket prevotella hade stor – ja faktiskt ännu större – nytta av fullkornsråg. Fast detta är en ganska liten och explorativ studie, så det här är något vi undersöker vidare i större studier.

Baserat på dessa studier kan det alltså finnas ett värde i att välja rätt sorts fullkorn, eftersom det verkar vara en skillnad på de olika sädesslagen, men också beroende på vilken bakterieflora man har i tarmen.

– Fullkorn är bra för hälsan, men kanske särskilt om man väljer rätt sort, som passar ens biologiska förutsättningar, säger Carl Brunius. Det är skillnad på vad de olika sädesslagen innehåller. Det är också rimligt att tänka sig rent biokemiskt att bacteroides och prevotella är bra på att bryta ner olika saker vilket kan påverka hälsoeffekterna av de olika

fullkornen och även andra livsmedel för den delen. Det är fruktansvärt spännande!

Minst lika spännande är en studie av ett israeliskt forskarlag. De lät sina försökspersoner äta olika saker och mätte deras blodsocker regelbundet. Då visade det sig att vissa personer fick högt blodsocker av glass – medan andra inte fick högt blodsocker av glass, men däremot av ris. Och genom att titta på vilka bakterier de hade i avföringen och magtarmkanalen kunde forskarna avgöra vilka försökspersoner som hörde till vilken grupp.

Om du inte gick i gång på att få reda på om du tillhör fullkornsråg- eller fullkornsvete-gruppen i Carl Brunius undersökning är du nog ändå lite sugen på att få veta om du är en ris- eller glassperson (jag vet vad jag hoppas på i alla fall).

Har du tillgång till en blodsockermätare eller möjlighet att regelbundet mäta ditt kolesterol skulle du rent teoretiskt kunna testa dig fram själv, genom att äta ris och glass och registrera resultatet. Men på senare tid har det också börjat dyka upp tester där privatpersoner kan få sina tarmbakterier analyserade.

– Man skulle framför allt vilja veta om man är en prevotella-typ, tycker Carl Brunius. Det verkar som om de kanske kan hämta hem lite mer hälsofördelar av att äta nyttigt. Men samtidigt så är det ju så väldigt mycket vi inte vet om mikrobiota. Är det bara prevotella och bacteroides som spelar någon roll? Antagligen inte. Men det finns mycket av dessa bakterier, så de är lätta att mäta och förhålla sig till. Enligt Carl Brunius är det faktiskt också svårt att vara säker på vad själva analyserna faktiskt visar.

– Det finns metodologiska vägval och problem där man helt enkelt får acceptera att det finns begränsningar. Men vissa samband verkar vara så starka att de skiner igenom ändå. Troligen finns det också många andra samband som vi inte kan mäta på ett effektivt sätt. I alla fall inte än.

Och detta är en av anledningarna till att individualiserad kost ännu ligger långt bort, för ska man anpassa sin kost som helhet räcker det inte med att bara titta på en faktor. Även om du är en fullkorns-veteperson kanske det finns andra saker i råg som påverkar din hälsa positivt. Och även om blodsockret inte går upp när du äter glass kanske det finns andra negativa aspekter med att välja glass i stället för ris till middag.

– Användningen av molekylära tekniker inom forskningen på kost och hälsa, till exempel genom att länka bakteriesammansättning till hälso-effekter, är någonting helt nytt. Det här kan verkligen påverka hur vi ser på individualisering av kostråd och hälsoeffekter, och det händer fruktansvärt mycket inom området just nu, säger Carl Brunius. Vi försöker öppna upp område efter område och hitta svar.

Nästa steg för forskargruppen blir att inleda en interventionsstudie, där de rekryterar folk utifrån vilken bakteriekultur de har i tarmen, för att sedan utsätta dem för olika kolhydrater, fullkorn, kostfibrer, och se om hypotesen stämmer.

En av svårigheterna med forskning på kost och hälsa är att kontrollera vad folk faktiskt äter. Att äta enligt en mycket strikt diet under en längre tid – vilket ofta krävs för att kunna dra några slutsatser – är svårt. Om man självrapporterar sitt kostintag har de flesta en tendens att ”glömma bort” om de gjort avsteg från sin diet eller ätit något som uppfattas som mindre nyttigt. Forskarna på Chalmera försöker lösa detta genom att identifiera biomarkörer i blodet som återspeglar kostintaget.

– I undersökningen om vete mot råg är det förhållandevis enkelt: det finns en grupp kemiska ämnen som heter alkylresorcinoler, och ett av dessa ämnen är ganska unikt för råg och ett annat är ganska unikt för

vete. Genom att ta blodprov kan man mäta dessa och se väldigt väl vilken sorts fullkorn man ätit.

En annan svårighet handlar om på vilken nivå man ska individualisera. Människor har, enligt Carl Brunius, väldigt många olika bakterier i tarmen i varierande grad. Så att utarbeta detaljerade kostråd baserat på exakt den fördelning man skulle bli närmast ogörligt. Forskargruppen hoppas kunna identifiera grupper av personer som har så mycket gemensamt i sin ämnesomsättning (metabolism) att man kan ge rekommendationer som är hanterbara.
– Detta är ett koncept vi kallar metabotyper. Säg att vi skulle hitta fyra olika huvudtyper – vad finns det för fördelar och nackdelar med det? I ena änden av skalan finns populationsråden, de som är så allmänna att de sägs vara bra för alla i befolkningen. I andra änden finns de individualiserade råden, helt och hållet på individnivå. Metabotyperna ligger någonstans i mitten, med kostråd baserade på att man tillhör en viss typ, vilket skulle kunna göra stora insatser för folkhälsan.

Att dela in människor i typer, eller grupper med likartade egenskaper är inget nytt, oavsett om det handlar om ledarskap där personer delas in i färger eller ayurvedisk kost. Utmaningen är att hitta vetenskaplig evidens för att det verkligen stämmer.

– Även om vi gör vissa förenklingar så är det här ett mer komplext sätt att jobba med mat och hälsa än standardiserad populationsrådgivning, och vi tror att det har sina fördelar. Men det måste vi lyckas bevisa. Där är vi inte i dagsläget.

På sikt hoppas Carl Brunius att forskningen om metabotyper ska kunna hjälpa folk att till exempel gå ner i vikt.

– Om man tittar på långvariga effekter av viktnedgång verkar det inte finnas någon större praktisk skillnad om du följer de nordiska näringsrekommendationerna eller om du kör lågkolhydratkost. Alla verkar vara ungefär lika bra för viktnedgång, och alla verkar ge en långsam återgång till grundvikten. Men det finns vissa som klarar att hålla sin målvikt två år senare, och vissa som inte bara går tillbaka till baslinjen utan skjuter över med tio kilo. Detta spann finns för alla dieter.

Nu funderar Carl och hans kolleger på vad det är som gör att vissa människor får en vinst av diet A och en förlust av diet B, medan vissa människor får vinst av diet B och en förlust av diet A – medan det finns vissa människor som verkar få en förlust av båda.

– Vad är det som gör att vissa människor får vinster av till exempel en lågkolhydratkost? Finns det något som binder ihop dem, som gör dem unika? Och de försöken har inte gjorts än på ett tillräckligt systematiserat sätt. Ju bättre vi blir på att mäta, och ju bättre vi blir på att ta hänsyn till kosten, desto mer kommer vi få reda på.

När vi har alla de här svaren, och jag fått mina individanpassade kostråd, tror du att jag kommer att följa dem då? Eller kan jag äta som vanligt och ta kosttillskott i form av ett piller?

Här brister Carl Brunius ut i ett rungande skratt.

– Det räcker antagligen inte med bara ett piller. Det finns nog en övertro på att det är de hårda upptäckterna i vetenskapen som leder oss framåt. Men det handlar ju också om beteendemönster, nudging och motivationsskapande åtgärder. Kan vi göra små insatser som gör en stor skillnad, som är mätbara och går att återkoppla till individen – då har vi nyckeln till framgång tror jag.

Lösningarna till ett bättre samarbete med bakteriekulturerna i tarmen ligger dock inte bara i framtiden.

– Vi och våra mikroorganismer har samutvecklats under superlång tid tillsammans med det som tidigare generationer identifierade som mat, säger Carl Brunius. Den västerländska maten har med tiden blivit allt

mer kalorität och högprocessad, och det verkar vara en stor del av problemet. Jag tror att framtiden ligger i att lyckas hitta vad det är som gör att din biologi skiljer sig från min när det gäller kostval och hälsa. Utifrån en sådan ny förståelse vill vi kunna utveckla vetenskapligt framtagna och validerade metoder för att individualisera kostråd, baserat på tarmbakterier, blodprofiler och andra mätbara nyckelfaktorer.

Så sannolikheten för att analyserna ska visa att jag är en person som mår allra bäst av att bara leva på glass och vetebröd verkar tyvärr inte vara särskilt stor. Men hoppet är det sista som överger mänskligheten.

Elin Peters
elin.peters@dn.se "

Finkultur och populärkultur.

" Så har Läckberg och Lundell gjort litteraturen mer betydelsefull

DN ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Populärkulturens insteg på de traditionella kulturmarkerna har äntligen kommit att vitalisera hela kulturlivet. De två kulturerna har blivit en – och därför har också finkulturen slutat att krympa, skriver författaren och tidigare bokförläggaren Per I Gedin.

Det har nu sedan länge talats om att kulturen är hotad. Allt färre går på konserter, på konstutställningar och allt färre läser böcker. Man har sagt att skolan inte intresserar sig för kultur och att nya generationer sitter klistrade vid datorskärmarna, medan de aktiva kulturkonsumenterna blir allt vithårigare.

Även jag har tidvis stämt in i denna kulturskymningskör. Men när jag ser höstens bokutgivning så blir jag imponerad, ja förstummad inför den mängd av intressanta, spännande, lockande böcker som kommer ut. Antalet förlag tycks bara öka, liksom debutanterna, inte mindre än 44 både poeter och prosaister bara denna höst. Likaså finns det en bred utgivning av nytryck av äldre och yngre klassiker.

Vad är det som har hänt som gör att det som vi omtalar som en krisbransch plötsligt blivit en verksamhet som ser ut att ha en lysande framtid?

Vägen dit var inte enkel. Ett svar finns i de överlevnadsstrategier som finkulturen försökte tillämpa för att överleva. Under 1968 års studentuppror var huvudmålet att angripa den borgerliga finkulturen som omfattade den traditionella skönlitteraturen, ”konst i guldram”, de statliga teatrarnas repertoar och den klassiska konsertmusiken. Man konstaterade att det var borgarna, det vill säga den övre medelklassen som ägnade sig åt denna finkultur, medan resten av befolkningen hade lämnats utanför.

I den debatt som följde instämde åtskilliga framstående kulturpersoner. P O Enquist skrev att det var dags att ”flytta konsten från samhällets finrum till dess vardagsrum”, regissören och teatermannen Göran O Eriksson hävdar i en nekrolog över författaren Sigge Stark – symbolen för smutslitteratur – att hennes böcker som ansågs vara ”förljugna, slätstrukna och konstnärligt torftiga” i själva verket gav uttryck för en ”frisk och okomplicerad hantverksglädje”. Kulturskribenten Torsten Ekbom går ett steg längre och frågar: ”Varför omges en grekisk vas med religiös vördnad på ett museum, medan en coca-cola-flaska kastas på sophögen?”

Man gjorde på 70-talet även konkreta försök att få representanter för populärkulturen accepterade i finrummen – men utan framgång. När Lars Forssell skrev en uppskattande artikel om Evert Taube i tidskriften Poesi, där han hävdade att Taube var en betydande poet, blev författarkollegan Erik Lindegren så upprörd att han kastade sin whiskygrogg i ansiktet på Forssell. Nu omdefinierades

kulturbegreppet, där man menade att kultur var allt som människan sysslade med. Eller som den finlandssvenske sociologen Erik Allardt uttryckte det: kultur är ”allt det som människan tänker och gör, skapar och är”.

Det nya kulturbegreppet som helt nedvärderade den traditionella, borgerliga kulturen hade minskat finkulturens plats i samhället, men inte lyckats hitta någon ersättning. Definitionen att allt människan gör är kultur hade inte accepterats. Då försökte man återgå till de gamla värderingarna. En kulturutredning 1994 önskade en återgång till humanistiska värden. Men den värderingen var inte längre den enda. Finkulturens självklara ställning som ”den enda kulturen” hade från 70-talet och framåt blivit alltmer kringskuren. Den åldrande, borgerliga publiken som bar upp den hade krympt alltmer. Man hade, som framgått, inte lyckats med att inkludera nya generationer. Tvärtom hade man exkluderat alla andra former för kultur.

Skräp- eller smutslitteraturen kallades också ”pigromaner”. Därmed hade man infört en social dimension, där borgerligheten förvisar populärkulturen – den romantiska romanen – till det som kallades underklass. Den kanske vanligaste benämningen är ”kiosklitteratur”. Det var böcker som på inga villkor kunde köpas i bokhandeln. Skräplitteraturen fanns bara i tidningskioskerna.

Det paradoxala hade då inträffat att borgarnas avståndstagande från skräpkulturen i stället stärkte den. Det var populärkulturen som hade framtiden framför sig. Nu kunde den utvecklas utan ingrepp från finkulturens skribenter. Avståndstagandet bidrog i stället till att finkulturen blev alltmer isolerad och allt blodfattigare.

Det skulle snart visa sig att hela diskussionen om finkulturens överlevnad och hotet från populärkulturen hade körts över av verkligheten. Samhällsutvecklingen hade gått i en helt annan riktning. Den förut så nedvärderade populärkulturen hade tagit ledningen i kulturens utveckling. Nya generationer hade inte längre borgerlighetens värderingar. Man läste det man gillade utan att kategorisera böckerna och inordna dem i en kulturell skala. Utan revolution eller stora

debatter blev deckare eller romanceböcker i allt högre grad en del av den litterära kulturen. Plötsligt ges de ut av de etablerade förlagen, de recenseras, de finns i den ordinarie bokhandeln och inte minst viktigt: de säljs, ibland i hundratusentals exemplar.

En sådan utgivning, som aldrig kommit in på kultursidorna eller i bokhandeln, är Margit Sandemos ”Sagan om isfolket” vars 47 delar sålts i sex miljoner exemplar. Böckerna kom ut mellan 1960 och 2018 på olika veckotidningsförlag och fanns endast någon gång i bibliotek och undantagsvis i bokhandeln. Nu återutges de och upplever nya framgångar.

Sedan några år finns plötsligt romanceutgivning på de mest etablerade förlagen. Både Bonniers och Norstedts ger med stor framgång ut romance – nu oftast kallad ”feelgood-böcker”. Bonniers har till och med grundat en särskild imprint kallat ”Lovereads”, som presenterar sig under devisen: ”Lovereads älskar romance.”

Man kan fråga sig varför romancelitteraturen plötsligt accepterades i de kulturella finrummen. Svaret är, som jag nämnt, att nya generationer tagit över. Sverige är inte längre ett borgerligt samhälle, vi har fått ett jämlikt tjänstesamhälle där det finns helt andra värderingar. Det är inte finkulturen som har släppt in populärkulturen.

Populärkulturen är den som tagit över och inlemmat finkulturen som en självklar del. Därmed har de två kulturerna utan större åthävor sammansmält till en enda kultur.

En annan genomgripande nyetablering är det som med rätta kallats ”Det svenska deckarundret” – en utgivning som passar perfekt in i den nu sammanförda enhetskulturen. Dessa böcker skrivs både av etablerade författare som tidigare hade skrivit skönlitteratur och – inte minst – vad man kan kalla amatörförfattare som förut haft ett helt annat yrke som läkare, advokater, bibliotekarier. Den nya enhetskulturen kräver inte litterär talang – lättlästhet, spänning och underhållning är den enda förutsättningen. Några krav på litterär gestaltning finns inte och efterfrågas inte heller.

Camilla Läckberg är kanske den mest framgångsrika i det svenska deckarundret. Sedan debuten för cirka 20 år har hon varit Sveriges mest sålda författare, vilket innebär att hennes böcker läses av hela svenska folket, oberoende av status. Detta understryks av att Fredrik Reinfeldt när han var statsminister meddelade att i hans sommarläsning ingick fyra böcker av Camilla Läckberg. Reinfeldt förlorade knappast några sympatier för sin lässmak, vilket han säkert hade gjort tio, femton år tidigare.

När Dagens Nyheter recenserar hennes senaste bok tar man upp den förändrade attityden till romance/feelgood-litteraturen. Det som kallades med den mest föraktfulla beteckningen av en bokgenre på 80-talet – ”tantsnusk” – skriver Lotta Olsson, ”skulle dessbättre vara omöjligt i dag”. I själva verket, fortsätter hon, ”bubblade det av vrede och frustration” i dessa böcker, som handlade om ”maktlösa kvinnors kamp för att hämnas”. I dag ”skäms” ingen för sin läsning – en ung Sommarpratare berättade att han kunde läsa två böcker ur Sandemos ”Sagan om isfolket” på en dag. Det hade knappast sagts offentligt för ett par decennier sedan.

Ett intressant tecken på att de två kulturerna blivit en är omvärderingen av författarskap. Ulf Lundell betraktades länge som en rocksångare som också skrev böcker. Med den nya kulturuppfattningen hyllas han nu som en av våra intressantaste författare och placeras gång på gång högt på kritikerlistorna. Det slutgiltiga tecknet på hans nya status är att en av hans texter i somras valdes ut i DN:s enkät om Sveriges bästa sommardikt. I sällskap med Harry Martinson, Gunnar Ekelöf och Sonja Åkesson.

Populärkulturens erövrande av de traditionella kulturmarkerna har vitaliserat hela kulturlivet. Det är förmodligen den viktigaste orsaken till att finkulturen har slutat att krympa. Några angrepp på den utifrån

som på 1970-talet förekommer inte längre. Inte heller ses populärkulturen nu som ett hot mot finkulturen.

Det finns säkert de som hävdar att finkulturen har vidgat sina gränser och blivit mer tolerant mot populärkulturen. Jag vill påstå att det är precis tvärtom. Populärkulturen är i dag den dominerande kulturen och finkulturen smälter sakta men säkert samman med populärkulturen till enda kultur, där det finns utrymme för alla former från den mest exklusiva till den mest populära. I den nya enhetskulturen finns inte utrymme för intolerans eller moraliserande – allt är tillgängligt och vi alla kan ta för oss av den kulturform vi tycker om.

Det kanske bästa exemplet på den nya förenade kulturen är den tidigare yttersta bastionen för finkultur – Svenska Akademien. Den revolution som Akademien genomgick för några år sedan orsakades delvis av att man försökte anpassa sig till populärkulturen,

symboliserad av Nobelpriset till rocksångaren Bob Dylan. Denna nyorientering bekräftades sedan av att en tidigare ständig sekreterare, Peter Englund, överraskande börjat skriva deckare som publiceras som följetong i en av våra största dagstidningar. Denna ”folklighet” för en akademiledamot hade varit omöjligt för bara ett tiotal år sedan. Resultatet av denna historiska omorientering är att vi har en sjudande, vital bokmarknad med utrymme för alla former av litteratur från avantgarde till serieteckningar, utan moraliska pekpinnar och förbud – allt numera värderat utifrån sina egna villkor.

Per I Gedin författare och tidigare förläggare. Texten är en förkortad version av årets Adam Helms-föreläsning."

"200 miljoner ska få barn att läsa bättre

DN ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Liberalerna pekade nyligen ut ökad läsning bland unga som ett prioriterat område inför höstens budgetsamtal. Nu satsar regeringen och samarbetspartierna omkring 200 miljoner årligen i ett så kallat läspaket som ska stärka föräldrar, skola och bibliotek.

När Statens medieråd 2012 började kartlägga barns och ungas medievanor uppgav 23 procent av 17–18-åringarna att de dagligen läste böcker eller tidningar. Sex år senare hade siffran sjunkit till 11 procent. Enligt Medierådets statistik sjunker den dagliga läsningen ju äldre barnet blir.

Utvecklingen skapar ett demokratiskt underskott, säger Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni till DN.

– Vi ser många barn som växer upp med ett bristfälligt ordförråd, vilket gör att de får svårt i skolan och i vissa fall avslutar grundskolan utan behörighet till gymnasiet. En sexåring bör ha ett ordförråd på 10 000 ord, men tittar man på många barn i framför allt utsatta områden består deras ordförråd av endast 2 000 ord. Detta gör livet svårare på alla sätt.

Därför presenterar nu Liberalerna, i samarbete med Centerpartiet och regeringen, en omfattande satsning för att öka läsningen bland barn och unga. Det så kallade läspaketet består av tre delar och uppgår årligen till ungefär 200 miljoner kronor.

Första delen handlar om fortbildning för lärare i förskole- och lågstadieklasser. Lärarna erbjuds att genomgå en särskild utbildning i hur man främjar läsandet och hjälper barnen att tidigt knäcka läskoden.

– Parallellt med det satsar vi på att stödja biblioteken för att öka deras närvaro och utbud. Det handlar om att finnas där barn finns och att på olika sätt öka tillgängligheten, säger Liberalernas kulturpolitiska talesperson Christer Nylander.

Satsningens tredje del berör 2018 års utredning från Läsdelegationen, där forskare och författare tog fram en rad förslag med syfte att ge barn lika förutsättningar till fullgod läsförmåga och ökad läslust. Delegationens föreslagna insatser gällde bland annat mer stöd till ”Bokstart”, en satsning som innefattar samverkan mellan bibliotek och förskola för att stimulera språkutveckling och läsmotivation hos de allra yngsta. Ett annat förslag handlar om att inrätta ett läsråd med aktörer från olika delar av samhället.

– Nu genomför vi stora delar av Läsdelegationens förslag. En viktig punkt är det helt nya Läsrådet som innebär att man får samlad kompetens från hela samhället. Det är ett mycket bredare anslag än vad man vanligtvis brukar ha. Satsningen på ”Bokstart” gäller 1–3-åringar och där vill vi med hjälp av föräldrarna göra barnen nyfikna på läsning, rim och ramsor, eller annan lättare läsning, säger Christer Nylander och fortsätter:

– Jag träffar väldigt många föräldrar som verkligen vill att deras barn ska läsa, men de vet inte riktigt hur de ska gå till väga. Paketet vi nu presenterar angriper det från tre håll: vi stärker lärarna, biblioteken och även föräldrarna.
Den tekniska utvecklingen och konkurrens med bland annat sociala medier brukar pekas ut som en tydlig orsak till minskad läsning bland unga. Nyamko Sabuni påpekar att de senaste årens stora antal nyanlända också påverkar statistiken.

– Vi har fått många människor till Sverige som måste lära sig svenska, och vi har inte varit tillräckligt bra på att se till att skolorna, många i de utsatta områdena, får de bästa resurserna i form av lärare som kan hjälpa dem att knäcka läskoden. Där finns det största glappet mellan de som har chans att lära sig språket och de som inte ges samma chans.

Enligt Nyamko Sabuni kommer Liberalerna framöver att presentera ytterligare åtgärder för att stoppa den negativa utvecklingen.

– Vi kommer att satsa på just språklyft kopplat till skolor och förskolor i utsatta områden, där det behövs som allra mest, säger hon.
Regeringens höstbudget, där det nya läspaketet ingår, presenteras i sin helhet måndag den 21 september.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se "

"Förslaget i korthet.
Liberalerna presenterar tillsammans med regeringen och Centerpartiet ett riktat stöd för att öka den dalande läsningen bland barn och unga. Det så kallade läspaketet har som syfte att stärka tre delar: skola, bibliotek och föräldrar.

Förskole- och lågstadieklasslärare ska genomgå en särskild utbildning i hur man främjar läsandet och hjälper barnen att tidigt knäcka läskoden. Parallellt får biblioteken stöd för att utöka närvaron och utbudet. Utöver det genomförs Läsdelegationens förslag från 2018, som innehåller en lång rad insatser för att främja läsning. Bland annat prioriteras projektet ”Bokstart” som handlar om att med hjälp av föräldrarna väcka 1–3-åringars intresse för läsning.

Läspaketet består av tre delar och uppgår årligen till ungefär 200 miljoner kronor. "

"Kulturen får 1,5 miljarder extra i år

DN TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Regeringen satsar stora pengar på kulturen i budgeten. Kulturen ges sammantaget 1,5 miljarder extra i år.

Regeringen inför ett extra stöd på 1,5 miljarder kronor till kultursektorn under 2020. Det meddelade kulturminister Amanda Lind (MP) och biträdande finansminister Per Bolund (MP) under en pressträff på onsdagen.

Totalt skjuter regeringen till totalt 3,4 miljarder kronor för att kultursektorn ska klara de kommande åren.

– Det är med stor marginal den största kulturbudgeten som någonsin presenterats, säger Per Bolund.

Förutom det nya krispaketet på 1,5 miljarder för 2020 avsätter regeringen även 1 miljard kronor till nästa år. Pengarna ska gå till omställning och återstart av kulturaktiviteter i hela landet.

Regeringen förstärker också stödet till den regionala kulturen med 300 miljoner kronor under nästa år, och med 150 miljoner kronor åren därefter.

Nyligen larmade Sveriges kommuner och regioner om att de under 2020 kommer att förlora över 500 miljoner.

Tror du att era åtgärder kommer att räcka till, Amanda Lind?

– Jag kommer att fortsätta diskussionen med SKR och bedöma hur läget ser ut både i år och framöver. Under våren har vi skjutit till pengar till både regioner och kommuner i generella statsbidrag. Det ska naturligtvis också kunna komma kulturen till del. Det är viktigt att alla makthavare och politiker som har ansvar för kulturen kliver fram och tar det ansvaret, säger kulturminister Amanda Lind till DN.

Därutöver ska 80 miljoner kronor satsas årligen, från och med 2021, för att stärka kulturskapares villkor i hela landet. Drygt hälften av beloppet går till stipendier och ersättningar som ska fördelas direkt till kulturskapare.

DN rapporterade i dag om en aktör som fått åtta miljoner i stöd från Kulturrådet trots flera fel i ansökan. Hur ska man garantera att bidragen i kommande stödpaket betalas ut på korrekta grunder?

– Det där kan så klart handla om medvetet fusk men det kan ju också handla om missförstånd. Men det är jätteviktigt att Kulturrådet genomför granskning av de stöd man delat ut. Det har varit viktigt att pengarna snabbt kommer ut, och då blir det extra viktigt med uppföljning. Jag vet att Kulturrådet har lärt sig mycket under den förra ansökningsperioden och det tar både vi och dem med oss in i framtiden.

Även museer, myndigheter och stiftelser stöttas med bidrag. Bland annat tilldelas Nordiska museet och Skansen 25 miljoner kronor.

Dessutom tillför regeringen 28 miljoner till Nationalmuseum, Statens historiska museer, Moderna museet och Naturhistoriska riksmuseet. Det statliga bidraget till kulturskolan fördubblas från 100 till 200 miljoner kronor årligen de kommande tre åren. Staten kommer också

att skjuta till mer pengar för inköp av konst för att stötta svenska konstnärer.

Regeringens miljardstöd välkomnas av kultursektorns olika företrädare.

Det här låter bra, tycker jag spontant. Att man satsar på stimulanspaket tyder på att de ha lyssnat på oss, för det behövs, säger Jeanette Gustafsdotter, generalsekreterare Sveriges museer, till TT.

– Museerna har lidit väldigt. Att man har aviserat extra stöd till - regionerna och samverkansmodellen är också positivt, det viktiga nu är att de pengarna fördelas till dem som behöver det allra mest, fortsätter hon.

Kommer det att räcka så här?

– Nej, det tror jag inte. Vi ser nya resvanor och beteendemönster både i Sverige och bland utländska turister och det är svårt att veta på lång sikt vad detta innebär. Men det här är ett steg i rätt riktning.
Jonas Hellberg, ordförande för Länsmuseernas samarbetsråd, är lättad över beskedet.

– Det här är ett viktigt besked, ett välkommet besked och det enda rätta staten kan göra. Allt annat hade varit ett svek mot den regionala kulturen, säger han.

Att det statliga bidraget till kulturskolan fördubblas är välkommet, enligt Torgny Sandgren, Kulturskolerådets generalsekreterare. Rådet har tidigare efterlyst insatser för kulturskolan, även före coronakrisen.

Man har bland annat pekat på stora skillnader i utbud mellan kommunerna.

– Om det här räcker kan jag inte svara på, men det här kan nog i alla fall vara ett bra stöd för kommuner som är utsatta. Kulturskolan är den största barnkulturverksamheten med offentliga medel vi har. Över 200 000 barn deltar veckovis. Det här får stor betydelse för många barn och unga, säger Sandgren.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se"

"Några av satsningarna i budgeten.
Kulturen ges 1,5 miljarder kronor i extra stöd för 2020. Pengarna ska finansiera förnyade krisstöd.

En miljard kronor avsätts 2021 för omställning och återstart av kulturaktiviteter i hela landet.

Regeringen ska också stärka den regionala kulturen med 300 miljoner kronor under 2021, och med 150 miljoner kronor de följande åren.

Från och med nästa år avsätter regeringen även årligen 80 miljoner kronor för att stärka kulturskapares villkor i hela landet.

Utöver det kommer regeringen att ekonomiskt stötta museer, myndigheter och stiftelser. Det statliga bidraget till Kulturskolan fördubblas också till 200 miljoner kronor. "

Insändare från "folket"

”Avveckla alla friskolor och låt kommunerna ta över”

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

”Du är en skolpeng, lille vän” – den rubriken gav jag en insändare för cirka 15 år sedan när en friskoleetablering för första gången var aktuell i min hemkommun Gislaved. I dessa dagar ser vi hur miljoner av våra skattepengar går till skoldrivande organisationer, vars kultur inte stämmer med de värderingar som varit viktiga för det svenska demokratiska samhällsbygget på upplysningens grund.

Nu häpnar man över att skolors resultat dessutom hemligstämplats därför att affärsdrivande skolor ser sin användning av våra skattepengar som affärshemligheter som konkurrenter och skattebetalare inte ska få reda på. Det är också häpnadsväckande att lagen kan användas för att främja en sådan ljusskygg verksamhet.

Kommunerna får nu mer eller mindre välvilligt öppna penningslussen till utbildningsbudgeten, som är en av de största kommunala penningreservoarerna. Man undrar om det är skola eller peng som är det centrala i friskolekulturen.

Införandet av privata skolalternativ med ofrånkomligen segregerande effekter svarar inte mot min tro på det värdefulla med en grundläggande samhällsskola för alla unga. Detta är min erfarenhet av drygt 38 års skolarbete med elever i åldrar från 14 till 40 på högstadiet, gymnasiet och komvux.

Under några år finns alla unga i samhällets skolhus och möter varandras olikheter och personalen möter deras familjer. Naturligtvis har detta aldrig varit friktionsfritt. Självfallet ser och hör jag om problem i dagens skola.

Lösningen kan dock inte vara att välbeställda och idéstarka föräldrar segregerar bort sina unga och drar undan resurser från den allmänna skolan. Dessutom står alltid kommunen med risken att få ta över ansvaret om friskolor lägger ner.

Sverige behöver återupprätta samhällsskolan med sina olika inriktningar för barn och ungdomar mellan sju och 19 år. Detta skolsystem har historiskt tjänat utbildningsnivån väl.

Om vi ska komma till rätta med språkutveckling och integration måste samhället satsa på att återta skolan. Detta får ske under en övergångsperiod som sätter ett slutdatum för friskolor och ger kommuner tid att förbereda övertagandet.

Vidare kan elevens fria val återinföras och läggas i årskurs 1 i gymnasieskolorna. Detta ger möjlighet för ideella organisationer som vill arbeta med ungdomar inom det demokratiska, humanistiska och vetenskapliga rättssamhällets ramar.

Exempel på detta kan vara religiösa samfunds konfirmationsundervisning och aktiviteter från idrotts- och kulturlivet. Där så är möjligt bör arrangerande organisationer erbjudas att vara i skolans lokaler så att viktiga mellankulturella möten kan ske mellan skolpersonal och externa kursledare.

Bertil Brodén, pensionerad samhällslärare i Gislaved "

"Skolor med brister ska bli lättare att stänga

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Utbildningsminister Anna Ekström (S) föreslår att Skolinspektionen ska få större möjligheter att stänga skolor med ”stora och återkommande brister”. Oseriösa aktörer ska inte få driva skolverksamhet, säger statsrådet.

– Det är för mig uppenbart att mer behöver göras, säger Anna Ekström. Den som återkommande bryter mot sitt uppdrag ska inte kunna komma undan med att vidta tillfälliga åtgärder.

”Möjligheterna för Skolinspektionen att stänga skolor med stora brister, såväl fristående som kommunala, ska öka”, står det i 2019 års januariöverenskommelse mellan S, MP, C och L. I dag är det inte möjligt för myndigheten att stänga kommunala skolor och andra huvudmän kan fortsätta även om de gör fel gång på gång.

– Tanken är att Skolinspektionen ska kunna kräva att missförhållandet åtgärdas och stänga skolor även om det åtgärdas. Huvudmän som får kritik och vidtar åtgärder kan i dag så att säga nollställa läget på det viset, det är i sådana fall som myndigheten ska ha rätt att stänga skolor, säger Anna Ekström.

Moderaternas utbildningspolitiska talesperson, Kristina Axén Olin, tycker att dagens besked är ”otroligt glädjande”.

– Äntligen! Det är glädjande att C och L har tvingat fram det här beslutet, men sedan är det så att vi vill gå ännu längre, vi vill kunna mäta kvalitet mellan skolor och offentliggöra det. Man måste också kunna stänga skolor som inte fungerar tillräckligt bra kvalitetsmässigt. Skolbyggnaden behöver ju inte stänga, man kan byta ut hela ledningen som i andra länder, säger Kristina Axén Olin.

En poäng med regeringens förslag är att jämställa kommunala skolor och sådana med andra huvudmän – sedan 2010 har 30 friskolor stängts och en kommunal skola har fått en så kallad statlig åtgärd för rättelse. Förslaget ska nu remitteras för att regeringen enligt planen ska kunna presentera en proposition till nästa sommar och att de nya reglerna ska träda i kraft i januari 2022.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

" Inkomstskatten sänks med minst 1 500 kronor

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Inkomstskatten sänks med drygt 13 miljarder kronor nästa år. För den enskilde innebär det minst 1500 kronor mer i plånboken under året. – Vi behöver öka människors ekonomiska marginaler, säger C-ledaren Annie Lööf.

När regeringen lägger fram sin höstbudget den 21 september kommer den att innehålla en rejäl skattesänkning för de flesta svenskar. Centern och Liberalerna har i budgetförhandlingarna drivit fram att inkomstskatten sänks med 13,5 miljarder kronor nästa år.

– I tider av ekonomisk kris har många människor små ekonomiska marginaler. Då är det viktigt att se till att de får en ökad ekonomisk trygghet. Mer pengar i plånboken för att kunna spendera och på det sättet få igång svensk ekonomi, säger C-ledaren Annie Lööf.

Skattesänkningen är uppdelad i två etapper. Det första steget på 8,5 miljarder innebär att alla inkomsttagare får 1500 kronor i lägre skatt under nästa år. Det gäller även inkomster från olika socialförsäkringar, som pensioner och föräldrapenning. Ovanpå det genomförs en skattesänkning för arbetsinkomster med fem miljarder kronor.

Det förslaget är ännu inte färdigt i detalj, men tanken är att det i första hand ska gälla låga inkomster och sedan fasas ut vid högre inkomster. – Det innebär ett par hundralappar mer i månaden för den med allra lägst inkomster, säger L-ledaren Nyamko Sabuni.

Hon motiverar den delen av skattesänkningen med att många i coronakrisens spår fått ökade kostnader för till exempel transporter eller hemarbete.

– Man kanske har behövt köpa en cykel eller bygga en arbetsplats hemma, säger Nyamko Sabuni.

Både Centerns och Liberalernas partiledare understryker att bägge skattesänkningarna ger procentuellt mest till låg- och medelinkomsttagare.

– Det här blir en tydlig morot för att gå från bidrag till arbete, säger Annie Lööf.

När hela reformen är genomförd kommer den permanenta skattesänkningen att uppgå till 17 miljarder kronor 2023. Då ska de bägge delarna slås samman så att alla inkomsttagare får en generell skattesänkning motsvarande 3.000 kronor om året.

Skattesänkningen ska delvis finansieras genom så kallad grön skatteväxling. Regeringen och samarbetspartierna C och L är överens om att höjda klimatskatter ska kompenseras med sänkta skatter på jobb och företagande.

– När vi höjer skatten på plastpåsar så är det något som betalas av alla och då ska det också gå tillbaks till alla, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

Finansministern framhåller att det är bra att det blir en låg- och medelinkomsttagarprofil på skattesänkningarna. Sedan tidigare finns ett förslag om att även sänka den statliga inkomstskatten för dem med lite högre inkomster men enligt finansministern kommer inte det att ske i årets höstbudget.

– En skattereduktion med bra fördelningsprofil känns angenämare, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

" Arbetarnas löner ökade kraftigt på 1800-talet

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Industrialismens genombrott under 1800-talet gjorde på kort tid svenska arbetare till några av de mest välbetalda i Europa. Särskilt kraftigt ökade lönerna för arbetare med enkla arbetsuppgifter. Det visar en ny historisk studie, som ifrågasätter gamla sanningar.

Sverige i början av 1900-talet brukar beskrivas som ett utfattigt land, där dessutom klyftorna mellan fattiga och rika bara ökade. Den bilden måste dock nyanseras, enligt en studie från Uppsala universitet som nyligen publicerats i tidskriften The Journal of Economic History. I själva verket hade svenska arbetares löner ökat kraftigt sedan mitten av 1800-talet, till den grad att svenska arbetare på bara några decennier gick från att vara mycket lågavlönade i en internationell jämförelse, till att i slutet av 1800-talet vara bland de som hade högst köpkraft i hela Europa.

Av studien framgår också att de byggnadsarbetare som brukar beskrivas som okvalificerade, till exempel hantlangare, drog särskilt stor nytta av detta. Deras köpkraft ökade till och med ännu mer än sådana som brukar anses som mer privilegierade, som murarna. I historisk teori brukar man annars utgå från att en följd av den tidiga industrialiseringen var att klyftorna mellan olika arbetargrupper ökade, vilket alltså motsägs av resultaten i denna nya undersökning.

Rapportens författare, Johan Ericsson och Jakob Molinder, har lyckats ta fram ett omfattande jämförelsematerial som visar hur lönerna för olika typer av byggnadsarbetare förändrades i Sverige under tiden 1831-1900. Det visar sig att lönenivåerna var relativt konstanta till 1850-talet, men att utvecklingen sedan tog fart, i synnerhet efter 1870-talet.

Den epok som studerats i rapporten utgör en brytningstid i svensk historia. Allt fler började lämna det traditionella jordbrukssamhället för att arbeta inom industrin eller andra näringar som växte upp kring den – under åren från 1860 till 1900 minskade andelen svenskar som var verksamma inom jordbruket från 70 till 50 procent. Det var också under denna tid som emigrationen till framför allt Nordamerika inleddes, något som gavs extra kraft av de svåra nödåren under 1860-talet. Sammanlagt kom så många som en fjärdedel av alla som föddes i Sverige under denna tid att emigrera.

Just det faktum att så många svenskar lämnade landet lyfts fram som en viktig förklaring till de snabbt ökande lönerna. Emigrationen gjorde att det ofta rådde brist på arbetskraft, vilket innebar att arbetstagarna både kunde kräva och få högre löner. Andra förklaringar till de snabba löneökningarna som lyfts fram är att arbetsmarknaden i Sverige var väl integrerad och att arbetskraften var ovanligt rörlig, sedan olika slags strikta regleringar som skråväsendet hade avskaffats på 1830-talet.

Den snabba industrialisering som skedde samtidigt på många andra håll i världen bidrog också till att skapa en stor efterfrågan på svenska varor, vilket även gynnade landets arbetare. Forskarna tror däremot inte att den tidiga arbetarrörelsen spelade någon större roll för att lönerna ökade så kraftigt, eftersom organiseringen av arbetarna vid den här tiden ännu inte blivit särskilt omfattande.

Magnus Västerbro "

" Sverige kan stå utan försvarsbeslut i höst

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Läget i förhandlingarna inför höstens stora försvarsbeslut är låst mellan regeringen och de borgerliga partierna. Det pågår ett ”chicken-race” där inget parti viker sig. – Risken är överhängande att vi inte får ett nytt försvarsbeslut på plats. Det vore förödande för Försvarsmakten, säger ordföranden i riksdagens försvarsutskott Pål Jonson (M).

Traditionellt har riksdagens försvarsbeslut haft ett brett stöd och sträckt sig över flera år. Nu hotas bägge dessa hörnstenar inför det beslut riksdagen ska fatta i december.

Brett stöd har inneburit att riksdagens två största partier, Socialdemokraterna och Moderaterna, enats om en uppgörelse. Detta för att försvarspolitiken ska bestå, oavsett vem som vinner nästa val. Så skedde inför det nu gällande beslutet 2015.

Grundvalen för riksdagens försvarsbeslut läggs av Försvarsberedningen. I beredningen var alla åtta riksdagspartierna 2017–2019 i stort sett eniga om att Sverige måste satsa stort på ett starkare civilt och militärt försvar.

Den 30 augusti 2019 enades regeringen och januaripartierna C och L om notan för försvaret åren 2021–2025. Därmed ställdes M och KD (samt SD) utanför. Men de fyra partiernas ledare skrev ändå att riksdagens försvarsbeslut 2020 skulle få ett brett stöd:

”Målet är ett försvarsbeslut som ska kunna nå så bred uppslutning som möjligt. En bred enighet kring landets försvarspolitik är en styrka då det är såväl en viktig säkerhetspolitisk signal som en viktig markering om stabilitet i förhållande till svenska folket”, lovade partiledarna.

Men i våras framkom att det militära försvarets kostnader blir högre än vad som förutsetts. Regeringen vill inte satsa mer på försvaret med hänvisning till pandemin. Och i juni bröt förhandlingarna i den återinkallade Försvarsberedningen samman.

Att öka anslagen till försvaret 2026 och 2027 skulle bädda för en bred uppgörelse med M och KD. Men regeringen har inte tagit några sådana kontakter, uppger de fyra borgerliga partiernas försvarspolitiker för DN.

– Så här långt är talet om enighet tomt prat. Det är väldigt beklagligt eftersom höstriksdagen redan dragit igång. Vi hade förväntat oss att regeringen skulle ha återkommit vid det här laget, säger Mikael Oscarsson (KD).

Den 30 september måste regeringen lämna sin försvarsproposition till riksdagen. När Stefan Löfven i tisdags läste upp regeringsförklaringen talade han om ”betydande illskott” till försvaret, men sade inget om ett brett försvarsbeslut.

Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni ansåg att regeringen nu brutit mot uppgörelsen med C och L.

– Jag beklagar att Sverige inte får en försvarspolitik som är förankrad i riksdagen, sade Sabuni till SVT.

Eftersom regeringen riskerar nederlag för sin försvarsproposition har den i stället lagt in egna skrivningar om försvarets organisation i den ettåriga budgeten för 2021. Januari-partierna C och L är med på den ekonomiska nivån i budgeten, men vägrar, som DN rapporterat, att acceptera regeringens långtgående skrivningar om försvaret.

Positionerna är helt låsta trots att budgeten ska lämnas 21 september. Det är så spänt att försvarsminister Peter Hultqvist (S),

försvarspolitikerna Allan Widman (L) och Daniel Bäckström (C) alla vägrar uttala sig för DN. Samtidigt önskar Överbefälhavaren besked om ekonomin fram till 2027.

– Ju längre tidsperspektiv desto bättre. Man ska ha respekt för att det tar tid att bygga militär förmåga, sade Micael Bydén i måndags till SVT.

Pål Jonson (M) påpekar att regeringen står isolerad mot en riksdagsmajoritet på fem partier som vill ha högre anslag. Som ordförande i försvarsutskottet underkänner han regeringens försök att göra försvarsbeslutet ettårigt:

– Det finns centrala delar i ett försvarsbeslut som är riksdagsbundna, som det civila och militära förvarets målsättningar, krigsorganisation, ekonomi och investeringsplaner. Allt det och den säkerhetspolitiska omvärldsbedömningen är ingenting som kan tas i en ettårig budgetproposition, säger Jonson.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

Natur och klimat
"Naturvårdsexpert slår larm om massutdöende

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Bestånden av vilda ryggradsdjur har minskat med drygt två tredjedelar sedan 1970-talet. Orsakerna är bland annat avskogning, ohållbart jordbruk och handel med vilda djur, visar en ny rapport.

Den biologiska mångfalden är alltmer hotad. Populationerna av vilda däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har i genomsnitt minskat med 68 procent mellan 1970 och 2016, som är det senaste året då det finns officiell statistik.

Det visar Världsnaturfondens, WWF:s, Living Planet Report som har granskat tillståndet för 20 811 populationer av 4 392 arter av vilda ryggradsdjur över hela världen.

– Vi är nu i en akut situation och på väg in i det sjätte massutdöendet, säger Louise Carlsson, biolog och naturvårdsexpert på WWF.

Sötvattenmiljöerna har drabbats värst där undersökta populationer i genomsnitt har minskat med 84 procent. Fiskar, groddjur och kräldjur är mest utsatta.

– De tydligaste förändringarna är i Syd- och Centralamerika samt i Karibien, där populationerna fallit med hela 94 procent, säger Louise Carlsson.
I Europa och Centralasien har bestånden i snitt minskat med 24 procent, i Asien och Stillahavsområdet 45 procent och i Afrika 65 - procent. Rapporten anger fem huvudorsaker till de stora minskningarna: Livsmiljöer försvinner när orörda naturmiljöer omvandlas till jordbruksmark, arter överexploateras genom fiske, jordbruk och skogsbruk, klimatförändringen, invasiva arter och föroreningar.

– Omvandlingen av skog, gräsmarker och savanner till jordbruksmark eller betesmark för köttproduktion är en stor anledning till den kraftiga minskningen i Sydamerika, säger Louise Carlsson.

– Norra halvklotet, Europa och Nordamerika, har haft en stor förlust av biologisk mångfald tidigare och börjar därför från en redan låg nivå. Därför ser inte förlusten lika dramatiskt ut där.

Populationen av den kinesiska stören i Yangtzefloden minskade med 97 procent mellan 1982 och 2015 främst på grund av dammbyggen. Bestånden av havsläderköldpadda i Costa Rica har i genomsnitt minskat med 84 procent mellan 1995 och 2011 på grund av jakt, bifångst och förlust av livsmiljöer.

Enligt rapporten ökar trycket på naturresurserna konstant och mänskligheten lever som om vi hade 1,6 planeter. De citerar den rapport som FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald, IPBES, kom med förra året som konstaterade att så mycket som 75 procent av planetens landyta, 66 procent av haven och 85 procent av våtmarkerna förändrats kraftigt av människan.

Sedan 1970-talet har världens befolkning fördubblats. Produktionen av jordbruksprodukter, fisk, bioenergi och användningen av fossila bränslen har ökat under samma tid.
Men det går att vända utvecklingen genom bland annat riktade åtgärder som naturskydd och restaurering av natur som exempelvis våtmarker.

– Det viktigaste är naturvårdsinsatser men det är först när vi har en kombination med hållbar produktion av mat, med mindre kött och mindre matsvinn som de får mest effekt.

Skyddade områden och till exempel stopp för jakt eller fångst har på sina håll gett ökade bestånd. Svartfenad revhaj har ökat med 360 procent i ett bestånd i Australien. Jättepandan i Kina och tigern har också haft en positiv utveckling. I haven har valar som blåval och knölval också ökat.

WWF för fram en kravlista till politiker för att stoppa den negativa utvecklingen: Skydda minst 30 procent av land och hav. Öka insatser för att återskapa natur. Stoppa förlusten av arter. Halvera avtryck från konsumtion och produktion genom att totalt ställa om användning av mark och vatten.

– I Sverige går det bra för vissa däggdjur och rovfåglar men det går sämre för andra fågelarter, fjärilar och mossor. Det som har störst inverkan är avverkning av skog och att jordbruksmarker växer igen.

Minskningen av den biologiska mångfalden syns även i Sverige. När Artdatabanken i våras presenterade sin lista över hotade arter var 22 procent rödlistade, en ökning med 11 procent sedan den förra listan presenterades för fem år sedan då 19 procent var rödlistade.

– Utan den biologiska mångfalden kan vi inte leva. Den är grunden till vår existens och vårt välbefinnande, utan den riskerar vi hälsa, jobb och hållbar ekonomi. Den är även viktigt för att vi ska kunna hantera ett varmare klimat, då den bidrar till motståndskraftiga ekosystem, som också kan ta upp växthusgaser, säger Louise Carlsson.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se"

"Fakta.
Living Planet Report ges ut för 13:e gången, första upplagan kom 1997.

Den ger en bild av trenden för ryggradsdjuren och vad detta betyder för mänskligheten.

Rapporten tas fram av WWF i samarbete med Zoological Society of London samt bidrag från forskare, universitet och en rad andra aktörer. Populationerna av världens vilda däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har i genomsnitt minskat med 68 procent mellan 1970 och 2016.

Djur i sötvattensmiljöer värst drabbade. Bestånden av fiskar, groddjur och kräldjur är mest utsatta och har minskat mest.
Källa: WWF "

"Jannike Kihlberg: Rekordbränderna är exakt det som klimatforskare varnat för

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Bränderna och de extrema värmeböljor som har sköljt över Kalifornien och andra delstater i västra USA de senaste veckorna är exakt det som klimatforskare har varnat för i decennier. Möjligen har riskerna och effekterna av klimatförändringarna underskattats.

Höjd medeltemperatur, extrema värmerekord, långa perioder av torka, fler extrema väderhändelser. Allt är kännetecken på klimatförändringen, det är bara att pricka av på listan över vad klimatforskarnas scenarier har pekat på i många år.

Extremväder har alltid förekommit. De orsakas inte av klimatförändringen men det som händer när jorden värms upp är att orkaner, bränder och skyfall förstärks – de kommer oftare och blir allt häftigare.

Kalifornien, Oregon och flera andra stater, som har satt värmerekord i flera omgångar och sedan flera veckor har rekordstora skogsbränder, upplever vad som kan bli regel snarare än undantag i en framtida allt varmare värld.

Enligt forskare gör klimatförändringen att risken för skogsbränder ökar. Den medför också att brandsäsongen blir längre på grund av högre temperaturer.
Det överensstämmer med utvecklingen i Kalifornien där sommardagarna i dag i genomsnitt är 1,8 grader varmare än under 1970-talet.

Under samma tid har den yta som brinner under hela sommarsäsongen ökat med 800 procent, enligt en studie som nyligen publicerades. Totalt för hela året brinner en fem gånger större yta. Enligt forskarna är högre temperaturer huvudorsaken till ökningen.

När temperaturen är högre än normalt ökar avdunstningen och gör att fukten dras ut ur växtlighet och marken. De torra växterna blir som tändved och om det börjar brinna sprider sig elden snabbt över stora ytor och det är det som händer på flera håll nu i västra USA.

De enorma bränderna i Australien i vintras är en parallell. De föregicks av långvarig torka och började redan på senhösten, långt innan brandsäsongen som normalt startar i februari. Enligt en studie som gjordes i samband med dem visade att klimatförändringen hade gjort att risken för skogsbränder i landet hade ökat med 30 procent.

Och det kan bli värre än vad forskarna hittills har varnat för. I en intervju med CBS om de extremväder som har drabbat USA de senaste veckorna sa den välkände klimatforskaren och professorn Michael E Mann häromdagen:

”Ju mer vi lär oss finner vi att många av klimatförändringens effekter, inklusive den typen av extrema väderhändelser som inträffat den senaste tiden, händer oftare och med större kraft än våra modeller har visat.”

I Kalifornien startar brandsäsongen officiellt i oktober, så rekordbränderna som just nu pågår kanske bara är början.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

" Dagen förvandlades till en röd mardröm när röken drog in

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

De värsta skogsbränderna i modern tid förvandlade dagen till röd natt på den amerikanska västkusten. – Det var en otroligt obehaglig känsla, säger DN-medarbetaren Anna Wallin i San Francisco.

Invånarna i San Francisco vaknade till en onsdagsmorgon som mest var som en skrämmande brandgul skymning. Röken från omfattande skogsbränder skingrade solens blå ljusvågor. Endast gult, rött och orange ljus släpptes igenom.

– Det blev en fruktansvärd dag, berättar Anna Wallin, mångårig DN-medarbetare, som för närvarande är bosatt i Mill Valley norr om San Francisco.

Hon berättar att familjen försökte åka och fika. Som vanligt under pandemin skulle de hålla till utomhus.

– Så där satt vi i mörkret, iförda våra masker. Man visste inte om man skulle skratta eller gråta.

Sammantaget rasar uppemot 100 bränder i skog och mark i delstaterna Kalifornien, Oregon och Washington. Kraftiga vindar och svår torka efter flera extrema värmeböljor har förvärrat situationen. De eldhärjade områdena är nu ännu större än under katastrofåret 2018.

För människor på den amerikanska västkusten är det som om mardrömmen återvänder. För många av invånarna i progressiva, miljömedvetna Kalifornien är kopplingen till klimatförändringarna uppenbar. Bilderna från den orangefärgade himlen blir en del av valdebatten i USA.

Men själva oron för bränderna går bortom partipolitiken.

– När vi flyttade hit så fick vi lära oss att vi måste ha väskor packade för nödsituationer, och att bilen ska vara fulltankad och vänd åt rätt håll. Det första som vår granne gjorde var att visa hur vi skulle kunna ta hand om hennes katt, om hon inte var hemma och det började brinna. Det finns en beredskap hela tiden, även om bränderna inte är nära oss nu, säger Anna Wallin.

När vi talas vid på torsdagsmorgonen lokal tid har solen och dimman återvänt till San Francisco. Men de lokala medierna fylls av vittnesmål från människor som påverkats på djupet av åsynen av den brandgula skyn.

– Alla har blivit väldigt berörda, säger Anna Wallin.
– Jag hörde precis på radion en mamma som berättade hur hon fick försöka övertyga sina barn om att solen skulle komma tillbaka. Det här blir kanske extra hemskt för människor i Kalifornien, där man är van vid att solen skiner varje dag.

Karin Eriksson "

"Björn Wiman: Därför är det natt klockan tolv på dagen i San Francisco

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Några kallade det en nukleär vinter."
Det är The New York Times som rapporterar från San Francisco. De till synes ofattbara fotografierna från en av världens mest ikoniska städer finns överallt: brandgula bilder av en dag som aldrig blir dag.

Klockan elva på förmiddagen i det eviga solskenets stad väntar invånarna förgäves på dagsljus. Bilar kör runt med tända strålkastare, skyskrapor står upplysta som i mörker. Natt klockan tolv på dagen.

Det är bränderna i Sierra Nevada som har skapat sitt eget väder, säger en meteorolog till tidningen. Elden och röken har skapat ett väldigt block av is och aska högt uppe i atmosfären; utan bränderna skulle det vara en vanlig klar dag med blå himmel.

"Himlen har nu samma färg som Trumps hud, vilket bekräftar vad vi alltid misstänkt: att han är en av domedagens föregångare", skriver James Henn, en av grundarna till den respekterade klimatorganisationen 350.org, skämtsamt på Twitter.

Det är inte Donald Trump som har tänt bränderna. Men vem har gjort det? Med inte ett ord nämner New York Times artikel bakgrunden till de skogsbränder som nu rasar i området, de största som delstaten har upplevt. Inte med ett ord informerar tidningen om att det som händer är en provkarta på hur människans utsläpp av växthusgaser redan drabbar också de rikaste delarna av världen.

Den globala temperaturhöjningen är, som DN:s Jannike Kihlberg nyligen konstaterade, inte den direkta orsaken till extremvädren och naturkatastroferna, men den förstärker otvivelaktigt deras effekter. I dag sätts temperaturrekord oftare än tidigare och värmeböljorna är både fler och mer intensiva. Jämfört med det tidiga 1970-talet har sommartemperaturen ökat med 1,8 grader i norra Kalifornien, vilket bland annat lett till ökad avdunstning och torrare jordar och växtlighet som ger förutsättningar för fler skogsbränder. Och bränderna har blivit fler utanför den ordinarie brandsäsongen.

Kommer ovanstående som en nyhet? I så fall är det ingen tillfällighet.

New York Times artikel är bara ett exempel på att många medier fram till i dag har misslyckats med att förklara sambanden mellan den globala upphettningen och det extremväder som är på väg att förvandlas till det nya normala. I allt från tv:s väderleksrapporter till den dagliga nyhetsrapporteringen presenteras monsterstormar, rekordbränder och katastrofala översvämningar som om de vore slumpmässiga väderhändelser och inte del av det större mönster som forskningen sedan länge förutsett. Dag efter dag tar vi del av nyheter som visar att klimatkrisen är här, utan att klimatkrisen nämns med ett ord.

Detta är givetvis ett problem för klimatfrågan men kanske ännu mer för medierna själva. De flesta människor känner i dag stark oro för klimatkrisen och dess konsekvenser. Om medierna förtiger det allt mer uppenbara i sin dagliga rapportering kommer förtroendet för journalistiken att sjunka.

Medierna bär inte ensamma skulden för människans utsläpp av växthusgaser men har likväl ett enormt ansvar. Ansvaret består i att i text efter text, inslag efter inslag, berätta om världen på ett så sanningsenligt sätt som möjligt, vilket i detta fall innebär att visa att en kris är en kris – och upplysa om dess verkliga orsaker. Ingen annan aktör har möjlighet att på den korta tid som finns kvar innan koldioxidbudgeten är slut informera mänskligheten om hur dess verklighet ser ut.

På ett webbseminarium nyligen liknade Johan Rockström, chef för Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin, situationen vid hur samhället hanterade coronapandemin, där myndigheter och medier i praktisk handling signalerade lägets allvar genom de dagliga presskonferenserna och rapporterna från dem. Vad gäller klimatkrisen, som i allvar och omfattning går djupare än så, bevakas inga dagliga presskonferenser, eftersom det inte utlyses några. I stället betraktar vi de overkliga bilderna av den nya verkligheten och återgår till business as usual.

I dag behövs varken vetenskaplig expertis eller särskilda mätinstrument för att få syn på klimatförändringen. För invånarna i San Francisco räcker det att titta ut genom fönstret. Vad de ser är inte någon ”nukleär vinter”. Det är klimatförändringar. Vad vi alla behöver är inte slappa metaforer, utan faktabaserad journalistik.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se "

" En halv miljon människor på flykt undan bränderna

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Bränderna i västra USA fortsätter att rasa med oförminskad kraft. I Oregon har de på några dagar slukat ett betydligt större område än under en normal brandsäsong, och nästan var åttonde invånare har tvingats att evakuera. – Vi har aldrig hanterat något liknande, säger Lauren Wirtis vid Oregons brandinformations-center. Samtidigt stiger dödstalen, minst 24 människor har omkommit i bränderna.

Över 100 markbränder rasar för närvarande i tolv delstater i västra USA. De mest drabbade är Kalifornien, Washington och Oregon där hela städer har utplånats av lågorna.

I Oregon har varmt väder, torrt i naturen och torra ostliga vindar har skapat extremt brandfarliga förhållanden.

”Vi har aldrig sett den här mängden av okontrollerade bränder i vår delstat. För närvarande så har bränderna bränt mer än 900 000 (engelska) tunnland”, skriver Oregons guvernör Kate Brown på Twitter.

Det motsvarar omkring 364 000 hektar, där en normal brandsäsong omfattar drygt 200 000 hektar.

”Vi har nu sett nästan det dubbla på tre dagar”, fortsätter Brown, och säger att det inte rör sig om en engångshändelse, utan om förödande effekter till följd av klimatförändringar.

Den här tiden på året består Oregons åkrar och fält till stor del av torrt gräs, och det finns också stora skogsarealer i delstaten. Förutom att vindarna gör att bränderna sprids snabbt, så har även elstolpar rivits ned, vilket orsakat nya bränder.

– En del av problematiken är att det blir så många bränder runt om i delstaten och att de alla rör sig så snabbt. De senaste 24 timmarna har dessutom flera redan stora bränder slagits ihop till ännu större bränder, säger Lauren Wirtis, som jobbar på ett gemensamt informationscenter för Oregons bränder, till TT.

Flera samhällen har hamnat i riskzonen, och 500000 invånare av delstatens 4,2 miljoner invånare har tvingats lämna sina hem. Resurserna är ansträngda.

Brandmännen fokuserar främst på livräddande åtgärder, de kan inte ens göra särskilt mycket insatser för att begränsa bränderna, eftersom de rör sig så snabbt, säger Wirtis.

Hur många som saknas i nuläget är oklart. Minst fyra personer har omkommit i delstaten Oregon uppger Kate Brown, skriver AP. Däribland en tolvårig pojke.

Brandmännen har tvingats till dörrknackning för att genomföra evakueringar. Det finns ett varningssystem kopplat till mobiltelefoner, men bränderna har förstört mobilmaster på många håll.

– Vi jobbar med en databas där folk kan anmäla saknade, och via Röda korset kan man anmäla att man är säker. Men det bygger på att du har tillgång till internet eller fungerande mobil. Så vi vet inte hur många offer vi har. Vi har inga definitiva siffror när det gäller förstörda bostäder och byggnader, men det rör sig om tusentals byggnader, säger Lauren Wirtis.

Polisen utreder om den så kallade Almedabranden, som har förstört hundratals hem, kan ha varit anlagd. Branden började i staden Ashland och spred sig därifrån till andra samhällen.

Även i Kalifornien är situationen fortsatt ansträngd. Sex av de 20 värsta markbränderna i delstatens historia har inträffat i år, skriver AP. Ingen av de rödflaggade varningarna, som är den högsta nivån, är kvar men runt 14000 brandmän kämpar fortfarande med att få 29 större bränder under kontroll. 19 personer har hittills bekräftats döda i Kalifornien, men dödstalen beräknas stiga då ytterligare 16 personer har rapporterats saknade, enligt BBC.

I delstaten Washington har en ettårig pojke avlidit och hans föräldrar vårdas för allvarliga rökskador efter att familjen tvingades fly lågorna som hotade sluka deras hem, uppger myndigheten i staden Okanogan.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se "

"Väljare svänger om klimatet efter väderkatastroferna

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Stormar, hetta och bränder skakar USA hösten 2020 – när medborgarna ska välja mellan en president som övergett klimatkampen och en presidentkandidat som utlovar gröna storsatsningar. Men detta är den oväntade nyheten inför valet i november: Det finns tecken på att polariseringen i väljarkåren har minskat i klimatfrågan.

Layla Harmon var bara två år när Katrina svepte in över Louisianas kust i slutet av augusti 2005. Hon minns ingenting av de där skräckfyllda dygnen när skyddsvallarna runt New Orleans rämnade, och vattnet översvämmade stan. Men familjemedlemmar och lärare har berättat.

Och hon vet att hennes hemstad ligger riktigt illa till.

– I geografin har vi fått lära oss att New Orleans kan vara under vatten om 70 år. Det är tufft. Varje orkansäsong undrar man om man kommer ha ett hem eller ett liv när allt är över, säger hon.

Amy Ndiaye och hennes familj flyttade till New Orleans från Kansas sju år efter Katrinas härjningar. Då var spåren efter orkanen tydliga. Det är de fortfarande hösten 2020.

– Det finns områden som förfallit på grund av Katrina. Människorna som bor där lider än i dag, säger hon.

För några veckor sedan, nära nog på årsdagen av Katrina, kom det senaste testet för invånarna längs kusten vid den Mexikanska golfen. Då orsakade den tropiska stormen Laura stor förödelse i Lake Charles nära Louisianas gräns mot Texas.

Efter stormen kom hettan, med temperaturer på uppemot 38 grader Celsius i början av september.

– Det är varmt! Men det känns som att det är så kaotiskt i USA just nu att folk mest upplever att detta är en del av livet i Södern, säger Layla Harmon.

Kanske är det svårt att veta vad som är normalt i New Orleans hösten 2020, efter coronavirusets härjningar bland stadens företrädesvis svarta och ofta fattiga befolkning.

Layla Harmon och Amy Ndiaye från Benjamin Franklin High School har dragit slutsatsen att allt hänger ihop: Fattigdomen, bostadssegregationen, rasismen, diskrimineringen, den dåliga tillgången på mat, utsattheten för olika sjukdomar, utsattheten för klimatförändringarna.

Det är därför som de har engagerat sig i Sunriserörelsen, ihop med tusentals andra unga klimataktivister. De kräver en Green New Deal, där Franklin D Roosevelts gamla recept för att häva depressionen på 1930-talet uppgraderats till stora investeringar i gröna jobb och åtgärder mot den globala uppvärmningen.

På grund av pandemin kampanjar de via telefoner och möten på länk.

– Vi ska organisera oss varje dag fram till valet. Vi är så många i vår generation som kämpar så hängivet för att förändra, säger Amy Ndiaye.

De unga aktivisterna har blivit en viktig del av berättelsen om USA och klimatet hösten 2020. Spåren av den globala uppvärmningen likaså. Det förekom förstås värmeböljor och orkaner i delstaten Louisiana långt innan någon larmade om klimatförändringar. Men forskning visar hur extremvädret blivit mer extremt, med hetare hav och högre havsnivåer.

Hur kommer det att påverka politiken efter presidentvalet den 3 november? Det finns flera svar på den frågan. Några överraskar, andra är mer kända.

Vi börjar med toppolitiken och kampen mellan den sittande presidenten Donald Trump och utmanaren Joe Biden.

– Vi har en president som inte tror på klimatförändringarna. Jag brukar beskriva honom som en stenmur. Det går inte att tränga igenom med lagstiftning. Men Joe Biden är mer som en geléklump. Där är det också svårt att ta sig igenom. Han är politiker, han kan ändra sig, säger Layla Harmon.

○ ○ ○

○

En massiv mur eller en klump gelé – så kan förstås skillnaderna mellan republikanen Trump och demokraten Biden beskrivas. Det är svårt att komma ifrån att kandidaterna står mycket långt ifrån varandra i synen på klimatförändringarna.

Visserligen har Donald Trump misslyckats med att infria vallöftet från 2016 om att återuppliva den tynande kolnäringen i USA. Men han har gynnat fossilindustrin i beslut efter beslut under åren i Vita huset.

Trumpadministrationen har skrotat många av Obamaadministrationens klimatregleringar och släppt på miljökrav för bilar och gruvbolag, upphävt förbud mot oljeborrning i naturreservat och plockat bort restriktioner runt metangasutvinning. Sammantaget har presidenten avskaffat vad han själv beskriver som närmare 25 000 sidor ”jobbförstörande lagstiftning”.

Dagen efter presidentvalet ska USA lämna Parisavtalet formellt.
– Hanteringen av klimatfrågan bygger på samarbete mellan länder och inom ett land, men den nuvarande administrationen vill inte delta i det samarbetet – och motarbetar det faktiskt aktivt. Det har i sin tur lett till att USA inte längre tar ett globalt ledarskap i klimatfrågan, säger Pete Erickson, som är Seattlebaserad forskare vid Stockholm Environmental Institute.

Joe Biden hade inte klimatet som huvudfråga under Demokraternas primärval. Men han har närmat sig den radikala falangen av partiet, och hörsammat flera av kraven på en Green New Deal. I juli lade han fram ett mycket omfattande klimatpaket, värt flera tusen miljarder dollar.

Ambitionerna har höjts rejält, även jämfört med Obamaadministrationen, enligt Pete Erickson.

– Kraven på Green New Deal har förändrat politiken i Demokraterna. Jag har inte sett något liknande på flera årtionden. Nu finns det ett mycket större fokus på att klimatfrågan handlar om rättvisa och

investeringar och att man måste ta sig an detta i den omfattning som frågan kräver. Däremot skulle jag vilja se mer i den politiska plattformen när det gäller USA:s globala roll, säger han.

Det går att beskriva det vägskäl som de amerikanska väljarna står inför i ödesmättade ordalag. Men detta är en av de mindre kända nyheterna från valrörelsens USA: Det finns det vissa tecken på att polariseringen bland väljarna minskar i klimatfrågan.

○ ○ ○

○

Allt handlar inte om höger och vänster eller republikaner och demokrater i amerikansk politik. I klimatfrågan finns också skillnader mellan generationerna. Inte minst inom vad som brukar beskrivas som den kristna högern i USA.

– Vi pekar på skrifterna. Vi visar att vi varken hedrar Gud eller älskar vår nästa om vi förstör skapelsen. Det går från första Mosebok till Nya testamentet, säger Kyle Meyaard-Schaap, som är talesperson för det kristna klimatnätverket Young Evangelicals for Climate Action.

Han växte själv upp i ett kristet konservativt hem, och började ompröva synen på klimatfrågan när han studerade på universitetet. Så småningom kom han i kontakt med andra 80-talister och 90-talister som såg den globala uppvärmningen som ett existentiellt hot, snarare än en idé från gudlösa liberaler.

– För mig hänger klimatfrågan inte ihop med ett visst parti eller med politik över huvud taget. Det är en moralisk och etisk fråga, en fråga om tro. Jag kom till en punkt när jag inte kunde vara troende utan att närma mig klimatfrågan, säger han.

Han hävdar att mäktiga intressen i fossilindustrin har lagt miljarder och åter miljarder dollar för att skapa förvirring i debatten om klimatförändringarna.

– De erkände för länge sedan att de såg kristna evangelikaner som en bra måltavla, säger han.

Nu ser han en förändring i opinionen. Han säger att den var oundviklig.

– Bevisen har blivit för överväldigande, med allt större konsekvenser av klimatförändringarna. Vi har orkanerna i söder som blivit allt mer intensiva, vi har skogsbränderna i Kalifornien, och vi har medierna som har blivit bättre på att beskriva sambanden. Vi har ungdomsorganisationerna, som har inspirerats av Greta Thunberg och andra klimataktivister. Och vi har Donald Trump, som har tvingat folk att ta ställning.

○ ○ ○

Det kan låta som en önskedröm från en kristen klimatorganisation. Men opinionsundersökningar från till exempel Pew Research visar att unga republikaner vill se fler åtgärder mot klimatförändringarna än sina äldre partikamrater.

Och enligt en färsk studie från Stanforduniversitetet råder det en ganska bred enighet bland väljarna i synen på klimatförändringarna – som forskarna konstaterar är det en enighet som inte syns så ofta i amerikansk politik i dessa dagar.

Visserligen har klimatförnekare också blivit säkrare på sin sak. Men enligt undersökningen ökar andelen som instämmer i påståenden som

att jorden har blivit varmare under de senaste hundra åren. Det betyder inte att väljarna är överens om vad som bör göras politiskt, men att många tycker att någon behöver göra något. Dessutom uppger fler amerikaner än någonsin tidigare att klimatfrågan är viktig för dem personligen.

Den senaste mätningen genomfördes under pandemin; Coronautbrottet har alltså inte minskat engagemanget för klimatet.

Forskarna ska gå vidare och djupstudera opinionen 2020, för att förstå vilka väljare som ändrar uppfattning.

Mätningarna brukar visa att två tredjedelar av den amerikanska befolkningen har ett stort förtroende för forskning, medan en tredjedel är mer skeptisk. Möjligen har utslagen på termometern övertygat människor som annars tvivlar på vetenskapen.

Jon Krosnick, opinionsforskare och professor i statsvetenskap vid Stanford, påpekar att år 2019 var det näst varmaste året som har uppmätts.

– När man ställer frågor om huruvida det har blivit varmare på jorden under de senaste hundra åren, verkar de som är mer skeptiska vara särskilt påverkade av de senaste årens förändringar i temperaturerna globalt, konstaterar han.

○ ○ ○

○

”Jag är en konservativ kristen miljöaktivist. Nej, det är ingen motsägelse”. Så summerade journalisten Ericka Andersen läget i en opinionsartikel i New York Times tidigare i somras.

Hon tycker att hon ser förändringar inom Republikanerna, med några initiativ över partigränserna i kongressen, som till exempel Growing Climate Solution Act, som lades fram i juni, och ska stödja jordbrukets lagring av koldioxid.

Bättre sent än aldrig, sammanfattar hon.

Hon tror att de unga, kristna klimataktivisterna kommer att påverka konservatismen i USA långt bortom Trump:

– Det finns ett växande antal konservativa och republikanska klimatgrupper. Oavsett vad som händer med Trump, som har maximalt fyra år till, kommer den rörelsen att leva vidare. Långsiktigt kommer detta att leda till mer klimatvänlig lagstiftning. Framstegen är kanske inte så stora som många progressiva skulle önska, men det är framsteg, och jag ser ingen väg tillbaka, uppger hon för DN.

Kruxet är kanske att alla små förändringar överskuggas av de stora katastroferna hösten 2020.

○ ○ ○

Det var som om apokalypsen hade nått San Francisco-bukten i onsdags, när himlen färgades dunkelt röd. Röken hade skingrat solens strålar.

De värsta bränderna i modern tid rasar längs USA:s västkust. I Kalifornien har ett område större än Skåne eldhärjats. Även delstaterna Oregon och Washington har drabbats av omfattande bränder i skog och mark. Nödläget förvärras av vindar och torka, som följd av flera extrema värmeböljor.

Hettan har också bidragit till strömavbrott, när elnätet överbelastats av luftkonditioneringsanläggningar. Politikerna grälar om ansvaret.

Kaliforniens guvernör Gavin Newsom – en demokrat som haft hårda duster om miljöpolitik med Vita huset – har inget tålamod med klimatförnekarna.

– Den sortens åsikter går inte ihop med verkligheten på marken, de fakta som vi lever med. Du kanske inte tror på det intellektuellt, men dina egna ögon, och dina egna erfarenheter säger något annat, sa Newsom på en pressträff i veckan.

Samtidigt besökte Donald Trump Florida och försökte marknadsföra sig som en stor miljövän – ett tecken på att klimatfrågan blir allt hetare i valrörelsen. New York Times beskriver utspelet som ett extraordinärt försök att säkra en viktig delstat, där väljare från båda partierna känner oro för klimatförändringar.

Debatten pågår fram till valdagen. Men sedan då?

Mycket talar för att Trumpadministrationen skulle fortsätta att beskriva åtgärder mot global uppvärmning som ett hot mot ekonomi och jobb.
– Om Trump blir omvald, finns det inte en chans att han vaknar upp och känner att han måste göra något mot klimatförändringarna, säger Kyu Min Huh, organisatör för Sunrise i New Orleans.

Men även hon kan se ett skifte i den allmänna opinionen – ett skifte som går bortom Demokraterna som parti.

– En delstat som Louisiana, som beviljar miljarder i skattelättnader till stora oljebolag, måste numera också ha en strategi för klimatförändringarna, säger hon.

Hon tror inte att det är politiker eller proteströrelser som har påverkat opinionen i första hand.

– Vi har kommit till en punkt där man inte kan ignorera klimatförändringarna. Översvämningarna i New Orleans når alla. Det spelar ingen roll om du är fattig eller rik. Du kan känna klimatförändringarna in på bara skinnet i den staden.

Det gäller inte bara New Orleans, hettans och brändernas höst 2020.
– Hela den amerikanska kontinenten härjas av klimatförändringarna. Min vän och kollega på fältet i Kalifornien måste ha på sig medicinskt munskydd och annan skyddsutrustning för att luften är farlig. Vi visste att luften var dålig, men farlig? säger Kyu Min Huh.

○ ○ ○

Kyle Meyaard-Schaap tror att det republikanska partiet förändras, om demokraten Joe Biden vinner presidentvalet i höst.

– Jag tror att det öppnas ett fönster under de första hundra dagarna, när den nya administrationen kan nå överenskommelser över partigränserna. Just nu är det Trump som sätter tonen i Republikanerna, men om och när han är borta, tror jag att vi kan få se riktiga framsteg, säger han.

De unga klimataktivisterna i New Orleans har en plan, oavsett om de ska hantera stenmuren eller geléklumpen efter valet i november. Layla

Harmon säger att hennes generation har drabbats av en välsignelse och förbannelse på samma gång.

– Varför skulle just vi ärva en jord som brinner eller ett land som är så trasigt? Vi har fått lära oss i skolan att det här landet är så framgångsrikt, men vi ser att systemet aldrig har fungerat. Nu ska vi få det att fungera för alla, säger hon.

Amy Ndiaye berättar att hon möter många som tror att tonåringarna i klimatrörelsen drivs av vrede och trots.

– Det är viktigt att säga att vi gör detta av hopp och en önskan om en bättre framtid. Vi vill inte att våra barn ska uppleva den smärta som vi har gått igenom.

”Vi pekar på skrifterna. Vi visar att vi varken hedrar Gud eller älskar vår nästa om vi förstör skapelsen”, säger Kyle Meyaard-Schaap.

Karin Eriksson "

" Jannike Kihlberg: Valresultatet kan påverka jordens klimat för all framtid

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

I höstens presidentval står fossilkramaren Donald Trump mot Joe Biden som har lanserat ett ambitiöst klimatprogram. Valresultatet i världens största ekonomi, tillika världens näst största utsläppsland, påverkar klimatarbetet och framtiden för hela jordklotet.

Den 4 november, dagen efter presidentvalet, träder USA formellt ut ur Parisavtalet. En stark symbolik. Vinner Donald Trump så stannar USA utanför avtalet, vinner Joe Biden så har han lovat att landet ska återinträda.

USA står för cirka 15 procent av de globala utsläppen och är efter Kina världens största utsläppsland. Vilken väg landet väljer för de fyra kommande åren påverkar därför klimatarbetet inte bara i den egna nationen utan även i övriga världen.

Trots att några av de största bränder som har drabbat Kalifornien brann okontrollerat och en orkan närmade sig Louisiana samtidigt som Republikanerna hade sitt konvent, nämnde Trump inte klimatet i sitt tal när han accepterade nomineringen till presidentkandidat. Däremot lyfte han tidigt att han tagit USA ur Parisavtalet och sitt stöd för den stora omstridda oljeledningen Keystone XL som Barack Obama satte stopp för genom ett veto. En oljeledning som klimatforskaren James Hansen har varnat för betyder ”game over” för klimatet om den blir av. Demokraternas Joe Biden har utöver att USA ska återinträda i Parisavtalet lovat att han inom 100 dagar ska bjuda in världens stora

utsläppsländer till ett klimatmöte. Dessutom ska han satsa 2 000 miljarder dollar, motsvarande 18 000 miljarder kronor, på nationella åtgärder som gynnar klimatet.

När Trump vann presidentvalet var oron stor bland klimatforskare och politiker, fyra år senare står det klart att det blev värre än vad många befarat.

Nationellt har han tagit bort eller ändrat över hundra regleringar på klimat- och miljöområdet. Allt från Obamas Clean power act som skulle begränsa utsläppen från kolkraftverk, till att försvaga regler för naturskydd och underlätta för olje- och gasbolag att leta nya fyndigheter.

”Jag tror inte att vi kan uthärda ytterligare fyra år av direkta övergrepp på miljöåtgärder”, sa Michael Mann, klimatforskare och professor vid Penn University nyligen till den brittiska tidningen Independent.
Ett USA som tar tillbaka ledartröjan i klimatarbetet skulle innebära en oerhörd skillnad och få stor påverkan internationellt.

Dels praktiskt, som världens största ekonomi har USA en viktig roll när det gäller finansiering av bland annat den gröna klimatfonden som ska hjälpa länder som drabbas värst av klimatförändringen. Trump har dragit tillbaka två miljarder amerikanska dollar, motsvarande 18 miljarder kronor, som var utlovade sedan tidigare.

Dels mentalt. När världens största ekonomi och näst största utsläppsland står utanför Parisavtalet så får det följder. Trots att FN:s generalsekreterare António Guterres har drivit på världens länder att höja sina ambitioner i klimatarbetet och att EU och vissa andra länder talar om att vässa klimatpolitiken så har kraften och framåtdrivet sipprat ur det internationella klimatarbetet under Trumps tid vid makten.

Det blev tydligt vid FN:s senaste stora klimatmöte som hölls i Madrid i december. Mötet var det sista där USA var med som part i avtalet och blev ett stort misslyckande. Flera länder stretade emot, ville inte hitta lösningar. Trots att mötet blev det längsta som har hållits med två dagar på övertid kunde inte de viktigaste frågorna lösas.

Frustrationen var påtaglig, en allmän uppfattning var att USA:s utträde var anledningen – andra länder känner inte pressen att anstränga sig när en huvudaktör står utanför.

Paradoxalt nog har intresset för klimatförändringen och klimatpolitik aldrig varit större hos allmänheten. Under Trumps presidentperiod har engagemanget vuxit lavinartat både i USA och i övriga världen – liksom kraven på makthavare att agera.

Nya värmerekord, torka, rekordbränder i Australien, Kalifornien, Sibirien, skyfall, kraftiga orkaner. Människor och miljarder djur dör i extrema väder.

Klimatförändringen var länge något som fanns i forskares prognoser, något som skulle hända i framtiden. Men nu märker allt fler att klimatförändringen redan är här och påverkar människors liv och vardag, även i rika och välordnade länder som har råd att skydda sig.
Innan coronapandemin satte stopp för sammankomster lockade Greta Thunbergs skolstrejk miljontals människor världen över att demonstrera för att pressa politiker att agera för att hejda den globala uppvärmningen.
Skolstrejkerna är världens största ungdomsrörelse och om de som strejkar i dag inte är tillräckligt gamla för att ha rösträtt så är det bara en tidsfråga.

Det vet politiker och andra makthavare.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se "

" Karin Bojs: Mat som ska rädda grodor och fåglar

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Om världens fåglar, insekter, grodor och däggdjur ska klara sig räcker det inte med bara naturskydd. Vi måste också lära oss att äta annorlunda, laga mat och odla på nytt sätt.

Nu på torsdag går finalen i tävlingen Årets kock. Mer miljövänlig än någonsin: en av rätterna ska vara vegetarisk och bygga på återvunnet bröd, andra tävlingsrätter innehåller musslor respektive kanin, vilket är två av de mest klimatsmarta proteinkällor som går att finna från djurriket. Och finalisterna får extra poäng om de minimerar sitt råvarusvinn. Arrangörerna bakom tävlingen har fattat läget, bättre än många andra.

Medan världen har varit upptagen med covid-19-pandemin tickar den globala uppvärmningen på.

Under första halvåret av 2020 översteg halten av koldioxid i luften 410 miljondelar. Det har inte hänt på miljoner år. Det finns en påtaglig risk (1 på 4) att jorden passerar gränsen för 1,5 graders uppvärmning redan under den kommande femårsperioden, enligt rapporten ”United in science 2020” av bland andra världsmeteorologiska organisationen WMO som publicerades i veckan.

Och i veckan kom Världsnaturfonden WWF med en rapport, ”Living planet report 2020”, om tillståndet för biologisk mångfald i världen. Den visar att bestånden av vilda ryggradsdjur – som däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur – i genomsnitt har minskat med 68 procent mellan åren 1970 och 2016.

I veckan publicerades också en studie i tidskriften Nature om hur denna nedslående kurva ska kunna vändas. WWF har sponsrat och huvudförfattare är David Leclère på forskningsinstitutet Iiasa i Wien. Studien ”Bending the curve of terrestrial biodiversity” bygger på datamodelleringar och handlar – som titeln säger – bara om biologisk mångfald på land. På så sätt är den mer begränsad än projektet Eat-Lancet, vars referensdiet kom förra året och även väger in klimat och människors hälsa.

Men som modellstudie för biologisk mångfald är den nya Naturestudien bland det mest ambitiösa som någonsin har gjorts. Slutsatserna kommer säkert att väcka upprörda känslor – det gör studier om mat och miljö så gott som alltid. Alla läger i den ofta infekterade debatten – från miljömuppar till köttindustrin – får sina sura äpplen att bita i.

Om vi inte gör någonting? Ja, då kommer läget för fåglar, insekter, däggdjur med flera att bli än mycket värre framåt mitten av detta sekel. Om vi inrättar många fler naturskyddsområden och skalar upp andra miljöskyddsåtgärder i landskapet? Jodå, då kommer fågelkvitter och grodkväkande i viss mån att återhämta sig. Men bara till ungefär hälften. Samtidigt blir maten dyrare, vilket är oönskat och kan orsaka politisk oro.

Alltså behövs mer sammansatta åtgärder. Mest okontroversiellt är att livsmedelssvinnet måste minska. Åtminstone halveras. Tävlingen Årets kock ligger alltså helt rätt i tiden, och det ska bli spännande att

se elitkockarna i finalen på torsdag när de jagar poäng med att minimera sitt råvarusvinn.

Mera hårdtuggat för branschen är att köttkonsumtionen behöver halveras, enligt studiens slutsatser. Och då talar vi alltså bara om biologisk mångfald, inte om klimatfrågan, där minskad köttkonsumtion ligger högt bland nödvändiga åtgärder.

Dessutom vill artikelförfattarna se ”mer uthållig handel” och mer ”uthållig intensifiering” av jordbruket.

Om alla dessa åtgärder används, pekar modellerna i Naturestudien entydigt på att den nedåtgående kurvan för däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har god chans att vända.

Det återstår att utreda vad ”uthållig handel” och ”uthållig intensifiering” är, och hur det går ihop med andra mål som nationell beredskap och levande landsbygd.

Studier som Eat-Lancet och ”Bending the curve” är ett första steg och inga färdigspikade sanningar. Men de är en bra början om diskussionen ska kunna höjas till en vetenskaplig nivå, från miljöromantik, landsbygdsromantik och enskilda branschintressen.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se "

" Därför är det svårt för konsumenter att göra miljövänliga val

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

En jämförelse av 28 olika marknader visar att svenska konsumenter upplever att vitvaror, dagligvaror och el ger bäst möjlighet att välja ur miljösynpunkt medan flygresor och charterresor ger sämst möjligheter. Detta konstateras i färsk rapport från Konsumentverket.

På uppdrag av regeringen har Konsumentverket bevakat möjligheterna för konsumenter att agera för en miljömässigt hållbar framtid.

Resultaten redovisas i en rapport, där det konstateras att normer i samhället gör det svårt för konsumenter att agera hållbart ur ett miljöperspektiv.

Konsumentverkets bedömning är att samhällsstrukturer och normer direkt motverkar en miljövänlig och mer hållbar konsumtion. Det kan handla om att man äger bilar, äter mycket kött eller åker på semester. I rapporten belyser man olika faktorer som tillsammans påverkar konsumentens val i fråga om hänsyn till miljön.

Bland dessa finns fysiska faktorer som utbud, pris, produktinformation och marknadsföring, men också psykologiska faktorer som normer, vanor och konsumtionskultur.

I studien gjordes en jämförelse mellan 28 olika marknader där det konstaterades att konsumenter upplever att vitvaror, el och olika dagligvaror ger bäst möjlighet att välja ur miljösynpunkt medan reguljära flygresor och charterresor ger sämst möjligheter.

En stor del av bevakningen fokuserade på svenskarnas förbrukning av kött. Köttkonsumtionen står för cirka 15 procent av klimatpåverkan från Sveriges privata konsumtion och är en av de marknaderna som har störst påverkan på miljön.

Enligt rapporten visar flera beräkningar att genomsnittskonsumenten i Sverige äter en betydande större mängd kött än vad som är hållbart för framtiden. Trots att det i dag finns växtbaserade alternativ till kött fastslår Konsumentverket att samhällets normer försvårar för konsumenter att välja de mer hållbara alternativen.

Likt tidigare år är det fortsatt vanligare bland kvinnor än män att intressera sig för miljöfrågor som rör konsumtion och kvinnor är generellt mer positiva till möjligheterna att göra klimatsmarta val.

Trots att den privata konsumtionens påverkan på klimatet per person minskade med 21 procent under åren 2008-2017 finns fortfarande finns stora utmaningar för att nå klimatmålen. Konsumentverket menar att samtliga samhällsaktörer måste samarbeta för att miljöproblemen ska kunna lösas.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se "

"Miljöutskott vill se 60 procent mindre utsläpp

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

EU. År 2050 ska EU vara klimatneutralt. Dessförinnan siktas på minst 60 procents minskade utsläpp till år 2030 om EU-parlamentets miljöutskott får råda.

Utskottets omröstning på torsdagen kommer att spela tung roll för var den nya målsättningen för 2030 till sist landar.

Enligt ordföranden Pascal Canfin har en majoritet valt att ställa sig bakom 60 procent som målsiffra, jämfört med 1990 års nivåer.

”Aldrig förr har ett så ambitiöst mål slagits fast. Vi drar med oss världen mot högre höjder”, skriver Canfin på Twitter.

– Om vi enas om 60 procent så är vi inte så långt ifrån var vi borde hamna, sade svenska EU-parlamentsledamoten Jytte Guteland (S) till EU Observer.

Vad resultatet till sist blir avgörs sedan även medlemsländerna beslutat sig om sin linje, preliminärt i slutet av oktober.

TT "

Flyktingar
" Hundratals familjer fast utan mat och vatten utanför Moria

DN FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

På ena sidan: ett nedbränt flyktingläger. På den andra: poliser med sköldar och hot om tårgas. Däremellan är hundratals små barn, kvinnor och män fast. Utan mat, utan toaletter och blöjor. Alabden al Asle är fyra år. I natt sov han på asfalten.

Alabden al Asle och hans familj vaknade av bruset från branden. Den lilla packning de släpat från Qamishli i Syrien, genom Turkiet och över Medelhavet, hann de aldrig få med från Moria. Alla bara sprang.

De kom hit, till en uttorkad olivlund med vasst gräs och högar av hästbajs på marken. Och de kommer inte längre. Under träden och längs den avspärrade asfaltsvägen finns flera hundra barn.

Alabden al Asle och hans familj har sjunkit ihop på en filt. Fyraåringen försöker torka bort sin mammas tårar med en våtservett. Han försöker igen, med en kram. Det hjälper inte.

– Vi försökte söka skydd i en by eller stad, vi ville bara bort från branden, sätta oss i säkerhet. Men polisen stoppade oss med tårgas, barnen har fortfarande ont i sina ögon, säger Alabdens kusin, 16-åriga Tamadoar Albarho.

En bit bort från olivlunden har polis och militär ställt upp sig på rad. Det är stopp. Och i Moria, Europas största – numera utbrända flyktingläger – finns inget kvar.

Ingen har mat. Det finns inga toaletter, inga blöjor. Inga hjälporganisationer.
– Vi har inte ätit sedan i tisdags kväll. Vi hann inte få med oss någonting, och de låter oss inte gå och försöka köpa något att äta heller, säger Tamadoar Albarho.

Uppskattningsvis befann sig omkring 13 000 människor i och kring Moria när flyktinglägret började brinna, strax efter midnatt på onsdagen. Enligt vittnen DN talat med ska branden ha startat på tre centrala platser ungefär samtidigt: sjukvårdskliniken, asylkontoret och på platsen där ett antal coronasmittade migranter isolerats.

Branden ska ha brutit ut i samband med ett upplopp och protester mot beslutet att isolera personer som testats positivt för covid-19, enligt volontärer. Men uppgifterna är obekräftade. Någon officiell brandorsak har inte kommunicerats.

Moria byggdes upp under flyktingkrisen 2015 och är känt för sina mycket svåra förhållanden, som DN rapporterat om vid flera tillfällen. Under åren har flera människor dödats och skadats under våldsamma sammandrabbningar och upplopp. Förra året lovade Greklands regering att det överbefolkade lägret skulle stängas och flyktingarna flyttas, i praktiken spärras in, på fastlandet. Men inget har hänt.

– Situationen i lägret har försämrats ännu mer i samband med pandemin. Även om det inte funnits smitta i lägret förrän förra veckan har de haft stora begränsningar för hur de fått röra sig. Det har lett till ännu sämre levnadsförhållanden och ännu mer frustration, säger Sofie Kilander, volontär på Lesbos sedan 2017.
Familjerna i olivlunden söker skugga under träden på dagen. På natten, när barnen fryser, lägger de sig på asfalten som fortfarande är varm.
– Vi vet ingenting hur det ska bli, ingen kan ge oss några svar.

Poliserna är elaka. Vi kan varken sova eller äta. Det känns som vi flytt ett krig och nu har vi kommit till ett annat. Jag trodde aldrig att Europa

skulle behandla oss, behandla små barn, på det här sättet, säger Tamadoar Albarho.
En bit bort i olivlunden trängs flera afghanska familjer på en filt. Stämningen är vänlig, om än orolig. En äldre ensam kvinna från Syrien har fått plats på ett hörn. I ett annat sover en 1,5-årig flicka tungt. I mitten en jollrade fyramånadersbebis. Hans mamma visar upp den sista burken mjölkersättning. Den är halvtom. Två blöjor är det enda de har kvar under barnvagnen.

– Vi vet inte vad vi ska ta oss till. Jag är rädd att barnen kommer att dö om ingen hjälper oss snart, säger mamman Sidiqa Mohammadi.

Vid 13-tiden, när en grupp frivilliga tar sig in i olivlunden bakvägen och delar ut vatten och ett hundratal matportioner blir stämningen plötsligt desperat. Kravallpoliserna gör sig redo med tårgas och sköldar. Människor försöker ställa sig i kö. Men allt urartar.

– Vi är inte djur! Låt oss gå till Lidl och handla, skriker en afghansk man.

– I Moria har man aldrig behövt slåss för vatten, men situationen är verkligen desperat. Nu drog man vattenflaskor ur barns händer till och med. De flesta fick varken mat eller vatten, säger Sofie Kilander.
Ett par hundra meter från kravallpolisens avspärrningar, i byn Panagiouda, står uteserveringarna halvtomma.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se "

”Vi har inget kvar att förlora – vi måste bara överleva”

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

De färgglada tälten är borta, brända. Det som var baracker har kollapsat, spillrorna är täckta av sot. Som ruiner av Europas flyktingpolitik. Längs vägarna på Lesbos nattas tusentals barn under bar himmel. – Allt är borta, säger Bahar Nazari, nio år.

Röken sticker i ögonen. Sotade stigar leder bort från en liten landsväg, upp på utbrända kullar och in i vad som har kallats ”EU:s skamfläck”, flyktinglägret Moria på den grekiska ön Lesbos.

Vid ingången står en utbränd barnvagn. Delar av en liten sparkdräkt från en svensk klädkedja ligger på marken. En bit bort: skelettet av en barncykel. Det är omöjligt att avgöra vilken färg den hade i tisdags. Alla spår av liv är utraderade. Och det gick fort.

Branden i Moria, som tros ha startat någon gång efter midnatt natten mot onsdagen, tog fart från tre viktiga platser i lägret: asylkontoret på huvudgatan, en centralt placerad vårdklinik och vid ett avgränsat område där coronasmittade skulle isoleras.

Enligt vittnesmål på platsen var stämningen kring de som testats positivt för covid-19 upptrissad och orolig under tisdagskvällen. Men några officiella uppgifter om brandorsaken finns ännu inte.

Under våren har coronapandemin förvärrat en redan svår situation i Moria. Migranternas rörelsefrihet har begränsats kraftigt och barnens undervisning har i många fall satts på paus. Flera aktiviteter har ställts in.

Men ingen DN talar med har haft möjlighet att hålla avstånd till andra eller har haft tillgång till bättre hygien. Flera hundra personer har samsats om varje toalett och dusch. Ändå kom de första rapporterna om bekräftade fall av corona först förra veckan.

För fem år sedan, under flyktingkrisen 2015, byggdes Moria upp som ett tillfälligt skydd för drygt 3 000 personer. Gränsen för var lägret börjar och slutar har flyttats så gott som dagligen. Vid tidpunkten för branden uppskattas omkring 13 000 flyktingar och migranter ha befunnit sig i och kring området.

Videoklipp som sprids på nätet visar hur lågorna snabbt rusar fram genom det torra gräset, från träd till träd, barack till barack. Filtar och madrasser ger den nytt bränsle.

Inne i Moria, längs det som var huvudgatan, låg frisörer och små butiker som sålde vatten och frukt.

Nu är de tomma, tömda. Kvar på marken syns bara några smälta vattenflaskor, kol och aska. I en barack hittar vi tre decimeterstora förkolnade råttkadaver.

Det är svårt att förstå att alla 13 000 människor överlevde.

Två dagar efter branden cirkulerar brandflygen fortfarande över Moria. Då och då släpper de vattenbomber över nya eldsvådor som tar fart. En afghansk man som inte vill säga vad han heter är den enda som rör sig i lägrets centrala delar. Han har letat upp en trasig vattenledning

och duschar i de iskalla starka strålarna. Han vill inte vara med på bild. Vet att han egentligen inte får vara här.

Men vem kan motstå en lång kall dusch efter månader av värme och smuts?

Han har en liten bit tvål kvar när en polis till slut upptäcker honom. Hon kontrollerar hans id och håller honom så länge att han hinner bli blek av oro.

– Du måste gå. Det här är inte en säker plats, säger polisen sedan.

○ ○ ○

– Vet du vad man kan göra när man är hungrig och inte har nån mat? Bahar sätter händerna i sidorna på sin knallrosa tröja och böjer ryggen framåt.

– Så här! Då gör det lite mindre ont.

Men magen låter ändå, säger hon och försöker skratta lite.

Bahar Nazari är nio år och kan räkna till sexton på engelska. Hon fortsätter med ord hon lärt sig i Moria: *dog, car, banana, apple, water*. Hon saknar undervisningen. Saknar lägret.

– Allt är borta. Boooom, säger hon. Hennes storebror tolkar från farsi till engelska.

Bahar Nazari har tre systrar och tre bröder, den yngsta är 2,5 år.

Familjen har under ett års tid flytt från Afghanistan, till Iran, vidare till Turkiet, över Medelhavet till Grekland. Och in i Moria.

Hon minns nästan ingen annan tillvaro än att hela tiden vara på väg. Men i Moria hade familjen stannat i elva månader.

Nu är de fast på gatan.

Bakom dem ligger det utbrända Moria, framför dem står en lång rad kravallpoliser med tårgas och sköldar. De får inte lämna, ens för att köpa vatten eller mat.

Familjen får veta att en lokal hjälporganisation delar ut matlådor, persikor och vatten vid Lidl, någon kilometer bort. Det hjälps inte. De vet hur tårgas känns.

Bahar Nazari är ett av alla hundratals barn som springer fram och tillbaka på gatan. Här finns allt från nyfödda spädbarn till tonåringar, de flesta ser ut att vara under sju år. Många tycks finna sig i situationen. De spelar fotboll eller kula, gör blombuketter av torkat gräs. Andra är bara stilla. Ihopsjunkna. Hungriga. Flera mammor berättar att de frågat polisen om mjölkersättning till sina bebisar. De har gått därifrån utan att få svar.

– Jag försöker amma, men jag har nästan ingen mjölk, säger Sidiqa Mohammadi, mamma till en fyramånadersbebis.

Utkanterna av den intilliggande olivlunden blir allas toalett. Ju längre tiden går desto mer outhärdlig blir stanken.

Ingen har toalettpapper. Alla har behov.

Vid ett par tillfällen under dagen får lokala volontärer hjälp att ta sig förbi avspärrningarna och kan dela ut ett par hundra matlådor och vatten.

Att få till en kö med föräldrar som inte gett sina barn mat på flera dagar är svårt.

Det blir slagsmål direkt.

Åsa Widell, generalsekreterare på Sverige för UNHCR (FN:s flyktingkommissariat), kallar situationen på Lesbos för ett katastrofläge.

Organisationen har inlett leveranserna av totalt 2 000 tält, filtar och matlagningskit som ska räcka till 12 000 personer.

– Ingen ska behöva sova utomhus. UNHCR har mobiliserat stora krafter för att bistå i katastrofen, men arbetet leds av Grekland, säger hon.

○ ○ ○

Vad innebär branden i Moria för människorna här?

Alla vi frågar svarar med en undran:
– Vet du? Vad säger EU?

Hittills har 407 ensamkommande ungdomar evakuerats till fastlandet och Aten. Enligt nyhetsbyrån AFP har tio medlemsländer gått med på att ta emot dem.

Men vad som händer med alla andra är det ingen som har ett rakt svar på.

Uppgifter som cirkulerar på Lesbos talar om att flytta de drygt 12 000 flyktingar som är kvar till två militäranläggningar. Det spekuleras också om färjor som skulle kunna fyllas och lägga till utanför Lesbos. Trots att uppgifterna är obekräftade har de utlöst protester bland lokalbefolkningen.

De senaste dagarna har aggressiva lokalbor blockerat flera vägar från Moria till huvudstaden Mytilini och andra städer.

På torsdagskvällen ställer de upp som en andra mur, bakom kravallpoliserna som bevakar området där flyktingarna befinner sig. Stämningen är hotfull. När några volontärer försöker ta sig till den intilliggande byn stoppas de och jagas tillbaka.

– Jävla horor! skriker en bastant flintskallig man och kastar vägkoner mot deras huvuden.

Inte heller DN får passera.

En äldre dam med kort rödfärgat hår ryar om att hon är utsänd av polisen för att skydda Lesbos. Mot vad säger hon inte.
De kräver att få se våra pass. Tvingar oss att backa.

Den som ber polisen om hjälp för att ta sig förbi får en axelryckning tillbaka.

– Inte vårt problem, säger en polis.

Under fredagen har flera vägar och stora områden kring flyktingarna från Moria spärrats av. Stämningen är spänd. Det ryktas om både kravallpolis och fascister från fastlandet.

Men flyktingarna bakom polisens sköldar är mer rädda för bristen på mat och vatten.

– Vi har förlorat det lilla vi ägde, vi sitter här bland hästbajs och har inget tak över huvudet. Vi har nästan inget kvar att förlora, vi måste bara överleva, säger mamman till fyramånadersbebisen, Sidiqa Mohammadi.

○ ○ ○

Det är stökigt på gatan och under träden i olivlunden. Temperaturen sjunker snabbt när solen försvinner. De familjer som inte vågar sova i det torra gräset, av rädsla för nya bränder, söker sig till asfalten som håller värmen några timmar till.

Några berusade män härjar runt mellan barnfamiljernas filtar. De vill ha cigaretter, tändare och vatten.

Bahar Nazaris småsyskon sover redan, tätt ihop under en handduk. De ligger med ansiktet rakt upp mot himlen, tillsynes oberörda av männens höga röster. Snart ska Bahar Nazari också lägga sig. Hon har ingen filt, men en tunn dunjacka.

På asfalten längs Lesbos gator försöker tusentals barn somna. Som om det vore 2015 igen.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se "

" Ingmar Nevéus: Avskräckningen blir kvar trots att Moria är borta

DN LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Branden i Moria sätter fingret på Europas och Greklands oförmåga att hantera flyktingströmmarna från andra världsdelar. Att skapa bättre förhållanden för dem som nu sover på marken på Lesbos skulle ses som en ”belöning” för branden. Därför kommer deras tillvaro nu troligen att bli ännu svårare.

Moria var den yttersta försvarslinjen i ”fästning Europa” – i praktiken ett avskräckande exempel för den som till äventyrs tänkte försöka hitta en framtid i EU.

Bakgrunden är att Grekland inte kunde hantera flyktingströmmen från Mellanöstern, Afrika och Afghanistan som kom sjövägen till Lesbos och andra öar från Turkiet 2015.

Inte heller resten av EU kunde handskas med det faktum att hundratusentals desperata människor söker sig hit. Flyktingvågen fick regeringar på fall och bidrog till högerpopulismens uppgång.

Försöken att fördela asylsökande bland medlemsländerna stupade när centraleuropeiska länder sa blankt nej.

Bara under de år efter 2016 då Turkiet fick betalt av EU för att stoppa flyktingströmmen minskade den. Men den överenskommelsen anser sig den turkiske presidenten Erdogan inte längre vara bunden av.

Hur ska man i detta läge lätta på trycket för de länder i Sydeuropa som är migranternas första stopp?

Man kan stoppa gummibåtar ute till havs och lämna dem vind för våg utan motor – vilket strider mot internationell rätt men som både Grekland och Malta rapporteras ha gjort vid många tillfällen.
Eller så kan man – medvetet eller inte – se till att skapa en plats i Europa som om möjligt är otryggare och torftigare än flyktingarnas hemländer.

Som Moria.

Därför har under fem års tid egentligen ingenting gjorts för att förbättra levnadsförhållandena i det ökända lägret. Tvärtom, det har blivit än värre. Inte heller har asylprocessen snabbats upp – 2019 tog det i snitt elva månader för en flykting att ens få tid för en intervju med myndigheterna.

Sjukdomar, fattigdom och våld – så är det att bo i ökända lägret
Nu är Moria borta, utbränt. Tusentals människor står utan tak över huvudet.

Och varken EU eller Grekland vet hur de ska hantera situationen. Premiärminister Kyriakos Mitsotakis uttrycker i ett meddelande riktat till omvärlden sitt deltagande med de drabbade av branden, och understryker Greklands ”humanitet gentemot de svaga”. Men det är tydligt att landet samtidigt vill ha kvar sin avskräckning.

Regeringen i Aten vill till varje pris undvika att skapa ett prejudikat – inte ”belöna” Morias tidigare invånare genom att ta emot dem på fastlandet.

Utredningen om brandorsaken är inte klar, men kommentarerna från Aten utgår från att branden anlades av flyktingar.

– Vissa människor respekterar inte sitt värdland. De tänkte att om vi tänder eld på Moria så får vi lämna ön. Men hur de än tänkte så kan de glömma det, sa regeringstalesmannen Stelios Petsas på torsdagen.

Budskapet är att branden inte förändrar något. Ingen flykting kommer att få en mer dräglig tillvaro. Alla utom ett fåtal kommer att bli kvar på Lesbos i någon form av tillfällig förläggning. Precis som Moria också var.

Grekland har ett legitimt krav på hjälp från EU. Men att ett tiotal länder nu säger sig beredda att ta emot drygt 400 ensamkommande barn från Moria bara understryker impotensen hos unionen som helhet. Denna enskilda katastrof hanteras av varje land för sig, precis som den stora flyktingvågen för fem år sedan.

I Bryssel har EU:s flyktingkommissionär Ylva Johansson nu dessa svårlösta frågor på sitt bord. Om drygt två veckor, den 30 september, ska hon presentera en ny ”asyl- och migrationspakt”, som bland annat har syftet att hjälpa länder som Grekland.

Men ingen tror att det går att tvinga medlemsländerna att samarbeta om flyktingmottagande, lika lite som det gick 2015. Johansson hoppas hitta någon sorts kompromiss, men säger samtidigt så här i en intervju för flera europeiska medier:

– När jag presenterar mitt förslag lär väl ingen bli glad.

Ingmar Nevéus "

"Tårgas sköts mot asylsökande

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Grekisk polis sköt tårgas mot asylsökande på Lesbos på lördagen. Situationen är ytterst instabil sedan den förödande branden i lägret Moria tidigare i veckan.

Moria började brinna sent på tisdagen och snart stod i princip hela lägret i lågor, varpå samtliga tvingades evakuera.

Lägret har en kapacitet för omkring 3 000 personer, men cirka 13 000 bodde där.

På lördagsförmiddagen ska nya bränder ha utbrutit i på annat håll på Lesbos, enligt VG.

Nyhetsbyrån AFP rapporterar också att grekisk kravallpolis avlossade tårgasbehållare mot asylsökande som kastat sten.

Branden har bekämpats med bland annat vattenbombning från flygplan. Lördagens oroligheter är koncentrerade till ett område utanför Lesbos huvudstad Mytilini där polisbussar blockerar vägen.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se "

" Grekland lovar Moria-lösning inom fem dagar

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Grekland beräknar att man kommer att kunna ge de tusentals migranter som blivit hemlösa efter branden i flyktinglägret Moria tak över huvudet inom en vecka.

Uttalandet kommer efter dagar av sammandrabbningar mellan polis och upprörda migranter som sedan i onsdags har fått sova under bar himmel.

Myndigheter uppskattar att nära 11 000 människor blev hemlösa efter onsdagens brand. Hittills har grekiska myndigheter erbjudit 3 000 av dessa personer tältplatser vid det nya lägret Kara Tepe, ett par kilometer från platsen där Moria tidigare var beläget. Endast ett hundratal migranter har dock frivilligt accepterat att bosätta sig i det nya tältlägret. Trots det ser Greklands migrationsminister Notis Mitarachi ljust på utsikterna att lösa situationen.

– Inom fem dagar kommer insatsen att vara avslutad och alla kommer att vara inne i det nya lägret, säger ministern till journalister på plats.

TT-AFP "

" Turkisk övning ökar spänningar i Medelhavet

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Turkiet genomför från och med i går, lördag, fram till och med måndag militärövningar med skarp ammunition strax utanför Cyperns territorialvatten, enligt landets försvarsmakt.

Beskedet kommer efter en längre tids spänningar och ömsesidiga beskyllningar mellan Medelhavsländerna Turkiet, Cypern och Grekland om gränsdragningar och gasfyndigheter.

Turkiets beslut att hålla militärövningen kommer endast dagar efter det att EU:s ledare meddelat att sanktioner mot landet kan bli aktuellt om turkiska regeringen vägrar att föra dialog med Grekland och Cypern angående gränstvisterna.

Eventuella sanktioner kommer att diskuteras vid ett EU-toppmöte i slutet av månaden.

Turkiets president Recep Tayyip Erdogan skärpte tonläget mot främst Frankrike och president Emmanuel Macron, som varit ledande i kritiken.

– Jävlas inte med det turkiska folket. Jävlas inte med Turkiet, sade Erdogan i ett tv-sänt tal från Istanbul på lördagen.

TT-AFP "

Demokratin utomlands

" 2020: ”Tårarna får inte rädslan att släppa taget”

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Minsk. Inför regeringens totala moraliska upplösning genomför belarusierna en häpnadsväckande laglydig revolution. Men de befinner sig samtidigt i ett tillstånd av skräck och utmattning, skriver den belarusiska poeten Valzhyna Mort.

Två belarusiska konstnärer, Vasilisa och Andrej, lyssnar i sin lägenhet efter fotsteg ute i trapphuset. Det kan vara polisen som kommer för att ta dem – de tar vem som helst. Antingen kan polisen bryta sig in direkt eller så väntar de med att gripa dig tills du går ut för att köpa en flaska kefir på morgonen.

Konstnären Nadzeja Sajapina greps i sin lägenhet och dömdes till fängelse i femton dagar för en konstperformance. I måndags morse bortfördes Maria Kalesnikava, medlem i Samlingsrådet, i närheten av sitt hem. Fackliga representanter, frivilliga valfunktionärer, advokater, journalister, chefer på ett mjukvaruföretag och en kristen munk: det hade kunnat gå att bygga ett välfungerande samhälle av de frihetsberövade.

I ett av filmklippen med polisgripanden ställer sig Vadzim Belavets, en historieprofessor i manchesterkavaj, i vägen för polisen medan en av hans studenter flyr undan. Därefter leds han bort. Det är den 1 september, den officiella ”Kunskapens dag”. Men belarusier behöver inte någon Kunskapens dag för att dela insikten om vad som försatt

dem i en känslomässig bergochdalbana mellan skräck och jubel efter det riggade presidentvalet: deras liv är i sig en ”osanktionerad regimkritisk aktivitet” som motiverar gripanden när och var som helst.

I Minsk förs de gripna ofta till häktet Akrestsina, ökänt för sadism. Frivilliga som hjälpt till vid ett provisoriskt läger utanför dess murar har traumatiserats av att höra skriken inifrån Akrestsina om nätterna. ”Vid en viss tidpunkt under misshandeln börjar män låta som barn”, som någon sa.

Människorättsexperter från FN har bekräftat 450 dokumenterade fall av tortyr efter de urskiljningslösa arresteringarna av fredliga demonstranter i Belarus. Ett antal personer har blivit skjutna av polisen. Efter den första dödsskjutningen den tionde augusti stoppades Vasilisa Palianina av polisen och beordrades kasta bort – i en öppet vanhedrande gest – de blommor som hon höll i sin famn. Det var underförstått att hon var på väg till den spontant uppförda minnesplats där skjutningen ägt rum. Att sörja offentligt står med på en lång lista över medborgerliga rättigheter som fråntagits belarusierna av deras polisstat.

”Tårarna lättar”, säger Vasilisa, ”men tårarna får inte rädslan att släppa taget.” Vad hon och hennes make Andrej än gör i sin lägenhet, så lyssnar även de efter fotstegen.

Rädsla är ett specialintresse hos den tjugosex år långa regim som kännetecknats av stärkt auktoritetsvälde, bortföranden av oppositionskritiker och journalister och nu en polis som agerar fullständigt laglöst. Inför regeringens totala moraliska desorientering genomför belarusierna en häpnadsväckande laglydig revolution. Men efter de fredliga, kameravänliga och karnevalsartade demonstrationstågen, som bubblar av kreativitet, humor och förvissning om att den andliga segern redan är vunnen, så måste var och en återvända hem. Rädslan kommer tillbaka: det är just när människor sprids ut i tvåmiljonsstaden som polisen sliter tag i dem och kör i väg med dem i skåpbilar utan registreringsskyltar. Att vid dagens slut sitta i sin lägenhet, blytung av skräck, och ställa sig den fruktade frågan: ”Vad ska hända nu?”

I en dikt skriven i slutet av augusti tecknar den belarusiska poeten Dmitrij Strotsev rädslan som en bepansrad, barnätande drake: ”Vi är trötta på att gömma/ våra barn,/ vi har slut på/ hemliga gömslen.”

Skräck och utmattning ligger i luften. En knackning på dörren kan utlösa en panikattack. Författaren Alherd Bacharevitj frågar: ”Vad har vi att hoppas på? Var ska vi hämta styrka?” Han fortsätter: ”Alla går omkring och tänker på detta, men inte alla skulle erkänna det. Det ser bättre ut att vara optimist.” Han har rätt. Två av hans vänner, poeterna Hanna Komar och Uladzimir Ljankevitj, greps i tisdags i Minsk.

Strotsev avslutar sin dikt om draken i ett tonläge som är lika förtvivlat som det är sarkastiskt: ”Säg vad vi ska göra, /ni fredsälskare,/ ni, drakofiler.”

Raderna hånar den plötsliga övermåttan av Belarusexperter i kombination med bristen på konstruktivt internationellt stöd. Hur går det att åstadkomma verkliga förändringar i ett politiskt system där varje domare och borgmästare har utsetts av diktatorn, där systemkritiska journalister genast ersätts med ryska propagandister, och där det blivit olagligt att gå med blommor till en minnesplats över polisvåldet?

Valzhyna Mort poet från Minsk, numera bosatt i Ithaca, New York.

"Valresultatet borde bli som vanligt – men allt är inte som förr

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Ett nytt politiskt liv håller på att födas i Ryssland. I dag, söndag, går landet till lokal- och regionalval. Det borde vara som upplagt för Putinpartiet Enade Ryssland att manipulera till sig alla röster. Men allt är inte längre som förut.

S:t Petersburg
– Protesthumöret är stort i år. Speciellt i storstäderna. Där är det mycket svårare att manipulera valet, säger den fristående ryska statsvetaren Maria Lipman till DN.

Ryska val brukar alltid gå till på samma sätt: först hindrar Putin-regimen oppositionen från att delta, sedan manipulerar man rösträkningen. Resultatet är att Putinpartiet Enade Ryssland vinner.

Det är metoden, framför allt i parlaments- och presidentval. Lokal- och regionval är svårare att kontrollera. När Ryssland i dag väljer nya guvernörer, region- och stadsfullmäktige så kommer visserligen Kreml att göra allt för att kontrollera valet. Men det har blivit mycket besvärligare än tidigare, inte minst på grund av oppositionsledaren Aleksej Navalnyjs nya strategi. Den kallas ”Rösta smart” och går ut på att väljarna i stället för att bojkotta valet – något som många gör i protest – koncentrerar sina röster på den kandidat som har störst chans att slå makthavarnas kandidat ur brädet.

I Moskvas kommunalval i fjol fungerade den här strategin överraskande bra. Enade Ryssland förlorade sin totala dominans i stadsfullmäktige, från 40 till 25 mandat (av 45). Även om de behöll sin majoritet så var förlusten förödmjukande. Också i Irkutsk och Chabarovsk gjorde oppositionen stora landvinningar.

Aleksej Navalnyj, som ligger bakom strategin, har nyligen vaknat upp ur sin koma på ett sjukhus i Berlin. Han blev förgiftad på en resa till Sibirien som i högsta grad hade med det här valet att göra. I Tomsk och Novosibirsk spelade han in filmer om hur Enade Rysslands folkvalda bygger upp egna affärsföretag i bygg- och kommunalbranschen. Med hjälp av sina politiska mandat knuffar de ut alla konkurrenter och tjänar därefter en förmögenhet på byggprojekt som inte håller måttet, eller på att ständigt höja vatten- och elpriser.

Kommuninvånarna har inget annat val än att betala, eftersom monopolsituation råder.

Navalnyjs team är övertygade om att attentatet mot oppositionsledaren var kopplat till valet.

Sedan filmerna publicerades har till exempel Sergej Bojko i Novosibirsk fått enorm uppmärksamhet. Bojko är en fristående oppositionspolitiker, den mest profilerade i universitetsstaden Novosibirsk. Han utmanar den sittande makten i kommunalvalet med koalitionen ”Novosibirsk 2020”. Koalitionen lyckades mot alla odds registrera sig i valet, men myndigheterna gör allt för att hindra deras kampanj. Bojko har bland annat tvingats betala 20000 rubel (motsvarande 2300 kronor) för att ha placerat ut valmaterial.

Nu är han huvudpersonen i Navalnyjs film om Novosibirsk, som vid det här laget fått över 4,9 miljoner visningar på nätet. Attentatet mot Navalnyj har bara ökat intresset, trots Kremls försök att spela ner förgiftningen och kalla den en sjukdomsattack. Detsamma gäller oppositionens kandidater i Tomsk, som är skådeplatsen för Navalnyjs andra film. Också där har oppositionen kända kandidater, som får extra uppmärksamhet tack vare filmen.

Både Tomsk och Novosibirisk är universitetsstäder. Det betyder dels att väljarna är mer kritiska mot makthavarna, dels att det är svårare att manipulera rösträknandet. Valobservatörerna är fler och allmänintresset för att det ska gå rätt till större.

– Kreml kommer att utnyttja alla tänkbara metoder att manipulera. Man försöker skrämma kandidaterna, man köper röster. Samtidigt är det omöjligt för makthavarna att stoppa oppositionen överallt. Någon kan bli vald, i synnerhet i stadsfullmäktigevalen, säger Maria Lipman. Lipman är chefredaktör för Point & Counterpoint, en tidning om Ryssland som ges ut av The George Washington University.

Hon har följt med rysk inrikespolitik i åratal, trots att det oftast inte funnits någon egentlig politik att följa. Putinregimen manipulerar alla val och något partisystem existerar inte.

Men regional- och lokalvalen börjar mer och mer utkristalliseras till något som nästan liknar politik i Ryssland. Makthavarna försöker visserligen hindra oppositionen från att kandidera, men ibland lyckades de ändå få sina kandidater godkända. Valfusket är mycket - svårare då antalet valobservatörer blir större. Lipman konstaterar ändå att Kremls grepp om regionerna på det hela taget är ohotat.

– Det här lokalvalet kommer inte att påverka landet på något radikalt sätt. Kreml har ett enormt försprång när det gäller resurser. Vi ska inte vänta oss en liknande händelseutveckling som i Belarus, men samtidigt blir det allt svårare för Kreml att kontrollera allt. Resurserna räcker inte alltid till för att man i alla städer ska få ett hundra procent lojalt fullmäktige.

I söndagens val väljer 20 regioner guvernör och 11 regionala parlament. 55 städer väljer stadsfullmäktige. Valet gäller bara delar av landet. Regional- och kommunalval i Ryssland sprids av praktiska skäl ut på flera år.

Kreml har gjort sitt bästa för att mota oppositionen i god tid. I till exempel Archangelsk tilläts inte oppositionens kandidat Oleg Mandrykin, som ställde upp för koalitionen ”Stop Sjies”, kandidera i valet. ”Stop Sjies” är en rörelse som skapades ur motståndet mot en jättelik avstjälpningsplats för Moskvasopor. Den planerades i orörd natur i Archangelskområdet, men nu har en omfattande medborgar-kampanj åtminstone tillfälligt stoppat bygget.

Framgångarna i Sjies är ett exempel på att ryska medborgare har blivit skickligare på att försvara sina rättigheter. Maria Lipman varnar visserligen för att dra några direkta kopplingar till lokalvalet. Men hon konstaterar samtidigt att det hela tiden uppstår situationer som makthavarna inte hade förutsett, och inte hinner reagera på innan det är för sent.

– De pågående demonstrationerna i Chabarovsk blev en otrevlig läxa för Kreml. Där hade man en guvernör som var vald av folket, Sergej Furgal. Makthavarna gjorde misstaget att släppa fram honom, och han

blev snabbt populär. Nu är han gripen och anklagad för mord, men folk demonstrerar fortfarande för att han ska friges.

Sedan den 11 juli manifesterar invånarna i Chabarovsk varje söndag mot gripandet av Furgal. Enligt Lipman gör nu Kreml allt för att undvika att det upprepas någon annanstans. Därför är åtgärderna som satts in för att kontrollera lokal- och regionalvalet massiva.

Navalnyjs filmer om korruptionen i Novosibirsk och Tomsk visar enligt Lipman en verklighet som existerar överallt i Ryssland.
– Mönstret ser likadant ut överallt. Statliga tjänstemän är samtidigt byggföretagare och tjänstemän. De gör sig rika på invånarnas bekostnad. Allt fler protesterar mot detta, säger Maria Lipman.

"Fakta. Sprids ut på flera år
På söndag väljer 20 regioner guvernör och 11 regionala parlament. 55 städer väljer stadsfullmäktige. Fyra mandat i den federala duman ska också besättas genom utfyllnadsval.

Valet gäller bara en del av landet, eftersom ryska regionala val sprids ut på flera år.

Traditionellt brukar de kaukasiska republikerna visa upp ett valresultat där Kremllojala partier vinner. Där är valfusket som starkast. Proteströster är däremot att vänta i Fjärran Östern, flera sibiriska regioner och i de stora städerna."

" Iran och Turkiet fördömer Bahrains närmande till Israel

DN. SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Protesterna haglade på lördagen över det lilla shejkdömet Bahrain efter dess beslut att etablera diplomatiska förbindelser med Israel. ”Från och med nu är Bahrain medskyldigt till Israels förbrytelser mot palestinierna”, förkunnade Irans UD.

Jerusalem.
Också den turkiska regimpressen brännmärkte Bahrains steg, liksom syriska och palestinska medier. ”Detta är ännu ett svekfullt knivhugg mot den palestinska saken”, hette det i en kommuniké från det palestinska utrikesdepartementet i Ramallah.

Det första knivhugget, som palestinierna ser det, kom då Förenade Arabemiraten nyligen signalerade att det vill normalisera relationerna till Israel. Förenade Arabemiraten och Israel skall på tisdag i Washington skriva under avtalet om utväxling av ambassadörer och öppen handel mellan länderna. Vita huset meddelar nu att den bahrainske utrikesministern Abdullatif al-Zayani kommer att närvara vid ceremonin.

Bahrains tidningar ägnade lördagens förstasidor åt ”det strategiska beslutet”. Officiella talespersoner understryker dock att man i huvudstaden Manama fortfarande inväntar israelisk bekräftelse på att den planerade annekteringen av den ockuperade Jordandalen verkligen ställts in.

Bahrainska talespersoner poängterade dessutom att diplomatiska förbindelser inte betyder att man accepterat ockupationen av palestinska områden. På lördagen hölls en demonstration i Manama, där Bakr Darwish, ledare för Bahrains Människorättsforum höll ett protestanförande:

– Bahrains folk ser Jerusalem som Palestinas huvudstad. All normalisering med Israel är förräderi.

Bahrains verkliga betydelse i regionens maktspel är blygsam. Den lilla ön i viken mellan Qatar och Saudiarabien är hälften så stor som Öland och dess ekonomi är knappa tiondelen så stor som Förenade Arabemiratens. Dess oljetillgångar är blygsamma. Det som gör närmandet till Israel intressant är att Bahrains utrikespolitik är intimt samordnad med Saudiarabiens. Diplomatiska förbindelser mellan Bahrain och Israel är ett förebud om att familjen Saud är på väg att ta samma steg – något som verkligen kommer att påverka den regionala maktbalansen.

För Iran har Bahrain varit av särskild betydelse, eftersom det är ett av få arabländer – de andra är Libanon och Irak – med shiamuslimsk majoritet. Relationerna mellan Bahrain och Irak bröts 2016, efter att kungafamiljen Khalifa under en följd av år anklagat den islamiska republiken för att ha sponsrat väpnade shiaextremister och terrorister i landet. USA har två flottbaser i Bahrain.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com "

Pandemin

" Så gick det till när världen stängdes ner under pandemin

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Grannländernas beslut kan ha vägt tyngre än smittspridningen i det egna landet när världens regeringar införde hårda restriktioner för att bekämpa pandemin, säger forskare.

Onsdagen den 11 mars deklarerade världshälsoorganisationen WHO att utbrottet av det nya coronaviruset var en pandemi. Inom två veckor hade nästan alla länder i EU och OECD förbjudit offentliga sammankomster, stängt skolor och arbetsplatser och begränsat resandet inom landet.

– Först var det bara några få länder som tog till sådana åtgärder. Sedan kom hela gänget. 80 procent av OECD-länderna införde detta rakt av, säger Karl Wennberg, professor vid institutet för analytisk sociologi vid Linköpings universitet.

Han och hans medarbetare har undersökt hur olika faktorer kan ha påverkat OECD-ländernas beslut, i en studie som nyligen publicerades i den amerikanska vetenskapsakademins tidskrift PNAS.

Grannländernas agerande ser ut att vara mer avgörande än situationen i det egna landet.

– Den slutsats man kan dra av data är att länderna tar kollektiva beslut och inte nationella beslut, säger Karl Wennberg.
Den egna demografin eller hur smittan sprids i landet verkar ha liten betydelse enligt forskarna, med ett undantag: befolkningstätheten.

– Tättbefolkade länder som Belgien, Tyskland och Hongkong tenderar att stänga ner fortare. Men sjukvårdssystem, politik, antal intensivvårdsplatser, antal döda eller smittspridningen har inte någon stark korrelation med vilka åtgärder länderna tar till. Vår tolkning att det här helt enkelt är en härmningsprocess. Sedan är det upp till var och en att bedöma om den processen är av godo eller inte, säger Karl Wennberg.

Läget i början av pandemin var mycket osäkert och forskare var oense. Den 19 mars publicerade en av världens ledande epidemiologer, Stanfordprofessorn John Ioannidis, en artikel i tidskriften European Journal of Clinical Investigation där han varnade för att beslutsfattare kan känna sig tvingade att införa hårda restriktioner utan att veta vilken effekt de har.

– Han skriver att vi vet sedan 150 år att det är väldigt viktigt att tvätta händerna. Kanske vet vi också att distans hjälper, men i övrigt vet vi ingenting. Det kan då vara farligt att slå för hårt på trumman för saker som vi inte vet någonting om, och som kan ha andra allvarliga konsekvenser.

Tre dagar tidigare, den 16 mars, hade Neil Ferguson, en annan ansedd epidemiolog, och hans medarbetare i forskargruppen Imperial college covid-19 response team i London presenterat en rapport med modellberäkningar av hur pandemin skulle kunna utvecklas. Den fick mycket större gensvar.

– Uppmärksamheten den fick, och även WHO:s generaldirektörs förklaring av en global pandemi den 11 mars, fick länderna att inse att: oj, nu börjar det brännas, säger Karl Wennberg.

Enligt Fergusons beräkningar kunde pandemin leda till 250 000 döda i Storbritannien och 1,2 miljoner i USA om inte samhällena stängdes ner för att helt stoppa smittspridningen.

– De drog slutsatsen att det inte räcker med en typ av åtgärder utan flera tillsammans, och de drog hårt på att det var viktigt att stänga skolor. Det ledde till att USA och Storbritannien ändrade strategi.
Karl Wennberg och hans medarbetare vill undersöka vad beslutsfattare gör i så oklara situationer.

– Vi är samhällsvetare och vill inte bedöma sanningshalten i studierna. Vi är intresserade av vad politiker gör när de får diffusa råd – när den ena experten säger att vi inte vet någonting, och den andra att vi måste göra det här. Vad gör de stackars politikerna i en sådan situation? Är man Macron har man fullt handlingsutrymme. Är man Löfven har man mycket mer begränsat handlingsutrymme.

Att så många länder härmar sina grannländer är lätt att förstå, tycker Karl Wennberg.

– I en så här svår och osäker situation är det mycket jobbigare att vara ensam och ha fel än att ha fel tillsammans med andra. Då kan det kännas bättre att göra som hela gruppen, särskilt när man får stå till svars inför befolkningen.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se "

"Astra Zeneca återupptar sina vaccintester

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Astra Zeneca och Oxfords universitet har återupptagit sina tester av covid-19-vaccin i Storbritannien, skriver Astra Zeneca i ett uttalande. Testerna stoppades tidigare i veckan, efter att en person insjuknade i en potentiellt oförklarlig sjukdom.

Testerna i Storbritannien återupptogs efter att den ansvariga myndigheten i landet bekräftade att det var säkert, enligt företaget.

Läkemedelskoncernen har tecknat flera avtal om köp av vaccinet när det är klart. Bland annat har EU förbundit sig att köpa 300 miljoner doser.

DN "

Svenska partierna.
" Allt fler tror att januariavtalet håller

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Januarisamarbetet kommer att hålla ända fram till nästa val. Den bedömningen gör allt fler väljare, enligt en undersökning från DN/Ipsos. Nu tror bara 30 procent att de fyra partierna splittras, jämfört med 50 procent när avtalet var nytt.

Januariavtalet blev en lösning på en historiskt lång och komplicerad regeringsbildning. Två partier som först var med och avsatte Stefan Löfven som statsminister såg sedan till att att han kunde studsa upp på samma post igen.

Den gemensamma nämnaren mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna var deras motstånd mot att ge Sverigedemokraterna inflytande. Det resulterade i en uppgörelse där S och MP fick regeringsmakten medan C och L fick ett avtal som slår fast att en lång rad liberala reformer ska genomföras.

Väljarna var inledningsvis tveksamma till hållbarheten i denna konstruktion. I februari 2019, kort efter att avtalet hade klubbats, trodde bara 33 procent att det skulle hålla mandatperioden ut. Det var alltså betydligt mindre än den andel av väljarna som röstade på de fyra partierna i valet 2018. Hälften av väljarna var då övertygade om att samarbetet skulle krascha.

När mandatperioden nu går in andra halvlek, med precis två år kvar till nästa val på söndagen, är väljarnas syn en annan. I dag är det hela 45 procent som inte tror att bästföre-datumet infaller före valdagen 2022. De som tror på ett förtida haveri uppgår till 30 procent, enligt DN/Ipsos nya mätning.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.
– Januariavtalet har överlevt två partiledarbyten, en coronavår och gemensamma attacker från Vänsterpartiet och högeroppositionen. Då är det naturligt att väljarnas syn på samarbetets hållbarhet har förändrats, säger han.

När DN/Ipsos frågar om man anser sig personligen gynnad av - januariavtalet är det dock inte någon sprudlande entusiasm som framkommer. Endast var tionde har upplevt några positiva effekter för egen del.

Parallellt med att väljarnas syn på januariavtalet har blivit mindre skeptisk har deras bedömning av regeringens insats blivit mer välvillig. I september svarade blott 24 procent att regeringen gjorde ett bra jobb, betydligt färre än de som hade röstat på S eller MP. I augusti 2020 är 34 procent positiva till regeringen insats och de som underkänner den har sjunkit från 46 till 37 procent. Det är något fler positiva än de som uppgav i DN/Ipsos väljarbarometer att de skulle rösta på regeringspartierna om det var val i dag.

Det kan noteras att av samarbetspartierna är det centerväljarna som är klart mest entusiastiska över regeringens arbete. Nästan hälften av dem gör tummen upp medan endast 3 av 10 L-väljare är lika välvilligt inställda.

Om man tittar på väljargrupper i övrigt så sticker egenföretagarna ut som klart mest kritiska till regeringens arbete. Å andra sidan är LO-anslutna arbetare mer negativa än Saco-tjänstemän. Studerande och pensionärer hör också till de mer nöjda grupperna.

Även om en majoritet av väljarna enligt DN/Ipsos anser att det är dags för ett regeringsskifte så finns ingen tydlig övertygelse om att en moderatledd regering skulle göra ett bättre jobb. 36 procent svarar nej på den frågan och lika stor andel svarar ja.
Hans Rosén hans.rosen@dn.se "

Fakta. Partisympatier

Så skulle väljarna rösta om det vore val i dag.
Partisympatier i Ipsos augusti-mätning. Valresultatet 2018 inom parantes. Siffrorna i procent.

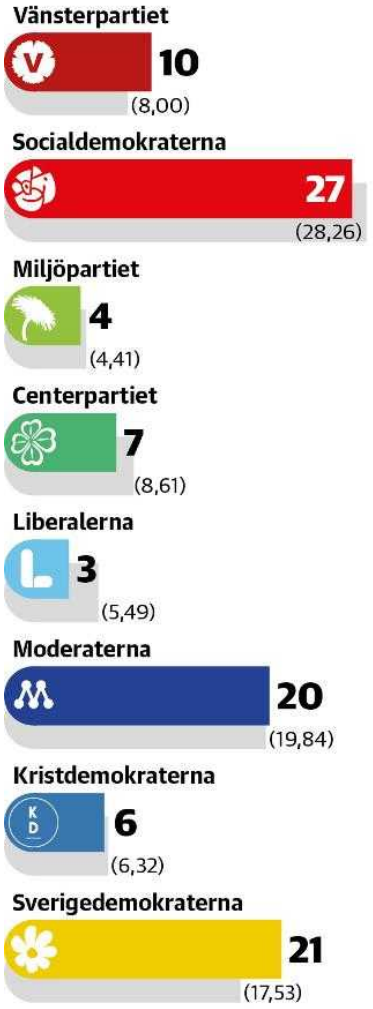

Grafik: Sten Claréus. Källa: DN/Ipsos, Valmyndigheten. DN/Ipsos undersökning gjordes den 11–23 augusti genom digitala intervjuer med 1 500 röstberättigade väljare.

" Åkesson har siktet inställt – vill bli justitieminister

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Jimmie Åkesson vill bli justitieminister om SD bildar regering med M och KD efter nästa val. Han anser att partiet också är väl lämpat att ta hand om energifrågorna och att man behöver ha ett statsråd på finansdepartementet. – Vi är redo, säger han.

Halvvägs in i mandatperioden har Sverigedemokraterna vuxit ännu mer i opinionen jämfört med förra valet. Partiet fick 21 procent i senaste DN/Ipsos och har periodvis legat ännu högre.

DN/Ipsos undersökningar visar också att en majoritet av Moderaternas och Kristdemokraternas väljare är öppna för att ge Jimmie Åkesson och hans partikamrater ministerposter i nästa val. Åkessons egna väljare är entydigt för ett sådant samarbete.

Det är en styrkeposition som ger SD-ledaren självförtroende när han blickar fram mot 2022, då han hoppas kunna bilda regering ihop med Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD).

– Vår utgångspunkt är att få så stort inflytande som möjligt. Det är klart att den exekutiva makten som du har som minister är eftersträvansvärd. Det är klart att vi ska ha sådan makt på sikt, säger Jimmie Åkesson.

Vid en eventuell förhandling om ministerposter har SD-ledaren sina prioriteringar klara.
– Ser man till våra profilfrågor så är förstås justitiedepartementet väldigt intressant för oss. Som det ser ut i dag så hanterar man där både rättspolitiken och migrationspolitiken. Vi är det parti som, så vitt jag vet, har högst förtroende bland väljarna i migrationsfrågorna. Vi

har också högt förtroende i rättspolitiken. Så det känns som ett naturligt område för oss att hantera i en sådan regeringskonstellation. Är det i så fall en post som du skulle vilja ha?
– Ja, absolut.

Vilka andra ansvarsområden är ni intresserade av?

– Energipolitiken är ett område där jag menar att vi har en bred kompetens och skulle kunna prestera. Det är ju vi vid sidan om Liberalerna som har drivit på för en annan energipolitik baserad på utveckling av kärnkraften.

– Någon koppling till finansdepartementet vore också rimligt. Sedan får det avgöras av partiernas storlek och av vem som bildar regering. Men man måste kanske inte vara finansminister, det finns ju andra poster som kan vara kopplade till finansdepartementet med en mer begränsad portfölj, säger Jimmie Åkesson.

Du har ju gjort en poäng av att ni kunnat stå vid sidan av och kritisera beslut som ni inte har varit delaktiga i. Är du redo för att gå in och ta det ansvar som en ministerroll skulle innebära?

– Ja, det är dags nu. Vi har funnits i riksdagen i tio år och jag tycker att vi har visat att vi är beredda att ta ansvar. Och om man tittar på de kommuner där vi styr eller hjälper Moderaterna eller Kristdemokraterna att styra – mitt intryck är att man är väldigt nöjd med de samarbetena.
Hur ser du på att i stället vara ett stödparti riksdagen som samarbetar om budgeten?

– Det är ett minimikrav om vi ska stötta nästa statsminister, att vi ska få inflytande över budgetpolitiken. Sedan är jag inte säker på att det räcker. Det finns många viktiga områden där vi vill göra väldigt mycket som inte omfattas av budgeten mer än anslagsmässigt, som rättspolitiken och migrationspolitiken.

Både Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) har haft möten med dig och öppnat för förhandlingar. Hur ser era kontakter ut nu?

– Det är bra kontakter. Vi hörs av ibland. Sedan är det kanske inte det som avgör. Den politiska verkstaden är ju här i riksdagshuset och de kontakterna har ju utvecklats radikalt det senaste året. Det såg jag själv i migrationskommittén att det förekommer diskussioner bilateralt på ett sätt som inte har skett tidigare.

– Men det är ju inte någon hemlighet att det har utvecklats en relation mellan mig och Ebba Busch och Ulf Kristersson i den meningen att vi stämmer av saker emellanåt. Personkemiskt tror jag att det finns goda förutsättningar att komma överens om ganska mycket, säger Jimmie Åkesson.

Hur ser du på förutsättningarna för att ni skulle kunna ingå i samma regeringsunderlag som Centern och Liberalerna?

– Centern kan man nog utesluta, åtminstone under det ledarskap man har i dag under Annie Lööf och den riktning partiet har tagit. Man bygger hela sin existens på att vara motståndare till oss och att inte ge oss något inflytande.
– Liberalerna däremot tycker jag är mer intressanta. De har bytt till ett ledarskap som har flyttat fokus till rättspolitik, migration och integration. Nyamko Sabuni upplever jag som en politiker som jag skulle kunna ha givande samtal med.

Ni vill alltså ha inflytande över migrationspolitiken. Vad är i dag skillnaden mellan er och Moderaterna på det området?

– Det Moderaterna talar om i dag är det vi talade om för tio år sedan, nämligen att vi behöver anpassa migrationen till nordiska nivåer. Det är ett steg i rätt riktning men det är alldeles för sent. De talar om volymmål som tillåter ett antal tusen att komma hit per år. Vi menar att målet måste vara ett minusmål.

Du har talat om återvandring som nästa stora strid i migrationspolitiken. Är detta en av skiljelinjerna?

– Ja, det är det. Synen på asylinvandring har under lång tid gått ut på att människor ska komma hit, få permanent uppehållstillstånd, sedan ska det sättas in integrationsåtgärder för att man ska bli en del av det svenska samhället. Min utgångspunkt är att människor ska ges tillfälligt skydd om de inte kan få det någon annanstans så länge de behöver det och under tiden ska man snarare förbereda för återvandring.

Om du skulle bli justitieminister, vad är det då du skulle göra som dagens regering inte gör?

– Det handlar delvis om fler poliser. Det får inte hända som hände i Göteborg nyligen att två poliser hamnar i underläge mot 20 gängkriminella. Våldsmonopolet får inte utmanas på det sättet. Polisen måste också ha befogenhet att vidta de åtgärder som behövs: Det handlar om hemliga tvångsmedel. Det måste till exempel vara avsevärt lättare att avlyssna personer som har en kriminell livsstil.

Men mycket av det som den nuvarande justitieministern Morgan Johansson (S) gör går väl i den riktningen?

– Man säger det men det är fortfarande väldigt fokus på preventiva åtgärder, vi måste ha fler fritidsgårdar i utsatta områden och så vidare. Det ska inte underskattas men det är inte det som behövs här och nu. Morgan Johansson har sagt i många år att nu är vi på väg att knäcka gängen men det har faktiskt bara blivit sämre.

Redan diskuteras långtgående förändringar som anonyma vittnen, visitationszoner och avlyssning utan konkret brottsmisstanke. Hur långt är du beredd att gå när det gäller inskränkningar i rättsprinciper och integritet?

– Så långt som krävs för att laglydiga medborgare ska känna sig trygga. Förmodligen måste vi vara beredda att gå ganska långt. Men alla åtgärder måste inte göras allmängiltiga. Visitationszoner kan till exempel kopplas till ett geografiskt område som är väldigt utsatt. Ser du någon juridisk målkonflikt?

– Det som håller på att hända nu är att rättsstaten luckras upp. Våldsmonopolet tappar mark. Man sätter upp vägspärrar för att kontrollera stadsdelar, då är det nästan som att vi har kapitulerat och det får vi aldrig göra. Det är klart att det finns en målkonflikt men situationen är så allvarlig nu att man måste låta det repressiva väga över under en tid, säger Jimmie Åkesson.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Blivande SD-ministrar?
De skulle kunna vara möjliga SD-kandidater:

Nästa energiminister? Mattias Bäckström Johansson är SD:s energipolitiske talesperson.

Blivande statsråd på finansdepart ementet? Oscar Sjöstedt är SD:s ekonomisk-politiska talesperson."

" Ledare: Därför vore det illa om Liberalerna åker ur riksdagen

DN SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

I dag är det andra söndagen i september, vilket betyder halvtid i politiken och två år till nästa val. Även om det inte hör till vanligheterna att partier åker ur riksdagen finns det två som inte bör ta väljarnas förtroende för givet: Liberalerna och Miljöpartiet.

I den senaste mätningen från Novus fick L 2,9 procent och de gröna 3,8. Det är siffror som borde skrämma varenda partistrateg.

En riksdagsplats innebär inte bara ett passerkort till huset på Helgeandsholmen och en stol i plenisalen. Den erbjuder framför allt en plattform varifrån partier kan förverkliga sina idéer. I alla fall om de har en riktning – och det har L – även om partiet på senare tid har varit ganska bra på att dölja den.

För om Kristdemokraterna traditionellt har upplevts som ett mjukt parti med hårt innehåll, är Liberalerna med sitt vurmande för försvaret och Nato hårda på ytan men mjuka inuti. Exempelvis finns det inget parti som brinner lika starkt för funktionshindrades rättigheter och då inte minst för rätten till personlig assistans.

Engagemanget handlar om kärnan i liberalismen: att värna varje individs möjlighet att påverka sitt eget liv.

Samma sak gäller jämställdhet mellan kvinnor och män samt jämlikhet i livschanser. Det senare har framför allt synts i arbetet med skolan, där Liberalerna har dalat i förtroende, dock utan att politiken har försämrats.

Tvärtom vill Nyamko Sabunis parti hålla Sveriges bildningstradition levande. De trycker på att ”resurser ska fördelas till skolorna utifrån socioekonomiska faktorer” och att ”skolor, såväl kommunala som fristående, som inte klarar kvalitetskraven ska stängas”.

De här områdena – grundskolan och LSS – är två verksamheter som är oerhört viktiga för grupper som i regel har svårt att föra sin egen talan. Och om det är någon gång det behövs ett parti som har denna typ av intressen i fokus så är det nu.

Men det betyder inte att det enbart är barn och funktionshindrade som förlorar på om Liberalerna inte klarar 4-procentsspärren. För det finns en plats för L i svensk politik, som dock kräver att partiet flyttar fram sina positioner. Och bestämmer sig för vad som är viktigt. Sverige behöver ett liberalt parti som inte går särintressenas och avdragens intressen. Ett parti som klarar av att förklara vad kärnkraftsreaktorer har för roll att spela i klimatkrisen, vill att beskattningen på de lägsta inkomsterna ska minska och inser att framtidens a-kassa bör vara generell och obligatorisk.

Men som också vågar göra upp med klassisk borgerlig politik, såsom dagens kösystem till grundskolor och de kapitalskatter som i dag gör att människor blir förmögna på att sitta stilla i en bostadsrätt, snarare än att arbeta hårt.

Vidare finns det utrymme för ett högerparti som inte bara rycks med i ropen om ”hårdare tag” och ”mindre invandring”, utan som även ser den andra sidan. I L:s partiprogram står att ”en socialliberal rättspolitik förenar brottsbekämpning med ett brett förebyggande arbete”. Och:

”Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning”.

I dag misslyckas Liberalerna att förklara varför de är en viktig kraft i svensk politik. Inte heller lyckas partiet alltid visa att det är den enskilda medborgaren, snarare än lobbyisternas intressen, som prioriteras. Men med mer mod, och beslutsamhet om vad som faktiskt är det viktiga – individens möjlighet att påverka sitt liv – så har partiet en viktig roll att spela.

För sammantaget är det inga dåliga ideal, utan tvärtom principer som Liberalerna borde framhäva mer i den offentliga debatten. Det vore synd om riksdagen blev av med ett parti som har kampen för demokratiska värden i sitt dna, i en tid när den sortens liberalism behövs som mest.

DN 13/9 2020 "

" Kristersson: Inte aktuellt att ta in SD i en regering

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Moderaterna kan förhandla om budgeten med Sverigedemokraterna. Men det är inte aktuellt att ha med partiet i en borgerlig regering, säger M-ledaren i SR.

SD-ledaren Jimmie Åkesson berättade i gårdagens DN att han vill bli justitieminister om Sverigedemokraterna skulle kunna bilda regering med M och KD efter nästa val.

Men något sådant regeringssamarbete är ”inte aktuellt över huvud taget” säger M-ledaren i Ekots lördagsintervju. Ett samarbete med SD, och alla partier i riksdagen, är naturligt menar Ulf Kristersson. Ett budgetsamarbete med SD är inte heller uteslutet.

Partierna är dock för olika för att kunna göra gemensam sak i en regering, menar M-ledaren.

Amanda Dahl "

" Ledare: M borde lära av S – regeringsmakten är inte gratis

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

När Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) pratar om att samarbeta med Jimmie Åkesson (SD) låter det numera alltid enkelt. ”Det är inte mer komplicerat än att i de frågor vi tycker lika kan vi diskutera oss fram till lösningar som alla kan ställa upp på”, sa moderatledaren nyligen i en DN-intervju (27/8).

KD-ledaren är inne på en liknande linje. I samband med riksmötets öppnande talade hon sig varm för en M-KD-regering, med tillägget att den kommer att få göra upp med andra partier, som L och SD. Däremot menade hon att upplägget knappast innebär att det behövs särskilt många kompromisser, eftersom det finns tillräckligt mycket närliggande politik.

Problemet är att det inte verkar som att Jimmie Åkesson håller med. Tvärtom tycks han – precis som alla andra partiledare – ha en egen agenda, som inte går ut på att lägga sig platt som en dörrmatta utanför Rosenbad för Kristersson och Busch.

I helgens intervju med DN säger han att partiets utgångspunkt vid en regeringsbildning är att få så stort inflytande som möjligt. Han tillägger att inflytande över budgetpolitiken är ett minimikrav, men att det inte är säkert att det räcker, eftersom ”det finns många viktiga områden där vi vill göra väldigt mycket som inte omfattas av budgeten mer än anslagsmässigt, som rättspolitiken och migrationspolitiken”. SD vill alltså både påverka den politiska inriktningen och ha ministerposter, vilket inte är att undra på. I en M-KD-SD-koalition kan Åkessons parti vara det största, då det i den senaste DN/Ipsos-mätningen låg en procentenhet över Moderaterna och var mer än tre gånger så stort som KD. Till detta har dock Ulf Kristersson sagt nej, med motiveringen att M:s och SD:s åsikter går isär i många viktiga frågor, som utrikespolitik och miljöv.

Där, om inte förr, blir det tydligt att områden där partier tycker lika är de enkla. Det är sedan – när man behöver ge och ta – det blir svårt. Fråga Stefan Löfven (S), som tvingats till smärtsamma kompromisser om alltifrån lagen om anställningsskydd till skatter, samtidigt som han måste hålla MP på gott humör trots migrations- och Preemfrågan.

Förra veckan kom dessutom meningen ”jag har alltid sagt att jag har en pragmatisk inställning till skatter” ur hans mun (Expressen 3/9). Vilket sannolikt fick några av de mest renläriga i partiet att studsa, eftersom pragmatism var en omskrivning för skattesänkningar.

Anledningen till att Löfven tuggar, sväljer och håller god min är att januariavtalet var hans enda chans att bli statsminister och det trumfkortet utnyttjade Annie Lööf (C). Nu har Ulf Kristersson målat in sig i ett liknande hörn som S-kollegan, vilket Lööf har kommenterat med att ”Moderaterna måste ju välja väg” (DN 28/8).

”Du tycker inte de har gjort det än?”

”Jo, Moderaterna har tyvärr gått ut och sagt att de vill lägga statens finanser i händerna på ett främlingsfientligt populistparti. Jag tycker det är djupt anmärkningsvärt och jag känner en stor sorg i det.” Därmed återstår bara ett SD-samarbete för Ulf Kristersson, och det vet Jimmie Åkesson, som på grund av M:s stängda dörr mot mitten kan vara den som sitter med trumf på hand efter nästa val. Då är plötsligt inte frågan om Moderaterna ska ge SD några ministerposter. Frågan är vad Moderaterna måste ge Sverigedemokraterna för att ha några ministerposter att fördela.

DN 14/9 2020 "

Artiklar 14 september 2020
”EU kommer inte att tvinga Sverige att införa minimilöner”

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200914
Syftet med EU-kommissionens initiativ om minimilöner är att motverka lönedumpning utan att äventyra framgångsrika modeller som den svenska. Alla ska ha tillgång till minimilöner antingen genom kollektivavtal eller genom lagstadgade minimilöner. Men kommissionen kommer aldrig att begära att Sverige ska införa en lagstadgad minimilön, skriver Ursula von der Leyen.

Jag är varm anhängare av kollektivt förhandlade löner och kollektivavtal. Det är den perfekta lösningen när de som bäst känner till arbetsmarknaden i de olika branscherna förhandlar om lönenivåerna utan statlig inblandning.

Det är fackförbunden och arbetsgivarorganisationerna som vet exakt var svagheterna finns i de olika branscherna. De känner till orderläget, ekonomin och situationen i företagen. De är medvetna om arbetstagarnas situation och har bra känsla för vilka marginaler som finns för att betala alla som genom sitt arbete bidrar till försäljning och vinst.

De kan sätta stopp för lönedumpning där arbetstagare lämnas utan skydd, och de kan förhindra löneökningar som i längden äventyrar ett företags existens.

Det är därför jag har fullt förtroende för självständiga och oberoende kollektivavtalsförhandlingar. Modellen ger den flexibilitet som behövs på arbetsmarknaden. Skandinavien och framför allt Sverige är en förebild för hur det ska gå till.

Det tyckte jag också när jag i fyra år ansvarade för Europas största ekonomi som arbetsmarknadsminister. Men jag är också medveten om hur bräcklig balansen är mellan å ena sidan starka arbetsgivarrepresentanter och å andra sidan starka fackföreningar.

Det är inte alla länder i Europa som är i en så gynnsam situation som Sverige, där kollektivavtal täcker cirka 90 procent av arbetstagarna. Något som i årtionden har garanterat bra och rättvisa löner över hela linjen och som anpassats efter specifika situationer i olika branscher.

Fackföreningarna har dock haft en svag ställning i många europeiska ekonomier. Och arbetsgivarorganisationerna har inte heller någon lätt sits när företag vill kringgå regler och dumpa lönerna för att få konkurrensfördelar framför hederliga och socialt medvetna konkurrenter. Resultatet är fragmenterade förhandlingsresultat och en lönekonkurrens som pressar ned lönerna till en farligt låg nivå.

Företagare som bryr sig om rimliga villkor för sina anställa hamnar under kostnadstryck. Socialtjänsten måste gripa in om det inte finns någon fackförening som kan hjälpa arbetstagarna att få en skälig inkomst. Så ska det inte vara för människor som arbetar heltid. Tyvärr har skillnaderna i kollektivavtalsförhandlingar blivit större och större i Europa under de senaste årtiondena. Konsekvensen blir också att risken för lönedumpning via vår inre marknad smittar av sig på hela unionen.

Syftet med Europeiska kommissionens initiativ om minimilöner är att motverka detta utan att äventyra framgångsrika modeller som den i Sverige. Ett förslag om minimilöner är därför en viktig del av min agenda för en ambitiösare union som leder övergången till en frisk planet och en ny digital värld. Det innebär att vi ständigt måste utveckla vår unika sociala marknadsekonomi så att den passar dagens nya ambitioner.

Jag anser att tydliga normer måste gälla här. Alla ska ha tillgång till minimilöner antingen genom kollektivavtal eller genom lagstadgade och regelbundet uppdaterade minimilöner. Dessutom ska minimilönerna vara tillräckliga och garantera en rimlig levnadsstandard. Det kan aldrig och det kommer aldrig att bli någon enhetlig europeisk minimilön. De ekonomiska villkoren i våra medlemsstater skiljer sig för mycket åt för det.

Kommissionen vill att lönerna ska konvergera uppåt för hela EU. Därför kommer vi inte att fatta något beslut över huvudet på arbetsmarknadens parter. Vi har i två omgångar haft fördjupade samråd med fackförbund och arbetsgivare. De kan vara säkra på att vi mycket noggrant kommer att ta hänsyn till de synpunkterna. Kommissionen kommer aldrig att begära att Sverige ska införa en lagstadgad minimilön.

I stället vill vi stärka kollektivavtalen i länder som har mycket kvar att göra, och vi vill göra det utan att störa väl fungerande system, som det i Sverige. Kommissionen har full respekt för nationella traditioner vad gäller såväl kollektivavtal som arbetsmarknadsparternas oberoende. Vi ska se till att detta blir vattentätt. Sverige har allt att vinna. Initiativet kommer att skydda Sveriges höga standarder och samtidigt bidra till att säkerställa att konkurrensen på den inre marknaden bygger på innovation och produktivitet och att lämpliga sociala standarder främjas.
Sverige och kommissionen har samma mål – att se till att de som arbetar har rimliga löner. Låt oss därför arbeta tillsammans så att detta görs på ett sätt som inte stör väl fungerande arbetsmarknadsmodeller med en mycket hög andel kollektivavtal, utan leder till förändringar som kan ge lika villkor och skydd för arbetstagare i hela EU.

Ursula von der Leyen, EU-kommissionens ordförande
Översättning: EU-kommissionen "

"Rekordstort vabbande till följd av striktare smittregler

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Förskolepersonal som stoppar snoriga barn i kapprummet. Pressade föräldrar som har svårt att få vardagen att gå ihop. Coronapandemin påverkar de flesta småbarnsfamiljer och antalet uttagna vabdagar är nu högre än på flera årtionden, visar DN:s sammanställning. Enligt barnläkaren Jonas Ludvigsson är det lika bra att vänja sig – den nya vardagen ser ut att vara här för att stanna.

Även om antalet allvarligt covid-19-sjuka barn i förskoleåldern är mycket få, visar Försäkringskassans statistik för vård av sjukt barn (vab) och de beskrivningar från förskolechefer i Stockholm och Göteborg som DN talat med, att oron för smittan snabbt tagit fart efter sommaren. Samtidigt beskriver förskolechefer hur svårt och ibland konfliktfyllt det kan bli för personalen när de ska agera grindvakter framför stressade föräldrar när Folkhälsomyndighetens nyligen uppdaterade rekommendationer ska uttolkas.

– Jag förstår de som tänker och säger att ”gud, jag orkar inte längre, pojken är ju bara snuvig”. Och sedan har vi föräldrar som själva är jätterädda, så det kan vara klart jobbigt för medarbetarna att hantera, säger Ingalill Gustavsson, förskolechef i Farsta i Stockholm.

Att inledningen av denna höst inneburit ett nytt läge blir tydligt när vabdagarna, uttag av tillfällig föräldrapenning, jämförs. De två senaste veckorna har de snabbt tagit fart och från vecka 35 till 36 ökade

vabdagarna med 70 procent. Och jämför man med motsvarande vecka förra året så gjordes 66 procent fler ansökningar om vabdagar första veckan i september i år.

Försäkringskassans nationella statistik tyder på att ökningen framför allt drivs av att samma barn hålls hemma längre.

Eva Jakobsson är samordnare för covid-19 på förskoleförvaltningen i Göteborgs stad. Om svårigheterna att avgöra vilket barn som ska skickas hem och inte, säger hon:

– Det blir en dialog i tamburen. Förvaltningen följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer för när barn ska vara hemma från förskolan, och de ger ju utrymme för tolkningar, mellan pedagoger och vårdnadshavare. Här finns familjer som upplever en press att få ihop både sin vardag och sin ekonomi.

– Någonstans tar ju tålamodet slut, man kanske känner att det inte går ihop. Det blir pressat.

Eva Jakobsson säger att man från förvaltningens sida har valt en strikt hållning i relation till rekommendationerna. Man har också en tät dialog med regionens smittskyddsexperter.

– Vi har en högre tröskel för att komma tillbaka till förskolan om man har symtom. Men jag skulle inte beskriva den som en nolltolerans.
I Farsta är Ingalill Gustavsson förskolechef över en verksamhet med 2 400 barn. Hon säger att man just nu diskuterar hur förskolorna ska fungera så smittsäkert som möjligt inomhus när vi går mot kallare och regnigare dagar där uteleken inte blir lika enkel.

– Nu ska barn med lättare hosta eller lätt snuva kunna komma tillbaka efter sju dagar om de i övrigt är symtomfria, säger Ingalill Gustavsson.
– Men visst kan det bli jättesvårt. Vi är inte medicinskt utbildade. Vi får titta på allmäntillståndet. Men många barn kan ha hosta länge efter att de har varit sjuka. Det finns mycket att ta hänsyn till.

Hur är det för era anställda att agera som en sorts portvakter?

– Vi har skickat ut information till pedagogerna om hur vi ska jobba med detta och vilka direktiv som gäller. De ska ta emot frågorna, men inte hamna i polemik. De mer upprörda föräldrarna ska alltså hänvisas till rektorn.

Det börjar förekomma exempel i såväl Stockholm som Göteborg på att föräldrar begär att få slippa betala förskoleavgiften med hänvisning till covid-19.

– Vi har fått till oss några som vill ha avdrag för att de inte kan utnyttja sin plats. Den här situationen kan nog ibland beskrivas som en gråzon där Försäkringskassan inte alltid går in och täcker upp, och den drabbar familjer, det kan vi absolut se, säger Eva Jakobsson vid förskoleförvaltningen i Göteborg.

Förskoleförvaltningens chef för juridik och ärendehantering Amanda Larsson säger att hon känner till ett fall där en familj tagit Göteborgs stad till kronofogden. Det ska gälla ett barn som familjen av oro för smittan själva valt att hålla hemma.

– Familjen har skickat en faktura som vi har bestridit eftersom barnet har varit välkommet till förskolan, säger Amanda Larsson.

Att barn som har lindriga symtom som torrhosta och snuva enligt Folkhälsomyndighetens nya rekommendationer kan återgå till förskolan om det gått sju dagar sedan insjuknandet är fullt rimligt, enligt Jonas Ludvigsson, barnläkare i Örebro och professor i medicinsk epidemiologi vid Karolinska institutet i Solna.

– Med de flesta infektioner kan man ha kvarvarande symtom under en tid, inte minst snuva och hosta som hos barn kan sitta i i flera veckor.

Kroppen kan ha dödat själva viruset men de skador som viruset ställer till med, den reaktion som viruset drar igång behöver inte vara borta. Feber är däremot tecken på en pågående virusinfektion. Och om sjukdomsförloppet förvärras för varje dag bör man också hålla sig hemma lite längre, även utan feber.

– Det finns ingen magisk gräns och ska man vara ärlig är viruset inte säkert helt borta men nivåerna är förmodligen så låga att det inte spelar något praktisk roll. Jag har blivit kontaktad av föräldrar som varit hemma länge och inte vet vad de ska göra. Att vabba i fem veckor för att barnet är snuvigt blir ett väldigt stort praktiskt problem.

Jonas Ludvigsson menar att detta kommer att vara den nya vardagen för barnfamiljer, även när det kommer ett vaccin.

Folkhälsomyndighetens bedömning är att barn och unga generellt inte behöver vaccineras ”i en första fas”, eftersom de inte drabbas hårt av viruset. Om vaccinet dessutom endast skulle vara effektivt på 50 procent kommer vi att behöva hålla i vår nuvarande livsstil ganska lång tid framöver, enligt Ludvigsson.

– Visst, ett vaccin med 50 procents effektivitet kommer göra nytta genom att till exempel minska antalet dödsfall, men det kommer tyvärr inte att leda till att vi kan ändra vår nuvarande livsstil särskilt mycket eftersom den vaccinerade fortfarande kan få sjukdomen och smitta andra, säger han.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

"Fakta.
Från mitten av april fram till och med mitten av augusti låg antalet vabdagar på ungefär samma nivå som i fjol, ibland över, ibland under. Men de två senaste veckorna har de snabbt tagit fart, från vecka 35 till 36 ökade vabdagarna med 70 procent.

I Göteborgs stad sjönk barnens närvaro förrförra veckan i de kommunala förskolorna till 65 procent från att veckan före ha legat på 73 procent. Personalens närvaro sjönk också, från 91 till 86 procent. Försäkringskassans nationella statistik tyder på att ökningen drivs av att samma barn hålls hemma längre. Medan antalet ansökta vabdagar första halvåret steg med 20 procent ökade antalet mottagare av bidraget med bara 3,5 procent.

Vård av barn (vab) är när man stannar hemma från jobbet eller avstår från att söka arbete för att ta hand om ett sjukt barn.

Ersättningen betalas ut av Försäkringskassan och kallas tillfällig föräldrapenning.
Att vobba innebär att man jobbar hemifrån och samtidigt tar hand om sjuka barn.

Då betalas ingen ersättning ut från Försäkringskassan. "

"Familjen Weilars vardag ändrades i grunden när smittan slog till

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

När coronapandemin slog till skärptes reglerna på landets förskolor. Nu rådde plötsligt nolltolerans mot snor och hosta även för i övrigt friska barn. För familjen Weilar innebar det många veckors vabbande och vobbande om vartannat. Och en helt ny vardag.

Sebastian, 6, står på huvudet i soffan medan lillasyster Alicia, 3, skrattandes tittar på. De har just kommit hem från skola respektive förskola och snart är det dags för middag hemma i Nacka. Några veckor in i höstterminen har de hållit sig friska. Men i våras, när coronapandemin lamslog världen såg tillvaron väldigt annorlunda ut för familjen Weilar.

Plötsligt blev det tvärstopp för det som tidigare varit en oskriven regel bland småbarnsföräldrar, att pigga men snoriga barn kunde lämnas på förskolan.

– Vi var hemma många veckor i sträck i våras när de inte fick vara där om de hade minsta tecken på förkylning, berättar Linn Weilar.

Både hon och maken har heltidsjobb och den nya vardagen krävde därför en hel del pusslande. Att vabba hela den tiden som barnen inte fick gå på förskolan var inte ett alternativ.

– Jag är entreprenör och måste finnas tillgänglig för mina kunder. Om jag skulle vara borta från mitt arbete i tre veckor hade jag fått klappa igen fabriken, säger Linn Weilar, som är distributör av koreansk hudvård och har ett eget hudvårdsmärke.

Varje morgon inledde familjen därför med att göra ett schema för dagen.

– Då fick alla säga vad de behövde eller önskade göra den dagen. Om jag hade ett möte klockan 11 så blev det ett kryss för mamma den timmen. Om barnen ville måla eller gå ut skrev vi upp. Sen satte vi en äggklocka så det blev tydligt när det var dags att byta aktivitet. Eftersom barnen inte kan skriva fick de rita bilder, de tyckte det var väldigt roligt.

Barnens morföräldrar hjälpte till med barnpassningen ibland, andra gånger innebar mötestid filmtid för barnen. Oftast gick det bra, andra gånger gällde det att hitta ett ledigt rum, låsa dörren och bita ihop.

– När man är som mest upptagen är man oftast populärast hos barnen. Då kan man bli arg för att man känner att man just gett dem en rolig timme och borde kunna få jobba lite ifred. Sedan får man dåligt sambete och försöker kompensera att man var arg. Och så håller det på.

Samtidigt har den extra tiden med familjen varit värdefull, enligt Linn Weilar.

– Även om man gått varandra på nerverna emellanåt så tror jag att stressnivån har gått ner när man inte behövt pendla fram och tillbaka till stan utan jobbat hemifrån. Vardagsjäkten har minskat. Barnen tyckte det var väldigt mysigt, man gosade upp med lite godare mat och fick mer tid med varandra.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se "

"Helena Sjödin Öberg: Karriären är inte förstörd av några veckors vabbande

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Råd till mig själv som småbarnsförälder: Håll ut! Din karriär klarar av vabbande under några veckor.

Jag var sämst. Sämst på att jobba och sämst på att vara förälder. De första småbarnsåren var det inte sällan jag grät, när alla ambitioner om att vara både en bra mamma och en kompetent yrkeskvinna försvann lika snabbt som febertermometrar och suppositorier blev en del av vardagen. Bäst blev jag på att läsa in mig på ”luftvägsinfektioner” och ”öron-näsa-hals”.

Två av barnen hade en konstant snorsträng i tre år, ett annat dreglade och krävde flera dagliga klädbyten. En konflikt uppstod mellan förskolepersonalen (som lät mina barn snora och dregla) och föräldrarna till ett väldigt infektionskänsligt barn.

Vem ska vabba? Vi eller de?

Jag är djupt imponerad av personalen som nu under coronakrisen lyckas navigera mellan de olika intressena på förskolan. För det är, som så ofta, inte bara barnen de ska ta hand om. I farstun står föräldrar som pressats till bristningsgränsen av stress och dåligt samvete för att inte räcka till. Hur många gånger får förskolepersonalen klä skott för föräldrarnas missriktade frustration?

Det är föräldrar som är livrädda för att de älskade, älskade barnen ska bli svårt sjuka, eller för att de ska bli lätt sjuka så att det återigen blir vab eller vobb. Men det är samtidigt föräldrar som har stannat hemma i veckor med barn som snorar och som nu ger upp idén om att hålla dem hemma tills snoret försvunnit. Och som kanske oroar sig för varsel och uppsägningar.

DN:s grafer visar att vabbandet stigit som ett spjut de senaste veckorna. Enligt en rapport från Unionen 2018 vobbar var fjärde förälder, vilket betyder att ytterligare tusentals föräldrar har sina barn hemma, utan att det syns i Försäkringskassans statistik.

Många undrar hur länge det ska fortsätta, men svaret är inte lätt. Folkhälsomyndighetens riktlinjer stämmer inte alltid med barnens symtom och i många fall kommer det att vara förskolans personal och föräldrarna själva som får avgöra.

Vems är felet att livet inte går att planera? Inte förskolepersonalens i alla fall.

Nu är mina barn vuxna och om jag hade kunnat ge mig själv ett råd under småbarnstiden hade det varit: ”Försök att hålla ut!”.

Snorsträngarna försvinner och dreglandet upphör. Karriären är inte förstörd av några veckors vabbande och du har troligen minst trettio års arbete kvar. Det innebär att säkert minst 30 000 möten och över 100 000 mejl återstår ...

Just nu märks också en större förståelse i hela samhället, även hos chefer och arbetskamrater. Vi är alla drabbade av corona.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se "

" 200 miljoner ska satsas för att stoppa bidragsfusk

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Regeringen skärper åtgärderna mot skattefusk och missbruk av bidragssystemen genom att tillföra mer pengar till flera myndigheter. – Vi vill stoppa pengarna till de kriminella nätverken, oavsett om det är mc-gäng, klaner eller mer löst sammansatta nätverk, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

I höstbudgeten, som presenteras om drygt en vecka, är regeringen och samarbetspartierna C och L överens om en satsning på mer resurser till ett flertal myndigheter för att hindra skattefusk och välfärdsfusk. Nästa år handlar det om ett tillskott på cirka 200 miljoner kronor.

– Vi har byggt upp våra välfärdssystem för att skydda de svagaste och sköraste i samhället. Därför är det otroligt viktigt att jobba stenhårt mot dem som försöker utnyttja systemet. Att våra välfärdssystem används för att försörja kriminella nätverk är särskilt allvarligt, säger Magdalena Andersson.

Enligt en utredning som presenterades i slutet av förra året uppgår felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen till 18 miljarder kronor om året. Ungefär hälften beräknas vara medvetet fusk.

Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Migrationsverket får nu ett uppdrag att arbeta hårdare mot de felaktiga utbetalningarna. Det övergripande målet är att minska fusket i välfärdssystemen.
– Det är väsentliga summor som försvinner i medvetet fusk. Vi kommer att vara tydliga med att de här pengarna ska användas till att systematiskt och hårdare jobba med att stoppa fusket, säger Magdalena Andersson.

Finansministern anser att tillskottet till myndigheterna ger förutsättningar för krafttag mot dem som missbrukar välfärdssystemen.

– 200 miljoner är en omfattande satsning så det är klart att med det här kommer det att vara fler personer som jobbar med att förhindra fusk.

Men för att de ska kunna jobba effektivt så handlar det också om vilken lagstiftning vi har, säger Magdalena Andersson.

– Vi vill stoppa pengarna till de kriminella nätverken, oavsett om det är mc-gäng, klaner eller mer löst sammansatta nätverk. Det här är ett led i att stoppa penningtillförseln dit, fortsätter hon.

Hur mycket pengar som försvinner till kriminella nätverk finns det i dag ingen säker uppgift om.

– Det ligger lite i sakens natur. Det är svårt att mäta skattefusk också, säger Magdalena Andersson.

Hon framhåller att det finns fler skäl till att skärpa tillsynen av utbetalningar från de gemensamma välfärdssystemen.

– Det är viktigt att pengarna hamnar rätt. Annars riskerar det att undergräva legitimiteten i välfärdssystemen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

”Människor vågar inte tacka ja till en plats för nära och kära”

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Social- och omsorgsnämnden i Lidingö fick veta att läkare på distans beslutat om palliativ vård för åtta covidsjuka äldre. L kräver nu att regionen garanterar att läkare är på plats när vården ska gå över från kurerande till palliativ. – För oss handlar det här om liv och död, säger socialutskottets ordförande Suzanne Liljegren (L).

Lidingö har drabbats hårt av covid-19 och kommunen inrättade i våras en särskild avdelning för att isolera covid-smittade och begränsa smittspridningen från de fyra äldreboenden som drivs i kommunens regi. Sammantaget vårdades 22 äldre covid-sjuka på avdelningen. Den mest intensiva perioden med smitta och avlidna var över då de förtroendevalda i omsorgs- och socialnämnden vid ett nämndmöte i maj fick information om covid-vården av en ansvarig läkare från Capio Legevisitten som svarar för läkarinsatserna. Informationen fick Suzanne Liljegren, (L), ordförande i socialutskottet och ledamot i nämnden, att reagera.

– Hon sa att besluten om palliativ vård fattats av läkare på distans. Jag tänkte – ”nu hörde jag fel”, säger Suzanne Liljegren.

Som svar på direkt fråga fick hon sedan klart för sig att av de totalt åtta äldre som avlidit i covid-19 på avdelningen, hade ingen bedömts av läkare på plats innan beslut fattades om palliativ vård. Ingen hade heller remitterats vidare till sjukhus, uppger Liljegren.

Siffror från Socialstyrelsen har nyligen visat på en stor variation i landet i andelen covid-sjuka äldre inom äldreomsorgen som fått sjukhusvård. Stockholms län sticker ut med en mycket låg andel som remitterats till sjukhus, 16 procent, jämfört med 90 procent av äldre med hemtjänst.

– Det är allvarligt – om personer har hemtjänst kan de själva eller anhöriga avgöra om de ska skickas till sjukhus. På särskilt boende är det läkaren som avgör, säger Suzanne Liljegren.

Kommunen märker nu av en tydlig nedgång i antalet belagda platser på kommunens vård- och omsorgsboenden sedan i februari.
– Människor vågar inte tacka ja till en plats för sina nära och kära, för de är rädda för att man inte ska skicka en ambulans.

För att försäkra sig om läget vände sig Suzanne Liljegren även till Thomas Lindén på Socialstyrelsen, och fick klart för sig att ett beslut om palliativ vård kan fattas på distans endast i undantagsfall.

I ett brev till den särskilda sjukvårdsledningen i regionen, RSSL, efterfrågar Suzanne Liljegren tillsammans med Liberalerna i kommunen en försäkran om att alla beslut om Lidingöbor ska få livsuppehållande vård eller palliativ vård normalt ska fattas av minst en läkare på plats.

Kommunpolitikernas engagemang har fått gehör lokalt, och flera pensionärsorganisationer har uttryckt sitt stöd, enligt Liljegren.
Mitt i centrum ligger seniorboendet Tor, där de engagerade i den lokala hyresgästföreningen Toringarna följer frågan.

– Vi står helt bakom det – det är ju en försäkring för oss om det skulle bli aktuellt, säger Ingvar Mattsson, ordförande i föreningen.

Han och de övriga i styrelsen har ställt sig bakom liberalernas krav. De boende har alla nått en respektingivande ålder, men klarar sig ännu i sina egna lägenheter, där vissa av de boende har hemtjänst.

– Jag tycker att det är förskräckligt att så många äldre som dött som inte har fått en läkarbedömning, säger Karin Westberg, 85.

Men regionen utfärdar inga garantier.

I ett svarsbrev till Liberalerna hänvisar Christoffer Bernsköld, enhetschef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen, till riktlinjer från Socialstyrelsen och skriver:

”Läkaren måste i varje enskilt fall göra en individuell bedömning om det är lämpligt att genomföra läkarbesöket på distans eller om patientens vårdbehov förutsäger en fysisk kontakt. Det innebär att vi från Regionens sida inte kommer formulera ett krav med likande innehåll som du frågar om, utan kommer fortsätta följa de riktlinjer som socialstyrelsen ger ut”.

Christoffer Bernsköld säger till DN:

– Som region kan vi inte gå in och garantera att det sker på ett visst sätt. Det är läkare och personal på boendena som avgör vad som är mest lämpligt.

Suzanne Liljegren är inte nöjd med svaret.

– Jag uppfattar att undantagen har blivit rutin. Att läkare är på plats återigen måste bli det normala – enligt Socialstyrelsens riktlinjer. Margareta Danelius, chefläkare för Capio Sverige, skriver i ett mejl, att hon inte känner igen beskrivningen av ärendet:

”Våra läkarinsatser på särskilda boenden har organiserats utifrån Socialstyrelsens riktlinjer. Undvikandet av annat än oundgängliga av fysiska kontakter har syftat till att värna om patientsäkerheten genom att begränsa smittspridningen bland våra sköra äldre.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Fakta. Kraven på läkare
Enligt Socialstyrelsen ska läkare vidta flera åtgärder vid ett beslut om att övergå till palliativ vård, då man inte längre utgår ifrån att bota utan att ge så bra livskvalitet som möjligt. Läkaren ska:

Vara väl förtrogen med patientens sjukhistoria och aktuellt tillstånd. Förklara och inhämta – innan beslut – patientens och de anhörigas inställning till övergången.

Rådgöra med en legitimerad kollega.

Hålla så kallade brytpunktsamtal i anslutning till beslutet.

Informera patient och anhöriga om beslutet.

Dokumentera beslutet tydligt, så att det ska framgå för andra inom vården vad som är beslutat och varför.

Fakta. Covid-19 och särskilt boende
Lidingö stad är en av 40 kommuner i landet med flest avlidna i särskilt boende, i relation till det totala antalet avlidna i kommunen, visar Inspektionen för vård och omsorg, Ivos pågående granskning av äldrevården.

Sammantaget har 54 avlidit med covid-19 på Lidingö. 33 avlidna har bott på särskilt boende.

16 procent av de avlidna med covid-19 i särskilt boende i Region Stockholm har remitterats till sjukhus. I Skåne är motsvarande siffra 29 procent.

Källa: Socialstyrelsen, Lidingö stad "

" Socialstyrelsen: ”Det här har vantolkats”

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Alla läkarbesök kan inte dras in för att förhindra smitta på äldreboenden, enligt Thomas Lindén, statschefläkare och avdelningschef på Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har rekommenderat att fotvård, frisörer och tandvård inom äldreomsorgen skulle pausas och rutinmässiga läkarbesök kunde ersättas med konsultation per telefon eller digitalt.

Sedan dess har bland andra DN beskrivit flera fall där läkare varit frånvarande och fattat beslut om palliativ vård på telefon, utan att meddela anhöriga. I Stockholm har även de fysiska läkarbesöken minskat kraftigt under pandemin.

– Syftet med den rekommendationen är att man inte ska ha ronder som tidigare – att varje vecka gå in från rum till rum och besöka varje patient. Det här har vantolkats. Att man skulle dra in all läkarvård – jag kan inte förstå hur en sådan idé kan uppstå i huvudet på en legitimerad sjukvårdspersonal, säger Thomas Lindén, statschefläkare och avdelningschef på Socialstyrelsen.

Socialstyrelsens riktlinjer för palliativ vård kom för flera år sedan. Dessutom finns en särskild skrift om att ge eller inte ge livsuppehållande behandling.

– Den som bedriver hälso- och sjukvård är skyldig att känna till det – precis som att du måste kunna trafikreglerna om du kör bil.

Lindén har veckomöten med regionernas chefläkare där man utbyter erfarenheter, men Region Stockholm närvarar inte.

– Varför vet jag inte. Det är frivilligt att delta, säger han och fortsätter: – De flesta regioner har tvärtom ökat läkarbesöken till särskilda boenden. Det har förmodligen, förutom minskad smittspridning, även andra kvalitetsvinster.

Det är enligt Thomas Lindén möjligt att fatta beslut om palliativ vård på distans – men för det finns ett viktigt villkor: kontinuerlig kontakt med samma läkare under längre tid.

– Man måste känna patienten – ha haft samtal om inställning till ett sådant beslut om det skulle uppkomma, och träffat patienten under förloppet. Och man har förstås samma skyldighet att ha brytpunktssamtal med patient och anhöriga innan, rådgöra med kollega, informera patient och anhöriga och dokumentera i journalen. Har det skett övertramp?

– Det vet inte jag. Men Ivo har valt att titta närmare på detta. I större delen av landet ansvarar den lokala vårdcentralen för den medicinska behandlingen av äldre på boenden. I Stockholm har regionen upphandlat den tjänsten. Den som vinner har rätt att anlita en underleverantör. Utan att veta föreställer jag mig att det kan vara svårare att upprätthålla kontinuitet eftersom man hanterar läkarservice till äldreboenden på det viset.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

" Krock mellan stadens två it-system

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Vissa anställda i Stockholms stad har svårt att kommunicera digitalt, får problem med att boka mötesrum och en del får konton registrerade med falska personnummer. Orsaken: Kommunen använder två separata it-system från olika företag – som inte fungerar tillsammans.

Stockholms stad har mer än 40 000 anställda. Många av dem har svårt att kommunicera med varandra digitalt eller utbyta information. Detta eftersom staden har valt ett annorlunda upplägg för sina it-system: Två helt separata bolag levererar två olika plattformar med allt från e-post till datorer och serverfunktioner.

I veckan gick ett meddelande ut till stadens anställda, där problemen beskrivs. Där framgår också en plan för att åtgärda vissa av dem. Men också att flera brister inte går att ordna och kommer finnas kvar.

DN har tagit del av dokumentet, där det upplägget beskrivs. En anställd tillhör antingen it-stödet som levereras av företaget Tietoevry, eller motsvarande från Fujitsu. En anställd som behöver samarbeta med någon som tillhör den andra leverantören får direkt problem:

”Uppdelningen i två leveranser innebär både organisatoriska, administrativa, ekonomiska och säkerhetsmässiga utmaningar”, skriver staden i dokumentet.

I praktiken delar detta de anställda som på två öar: Kalendrar, adressböcker och vissa e-postfunktioner fungerar inte över gränserna.

Det är svårt eller omöjligt att dela digitalt material via så kallade gruppdiskar. Och vardagliga sysslor som att boka rum fungerar mellan plattformarna. ”Det kan även vara problem att kommunicera över Skype och Teams (Microsofts samarbetsverktyg, reds anm.) över leveransgränserna”, skriver staden i dokumentet.

Alla stadsdelsförvaltningar samt arbetsmarknadsförvaltningen och kulturförvaltningen har verksamheter och personal i båda leveranserna. Stadsledningskontoret, stadsarkivet och serviceförvaltningen levererar tjänster i båda leveranserna och påverkas därmed också.

Som nödlösning får staden ta till en del okonventionella metoder. Vissa anställda på centrala roller måste ha dubbla konton, med tillgång till båda systemen. Men här uppstår problemet att ett personnummer bara får användas i det ena systemet. Därför ska falska personnummer – ”fingerade” som staden kallar dem – användas för alternativa konton.

På listan över problem som staden inte bedömer kunna lösas finns problem med rumsbokningar, att dela filer i gruppdiskar och samarbete i e-postsystemet. Där får anställda försöka använda alternativa arbetssätt.

Dubbla avtal och leverantörer har ställt till med problem i Stockholms stad förr. DN kunde i höstas berätta hur skolor riskerade en miljonsmäll, på grund av försenade it-tjänster som tvingade dem att fortsätta använda ett äldre, dyrare avtal.

Men situationen med dubbla leveranser i hela kommunen har en annan bakgrund. Skolor och annan pedagogisk verksamhet bedömdes ha så annorlunda behov att Stockholms stad tidigare beslutade att upphandla dess datorer och it-system separat.

Att de anställda delades i två tekniska läger är en konsekvens av det.
– Vi som har jobbat med det här har vetat hela tiden att det här kommer att vara en utmaning. Det är ingen chock eller överraskning, säger Stefan Carlson, teknikchef på Stockholms stad.

Vad är det största problemet?

– Det största problemet är att det finns förvaltningar i staden som har användare i bägge leveranserna. Det skapar svårigheter med samarbete. Ska man samarbeta med någon som sitter i den andra leveransen så finns det en teknisk komplexitet i det.

Han betonar att majoriteten anställda inte behöver arbeta över gränserna, men att problemen uppstår i förvaltningar som arbetar med både utbildning och annat.

Även om vissa åtgärder kommer vidtas för att förbättra situationen så flaggar Stefan Carlson för att exempelvis delning av information mellan leverantörerna inte kan öppnas hur som helst. Detta av säkerhetsskäl.

– Vi kan inte bara öppna spjällen och låta den ena miljön vara öppen mot den andra. Då brister vi i informationssäkerhet.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Linus Larsson
linus.larsson@dn.se "

" De pekades ut som Kevins mördare – så har familjen levt med det stora traumat

DN MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Under 20 år levde familjen Dahlén-Karlsson med den stora hemligheten. Att deras två små pojkar Christian och Robin pekats ut som barnamördare av polisen. Efter en granskning av DN och SVT kunde bröderna våren 2018 helt avföras som misstänkta. Nu berättar familjen om hur det har varit att leva med ett trauma som de var tvungna att hålla inom sig.

När föräldrarna Weine Dahlén och Annika Karlsson samt bonusmamman Eva Dahlén får veta att pojkarna, fem och sju år, erkänt att de dödat sin kompis Kevin, fyra år, raseras deras tillvaro. Familjen placeras på en barnpsykiatrisk klinik i Karlstad och därefter på ett behandlingshem.

Weine, Eva och Annika är fullständigt nedbrutna. Polisens besked har kommit som en chock. De kan inte ta in att barnen skulle ha gjort något så fruktansvärt.

Samtidigt finns det hela tiden ett tvivel som gnager om att något inte stämmer. Men det håller föräldrarna inom sig. Om de ifrågasätter polisutredningen är de rädda för att barnen tas ifrån dem.
Rädslan för att hemligheten skulle komma ut har legat som ett tungt ok över familjen i två decennier.

– Det satte sig väldigt kraftigt i kroppen och sitter faktiskt kvar än i dag, säger Weine Dahlén, brödernas pappa.

För sönerna Christian Karlsson och Robin Dahlén var det svårt att bära på en hemlighet som så fullständigt styrde hela familjens tillvaro.
– Jag har alltid vägrat acceptera att vi skulle ha gjort det. Men jag har aldrig kunnat släppa det helt. Det har alltid funnits där. Man ville så gärna förklara att ”det här har hänt mig, men jag lovar att det var inte jag”, säger Robin, yngste sonen.

Våren 2017 granskade DN och SVT oberoende av varandra polisutredningen bakom det så kallade Kevinfallet. Båda kom fram till att bröderna inte kunde ha dödat sin barndomskompis. De hade alibi. Och något riktigt erkännande fanns inte i de sekretessbelagda protokollen.

Familjen Karlsson-Dahlén valde att träda fram. Att ta del av förhören blev närmast en chock för familjemedlemmarna. Samtidigt blev granskningarna en vändpunkt för familjen. Året därpå kunde en återupptagen förundersökning fria bröderna helt från alla misstankar. Nu vill de själva beskriva vad de har varit med om. Tillsammans med författaren Andreas Slätt, berättar de i boken ”Berättelsen om Kevinfallet” (Forum förlag) om hur utpekandet av pojkarna som barnamördare har påverkat deras liv.
○ ○ ○

De vuxna i familjen upplevde inte att de fick något stöd av samhället efter utpekandet. Någon plan för att hjälpa familjen såg de aldrig till. De fick själva ta ansvar för att komma vidare i sina söndertrasade liv.
– Vi var försökskaniner och fick ingen hjälp alls. Vi mådde skit, men det fick vi svälja för barnens skull. Annars fick vi inte vara kvar med dem, säger Weine Dahlén i dag.

Alla tre vuxna var sjukskrivna eller föräldralediga. De fick inte röra sig utanför sjukhuset utan övervakning.

Samtalen med personalen handlade nästan enbart om barnen hade sagt något mer som kunde vara av intresse för polisen. Detta trots att förundersökningen var avslutad.

– Det blev som att förhören fortsatte. Allt som barnen sade skulle föras vidare till polisen, säger Annika Karlsson.

Weine, Eva och Annika upplevde att personalen letade efter förklaringar till mordet i barnens uppväxt. Att det hade något med deras eget föräldraskap att göra. Det fick föräldrarna att känna en misstro mot varandra.

Men viktigast för alla var att hemligheten inte skulle komma ut. Man pratade inte gärna om den inom familjen heller.

– I tonåren kunde jag tänka ”hallå, ser ni inte mig? Jag behöver prata om det”. Nu i efterhand förstår jag ändå att det var rätt att lägga det bakom sig, glömma och fokusera på det man vill göra framåt, säger Robin Dahlén.

Under sin tidiga uppväxt gjorde båda pojkarna allt för att tränga undan hemligheten. Det påverkar deras liv än i dag. Robin är till exempel alltid extremt fokuserad på det han gör.

– Nu förstår jag att det har med min barndom att göra. För att slippa tänka på det hemska gick jag fullständigt in i olika aktiviteter. Jag cyklade, spelade innebandy eller dataspel tills jag stupade. Då somnade jag och slapp tänka på Kevins död, säger han.

○ ○ ○

Under tonåren har både Robin och Christian var för sig haft perioder när de i hemlighet dammsugit internet på allt de kunde hitta om Kevinfallet. När Robin hade gått igenom det material han samlat på sig var han övertygad om att de var oskyldiga. Nu ville han berätta detta för omvärlden. Men hans pappa sade absolut nej.

– Det kunde bli förödande för oss. Robin blev rasande. Vi blev jätteovänner och pratade inte med varandra på 14 dagar, säger Weine.

Varje gång Kevinfallet uppmärksammades på någon löpsedel eller på tv så tog familjen en diskussion om det och uppmanade varandra att vara extra vaksamma. Föräldrarna hade en skriftlig plan för vad de skulle göra om hemligheten avslöjades: en väska stod alltid packad vid sängen, en detaljerad färdplan fanns nedtecknad till två gömställen i norra och södra Sverige, ifall de blev tvingade att fly.

Weine säger att det svåraste har varit att hålla ständig koll på sina barn så att de inte skulle säga för mycket.

– Det är svårt att prata om, men som pappa har jag styrt dem med järnhand. Jag känner att jag har varit alldeles för hård mot dem, säger han.

Christian och Robin protesterar och säger att de förstår att det har varit nödvändigt.

– Som ungdom kunde man tycka att vi var lite väl hårt hållna. Men när vi ser tillbaka så förstår vi ju varför du gjorde det. Och ska jag vara ärlig så har ni inte varit mer stränga än någon annan, säger Christian.

Under pojkarnas uppväxt har det funnits många tillfällen när hemligheten varit nära att komma ut. Robin berättar att det kunde hända när han var på fest och någon hängde med ut för att röka. Plötsligt kunde de säga: ”Jag vet vem du och din bror är. Jag vet att ni dödade er bästa kompis i Arvika när ni var små.”

– Då var man tvungen att säga att ”hör du inte hur sjukt det låter – skulle jag ha gjort nåt sånt?”, och börja skratta, säger Robin. Flickvännerna var det särskilt svårt att hålla tyst inför. Christian berättar att han ville vara helt ärlig, men det gick ju inte.

– Jag sade att jag var oskyldigt dömd för något jag inte gjort. Men jag kunde ju aldrig bevisa att jag var oskyldig eftersom jag inte var frikänd. Det kändes inte bra, säger han.

År 2000 bestämde sig mamma Annika för att försöka fokusera på något annat. Hon började på en naturbruksutbildning i hästskötsel. Flera av hennes klasskamrater visade sig vara från Arvika.

– Jag kände att jag var tvungen att berätta att jag också kom därifrån, och att jag hade en son. Jag vågade inte berätta att jag hade två, för då skulle någon kanske räkna ut det, säger hon.

○ ○ ○

När vi träffar familjen Karlsson-Dahlén är det svårt att föreställa sig allt de har gått igenom. De känns som en harmonisk familj och utstrålar en stark kärlek och närhet till varandra. De skämtar mycket och har nära till skratt.

Alla har kommit vidare i livet på ett bra sätt efter att bröderna friats från alla misstankar. Men det finns en sak som Weine har svårt att komma över: att han en dag i augusti 1998 tog med sina pojkar till polisen för att de kanske hade saker att berätta om Kevins död.

– Det är det största misstaget jag har gjort i mitt liv och kan inte släppa det än i dag. Jag känner mig medskyldig till allt lidande som mina pojkar har fått gå igenom, säger han.

Men hans söner tycker i dag inte att deras pappa gjorde något fel. De vill att han ska glömma det och gå vidare.

– Du ville ju bara hjälpa till och göra det man ska göra, säger Christian och tittar på sin pappa.

○ ○ ○

Weine och Eva kunde så småningom flytta in i ett eget boende tillsammans med Robin. Eva fick jobb på en förskola. Weine började arbeta som lastbilschaufför. Annika flyttade till ett eget hem med Christian.

Nästan alla vänner hade sagt upp bekantskapen med Weine, Eva och Annika. De fick börja söka nya kontakter.

– Det var nog den perioden som lade grunden till att vi hittade en styrka som familj igen. Då fick vi börja tänka själva och prata med varandra utan att personalen satt och lyssnade och bedömde oss, säger Annika.

Barnen gick i vanlig skola, även om de tvingades ha behandlingsassistenter med sig varje dag ända fram till femman för att övervaka dem.

– De hade gjort en massa undersökningar på mig och Robin för att de trodde att vi var farliga, att det fanns någon skada hos oss, säger Christian.

En av assistenterna kom att bli en viktig person i Christians liv.
– Jag fick följa med honom och prova på och spela innebandy med hans lag. Han lånade mig sin klubba och jag gjorde det första målet. Det glömmer jag aldrig!

När familjen kom ur myndigheternas klor började vardagen normaliseras så smått. Men ibland uppstod situationer som förpassade familjemedlemmarna tillbaka in i den mörka hemligheten.

En dag kom Christian hem överlycklig och berättade att han blivit bjuden på födelsedagskalas. Men barnpsykologen sade nej.
– Efter det frågade Christian aldrig mer om han fick gå på födelsedagskalas, berättar Annika.
○ ○ ○

I DN:s och SVT:s granskningar av Kevinfallet framkom hur extremt många och långa polisförhör de två små pojkarna utsattes för. Föräldrarna var införstådda med att förhören hölls.

Hur tänker ni föräldrar kring detta i dag?

– Vi blev lurade på ett sätt. De sade till oss att vi kunde känna oss trygga med att lämna Christian och Robin med poliserna. De hade med sig barnpsykolog varje gång. Om det blev jobbigt för pojkarna skulle de avbryta, säger Eva.

För föräldrarna var det viktigaste då att hjälpa till så att fallet med Kevins död kunde bli löst. Först i december 2016 kunde familjen ta del av hela förundersökningen.

– Först då förstod vi vilket spel de har spelat och vilken falsk trygghet de vaggade in oss i. Och hur de har spelat ut oss mot varandra. Det var ett jättesvek, verkligen, säger Annika.

Hur ser ni söner på hur era föräldrar agerade då?

– De hade inte mycket val, de blev ju styrda i hur de skulle göra. De skötte det bra, annars hade vi inte blivit de vi har blivit. Jag är helt nöjd med vem jag är i dag. När jag tänker tillbaka på min uppväxt har jag mest positiva minnen, säger Christian.

Från alla förhören hos polisen eller tiden på behandlingshemmet har dock vare sig Christian eller Robin några särskilt tydliga minnen. Men de har ändå satt djupa spår i deras liv, inser de i dag.

– Jag har haft en återkommande dröm om att jag ligger i fosterställning och gråter, berättar Robin. När jag kunde ta del av polisens förundersökning förstod jag att det var när jag vallades på platsen där Kevin dog.

Christian berättar att han inte står ut med folk som upprepar saker, vilket han i dag tydligt kopplar till de utdragna förhören där poliserna försökte få honom att säga det de önskade.

– Alla dessa upprepade frågor om samma sak har verkligen skapat ärr hos mig. Sedan dess reagerar jag väldigt starkt om någon frågar

samma sak flera gånger, kanske för att de inte hört att jag redan svarat, säger han.

Att skriva av sig inför boken blev ett sätt att bearbeta alla jobbiga upplevelser. Att få ett avslut.

Hur har ni fått familjen att hålla ihop?

– Det har aldrig varit särskilt komplicerat. Vi har alltid satt barnens bästa i fokus. Att inte älta bakåt, utan det har varit framåt som har gällt, även om man ibland bara har kunnat blicka en timme framåt i taget, säger Annika.

○ ○ ○

I somras avslogs brödernas ansökan om skadestånd för sin förlorade barndom. Ändå känner de ingen bitterhet, utan vill blicka framåt.
– Det handlar ju inte om pengarna eller att vi vill ha en ursäkt. Det enda vi önskar är att någon ställer sig upp och tar ansvar för det som hände, säger Christian.

Något som har betytt särskilt mycket för familjen Karlsson-Dahléns helande är att de har lärt känna Kevins föräldrar, som de nu ser som sina vänner. Familjerna förenas i sina erfarenheter av att inte ha fått stöd av samhället.

– Det är vi som varit dömda som har fått allt fokus. Men det är inte vi som har haft det värst. Kevins familj har ju haft det svårast av alla. De har ju mist ett barn, säger Robin.

Vad minns ni av Kevin?

– Kevin var en ung, bestämd och väldigt livlig kille som älskade att cykla. Ett starkt minne jag har är att vi kastade ut sand från en sandlåda på asfalten och så cyklade vi och sladdade, säger Robin, som var bästa kompis med Kevin.

Hur ser ni på framtiden?
– Vår tid är nu. Nu kan vi planera framåt för första gången på tjugo år, säger Weine.

– Jag har fortfarande svårt att skapa några förhoppningar om framtiden. I stället tar jag en dag i taget och är helt till freds med det jag har. Jag är nöjd med att ha landat där jag är och det är bra så, säger Christian.

Av de inblandade i förundersökningen har en polis och en förhörsledare haft kontakt med familjen och bett om ursäkt. Från förundersökningsledaren, barnpsykologen och socialförvaltningen i Arvika har familjen inte hört något sedan bröderna friades från alla misstankar.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se "

"Fakta. Kevinfallet
Fyraårige Kevin hittades död på en lastpall vid stranden i stadsdelen Dottevik i Arvika den 16 augusti 1998. Två kompisar till Kevin, sju och fem år gamla bröder, förhördes först som vittnen.

Den 2 november samma år kallade polisen i Arvika till presskonferens och pekade ut bröderna som skyldiga till Kevins död. Detta sedan

bröderna skulle ha erkänt att de dödat Kevin. Pojkarna var endast skäligen misstänkta, alltså den lägre misstankegraden.

Bröderna och deras familj placerades på barnpsykiatrisk klinik och därefter på ett behandlingshem.

Granskningar i både DN och SVT våren 2017 visade att de två bröderna pressats hårt med ledande frågor under elva veckor i många och mycket långa förhör. De vallades också på brottsplatsen. Experter sade att metoden strider mot hur barnförhör bör utformas.

Granskningarna visade också att bröderna hade alibi för tidpunkten. Förundersökningsledare Rolf Sandberg kontaktade tidigt i utredningen psykologiprofessor Sven Å Christianson, uppmärksammad för sina teorier om ”bortträngda minnen”. DN:s granskning visade att han haft en betydelsefull roll i utredningen.

Från och med granskningarna framträdde bröderna Christian Karlsson och Robin Dahlén och deras familj offentligt. Efter granskningarna återupptogs förundersökningen igen.

Den 27 mars 2018 meddelade åklagaren Niclas Wargren att bröderna Christian Karlsson och Robin Dahlén frikänts från alla misstankar. Wargren kritiserade förhören med barnen. Deras berättelser bedömdes som otydliga, motsägelsefulla och inkonsekventa. Han framförde också att Kevins död kan ha varit en olycka.

I slutet av juli 2020 avslog justitiekanslern brödernas skadeståndsansökan. Skälet var att preskriptionstiden gått ut.

Fakta. Familjen Karlsson-Dahlén i dag

Christian Karlsson. 29 år, bor i Grums kommun med frun Rebecka och sonen Maximilian. Söker jobb som truckförare. Aktiv i e-sport.

Robin Dahlén. 27 år, bor i Överkalix med sambo, två av hennes två döttrar och två hundar. Jobbar med modulbyggnationer av hela lägenheter och badrum. Mycket engagerad i e-sport. Spelar innebandy i div 2.

Weine Dahlén. 51 år, pappa, bor i Mangskog med sin fru Eva och Robins son André. Arbetar som utbildningsansvarig inom transportsektorn. Domare i innebandy.

Annika Karlsson. 48 år, mamma, bor utanför Arvika med maken Ronny och dottern Iza, tio år. Arbetar som redovisningskonsult.

Eva Dahlén. 52 år, brödernas bonusmamma, bor med Weine och André i Mangskog. "

Sven-Eric Liedman 7 september
" Det enda heliga i dagens värld är egendomen

DN MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Det sensationella med ekonomen Thomas Piketty är hans långa historiska perspektiv. Han vandrar obesvärat genom århundradena – och framhåller att dagens svindlande klyftor påminner om 1900- talets början. Sven-Eric Liedman läser ”Kapitalet och ideologin”.

Thomas Piketty
”Kapitalet och ideologin”
Övers. Öyvind Vågen, Monidal förlag, 1 165 sidor

Thomas Piketty är ett fenomen. Hans bok ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” från 2013 framstår i efterhand som en vattendelare.

Märkligt nog slog denne fransman igenom framför allt i USA. Medan han själv förblivit Paris trogen har andra franska ekonomer som delar hans grundsyn nu etablerat sig vid centrala amerikanska universitet och blivit mycket inflytelserika.

Efter Piketty blev det lättare att angripa den ekonomiska ordning som vuxit fram sedan 1970-talets slut. Strömlinjeformade ekonomer hade länge lyckats övertyga tongivande opinionsbildare och politiker om att utvecklingen var helt enligt naturens ordning. Alla hade glädje av att miljardärerna blev fler. Det var också ofrånkomligt att den gamla välutbildade medelklassen fick det sämre, liksom att det växte fram jobb så tillfälliga och så illa betalda att ingen kunde leva ett rimligt liv på dem.

Piketty talade om den ”konservativa anglosaxiska revolutionen”, och det är en beteckning som borde bli gängse. Det är verkligen en revolution som förändrat världen på djupet. Men det är viktigt att komma ihåg att den hänger nära samman med en annan revolution, den digitala. Utan datorerna hade ekonomin inte kunnat fungera som den gör, med blixtsnabb kommunikation och lika blixtsnabba beslut om köp och försäljning. Världen har upplevt en globalisering långt mer genomgripande än den som avbröts av första världskriget.

Pikettys betydelse ligger inte i att hans ekonomiska teori är originell.

Visst står han närmare Keynes än Friedman eller Hayek, och han har en klockarkärlek till Marx; men det sensationella är hans långa historiska perspektiv. Medan den svenske eller amerikanske genomsnittsekonomen har ett minne som sträcker sig tillbaka till finanskrisen 2007-08 vandrar Piketty obesvärat genom århundradena, och han har en överskuggande tes: utvecklingen i dag påminner om den som rådde årtiondena före första världskriget. Även då var de ekonomiska klyftorna svindlande, och även då samlades förmögenheterna på allt färre händer. Även då var den säkraste vägen till rikedom att ärva den.

Detta är en avgörande tankefigur inte bara i ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” utan också i Pikettys andra storverk, ”Kapitalet och ideologin”, som kom på franska 2019 och som nu översätts till mängder av språk. Myndigheter i Kina vill censurera utgivningen och

få bort avslöjandet om den skriande ojämlikheten i landet. Piketty säger nej.

Den svenska översättningen förligger nu (från engelska!) av Öyvind Vågen (Mondial). Samma botemedel rekommenderas som i förra boken: kraftigt progressiva skatter på förmögenheter och arv av det slag som genomfördes i synnerhet efter andra världskriget i många länder och inte minst i USA. Den kuren var en bidragande orsak till den exempellösa ekonomiska och sociala utvecklingen fram till 1970-talets kriser.

Men hur skulle man enligt Piketty kunna återskapa ett sådant skattesystem när motståndarna till det är så mäktiga? Det är huvudfrågan i den nya boken.

För att komma dit tar han åter ett stort grepp på historien. Den nya boken är ännu mer omfattande än den förra; den svenska översättningen är på 1 165 sidor. Ett långt kapitel handlar om ojämlikheten i det förflutna, ett annat om slaveri och kolonialism. Här har Piketty samlat ett väldigt material från hela klotet. Ojämlika samhällen är normalt tredelade, med prästerskap, adel och alla de övriga som buntas ihop i det tredje ståndet.

Under 1800- och 1900-talen sker en genomgripande förändring till vad Piketty kallar ägarsamhällen (sociétés de propriétaires). Det är borgerlighetens stora tid. Dess definitiva genombrott är förstås franska revolutionen från 1789, men då har Storbritannien redan hunnit en gott stycke på samma väg. Egendom blev något på samma gång djupt personligt och närmast heligt. Det var inte bara den egna kroppen och de egna tankarna som uteslutande var individens. Det var också frukterna av hennes initiativkraft.

Den tanken är inte bara central för många hjältar i Honoré de Balzacs romaner från 1800-talets första hälft som Piketty så gärna hänvisar till.

Den är lika uppslukande för dagens borgerliga politiker.

De som saknar egendom är beklagansvärda men har ytterst sig själva att skylla.

Ett viktigt kapitel i Pikettys nya bok handlar om det omvälvande 1900-talet. Det börjar med ”la belle époque” då livet var ljuvt för de rika – och slit och fattigdom för de flesta. Första världskriget förstör oändligt mycket, och inte ens de stora förmögenheterna skonas. På 1920-talet sker en viss återhämtning som avbryts av 30-talets stora kriser och andra världskrigets gränslösa förstörelse. Ur ruinerna reser sig ett nytt samhälle, jämlikare än något annat. Detta samhälle håller stånd fram till den ”konservativa anglosaxiska revolution” som vi fortfarande lever under.

Med sitt globala perspektiv väljer Piketty genomgående ett antal stora länder vars utveckling han följer. Det är Kina, Indien, USA, Ryssland, Tyskland, Storbritannien och förstås hans eget Frankrike. Men det finns också ett litet land som han ägnar särskild uppmärksamhet, och det är Sverige.

Det är inte riktigt den vanliga Sverigebilden vi får. Sverige är extremernas land.

Ännu vid sekelskiftet 1900-talet hade ett fåtal svenska väldiga förmögenheter medan den stora majoriteten levde i fattigdom.

Skillnaderna var också svindlande när det gällde politiskt inflytande.

Med den graderade röstskalan kunde en godsägare väga upp en hel by.

Genom vad Piketty kallar en ”folklig mobilisering” vände utvecklingen på ett unikt sätt. Vi fick ett ”i grunden egalitärt socialdemokratiskt samhälle”. Ägarideologin mötte ett kraftigt och effektivt motstånd. Sverige blev vad Timbro-högern kallar ”DDRSverige” (ack, dessa unga zeloter vet ingenting om DDR!).

Från 80-talet och framåt har förändringarna snabbt gått i motsatt riktning. Den konservativa anglosaxiska revolutionen har brutalt drabbat Sverige. Ojämlikheten ökar snabbare än i något annat OECD-land, låt vara från en låg nivå. Piketty skriver ingenting om detta. Sverige är inte något undantag längre.

Möjligen skulle man kunna säga att Sverige i ett avseende avviker från det mönster som Piketty klarlägger i USA och Frankrike. Här kan man urskilja två eliter, å ena sidan vad Piketty kallar brahminerna med en hög humanistisk-samhällsvetenskaplig utbildning, å andra sidan den merkantila högern som består av de högavlönade och förmögna.

Brahminerna väljer de politiska partierna åt vänster, de rika partierna åt höger. Tidigare har vänsterpartierna främst varit arbetarklassens och de lågavlönades val, medan de flesta med längre utbildning röstat borgerligt. Den nya ordningen innebär att allt fler lågavlönade känner sig hemlösa i det politiska landskapet och därför söker sig till nya alternativ som de båda eliterna avfärdar som populistiska.

I USA har demokraterna allt tydligare blivit ett parti som domineras av brahminer och republikerna de besuttnas alternativ. Kampen om ”de andra” har hårdnat. Trumps trumf är att han inte bara dragit miljardärerna utan också det missnöjda (vita) folket med sig. I Frankrike är utvecklingen likartad, medan Sverige ännu inte uppvisar ett så tydligt mönster. Det kan bero på att brahminerna har en svagare ställning här än i USA och framför allt Frankrike.

Men vad kan man göra åt dagens skenande ojämlikhet?

Pikettys hopp står till ideologin. I avslutningen parafraserar han ”Det kommunistiska manifestet” och skriver att alla samhällens historia är ”historien om den ideologiska kampen och strävan efter rättvisa”. Det kan man förvisso säga, men frågan är vad som är möjligt att driva igenom för förändringar i ett visst historiskt skede.

Piketty hävdar att dagens system inte bara präglas av kapitalism utan också av proprietarismen eller ägarideologin. Den är äldre än kapitalismen och utgör ett arkaiskt inslag i all vår hypermodernitet.

Egendomen betraktas som helig. Den är det enda heliga i en värld där allt blivit varor.

Piketty hoppas att den heliga egendomen ska sättas i fråga av människor som fått nog av samtidens elände. Så kan det säkert vara; inte minst i USA växer massrörelser snabbt fram som vill upprätta en annan rättvisa. Men frågan är: hur skapar man en solid grundval för en verklig samhällsförändring? Hänger inte ideologin intimt samman med samhället i övrigt? Om den ska förverkligas måste den kunna sätta makt bakom sina aldrig så berättigade önskemål.

Det är nog en lång väg dit – men säkert inte utsiktslös.

Sven-Eric Liedman "
"Läs en intervju med Thomas Piketty på dn.se/ekonomi "

Kapitel 2 : Debattartiklar i DN
4 - 14 september 2020

”Stockholm behöver krispaket för att bryta gängrekryteringen”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200904
Den lokala politiken i Stockholm har misslyckats med att hindra rekryteringen till gängkriminalitet och på senare tiden har vi sett ett stort antal mord och skjutningar. Skattesänkningar har varit viktigare än att investera i våra utsatta områden. Ett krispaket mot gängkriminaliteten måste nu antas snarast, skriver fyra oppositionsborgarråd (S).

Kriminalitet ska aldrig vara en karriär. Så lyder ett av löftena vi Socialdemokrater gav i valrörelsen 2018. Vårt löfte då var att ”med fler poliser och en skola som inte lämnar någon efter stryper vi gängens rekrytering”. Vi var knappast ensamma om att prata om trygghet 2018 – men vi var en av alltför få som pratade om både fler poliser och fler förebyggande insatser för att hindra rekryteringen till gängen.

I dag har vi fler poliser. Regeringen Reinfeldts besparingar på polisutbildningen har ersatts med både fler platser på utbildningen och fler poliser i tjänst. Samtidigt vädjar polisen nu om insatser från övriga samhället för att stoppa rekryteringen till gängen. Det är mycket illavarslande. Arbetet mot gängkriminalitet kan inte vinnas om vi inte stoppar nyrekryteringen.

Polisen arbetar hårt med att plocka bort personer från gängen men i dag ersätts de lika snabbt med nya, ofta yngre individer.

Rikspolischefen säger det som borde vara uppenbart för alla – att skolan och samhället måste fånga upp problem tidigt och ge barn och ungdomar goda framtidsmöjligheter. En ung person som inte ser en annan framtid än gängen är farligare än en som tror att ett annat liv är möjligt.

Tyvärr blir det allt tydligare för det stora flertalet att den lokala politiken i Stockholm har misslyckats med sin del: att hindra rekryteringen. Det har varit viktigare att lova skattesänkningar än att investera i våra utsatta områden. Samtidigt har vi på senare tid sett ett stort antal mord och skjutningar och att fler unga dras in i grov kriminalitet. Det finns några saker som sticker ut och som varslar illa för framtiden om den politiska passiviteten i huvudstaden får fortgå:

När alla bedömare enas om hur viktig skolan är har den grönblå majoriteten i Stockholm gjort den lägsta uppräkningen av skolbudgeten någonsin. Lärarfacken har varnat för konsekvenserna. Risken är uppenbar att vi får en skola där allt fler lämnas efter. Så öppnas vägen för gängens rekrytering.

Ungdomsarbetslösheten har ökat med 60 procent sedan november 2019. Trots det har Stockholms stad inte tillfört mer resurser för att kunna erbjuda praktik, utbildning eller andra insatser som leder till jobb. Vägar stängs därmed för många och i det vakuum som uppstår blir det lättare för gängen att rekrytera. Samtidigt säljer moderaterna ut fler billiga hyresrätter och minskar bostadsmöjligheterna markant för många. Det som kunde varit vägen till ett riktigt vuxenliv med jobb och boende upplevs nu allt oftare som ouppnåeligt.

När samhället behöver vara som starkast har Stockholm tvärtom prioriterat ner det förebyggande arbetet. Valet att bara satsa på

ordningsvakter i stället för fältassistenter har allvarligt skadat förmågan att fånga upp problem tidigt. Valet att dra sig tillbaka från ytterstaden genom uteblivet stöd till civilsamhället och minskade investeringar i förorten har skapat stora problem.

Att stoppa projekten som bygger samman utsatta stadsdelar med omkringliggande områden är också en dålig borgerlig politik. Isolering gynnar i grunden gängen och om allt fler upplever att samhället struntar i de socioekonomiska utmaningar som finns i deras vardag, om det så är arbetslöshet, ofullständiga betyg eller trångboddhet, så ökar det utanförskapet.

Vi förstår att polisen ber om hjälp. Den politik som förs i Stockholm i dag fokuserar inte på grundorsaken till kriminalitet och gängens rekrytering. Och stadens ledning skyller ifrån sig på staten. När ansvariga frågas om vad staden planerar att göra säger både trygghetsborgarrådet Erik Slottner (KD) och finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) att trygghet inte är deras ansvarsområde (!). Trots att staten i bred politisk enighet gett välfärdsmiljarder till kommunerna har Stockholm politiska majoritet vägrat fördela en enda ny krona till skolan under år 2020. Så raseras det som polisen och andra menar är en absolut nödvändighet för att bryta rekryteringen: en skola och ett samhälle som kan fånga upp de som är på väg åt fel håll.

Vad behövs då göras nu? Ett krispaket med flera delar behöver antas snarast.

1 Skolan behöver en budget som ger förutsättningar att fånga upp alla unga. Jobbpolitiken kan inte vara densamma som när arbetslösheten var 60 procent lägre. Vägen till en första billig lägenhet går inte via utförsäljningar. Fältassistenter ska finnas i alla stadsdelar. Kommande budget måste innehålla tydliga beslut om detta.

2 Staden behöver axla sitt ansvar i stället för att skylla ifrån sig. En särskild krisgrupp behöver aktiveras som enbart arbetar med att bryta rekrytering till gängen. Placera den gärna tillsammans med polisen i det nybyggda polishuset i Rinkeby.

3 Inrätta en särskild avhopparlinje i kommunens regi, dit man kan ringa anonymt dygnet runt och få hjälp med att lämna det kriminella.

Denna bör vara öppen även för anhöriga som oroar sig över närstående. Stöd ska ges inom 24 timmar till den som vill lämna kriminalitet. Samarbete med andra kommuner bör inledas så att personer kan lämna Stockholm snabbt om det behövs för att kunna bryta helt.

4 Rekrytera in tidigare chefer och högre tjänstemän som arbetat med socialtjänsten i Stockholm till ett nytt förstärkningsteam för att höja kunskapen och bidra med erfarenhet. Flera höga chefer varnade för de neddragningar som gjordes på socialtjänsten år 2012. De unga som var i riskzonen då utgör basen för de gäng som står för våldet i dag. Anna König Jerlmyr (M) som då var ansvarigt socialborgarråd och drev igenom nedskärningarna får inte nu låta prestige innebära att staden tappar viktig kompetens.

5 Staden behöver etablera särskilda insatsteam som riktar sig till familjer med unga som har kriminella tendenser eller där varningssignaler finns. Socialtjänsten behöver prioriteras, och ett närmare samarbete med polisen inledas. Civilsamhället måste få

resurser att jobba aktivt mot målgrupper i riskzonen, inte mindre resurser som i dag.

6 Förstärk arbetet mot droger. Ge stadens viktiga verksamheter, bland annat Framtid Stockholm och Mini Maria, mer resurser för att utreda och behandla fler unga som missbrukar alkohol och droger.

När Stockholms stad år 2018 mätte den upplevda tryggheten ökade den. Tyvärr vändes den positiva trenden år 2019. Allt fler upplevde sig otrygga i sin närmiljö. I våras bestämde staden sig för att inte genomföra den årliga trygghetsmätningen. Men det är inte genom att blunda för otrygghet som fler blir trygga. Om inte det politiska styret i Stockholm vill ta sitt ansvar är vi beredda att göra det. Det brådskar.

Karin Wanngård (S), oppositionsborgarråd
Emilia Bjuggren (S), oppositionsborgarråd
Jan Valeskog (S), oppositionsborgarråd
Kadir Kasirga (S), oppositionsborgarråd "

”Sveriges framtid som ledande forskningsnation måste säkras”

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200905
Andra länder är på väg att komma ikapp Sveriges forskningsförsprång. För att säkra Sveriges framtida välstånd måste vi öka satsningen på spetsforskning och utveckling från 3,3 till 4,3 procent av bnp. Om staten säkerställer en fjärdedel så lovar vi i näringslivet att ställa upp med resten, skriver koncerncheferna för Ericsson, Volvo Group och ABB.

Den forskningsproposition som regeringen förväntas presentera under hösten är ett av de viktigaste politiska styrdokumenten för Sveriges framtid. Den är avgörande för hur vi som nation i framtiden ska kunna hävda oss i den hårdnande internationella konkurrensen; hur vi ska hantera klimatkrisen, och ytterst säkra den framtida välfärden.

Näringslivet finansierar nära 70 procent av all forskning och utveckling i Sverige, och som ansvariga för de företag där många av framtidens hållbara och digitala lösningar tas fram vill vi belysa några aspekter som måste tas i beaktande i arbetet med vår forskningspolitiska inriktning.

Låt oss konstatera att Sverige historiskt varit en framstående forsknings- och kunskapsnation. Vi kan stolt berätta om det svenska arvet i form av forskare, upptäckter, innovationer och uppfinningar. Vi har investerat stort i utbildning, forskning och utveckling under lång tid och har en kultur som genomsyras av vilja till samverkan mellan

akademi, offentlig sektor och näringsliv, och en befolkning som inte bara är nyfiken och villig att ta till sig ny teknik, utan välkomnar teknikutvecklingen även när den innebär att gamla jobb försvinner eftersom vi vet att det ger plats åt nya, bättre, arbetstillfällen.

Våra lärosäten står sig väl i konkurrensen och bedriver världsledande forskning. Politiken genomsyras av insikten om vikten att erbjuda högre utbildning av god kvalitet i hela landet, och hur viktigt det är för näringslivet som kompetensförsörjningsbas. Lägg därtill att vi i Sverige tidigt kom till insikt om allvaret i hållbarhetsfrågan och ansvaret att gemensamt bekämpa klimatförändringarna.

Sammantaget ger detta stora konkurrensfördelar för Sverige, som tillsammans med en stark innovations- och forskningspolitik även framåt lägger en god grund för att vi ska kunna utveckla nya energieffektiva exportlösningar som kan bidra till att hantera klimatutmaningen och stärka näringslivets konkurrenskraft och därmed säkra vårt gemensamma välstånd.

Men varken vår relativt framgångsrika historia eller våra goda förutsättningar räcker för att framtidssäkra Sverige och vår position som kunskaps- och forskningsnation. I den internationella konkurrensen gäller det inte bara att vara bra, utan att vara bättre relativt andra. Och andra länder är på väg att komma ikapp och täppa igen Sveriges försprång, genom att satsa mer både i relativa och absoluta mått, och genom strategiska satsningar inom bland annat AI och digitalisering.

En global kapplöpning sker just nu, där både nya och gamla aktörer slåss om att vinna positionerna längst fram. Exempelvis har länder som Danmark, Österrike och Schweiz under den senaste 20-årsperioden gått ifrån att bara satsa drygt hälften så mycket som Sverige av sin bnp på FoU till att i dag ligga på samma nivå som oss. Vi måste alltså göra någonting nu för att inte vara ifrånsprungna i morgon.

Ett av de mest kraftfulla instrumenten vi har för att möta detta är forskningspolitiken. Trots detta får denna litet utrymme i den politiska debatten, vilket är beklagligt då den är så viktig för landets framtida välstånd. Därför vill vi som svenska chefer för tre storbolag med sammantaget över 35 000 anställda i Sverige och drygt 900 miljarder i global omsättning ge vårt bidrag. Vi har tre huvudbudskap: säkra upp framtiden genom att koncentrera forskningspolitiken, satsa mer resurser i absoluta tal, och äventyra inte det som fungerar väl i dag.

1 Öka satsningen på svensk forskning. Det är som i all annan mänsklig verksamhet: hur man investerar och satsar avgör resultatet. Vi vill att Sveriges andel av FoU i relation till bnp ökar med minst en procentenhet. Vi ställer oss bakom Svenskt näringslivs kalkyl att FoU-satsningarna måste öka från 3,3 procent till 4,3 procent av bnp. I absoluta tal innebär det 50 miljarder kronor per år fram till och med år 2030.

Vi föreslår att staten står för 25 procent och näringslivet för resterande 75 procent av denna satsning.

2 Fokusera forskningen och satsa på kompetensförsörjningen. Dagens forskning blir för tunn när den sprids på för många lärosäten och det finns utmaningar i den tvärvetenskapliga samverkan som anammas mellan fakulteterna. Det behövs, rakt uttryckt, mer spets och mindre bredd i svensk forskning. Vi får inte glömma att i absoluta tal motsvarar vår FoU-satsning bara drygt 3 procent av USA:s respektive

Kinas forskningsbudgetar. Ur det svenska näringslivets perspektiv är det därför helt avgörande att vi fokuserar forskningen kring de områden där vi kan konkurrera, och där skapar excellenta forskningsmiljöer så att Sverige även kan knyta till sig internationella toppforskare.

Vi menar att det ofta tar för lång tid att initiera nya forskningsprojekt. Senfärdigheten gällande AI-forskningen är ett typexempel på detta. Wallenbergstiftelsen återtog initiativet. Men med ett större fokus på spetskompetens skulle dylika satsningar framöver kunna komma från universiteten med näringslivet som uppbackare, och inte tvärtom som nu.

Det är med forskningens hjälp Sverige kan vara med att skapa framtidens jobb och framtidens samhälle. Vi behöver därför kraftsamla inom den digitala forskningen som inbegriper informations- och kommunikationsteknologin, ett fält där ökade forskningsinsatser kommer att betala sig. Forskning kring koldioxidneutrala transporter och elektromobiliteten i form av batteriteknik och bränsleceller är andra mycket viktiga områden. Samtidigt behövs ökade satsningar på livslångt lärande för att yrkesverksamma ska kunna omskola sig mitt i yrkeslivet. Inte minst just när det gäller digitalisering och elektrifiering som nu sker snabbt i stora delar av industrin.

3 Bevara och satsa på det som fungerat väl. Många av FoU-satsningarna sker i dag inom industrin. Samtidigt är vi beroende av att kunna sjösätta våra lösningar i samhället och det börjar ofta med skalbara pilotprojekt. Vinnova har utvecklats positivt och visat sig kapabelt att framgångsrikt bistå när forskning ska omsättas till konkret implementering. Vi är därför oroade över signaler att resurser till Vinnova minskas när denna innovationsmyndighet snarare bör stärkas, utvecklas och renodlas.

Vi erbjuder ett handslag med regeringen och alla partier som vill stödja vår ambition att säkerställa Sveriges framtid som ledande forskningsnation. Låt oss tillsammans komma överens om att skapa förutsättningar för en forskning som bidrar till konkurrenskraft, hållbarhetsomställning och välfärd: Om staten säkerställer sin del av satsningen mot 4,3 procent av bnp till mer spetsforskning och utveckling, så lovar vi i näringslivet att ställa upp med resten. Då kan vi fortsätta att vara en spjutspetsnation inom FoU. Det är där vi hör hemma, och framför allt, det är där vi måste ligga om vi ska säkra Sveriges framtida välstånd.

Börje Ekholm, vd och koncernchef Ericsson
Martin Lundstedt, vd och koncernchef Volvo Group
Björn Rosengren, vd och koncernchef ABB "

”Storföretags hållbarhetsmål leder för sällan till handling”

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200907
Allt fler företag följer FN:s globala hållbarhetsmål. Men en ny studie visar att det finns en risk att företagen ”grönmålar” genom att fokusera på mål där de redan presterar bra. Ett effektivt klimatarbete och en hållbar återstart av ekonomin kräver att företagen sätter mål som styr mot Parisavtalet, inkluderar hela värdekedjan och är långsiktiga, skriver fem forskare.

Vid FN:s toppmöte för fem år sedan antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030, med sjutton globala mål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Regeringens ambition är att Sverige ska vara ledande i genomförandet och alla delar av samhället måste ta en aktiv roll i omställningen. För företagen kan målen fungera som ett långsiktigt ramverk både för hur de kan bli mer hållbara och för vad som kommer att vara nödvändigt, accepterat och efterfrågat av det övriga samhället på sikt.

För regeringen kan målen utgöra en bas för hur stöd för återstart i ekonomin efter coronapandemin ska kunna villkoras på kort och lång sikt. Detta bör gälla även det stimulanspaket på drygt 100 miljarder kronor som presenterades i dagarna. Finansministern pekade på att vi har en historisk möjlighet att åtgärda samhällsproblem som vi hade när vi gick in i krisen. Men för att detta ska lyckas krävs styrning mot tydliga och kvantifierade hållbarhetsmål. Här är naturligtvis företagens roll central.

I vår studie har vi analyserat tidigare studier, några vanliga metoder som företag använder för att bedöma hur de kan bidra till de globala målen samt gjort en fallstudie för bygg- och anläggningssektorn. Vår studie har haft särskilt fokus på klimatmålet men vi bedömer att slutsatserna är relevanta även för andra mål och för andra branscher.

Analysen visar på vikten av att företagen förhåller sig till målen på ett sätt som hindrar ”grönmålning”. Det är i grunden positivt att företag rapporterar hur de presterar på områden som berör de globala målen, och regeringen framhåller som en stor framgång att allt fler företag använder Agenda 2030 i sitt strategiska hållbarhetsarbete. Men i praktiken är företagens mål och åtgärder många gånger inte särskilt relevanta för att bidra till verklig förändring, eller till att främja en hållbar framtid.

En genomgång av olika studier visar bland annat att:

Bland 2 000 av världens största börsnoterade företag är engagemanget för FN:s hållbarhetsmål till stora delar symboliskt.

Hälften av de undersökta företagen i en studie hade satt upp mål kopplade till FN:s hållbarhetsmål, men bara en fjärdedel av dessa hade relevanta och mätbara mål, eller hade mål som utgjorde en del av företagets affärsstrategi.

40 procent av undersökta storföretag i en annan studie använder sig av FN:s hållbarhetsmål i sin redovisning, men bara 10 procent rapporterade konkreta åtgärder som relaterar till målen.

I bästa fall kan hållbarhetsmålen fungera som ett stöd för att fatta informerade beslut för ökad hållbarhet. I värsta fall bidrar de bara till ett ytterligare lager av ”grönmålning”.

Det finns alltså en betydande risk att vissa företag använder sig av begrepp som andas FN:s hållbarhetsmål för att kamouflera att deras verksamhet egentligen fortgår precis som vanligt. Andra företag väljer helt enkelt de mål som ger den mest fördelaktiga bilden av företaget, där de presterar bra eller enkelt kan förbättra sig, och struntar i andra mål som skulle ha större betydelse för att faktiskt öka hållbarheten.

Vår fallstudie visar att om man sätter mål som knyter an till FN:s klimatmål är det nödvändigt att identifiera de processer och aktiviteter som är särskilt utmanande för att minska utsläppen. För bygg- och anläggningssektorn identifierade vi fyra sådana områden:

Att på kort sikt gå över till förnybara, biobaserade bränslen för anläggningsmaskiner och tunga transporter.

Att lägga grunden för den infrastruktur som krävs för att på lite längre sikt elektrifiera transporter och produktionsmetoder.
Att så långt det är möjligt byta ut jungfruliga fossila råvaror mot hållbara alternativ.

Att införa koldioxidneutrala processer, som till exempel vätgasbaserade processer och koldioxidavskiljning och lagring, CCS, för produktion av material som stål och cement.

För andra branscher kan andra utmaningar vara större. Men om företag vill bidra till reellt ökad hållbarhet måste fokus ligga på mål och åtgärder inom de områden där påverkan och utmaningarna är störst.

En bransch som exempelvis oljeindustrin kan inte välja bort mål som innebär en övergång till förnybara energislag, resenäringen kan inte fokusera på social hållbarhet utan att ta sig an utsläppen från flygresor och förpackningsindustrin måste adressera frågor om plast från fossil olja och cirkulära materialflöden.

Vår studie visar att det krävs tre saker om företagen vill uppnå verklig förändring mot hållbarhet och bidra till FN:s klimatmål:

1 Åtgärder måste vara konkreta och styra mot vad Parisavtalet faktiskt säger.

2 Åtgärder måste inkludera de värdekedjor som är relevanta för företaget.

3 Hänsyn måste tas till både kortsiktiga och långsiktiga effekter av den valda strategin.

Företag som följer detta kan använda Agenda 2030-ramverket för att öka hållbarheten och för att långsiktigt minska sina affärsrisker. Företag som i dag undviker de områden som är svårast att åtgärda kan i stället få mycket svårt att ställa om när opinionen inte längre accepterar fortsatta utsläpp av växthusgaser och annan ohållbar verksamhet.

I juni lämnade regeringen in en ny proposition för att öka takten i Sveriges Agenda 2030-arbete. Klimatministern konstaterade att coronakrisen blottat många av samhällets sårbarheter och att genomförandet nu är mer avgörande än någonsin. Det finns inte längre något utrymme att bara fokusera på de lättare målen, nu måste

företagen våga ta sig an de allra största utmaningarna. Detta måste kopplas till återstartsstöd som det nu föreslagna stimulanspaketet.

Sveriges regering bör därför skyndsamt ta fram kriterier för att villkora stöden, så att de bidrar konkret till Agenda 2030-ramverket. Sverige skulle därmed kunna ta ledningen i arbetet mot ökad hållbarhet samtidigt som vårt näringsliv får konkurrensfördelar genom att ligga i framkant i omställningen.

Filip Johnsson, professor i uthålliga energisystem, Chalmers tekniska högskola, projektledare för studien som artikeln baseras på. Den har gjorts inom ramen för projektet ”Mistra carbon exit”

Anders Ahlbäck, projektledare, Göteborgs centrum för hållbar utveckling
Mathias Gustavsson, forskare, IVL svenska miljöinstitutet
Ida Karlsson, doktorand, Chalmers tekniska högskola
Johan Rootzén, forskare, Handelshögskolan, Göteborgs universitet

”Överskatta inte imamernas inflytande över protesterna”

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200908
Uppploppen i Rosengård förra helgen visar vilket begränsat inflytande församlingsledare har. Av de kanske 800 000 i Sverige som identifierar sig som muslimer går endast en minoritet regelbundet i moskén. För att förhindra att det brinner i Stockholm på lördag behöver därför många fler civilsamhällesaktörer aktiveras, skriver Göran Larsson och Simon Sorgenfrei.

Uppploppen i Malmö förra helgen var resultatet av ett effektivt förarbete. Den danske politikern Rasmus Paludan och den svenske konstnären Dan Park lämnade in sin ansökan om att få bränna Koranen framför en moské i Rosengård i god tid. I veckor kunde frågan susa runt i nya och gamla medier och nära aggression och förbittring hos olika grupper.

Men det gav också polisen och andra aktörer tid att förbereda sig. Olika nätverk och kontaktytor aktiverades för att motverka upplopp.

Församlingsledare höll möten med polis och myndigheter och på sociala medier uppmanade imamer från olika muslimska inriktningar sina följare att hålla sig lugna, eller hålla sig hemma. ”Malmöpolisen ska ha en stor eloge för att tidigt nå ut till oss för att tillsammans kunna finna det bästa för Malmö”, skrev imamen Salahuddin Barakat på Facebook den 11 augusti.

Att polisen valde att inte ge tillstånd till manifestationen eller att Paludan stoppades vid gränsen och beslogs med inreseförbud spelade i slutändan ingen roll. Några supportrar spelade snart fotboll med en Koran på Stortorget i Malmö och i utkanten av Rosengård sattes ett annat exemplar i brand. Uppploppet var ett faktum, fällan slog igen. Utvecklingen förutsägbar som i en grekisk tragedi.

”Gårdagen var en av de mest smärtsamma dagarna i mitt liv,” skrev Salahuddin Barakat på Facebook dagen därpå. ”Det finns olika sätt att bry sig om Koranen på, en del är koraniska andra är det inte.” På sociala medier delades filmsnuttar som visade andra Malmöimamer som ställt sig mellan polisen och demonstrerande ungdomar för att skapa lugn.

Nu har Paludan åter igen annonserat att han vill bränna Koranen på fem platser i Stockholm, Botkyrka, Tensta, Akalla, Sollentuna och Upplands Väsby den 12 september. Han vet nu att supportrar kommer att bränna Koranen oavsett om polisen ger tillstånd eller inte. Upplopp och bilbränder i fem olika områden i Stockholm samtidigt skulle svårt testa både polisen och brandkåren och ytterligare spä på polarisering och befintliga motsättningar. I Dagens Nyheter 5/9 kan vi läsa att detta är en beprövad taktik. Att trigga i gång upplopp och bråk bara för att sedan framhålla sig själv och det egna partiet som den kraft som kan återställa lag och ordning har prövats otaliga gånger genom historien.

Men även denna gång ger Paludans taktik polisen och andra en möjlighet att förbereda sig och försöka förhindra upplopp. Vad kan vi då lära oss av vad som skedde i Malmö den 28 augusti?

1 För det första visar den senaste tidens händelser att polisen och andra svenska myndigheter har ett gott samarbete med representanter för muslimska församlingar. Att så tidigt som möjligt använda sig av dessa kontaktytor så att imamer och andra kan pejla av och lugna ner stämningarna i sina församlingar är viktigt.

2 Men, för det andra, utvecklingen i Rosengård illustrerar också vilket begränsat inflytande församlingsledare ändå har. Av de kanske 800 000 personer i Sverige som på något sätt identifierar sig som muslimer går endast en minoritet regelbundet i moskén.

Vi vet ännu för lite för att med säkerhet säga något om vilka som brände bilar i Rosengård, men mycket tyder på att det var unga människor som känt sig träffade av Paludan och Parks manifestation, men som inte har en stark relation till moskéer och imamer.

3 För många av dem har Koranbränningen, för det tredje, aktiverat en muslimsk identitet som inte är intresserad av regelbundna böner och moskébesök. Den bärs av individer som redan upplever sig orättvist behandlade av samhället – en identitet som är mer emotionell än intellektuell och som aktiveras vid provokation snarare än av böneutrop.

4 För det fjärde bereder denna typ av händelser plats för personer som först och främst vill bråka och störa den allmänna ordningen. Det bekräftas också av polisen i en artikel i Aftonbladet 6/9, där det framgår att många av de som identifierats efter uppploppet inte verkar bry sig vare sig om Koranen eller islam.

”De här personerna är som handelsresande i bråk,” säger polisen Fredrik Brokop. ”Jag såg folk från hela Malmö bland annat Möllevången och Triangeln. De ville bara ha roligt. De såg en möjlighet att göra kaos,” säger Adam som själv bor i Rosengård. Majoriteten av protesterna i Malmö var fredliga, men vissa tog

chansen att skapa förstörelse och oordning oavsett hur engagerade de var i frågan. Risken är stor för att samma sak händer i Stockholm.

5 Det är inte en alltför vild gissning att polisen, ja hela samhället, kommer att behöva förhålla sig till ett ökat antal konflikter som på olika sätt har religiösa element. Som vi argumenterar i den bok vi precis har släppt på Studentlitteratur, ”Religion, migration och polisiärt arbete”, behöver polisen, för det femte, större kunskap om religion som fenomen och om hur religion kan spela roll i människors liv.

Sverige är i dag ett av Europas mest mångreligiösa samhällen och det ställer oss alla inför nya kunskapsutmaningar.

6 Utvecklingen i Malmö visar att polisen, för det sjätte, inte har råd att ha en alltför snäv religionsförståelse eller en övertro på muslimska ledares inflytande över personer med muslimsk kulturbakgrund.

Vidare kontaktnät måste kastas ut och här finns redan intern kompetens hos dialog- och integrations- och områdespoliser, inte minst.

För att förhindra att det brinner i fem Stockholmsområden samtidigt på lördag behöver många fler civilsamhällesaktörer än de religiösa aktiveras. Sådana bredare skyddsnätverk kan både spela en viktig roll i skarpt läge, och genom förebyggande arbete som förhoppningsvis kan motverka (några) ytterligare bränder.

Göran Larsson, professor i religionsvetenskap vid Göteborgs universitet
Simon Sorgenfrei, docent i religionsvetenskap vid Södertörns högskola "

”Knäck gangsterkulturen med avsevärt skärpta straff”

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200909
Såväl regeringen som stora delar av oppositionen saknar trovärdig politik för att minska gangstervåldet. Föreslagna straffskärpningar är otillräckliga och förståelsen för brottslighetens orsaker är ofullständig. I grunden handlar det om ett kulturproblem och för att motverka gangsterkulturen behövs en bred uppslutning, skriver Fredrik Kärrholm.

Det är mer än tio gånger så vanligt att män mellan 15 och 29 år mördas med skjutvapen i Sverige än i Tyskland, och sex gånger så vanligt som i Storbritannien, enligt en jämförande studie. Samtidigt har dessa länder större inkomstskillnader och en mindre omfattande socialpolitik. Ett faktum som tydliggör att socioekonomiska faktorer har ett begränsat förklaringsvärde för gängkriminalitetens framväxt.

Sverige har en internationellt sett kraftigt utbyggd välfärdsstat. Nästan alla gängkriminella har under sin uppväxt haft kontakt med socialtjänsten och varit föremål för olika sociala insatser. I Sverige satsas mer pengar per skolelev än genomsnittet för OECD-länderna.

Boendestandarden är genomgående god, trots viss trångboddhet. Den ekonomiska ojämlikheten är lägre än snittet för EU. Att bekosta ytterligare sociala åtgärder har således en begränsad marginalnytta.

Mer betydelsefullt är kultur och moral. Sverige har ett stort problem med kriminell klankultur, som frodas i släktbaserade nätverk med ursprung i främst Mellanöstern och Afrika. Ett ännu större problem är dock den gangsterkultur som präglar invandrartäta förorter och stadsdelar.

Gangsterkulturen är en huvudsaklig förklaring till att unga i dag väljer en kriminell livsstil. Denna gangsterkultur kännetecknas bland annat av polisförakt, drogliberalism och våldsromantik – samt rymmer också tystnadskulturen. Konturerna framträder i gangsterrapparnas låttexter, som bidrar till att förstärka brottsalstrande ideal.

För att motverka gangsterkulturen behövs en bred uppslutning. Skolor, fritidsgårdar, idrottsföreningar, föräldrar och ansvarsfulla mediebolag måste alla motarbeta denna destruktiva subkultur. Majoritetssamhällets ideal och värderingar måste stärkas, i synnerhet i de utsatta områdena. En förutsättning för detta är samtidigt att invandringen – som orsakar social desorganisering – minimeras.

Effekterna av en sådan kulturoffensiv – liksom andra sociala åtgärder – är dock långsiktigt förebyggande. Det förhindrar inte det pågående våldet.

Läget är akut. Antalet skottlossningar ökar stadigt, enligt polisens statistik. Till och med augusti i år har det inträffat 228 skjutningar, att jämföra med 214 samma period föregående år och 190 år 2018.

Skjutvapenvåldet – samt bombattentaten – är dock endast den yttersta formen av ett mer omfattande gangstervåld. Till detta hör utpressning, människorov, brutala rån och övergrepp i rättssak. Vidden av denna problematik framgår i den genomgång jag gör i min nya bok ”Gangstervåld” (Fri tanke).

Den negativa utvecklingen har skett fort – och läget kan förvärras ytterligare. Tillståndet i andra delar av världen utgör förskräckande exempel. Tillståndet i mer våldsdrabbade amerikanska städer är varken orealistiska eller avlägsna scenarier. Med en fortsatt ökande brutalisering utgör gängkriminaliteten ett reellt hot mot statens våldmonopol, förutsättningen för en civiliserad och demokratisk samhällsordning.

Medvetenheten om detta hot förefaller vara begränsad. Det kan också konstateras att gängkriminaliteten blivit föremål för en bredare politisk uppmärksamhet i ett relativt sent skede, åratal efter att trenden var tydlig. De åtgärder som hittills föreslagits är samtidigt otillräckliga, även om de har rätt inriktning.

I Sverige finns en lång tradition av vård och behandling av förbrytare. De senaste åren har den offentliga debatten emellertid dominerats av förslag om mer bestraffning och inlåsning, även av yngre. Det är ett nödvändigt skifte. Kriminalvård och resocialisering av brottsbenägna individer fungerar dåligt – de flesta kriminella är helt enkelt oförbätterliga. För att bryta den brutala brottstrenden behövs därför hårdare straff.

Forskningen är tydlig. Fler och längre fängelsestraff minskar brottsligheten, av den enkla anledningen att personer som är inlåsta inte kan begå brott. Exemplet USA är noga studerat. Mellan 1970 och 2015 ökade fängelsepopulationen i USA med cirka 400 procent. I takt med att fångarna blev fler, blev brotten färre. Totalt sett har

brottsligheten i USA halverats sedan 1990-talets början. Våldsbrott har minskat med över 50 procent.

Steven Levitt, amerikansk professor i nationalekonomi, har beräknat att den ökade inlåsningen av kriminella i USA kan förklara en tredjedel av den minskade brottsligheten. Andra studier anger siffror mellan 10 och 27 procent.

För en motsvarande effekt i Sverige räcker inte de straffskärpningar som hittills genomförts och föreslagits. Regeringens retorik kan ge intrycket av större förändringar, men i praktiken handlar det om marginella justeringar. Få döms till fängelse och fängelsestraffen är korta. Till exempel är det bara varannan dömd rånare som döms till fängelse. För samtliga brott är det genomsnittliga fängelsestraffet blott elva månader.

För att substantiellt minska brottsligheten måste fler låsas in, under lång tid. Det är en kostsam politik, men alternativet är värre. Vi måste förlika oss med tanken på att Sverige har ett extremt problem med grov gängkriminalitet.

Det ökade fängslandet måste också omfatta yngre personer. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) är medianåldern 23 år för misstänkta gärningsmän för dödligt våld i kriminella miljöer. Med enstaka undantag är alla dömda för brott tidigare. Dessa individer startar sin kriminella karriär i unga år och måste därför tidigt dömas till långa fängelsestraff.

För korta fängelsestraff är däremot kontraproduktiva. En kunskapssammanställning från Brå visar att unga personer som döms till fängelse löper en ökad risk att fortsätta begå brott när de släpps. Fängelsestraffet måste således vara tillräckligt långt för att inkapaciteringen ska ha en positiv nettoeffekt.

I ekvationen är ålder vid frisläppande en central variabel.

Benägenheten att begå brott avtar med fler levnadsår. Detta fenomen är inom kriminologin känt som ålderskurvan för brott (crime-age curve). Hjärnans frontallob – som bidrar till konsekvenstänkande – är fullt utvecklad först i 25-årsåldern. Testosteronnivåerna börjar sjunka i 30-årsåldern. Därtill förändras sociala omständigheterna vid högre ålder och incitamenten för brottslighet minskar.

Lika viktigt som skärpta straff är ökad brottsuppklaring med fler fällande domar som mål. Det behövs fler poliser, en utvecklad polisverksamhet, förbättrat vittnesskydd och ändringar i rättegångsbalken. Någon revolutionerande förbättring är dock inte sannolik. Rättsäkerheten sätter gränser. Skuld måste alltid bevisas utom rimligt tvivel.

Att skärpa straffen är däremot en åtgärd som omedelbart kan effektueras. 2019 ledde polisens arbete fram till 67 000 domslut. 10 900 av dessa innebar fängelse som huvudpåföljd.

För att avvärja det akuta hotet brottsligheten utgör behövs i första hand ökad repression. Det kräver en total översyn av den svenska straffrätten i syfte att kraftigt höja straffen. Straffrabatten för den som begår fler brott måste avskaffas eller reduceras. När det gäller grövre brott behöver särbehandling av unga, mellan 15 och 21 år, upphöra helt. Otillräckliga åtgärder – med ett förvärrat läge som följd – kommer att kräva än mer drastiska lösningar. Härutöver måste gangsterkulturen bekämpas, till förmån för god moral.

Fredrik Kärrholm, polis och kriminolog, aktuell med boken ”Gangstervåld” "

”Coronakrisen kräver fördjupat alternativ till januariavtalet”

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200910
Hanteringen av coronakrisen har stärkt samarbetet mellan de två liberala och de två progressiva partierna. De är ännu inte helt sammansvetsade. För det krävs ett mer genomgripande och sammanhållet program, som höstens historiska 100-miljarders-budget är en extremt stark grund för, skriver Daniel Färm och Anne-Marie Lindgren.

Politiska samarbeten med andra partier är sällan oproblematiska. När människor engagerar sig i eller röstar på ett parti så sker det utifrån djupa övertygelser om hur samhället borde utvecklas. Att ens parti då ska behöva kompromissa i flera viktiga frågor med politiska partier som utgår från andra idégrunder är – och ska vara – svårt att acceptera.

Det är inte orimligt att vissa av de förslag som Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet har drivit igenom i regeringssamarbetet får kritik. Vi har själva i flera olika sammanhang ifrågasatt såväl slopandet av värnskatten som värnandet av arbetskraftsinvandringen, marknadsstyrningen i välfärden och de påtvingade försämringarna av arbetsrätten – för att nämna några av de förslag som minskar jämlikheten. Omgörningen av Arbetsförmedlingen, det höjda taket för rutavdraget och mer generösa 3:12-regler för företagsägare är några av de förslag som dessutom är både ogenomtänkta och missriktade.

Men om man vill vara med och forma samhället så måste man också vara beredd att forma samarbeten med partier som sammantaget ändå vill bidra till förändringar i rätt riktning. Det nuvarande regeringssamarbetet har inte vuxit fram ur förbehållslös kärlek mellan partierna. Det finns i flera avseenden uppenbara skillnader i synsätt. Men samarbetet har visat sig vara oväntat starkt och konstruktivt när det har gällt att hantera och stabilisera den på många sätt svåraste krisen på åtskilliga decennier.

Faktum är att hanteringen av coronakrisen troligtvis har varit avgörande för att stärka samarbetet mellan de två liberala och de två progressiva partierna. De är ännu inte helt sammansvetsade. Men att ha baxat igenom krispaketens enorma mångmiljardsatsningar och -stöd visar ändå på att det finns en mycket stor samarbetsvilja när det verkligen gäller. Krispaketen kan mycket väl visa sig bli det som får Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna att gå från att vara motvilliga förvaltare av ett förhandlingsresultat till att bli verkliga samarbetspartners.

Vägen till ett harmoniskt och problemfritt regeringssamarbete är knappast spikrak eller utan hinder. Migrationsfrågan, skattesänkningar och las-förhandlingarna är några av de frågor där vissa av samarbetspartierna drar i olika riktning. Det är dock inget nytt. Under tidigare rödgröna samarbeten har det funnits rejäla interna motsättningar i enskilda sakfrågor. Motsättningar fanns även inom den borgerliga regeringen 2006–2014, exempelvis om kärnkraften, fastighetsskatten och vårdnadsbidraget. Men dessa motsättningar undertrycktes för att inte störa bilden av en sammanhållen allians. Det var också just undertryckta konflikter – främst synen på SD – som till slut spräckte Alliansen.

Problemet är alltså inte att det finns skilda prioriteringar, utan hur dessa hanteras. Att vara ärlig med att det finns skillnader behöver inte vara någon nackdel. Samtidigt ställer det krav på alla de samverkande partierna att utveckla metoder och ömsesidig respekt för att hantera dessa skillnader. Det är dock inte enbart Socialdemokraterna som har att lyssna till de övriga partierna. Centerpartiet, Miljöpartiet och Liberalerna behöver också respektera att det största regeringspartiet har viktiga frågor att försvara inför de egna väljarna.

Mycket talar ändå för att det nuvarande regeringssamarbetet kommer att fortsätta. Dels för att det har börjat finna sina former. Det tydliga och kloka greppet om den fortsatta krishanteringen är ett uttryck för detta. Dels därför att det enda alternativet i praktiken inte är något alternativ. Att Centerpartiet och Liberalerna skulle ansluta sig till ett framväxande konservativt högerblock, med uttalat antiliberala Sverigedemokraterna, är högst osannolikt. Dessutom har mycket ont blod flutit mellan de gamla allianspartierna.

Politiken står inför en på många sätt ny verklighet. Coronakrisen ställer stora krav såväl på den ekonomiska politiken som på arbetsmarknadspolitiken. Det kräver lika noggranna som förutsättningslösa analyser av dagens samhällsproblemen och vilka metoder som är mest effektiva för att hantera dem. Januariavtalet är här inte användbart som riktgivare. Det är en samling mer eller mindre punktvisa åtgärder utan egentligt sammanhållande linje.

I dag krävs ett mer genomgripande och sammanhållet program, som höstens historiska 100-miljardersbudget är en extremt stark grund för. Ett sådant program behöver utgå från en gemensam analys av statens roll för ekonomin och vilka åtgärder som mest rationellt stöttar företagande och sysselsättning. Det behöver även svara upp mot vad som krävs för att skydda och stärka välfärden – inklusive en stark trygghet för vanligt folk i dessa omfattande förändringar. Avgörande är att stärka den jämlikhet som all forskning visar är nödvändig för stabiliteten i samhället.

Vid sidan av regeringens och samarbetspartiernas mycket kraftfulla satsning på välfärden finns ett antal frågor som kräver särskild politisk uppmärksamhet, bland annat:

Höjd skatt inte minst på kapital och höga inkomster.

Permanent förstärkning av a-kassan.
Kraftfulla insatser mot gängkriminaliteten som innefattar såväl fortsatta satsningar på polis och kriminalvård som tydliga förebyggande insatser.

Förändring av friskole- och skolvalssystemen, så att de blir mindre segregerande.

Mer kraftfulla insatser för att öka sysselsättningen bland utlandsfödda.
Dagens regeringssamarbete hade sin grund i en gemensam uppfattning om det nödvändiga i att hålla gränslinjen klar mot högerpopulism och enögd nationalism. Den uppgiften kräver att de samverkande partierna också driver en politik som övertygar väljarna om att det finns bättre alternativ.

Samarbetet mellan progressiva och liberala partier har visat att det klarar av att hantera en kris. Det är ett viktigt besked. För detta är inte den sista krisen som vi kommer att utsättas för.

För att klara kommande utmaningar behöver samtliga partier i samarbetet utgå från en hög grad av social medvetenhet, pragmatism och ett jordnära förhållningssätt. För ett samhälle med minskade klyftor är ett samhälle som står starkare inför kriser. Nu behöver därför reformer för att stärka jämlikheten sättas i centrum för det liberal-progressiva regeringssamarbetet.

Daniel Färm, chef Tankesmedjan Tiden
Anne-Marie Lindgren, analyschef Tankesmedjan Tiden "

”Så kan elnätets nord-sydliga flaskhals byggas bort snabbt”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200911
En stor nackdel med det svenska elnätet är den flaskhals som i praktiken delar upp nätet i en nordlig och en sydlig del med stora prisskillnader som följd. Svenska kraftnät hävdar att det skulle ta 20 år – en orimligt lång tid – att bygga bort den. Men genom att lägga en sjökabel mellan Sundsvall och Forsmark kan den byggas bort på bara sex år, skriver fyra elkraftsexperter.

Svenska kraftnät hävdar att det kommer att ta 20 år att bygga bort överföringsbegränsningarna mellan nord och syd i Sverige.

Överföringsbegränsningen innebär att den svenska elmarknaden under lång tid kommer att vara uppdelad i en nordlig och en sydlig del med stora priskillnader.

Att det kommer att ta så lång tid framkom under ett seminarium i Svenskt näringslivs projekt ”Kraftsamling elförsörjning” som ägde rum i slutet av augusti. Svenska kraftnät hänvisade där till sin ”Systemutvecklingsplan 2020–2029”.

Hur kan detta vara möjligt? Ett bra och säkert stamnät utan långsiktigt bestående överföringsbegränsningar har varit en förutsättning för det moderna Sveriges utveckling, för näringslivet men givetvis också för samhället i sin helhet.
Svenska kraftnät borde ta lärdom av sina tyska kollegor. För bara några år sedan ansågs det omöjligt att bygga bort överföringsbegränsningen mellan norra och södra Tyskland på grund av komplicerade tillståndsprocesser. Det gick helt enkelt inte att få tillstånd till flera luftledningar. Då tog man i stället till sig nya tekniska landvinningar i form av markkablar med högspänd likström, HVDC. Vad är det då som har möjliggjort detta?

Jo, främst har spänningsnivån på moderna högspänningskablar med VSC-teknik (voltage source converters) ökat från 320 kV till 525 kV. Detta i sin tur har lett till att överföringsförmågan i en kabel ökat från 1 300 MW till 2 000 MW.

”The German corridor” består av tre markkabelprojekt på sammanlagt 6 000 MW. När projekten är klara om fem år kommer överföringsbegränsningen att vara borta och elpriserna i norra och södra Tyskland kommer att utjämnas, till stor nytta för tyskt näringslivs konkurrenskraft och för konsumenter i södra Tyskland. Utbyggnaden är också viktig för en väl fungerande nordeuropeisk elmarknad.

Om inte Svenska kraftnät agerar kommer den svenska elmarknaden under orimligt lång tid att vara uppdelad i en nordlig och en sydlig del. Överföringsbegränsningen strax söder om Sundsvall kommer att leda till att priserna i norr blir betydligt lägre än priserna i söder.

Låga elpriser kan låta bra, men konstlat låga priser ställer också till problem. Dels vad gäller investeringar i produktionsanläggningar i norr, både nya investeringar i främst vindkraft och underhållsinvesteringar i befintliga vattenkraftanläggningar, dels att instängd kraft i norr inte når konsumenter i söder.

En stabil och tillförlitlig elförsörjning i norr är också viktig för de stora elintensiva projekt, exempelvis det av SSAB och LKAB planerade Hybritprojektet för att framställa fossilfritt stål. Inga aktörer vare sig producenter eller användare är betjänta av konstlat låga elpriser.

Det finns all anledning för Svenska kraftnät att tänka om. Att planera för 20 år av osäkerhet är inte rimligt. Med den nya moderna tekniken

borde Svenska kraftnät snarast lägga ut en undervattenskabel från Sundsvall till Forsmark, cirka 25 mil. Med tanke på inmatning i Forsmark torde en kabel på 1 300 MW vara lämplig. Detta innebär att överföringsbegränsningen från norr till söder avsevärt skulle minska, speciellt med tanke på andra investeringar som Svenska kraftnät planerar i sitt Nordsyd-projekt.

Kostnaden för en sådan kabel kan uppskattas till mindre än 10 miljarder kronor. De totala förlusterna kan uppskattas till 3 procent. Det går då att överföra närmare 11 TWh förbi snitt 2, vilket motsvarar cirka 8 procent av Sveriges nuvarande elanvändning.

Ett sjökabelprojekt i Östersjön som är välkänt vatten bjuder inte på några speciella utmaningar beträffande installation. Det kan därför genomföras på relativt kort tid. Det torde inte ta mer än 6 år att få en sådan sjökabel på plats inklusive alla tillstånd. Detta förslag till sträckning är bara skissat. Svenska kraftnät kan säkert hitta mer optimala landningspunkter. En kombination av landkabel och sjökabel kan också vara aktuellt.

Den nya VSC-tekniken erbjuder de största systemmässiga egenskaperna och tekniken har nu skalats upp rejält. I dag byggs kommersiellt med 525 kV, 2 000 MW per kabelpar, exempelvis Viking link. Viking link är en sjökabel mellan Jylland och England som byggs av Energinet och National grid. Den är baserad på den nya 525 kV-tekniken och 765 km lång!

I dag finns dessutom utrustning för 640 kV att tillgå. Ett sådant kabelpar kan överföra 3 000 MW. Vill man sedan vara i framkant kan nästa steg vara en utbyggnad till multiterminalteknik, som nyligen introducerats i ett kommersiellt projekt i Europa. Med den tekniken skulle sjökabeln Sundsvall-Forsmark även kunna länkas mot Finland.

Sammanfattningsvis är det hög tid att Svenska kraftnät tänker nytt och tar sig an den senaste utvecklingen inom HVDC-tekniken. Det är viktigt att Svenska kraftnät ser till att så mycket som möjligt av överföringsbegränsningar byggs bort så snart som möjligt. Det är orimligt att det ska ta 20 år. Om inte detta sker kommer den massiva utbyggnaden av stora vindkraftparker i norr som planeras att få stora ekonomiska problem. Detta borde rimligen leda till eftertanke hos investerarna.

En väl fungerande elmarknad kräver ett minimum av överföringsbegränsningar, vilket i dag inte är fallet varken i Sverige eller Tyskland, till stor nackdel för näringsliv och konsumenter. I Tyskland kommer den begränsningen att till stor del vara bortbyggd 2025. Med en sjökabel mellan Sundsvall och Forsmark kommer det att gå lika fort i Sverige.

Nils Andersson, civilingenjör, tidigare vd för Kraftverksföreningen, ledamot i NordPools styrelse, affärsutvecklingsansvarig på Elproduktion Norden på Vattenfall och ordförande i utredningen om elcertifikat
Alarik Arthur, civilekonom, tidigare anställd inom skogsindustrin och vid Vattenfall med affärsutveckling och tunga investeringsprojekt samt styrelseledamot i EURADA, UEDA

Stig Göthe, civilingenjör, tidigare anställd vid Vattenfall, bland annat i koncernledningen som marknadsdirektör och som direktör för strategisk utveckling
Gunnar Lundberg, civilingenjör, tidigare anställd i Vattenfall som marknadschef, regionchef, vd för Vattenfall Regionnät samt Regulatory affairs, ordförande i Eurelectric market committee "

”Forskningen har missat de kriminella nätverken”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200912
Boken ”Familjen” kartlägger och belyser konsekvenserna av kriminella släktbaserade nätverk på ett utmärkt sätt. Men man måste fråga sig varför det är journalistiska insatser och inte forskning som gör detta. Ett möjligt skäl kan vara områdets ideologiska och politiska laddning, skriver statsvetarna Peter Esaiasson och Bo Rothstein.

Johanna Bäckström Lernebys bok ”Familjen” som publicerades tidigare i år har fått mycket uppmärksamhet och positiva recensioner. Bland lovorden kan nämnas att boken anses bygga på ett ”gediget researcharbete” (SvD 1/7) och att den är en ”ren bragd” som måste få genomgripande betydelse (DN 25/6). Till och med tidningen Proletären menar att boken är en ”måsteläsning”.

Boken handlar om hur ett stort och hierarkiskt organiserat släktnätverk kommit att med kriminella metoder styra över en hel stadsdel i Göteborg och hur valhänt Myndighetssverige hanterat situationen.

Boken visar att huvuddelen av medlemmarna i detta internationellt förgrenade släktnätverk med förgreningar till Libanon, Turkiet och Tyskland inte alls har för avsikt att integreras i det svenska samhället och att följa landets lagar. Den visar också att den illegala och maffialiknande makt nätverket utövar över en hel stadsdel i rikets andra stad är en orsak till att den svenska integrationspolitiken i långa stycken fungerar dåligt. Till detta ska läggas att polisledningen i landet nyligen uppskattat att det i landets olika förorter finns inte mindre än ett 40-tal liknande kriminella nätverk av släkter som etablerat sig i Sverige med syfte att bygga upp organiserad brottslighet.

Vi har inget att invända mot lovprisningen av ”Familjen”, tvärtom. En av oss tillhör dessutom skaran av positiva recensenter. Vi vill i stället peka på att ”Familjen” belyser ett svårartat problem i den svenska forskningen om invandring och integration. Nämligen att den lika viktiga som svårbemästrade integrationsproblematik som Bäckström Lerneby och även tidigare Per Brinkemo lyfter fram saknas i den forskning som haft att analysera denna problematik. Denna forskning, som tidigare gick under benämningen Imer-forskning (Internationell migration och etniska relationer) men som numera har delats upp i rasismforskning och migrationsforskning, är sedan tre decennier mycket omfattande och den har också getts starkt politiskt stöd. Detta har skett i form av särskilda resurser till vetenskapsrådet och man har också gett denna inriktning status som offentliga utredningar. Många universitet har inrättat särskilda institut för att stödja denna forskning.

Till detta kommer att det sedan 2013 också finns en särskild av regeringen inrättad delegation (Delmi – Delegationen för migrationsstudier) som ska förse regeringen med forskningsbaserat beslutsunderlag. Det handlar uppskattningsvis om åtminstone tvåhundra doktorsavhandlingar och ett stort antal böcker, rapporter och artiklar.

Men kartläggning och analyser av detta slags släktbaserade nätverk som genom hot om våld och trakasserier utövar stor makt i invandrartäta förortsområden och genom detta allvarligt förhindrar integration lyser med sin frånvaro. Den ofrånkomliga slutsatsen är att detta är ett generalnederlag för idén om att vi med mer forskning ska kunna belysa och korrigera allvarliga samhällsproblem. Den strategi som Stefan Löfven har presenterat, att integrationsproblemen ska hanteras genom att politiken byggs på ”evidens och forskning” har därför i långa stycken grusats.

Vi vill understryka att problemen med dessa släktbaserade och etniska nätverk inte är att de står för någon slags ”osvenska” värderingar. Vi menar att regeringens idé om att i Sverige gäller svenska värderingar är helt fel. Grundlagen är nämligen solklar på denna punkt, i Sverige får man ha vilka värderingar man vill. Att omfatta och propagera för till exempel kommunistiska, islamistiska, kristna, reaktionära, feministiska, patriarkala och även totalitära värderingar ingår i de fri- och rättigheter som grundlagen stadgar.

Men, i Sverige måste man, vilka värderingar man än har och vill propagera för, följa den svenska lagstiftningen. Och det är på denna punkt som den typ av kriminella släktbaserade nätverk som Bäckström Lerneby så förtjänstfullt lagt i dagen är synnerligen problematiska. Vad boken visar är att dessa nätverk i sin lokala miljö etablerar en egen rättsordning som i långa stycken strider mot svensk lag.

Man måste fråga sig varför det är journalistiska insatser och inte forskning som kartlagt och belyst konsekvenserna av detta problem. Ett svar kan avfärdas, nämligen att forskning inte kan bedrivas med den metod som Bäckström Lerneby använt. Boken bygger på intervjuer med huvudsakligen anonymiserade informanter samt dokumentstudier och båda dessa metoder är vanligt förekommande inom Imer-forskningen.

Ett möjligt skäl till bristen på forskning kan vara områdets ideologiska och politiska laddning. Detta kan ha lett till att forskare som velat ifrågasätta den etablerade bilden av integrationsproblematiken som ett strukturellt problem drivet av majoritetsbefolkningens diskriminering, inte har kunnat verka inom området.

En annan möjlig orsak är den starka politiskt-administrativa styrningen av denna forskning. I Vetenskapsrådets tioåriga nationella storsatsning på denna forskning som sjösattes 2018 finns en programkommitte. Den består av representanter från Forskningsrådet för hållbar utveckling, Forskningsrådet för hälsa och arbetsliv, Migrationsverket, Sida, Sveriges kommuner och regioner och Delegationen för migrationsstudier. Denna kommitté har bland annat att ge ”råd om hur forskningsagendan bör utformas, genomföras och uppdateras”. Det förefaller rimligt att anta att särskilt unga forskare, som är beroende av fortsatta forskningsanslag, inför denna bataljon av med stor sannolikhet likriktade forskningsadministratörer har tvekat att lämna in ansökning som utmanar den rådande agendan.

Ytterligare ett skäl kan vara att forskningen på området ofta bekänner sig till ett så kallat frigörande vetenskapsideal där det centrala är att befria människan från förslavande omständigheter. Med utgångspunkten att opartiska forskare ställer sig på de dominerandes sida blir sanningssökandet underordnat ideologin.

Givet samhällsdebattens svängning finns förhoppningar om att forskningen under de kommande åren ska följa efter. Frågan att ställa till forskningspolitiken är hur motsvarande ensidigheter ska kunna motverkas i framtiden inom detta och andra viktiga områden. Vår förhoppning står till vetenskapliga ideal som nyfikenhet, öppenhet och empirisk noggrannhet (i motsats till ideologidriven forskning där svaren på frågorna är givna på förhand). Forskningsråden och andra anslagsgivare borde fundera på hur man bättre främjar dessa värden också när det gäller politiskt känsliga samhällsproblem.

Peter Esaiasson och Bo Rothstein, professorer vid statsvetenskapliga institutionen i Göteborg "

”Säpo kan ha eldat upp Olof Palmes personakt”

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200913
Säkerhetspolisens akt om Olof Palme är spårlöst försvunnen. Arkivarierna på myndigheten har utan resultat försökt lokalisera dokumenten. En teori är att personakten eldats upp. Detta är en skandal och ett allvarligt avbräck för historieforskningen och möjligheterna att lösa Palmemordet. Nu måste JO utreda vad som har hänt, skriver journalisten och författaren Bo G Andersson.

Den 30 oktober förra året besökte utredarna i den så kallade Palmegruppen Säkerhetspolisen i Solna. Syftet var att på plats ta reda på vad som hänt med Olof Palmes personakt. Utredarna hade hört att handlingarna inte längre skulle finnas kvar i Säpos arkiv.

Men besöket i Solna gjorde inte utredarna särskilt mycket klokare. Beskedet från Säpo – förmedlat av chefen för kontraspionaget Daniel Stenling – var att myndigheten letat efter Palmes akt men att den inte hade återfunnits.

Det här avslöjas i en promemoria som utredarna i Palmegruppen upprättade direkt efter besöket på Säpo och som nu släppts av Polisens nationella operativa avdelning, Noa. Palmegruppen, som sorterat under Noa, upplöstes den 10 juni i år som en följd av chefsåklagare Krister Peterssons beslut att lägga ned förundersökningen om mordet på Olof Palme.

Enligt promemorian brukade Säpo bränna alla handlingar som inte längre ansågs relevanta för myndighetens arbete. Den ordningen ska ha gällt åtminstone till millenieskiftet. Det är därför möjligt att även handlingarna om Olof Palme rönt samma öde, alltså eldats upp av Säpos personal, skriver Palmeutredarna.

Vad innebär det i praktiken att Säpos Palmeakt är försvunnen, eventuellt förlorad för all framtid?

För det första är det en förlust för vårt gemensamma historiska arv. Ingen utomstående kan veta vilken kunskap Säpo har samlat på sig om Olof Palme, men rimligen bör det i akten ha funnits uppgifter som hade kunnat kasta ljus över viktiga politiska skeenden från 1950-talet och framåt.

Det är svårt att föreställa sig ett viktigare ”skyddsobjekt” än Olof Palme. I egenskap av statsminister och socialdemokratisk partiordförande bör han ha stått allra överst på Säpos lista över skyddsvärda politiker.

Redan tidigt 50-tal, när Palme som internationell studentpolitiker hade nära kontakter med CIA, torde den svenska säkerhetstjänsten ha fattat intresse för honom. Under en kort anställning inom den militära underrättelsetjänsten blev Palme god vän med den blivande IB-chefen Birger Elmér och hade senare full insyn i till exempel IB:s hemliga övervakning av kommunister. Detta kan heller inte ha undgått Säpo eftersom det var säkerhetspolisen som formellt ansvarade för författningsskyddet.

Genom sin aktiva utrikespolitik, inte minst när det gällde Vietnamkriget, skaffade sig Palme många fiender både på hemmaplan och utomlands. Något som säkerligen satt spår i hans Säpoakt.

Nära medarbetare till Olof Palme vittnar om att han kunde vara oförsiktig i känsliga sammanhang, bland annat hände det att han rapporterade till FN-chefen om sitt medlaruppdrag i kriget Iran–Irak på oskyddade telefonlinjer från Stockholm. Han hade också ett omfattande internationellt nätverk som rymde företrädare för terroriststämplade organisationer och utländska underrättelse- och säkerhetstjänster.

Olof Palme var med andra ord knappast ett drömobjekt för Säpo. Mycket talar för att hans personakt var välfylld. Om handlingarna är försvunna för gott, är det ett allvarligt avbräck såväl för historieforskningen som möjligheterna att få klarhet i Palmemordet.

Det är en skandal att Säkerhetspolisen inte ens kan svara på elementära frågor om vad som hänt med personakten. När, hur och varför förstördes den? Om det rört sig om en lagreglerad gallring inom myndigheten, borde den rimligen ha avsatt någon form av spår, till exempel en hänvisning till bestämmelserna i Polisdatalagen.

Utredningen om mordet på Palme pågick under 34 år, tre månader och tio dagar. Insåg inte de ansvariga på Säpo att personaktens innehåll kunde ha betydelse för möjligheterna att lösa mordgåtan?

Det inträffade väcker också frågor om Palmeutredningen och de många kommissioner som granskat mordet och utredarnas arbete. Var det här verkligen första gången som Palmegruppen bad att få ta del av Olof Palmes personakt? Eller, vilket hade varit naturligt, kan det ha skett redan tidigt i utredningen under länspolismästare Hans Holmérs ledning?

Den granskningskommission (SOU 1999:88) som under sista hälften av 90-talet synade Palmeutredningen mötte stora svårigheter när den ville ta del av det Säpomaterial som anknöt till mordet. Kommissionen utlovades en ”sammanställning över de person- och sakakter” som berörde mordutredningen. Senare meddelade emellertid Säpo att en sammanställning visserligen upprättats, men att den var ”mycket översiktlig och inte innehöll något av värde”. Därför inkluderades den inte i den dokumentation som granskningskommissionen erbjöds ta del av.

I sina slutsatser riktade kommissionen skarp kritik mot Säpo för bland annat ”diffust beslutsfattande” och tog avstamp i ambassadör Carl Lidboms Säpoutredning (SOU 1989:18) som konstaterat att det var svårt att veta vilka beslut som fattats inom Säkerhetspolisen. ”Beslut i känsliga, tveksamma eller kontroversiella frågor fattas ofta utan någon som helst dokumentation”, var Lidboms slutsats.

Det framgår inte av granskningskommissionens betänkande om den specifikt frågade efter Olof Palmes personakt. Carl Lidbom hade den socialdemokratiska regeringens mandat att lyfta på alla stenar inom Säpo. Om han tog del av Olof Palmes akt är också oklart, men han förefaller ha visat ett stort intresse för flera andra politikers personakter.

Mordet på Olof Palme är fortfarande ett öppet sår. Beskedet från chefsåklagare Krister Petersson blev ingalunda den slutpunkt många hoppats utan snarare inledningen på en ny fas. Chefsåklagaren lyckades inte presentera några bevis för att den så kallade

Skandiamannen är skyldig. Därför fortsätter journalister och hundratals andra engagerade medborgare jakten på nya infallsvinklar på mordgåtan – nu med hjälp av dokument som i likhet med promemorian om Olof Palmes Säpoakt successivt släpps från den nedlagda förundersökningen.

Svenska folket har rätt att kräva att ansvariga politiker och myndigheter gör sitt yttersta för att mordet på Olof Palme löses. Det är ett demokratiskt anständighetskrav. Även om oddsen är små att någon juridiskt ska ställas till svars efter så här lång tid, är det värdefullt om de bakomliggande orsakerna kan klarläggas. Intresset för mordet kommer att leva kvar långt efter att alla läsare av den här artikeln är borta.

Därför är det viktigt att även söka ett svar på vad som hänt med Olof Palmes Säpoakt. Ett skäl är att det inte går att utesluta att svaret skulle kunna öka förståelsen av vad som hände i korsningen Sveavägen–Tunnelgatan den där fredagskvällen i februari 1986.

Men oavsett om en förklaring skulle ha bäring på mordet eller inte, måste vi som medborgare kunna lita på att Säpo har ordning på sina papper och följer lagen. Annars är det väl tveksam om vi ska kalla oss en rättsstat. Det är därför befogat att exempelvis Justitieombudsmannen (JO) undersöker vad som skett.

Bo G Andersson, fd DN-journalist som för närvarande arbetar med en bok och en dokumentärfilm om Palmemordet "

”EU kommer inte att tvinga Sverige att införa minimilöner”

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200914
Syftet med EU-kommissionens initiativ om minimilöner är att motverka lönedumpning utan att äventyra framgångsrika modeller som den svenska. Alla ska ha tillgång till minimilöner antingen genom kollektivavtal eller genom lagstadgade minimilöner. Men kommissionen kommer aldrig att begära att Sverige ska införa en lagstadgad minimilön, skriver Ursula von der Leyen.

Jag är varm anhängare av kollektivt förhandlade löner och kollektivavtal. Det är den perfekta lösningen när de som bäst känner till arbetsmarknaden i de olika branscherna förhandlar om lönenivåerna utan statlig inblandning.

Det är fackförbunden och arbetsgivarorganisationerna som vet exakt var svagheterna finns i de olika branscherna. De känner till orderläget, ekonomin och situationen i företagen. De är medvetna om arbetstagarnas situation och har bra känsla för vilka marginaler som finns för att betala alla som genom sitt arbete bidrar till försäljning och vinst. De kan sätta stopp för lönedumpning där arbetstagare lämnas utan skydd, och de kan förhindra löneökningar som i längden äventyrar ett företags existens.

Det är därför jag har fullt förtroende för självständiga och oberoende kollektivavtalsförhandlingar. Modellen ger den flexibilitet som behövs på arbetsmarknaden. Skandinavien och framför allt Sverige är en förebild för hur det ska gå till.

Det tyckte jag också när jag i fyra år ansvarade för Europas största ekonomi som arbetsmarknadsminister. Men jag är också medveten om hur bräcklig balansen är mellan å ena sidan starka arbetsgivarrepresentanter och å andra sidan starka fackföreningar.

Det är inte alla länder i Europa som är i en så gynnsam situation som Sverige, där kollektivavtal täcker cirka 90 procent av arbetstagarna. Något som i årtionden har garanterat bra och rättvisa löner över hela linjen och som anpassats efter specifika situationer i olika branscher.

Fackföreningarna har dock haft en svag ställning i många europeiska ekonomier. Och arbetsgivarorganisationerna har inte heller någon lätt sits när företag vill kringgå regler och dumpa lönerna för att få konkurrensfördelar framför hederliga och socialt medvetna konkurrenter. Resultatet är fragmenterade förhandlingsresultat och en lönekonkurrens som pressar ned lönerna till en farligt låg nivå.

Företagare som bryr sig om rimliga villkor för sina anställa hamnar under kostnadstryck. Socialtjänsten måste gripa in om det inte finns någon fackförening som kan hjälpa arbetstagarna att få en skälig inkomst. Så ska det inte vara för människor som arbetar heltid. Tyvärr har skillnaderna i kollektivavtalsförhandlingar blivit större och större i Europa under de senaste årtiondena. Konsekvensen blir också att risken för lönedumpning via vår inre marknad smittar av sig på hela unionen.

Syftet med Europeiska kommissionens initiativ om minimilöner är att motverka detta utan att äventyra framgångsrika modeller som den i Sverige. Ett förslag om minimilöner är därför en viktig del av min agenda för en ambitiösare union som leder övergången till en frisk planet och en ny digital värld. Det innebär att vi ständigt måste utveckla vår unika sociala marknadsekonomi så att den passar dagens nya ambitioner.

Jag anser att tydliga normer måste gälla här. Alla ska ha tillgång till minimilöner antingen genom kollektivavtal eller genom lagstadgade och regelbundet uppdaterade minimilöner. Dessutom ska minimilönerna vara tillräckliga och garantera en rimlig levnadsstandard. Det kan aldrig och det kommer aldrig att bli någon enhetlig europeisk minimilön. De ekonomiska villkoren i våra medlemsstater skiljer sig för mycket åt för det.

Kommissionen vill att lönerna ska konvergera uppåt för hela EU. Därför kommer vi inte att fatta något beslut över huvudet på arbetsmarknadens parter. Vi har i två omgångar haft fördjupade samråd med fackförbund och arbetsgivare. De kan vara säkra på att vi mycket noggrant kommer att ta hänsyn till de synpunkterna. Kommissionen kommer aldrig att begära att Sverige ska införa en lagstadgad minimilön.

I stället vill vi stärka kollektivavtalen i länder som har mycket kvar att göra, och vi vill göra det utan att störa väl fungerande system, som det i Sverige. Kommissionen har full respekt för nationella traditioner vad gäller såväl kollektivavtal som arbetsmarknadsparternas oberoende. Vi ska se till att detta blir vattentätt. Sverige har allt att vinna. Initiativet kommer att skydda Sveriges höga standarder och samtidigt bidra till att säkerställa att konkurrensen på den inre marknaden bygger på innovation och produktivitet och att lämpliga sociala standarder främjas.
Sverige och kommissionen har samma mål – att se till att de som arbetar har rimliga löner. Låt oss därför arbeta tillsammans så att detta görs på ett sätt som inte stör väl fungerande arbetsmarknadsmodeller med en mycket hög andel kollektivavtal, utan leder till förändringar som kan ge lika villkor och skydd för arbetstagare i hela EU.

Ursula von der Leyen, EU-kommissionens ordförande
Översättning: EU-kommissionen "

Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 4 - 14 september 2020

Utrikes DN-artiklar 4-14 september 2020

Inrikes artiklar börjar på sidan 701

Kreml ropar efter fakta – för att lägga rökridåer

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Att Aleksej Navalnyj blev förgiftad av nervgiftet novitjok är hårda fakta. Men Kreml försöker vända på bevisbördan. Nu väntar en rad utspel som syftar till att förvirra den ryska allmänheten så att den snart vet varken ut eller in.

Analys. Anna-Lena Laurén, DN:s korrespondent

Var är fakta? Var är formlerna? Var är någon som helst information? Vår ambassadör fick inget svar. Inga fakta, inga formler, inga uppgifter. Inget material. Ingenting!”

Det utbrister ryska utrikesdepartementets taleskvinna Maria Zacharova i ett officiellt uttalande om förgiftningen av Aleksej Navalnyj.

– Vi är redo att fullständigt samarbeta och byta information

med Tyskland. Men vi får inget svar av dem, säger Putins pressekreterare Dmitrij Peskov. Vi vill samarbeta. Vi vill ha fakta. Vi är öppna.
Precis på samma sätt besvarade Kreml alla frågor efter att Sergej och Julia Skripal hade förgiftats med novitjok i Salisbury 2018. Varför talar man om ”fakta” och ”utbyte av information” när de ryska myndigheterna dessförinnan har gjort precis tvärtom? I fallet Navalnyj fick inte ens hans fru läsa hans sjukjournal på sjukhuset i Omsk. Hon tilläts inte träffa de tyska läkarna när de anlände till sjukhuset. De ryska myndigheterna förhalade in i det sista Navalnyjs avfärd till Berlin, där han nu har fått kvalificerad vård. Dmitrij Peskov vägrade att uttala Navalnyjs namn, han kallades ”patienten”.
Ingenting i Kremls hantering kring fallet Navalnyj har gått ut på att utbyta information. Den har gått ut på att undanhålla den. Att man nu kastar tillbaka kritiken i ansiktet på västvärlden betyder i själva verket att man vet precis hur tungt det här argumentet är. Om man vill ha fakta finns det en del att ta fasta på. Fakta är till

exempel att novitjok är ett kemiskt vapen, ingenting som någon korrupt affärsman Navalnyj råkat avslöja kan få tag på. Det är ett nervgift avsett för krigsföring som har utvecklas av sovjetiska kemister på 1970-talet, och som inte längre får tillverkas, förutom i vetenskapligt syfte. Den före detta sovjetiska kemisten Vil Mirzajanov säger till oberoende Dozjd att giftet kan tillverkas fullt lagligt i Ryssland, i vetenskapligt syfte.

När det gäller förgiftningen av journalisten Jurij Sjtjekotjichin, av oppositionsaktivisterna Vladimir Kara-Murza och Pjotr Verziolv, av Alexander Litvinenko, av Sergej och Julia Skripal och nu senast Aleksej Navalnyj, är problemet för Kreml att de förenas av två faktorer: När förgiftningen har skett utomlands har man kunnat bevisa att de utfördes av ryska FSB-agenter, som i fallet Litvinenko och Skripals. Då brottet skett inom Ryssland har polisen aldrig hittat den skyldiga.

Kreml talar om öppenhet, vilja att gå till botten med fakta, om att utbyta information, men i praktiken hittar man aldrig de

skyldiga till politiska mord. Allt blir med tiden en enda gröt av konkurrerande hypoteser, rökridåer och konspirationsteorier.
När det gäller fallet Navalnyj kan följderna dock bli värre än makthavarna har räknat med.
Då Boris Nemtsov sköts ned på öppen gata några stenkast från Kreml år 2015 grep ryska polisen snabbt personen som höll i pistolen, Zaur Dadajev. Han tillhörde den tjetjenska presidenten Ramzan Kadyrovs krets, erkände att han mördat Nemtsov och dömdes prompt till tjugo års fängelse. Enligt Dadajev sköt han Nemtsov som ett svar på att denne hade smädat islam. Formellt var frågan löst.
I fallet Navalnyj är det däremot omöjligt att skylla på några sårade religiösa känslor hos okontrollerbara, beväpnade män. Vanliga banditer sysslar inte med giftmord.
Om det är sant att FSB förgiftade Navalnyj – varför lät man honom till sist flyga till Berlin? Samma fråga går att ställa om giftskandalen i Salisbury. Om det är sant att FSB står bakom mordförsöket på Skripals – varför

lät man sig fångas på övervakningskameror?
Vissa operationer misslyckas. Andra lyckas. Så länge Navalnyj befann sig i Ryssland var de enda så kallade fakta som läckte ut ett ymnigt spridande av teorier om baksmälla eller lågt blodsocker.
Att Navalnyj till sist flögs ur landet var resultatet av målmedveten kampanj från både Navalnyjs anhöriga och det internationella samfundet.
Mordet på Nemtsov, vem som än utförde det, lyckades däremot. Objektet dödades och det blev inga följder för Kreml.

Men det kan det bli nu.
De tyska läkarna spårade giftet, vilket sannolikt kommer att leda till mycket stora problem för Putinregimen. Nya sanktioner är att vänta. Den ryska rubeln har redan fallit.
Navalnyj ser ut att överleva, enligt experterna på Charité-sjukhuset. De skriver i ett pressmeddelande att patientens tillstånd stadigt förbättras, men att det förblir allvarligt och att tillfrisknandet kommer att ta lång tid. Det är än så länge för tidigt att säga om han får några permanenta men.

Argumentet som ständigt läggs fram i Ryssland är att Navalnyjs betydelse överdrivs i väst. Men om det är sant att Navalnyj är så obetydligt för Kreml – varför får han aldrig ställa upp i några val? Varför undersöker polisen ständigt hans kontor? Varför fängslades hans bror i en uppenbart fejkad process? Varför dömdes Navalnyj själv till förskingring i en lika fejkad process, som har fått underkänt av Europarådets människorättsdomstol?
Under den närmaste tiden kan vi räkna med att fler och fler uppgifter kommer fram, i takt med att de tyska läkarnas undersökningar fortsätter. Och att Kremls ropande efter ”fakta och formler” kommer att fortsätta.
Anna-Lena Laurén

Omvärlden reagerar starkt – men skarpa åtgärder saknas

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Kommentar

Mordförsöket på Putins viktigaste politiska motståndare har fått omvärlden – med undantag för USA – att reagera ovanligt hårt.

Men vad hjälper det att förbundskansler Angela Merkel upprört kräver att Ryssland utreder frågan – om det inte kommer några skarpa åtgärder från Väst?

Reaktionerna på de tyska läkarnas besked att de funnit nervgiftet novitjok i Aleksej Navalnyj var skarpa – från Tyskland, Storbritannien, Frankrike och EU. Som vanligt under de senaste fyra åren saknades en röst mot Ryssland – USA:s.

Den amerikanska reaktionen följer ett numera bekant mönster, där Donald Trump alltid är demonstrativt välvillig mot Putin. Så länge USA-presidenten tiger om ett misstänkt brott – i detta fall även mot förbudet mot kemiska vapen – lär Kreml inte avskräckas från att fortsätta likvidera oppositionella. Än mindre utreda attentatet och ställa de skyldiga till svars.
Något som skulle vara kännbart för Moskva vore att Tyskland stoppade den ryska gasledningen Nord Stream 2, som är på väg att byggas under Östersjön. Det har flera politiker, även i Merkels CDU, krävt. Norbert Röttgen, som leder förbundsdagens utrikesutskott, är en av dem.
Men Merkel har inte visat något tecken på att gå så långt. Det skulle direkt drabba Tysklands ekonomi, som är starkt beroende av ryska fossila bränslen.
Därför är det troliga att det på sin höjd blir ”mini-sanktioner”, i form av besöksförbud i EU för ett antal utpekade personer i Ryssland.
Trump har inte en enda gång, under hela sin presidenttid, sagt ett kritiskt ord om Putin. Inte ens när det nyligen läckte ut uppgifter

om att Ryssland betalar talibanerna skottpengar för att döda USA-soldater i Afghanistan. Lika motvilligt agerade Trump när de brittiska myndigheterna fastställt att Ryssland stod bakom novitjok-förgiftningen av ex-spionen Sergej Skripal och hans dotter i England i mars 2018.
I EU:s efterföljd utvisade visserligen USA 60 diplomater och stängde ett ryskt konsulat. Och kongressen införde ytterligare sanktioner.
Men Trump såg till att sanktionerna förhalades tills efter hans toppmöte med Putin i juli i Helsingfors. Egentligen vill Trump dra tillbaka dem helt, om man ska tro hans dåvarande nationella säkerhetsrådgivare John Bolton. Trump ansåg att de var ”för hårda mot Putin”.
Det är ett talande sammanträffande att Washingtons reaktion, eller snarare avsaknaden av den, kommer samtidigt som USA inför sanktioner mot ICC, den internationella krigsförbrytardomstolen. Utrikesminister Mike Pompeo meddelade att sanktionerna omfattar ledande

befattningshavare i ICC, inklusive dess chefsåklagare Fatou Bensouda.
Anledning: ICC har inlett en utredning mot USA om misstänkta krigsbrott och brott mot mänskligheten under kriget i Afghanistan. USA erkänner inte ICC, men straffar ändå institutionen. Ett ytterligare ett tecken på hur Trump vänder ryggen åt folkrätten och utdefinierar USA från det internationella samfundet.
Mitt i den nya internationella kris som förgiftningen av Aleksej Navalnyj har utlöst finns en positiv nyhet från sjukhuset Charité i Berlin: Navalnyj är på bättringsvägen, han väntas överleva, men eftersom han fortfarande befinner sig i koma är det inte känt vilka men han får av förgiftningen.
Michael Winiarski

Nya pass ska signalera självständighet från Kina

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Taiwan markerar sin självständighet och ändrar utseendet på sina pass för att undvika att dess invånare förväxlas med kinesiska medborgare. Det förändrar inte att Taiwan tillhör Kina, kommenterar kommunistregimen i Peking.

Förändringen av passen kommer efter att Taiwans invånare har tröttnat på att förväxlas med kinesiska medborgare när de reser. Frågan har blivit särskilt aktuell under coronapandemin, som Taiwan har lyckats bra med att bekämpa.

– Sedan början av utbrottet i Wuhan har vårt folk hoppats att Taiwan ska bli mer synligt och att de inte av misstag ska förväxlas med människor från Kina, sade Taiwans utrikesminister Joseph Wu när de nya passen presenterades.

I de nya passen, som börjar gälla i januari nästa år, är typsnittet för ordet Taiwan större medan Republiken Kina, som är Taiwans officiella namn, står med små bokstäver på engelska runt landets emblem.
Taiwan är en demokrati som fungerar som ett oberoende land med egna val, egen valuta och en egen militär. Det var hit nationalisterna flydde 1949 efter förlusten mot kommunisterna i det kinesiska inbördeskriget. Sedan dess har den kommunistiska regimen på fastlandet hela tiden hävdat att Taiwan är en del av Kina och ska införlivas, om det så måste ske med en militär invasion.
Men Taiwan har alltmer tagit avstånd från sin granne på fastlandet och försökt knyta närmare band med resten av världen. Samtidigt har pandemin synliggjort hur Kina blockerar Taiwan från många internationella organisationer, som WHO. Det är också folkrepubliken Kina som har en plats i FN och bara ett fåtal länder har diplomatiska förbindelser med Taiwan.

Taiwans president Tsai Ing-wen har försökt minska Taiwans beroende av Kina och flera gånger understrukit att Taiwan är ett oberoende land. Regeringen överväger också att byta namn på sitt största flygbolag, China Airlines, för att undvika förväxling med Kina.
Pekings tanke, att Taiwan ska bli en del av Kina under samma princip som Hongkong, ett land två system, har Tsai Ing-wen avvisat upprepade gånger.
Men Peking avviker inte en tum från sin linje. De nya passen kallade en taleskvinna för utrikesfrågor för en ”småsak” som inte på det faktum att Taiwan är en ”omistlig del av Kina”.
Passen är andra gången på kort tid som kommunistregimen upprörts över Taiwan. Tidigare i veckan var det ett besök i Taiwan av den tjeckiska talmannen Milos Vystrcil som väckte ilska. Att Taiwan får besök av utländska politiker av så hög rang är ovanligt och faller inte i god jord i Kina.
I sitt tal till det taiwanesiska parlamentet parafraserade Milos Vystrcil John F Kennedys berömda tal i Berlin 1963 och sa

”jag är taiwanes”. Han har gått över en gräns och kommer få betala ett högt pris, kommenterade Kinas utrikesminister Wang Yi.
Marianne Björklund
Bakgrund. Taiwan

Kinesiska nationalister tog makten över Taiwan 1949 efter att ha förlorat inbördeskriget mot kommunisterna i Kina.
Sedan dess gör Kina anspråk på Taiwan som en av sina provinser.
Taiwan hade fram tills 1971 Kinas plats i FN, inklusive säkerhetsrådet.

Efter att Folkrepubliken Kina godkändes av FN har öarna som Taiwan består av varit diplomatiskt isolerade.
Taiwan brukar kallas Republiken Kina för att skilja landet från Folkrepubliken Kina som är den kommunistiska regimen på fastlandet
Dela

USA stryper bistånd till Etiopien

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

USA stryper sitt bistånd till Etiopien med 100 miljoner dollar, som straff för att Etiopien inte gått med på medling i den känsliga frågan om dammbygget på Nilen.

I juli undvek Etiopien och Egypten en öppen konflikt om Nilens vatten efter samtal med Afrikanska unionen om jättedammen Gerd. Etiopien avfärdade USA:s medlingsförsök och straffas nu av USA som drar in nästan 900 miljoner kronor i bistånd, enligt BBC. Enligt en källa till Reuters påverkas gränsskydd, politiskt samförstånd och arbete mot undernäring. Etiopien började i juli fylla dammen, som kan hota Egyptens vattenförsörjning om flödet stryps. Båda länderna är allierade med USA som gjorde halvhjärtade försök att medla. Beslutet att straffa Etiopien beror på att

landet gick vidare med planerna utan att konsultera andra.
– USA uttryckte vid upprepade tillfällen sin oro över fyllningen av Gerd innan alla säkerhetsåtgärder hade implementerats, säger källan till Reuters.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com

Min regering kommer inte låta statliga skattepengar finansiera städer som låter sig förfalla till laglösa områden.

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

USA:s president Donald Trump hotar i ett pm från Vita huset att

skära ner på federala anslag till det han kallar ”laglösa” städer – däribland Seattle, New York och Washington.

TT-Reuters

Polisingripande upprör i USA

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

USA. New Yorks delstatsåklagare utreder ett polisingripande mot en svart man i Rochester, New York. Daniel Prude blev medvetslös under ingripandet och avled en vecka senare.

Ingripandet skedde i mars, men har först nu offentliggjorts av Prudes familj och aktivister. Inspelningar från polisernas kroppskameror visar hur 41-

åringen förses med huva och handfängsel och av polis tvingas ligga på marken med ansiktet nedåt.

TT

Martin Gelin: Räkna med turbulens på USA-börserna

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Den amerikanska ekonomin har den värsta krisen sedan 1930-talet. Ändå har börsen precis haft sin bästa sommar på 36 år. Det är inte så motsägelsefullt som det låter, menar amerikanska finansanalytiker. På torsdagen blev det dock ett

bakslag med hård press på kurserna.

Analys. DN:s korrespondent i New York

Under årets andra kvartal minskade den amerikanska ekonomin med drygt nio procent. 40 miljoner amerikaner har förlorat jobbet vid något tillfälle sedan i mars i år och arbetslösheten är nästan tio procent.

Samtidigt tycks börsen i USA slå nya rekord varje vecka. Dow Jones-index har precis haft den bästa sommaren sedan 1984. S&P 500, ett börsindex för 500 av USA:s största företag, har haft de bästa fem månaderna i sträck sedan 1938.

Nasdaq har i sin tur nästan dubblat i värde sedan raset i mars.

Så vad är det som pågår?

Inte oväntat talas det om en börsbubbla, då ivriga spekulanter driver upp många aktiekurser högt ovanför realistiska värderingar. Men Wall Streets finansanalytiker menar samtidigt att börsutvecklingen speglar verkliga styrkor i ekonomin.

Den vanligaste förklaringen till börsens positiva utveckling är att det skett en oerhört tydlig

splittring mellan vinnare och förlorare.
Det diskuterades länge om kurvan för den ekonomiska återhämtningen under pandemin skulle bli V-formad, L-formad eller W-formad. Vissa börsanalytiker hävdade att den skulle bli swoosh-formad, som logotypen för Nike, det vill säga en återhämtning utdragen under en längre period.
I stället tycks återhämtningen än så länge vara K-formad: vissa sektorer har fortsatt starkt uppåt, medan andra sektorer bara fortsatt falla.

Den positiva börsutvecklingen är till stor del koncentrerad i ett dussintal oerhört framgångsrika företag i tekniksektorn, som Apple, Amazon, Facebook, Netflix, Tesla, Zoom och Salesforce.
På torsdagen kom det dock ett bakslag med fallande kurser i tekniksektorn. De tre ledande indexen föll mer än vad de gjort på en enskild dag sedan juni månad. Trots det ligger uppgången kring 30 procent under året, medan kommunikationssektorn ökat med 18 procent.

Samtidigt har många av de sektorer vi förväntade oss skulle drabbas värst av pandemin mycket riktigt fallit rejält. Det gäller exempelvis oljeföretag, finanssektorn, flygbolag och reseindustri, fysiska butiker, varuhus och restauranger. Energisektorn i USA har fallit med 40 procent under året, medan finanssektorn minskat med 19 procent.
Börsutvecklingen tycks därmed ha accelererat en utveckling där tekniksektorn slår ut traditionella företag. En förändring som många trodde skulle ta fem, tio år har komprimerats till fem månader. Det här har skapat enorma förmögenheter i tekniksektorn. USA:s fem rikaste män har blivit 196 miljarder dollar rikare sedan pandemin började.
Men om ingen hade råd att köpa en Iphone eller handla vardagsprodukter på Amazon så skulle Apple och Amazons aktiekurser inte ha fortsätta stiga. En lika viktig faktor för börsutvecklingen i USA är de astronomiska stimulansåtgärderna, som redan

är mer än tre gånger så stora som efter finanskraschen 2008.
Federala bidrag till alla hushåll, utom de mest välbärgade, på 1 200 eller 2 400 dollar och den mest generösa arbetslöshetsersättningen i USA:s historia, på 600 dollar i veckan, innebar att en stor del av amerikaner faktiskt såg en nettoökning av inkomsten under våren.
Det visar också hur ömtålig ekonomin är; misslyckas kongressen med nya stimulansåtgärder, eller upphör de efter valet, kan vi mycket väl se en ny svacka; i synnerhet om pandemin fortsätter,
Indikatorer för en bubbla har - blivit fler under de senaste veckorna, i takt med att i synnerhet tekniksektorn skenat iväg. Mönstret påminner en hel del om den hastiga ökningen för teknikaktier inför teknikbubblan år 2000.
Men många finansanalytiker som tidigare varnat för en bubbla under sommaren hävdar nu att uppgången lika gärna kan fortsätta. De motiverar det med att Fed fortsätter pumpa in

pengar i ekonomin och hålla räntorna låga.
Allt tyder dock på en turbulent börsutveckling under hösten. Den stora osäkerhetsfaktorn är inte bara pandemins utveckling, utan även presidentvalet. Det värsta tänkbara scenariot för börsen i USA är varken en seger för Biden eller Trump, utan ett oklart valresultat som leder till en utdragen juridisk strid.
Enligt analysfirman Strategas i New York tyder sommarens börsanalytiker på att marknaden betraktar Joe Biden som favorit, vilket har speglats i uppgången för aktier inom exempelvis gröna energiföretag, sjukvårdsföretag och globalt inriktade företag som kan gynnas av en mer friktionsfri handelspolitik.
Sektorer som skulle gynnas av fyra år till med Trump har mestadels förlorat i värde. Det gäller exempelvis finanssektorn, företag med lukrativa militära kontrakt och traditionella olje- och naturgasföretag, som under sommaren sjunkit med runt tio procent, enligt Strategas.
För Donald Trump har de generösa stimulansåtgärderna och börsutvecklingen samtidigt varit

politiskt guld. Den enda valfråga där Trump har högre förtroende än Biden är ekonomin.
Trump lär därmed göra allt han kan för att undvika ett börsfall innan november.
– Ni ska vara så glada att ha mig som president, sade Trump på onsdagen, efter att både S&P 500 och Nasdaq slagit historiska rekord.
Trump har även varnat för att den majoritet av amerikaner som har sin pension sparad i konton kopplade till börsutvecklingen kan bli ”ruinerade om Biden vinner”.
Men Wall Streets finansanalytiker verkar inte särskilt bekymrade över risken att Biden vinner valet.
– Den konventionella tankesättet att demokrater leder till skatte-höjningar som skadar marknaden stämmer nog inte nu. Det är annat som pågår. Vår kalkyl är att sammanslaget så kommer Bidens eventuella skattehöjningar att överträffas av att globala handelsrelationer kan läkas, säger Katie Nixon på investmentbanken Northern Trust till CNN.

Sugas tur att försöka tämja Kina

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Ekonomin kan knappast bli värre i Japan, för även om landet klarat hälsan hyggligt har coronaviruset fått konjunkturen att störtdyka. Ur den aspekten är det kanske ett tacksamt läge för Yoshihide Suga, som inom kort lär bli den nye premiärministern.

Samtidigt blir det inte lätt att efterträda Shinzo Abe, som lämnar in av medicinska skäl efter nästan åtta år vid makten. Suga har hittills varit ordningsvakt i LDP, partiet som i princip alltid styr Japan, men karismatisk är det ingen som kallar honom.
När Abe vann valet 2012 hade Japan plågat sig igenom två decennier av stagnation och pessimism. Mandatet var för en gångs skull att pröva något nytt: Abenomics.
Konceptet hade tre pelare: en ultramjuk penningpolitik med räntor nära eller under noll,

massiva statliga stimulanspaket och långsiktiga strukturreformer. Sådant hade prövats förr, till klen nytta, men nu skulle allt tillsammans få tillväxten att återfödas. Som Abe såg det, var en robust ekonomi nödvändig för att bygga ett starkare försvar mot den växande kinesiska utmaningen.
Facit är blandat. Inflationen tog sig aldrig upp till 2-procentsmålet. Vägar och broar som inte behövdes byggdes ändå. Reformerna blev ofta halvmesyrer. Två sällsynt feltajmade momshöjningar, som skulle lindra den gigantiska statsskulden, fick ekonomin att tvärbromsa.
Men det finns en hel del på pluskontot också. Med fler dagis kunde fler kvinnor börja jobba. Offentlig byråkrati och jordbruksregleringar luckrades upp. Abe öppnade för mer frihandel via avtal som TPP och med EU. Statsskulden hölls trots allt konstant och hanterbar.
Japan är fortfarande världens tredje största ekonomi, men befolkningen åldras och krymper. Produktiviteten måste upp rejält. Suga ärver inte bara Abenomics. En hotfull kinesisk granne

kommer att pocka på hans uppmärksamhet.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

”Fortfarande oklart om ryska vaccinet fungerar”

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Det ryska vaccinet Sputnik-V utvecklade antikroppar hos samtliga 76 deltagare i tidiga ryska prövningar. Det visar två mindre studier i tidskriften The Lancet. Men det är fortfarande för tidigt att säga om vaccinet

fungerar, enligt vaccinforskaren Matti Sällberg.

– Innan fas 3-studierna har vi ingen aning om det är ett fungerande vaccin. Det är precis likadant med alla andra kandidater vi hoppas på, säger han.

I augusti blev Ryssland först i världen med att godkänna ett vaccin mot covid-19. Men eftersom de kliniska prövningarna inte var klara och landet inte publicerade data från studierna varnade experter i väst för användning av vaccinet. Den snabba framtagningen väckte frågor om Ryssland värderade prestige före vetenskap och säkerhet i kampen mot covid-19.

På fredagen publicerades den första utvärderingen av vaccinet i tidskriften The Lancet. Enligt två studier utvecklade samtliga 76 deltagare i fas 1 och 2 av de kliniska prövningarnas antikroppar inom tre veckor. Under de 42 dagarna som studierna pågick fick deltagarna inga allvarliga biverkningar, enligt forskarna.

Vaccinforskaren Matti Sällberg konstaterar att vaccinet fungerar på liknande sätt som bland annat

Astra Zenecas – båda baseras på adenovirus, som orsakar förkylning hos människor. Viruset genförändras för att skydda mot covid-19.
– Nu vet vi att det inte är några konstigheter med det här vaccinet. Det var precis det vi efterfrågade. Vi ville ha data och nu har vi fått det.
Immunsvaret som vaccinet genererar liknar resultaten från andra vaccinstudier, menar han. Biverkningarna är milda och klassiska för vaccinationer – feber och huvudvärk.

Att landet redan har gått ut med att man godkänt vaccinet är en annan sak, menar Matti Sällberg. Mycket återstår innan det går att säga att Sputnik-V faktiskt fungerar. Även forskarna bakom rapporten menar att det behövs studier som spänner över längre tid och involverar fler deltagare, både i olika åldersgrupper och med underliggande sjukdomar. Enligt Matti Sällberg handlar det bland annat om att vaccinera fler för att upptäcka även ovanliga biverkningar.
– Med 76 personer kanske man hittar biverkningar som dyker upp

hos alla, eller som lägst hos 10 procent. Men ska man hitta de mer ovanliga måste man vaccinera mellan 1 000 och 10 000.

– Men det viktigaste av allt är att vaccinera i grupper som har risk för att smittas och göra kontrollerade fas 3-studier där hälften får vaccinet och hälften inte. Då kan man säga om vaccinet faktiskt skyddar mot infektion. Innan det har man ingen aning, säger Matti Sällberg.

Han avfärdar det ryska vaccin-godkännandet från augusti.

– Det var inget riktigt godkännande. Ryssland kommer fortfarande att göra stora fas 3-studier innan man vaccinerar allmänheten. Det var mer ett politiskt utspel.

Förra veckan inledde landet fas 3 av de kliniska prövningarna, där över 40 000 deltagare ingår, enligt Reuters.

Tidigare i september meddelade Astra Zeneca att företagets vaccin går in i den tredje och sista fasen av kliniska prövningar.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Våldsamma konfrontationer kan påverka valrörelsen

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Den amerikanska valrörelsen fortsätter att kantas av dödligt våld när Trumpanhängare söker konfrontation med vänsteraktivister. Presidenten legitimerar dåden i en förhoppning om att bli omvald. Men lönar det sig?

”Vila i frid Jay”, skrev president Donald Trump.

Orden var riktade till Aaron ”Jay” Danielson, en 39-årig aktivist som sköts till döds i Portland i Oregon i lördags kväll.

Donald Trump är selektiv med vilka han sörjer offentligt.

Aaron Danielson var ett kontroversiellt val. När Danielson dödades i Portland förra lördagskvällen bar han en keps med trycket ”Patriot Prayer”.

Patriot Prayer är en högerextrem sammanslutning grundad i Oregon, en delstat i USA:s nordvästra hörn med en lång och

våldsam historia av rasism. Deras evenemang lockar till sig vitmaktanhängare. Våldsamma bråk uppstår ofta i mötet med vänsteraktivister.
Konfrontationerna uppstår inte av en slump. Gatubråk är Patriot Prayers själva affärsidé. Gruppen tog form 2016 med syftet att manifestera stöd för Donald Trump i liberala städer längs den progressiva nordvästkusten och ”befria konservativa” där.
Bilkaravanen i Portland som medlemmar ur Patriot Prayer deltog i under förra lördagskvällen var en sådan befrielseoperation.
Uppskattningsvis 600 fordon rullade mot Portlands stadskärna, där demonstrationer mot polisvåld pågått dagligen sedan maj. Trumpflaggor vajade från bilarnas flak.
Medlemmar av Patriot Prayer, eller människor som synts på gruppens evenemang, har tidigare dömts för grova brott.
Den 29 april 2017 arrangerade Patriot Prayer en ”marsch för yttrandefrihet” i Portland. En av deltagarna var Jeremy Joseph Christian. Han dömdes tidigare i år till livstids fängelse för att ha

dödat två män på ett tåg i Portland. Männen gick emellan när Christian trakasserade två svarta tonårsflickor med rasistiska harranger.
Förra helgen, när bilkaravanen rullade in i Portland, kallade Donald Trump anhängarna för ”great patriots”.
Presidentens ställningstagande för högerextrema våldsverkare i Portland går i linje med hans uttalanden om Kyle Rittenhouse – den 17-åring som den 25 augusti sköt ihjäl två personer i staden Kenosha i Wisconsin. Det var under en demonstration mot polisvåld, som uppstod efter att polis skjutit en svart man i ryggen med sju skott.
”Det var en intressant situation”, sade Trump om fallet Kyle Rittenhouse. ”Jag antar att han befann sig i en svår sits. Han skulle förmodligen ha dödats, men det är under utredning”.
Presidenten menar att Rittenhouse agerade i självförsvar.
Att inifrån Vita huset legitimera grovt gatuvåld är att överträda en gräns, sade flera amerikanska statsvetare i veckan. De betraktar Trumps ställningstaganden som beståndsdelar i en

återvalskampanj som har fascistiska drag. Presidenten hoppas att våldet ska gynna honom politiskt.
Statsvetaren Steven Levitsky, professor vid Harvarduniversitetet och medförfattare till boken ”How democracies die”, säger i en tidskriftsintervju att ”detta slags uppmuntran till våld med politiskt syfte är oroande nära vad fasciströrelsen ägnade sig åt i Europa” under 1920- och 30-talet.
Levitsky får medhåll av historikern Ruth Ben-Ghiat, professor vid New York University och författare till boken ”Strongmen: Mussolini to the Present”. För Ben-Ghiat påminner Trumps utspel i veckan om fascisten Benito Mussolinis ageranden innan han grep makten i Italien i oktober 1922.
Mussolini uppmuntrade gatubråk mellan beväpnade anhängare, svartskjortor, och vänster-demonstranter. ”Han använde våldet för att destabilisera det italienska samhället för att kunna positionera sig själv som personen som skulle kunna stoppa våldet.

Det är vad Trump gör nu”, säger Ruth Ben-Ghiat.
En av Trumps rådgivare i Vita huset, Kellyanne Conway, bekräftar att våldet är ”bra” för presidenten. I en intervju med Fox News säger Conway: ”Ju mer kaos och anarki och vandalism och våld får styra, desto bättre är det för det väldigt tydliga valet mellan vem som är bäst på allmän säkerhet och lag och ordning”. (Underförstått Donald Trump).
Dödskjutningen i Portland förra lördagen och i Wisconsin veckan dessförinnan innebär att den amerikanska valrörelsen nu har gått in i fas av ”extrem polarisering”, säger Marc Rodriguez, professor i historia vid Portland State University.
Portland är en stad med en halv miljon invånare belägen i USA:s nordvästra hörn. En geografiskt perifer plats. Samtidigt ett slags politiskt centrum. Det säger något om valrörelsen.
Oregons historia är starkt präglad av rasism. I mitten av 1800-talet antog delstaten ”undantagslagar” som syftade till att hålla minoriteter borta. En lag som antogs 1844 statuerade att varje svart människa som dyker upp i

Oregon ”piskas två gånger om året tills han eller hon skall lämna territoriet”.
Under 1920-talet dominerades Oregons lagstiftande församling av Ku Klux Klan, som bland annat drev fram lagstiftning som förhindrade japanska invandrare från att äga eller arrendera mark.
Under 1970-talet sökte sig sammanslutningar som Aryan Nations – Arisk Nation – till Oregon, ditlockade av föreställningar om en bevarad etnisk homogenitet.
Än i dag bor få svarta i Oregon. Av USA:s 35 största städer är Portland den vitaste. 71 procent av befolkningen är vit i Portland, att jämföra med granndelstaten Kalifornien där den vita befolkningen utgör 37 procent.
Under sommarens protester har det sagts att det finns fler skyltar med budskapet Black lives matter i Portland än det faktiskt finns svarta människor.
Det är bland annat därför som Black lives matter och andra aktivistgrupper vägrar ge sig av.
Liza Lopetrone, en veterinär, involverade sig själv i gruppen Wall of Moms i somras. Det var en ”mur av mammor” som

protesterade mot de federala militära poliser som Trump skickade till Portland. Liza Lopetrone motiverades just av Oregons ”extremt rasistiska” historia. ”Jag är inte härifrån men jag tar ansvar för den nu”, sade hon i en intervju.
Trumps legitimering av det politiska våldet gör att valrörelsen ändrar karaktär. Våldet hamnar i centrum. Demokraternas presidentkandidat Joe Biden uppmanas att markera mot vänsteraktivister som tillgriper vapen och ägnar sig åt materiell förstörelse, en svans till de fredliga protesterna.
Ingen har ännu gripits för dödskjutningen av Aaron Danielson i Portland, men polisen utreder en 48-årig man. Han beskrivs som en Antifasupporter som fullständigt gått upp i sommarens antipolis-demonstrationer. Mannen har betraktat sammandrabbningarna i Portland som en ”slutgiltig strid” som ”kan förändra allt”, enligt ett Instagramkonto som bär hans namn.
Om han döms är dådet den första dödliga attack som kan tillskrivas

Antifa på 25 år, enligt den antirasistiska organisationen Anti-Defamation League.
I torsdags natt skrev Trump på Twitter: ”Varför GRIPER inte polisen Aaron ”Jay” Danielsons kallblodiga mördare. Alla vet vem den skurken är. *No wonder Portland is going to hell!*”
Han blev snart hörsammad. Under gripandet sköts den misstänkte 48-årige mannen till döds av polis.
Politiska bedömare som tror att Trump kommer att tjäna på våldet pekar på ett slags ”inneboende logik”. Äldre mittenväljare som känner sig främmande inför Black lives matter skulle kunna lockas till Trump när protesterna slår över i våld. Men än så länge finns få siffror som stödjer teorin.
Det skulle kunna formas ”ett block av väljare som stödjer protesterna men som skiftar till Trump på grund av upploppen”, säger Perry Bacon på mätningssajten FiveThirtyEight. ”Men avgörande är att den gruppen inte har formats än, trots massor av möjligheter.”
En majoritet amerikaner, 65 procent, står bakom protesterna mot polisvåld. Glappet är dock

stort mellan väljare som identifierar sig som demokrater respektive republikaner. En majoritet, 58 procent, instämmer i att polisen behöver reformeras.
I veckan uppmärksammades ännu ett fall av polisvåld. Anhöriga till 41-årige Daniel Prude lät i onsdags publicera en film för att leda i bevis att Prude, en svart man, dog i sviterna av kvävning från polisen. Sju poliser som var inblandande i ingripandet har nu stängts av medan New Yorks delstatsåklagare utreder fallet.
Efter presskonferensen i onsdags samlades hundratals demonstranter utanför polisstation i Rochester där Daniel Prude omhändertogs den 23 mars. Polisen svarade med pepparspray och tårgas.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Björn af Kleen: Uttalande om USA:s hjältar slår mot Trumps kandidatur

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

President Trump anklagas för att ringakta USA:s militärmakt. Ett avslöjande som undergräver hans presidentkandidatur på temat ”lag och ordning”.

Amerikaners respekt för militärmakten är en förunderlig historia.

Jag minns när jag stötte på denna högaktning för allra första gången i verkliga livet.

Det var en grå vintereftermiddag på Reaganflygplatsen i Washington DC. Lokalflygplatser i USA försänker en alltid i svår melankoli. Heltäckningsmattor, hälsofarlig snabbmat, bistra säkerhetsvakter i noppiga uniformer.

Jag stod i rulltrappan från den kylslagna gaten på bottenplan. Huvudet fullt av ofärdiga artiklar. Hemlängtan i bröstet.

Då förändrades plötsligt hela stämningen i flygplatsbyggnaden.

Alla livströtta resenärer reste sig från sina galonsäten. Bröt ut i applåder, jubel och busvisslingar. Washington blev Rio De Janeiro.

Vad pågick? Ett gammalt veteranförband var ute på resa, visade det sig. Förnämliga krigsflygare som en gång gjort heroiska insatser för den västliga demokratin.
Jag minns inte exakt vad som stod på krigarnas kepsar, men att de var viktiga soldater stod klart. Detta var republikens vördade kronjuveler, själva nationalskatten som var ute och mottog folkets djupa beundran. Efteråt vilade flygplatsen i ett patriotiskt rus. Det kändes som om jag fått kontakt med USA:s nationalpsyke, tittat in i ett heligt rum i nationens inre.
USA har inget kungahus. Men allmänheten uppträder gärna som undersåtar inför militärer och andra representanter för det statliga våldsmonopolet. Det kan ta sig mindre extrema former än på Reaganflygplatsen.
Stanna till på en bensinstation i landsbygdens Florida. Där står kanske en polis och tankar

högoktanigt samtidigt som han halsar snutkaffe ur en frigolitmugg och speglar sig i bilens kaross.
Min instinkt är alltid att stirra ned i asfalten och knipa käft.
Amerikaner, åtminstone medlemmar av den vita majoritetsbefolkningen, kan däremot stanna till, ”thank you for your service, officer”, och kanske erbjuda en munk.
Jag nedtecknar dessa minnen för att försöka bidra med ett socialt och politiskt sammanhang till tidskriften The Atlantics avslöjande om Donald Trumps ringaktning för den amerikanska militärmakten.
Trump anklagas för att ha kallat amerikanska krigshjältar för ”losers”. Presidenten ska ha ställt in ett besök på krigskyrkogården Aisne-Marne i Frankrike där över 2 000 amerikaner som tjänstgjorde under första världskriget ligger begravda, av rädsla för att få sin frisyr förstörd av regnet.
Artikeln, som publicerades på torsdagskvällen, har mötts med enormt starka reaktioner från Vita huset. Trumpregeringen dementerar uppgifterna i artikeln,

men inte med de vanliga nonchalanta harangerna om ”fake news”. Tonen är så allvarlig att man får känslan av att presidentskapet kan stå på spel. Jag kan inte minnas att ett medieavslöjande har mötts med ett sådant allvar från Trump sedan ”Access Hollywood”, filmen där han skryter om att grabba kvinnor i underlivet. Trump överlevde mirakulöst den pärsen, men bilden av honom som tafsare försvann aldrig.

The Atlantics chefredaktör Jeffrey Goldberg har själv undertecknat artikeln. Han är känd som en publicist med djupa kontakter i Washington, inte minst i det demokratiska etablissemanget. Uppgifterna om Trumps ringaktning av amerikanska krigshjältar kan mycket väl komma från högt uppsatta militärer eller diplomater, som inte respekterar Trump som president eller överbefälhavare. Trump har själv aldrig tjänat militären, han fick frisedel på grund av bensporre. Han står för antitesen till militär disciplin och har visat sig ointresserad av långsiktigt, rationellt tänkande.

Delar av Pentagon skulle nog gärna slippa fyra år till.
Artikeln får särskild tyngd just nu. I valrörelsen representerar Trump ”lag och ordning”. Men kan man vara för lag och ordning om man samtidigt kallar stupade soldater för ”losers”? Det kanske man kan. Men Trump kommer att behöva kompensera för dessa uttalanden. Och det räcker nog inte med att skicka upp krigsflygplan i luften på nationaldagen. Han måste själv visa sig underdånig dessa nationens hjältar. Och underdånighet har aldrig varit presidentens främsta gren.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Presidenten avfärdar anklagelserna som lögner

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Donald Trump ska vid flera tillfällen ha hånat amerikanska soldater som dött i krig, enligt The Atlantic. När presidenten ställde in ett besök på en krigskyrkogård i Frankrike ska han ha sagt att den var ”fylld av förlorare”, uppger flera källor för tidningen.

Själv avfärdar Trump anklagelserna och kallar källorna lögnare.

När Donald Trump besökte Paris 2018 hade han planerat att besöka krigskyrkogården Aisne-Marne, där över 2 000 amerikaner som tjänstgjorde under första världskriget ligger begravda. Men presidenten ställde in och menade att ett regnoväder gjorde att hans helikopter inte kunde lyfta.

Men enligt flera källor till The Atlantic var den verkliga orsaken att Trump oroade sig för att

regnet skulle förstöra hans frisyr – och att presidenten inte ansåg det viktigt att hedra landets krigsoffer.
I ett samtal med flera stabsmedlemmar samma dag som det planerade besöket ska Trump ha sagt:
– Varför ska jag åka till kyrkogården? Den är fylld med förlorare.
Under resan till Paris ska han också ha hånat de soldater som dog under slaget vid Belleau Wood 1918 och kallat dem för ”sopor”. Vid slaget stoppade USA och de allierade tyska styrkor från att avancera mot den franska huvudstaden.
Presidenten själv nekar däremot till anklagelserna. Enligt The Hill säger han att källorna är lögnare.
– Jag är villig att svära på att jag aldrig har sagt det där om våra fallna hjältar. Det finns ingen som respekterar dem mer än jag, säger Trump.
I presidentvalskampanjen 2015 kritiserades Trump för sina kommentarer om senatorn och krigsveteranen John McCain.
– Han är ingen krigshjälte. Jag gillar folk som inte blev tillfångatagna, sa Trump då.

McCain tillbringade fem år som krigsfånge i norra Vietnam. När han dog 2018 ska Trump ha sagt till sin stab att han inte tänkte stötta ”förlorarens begravning”. Det uppger tre förstahandskällor för The Atlantic. Presidenten blev senare inte inbjuden till begravningen.
I en serie tweets på fredagsmorgonen, svensk tid, förnekade Trump att han kallat McCain för förlorare.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Uppgifter: Erdogan ville sänka grekiskt fartyg

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Turkiets president Erdogan bad sina generaler att sänka ett grekiskt örlogsfartyg för att provocera fram en reaktion från Aten. Det hävdar den tyska tidningen Die Welt med

hänvisning till källor inom den turkiska militären.

Under sensommaren har spänningen i östra Medelhavet ökat och många har varnat för ett krig mellan Grekland och Turkiet. Konflikten mellan de två länderna – som båda är medlemmar i västalliansen Nato – handlar om kontrollen över vattenområden i östra Medelhavet.

På flera ställen överlappar Greklands och Turkiets anspråk med varandra, och just på dessa omstridda vatten har turkiska forskningsfartyg under sommaren letat efter gas och olja.

Retoriken har varit oförsonlig från båda håll. Trots tysk medling har det inte gått att få till stånd direkta samtal mellan Ankara och Aten. Båda länderna har sänt krigsfartyg till området, och vid ett tillfälle krockade ett grekiskt och ett turkiskt fartyg.

Tysklands utrikesminister Heiko Maas har sagt att länderna är ”på väg mot avgrunden”. Flera bedömare har varnat för att ett enkelt misstag från någon sida kan utlösa krigshandlingar.

Nu hävdar den tyska tidningen Die Welt att den turkiske presidenten Recep Tayyip

Erdogan för ett par veckor sedan medvetet försökte iscensätta ett sådant ”misstag”.
Enligt turkiska militärkällor som tidningen hänvisar till ska Erdogan ha bett sina generaler att provocera fram en militär incident genom att sänka ett grekiskt örlogsfartyg, men utan att orsaka några dödsoffer. Incidenten skulle Erdogan enligt Die Welt använda ”för att överleva politiskt”.
Men generalerna sa nej.
Detsamma ska ha gällt ett förslag om att skjuta ner ett grekiskt stridsflygplan.

Även om uppgifterna hittills inte har kunnat bekräftas visar de hur spänt läget har blivit. Nya upptrappningar, i ord och handling, kommer nästan dagligen.
Turkiet förlängde nyligen forskningsfartyget Oruc Reis prospekteringsresa på omstridda vatten ytterligare, nu till den 12 september, trots varningar från EU. Erdogan anklagade samtidigt unionen för ”kolonialism”:
– Även om de fientliga länderna enar sig kan de inte stoppa oss. Det är skrattretande att man försöker använda Grekland – ett

land som inte skulle kunna slå sig ut ur en papperspåse – som bete mot en regional och global makt som Turkiet.
Samtidigt rustar Grekland upp sitt försvar. På tisdagen kom rapporter om att landet köper 18 stridsflygplan av typen Dassault Rafale av Frankrike.
– Vi för samtal med Frankrike och andra länder om att öka vår försvarsförmåga, säger en regeringstjänsteman till Reuters.
Ingmar Nevéus

Nato-officer misstänks ha spionerat för Ryssland

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

En högt uppsatt fransk militärofficer vid en Natobas i Italien har gripits misstänkt för att ha spionerat för Ryssland. Mannen ska ha träffat en agent för den ryska militära underrättelsetjänsten GRU och

kan ha överlämnat känslig information.

Paris.

Officeren greps av den franska säkerhetstjänsten DGSI för tre veckor sedan, då mannen som är i 50-årsåldern befann sig på semester i Frankrike. Han ska vara fembarnsfar, enligt uppgifter till radiokanalen Europe1.

Uppgifterna ska ha kommit den franska försvarsmakten till del i juli, varpå man agerade snabbt.

– Jag kan bekräfta att en hög officer utreds för att ha lämnat ut hemliga uppgifter eller på annat sätt ha skadat vår säkerhet. Vi har vidtagit nödvändiga defensiva åtgärder. Att en polisutredning nu har inletts beror på att försvarsmakten överlämnat ärendet till det franska åklagarämbetet, säger försvarsminister Florency Parly.

Enligt uppgifter i flera franska medier ska det röra sig om en fransk överstelöjtnant som varit stationerad vid Natobasen i Neapel. Mannen ska ha träffat en person som arbetar för den ryska militära underrättelsetjänsten GRU, och misstänks nu för att ha överlämnat dokument och annan hemligstämplad information.

Mannens motiv är oklara, men han riskerar nu ett långt fängelsestraff för spioneri.
Att saken över huvud taget blir offentlig tolkas av en del analytiker i Frankrike som en medveten politisk signal till Ryssland. Underrättelsetjänster har annars för vana att sköta den här sortens saker i tysthet.
Från militärbasen utanför Neapel samordnas Natos verksamhet i Sydeuropa och Medelhavet. Den har till uppgift att bevaka flott- och trupprörelser i östra Medelhavet, liksom utvecklingen i inbördeskrigets Libyen. Båda områden där Ryssland är aktivt.
Kopplingen till Nato är känslig eftersom militäralliansen just nu genomgår en period med inre slitningar. USA:s president Donald Trump har uttryckt skepsis kring alliansens framtid och de båda Natomedlemmarna Frankrike och Turkiet har på senare tid hamnat på kollisionskurs i de omstridda vattnen i östra Medelhavet.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Dela

Juholt blir ambassadör i Sydafrika

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Håkan Juholt blir Sveriges nya ambassadör i Sydafrika. Det beslutade regeringen vid torsdagens sammanträde. Den tidigare S-ledaren lämnade sin tjänst på Island i förra veckan och nu går flyttlasset till Pretoria, som DN tidigare avslöjat.

– Containern går direkt från Reykjavik till Pretoria, säger Håkan Juholt som fick erbjudandet om posten under försommaren.

Om viljan att arbeta i Sydafrika säger han att den beror på landets historia. Det var mobiliseringen mot apartheid som tände hans internationella engagemang på 1970-talet.

DN

IS-terroristers familjer flyttas från läger

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Familjer till misstänkta utländska IS-terrorister har flyttats från det ökända al-Hol-lägret i nordöstra Syrien. I al-Hol finns omkring 70 000 personer, varav hälften barn, av omkring 50 nationaliteter.

40 misstänkta IS-terroristers familjer flyttades nyligen från al-

Hol-lägret i al-Hasaka i nordöstra Syrien till Roj-lägret i samma provins.

– Samtliga 120 personer, varav 80 barn, är utländska, enligt Nora Abdo som arbetar i Roj-lägret och citeras av en lokal nyhetssida.

Den autonoma administrationen, som delvis kontrollerar provinsen al-Hasaka, sköter lägren som förutom syriska och irakiska flyktingar också rymmer familjer till misstänkta utländska IS-terrorister.

Tidigare IS-terrorister, som troligen har dödats eller hålls kvar i administrationens fängelser, har lämnat efter sig omkring 12 000 barn och kvinnor. Enligt nära mediekällor till den autonoma administrationen kommer även de att flyttas till Roj-lägret.

al-Hol-lägret är ökänt för de omständigheter som råder där, med allt från mord till rymnings- och smugglingsförsök. Situationen i det nya lägret, Roj, är dock inte mycket bättre, enligt lokala medier. Tre barn avled i torsdags på grund av en brand i ett tält i lägret.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

Elsparkcykelplatser ger ordning på trottoarerna

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Jorden runt

Paris. Ett plockepinn av elsparkcyklar som blockerar trottoarer har blivit en vanlig syn i Sverige – och väckt krav på regleringar och förbud. Kanske kan svenskarna lära av Paris, där elsparkcyklarna numera är en integrerad del av fordonsparken och återfinns prydligt uppställda på särskilda parkeringsplatser.

I svenska tidningar läser jag om hur elsparkcyklarna upprör. Det rapporteras gång på gång om drivor av elsparkcyklar på trottoarer och om tragiska olyckor.

Här i Paris var detta ett vanligt samtalsämne våren och sommaren 2019. Men sedan dess har mycket hänt.

Borgmästaren Anne Hidalgo satte ned foten när antalet olyckor ökade och tiotusentals ”trottinettes électriques” – som elsparkcyklarna kallas på franska

– låg huller om buller på trottoarerna i juli förra året. Hidalgo införde en hastighetsgräns på 25 kilometer i timmen, bötesstraff för att åka eller parkera på trottoarer, och skickade ut stadens p-vakter för att beslagta felparkerade elsparkcyklar. Bolagen tvingades lösa ut elsparkcyklar som parkerats fel.

I oktober förra året följde nationalförsamlingen efter och instiftade en ny kategori av fordon i fransk lag, där bland annat elsparkcyklar ingår.

Böter på 135 euro (1 400 kronor) kan ges till den som kör på trottoaren och 1 500 (15 500 kronor) till den som överskrider 25 kilometer i timmen. En åldersgräns på 12 år klubbades igenom, liksom förbud för att åka två personer. I övrigt gäller samma regler som för cyklar. Hjälm krävs dock inte, vilket så klart kan diskuteras från säkerhetssynpunkt. Men till saken hör att Frankrike inte heller kräver hjälm av cyklister som är över 12 år gamla.

I dag är situationen väsensskild. Jag använder själv elsparkcykel i

jobbet ibland. Det är ett praktiskt sätt att ta sig från punkt a till punkt b i ett Paris där cykelbanorna byggts ut i snabb takt de senaste åren.
Men – och det här är ett viktigt men – när jag kommit fram till ”punkt b” kan jag inte lämna elsparkcykeln var som helst. För att vara helt säker på att undvika böter måste jag parkera den på en av de fler än 2 200 elsparkcykelplatser som kommunen skapat.
Och tro det eller ej. Men det fungerar.

Visst händer det fortfarande att man stöter på en slarvigt parkerad elsparkcykel, men de allra flesta står prydligt uppställda i de där rutorna (eller på andra, särskilda parkeringsplatser för motorcyklar eller cyklar där man också får parkera).
De delar av centrala Paris som tidigare led svårast av plockepinn-syndromet har samtidigt gjorts till ”röda zoner” – exempelvis runt stadshuset Hôtel de Ville. Det betyder att det där är helt förbjudet att parkera en elsparkcykel.

Konkret innebär det att jag inte kan klicka ”avsluta resa” i appen på telefonen så länge den elsparkcykel jag hyr befinner sig i en ”röd” zon. För att kunna avsluta resan och få stopp på taxametern måste jag köra något hundratal meter bort och parkera i en annan, tillåten zon.
Jag bör sedan också ta en bild med telefonen som visar att jag ställt elsparkcykeln på en tillåten parkeringsplats.
Paris har nu börjat göra offentliga upphandlingar av servicen. De totalt sexton (16) leverantörerna bantades i juli till tre.

Urvalskriterierna? Miljöansvar (40 procent), användarsäkerhet (30 procent) och fordonsunderhåll (30 procent), uppger kommunen. Slutligen pågår försök med laddningsstationer ute på stan, så att leverantörerna inte ska behöva åka runt och plocka upp fordonen om kvällarna. De anställda som ändå behövs bör så långt det går vara tillsvidareanställda.
Et voilà. Ett mindre antal elsparkcyklar, en stabilare trafiksituation och ett slut på plockepinnet på trottoarerna. Men

ändå fortsatt konkurrens – om än inom vissa gränser.
Och elsparkcykelanvändare är inte längre avskydda av sina medtrafikanter i Paris.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

1 500 000

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

av Finlands totalt 5 500 000 invånare har laddat ner den corona-app som lanserades i måndags. Den kan spåra om någon i närheten har testats positivt, och om bäraren vistats tillräckligt länge nära den smittade för att löpa risk att få viruset.

TT-Reuters

Nobelpristagare dödshotad – får stort stöd

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Kongo-Kinshasa.
Tusentals visade under torsdagen sitt stöd för den kongolesiske Nobelpristagaren Denis Mukwege i staden Bukavu, i östra Kongo-Kinshasa.
Fredspristagaren, som blivit en stark röst i arbetet mot sexuellt våld, har under de senaste veckorna mottagit dödshot för sitt engagemang. Mukwege tilldelades Nobelpriset 2018.
TT-Reuters

Nato fördömer misstänkt förgiftning

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Ryssland/Tyskland.
Natoländer fördömer ”det fruktansvärda likvidationsförsöket” mot den ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyj och kräver en oberoende internationell utredning. Det meddelar Natochefen Jens Stoltenberg efter ett möte inom alliansen.

– Den som använder kemiska vapen visar en fullständig brist på respekt för människolivet. Rönen lämnar inget tvivel. Navalnyj förgiftades med ett neurotoxin i novitjok-gruppen. Användningen av sådana gifter är brutalt och Natoländerna fördömer detta. Detta är ett oacceptabelt brott mot internationella normer och regler, säger Stoltenberg efter det att Natoländerna diskuterat ämnet i Bryssel.

TT-AFP

EU vill införa sätt att mäta coronaspridning

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

EU.
Hela EU borde använda samma sätt att räkna på när det gäller spridning av coronaviruset och antalet fall av covid-19. Det anser i alla fall EU-kommissionen som nu manar medlemsländerna att samla sig kring en gemensam linje, både när det gäller smittspridning och utpekandet av olika zoner där riskerna anses större eller mindre.
TT

Läkare: Ingen oro för Berlusconi

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Italien.

Före detta premiärminister Silvio Berlusconi har lagts in på sjukhus i Milano, efter att tidigare i veckan ha testat positivt för covid-19.

– Silvio Berlusconi lider av en lättare infektion i lungorna efter att han smittats av coronaviruset, men det finns ingen anledning till oro för hans tillstånd, säger Berlusconi personlige läkare Alberto Zangrillo på en pressträff på fredagen.

Zangrillo förklarar samtidigt att hans beslut i torsdags kväll att lägga in Berlusconi på sjukhus ska ses som en ren försiktighetsåtgärd mot bakgrund av den förre premiärministerns höga ålder och tidigare medicinska problem.

Silvio Berlusconi är 83 år. 2016 genomgick han en större hjärtoperation.

TT-Reuters

Antal smittade når nya rekordnivåer

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Indien.
Över 83 000 nya fall av covid-19 rapporterades under det senaste dygnet, vilket innebär att nästan 4 miljoner smittade konstaterats i landet.
Siffran gör att Indien nu närmar sig Brasilien, det land i världen som rapporterat näst flest fall av smittan – Brasilien har strax över 4 miljoner rapporterade fall.
Flest rapporterade fall av smittan har USA – över 6 miljoner fall har hittills bekräftats.
Indien har under nästan hela den senaste månaden varit det land som rapporterat in högst antal nya dagliga fall. Förhållandevis få har dock hittills rapporterats som avlidna i landet.
TT-Reuters

Fusion kan skapa spansk bankjätte

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

De spanska storbankerna Bankia och Caixabank överväger en fusion, vilket skulle skapa Spaniens största långivare med mer än 650 miljarder euro i tillgångar.
Fusionen skulle om den genomförs följa på en omfattande omstrukturering i den spanska banksektorn som har pågått sedan finanskrisen 2008 då antalet banker minskat med en tredjedel.
Spanska Santander och BBVA är båda större banker än vad Bankia och Caixabank blir tillsammans, tack vare stora tillgångar utomlands.
TT-Reuters

Stort fall för USA:s arbetslöshet

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Det skapades nästan 1,4 miljoner nya jobb i USA i augusti och arbetslösheten föll oväntat mycket, ned till 8,4 procent. Det kan jämföras med arbetslösheten i juli på 10,2 procent.
Antalet sysselsatta utanför jordbrukssektorn ökade under augusti med 1,37 miljoner personer, enligt USA:s arbetsmarknadsdepartement. Ekonomer hade i genomsnitt räknat med en ökning med omkring 1,4 miljoner personer, enligt en Reutersenkät.
TT-Reuters

Svag orderingång till tysk industri

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Orderingången till industrin i Tyskland ökade med 2,8 procent i juli jämfört med månaden före, enligt säsongs- och kalenderjusterade siffror från den tyska statistikbyrån. Ökningen var mindre än väntat. Analytiker hade i snitt räknat med en ökning på 5 procent, enligt Reuters. Jämfört med juli 2019 låg orderingången 7,3 procent lägre i juli i år.

I juni lyfte orderingången med 28,8 procent jämfört med månaden före, men föll samtidigt 10,6 procent jämfört med juni ett år tidigare, enligt reviderade tal.

TT-Reuters

Thomas Piketty till angrepp på Sverige: Det upphör aldrig att förvåna mig att Socialdemokraterna avskaffade arvsskatten

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

”Arv åt alla” kallar han sin idé, fransmannen Thomas Piketty. En av vår tids mest kända ekonomer tycker att livet är för orättvist. Tillgångarna måste flyttas från de rikaste till hela samhället. Och han har svidande kritik mot hur Sverige beter sig i Europa. Katrine Marçal har intervjuat honom.

För lite mer än sex år sedan fick jag ett exemplar av nationalekonomen Thomas Pikettys bok ”Kapitalet i tjugoförsta århundradet” i händerna. Det var inte långt efter att boken först hade publicerats på engelska. Som jag såg det var det mest en tjock sak om ekonomisk historia som Dagens

Nyheters kultursida hade bett mig att recensera eftersom de väl behövde någon med läggning att engagera sig tillräckligt i liknande böcker.
Sedan började jag läsa. Jag insåg snabbt att den här boken skulle bli en framtida klassiker.
Oavsett vad man tyckte om den.
För Thomas Pikettys bok gick rakt in i diskussionen om ökande ojämlikhet i många länder. Inom ett par månader hade den franske ekonomen blivit internationell kändis, hans 700-sidiga bok sålde som smör och de kallade honom ”rockstjärne-ekonomen”.

Thomas Piketty har dock alltid verkat ta den där grejen med ro. Mest har han fortsatt jobba. Resultatet kommer nu ut på svenska: den lite drygt tusensidiga boken ”Kapitalet och ideologin” i heroisk översättning av Öyvind Vågen.
– Detta är en mycket bättre bok än min förra, konstaterar Thomas Piketty glatt på länk från Paris sittandes framför en välordnad vit bokhylla.
I ”Kapitalet och ideologin” har han breddat perspektivet. Han intresserar sig inte primärt för ojämlikheten i ekonomin, utan för

hur den har legitimerats och försvarats genom historien.
– Vi har nästan alltid haft stora berättelser om varför allt från slaveri till stora klassklyftor är ekonomiskt nödvändiga. De har i sin tur format ekonomin.
Den grupp som dominerar ekonomiskt måste alltid skapa en berättelse om varför det är rätt och riktigt att just de ska dominera. Vi kanske är rikare än er men det är faktiskt bra för hela samhället! Vi har minsann alla dessa pengar, men det är för att vi skapar ordning och stabilitet, brukade adeln säga. Kyrkans män legitimerade samtidigt sin rikedom med att de hade direktkontakt med Gud. Och i dag pratar techmiljardärerna om att deras förmögenheter är bra för tillväxt och innovation.
Det är alla dessa ”ideologier” som Thomas Piketty intresserar sig för. Hans stora poäng är att ojämlikhet just är en ”ideologi”. Ingen naturordning. Vilken nivå vi accepterar är helt enkelt ett politiskt val.
Även om Thomas Pikettys nya bok skrevs före årets Black lives matter-protester ger den onekligen en bakgrund till vad

som har hänt. Den franske ekonomen verkar ha något av ett sjätte sinne för dessa ting. Med sin förra bok lyckades han pricka in protestvågen mot finanssektorn när den stod i zenit och folk ockuperade Wall Street. Nu kommer han i stället alltså ut med en tusensidig bok som diskuterar det ekonomiska arvet från kolonialismen och slaveriet lagom till att statyerna börjar falla.
Kanske blir den som, likt Thomas Piketty, studerar den ekonomiska historiens stora linjer bra på att även förutsäga tidsandan. Kanske är det bara en slump.

– Vi vet att slaveriet och kolonialismen tog slut. Det intressanta är hur det gjordes, säger han. För det är något som vi nästan fullständigt har glömt bort.
I boken skriver Thomas Piketty om hur till exempel Storbritannien betalade ut stora pengar till slavägarna för att kompensera dem ekonomiskt efter att slaveriet avskaffades. Det var alltså slavägarna som ansågs behöva kompensation, inte slavarna.
I USA utlovade Abraham Lincoln visserligen ”fyrtio tunnland och en

åsna” till varje slav. Men det glömdes snabbt bort när vita amerikaner insåg vilken radikal omfördelning av resurser detta löfte faktiskt skulle innebära i praktiken.
– Ett av de mest extrema fallen är Frankrike och Haiti. När Haiti slog sig fritt från den franska kolonialmakten tvingade Frankrike på landet en jättelik statsskuld, tre gånger så stor som landets BNP. Detta höll tillbaka Haitis ekonomi i generationer. Men Thomas Piketty beskriver hur ledande liberala intellektuella såg den här typen av politik som relativt självklar.
– För en vecka sedan plockade man i Guadeloupe i Karibien bort en staty av den franske politikern Victor Schoelcher. Här i Frankrike undrade många varför. Victor Schoelcher var den som skrev lagen som avskaffade slaveriet i de franska kolonierna, varför tog man bort hans staty?
Den som har läst Thomas Pikettys nya bok vet varför. Victor Schoelcher var nämligen en liberal slaverimotståndare som just förespråkade ekonomisk kompensation till slavägarna.

– Slavarna var en form av ägodelar som slavägarna hade köpt helt lagligt, tänkte han. Nu tog staten dessa ägodelar ifrån dem. Därför behövde de kompenseras ekonomiskt. Äganderätten som princip behövde värnas, tyckte liberalerna.
Om den som äger slavar ska förlora ekonomiskt på slaveriets avskaffande, varför ska då inte en person som sålde alla sina slavar för två år sedan och köpte ett slott utanför Bordeaux också straffas? Ska staten ta hans slott?

Nej, så långt ville man inte gå. Alltså kompenserade man slavägarna.
– Det är klart att detta är jättesvåra frågor, säger Thomas Piketty. Precis som frågan om vilka statyer vi ska behålla är jättesvår. Men att något är komplext betyder inte att man inte ska ta i det.
Thomas Piketty tycker till exempel att Frankrike bör betala tillbaka pengar till Haiti. Och eventuellt kan man diskutera någon form av ekonomisk kompensation till de som levde under rassegregationen i den

amerikanska södern. Ungefär som USA betalade skadestånd till de amerikaner som USA internerade under andra världskriget bara för att de hade japansk bakgrund.
Men generellt är Thomas Piketty en förespråkare av universella lösningar. Ett av de mer omdiskuterade förslagen i hans nya bok handlar om att alla medborgare i Frankrike vid 25 års ålder ska få 120 000 euro i en klumpsumma från staten.
– Jag kallar det ”arv åt alla”, säger han. I dag ärver de fattigaste 50 procenten i princip ingenting från sina föräldrar medan de rikaste 10 procenten får miljoner. Den här ojämlikheten gör att bara ett fåtal kan köpa sig en bostad eller starta ett företag. Det driver oss mot allt större ojämlikhet.
Rent ekonomiskt är det bara logiskt att staten går in och försöker göra något åt fördelningen av kapital på detta sätt, menar Thomas Piketty. Det är mycket bättre för ekonomin att ungdomar får tillgång till kapital när de är 25, än först i 60-årsåldern när deras föräldrar eventuellt går bort. Hans förslag är ett sätt att ställa om kapital-överföringen mellan

generationerna till dagens värld: en värld där vi som bekant är välsignade med allt längre liv.
Thomas Piketty ägnar en ansenlig del av ”Kapitalet och ideologin” åt Sverige. Jag frågar honom varför.
– Det är för att ni var ett så ohyggligt ojämlikt samhälle så sent som i början av 1900-talet. Sedan ändrade ni på allt, skrattar han.
Thomas Piketty berättar hur han under sitt forskningsarbete blev helt chockad när han började förstå hur det svenska rösträttssystemet fungerade fram till början av 1900-talet.

– I Storbritannien eller Frankrike fick du rösträtt om du var man och hade en förmögenhet över än en viss gräns. I Sverige var det mycket värre än så! Ni hade en graderad skala där du kunde få fler röster ju mer du ägde.
Vad Thomas Piketty fascineras av är förstås hur Sverige på ett par decennier vände och blev ett av världens mest jämlika länder.
– Socialdemokratin tog den administrativa kapacitet som staten hade byggt upp för att fördela rösträtt utifrån förmögenhet. Men nu använde man all information man redan

hade om folks pengar till att beskatta dem i stället!
Det är förstås en historia som passar in i Thomas Pikettys berättelse. Att statens kapacitet kan användas på olika sätt och att det mesta handlar om politiska val.
– Men Sverige förändrades ju sedan som bekant och blev mer ojämlikt igen på 1980- och 1990-talet, säger han. Vad som aldrig upphör att förvåna mig är att svensk socialdemokrati avskaffade arvs- och förmögenhetsskatten. Detta är en av hans käpphästar.

– Om du tittar på Tyskland eller Storbritannien, Japan, USA, Frankrike, ja vilken du vill av de fem stora kapitalistiska ekonomierna i världen. Inte i någon har ens partierna strax till höger om mitten gett sig på förmögenhets- och arvsskatten på samma sätt. Men i Sverige gjordes det av Socialdemokraterna.
Thomas Piketty har naturligtvis diskuterat saken med finansminister Magdalena Andersson. Han vet hur svenska socialdemokrater brukar försvara sig:

– ”Vi är ett litet land”, säger de. Sverige kan inte ha en skatt som bara leder till att rika människor flyttar utomlands. Det underminerar legitimiteten för hela skattesystemet.
Thomas Piketty har dock svårt att köpa resonemanget.
– Jag förstår absolut hur de tänker. Men om detta är problemet varför har då inte svenska socialdemokrater vänt sig till andra europeiska länder och föreslagit en gemensam kapital- och arvsskatt?
Nu börjar han gå i gång.

– Det är fullständigt absurt att Sverige kan vara så extremt internationellt inriktat när det gäller klimatkrisen. Och i någon mån även flyktingkrisen. Där skriker man minsann om internationellt samarbete varje dag. Men när det gäller diskussioner om internationella skatter, då vill svenska socialdemokrater plötsligt inte vara med!
– Hur kan Sverige vara för internationellt samarbete på alla områden utom det ekonomiska? Rimligen hänger det väl ihop?

Jag börjar känna vartåt det barkar. Och mycket riktigt säger Thomas Piketty:
– Om det är något som sommarens kris har visat är det att vi måste gå mot majoritetsstyre inom EU!
För många svenskar är det kanske inte självklart vad Thomas Piketty menar med ”sommarens kris”? Det finns ju onekligen ett par att välja på. Vi svenskar har dessutom tänkt att omvärlden har haft fullt upp med att diskutera Anders Tegnell. Men på många håll är det snarare den svenska EU-politiken som har påverkat ”Sverigebilden” de senaste månaderna.
Vad Thomas Piketty syftar på är nämligen debatten om det stora europeiska räddningspaketet. Låt oss därför repetera den dramatiska sommaren i Bryssel: EU-kommissionen ville ge pengar till ett gigantiskt stödpaket till europeiska regioner som hade drabbats hårt av pandemin. Detta var en stor sak eftersom en stor del av dessa pengar skulle ges som rena bidrag. Kommissionen ville dessutom ha möjlighet att ta in olika skatter.

Sverige satte sig genast på tvären tillsammans med Nederländerna, Österrike och Danmark. Och att ett land som Sverige kunde vara mot bidrag till pandemidrabbade länder fann man på många håll skakande.
Thomas Piketty har uppenbarligen funderat mycket på saken.
– Allt det där pratet om att Sverige, Nederländerna, Österrike och Danmark på något sätt stod upp för ”sparsamhet” och ”omsorg om skattebetalarnas pengar”. Det är ju strunt! säger han.

– Vi pratar liksom om Nederländerna, landet som varje år stjäl 10 miljarder euro från europeiska skattebetare. Är det sådant som Sverige nuförtiden vill associera sig med!
(Vad Thomas Piketty syftar på är att Nederländerna för en politik som har gjort landet till Europas i praktiken kanske största skatte-paradis. Företag använder sig av den holländska jurisdiktionen i komplicerade internationella skatteupplägg som kostar andra europeiska länder dyrt.)
Jag påminner honom att det i Sverige finns ett ganska brett

motstånd mot gemensamma europeiska skatter. Kanske bör han inte vara så hård mot Sverige? Kanske bör andra länder åtminstone försöka förstå varför Sverige tog den position som man tog? Inte ligger det väl i någons intresse att blåsa till storstrid och pressa fram en Swexit?

– Om Sverige vill gå ur EU så kan Sverige naturligtvis göra det, säger Thomas Piketty. Men jag tror inte ni vill förlora möjligheterna till frihandel.

Detta är hårda ord. Men de säger något om hur Sveriges motstånd mot de europeiska räddningspaketen har uppfattats i det stora europeiska spelet den här sommaren.

– Den svenska regeringen hade kunnat lägga in ett veto om den nu tyckte att räddningspaketen var så dåliga. Men det gjorde den svenska regeringen inte.

– Svenska politiker vet naturligtvis att redan dagen efter ett sådant veto skulle Frankrike, Tyskland, Spanien och de andra länderna skapa sig ett eget räddningspaket. Och på sikt skulle en sådan utveckling leda till att Sverige riskerade sin nuvarande

tillgång till den europeiska marknaden.
– Det har Sverige inte råd med.
Thomas Piketty är övertygad om att pandemin har lett till en stor politisk förändring i EU:
– Den gamla idén att vi kan ha frihandel och fri rörlighet av kapital för evigt utan några gemensamma skatter, den är död. Jag kan inte säga om det kommer att ta 5, 10 eller 20 år. Men död är den.
Och Thomas Piketty tillägger.
– Ni måste börja prata om detta i Sverige.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Thomas
Piketty
Född: 1971 i Clichy, Frankrike.
Jobb: Professor i ekonomi vid EHESS (École des hautes études en sciences sociales) och Paris School of Economics.
Mest känd: För sin bästsäljande bok ”Kapitalet i tjugoförsta - århundradet”.
Politik: Vänster.
Kritik: Pikettys sammanställning av ny data hyllades av många när hans första bok kom ut. Däremot har hans berömda tes – om att proportionen av rikedom som går till de rikaste ökar eftersom

avkastningen på kapital är högre än tillväxten – blivit kritiserad av andra ekonomer. Debattörer som står till höger politiskt har även kritiserat de politiska slutsatser som Piketty drar om behovet av högre skatter och mer regleringar. Aktuell med: ”Kapitalet och ideologin”, översättning Öyvind Vågen (Mondial).

Ledare: Visst kan rättsstaten komma åt våldsgängen

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

En scen från rättegången i Köpenhamn mot det svenska gänget ”Dödspatrullen”: Under förhöret med den utpekade gängledaren presenterar åklagaren helt nya dna-bevis som placerar ledaren i flyktbilen. ”Varför säger ni det nu?”, frågar den åtalade häpet. I Sverige hade han fått bevisningen på förhand

och kunnat anpassa sin berättelse till någon mer eller mindre fantasifull förklaring. Men i Danmark är reglerna annorlunda. Bland annat kan åklagaren hemlighålla viss bevisning om den åtalade misstänks ljuga i polisförhören.
Där kan åklagaren, på ett annat sätt än i Sverige, också åberopa sådant som den åtalade sagt tidigt i förhören. I svenska domstolar väger den så kallade omedelbarhetsprincipen tungt. Det är vad som sägs under rättegången som ska fälla avgörandet, även om det bryter mot vad samma person sagt under förundersökningen.
Många svenskar log belåtet när de läste om hur Danmark hanterade ”Dödspatrullen”. De kaxiga gängmedlemmarna, vana vid att utnyttja vartenda kryphål i lagen, vid att spela på sin ungdom och utnyttja straffrabatter, dömdes till mycket stränga straff för mord – livstid respektive 20 års fängelse. ”20 år, mannen! Jag förtjänar sju år”, ropade en av de dömda, men han måste ha tänkt på svenska domstolar.
Tänk, det gick tydligen att komma åt gängen. Men betyder de

annorlunda danska traditionerna att landet är en otillräcklig rättsstat?
Just nu går diskussionen varm om bland annat den svenska omedelbarhetsprincipen. I en debattartikel i SvD på fredagen menar advokat Thomas Olsson att ett avskaffande skulle underminera rättssäkerheten och ”nedmontera rättsstaten”.
Man ska vara mycket försiktig med så hårda ord. Få saker underminerar den svenska rättssäkerheten mer än farhågor att mycket grova brottslingar, bland annat gängens mördare, går fria för att systemet inte kommer åt dem.
”De antaganden som ligger bakom utformningen av rättegångsbalken gjordes i en tid som i väsentliga avseenden skiljer sig från vad som gäller nu.” Så står det i utredningen ”Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål” (SOU 2017:98). Det är väl sammanfattat. Den svenska lagen är dåligt anpassad till kriminella gäng och klaner som håller stadsdelar som gisslan och utnyttjar småpojkar som mördare.
I utredningen drar man slutsatsen att det finns mycket att vinna på

att använda tidiga utsagor som bevis i domstol.
Brottsbekämpningen blir effektivare, domarna mer korrekta, processen mer förutsebar, häktestiderna kan bli kortare och risken minskar för hot mot målsägare och vittnen.
Inte minst konstaterar utredarna att det finns forskningsstöd för att tidiga förhör ger mer tillförlitlig bevisning. Det får ”anses vara klart att en berättelse som lämnas tidigt efter den händelse som berättelsen avser att beskriva typiskt sett har en högre grad av korrekthet än en senare lämnad berättelse”.
Att ett avskaffande av omedelbarhetsprincipen skulle ge sämre rättssäkerhet, som framför allt advokater hävdar, verkar alltså inte stämma.
Sverige är i dag ett annat land än då bankrånaren Clark Olofsson var samhällets fiende nummer 1. Vi får inte vara rädda för att låta lagen följa med sin tid. Det finns många goda exempel i våra grannländer att ta efter utan att det leder till rättsstatens undergång. Och det finns välgjorda utredningar som är

enkla att ha till grund för mer effektiv, och skarpare, lagstiftning.
Vad väntar vi på?
DN 6/9 2020

Peter Wolodarski: En levande historia där man förgiftar och mördar.

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Den regim som försöker mörda sina politiska motståndare förtjänar inte omvärldens respekt. De ansvariga bör betala ett högt pris för sitt ljusskygga agerande.

Det finns de som har ett nervgift som livsverk. Ett gift vid namn A234, som utmärker sig för sin höga kvalitet och renhet. Ett ämne

som kan transporteras. Som är skrämmande effektivt.
Samtidigt är det just dessa egenskaper som gör giftet så farligt för människor – och attraktivt för mördarregimer och dess hantlangare.
För ett par år sedan träffade DN:s Rysslandskorrespondent Anna-Lena Laurén kemisten Vladimir Uglev. På 1970-talet var han en av de ledande sovjetiska forskarna som utvecklade en grupp nya nervgifter. De fick samlingsnamnet novitjok; nykomlingen. A234 var ett av tre gifter som ingick i gruppen.

Anna-Lena Laurén frågade Uglev vad målet var med att tillverka de här nervgifterna. Sovjetunionen hade ju kärnvapen. Varför behövdes också kemiska stridsmedel?
Kanske för att andra också hade dem, resonerade Uglev. Men just novitjok besatt också en rad praktiska egenskaper, förutom att vara mycket mer effektivt än befintliga nervgifter på marknaden.
”Det är ett väldigt bekvämt ämne. Det lämnar inga spår efter sig och är lätt att använda. En terrorist kan ha med sig en ampull i fickan,

hälla ut den i en tunnelbanevagn och gå ut. Tack och hej”, berättade Vladimir Uglev.
När Anna-Lena Laurén träffade honom i kurorten Anapa invid Svarta havet hade det blivit känt att den tidigare ryske spionen Sergej Skripal och hans dotter förgiftats i Storbritannien med novitjok.
I veckan riktades världens strålkastarljus mot den ledande ryske oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj som fått en dos av samma livsfarliga ämne: novitjok.

För två år sedan var det Storbritannien som drog denna slutsats. I dagarna kom Tyskland fram till samma sak, efter att Navalnyj vårdats i Berlin i samband med ett hastigt insjuknande.
Vladimir Uglev påpekade att novitjok lämnar få tekniska spår. Men i ett avseende är giftet övertydligt.
I Ryssland är det staten som kontrollerar sina massförstörelsevapen. Lika lite som man kan hyra några Jasplan på Ica i Stockholm, lika lite kan

man införskaffa novitjok på någon svart marknad i Moskva.
Novitjok förvaras i den ryska federationens välbevakade giftskåp. När landets mest uppmärksammade oppositionelle förgiftas, då är det för att någon eller några i regimen på hög nivå bestämt sig för att han ska utsättas för livsfara, ja, sannolikt dödas.
Så var det i fallet Skripal. Och så har det varit i en rad förgiftningsärenden genom åren, där andra kemiska medel använts.
Sovjetunionen må vara historia. Men det tragiska med dagens Ryssland är att gamla mönster – som att förgifta personer som regimen vill röja ur vägen – upprepar sig gång på gång.
När det gäller Putinstyret måste man befria sig från varje form av illusion. Det är inte några välmenande socialliberaler som befolkar Kreml, om någon fortfarande trodde det, inga idealistiska förtroendevalda som kämpar för mänskliga rättigheter och demokratiskt samarbete.
Vladimir Putin har sin bakgrund i den sovjetiska säkerhetsapparaten. Presidenten agerar som en man med de

meriterna. Han befann sig i DDR på uppdrag av KGB strax före murens fall. Han var på plats och kände det fysiska trycket från demonstranter som ropade efter frihet.
Nu uppfattar Putin hotet från massprotesterna i Belarus. Han bekymrar sig för demonstrationerna i Ryssland på senare tid – och vet att Navalnyj är en effektiv motståndare, särskilt på sociala medier.
Har man i 20 år suttit på den absoluta makten, och planerar att sitta länge till, lär man sig till slut att vädra alla former av faror – och agera därefter.
Vi vet inte om Putin personligen gav order om att likvidera Navalnyj. Å andra sidan: var han inte tillfrågad om insatsen framstår han som svag och ur balans.
I vilket fall blev operationen ingen klar framgång. Om den syftade till att skrämma människor i Ryssland nådde signalen möjligen fram. Men vad som samtidigt blev tydligt var att landets ledning saknar kontroll över utvecklingen.
Plötsligt blandades Tyskland in i hanteringen. Plötsligt fick

oberoende sjukvårdspersonal och forskare chans att undersöka Navalnyj, och kom då fram till den slutsats som Ryssland ihärdigt förnekar.
Det kan inte ha varit meningen.
Så såg rimligen inte propagandaplanen ut.
Nu väntar nya sanktioner.
Ryssland hade redan rejält skadade relationer med Storbritannien. Nu har man rejält skadade relationer med Tyskland – och stora delar av Europa.
Inget är så uselt att det inte kan bli ännu sämre.

Dagen efter att förbundskansler Angela Merkel berättade om förgiftningen av Navalnyj, och hur allvarligt Tyskland ser på den, valde den ryska regeringens tidning att gå förbi den stora nyheten med tystnad.
I stället rapporterade man att en av Rysslands underrättelsetjänster avtäckt en skulptur, som är tänkt att hedra organisationens agenter.
Ordet novitjok förekommer i artikeln. Men dess betydelse i sammanhanget är ”nykomling”, vilket syftar på nyblivna underrättelseofficerare.

I Ryssland behöver Putin inte hitta på något nytt. Han har en lång mörk politisk historia som han glatt återvinner.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

Karin Bojs: Historien om Himmelsskivan är spektakulär – även om den spricker

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Himmelsskivan från Nebra har varit Tysklands märkvärdigaste arkeologiska fynd – och ett av de mest spektakulära forntidsfynden i hela Europa. Men nu riskerar hela historien att spricka.

Som ett bombnedslag damp den ner i veckan, studien i tidskriften Archäologische Informationen av

de två tyska arkeologiprofessorerna Rupert Gebhard i München och Rüdiger Krause i Frankfurt. De hävdar att Himmelsskivan från Nebra inte alls kan vara från tidig bronsålder och ungefär 3 600 år gammal. Bevisen håller inte, enligt Gebhard och Krause, utan pekar i stället mot mycket färskare datum, järnålder, mellan år 50 och 800 före Kristus.
Det är en vetenskaplig kontrovers av gigantiska mått.
Himmelsskivan sägs vara en unikt tidig representation av himlen, med månen, stjärnor och vinklar som visar solårets gång. Den är utställd på Museet för forntidshistoria i Halle – ett av de äldsta, största och finaste arkeologimuseum som finns i Europa. Jag har varit där flera gånger.
Redan utanför den pampiga stenbyggnaden hänger stora banderoller och flaggor med bilder, en försmak av vad som väntar. Inne i själva utställningen har museet lagt upp en suggestiv slinga, där besökaren leds genom flera rum för att slutligen hamna i ”det allra heligaste” som personalen säger. Konstfullt belyst

i ett mörkt rum hänger själva Himmelsskivan, stor som en pizza med guldskivor monterade på ärggrön koppar. I en annan monter vid sidan hänger de föremål som sägs ha hittats samtidigt som Himmelsskivan: två svärd, två yxor, en syl och två spiralformade armband. Himmelsskivan går inte att datera direkt med naturvetenskapliga metoder; uppskattningen att den härrör från tidig bronsålder bygger på de övriga fynden, som arkeologer kan tidsbestämma utifrån deras utseende.

Inte nog med att Himmelsskivan dominerar hela Museet för forntidshistoria i Halle. Det finns ett museum till, The Nebra Ark Visitor Center, i ett stort specialbyggt hus vid Mittelberg där Himmelsskivan ska ha hittats. Harald Meller, som är stats-antikvarie i delstaten Sachsen-Anhalt och chef för forntidsmuseet i Halle har investerat mycket personlig prestige i fyndet. Hans populärvetenskapliga bok om ämnet kom ut på svenska för något år sedan: ”Himmelsskivan

från Nebra: nyckeln till en svunnen kultur i Europas hjärta”. Kritiker menar att Meller genomgående har varit för snabb med att sprida vidlyftig information till allmänheten, innan det har funnits rigorösa belägg för hans tolkningar. Problemet är att Himmelsskivan inte hittades av professionella arkeologer vid en regelrätt utgrävning. Den hittades av plundrare. De letade med metalldetektor, grävde vårdslöst upp sitt fynd och krängde det till en hälare.

Först tre år senare, 2002, kunde delstaten och Harald Meller köpa loss skivan från en av hälarna. En lång rättsprocess tog vid och arkeologer försökte förhöra plundrarna om olika detaljer, såsom den exakta platsen för fyndet, jorddjupet, skivans position och vinkel i jorden … Gebhard och Krause hävdar nu att plundrarnas berättelser och en rad andra detaljer, såsom sammansättningen på metallerna, inte går ihop med Mellers och andra forskares tolkningar. Museet i Halle har å sin sida gått ut med ett pressmeddelande där

de kraftfullt protesterar mot ifrågasättandet och hänvisar till tidigare publicerad forskning.
Det ska bli spännande att se hur den här kontroversen slutar.
Oavsett hur det går, kommer kritiken säkerligen att leda till bättre och mer solid kunskap; för så fungerar den vetenskapliga metoden.
Och slutsatsen att våra förfäder tidigt hade en avancerad uppfattning om kosmologi spricker inte med Himmelsskivan.
Det finns många formationer av träpålar och stenblock och även gravar som visar att solårets gång, med vintersolstånd, sommarsolstånd, höst- och vårdagjämning, har varit centrala ända sedan tidig bondestenålder.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Skandalerna kring den kristna ledaren kan påverka valet

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

En sexskandal med en badvakt, en Instagrambild från en lyxjakt – och en koppling till Donald Trump. Det är ingredienserna i berättelsen om Jerry Falwell Jr, en framstående evangelikal ledare och chef för ett av USA:s största kristna universitet, som tvingades avgå förra veckan. Han fick den kristna högern att ställa sig bakom Trump – nu undrar många om skandalerna kan påverka valet.

”När många amerikaner hör ’Jerry Falwell Jr’ tänker de ’evangelikalism’ – och när de hör ’evangelikalism’ tänker de ’Jerry Falwell Jr’.”

Så beskriver Washington Post universitetschefen Jerry Falwell Jr:s inflytande över den kristna högern i USA. Han har allmänt

setts som den som fick den kristna högern att ställa sig bakom Donald Trump i förra presidentvalet.
Men under den senaste månaden har Jerry Falwell Jr:s namn snarare kommit att associeras med skandaler än kristna värderingar. Och i en historia som innehåller en sexskandal med en yngre badvakt, okristliga Instagrambilder och korruptionsanklagelser har Falwell tvingats avgå från sin post som chef för ett av USA:s största kristna universitet, Liberty University.

Nu frågar sig många om skandalerna kan påverka presidentvalet i november. Vad är det som har hänt?
Den 1 augusti lägger Jerry Falwell Jr upp en semesterbild på sitt Instagramkonto. På bilden syns Falwell själv, i grånad mustasch och skägg med ett glas i handen. Bredvid honom står en yngre kvinna. Båda har sina byxor uppknäppta, deras magar och navlar synliga.
Bilden ser oskyldig ut. Och skulle kanske vara det, om det inte vore för att det universitetet som Falwell är chef för har strikta

moraliska regler. En student som lade upp en liknande bild skulle kunna vänta sig repressalier från skolan.
Studenterna får inte använda alkohol eller tobak. Student-bostäderna är könsuppdelade. Sex är något för män och kvinnor inom äktenskapet, och homosexuellt ”uppförande” är inte tillåtet.
Så när Jerry Falwell Jr, som i USA ses som en viktig evangelikal ledare trots att han själv inte är pastor, tummar på reglerna så får det konsekvenser. Universitetets styrelse råder Falwell att ta en paus från sitt ämbete på obestämd tid. Men kritiken mot honom är långt ifrån ny:
– Det är som en diktatur.
Orden kommer från en anställd på Libertyuniversitetet som uttalar sig för nyhetssajten Politico i ett reportage 2019. Medarbetare vittnar om tystnadskultur och rädsla under Jerry Falwell Jr:s styre över det universitet som startades av hans far och namne, Jerry Falwell Sr.
Falwells far ses av många som ”grundaren till den evangelikala kristna högern”. På 50-talet bildade han baptistkyrkan

Thomas Road, och han var en populär tv-pastor. På 70-talet startade han Liberty University med syftet att skapa ett ”universitet i världsklass” för att utbilda ”kämpar för Kristus”, som han själv uttryckte det.
Han drev också lobbygruppen Moral Majority under Reagan-eran på 80-talet.
När Jerry Falwell Sr dog 2007 tog sonen Jonathan över kyrkan, medan Jerry Falwell Jr fick ansvaret för universitetet. Jerry Falwell Jr lyckades få Libertyuniversitetet att blomstra – från en omsättning på 259 miljoner dollar till 3 miljarder dollar tio år senare.
Men Falwells ledarstil och de oklara gränserna mellan universitetets pengar och Falwells personliga inkomster och investeringar har ifrågasatts.
Även Jerry Falwell Jr:s uppförande kastar skuggor i det moralkonservativa universitetets korridorer. Falwell ska ha festat på nattklubbar och öppet berättat om sitt sexliv för sina medarbetare, enligt en granskning av Politico.
Att Falwell köpt ett vandrarhem i Miami – som en yngre tidigare

poolvakt och vän till paret Falwell, Giancarlo Granda, äger en fjärdedel av – ses inte heller med blida ögon. När en vimmelbild som visar Falwell festandes på en nattklubb dyker upp 2014 förnekar han att bilden är äkta, men fler bilder dyker upp på sajten.

Jerry Falwell Jr ska snart få nya problem med läckta bilder. Enligt Reuters vänder han sig 2015 till Michael Cohen, Donald Trumps fixare, för att få hjälp att hålla ”personliga foton” borta från offentligheten. Falwell har senare berättat för Washington Post om hur någon hotat att sprida bilder på hans fru.

Michael Cohen har bekräftat för CNN att han hjälpte Falwell, som han såg som en vän. Cohen slutade arbeta för Trump 2018, och dömdes senare till fängelse för att bland annat ha brutit mot federala kampanjregler och för att ha ljugit i kongressen.

Bara några månader efter att Cohen hjälpt honom begrava fotografierna väljer Falwell plötsligt att stötta Trump som Republikanernas presidentkandidat – något som förvånar många inom den kristna

högern, där man snarare trott på motkandidaten Ted Cruz. Men därefter växer stödet för Trump i gruppen.
Falwell ska stå fast vid sin tilltro till Donald Trump. När ”Grab them by the pussy”-skandalen briserar står han kvar. Och även efter att Trump valts till USA:s president stöttar Falwell honom i stort och smått.
Varför? Enligt Falwell själv tyckte han helt enkelt att Trump var den starkaste kandidaten. Men som tidningen Vox förklarar: ”Det som är uppenbart är att Cohen visste saker om en högst personlig och privat situation – en situation som skulle göra stor skada för Falwells karriär om den kom ut. Och när Falwell bestämde vem han skulle stötta 2016, så visste han att Cohen visste.”
I augusti 2020 lägger Falwell ut den Instagrambild som ska bli början på slutet av hans karriär på Libertyuniversitetet. Och snart kommer ännu mer kompromettерande information om hans liv fram:
I en intervju med Reuters berättar Giancarlo Granda, badvakten som är delägare i hostellet i Miami, om hur han inlett en sexuell relation

med Jerry Falwell Jr:s fru Becki 2012. Enligt Granda visste Falwell om, och var själv delaktig i, relationen. Den pågick under flera år.

Falwell förnekar först kategoriskt alla uppgifter, trots att de backas upp av både mejl, sms och bilder. Men kort efter Reuters publicering ger han ett långt uttalande till tidningen Washington Examiner. Han erkänner där att hans fru haft en ”otillbörlig relation” med Granda – något som han menar att han inte kände till. Enligt Falwell ska Granda senare ha blivit alltmer aggressiv, och försökt utpressa paret.

”Vi är starka, vår tro på Kristus är större än någonsin, och med hans hjälp och med de i vårt samfund som vi älskar och som uppskattar effekten av förlåtelse kommer vi att ta oss igenom det här”, skriver Falwell i uttalandet.

Liberty University kunde dock inte förlåta Falwell, utan tvingade honom att avgå som chef för gott. Om Falwell hade inflytande över hur den kristna högern såg på Trump inför förra valet, menar nu vissa att Falwells fall skulle kunna

påverka Trumps möjligheter till omval.
Andra menar att hans betydelse för de högerkristna väljarna har överdrivits: ”Sanningen är att även om vita evangelikala ledare fortfarande samlas för att stötta Trump, så behöver han dem inte. Han har deras följare i ett grepp som aldrig kommer att släppa”, skriver Paul Wadman i en kommentar i Washington Post.
Jerry Falwell Jr må ha slutat som chef för Libertyuniversitetet. Men han gör det med 10,5 miljoner dollar i avgångsvederlag. Han säger till Washington Post att han vet att hans far hade varit stolt över vad han uppnått med universitetet, men att arbetet som chef tröttade ut honom
– Det citat som fastnat hos mig är från Martin Luther King Jr. ”Äntligen fri. Äntligen fri. Tack Gud, jag är äntligen fri”, säger han till Washington Post.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se
Dela

Betydligt fler smittade i Norge än man trott

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Tiotusentals fler norrmän har varit smittade av coronaviruset än vad analyser gjort gällande, enligt Folkhälsoinstitutets i Oslo. Enligt myndighetens nya bedömning har mellan 54 000 och 73 000 personer i Norge varit smittade. Enligt den tidigare uppskattningen handlade det om runt 40 000.

Anledningen till att uppskattningen av antalet smittade ökar så kraftigt från en dag till en annan är ny kunskap baserad på de drygt 11 000 personer som hittills har testat positivt i Norge.

– Vi har hittills antagit att viruset sprids ganska jämnt över de olika åldersgrupperna. När vi tittar på testdata ser vi nu att vissa åldersgrupper i stället är överrepresenterade, medan andra är underrepresenterade, säger

Arnoldo Frigessi, professor i biostatistik vid universitetet i Oslo till Aftenposten.
Han är en nyckelperson i gruppen som gör analyser åt Folkhälsoinstitutet av hur pandemin utvecklas och hur infektionen sprider sig.
Testresultatet visar att 26 procent av de norrmän som smittats sedan maj är 20–29 år, en åldersgrupp som utgör endast 13 procent av befolkningen. I augusti står denna grupp för 30 procent av alla nya infektionsfall.
Samtidigt är barn under 10 år, liksom åldersgrupper 60 år och äldre, kraftigt underrepresenterade.
Även om 60 procent fler har varit smittade och därmed har blivit immuna, handlar det fortfarande om en liten grupp, enligt Arnoldo Frigessi. De justerade siffrorna har därmed en liten effekt på den generella smittspridningen i samhället.
Däremot har den nya kunskapen inneburit en nedskrivning av risken för att bli inlagd på sjukhus från 3,9 procent till 2,26 procent. Orsaken är att fler yngre nu blir smittade än tidigare.
I Sverige har knappt 85 000 personer bekräftats smittade av

covid-19, enligt Folkhälsomyndighetens statistik. Antalet bekräftade fall i Norge är 11 231. I Sverige har 5 835 personer dött som en följd av coronasmittan.
I Norge har 264 personer avlidit. Efter ett smittoutbrott i samband med en muslimsk religiös högtid har 1 100 personer, de flesta skolbarn, satts i karantän i de norska kommunerna Sarpsborg och Fredrikstad. Totalt har över 150 nya fall av covid-19 kunnat kopplas till händelsen.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Erdogan hotar Grekland och Cypern

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Turkiet/Grekland. I helgen inleder Turkiet en ny stor militärövning i östra Medelhavet och på lördagen uttalade den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan hot mot Grekland – hot som spädde på den tilltagande spänningen de båda Natoländerna emellan.

– De kommer att förstå att Turkiet har den politiska, ekonomiska och militära styrkan att riva upp orättfärdiga kartor och dokument, sade han i ett tv-tal.
De dokument och kartor den turkiske presidenten syftar på rör de områden i Medelhavet som Grekland och Cypern hävdar ingår i deras ekonomiska zoner.
TT-AFP

Tusentals flyr undan Nilens vatten

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Sudan. För att inte svepas med vattenmassorna tvingas boende längst med Nilen att fly hals över huvud undan de rekordhöga flödena. Ett tre månader långt undantagstillstånd har nu utlysts i Sudan på grund av översvämningarna som redan krävt nära 100 människoliv.

Kraftiga regnoväder drabbar regelbundet Sudan mellan juni och oktober, vilket ofta leder till översvämningar. Att Nilen svämmar över under denna tid hör inte till ovanligheterna. Men årets vattenflöden har varit de högsta på minst ett århundrade, alltså sedan statistik började föras. Redan har nivåer från rekordåren 1946 och 1988 passerats.

TT

Två nya dödsfall i covid-19

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Nya Zeeland. Två covidsmittade personer har avlidit, rapporterar The New Zealand Herald. Det är landets första pandemirelaterade dödsfall på tre månader. Båda avled på sjukhus i Auckland. Under fredagen avled Joe Williams, en 82 år gammal läkare som sedan 1970-talet har haft

flera ministerposter i Cooköarnas parlament. Föregående dygn avled en man i 50-årsåldern som arbetade på samma arbetsplats som en av personerna i den familj som tros vara ursprunget till Aucklandutbrottet.
Totalt har 24 dödsfall som hänförs till pandemin noterats i landet. Strax över 1 600 personer har bekräftats smittade.
TT

Polisen röjde festgata av virusskäl

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Danmark. 189 nya coronasmittade noterades på lördagen i landet, det högsta antalet på ett dygn sedan april, enligt Statens Serum Institut.
I Ålborg på Jylland var polisen på fredagskvällen tvungen att gripa in på Jomfru Ane Gade, där uteställena ligger tätt. Polisen

röjde gatan på festande människor och bötfällde en del som inte höll det föreskrivna avståndet till varandra. Men barer och klubbar fortsatte att hålla öppet. I Holsterbro, också på Jylland, stängde polisen tre diskotek med hänvisning till reglerna för smittskydd. Ägarna riskerar böter och måste söka nya verksamhetstillstånd.

TT-Ritzau

Trump vägrar peka ut Ryssland för giftattacken på Navalnyj

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

USA. Flera världsledare fördömer Ryssland för det misstänkta mordförsöket på Aleksej Navalnyj, men USA:s president duckade för frågan på

en presskonferens natten mot lördagen. ”Vi ska titta på det”, ”Det finns inga bevis” och ”Kina gör mycket värre saker”, sade Donald Trump.

Det var efter att den tyska regeringen gått ut med att det finns otvetydiga bevis för att nervgiftet novitjok använts för att förgifta regimkritikern Aleksej Navalnyj – ett tillvägagångssätt som pekar mot den ryska säkerhetstjänsten – som flera ledare i olika länder fördömde Ryssland för det misstänkta mordförsöket.

På en presskonferens i Vita huset natten mot lördagen fick Donald Trump frågan om vad han ville ”sända för budskap till Ryssland angående Navalnyjs förgiftning”.

– Vi måste undersöka det seriöst. Om det är fallet, och jag tror vi ska göra det. Jag vet inte exakt vad som hände, jag tycker att det är tragiskt. Vi har inga bevis ännu, men jag ska undersöka det, sade han enligt CNN.

Juan Flores

Läsvärt om emigranterna som byggde New York

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Sebastian Johans
”Broarna”
Nirstedt/Litteratur, 416 sidor

Ålänningen Carl har skäl att känna yrkesstolthet. Tillsammans med många skandinaver var han vid 1900-talets början med och byggde broar i New York City. Carl som kommer från fattiga förhållanden söker sig en framtid i Amerika. Han tycker om att bli en annan, en Charles. En som likt amerikaner inte ber om ursäkt. Han åtnjuter den hisnande positionen att kunna peka på broar i New York och säga till sina barn: Den där var jag med och byggde! Få yrkesmänniskors livsgärningar är så tydliga som byggnadsarbetares.
Mer diffusa arbetsuppgifter har Carls landsmaninna och blivande hustru Ida-Levina. Hon är en av

sextio anställda i en förmögen familj med svenskspråkiga rötter. Som hjälpreda åt familjens unga dotter sitter hon på helspänn i våningen på Park Avenue, i en utmattande väntan på att rycka in vid ett plötsligt anrop.
I Amerika behöver inte tjänstefolket vara hovsamt, får hon veta, och oskuldsfullt ser hon sig som dottern Tillys vän. När hon sedan hör Tilly inför sina vänner tala om Ida-Levina som en ägodel blir hon djupt sårad.
Sebastian Johans synar med finlir hur maktförhållanden kan te sig bedrägligt dunkla. Bara den som befinner sig i klassunderläget förstår vidden av hur friheten blir kringskuren.
”Broarna” är en migrationsroman om människor kring en bro men den är inte en kollektivskildring som Josef Kjellgrens klassiska roman från 1935, som handlade om hur Västerbron byggdes. Snarare är det en berättelse som kronologiskt spänner från tidigt 1900-tal till seklets mitt och i korta avsnitt växlar mellan Carl och Ida-Levina, mellan New York och Mariehamn. Man anar att ålänningen Sebastian Johans nystar i ett släktarv.

Carl är besatt av broars formskönhet och deras balkars hållbarhet. Ett tema i romanen är just detta: arbetsglädje. Hur hängivenhet gör livet roligare. Jag läser in ett författarcredo i omsorgen om detaljarbetet och den visuella kraften som uppstår påminner mig om Jan Lindqvists dokumentärfilm ”Tiden är en dröm”, som via fotografier och en saktmodigt långsam speakerröst gestaltar den svenska industrialismens framväxt. Sebastian Johans berättare fann jag till en början vara alltför dominerande och talande över huvudet på karaktärerna. Men till slut såg jag greppet som en sorts sociologisk utgrävning och fann tonen effektfull.
Underhållande är miljöskildringen från Harlem och skandinaviska klubben där många arbetare höll till. Vid samma tid rörde sig för övrigt ålänningen och pigan Sally Salminen här, och hon skrev på sin blivande succéroman ”Katrina”. En rusig känsla av stegring gör Carl till ett praktexempel på den skötsamma arbetaren som bygger den moderna staden. Välkammad,

bokstavligt och bildlikt, får han status hos arbetsledarna.
Men framtidshoppet kommer av sig när första världskriget rasar och drabbar närstående i hemlandet. Depressionen på trettiotalet och förlusten av ett barn gör att Ida-Levina längtar hem, men den utpräglat urbane Carl trivs i New York.
Den symboliska bron mellan Amerika och Mariehamn har bräckliga balkar och påminner om att migrationens pris ofta innebär splittrade familjer. Men förutsägbar är inte romanen, här finns inte våld och alkoholism som är vanliga i proletärskildringar där kroppsarbetares värk och ekonomiska oro ofta dövas med alkohol.
Carl och Ida-Levina blir inte rika, men de är sparsamma och köper hus i Mariehamn. Lyckas skapa en borgerlig patina. New York-åren var ingalunda förgäves.
”Broarna” är en läsvärd debut om en spännande historisk epok. Nordiska arbetares Manhattan har många vita fläckar på den litterära kartan.
Sebastian Johans skriver konstkritik i DN Kultur. Hans bok

recenseras därför av författaren och kritikern Anneli Jordahl.
Anneli Jordahl

Fyra år till vore en näradöden-upplevelse

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Fredrik Reinfeldt är knappast den förste att varna för Donald Trump, men det skräller högre från en före detta statsminister. Hans analys av USA:s 45:e president är lika gedigen som förkrossande.
Niklas Ekdal läser ”Ödesvalet”.

Fredrik Reinfeldt
”3 november 2020. Ödesvalet”
Albert Bonniers förlag, 352 sidor

Sveriges förhållande till USA har haft sina ups and downs. När ett flygplan kapas i Malmö 1972 säger president Nixon på en bandinspelning: ”Jag önskar att de hade tagit statsministern …”
Han syftar förstås på Olof Palme, vars kritik mot Vietnamkriget fick Washington att kalla hem sin ambassadör. När västmakterna 2003 anfaller Irak regeras Sverige av den USA-vänligare Göran Persson. Miljöpartiet KU-anmäler honom för stöd till just den amerikanske ambassadören.
Stefan Löfvens besök i Vita huset 2018 var mer i Perssons anda än Palmes. Värden läxar upp Sverige för segregation och brottslighet. Gästen hamnar på defensiven – i ett USA med 16 w000 mord om året och en fängelsepopulation på 2,3 miljoner.
Classic Donald Trump.
Sedan 2016 har Sveriges regering likt kollegorna i andra länder hukat under den politiska skitstormen från Washington. Med en president som ljuger femton gånger om dagen får man välja sina strider. Diplomati och sanning blir skilda världar.
Det kostar på att tala klarspråk med supermakten, som våra

statsministrar noterat. När de lämnat Rosenbad gäller dock andra regler. Ett explosivt exempel är den nya boken från regeringschefen 2006–2014, mellan Persson och Löfven.
Fredrik Reinfeldt har skrivit en guide till den 3 november, när USA utser president, 435 ledamöter av representanthuset, 35 senatorer och 11 guvernörer. ”Århundradets viktigaste val”, enligt författaren: ”När Donald Trump verkar drivas av en vilja till envälde av samma slag som finns i diktaturer utmanar det den amerikanska konstitutionen och grundvalarna för demokratin.”
Reinfeldt är knappast den förste att larma, men det skräller onekligen högre från en före detta statsminister. Hans analys av USA:s 45:e president är lika gedigen som förkrossande.
Om Vita huset förvandlas till ett maffialikt familjeföretag finns inte mycket ryggrad kvar i den fria världen. Fyra år till vore en nära-döden-upplevelse. Men brukar inte varje presidentval utnämnas till det viktigaste någonsin?
Vi vet väl först i efterhand. Valet av Jefferson år 1800 blev

historiskt för att en sittande president avgick godvilligt. Valet av Lincoln 1860 ledde till inbördeskrig om slaveriet. Valet av Roosevelt 1932 inledde eran av aktiv politik. Med Reagan 1980 påbörjades tvärtom statens reträtt.

Det i förväg minst haussade presidentvalet – Al Gore mot George W Bush år 2000 visade sig få episk betydelse efter 11 september. Kandidaterna tycktes utbytbara, tills en av dem fick snilleblixten att ockupera Irak. Den mest hyllade ledaren av alla, Abraham Lincoln, valdes med minsta möjliga marginal. Den enda som tvingats avgå i vanära, Richard Nixon, vann tvärtom med rekordsiffror. Historia skrivs i backspegeln.

År 2020 står inget mindre än freden och friheten på spel, enligt Fredrik Reinfeldt. Han går noggrant igenom det krångliga valsystemet. Analyserar delstat för delstat. Ger goda råd åt två partier i självförvållad kris. Republikanerna är bortom räddning, en dörrmatta åt Trump. För Demokraterna gäller det att motstå frestelsen i radikala vänstersvängar. Framgång

kommer med mittenpolitiker som Jimmy Carter, Bill Clinton och Barack Obama. ”När reformbehov i maklig takt och med folklig acceptans byts mot aktivistdriven ilska och förakt för oliktänkande, lämnar ett parti den breda vägen och de troende beger sig ut i öknen”, skriver Reinfeldt.
Det är ett av bokens fåtaliga stycken med bäring på svensk politik. Skaparen av Nya Moderaterna har varit noga med att inte recensera sina efterträdare. Reinfeldt gör en Bildt – satsar på stora världen när det lilla landet röstat bort honom. Men han gör det bra. För att vara en valguide på svenska med två månaders livslängd är detta en lyxig bok. Grundlig historik. Ambitiösa analyser. Prosan torr men effektiv, som i en statlig utredning:
SOU 2020:48 – VI VARNAR USA FÖR ANDRA GÅNGEN
Stilen lyfter i sågningarna av Trump, och när Reinfeldt öser ur egna erfarenheter. USA:s vicepresident ringer upp Sveriges statsminister: ”Hi Fredrik, it’s Joe Biden.” Samtalet blir ”ett skolboksexempel på hur internationell diplomati ska

hanteras.” Reinfeldt imponeras av hur amerikanen kollrar bort honom. ”Biden hade satt mig i arbete utan att skapa irritation”. Träffen med George W Bush i Vita huset är också ”mycket lyckad”, presidenten inte alls så enfaldig som ryktet gjort gällande. Men när det kommer till substansen är Reinfeldt åter den statliga utredaren; Vietnam, Afghanistan, Irak – ”Inget av dessa tre krig har bedömts som framgångsrika.”
I ett klimat av polarisering och överdrifter känns sådana understatements rätt befriande. Passiv aggressivitet är underskattat. Fredrik Reinfeldts behärskade tonläge gör att varningarna ekar desto högre: ”Varje land för sig själv, varje framgång byggd på kraft, manipulation och hot, i en värld där störst går först. Med Donald Trump omvald blir han inte en parentes. Han blir början på en ny auktoritär världsordning.”
Amen.

Niklas Ekdal

Norden rustar för att hantera lokala virusutbrott i höst

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Norden planerar för riktade insatser mot lokala utbrott av covid-19 i höst. På flera håll väntar lättnader i restriktionerna. I Danmark ökar smittan efter att samhället öppnades. Norge har haft flera uppmärksammade utbrott. DN reder ut läget land för land.

Sverige

Så har det sett ut hittills: Sverige har så här långt 84 985 bekräftade fall av covid-19 och 5 835 dödsfall relaterade till sjukdomen. Under vårmånaderna hade Sverige en snabb smittspridning, värst drabbade var äldreboenden. Regeringen och Folkhälsomyndigheten kritiserades för att det tog lång tid att få i gång en effektiv provtagning. I den svenska

strategin har ledordet varit frivillighet och att den som känner sig sjuk stannar hemma. Personer över 70 år har uppmanats att undvika sociala kontakter. Sveriges linje har stuckit ut och skapat debatt i omvärlden.
Läget just nu: Mot slutet av sommaren har smittspridningen dämpats. Sista veckan i augusti rapporterades 1 200 nya fall. Stockholm har inte längre några bekräftade fall av coronasmitta på äldreboenden. Trycket på sjukvården och intensivvården har minskat. Däremot rapporteras om trängsel inom kollektivtrafiken när många återvänder till skolor och arbetsplatser.
Folkhälsomyndigheten föreslår att antalet deltagare på sittande evenemang kan höjas från 50 till 500. Socialstyrelsen bedömer att besöksförbudet inom äldrevården snart kan hävas.
Prognos framöver: Folkhälsomyndigheten tror inte att hösten innebär en andra våg av bred smittspridning – däremot lokala utbrott kopplade till arbetsplatser, orter och sammankomster.
Statsepidemiolog Anders Tegnells

största oro är att lokala utbrott inte ska upptäckas tillräckligt snabbt, så att belastningen på små regioner blir orimlig under en period. En revidering av den svenska strategin ger Folkhälsomyndigheten möjlighet att rekommendera lokala restriktioner vid eventuella utbrott. Det kan då bland annat handla om distansundervisning på vissa gymnasieskolor och universitet, karantän för enskilda och en ändring av hur många som får samlas.

Finland

Så har det sett ut hittills: Finland har haft ett begränsat antal fall, 8 291, vilket är en tiondel av Sveriges. 336 personer har hittills avlidit. Mer än 90 procent av de insjuknade har tillfrisknat. Antalet nya smittade har legat mellan 22 och 31 per dag de senaste tre till fyra veckorna.

De finländska myndigheterna har kunnat använda sig av nödlagar som också kan användas vid krig och har på det sättet kunnat besluta även när det gäller enskilda kommuner. Detta har ändrats sedan en tid och nu har de lokala myndigheterna åter makt

att agera och kan till exempel stänga skolor eller sammankomster lokalt eller över en region. Om hälsovårdsmyndigheterna i en stad anser att de måste sätta in sådana åtgärder så kan de det.
Läget just nu: Coronaläget beskrivs som lugnt i Finland. Under förra veckan anmäldes 132 nya fall och veckan före 187 nya fall. De senaste dagarna har ingen person rapporterats död till följd av covid-19. I veckan som gick släppte de finländska smittskyddsmyndigheterna en app som arbetar med blåtandsteknik och varnar om någon som befunnit sig nära användaren utvecklar covid-19. Finländska institutet för hälsa och välfärd, THL, rekommenderar användning av ansiktsmask för att skydda andra människor i de sjukvårdsdistrikt där det förekommit smitta under de två senaste veckorna. Resande från Sverige måste tillbringa två veckor i karantän.
Prognos framöver: Finland planerar för lokala utbrott men generaldirektören för THL, Markku Tervahauta, säger till DN att det just nu är omöjligt att

förutsäga vad som kommer att hända med smittan. Antalet smittade ser inte ut att öka och siffrorna är låga.

Danmark

Så har det sett ut hittills: Sedan det första fallet upptäcktes i Danmark den 27 februari har 17 547 fall registrerats med 173 nya i fredags. 627 personer har hittills avlidit till följd av covid-19. I mitten av mars stängde den danska regeringen all icke nödvändig verksamhet i landet. Bland annat stängdes samtliga skolor och grupper om högst tio personer fick samlas, gågator enkelriktades och joggare förbjöds att springa.

Läget just nu: Smittan ses nu öka i Köpenhamnsområdet och i Odense och danska Sundhetsstyrelsen skriver på sin webbplats att epidemin ännu inte är över, trots ett fåtal nya smittade och att ett fåtal just nu vårdas på intensivvårdsavdelning. Det är framför allt unga i åldrarna 20 till 29 år som testat positivt. 27 personer vårdas på sjukhus.

På söndagen hade antalet smittade stigit så mycket i Köpenhamns kommun att den passerat gränsen för när

utrikesdepartementet brukar avråda från resor till ett område: ”Hade Köpenhamn varit ett land hade utrikesdepartementet avrått från resor dit och krävt karantän”, skrev Jyllands-Posten på söndagen.

Prognos framöver:

Sundhetsstyrelsen skriver att det kan komma att bli en ökning av antalet smittade när samhället öppnas alltmer. Därför uppmanar myndigheten danskarna att fortsätta iaktta fysisk distansering, god hygien och att hjälpa till att spåra smittade. Myndigheten anser att det ska gå att hålla smittan på den nivå den nu är genom dessa åtgärder.

Norge

Så har det sett ut hittills: Norge har 11 296 bekräftade fall av covid-19 och 264 dödsfall relaterade till sjukdomen. Till skillnad från Sverige har Norge lyckats hindra en bred smittspridning på äldreboenden. Den norska strategin går ut på att smittspåra och testa samt karantän och isolering då någon smittats.

Under våren införde Norge strängare restriktioner än Sverige, bland annat stängdes samtliga

skolor. De norska reserestriktionerna styrs av hur många som är smittade per 100 000 invånare i de svenska regionerna. Är det fler än 20 hamnar regionen eller länderna på röda listan.
Läget just nu: Norge öppnade gränsen till Sverige och Jämtland och fyra andra regioner i lördags. Smittspridningen har ökat något efter semestern, nu har Norge 30 till 50 nya fall i veckan. Det har förekommit flera uppmärksammade utbrott, bland annat ombord på ett av Hurtigrutens fartyg. Just nu sitter 1 100 personer i karantän i Sarpsborg och Fredrikstad efter en religiös sammankomst där 150 personer smittats. I augusti infördes rekommendationer om munskydd bland annat inom kollektivtrafiken i Oslo. Antalet dödsfall är fortsatt lågt, ett till två i veckan.
Prognos framöver: Folkhälso-institutet avvaktar med att höja antalet deltagare vid sammankomster. Tills vidare gäller 20 personer vid privata tillställningar och 200 vid offentliga arrangemang. Under hösten räknar Folkhälsoinstitutet

med att i första hand hantera lokala utbrott. Det kan bli aktuellt att stänga en skolklass eller en skola, däremot finns det inga planer på hårdare åtgärder på nationell nivå. Enligt smittskyddsdirektören Frode Forland har Norges strategi varit framgångsrik, ”men det gäller att hålla ut tills det finns ett vaccin”.

Island

Så har det sett ut hittills: Island har hittills haft 2 141 bekräftade fall av covid-19 och 10 dödsfall. Smittspridningen har hela tiden varit låg och smittan anses ha kommit in i landet genom islänningar som rest på skidresor till norra Italien och Österrike. Island har valt en linje som ligger någonstans mellan Sveriges å ena sidan och Danmarks, Norges och Finlands å den andra. Man har inte stängt några skolor men varit striktare med smittspårning. Äldreomsorgen har inte drabbats. Läget just nu: Under helgen vårdades ingen med covid-19 på sjukhus, men 375 personer satt i karantän i väntan på att kunna resa in i landet. Island har en obligatorisk fem dagars karantän för dem som låter testa sig vid ankomsten. Om man inte går med

på att testas gäller 14 dagars karantän. 88 personer satt isolerade sedan någon i deras omgivning smittats eller de själva visat milda symtom. Den som reser med kollektivtrafik måste bära munskydd.
Prognos framöver: De isländska smittskyddsmyndigheterna planerar inte för att smittan kommer att öka i någon högre grad. På måndagen lättas restriktionerna när det gäller hur många som får samlas från 100 till 200. Beslutet gäller till och med den 27 september och kommer sedan att omprövas. I grupper på 200 räknas enbart vuxna och inte barn födda 2005 eller senare.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Reinfeldt orolig för våld från besvikna Trump-anhängare

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Om Donald Trump förlorar finns stor risk för omfattande våldsutbrott efter USA-valet senare i höst. Det säger förre statsministern Fredrik Reinfeldt som fördjupat sig i amerikansk politik i en ny bok.

– Det här är ett mycket riskabelt valtillfälle, säger Fredrik Reinfeldt.

Om två månader går amerikanerna till valurnorna för att bestämma om Donald Trump ska få fyra år till vid makten eller om demokraten Joe Biden ska ta över posten som världens mäktigaste man. Det är ett djupt polariserat USA som går till val med motsättningar som omfattar såväl etnicitet som inställningen till fria medier och ett oberoende rättsväsende.

Tidigare statsministern och moderatledaren Fredrik Reinfeldt går i en ny bok igenom förutsättningarna inför höstens USA-val. Hans utgångspunkt är att valet är en angelägenhet för hela världen, inte minst för Sverige som har både ekonomiskt och kulturellt utbyte med USA.

– USA är den supermakt som ska påverka förutsättningarna för hur ekonomin fungerar i världen, om den öppna handeln blir schyst och regelbaserad eller om den blir korrumperad. Det betyder jättemycket för ett exportberoende land som Sverige, säger Fredrik Reinfeldt.

Han beskriver höstens kamp om presidentmakten som ett ödesval med långtgående konsekvenser för hela världen. Fyra år till med Trump riskerar att rucka på den världsordning som vi vant oss vid sedan andra världskriget och i stället ge utrymme för auktoritära ledare och nationalism.

– Donald Trump kommer fram i en tid där vi har sett en framväxt av auktoritär populism. Även länder som vi beskriver som demokratier har fått ledare som verkar ha diktatoriska reflexer.

Som skyr all form av opposition, som kväser samhällsdebatten, som ger sig på fria och obundna medier och förföljer journalister och som inte respekterar rättsväsendets oberoende roll i samhället. Allt det där är bekymmersamt.
Fredrik Reinfeldt ser också en överhängande risk för oroligheter inom USA. Han tolkar det som att Donald Trump ägnat sommaren åt att förbereda en möjlig valförlust genom att hävda att poströstning är valfusk.

– Därmed har han sagt att han inte kommer att acceptera valresultatet.
Fredrik Reinfeldt beskriver hur det såg ut när han själv besökte en debatt i USA i mars med många Trumpsupportrar närvarande.
– Stadiga män som tycker att den viktigaste frågan är att man får ha så mycket vapen som man vill så att man kan försvara sig mot allt det onda. Vad händer med dem om de får höra att valresultatet är riggat?
– Jag är väldigt oroad för att Trump och hans anhängare inte kommer att acceptera resultatet

utan att det kommer att eskalera i våldsanvändning. Det här är ett mycket riskabelt valtillfälle.
Det finns bedömare som varnat för att USA riskerar att hamna i inbördeskrig men så långt vill inte Fredrik Reinfeldt gå. Samtidigt framhåller han att kärnfrågan från inbördeskriget på 1800-talet fortfarande inte är löst utan ligger högt upp i många amerikaners medvetande.
– Det fanns då och det finns fortfarande en del av USA som säger att USA tillhör de vita, framför allt de vita männen. Donald Trump har väldigt konsekvent understött det synsättet.
– Han står för en strukturell rasism som innebär att han alltid ifrågasätter alla amerikaner som inte är vita – att de inte är amerikaner. Det USA han tror på tillhör de vita och framför allt de vita männen. Där finns risken. Jag vill inte använda ordet inbördeskrig men jag är absolut oroad för eskalerad våldsanvändning och den enorma närvaron av vapen som finns i USA.
Under sommaren har utmanaren Joe Biden haft ett övertag i

opinionsmätningarna men Fredrik Reinfeldt understryker att mycket avgörs veckorna före valet. Han utesluter inte att Trump kan bli omvald och befarar då att nästa mandatperiod blir ännu mer omvälvande.

– Jag tror att han kommer att gå längre i sin utmaning av den amerikanska demokratin. Om det blir fyra år till tror jag att han kommer att testa många olika gränser, försöka få in sin familj för att skydda sin ekonomi och sitt imperium. Då handlar det om hur starka de mothållande krafterna är. Jag är förvånad över Republikanernas tystnad och att det inte finns mer kritik inom näringslivet. Jag förstår att det finns en avtrubbning men här måste man se systematiken och hur det pågår år ut och år in.

– Washington Post räknar hur ofta presidenten ljuger och har nu passerat 20 000 lögner från Trump. Det är oerhört, vi skulle inte överleva två sådana lögner i svensk kontext. Vi får inte bli bedövade och tappa bort vad det här betyder.

Fredrik Reinfeldt ser flera diktatoriska tendenser hos Donald Trump. Han framhåller samtidigt

att Trump är demokratiskt vald och att maktdelning finns inskriven i den amerikanska konstitutionen.
– Min poäng är att det Donald Trump själv vill och söker är något slags envälde.
– De som skrev konstitutionen gjorde det för att slippa kungligt envälde. Det var det de flydde ifrån. Att garantera att man inte fick en enskild makthavare som gjorde som han själv ville. Jag tror att de hade förfärats av det som Donald Trump står för.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. Fredrik Reinfeldt

Fredrik Reinfeldt var Sveriges statsminister 2006–2014.
Han är i dag egen företagare och arbetar bland annat som föreläsare och rådgivare.
Hans bok ”3 november 2020 ödesvalet – om en demokrati i fara och en världsordning i upplösning” utkommer på Bonniers förlag.

En gång demokratisk hjälte – nu står exkungens eftermäle på spel

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

I något som liknade en flykt lämnade exkung Juan Carlos nyligen Spanien, enligt egen uppgift ”för gott”, efter anklagelser om korruption. Nu står hans eftermäle på spel – men Juan Carlos är något så ovanligt som en europeisk kung som utövat reell makt – och använt den för att länka sitt lands öden i nya och oväntade banor, skriver DN:s Nathan Shachar.

sagorna kommer prinsar ur det enkla folkets djup, slår ihjäl det elaka trollet och får prinsessan och halva kungariket i belöning. Deras legitimitet bottnar i ett stordåd.

Vår tids monarker förväntas däremot göra så litet som möjligt. Handling och beslut från deras sida gränsar till tjänstefel, deras roll är strikt dekorativ. För att hitta samtida regenter som spelat nationella huvudroller får vi söka oss långt från det gamla Europa, till Thailand eller Arabvärlden. Men det finns en nu levande europeisk kung som gjort historia i stor stil; som inte bara utövat makt utan använt den för att länka sitt lands öden i nya och oväntade banor.

Juan Carlos I, spansk statschef 1975–2014, är inget dygdemönster. Hans privatliv är kantat av dåliga val. Hans svaghet för pengar, kvinnor och storvilt kunde bara gå för sig i ett land där press och partier gjort upp om att hålla tyst. Han har ingenting av sonens, kung Felipe VI, bildning, finess och goda omdöme.

Men fyra fem gånger, då Spaniens öde låg i hans händer, visade Juan Carlos kallblodighet och politiskt väderkorn. Utan honom är det svårt att se hur Spaniens mirakel – fredlig övergång från tyranni till demokrati på några få år – skulle ha kunnat gå till.

För sin insats vann Juan Carlos bred popularitet i ett av världens minst monarkistiska länder. Han kom att se sitt folktycke som en outslitlig tillgång. Men 2012, ertappad med dyr elefantjakt tillsammans med älskarinnan mitt under en förlamande ekonomisk kris, gick han för långt.
Magin bröts och två år senare abdikerade han. Häromveckan, i något som liknade flykt, lämnade den korruptionsmisstänkte veteranen Spanien, enligt egen uppgift ”för gott”. Juan Carlos, född och uppvuxen i exil, kommer att sluta sina dagar i främmande land.
Första gången prinsen såg sitt land var en kylig novemberdag 1948. Han var tio år och kom med tåget från Lissabon till Madrid. Den guldlockige pojken eskorterades med stort allvar av en grupp svartklädda herrar. Han talade spanska, men med kraftig fransk brytning, och han hade ingen aning om att hans resa var det första draget i ett intrikat schackspel som skulle pågå i decennier.
Spelet spelades mellan Spaniens diktator Francisco Franco, säker i

sadeln efter ett decennium av blodiga utrensningar, och prinsens far, tronpretendenten don Juan de Borbón.
Don Juan och Franco hade gjort upp om att unge Juan Carlos, bosatt i den portugisiska badorten Estoril, skulle gå i skola i Madrid. Misstron mellan Franco och arvprinsen var djup, men de hade sina randiga skäl att stå ut med varandra. Don Juan hoppades vinna tronen, medan Franco ville ha kontroll över kungahuset. Komplikationen hade gamla rötter. 1931, i de första fria valen på många år, segrade de republikanska partierna – ett klart misstroendevotum mot kung Alfonso XIII. Tumult utbröt i Madrid och folkmassor trängde hotande nära det kungliga slottet. Alfonso XIII, entusiastisk pådrivare under de evinnerliga och avskydda kolonialkrigen i Marocko, insåg att han mist folkets gunst. Den unge general Franco, som vunnit ära och berömmelse i Marocko, ville vända sina värnpliktiga mot folkmassorna och rädda kungen. Men de mer verklighetssinnade i militärledningen övertalade Franco att låta bli – det var

klokare att offra den impopuläre kungen än att konfrontera den republikanska majoriteten. Alfonso XIII flydde till Rom, där hans sonson Juan Carlos föddes 1938. Vid det laget var Franco på god väg att vinna det spanska inbördeskriget. Han hade redan satt i gång en brutal likriktning bland sina egna anhängare och tvingat dem alla samman i en enhetlig rörelse, ”el movimiento” där revolutionära fascister fick samsas med urkonservativa katoliker bäst de kunde.
Monarkist var Franco numera endast i teorin. Vid tiden för Juan Carlos ankomst till Spanien, 1948, var Franco sedan länge enväldig. Ingen kritik mot honom förekom, vare sig i pressen eller under regeringens sammanträden. Men utomlands hade han desto färre vänner. Det demokratiska Västeuropa betraktade Francos rike som en smutsfläck, en kvarleva av de besegrade axelmakterna. Franco närmade sig USA, erbjöd Nato baser och lät fabricera en vild fantasi om hur han hjälpt förföljda judar under världskriget.
I den fasadrenoveringen kunde också kungahuset bli till nytta.

Don Juan var en stark personlighet. Franco begrep att det skulle bli obekvämt att ha honom till kung. Men den lille Juan Carlos var artig och lydig. Franco som inte hade någon son, fattade stort tycke för honom. Diktatorn, som sällan konverserade för nöjes skull, fann nöje i prinsens sällskap. Han kallade Juan Carlos ”alteza” – höghet – och pojken kallade Franco ”mi general”.
Juan Carlos gick tidvis i skola i Madrid, en egen skola med särskilt utvalda klasskamrater. Men när det skar sig mellan hans far och Franco kommenderades han tillbaka till Portugal:
– Jag var som en pingpongboll mellan dem bägge. När de var sams var jag i Madrid, när de grälade – tillbaka till Estoril.
1960, efter militärtjänsten, började han studera juridik i Madrid. Det var hans första möte med personer från andra samhällsklasser och politiska läger, inklusive aktiva regimmotståndare.
Våren 1962 gifte han sig med den grekiska prinsessan Sofia, efter ett flera år långt svärmeri. Förberedelserna och

bröllopsfestligheterna i Aten höll all världens veckopress sysselsatt i månader. De nygifta installerades i Zarzuela-palatset i El Pardo utanför Madrid, där de blev grannar med Franco och hans allt mäktigare hustru Carmen Polo. 1969 lät Franco bomben brisera. Juan Carlos skulle inte bara bli kung, han skulle bli hans efterträdare! Han och Sofia skickades runt i alla Spaniens byar med uppgift att vinna folkets kärlek – i ett samhälle där ingen utom Franco fått hyllas på trettio år.

Under Francos täta sjukdomstillbud på 1970-talet kom Spanien i allt högre grad att styras av ”bunkern”, den inre kretsen av förbenade frankister. Dessa extremister, tog man för givet i landet, skulle försöka behålla makten också efter Francos död, med kungen som maktlös symbol överst. Men när Franco avled i november 1975 och hans politiska testamente lästes upp, beordrades spanjorerna att ”överflytta all den lojalitet ni givit mig till kungen”.
Juan Carlos kröntes. Han hade utsetts för att permanenta

Francos system, och i början såg det ut som om han fann sig i den rollen. Han lät den urkonservative regeringschefen Carlos Arias Navarro sitta kvar, men lyckades få sin gamle juridiklärare Torcuato Fernandez Miranda vald till kongressens – fortfarande Francos icke-demokratiska parlament – talman.
Spanien slets nu mellan de allt öppnare kraven på frihet och regim-lojalisternas motdemonstrationer. Kungen förstod att allmänheten förknippade honom med hans frankistiska regering.

Det berättades att regeringschefen Arias Navarro på sitt kansli hade ett mycket litet porträtt av kungen och ett jätteporträtt av Franco.
För att inte mista all relevans under det stormiga förloppet måste Juan Carlos signalera tydligare var han stod.
Han gjorde det på ett finurligt vis. När han valde att kasta masken och komma ut som helhjärtad demokrat så var det långt från Madrid.
Sommaren 1976, i samband med USA:s 200-årsfirande, var Juan Carlos inbjuden att tala till kongressen i Washington. Hans

tal, på flytande engelska – ett arv från hans långlivade brittiska farmor, drottning Victoria Eugenia – var en hyllning till USA:s författning och dess fäder, och samtidigt en spansk programförklaring.
Talet slog ned som en bomb där hemma. För att förstärka intrycket kallade han i en intervju med Newsweek Arias Navarro ”en katastrof”, och tvingade därmed denne att avgå.
Nästa steg var att utse en ny regeringschef. Kungens val skälldes ut efter noter, i pressen, hos högern och hos vänstern: förre tv-chefen Adolfo Suárez, en ung man som gjort karriär inom den frankistiska apparaten, utan att yppa sina demokratiska böjelser.
Under hösten 1976 lyckades Suárez och talmannen Fernandez Miranda övertala Francos parlament att upplösa sig självt och gå med på fria val. Med socialistledaren Alfonso Guerras ord:
– Suárez övertalade Francos kongress att begå harakiri. Ett mirakel.
Vägen låg nu öppen mot de första fria valen på 41 år. De hölls i juni

1977, sedan kungen beslutat att legalisera kommunistpartiet. Vid det laget hade han med sig både socialister och kommunister, som begripit att kungen var den ende som kunde neutralisera ”bunkern” av omedgörliga frankister.
Efter fyra år av demokrati, 23 februari 1981, försökte den gamla regimens män störta demokratin. Kongressledamöterna togs som gisslan och stridsvagnar tog över nyckelpunkter, bland dem tv-huset.
Kungen ringde den ena efter den andra av generalstabens medlemmar och avkrävde dem lojalitet. Sedan satte han på sig sin överbefälhavaruniform, spelade in ett brandtal som brännmärkte kuppmakarna och lät dem förstå att de var isolerade.
När kungens adjutant nådde tv-huset för att sända videon blockerades hans väg av en kavallerikapten, en av de sammansvurna. Tursamt nog hade adjutanten, en general, varit kaptenens befälhavare. En skarp order gjorde susen och två på morgonen sändes talet.
Luften gick ur kuppen och nästa dag återställdes ordningen.
Kungen blev hjälten för dagen,

och från den dagen lindades han i bomull av både press och politiker.
På lång sikt blev välviljan hans fall: Det var känslan av att spanjorerna givit honom ett öppet skuldkonto som fick honom att tappa sansen i sina privata utsvävningar och i sina ekonomiska transaktioner.
De som var med 1976 och 1981 var redo att förlåta allt, och det är troligt att historien också kommer att göra det.
Men de unga, som inget minns av detta och som brottas med kronisk arbetslöshet, såg inga skäl att acceptera Juan Carlos oredovisade och obeskattade gåvor – den största på 100 miljoner dollar.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fakta. Napoleonkrigen splittrade landet

Under den spanska stormaktstiden styrdes riket av huset Habsburg, eller ”österrikarna” som de kallas i Spanien. Ättens spanska gren dog ut 1700, vilket utlöste ett stort europeiskt krig om Spaniens krona.

När det var över hade katalanerna mist sitt självstyre, Gibraltar hade blivit brittiskt och det franska kungahuset, bourbonerna, var installerade i Madrid – under förspanskat namn, los borbónes. Efter napoleonkrigen splittrades landet i läger som stödde olika borbonska pretendenter, något som gav upphov till tre stora inbördeskrig under 1800-talet, de så kallade carlistkrigen.
Spanien har kvinnlig tronföljd, och om monarkin överlever kommer kung Felipe VI en dag att avlösas av sin dotter Leonor, född 2005.

Fakta. Juan Carlos

Juan Carlos de Borbón föddes i Rom 1938, och växte upp där, i Schweiz och i Portugal.
Efter 1948 studerade han tidvis i Spanien och påbörjade sin militärtjänst där 1956.
1962 gifte han sig med den grekiska prinsessan Sofia. Paret har två döttrar och en son.
1975 kröntes han till Juan Carlos I.
2014 abdikerade han till förmån för sonen, nuvarande kung Felipe VI.
Det senaste decenniet har han besvärats av

korruptionsanklagelser. För en månad sedan lämnade han Spanien för gott och befinner sig av allt att döma i Abu Dhabi.

Juan Carlos har tagit sin tillflykt till en diktatur

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Han fick äran för att ha återinfört demokratin i Spanien. Men när Juan Carlos går i exil på gamla dar väljer han att bosätta sig i en absolut monarki: Förenade Arabemiraten.

Till sist hann skandalerna ifatt Juan Carlos. När spanska medier väl kastade den informella censuren över bord kom en lavin av avslöjanden om hans kvinnoaffärer och lyxliv. Och inte minst: om de ”gåvor” kungen hade fått av utländska dignitärer, något många misstänker var gentjänster för att kungen sett till att stora affärskontrakt gick till ”rätt” företag.
Droppen blev bilderna på en leende Juan Carlos med gevär, poserande framför en nyss skjuten elefant.

Bilderna publicerades 2012, då kungen mitt under Spaniens djupaste ekonomiska kris på decennier valde att ta en privatjet till Botswana för att jaga storvilt i sällskap med älskarinnan Corinna zu Sayn-Wittgenstein.
Då var arbetslösheten bland Spaniens unga 55 procent.
Två år senare abdikerade Juan Carlos till förmån för sin son, den nuvarande kungen Felipe VI. Men han avstod inte från ett liv i sus och dus. Resorna med privatjet fortsatte och nya älskarinnor dök upp. Hans samlingar av lyxbilar och exklusiva klockor var intakt.

Och nya korruptionsskandaler väckte myndigheters intresse, både i och utanför Spanien. Högsta domstolen i Madrid utreder nu skatteflykt och pengatvätt i Juan Carlos innersta krets. I Schweiz utreder åklagare utbetalningar från Saudiarabien och en gåva värd 65 miljoner euro som älskarinnan Corinna zu Sayn-Wittgenstein ska ha fått av honom. Pengar som också de misstänks härröra från Saudiarabien.
Men exkungen har hittills varken åtalats eller utpekats som misstänkt i någon av utredningarna.
Kung Felipe har avsagt sig det framtida arvet från sin fars personliga förmögenhet och avskaffat hans apanage på motsvarande 2 miljoner kronor.
Men trots Felipes avståndstagande från sin far tror många att den spanska monarkin inte överlever skandalerna på sikt.
Nyligen avslöjades vilket land Juan Carlos valt att slå sig ner i efter att han lämnade Spanien: Förenade Arabemiraten. Ett mindre demokratiskt land är svårt att föreställa sig.

Men han har vänner där.
Shejk Mohammed bin Rashid Al Maktoum, härskaren i Dubai, skänkte en gång kungen två Ferraribilar.
Ingmar Nevéus

Kritik mot ordföranden i Europadomstolen

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Robert Spanó, ordförande för Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg, har svikit den turkiska demokratirörelsen och landets nära 50 000 politiska fångar. Det menar flera prominenta turkiska människorättsaktivister.

Enligt domarens kritiker har isländaren Spanó, då han lät sig

utnämnas till hedersdoktor vid Istanbul-universitetet, legitimerat regimens förtryck.
Flera av Spanós kolleger i domstolen i Strasbourg rådde honom att avstå från doktorsceremonin, eftersom 200 av universitetets lärare som avskedats på senare år har anmält sin arbetsgivare till just Europadomstolen för mänskliga rättigheter.
Före ceremonin krävde den isländske domaren, åberopande smittskyddsskäl, att pressen skulle lämna salen. Endast medlemmar av juridiska fakulteten och Turkiets journalistförbund var närvarande.
Spanó, som väntas lämna landet på måndagen, har hittills vägrat överlägga med politiker från oppositionspartierna eller att svara på frågor från den icke-regimtrogna pressen. Ett av dessa oppositionspartier, prokurdiska HDP, är föremål för de svåraste övergreppen mot något parti i något av Europarådets länder.
Några dagar före Spanós ankomst misshandlades parlamentsledamoten Baris Atay svårt på öppen gata, strax efter att

inrikesminister Suleyman Soylu hotat honom. Strax efter att parlamentets talman överlagt med Spanó på fredagen meddelade talmannen att Turkiet snart kommer att återinföra dödsstraff. En av Turkiets ledande skribenter säger till DN:
– Turkiet är ett laglöst land. Att en av Europas högsta juridiska auktoriteter struntar i det och låter sig skämmas bort och smickras av en regim som rensat ut 160 000 människor ur statsförvaltningen och satt en tredjedel av dem i fängelse; som avsätter folkvalda på löpande band och som just utsträckt sin mediakontroll över alla social medier – är en skam för domstolen och för Europa, och ett hån mot alla förföljda i vårt land!
Under sitt besök överlade Spanó på tu man hand med den turkiske presidenten Erdogan i hans palats i Ankara. Ingen kommuniké följde på mötet och ingendera parten meddelade något om innehållet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Dela

Trumps tidigare advokat: Därför fascinerar Putin

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

USA:s president Donald Trumps tidigare advokat och fixare Michael Cohen har skrivit en bok där han ”avslöjar allt” om sin förre chef. I boken, som medier i USA fått läsa i förväg, berättar Cohen bland annat om varför Trump är så fascinerad av Putin, om affärsplanerna i Ryssland och hur han köpte porrskådespelaren Stephanie Cliffords tystnad.

Det är ingen smickrande bild av Trump som hans tidigare högra hand Michael Cohen målar upp efter den hårda brytningen dem emellan. Trump är bara intresserad av presidentskapet för att skaffa sig ekonomiska fördelar, han hade inte räknat med att bli

president utan hade i stället planer på att bygga ett Trump tower i Moskva.
Trump är fascinerad av, och idoliserar, Rysslands president Vladimir Putin, för att denne har makten att låsa in politiska motståndare och kan styra och kontrollera allt, från banker till medier, refererar CNN, ett av flera mediebolag som fått en kopia av boken inför tisdagens släpp.
Trump är en ”bedragare, lögnare, mobbare och rasist” för att nämna några Cohens omdömen om sin tidigare chef.

Å andra sidan passar en del av epiteten in på Cohen själv, eftersom han är dömd för skattebedrägeri och för mened.
Vita husets kommentar till boken, genom pressekreteraren Kayleigh McEnany, var att ”Michael Cohen är en utskämd brottsling och en avstängd advokat som ljög för kongressen. Han har tappat all trovärdighet, och det är inte någon överraskning att se hans senaste försök att profitera på lögner”.
I boken medger Cohen och ber om ursäkt för sin roll i Trumps uppgång, ”han hade varit mer än

villig att ljuga, bedra och mobba” för att hjälpa sin boss att nå Vita huset, och han beskriver också hur svårt det var att bryta med Trump och ta parti emot honom.
Cohen hävdar att det var först efter att Trump startat sin kandidatur till Vita huset som Cohen förstod maktambitionerna, att Trump ville bli som Putin och använda den politiska makten för att gynna sig själv.
Trump räknade samtidigt inte med att vinna valet, utan ville positionera sig så att han kunde gynna sina planer på att utveckla fastigheter i Moskva, ett nytt Trump tower.
Cohen ger exempel på hur Trump agerar och uttalar sig rasistiskt, och berättar också hur besatt Trump är av sin företrädare Barack Obama. Så till den grad att man hyrde in en skådespelare som liknade Obama, som Trump skulle ”ge sparken” i en inspelning.
Det var också Trump som fattade beslutet om att köpa porrskådespelaren Stephanie Cliffords tystnad.
Clifford ska ha krävt betalt för att inte avslöja en påstådd sexuell

relation med Donald Trump inför valet 2016.
”Det är bara 130 000 dollar, lös det”, ska Trump ha sagt.
Efter att Cohen skickat pengarna till Clifford ringde han upp Trump för att berätta att det var gjort.
Michael Cohen ger också de amerikanska medierna en känga, eftersom det är den ”fria pressen” – fri som i ”gratis”– som Trump använt sig av för att bli president.

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Det enda heliga i dagens värld är egendomen

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Det sensationella med ekonomen Thomas Piketty är hans långa historiska perspektiv. Han vandrar obesvärat genom århundradena – och framhåller att dagens svindlande klyftor påminner om

1900- talets början. Sven-Eric Liedman läser ”Kapitalet och ideologin”.

Thomas Piketty
”Kapitalet och ideologin”
Övers. Öyvind Vågen, Monidal förlag, 1 165 sidor

Thomas Piketty är ett fenomen. Hans bok ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” från 2013 framstår i efterhand som en vattendelare. Märkligt nog slog denne fransman igenom framför allt i USA. Medan han själv förblivit Paris trogen har andra franska ekonomer som delar hans grundsyn nu etablerat sig vid centrala amerikanska universitet och blivit mycket inflytelserika. Efter Piketty blev det lättare att angripa den ekonomiska ordning som vuxit fram sedan 1970-talets slut. Strömlinjeformade ekonomer hade länge lyckats övertyga tongivande opinionsbildare och politiker om att utvecklingen var helt enligt naturens ordning. Alla hade glädje av att miljardärerna blev fler. Det var också ofrånkomligt att den gamla välutbildade medelklassen fick det sämre, liksom att det växte fram jobb så tillfälliga och så

illa betalda att ingen kunde leva ett rimligt liv på dem.
Piketty talade om den ”konservativa anglosaxiska revolutionen”, och det är en beteckning som borde bli gängse. Det är verkligen en revolution som förändrat världen på djupt. Men det är viktigt att komma ihåg att den hänger nära samman med en annan revolution, den digitala. Utan datorerna hade ekonomin inte kunnat fungera som den gör, med blixtsnabb kommunikation och lika blixtsnabba beslut om köp och försäljning. Världen har upplevt en globalisering långt mer genomgripande än den som avbröts av första världskriget.
Pikettys betydelse ligger inte i att hans ekonomiska teori är originell. Visst står han närmare Keynes än Friedman eller Hayek, och han har en klockarkärlek till Marx; men det sensationella är hans långa historiska perspektiv. Medan den svenske eller amerikanske genomsnittsekonomen har ett minne som sträcker sig tillbaka till finanskrisen 2007-08 vandrar Piketty obesvärat genom århundradena, och han har en överskuggande tes: utvecklingen i

dag påminner om den som rådde årtiondena före första världskriget. Även då var de ekonomiska klyftorna svindlande, och även då samlades förmögenheterna på allt färre händer. Även då var den säkraste vägen till rikedom att ärva den. Detta är en avgörande tankefigur inte bara i ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” utan också i Pikettys andra storverk, ”Kapitalet och ideologin”, som kom på franska 2019 och som nu översätts till mängder av språk. Myndigheter i Kina vill censurera utgivningen och få bort avslöjandet om den skriande ojämlikheten i landet. Piketty säger nej.

Den svenska översättningen förligger nu (från engelska!) av Öyvind Vågen (Mondial). Samma botemedel rekommenderas som i förra boken: kraftigt progressiva skatter på förmögenheter och arv av det slag som genomfördes i synnerhet efter andra världskriget i många länder och inte minst i USA. Den kuren var en bidragande orsak till den exempellösa ekonomiska och sociala utvecklingen fram till 1970-talets kriser.

Men hur skulle man enligt Piketty kunna återskapa ett sådant skattesystem när motståndarna till det är så mäktiga? Det är huvudfrågan i den nya boken. För att komma dit tar han åter ett stort grepp på historien. Den nya boken är ännu mer omfattande än den förra; den svenska översättningen är på 1 165 sidor. Ett långt kapitel handlar om ojämlikheten i det förflutna, ett annat om slaveri och kolonialism. Här har Piketty samlat ett väldigt material från hela klotet. Ojämlika samhällen är normalt tredelade, med prästerskap, adel och alla de övriga som buntas ihop i det tredje ståndet.
Under 1800- och 1900-talen sker en genomgripande förändring till vad Piketty kallar ägarsamhällen (sociétés de propriétaires). Det är borgerlighetens stora tid. Dess definitiva genombrott är förstås franska revolutionen från 1789, men då har Storbritannien redan hunnit en gott stycke på samma väg. Egendom blev något på samma gång djupt personligt och närmast heligt. Det var inte bara den egna kroppen och de egna tankarna som uteslutande var

individens. Det var också frukterna av hennes initiativkraft. Den tanken är inte bara central för många hjältar i Honoré de Balzacs romaner från 1800-talets första hälft som Piketty så gärna hänvisar till. Den är lika uppslukande för dagens borgerliga politiker.

De som saknar egendom är beklagansvärda men har ytterst sig själva att skylla.

Ett viktigt kapitel i Pikettys nya bok handlar om det omvälvande 1900-talet. Det börjar med ”la belle époque” då livet var ljuvt för de rika – och slit och fattigdom för de flesta. Första världskriget förstör oändligt mycket, och inte ens de stora förmögenheterna skonas. På 1920-talet sker en viss återhämtning som avbryts av 30-talets stora kriser och andra världskrigets gränslösa förstörelse. Ur ruinerna reser sig ett nytt samhälle, jämlikare än något annat. Detta samhälle håller stånd fram till den ”konservativa anglosaxiska revolution” som vi fortfarande lever under.

Med sitt globala perspektiv väljer Piketty genomgående ett antal stora länder vars utveckling han följer. Det är Kina, Indien, USA,

Ryssland, Tyskland, Storbritannien och förstås hans eget Frankrike. Men det finns också ett litet land som han ägnar särskild uppmärksamhet, och det är Sverige.
Det är inte riktigt den vanliga Sverigebilden vi får. Sverige är extremernas land.
Ännu vid sekelskiftet 1900-talet hade ett fåtal svenska väldiga förmögenheter medan den stora majoriteten levde i fattigdom. Skillnaderna var också svindlande när det gällde politiskt inflytande. Med den graderade röstskalan kunde en godsägare väga upp en hel by.
Genom vad Piketty kallar en ”folklig mobilisering” vände utvecklingen på ett unikt sätt. Vi fick ett ”i grunden egalitärt socialdemokratiskt samhälle”. Ägarideologin mötte ett kraftigt och effektivt motstånd. Sverige blev vad Timbro-högern kallar ”DDR-Sverige” (ack, dessa unga zeloter vet ingenting om DDR!).
Från 80-talet och framåt har förändringarna snabbt gått i motsatt riktning. Den konservativa anglosaxiska revolutionen har brutalt drabbat

Sverige. Ojämlikheten ökar snabbare än i något annat OECD-land, låt vara från en låg nivå. Piketty skriver ingenting om detta. Sverige är inte något undantag längre.
Möjligen skulle man kunna säga att Sverige i ett avseende avviker från det mönster som Piketty klarlägger i USA och Frankrike. Här kan man urskilja två eliter, å ena sidan vad Piketty kallar brahminerna med en hög humanistisk-samhällsvetenskaplig utbildning, å andra sidan den merkantila högern som består av de högavlönade och förmögna. Brahminerna väljer de politiska partierna åt vänster, de rika partierna åt höger. Tidigare har vänsterpartierna främst varit arbetarklassens och de lågavlönades val, medan de flesta med längre utbildning röstat borgerligt. Den nya ordningen innebär att allt fler lågavlönade känner sig hemlösa i det politiska landskapet och därför söker sig till nya alternativ som de båda eliterna avfärdar som populistiska.
I USA har demokraterna allt tydligare blivit ett parti som

domineras av brahminer och republikerna de besuttnas alternativ. Kampen om ”de andra” har hårdnat. Trumps trumf är att han inte bara dragit miljardärerna utan också det missnöjda (vita) folket med sig. I Frankrike är utvecklingen likartad, medan Sverige ännu inte uppvisar ett så tydligt mönster. Det kan bero på att brahminerna har en svagare ställning här än i USA och framför allt Frankrike.

Men vad kan man göra åt dagens skenande ojämlikhet?

Pikettys hopp står till ideologin. I avslutningen parafraserar han ”Det kommunistiska manifestet” och skriver att alla samhällens historia är ”historien om den ideologiska kampen och strävan efter rättvisa”. Det kan man förvisso säga, men frågan är vad som är möjligt att driva igenom för förändringar i ett visst historiskt skede.

Piketty hävdar att dagens system inte bara präglas av kapitalism utan också av proprietarismen eller ägarideologin. Den är äldre än kapitalismen och utgör ett arkaiskt inslag i all vår hypermodernitet. Egendomen betraktas som helig. Den är det

enda heliga i en värld där allt blivit varor.
Piketty hoppas att den heliga egendomen ska sättas i fråga av människor som fått nog av samtidens elände. Så kan det säkert vara; inte minst i USA växer massrörelser snabbt fram som vill upprätta en annan rättvisa. Men frågan är: hur skapar man en solid grundval för en verklig samhällsförändring? Hänger inte ideologin intimt samman med samhället i övrigt? Om den ska förverkligas måste den kunna sätta makt bakom sina aldrig så berättigade önskemål.

Det är nog en lång väg dit – men säkert inte utsiktslös.
Läs en intervju med Thomas Piketty på *dn.se/ekonomi*
Sven-Eric Liedman

Ola Larsmo. ”Det är ganska hög Forrest Gump-faktor på Knut Oscar”

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

En fattig arbetarpojke från Uppsala blev överste i amerikanska armén och stred i det historiska slaget vid Gettysburg. Ola Larsmo får entusiastiska recensioner för sin roman ”Översten” om Knut Oscar Broadys makalösa livsöde.

Några elsparkcyklar ligger stupade i gräset. Över den torra marken marscherar en grupp studenter i skärmmössor. Cyklar, inte kanoner, skumpar fram på grusgångarna. Det krävs fantasi för att hitta några krigsliknelser alls när man blickar ut över Gärdets fält i Stockholm.

– Men där borta exercerade faktiskt Knut Oscars bror, Fredrik, med livgardet, säger författaren Ola Larsmo och pekar mot Ladugårdsgärdet på andra sidan bussvägen.

Knut Oscar Brundin, sedermera Broady, är huvudpersonen i hans nya bok.
– Jag har aningen dåligt samvete över att bygga en roman på ett verkligt livsöde, men det här är så intressant och spännande att det var oundvikligt. Det är ganska hög Forrest Gump-faktor på honom. Har det hänt något dramatiskt i historien, då kan man ge sig på att Knut Oscar var där, säger Ola Larsmo.
Hans förra bok, ”Swede Hollow”, utspelade sig bland exilsvenskar i slumkvarteren i Saint Paul, Minnesota. Även i ”Översten” är det den urbana emigranterfarenheten han vill skildra, inte den lantliga som han tycker har blivit norm i genren.
– Vilhelm Mobergs böcker är väldigt bra och därför blir de fortfarande lästa. Men det var 1,3 miljoner människor som utvandrade och jag tror att det finns lika många berättelser, säger Ola Larsmo.
Historien om den mobbade arbetarpojken från Uppsala som erbjuds att bli general i amerikanska armén men i stället startar Sveriges första frikyrkliga

teologiska högskola tillhör en av de mer spektakulära.
Hans liv kantas bokstavligen av död. Rödsoten tar småsyskonen och hustrun, spriten pappan och kriget vännerna. Men han får uppleva häpnadsväckande många betydelsefulla ögonblick, från kravallerna i Gamla stan 1848 där arton demonstranter skjuts ihjäl av militären till slaget vid Gettysburg, den kanske viktigaste vändpunkten i amerikanska inbördeskriget. Vid ett tillfälle såras han så svårt att soldaterna sorterar in honom bland de stupade. Men granatskärvan som rivit upp ett stort sår i bröstkorgen tar mirakulöst omvägen runt kroppen i stället för att gå rakt igenom.
– Sådana saker kan man inte hitta på som författare, det hade blivit för osannolikt, säger Ola Larsmo.
Detsamma gäller ankomsten till New York. Efter att ha överlevt en katastrofal överfart från Göteborg till Quebec med barken Laurvig – där väder och sjukdomar plågar och dödar både besättning och passagerare – befinner sig Knut Oscar ensam i storstaden med sitt spädbarn i en flätad korg på armen. Utan att kunna språket

kryssar han fram bland landsflyktiga frikyrkopredikanter, förrymda slavar och irländska ungdomsgangsters på jakt efter sin försvunna mor, som rest i förväg flera år tidigare.

– Han kommer till USA i en väldigt speciell tid, precis under upptakten till inbördeskriget. Slaverifrågan splittrar kyrkorna i norr och söder. Den går inte att kompromissa med: Har alla människor lika värde eller inte? Det arvet lever kvar. De församlingar i söder som var för slaveriet är ofta de som i dag stöttar Trump, säger Ola Larsmo.

Många av händelserna i boken finns återgivna i den verklige Knut Oscars dagböcker och brev samt i tidningsklipp och böcker skrivna av människor i hans närhet. Mycket finns sparat i arkiv och hos släktingen Donald Broady i Uppsala.

– Eftersom Knut Oscar var kompanichef var det lätt att följa honom i fält. När vi hittade tjänstedagboken från Gettysburg och dokumentet med utnämningen till överste, undertecknad av presidenten, föll ur kände vi verklig arkivlycka, säger Ola Larsmo.

Under arbetet har han besökt flera av de historiska platserna för att hitta information och inspiration. På mobilen visar han en bild från en byggnad, i dag ett hostel, som under kriget tjänade som fältsjukhus. I golvplankorna syns kirurgens fotavtryck förevigade i patienternas intorkade blod. I väskan bär Ola Larsmo en förseglad plastpåse som innehåller en blykula avfyrad från en Enfieldmusköt under de berömda striderna 1863.

– Den kan mycket väl ha swischat förbi Knut Oscars huvud, säger han och väger souveniren i handen.

Trots allt våld och elände han upplever är det tron som håller livsgnistan glödande. När Knut Oscar befinner sig på den absoluta botten blir han frälst.

– Det blir en tydlig vändning. Många som blir religiösa vittnar om en ny livsvilja, som han också uttrycker.

Engagemanget i kyrkan leder till både universitetsstudier, karriären inom armén och ett arbete som pastor i den lilla staden Mohawk. Knut Oscar tycks göra starkt intryck på många han

möter, och får stipendium för att studera av tandkrämskungen Colgate.
– Han tog sig fram med en sällsam begåvning – en blandning av intellektuell skärpa, organisationsförmåga och en talang att få folk att fungera tillsammans. Som pastor ansågs han retoriskt skicklig och vältalig. Men om man läser hans predikningar är de inte särskilt märkvärdiga. Det måste ha varit sättet han framförde dem på som fångade människor. Jag tror att han hade en väldig närvaro i nuet, säger Ola Larsmo.

I New York hjälper han församlingsmedlemmar att gömma flyktingar och genom personliga relationer till svarta blir han engagerad i slaverifrågan, ett engagemang han tar med sig hem till Stockholm.
– Han var en underdog och hade nog lätt att sympatisera med de utsatta. Jag är själv uppvuxen inom frikyrkan och har slagits av hur stark antirasismen är i den miljön. Nu förstår jag att det arvet kommer från pionjärer som Knut Oscar. Mycket av det vi i dag ser som typiska svenska folkrörelser – nykterhetsrörelsen,

kvinnorörelsen, arbetarrörelsen – är starkt inspirerade av kampen för mänskliga rättigheter i USA.
Per Bengtsson
per.bengtsson-kling@dn.se
Ola Larsmo.

Är född 1957. Uppväxt i Västervik.
Arbetar som författare, debattör och kulturskribent, bland annat i Dagens Nyheter.
Har varit ordförande i svenska PEN.
Debuterade 1983 med ”Vind-makaren” och har sedan dess publicerat över tjugo böcker, flera av dem i historisk miljö, bland annat skildringar av andra världskriget.
”Swede Hollow” (2016), som handlar om svenska emigranter i Minnesota, har översatts till bland annat engelska och sattes upp som teaterpjäs på Dramaten 2017 i regi av Alexander Mørk-Eidem.
”Översten” (Kaunitz-Olsson förlag) utkom den 3 september.

Därför kan ett inbördeskrig stå för dörren i USA efter valet

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Vad händer om Donald Trump lyckas sitta kvar under tvivelaktiga omständigheter efter presidentvalet i november? Då kan de lands-omfattande protesterna som präglade USA sommaren 2020 framstå som en mild aptitretare för demonstrationerna 2021, skriver DN:s Martin Gelin.

Sommaren 2020 pågår ett decentraliserat inbördeskrig i USA. De extrema politiska motsättningar som präglat landet under både Donald Trump och Barack Obamas styre har har till slut exploderat.

I kölvattnet av coronapandemin växte två protestvågor i landet. Först var det republikaner och högerpopulister som demonstrerade mot lokala restriktioner för affärsverksamheter och social

distans. Demonstrationerna blev ofta våldsamma. I Michigan stormade en beväpnad högerextrem milis in i kongressbyggnaden, vrålande om att restriktionerna för social distans var ”tyranni”, med skyltar som kallade delstatsguvernören Gretchen Whitmer för Hitler. Flera svarta ledamöter i delstatsregeringen tvingades ha säkerhetsvakter för att kunna gå till och från jobbet.

Men dessa protester bleknade jämfört med den landsomfattande protestvåg som växte fram efter att en video offentliggjorts där en vit polis dödade George Floyd, en svart obeväpnad man, i Minneapolis. Videon visar hur polisen kväver Floyd till döds. Det var ett av tusentals fall de senaste åren i USA där en vit polis dödat en svart man, men den här gången blev reaktionerna betydligt starkare än vanligt. I tusentals amerikanska städer tågade enorma demonstrationer mot polisvåld och diskrimineringen mot svarta, men även mer generellt mot Donald Trumps främlingsfientliga regering och ett nationellt brottssystem som ofta tycks

utformat för att bibehålla det vita USA:s makt över svarta. Protesterna gav utlopp för tre månaders frustration över Trumpadministrationens pandemirespons och tre års ackumulerad vrede mot Trump i allmänhet. Men de handlade även om tre århundraden av systematisk rasism mot svarta. Som så många gånger tidigare i amerikansk historia är det just frågor om svartas rättigheter som skapar de mest explosiva konflikterna. När Högsta domstolen, i det berömda rättsfallet Brown mot Board of Education, förbjöd segregerade skolor 1954 tvingades president Eisenhower skicka militär för att skydda svarta elever som försökte gå till de ”vita” skolorna i Södern. Den här gången skickade Trump i stället militär mot fredliga demonstranter som protesterade mot rasism. I Washington instruerade Trumps justitieminister Bill Barr polisen att skicka skjuta projektiler med tårgas mot fredliga demonstranter, för att Trump skulle kunna besöka en kyrka och ta en bild med Bibeln.

Konsekvent försökte Trump piska upp starkare känslor, med uppmaningar till polisen att ”bli tuffare” och retorik lånad från den öppet rasistiska presidentkandidaten George Wallace 1968: ”When the looting starts, the shooting starts.”
I Buffalo i norra delstaten New York knuffade en polis brutalt en fredlig demonstrant, 75-årige Martin Gugino, så att han föll baklänges och slog huvudet i trottoaren. Gugino, som varit fredsaktivist hela sitt liv, tvingades in på akutvård och var sängliggande i åtminstone två veckor. Efter att bilder från attacken väckte en folkstorm mot polisen påstod Donald Trump grundlöst att Gugino var en våldsam radikal från antifa. Polisen som knuffat 75-åringen fick sparken, men 57 av hans kollegor blev så upprörda av detta att de också sade upp sig i stöd för kollegan.
Det blev en påminnelse om att demonstranterna även protesterade mot den strafflöshet som präglat polisen här i flera decennier och som i många delstater är lagstadgad.

Mest oroväckande var polisens systematiska våld och trakasserier av presskåren och juridiska observatörer. Minst 140 journalister har attackerats av polis under kravallerna; en siffra som vore otänkbar i en välfungerande demokrati. När jag själv besöker demonstrationerna känner jag mig mindre trygg ju synligare jag bär min pressbricka. Åtminstone två svenska journalister skadades av polisen.
I mina hemkvarter i Brooklyn, ett fridfullt område där jag bott i två decennier, körde en stadsjeep från New York-polisen rakt in i en folksamling med unga demonstranter, många i tonåren. Det påminde om den högerextrema terrorismen i Charlottesville, där en antirasistisk motdemonstrant dödades 2017. Men här var det vår egen polis som stod för våldet. När nyhetssajten Pro Publica granskade 400 våldsamma kravaller under sommaren visade det sig att poliserna i nästan samtliga fall bar skulden för att eskalera våldet.
Många jämför turbulensen med sommaren 1968, då kravaller präglade USA:s storstäder under

protester mot rasdiskriminering och Vietnamkriget.
Efter att Martin Luther King Jr mördades i april samma år hade upplopp brutit ut i flera svarta städer. Olof Lagercrantz rapport från kravallerna, publicerad i Dagens Nyheter i april 1968, skulle ha kunnat publiceras i dag: ”Människor är rädda. De svarta tror att de skall bli utrotade. De vita tror att de svarta tänker göra uppror och att ett inbördeskrig kanske står för dörren. I alla länder finns en beredskap för alarm, men ingenstans i sådan utsträckning som i Förenta staterna. Polisen rustar upp. Nationalgardena rustar upp. Enskilda förser sig med vapen. Miljoner nya lås sätts in i amerikanska dörrar varje dag denna vår. Hyreshusen i storstäderna liknar borgar där portvakterna först efter noggrann granskning hissar ned vindbryggan.”
Men 2020 är inte 1968. Richard Nixon, som vann valet då, var en utmanare, inte den sittande presidenten. När det stormar i landet och regeringen uppfattas som tafatt eller inkompetent i hanteringen av konflikterna så

drabbar det generellt den sittande presidentens parti.
Framför allt har USA:s politiska klimat och demografi förändrats radikalt sedan dess. Den ”tysta majoritet” som Nixon vädjade till, den skötsamma, underförstått vita medelklass som inte deltog i demonstrationer utan satt hemma i tv-soffan och följde oroligheterna, är inte längre en majoritet.
Redan i början av 2010-talet var det färre än 50 procent av amerikaner som var vita och kristna.

Donald Trump har sedan 2015 återanvänt Nixons slogan, men han vann presidentvalet med bara 46 procent av rösterna. Sedan han svors in som president 2017 har han aldrig haft stöd av mer än 50 procent.
Black lives matter och andra antirasistiska rörelser har samtidigt varit framgångsrika som opinionsbildare. När rörelsen grundades 2013 sade 50 procent att USA ”gjort tillräckligt” för att stoppa diskriminering mot svarta. Två år senare var det bara 32 procent som sade samma sak. Samtidigt ökade antalet som ville

göra mer för att stoppa diskriminering, från 46 till 61 procent.
När de antirasistiska demonstrationerna började i slutet av maj var det många politiska tyckare som slentrianmässigt påstod att det skulle gynna Donald Trump. I stället vände opinionen radikalt åt andra hållet. Joe Biden dubblade sin ledning i genomsnittet av opinionsmätningar. I Gallups förtroendemätning föll Trump på en månad från 49 till 39 procent. Opinionsmässigt var det Trumps största kris sedan sommaren 2017, då han kritiserades för kommentarerna om det högerextrema terrordådet i Charlottesville, där han tycktes försvara nynazisterna som demonstrerade.
Opinionsläget inför valet kommer att svänga fram och tillbaka många gånger, men det är anmärkningsvärt att de två största svackorna i Trumps opinionsstöd båda inträffat under landsomfattande debatter om rasism och diskriminering. Det pekar på att det kan bli svårt för Trump att bli omvald så länge

USA har en nationell debatt om dessa frågor.
Men ju mörkare opinionsläget är för Trump inför höstens val, desto mer sannolikt är det att Trump och republikanerna tar till radikala åtgärder för att hindra demokraternas kärnväljare från att rösta. Dessutom tyder mycket på att Trump själv kommer att ifrågasätta eller vägra acceptera valresultatet om han förlorar.
Under de mest turbulenta veckorna av kravaller i början av juni tillkallades 1 300 soldater för att skydda Trump i Vita huset. Bilderna från Washington påminde om en militärdiktatur. På Lincolnmonumentets vita stentrappa stod nationalgardet i prydliga rader, med hotfulla blickar över demonstranterna. Det var inte en bild på en demokrati, utan en bild på en auktoritär regim.
Donald Trump ägnade mycket av sommaren åt frenetiska attacker på poströstande, den röstmetod som experter ser som i tryggast under pandemin. Trump har gjort dussintals falska anklagelser om att demokraterna ägnat sig åt röstfusk, trots att ingen givetvis kunnat rösta i presidentvalet än.

Sakta men säkert skapar han en berättelse om ett ogiltigt presidentval.
Republikanerna har dessutom trappat upp landsomfattande försök att göra det svårare att rösta. I Wisconsin tvingade lokala republikaner delstaten att genomföra ett primärval trots riskerna från pandemin, samtidigt som de stängt mer än 70 vallokaler i svarta bostadsområden.
Enligt Brennan Center, som kartlägger hot mot rösträtten i USA, har 17 miljoner väljare strukits ur röstlängderna de senaste åren.
Högsta domstolen i Florida ogiltigförklarade i början av sommaren ett diskriminerande lagförslag som skulle tvinga tidigare fängelsedömda att betala alla personliga skulder för att få rösta. Men åtminstone 300 andra kontroversiella röstlagar har genomförts av republikaner som kan göra det svårare att rösta.
Opinionsutvecklingen under året tyder på att demokraterna har goda chanser att vinna stora segrar i höstens presidentval, så

länge valet kan gå någorlunda hederligt till.
Den goda nyheten för Trump är att det inte finns mycket som tyder på att valet kommer att gå hederligt till.
Om Joe Biden utropas till segrare lär vi se fler exempel som liknar de milisgrupper som stormade kongressbyggnaden i Michigan i våras.
Om Trump lyckas sitta kvar under tvivelaktiga omständigheter lär de landsomfattande protesterna som präglade USA sommaren 2020 bara framstå som en mild aptitretare för demonstrationerna 2021.

Fotnot: Martin Gelin är DN:s korrespondent i New York. Texten är ett utdrag ur ett nyskrivet kapitel till hans och Erik Åsards bok ”Hotet mot demokratin – högerpopulismens återkomst i Europa och USA” (Historiska Media), som nu kommer i pocketversion.

Martin Gelin

Anna-Lena Laurén: Regimerna i forna sovjetrepubliker har fallit som dominobrickor

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

S:t Petersburg. I en rad före detta sovjetrepubliker har regimerna fallit som dominobrickor när invånarna tröttnat på korrupta eliter. Det har handlat om att försöka skaka av sig ett system där giriga politiker samarbetar med skrupelfria affärsmän.

I Belarus är situationen delvis annorlunda. Bara här kämpar man uttryckligen mot en ren diktatur.

Analys. Anna-Lena Laurén, DN:s korrespondent

Samhällen som befrias från kommunismen har en omvittnad tendens att slå över i den andra ytterligheten: råaste tänkbara form av kapitalism.

En kökkenmödding av korruption, auktoritarism, svågerpolitik, sociala klyftor och rofferi är de flesta före detta sovjetrepublikers

öde. Det stora undantaget är de baltiska länderna, som hade en demokratisk tradition att falla tillbaka på. Men större delen av de övriga före detta sovjetrepublikerna hamnade ur kommunismens tvångströja i ett postsovjetiskt moras av rättsröta och banditvälde.
Vissa länder blev totalitära, som Belarus, Azerbajdzjan, Uzbekistan och Turkmenistan. Andra länder, som Georgien, Ukraina och Kirgizistan blev svaga stater som formellt håller fria val, men där korruptionen är så omfattande att samhällena nätt och jämnt kan utföra de mest grundläggande av sina uppgifter. Läkarna kräver mutor, lärarna kräver mutor, universiteten kräver mutor, folkvalda på alla nivåer utnyttjar sin position till att placera ut vänner och släktingar på nyckelposter. Det är svårt för en västerlänning att föreställa sig livet i ett samhälle där varje praktisk fråga – att ligga på BB, att få in barnet på dagis, att få ut sitt pass – kräver ett ändlöst navigerande mellan blindskär och ständiga utgifter i form av smörjmedel. Sakta men säkert bygger dessa inbyggda orättvisor

upp en mycket djup frustration. Den som stod på Majdan i Kiev 2013–2014 och bevittnade demonstranternas kompromisslöshet glömmer det aldrig.

Euromajdan beskrivs ofta som ukrainarnas val mellan Ryssland och väst. Men den största orsaken till kompromisslösheten var inte motståndet mot Ryssland. Det var motståndet mot korruptionen och röveriet. I över tio år hade landet styrts av korrupta politiker i maskopi med skrupelfria affärsmän. Politikerna fattade beslut som gynnade affärsmännen, affärsmännen gjorde dem rika som tack för besväret. Med tiden blev politikern och affärsmannen allt oftare en och samma person. På samma sätt har det gått till i Georgien och Kirgizistan. Revolutionerna i dessa länder följde på varandra. De gamla korrupta regimerna föll som dominobrickor.

* Rosenrevolutionen i Georgien 2003–2004.
* Orange revolutionen i Ukraina 2004–2005.
* Tulpanrevolutionen i Kirgizistan 2005.

* Euromajdan i Ukraina 2013–2014.
* Sammetsrevolutionen i Armenien 2018.
Och plötsligt – protesterna i Belarus 2020.
De fem första revolutionerna var på något plan förutsägbara, eftersom de inte innebar att folket utsatte sig för livsfara. Inget av dessa länder var entydigt auktoritärt. Men Belarus är det. Och nu talar vi inte om någon halvautokrati med ett visst spelrum för dissidenter som i Ryssland, utan om en fullfjädrad diktatur. Lukasjenko tar fysiskt livet av sina motståndare på löpande band, och i motsats till Putin ser han även till att liken försvinner. Demonstrationer slås ned med ett våld som vi senast såg prov på natten till den 10 augusti. De belarusiska protesterna pågår fortfarande. Vi vet ännu inte om de kommer att sluta i ett maktskifte. Belarusierna har från första början vinnlagt sig om entydigt fredliga protester, att våld inte får mötas med våld.
I Ukraina såg det annorlunda ut. På Majdan kunde man redan i december 2013 se hur unga män tränades för strid. Ukrainarna

ansåg att enda sättet att göra sig av med president Viktor Janukovytj var att sätta hårt mot hårt. Janukovytj skickade elittrupperna Berkut ut på Majdan flera gånger, men demonstranterna återvände efter varje utrensning.
Till sist ramlade systemet ihop av sig självt, då presidenten insåg att marken brann under hans fötter. Han flydde till Krim och plockades därifrån upp med helikopter i en dramatiskt rysk räddningsoperation.
Hur gick det sedan?

Sex år efter Majdanrevolutionen har korruptionen i Ukraina inte minskat nämnvärt. Experimentet att ge ledande tjänstemanna- och ministerposter till utlänningar, bland annat georgier och amerikaner, visade sig inte fungera i praktiken. Om systemet är ruttet från topp till tå hjälper det inte att byta ut cheferna.
Ukraina har närmat sig EU, ingått partnerskapsprogram och entydigt slagit in på en europeisk kurs. Problemet är att den europeiska kursen i sig inte avskaffar korruptionen. Samma korrumperade skikt som tidigare

samarbetade med Ryssland – och blev rika på kuppen – svär nu sin trohet till Europa. Deras inställning är till hundra procent opportunistisk. Med händer och tänder håller de fast vid sina positioner.
Samtidigt har man haft fria och rättvisa val och fredliga maktskiften. Det är en bedrift i en före detta sovjetstat, men i själva verket ingenting nytt när det gäller just Ukraina.
Georgien betraktades under några år som en frihetens hemstad i Kaukasien, med George Bushs ord ”a beacon of liberty”. Den hög-effektiva presidenten Micheil Saakasjvili, som sveptes till makten efter det folkliga upproret Rosenrevolutionen 2003, sparkade hela polisväsendet och avskedade alla domare. Han införde ekonomiska reformer och lyckades på kort tid fördubbla antalet investeringar i landet.
År 2008 gick Saakasjvili på en mina då han sände trupper till Tschinvali i Sydossetien för att återta området från ryskstödda separatister. Ryssland gick då in i både Sydossetien och Abchazien, med resultatet att Georgien blev

av med 20 procent av sitt territorium.
Saakasjvili förlorade presidentvalet 2013. Han tvingades senare lämna landet på grund av korruptionsanklagelser. Ryssland har med andra ord straffat både Ukraina och Georgien för deras västorientering genom att förse sig med delar av deras territorium. Detta har samtidigt cementerat ländernas val att satsa på EU och väst.
Många ukrainare tackar Putin – den enda som kunde förena det splittrade ukrainska folket.

De minsta förändringarna efter revolutionen har skett i Kirgizistan och Armenien. Kirgizistan, det enda landet i Centralasien med fria val, har haft två revolutioner som egentligen bara innebar att eliterna bytte plats med varandra. År 2005 flydde president Askar Akajev efter omfattande demonstrationer, fem år senare gjorde Kurmanbek Bakijev sorti på samma sätt. Bägge anklagades för korruption och nepotism. Upproren var blodiga, speciellt 2010 då den uzbekiska minoriteten i Osj förföljdes. I dag

styrs samhället av samma korrupta strukturer som tidigare. Ryssland ingrep inte i Kirgizistan. Inte heller i Armenien, där en kort och oblodig revolution år 2018 ledde till att den långvariga presidenten Serzj Sargsian frivilligt avgick, och efterträddes av Nikol Pasjinjan. Jag var själv på plats i Jerevan, och kunde bevittna fullkomligt fredliga demonstrationer där folk skakade hand med polisen. På kvällen förvandlades hela Jerevan till en enda stor festplats. Det dansades den armeniska dansen kochari, det grillades sjasjlyk och dracks hemgjort rödvin fram till morgonen. Stämningen var fantastisk.

Förändringarna under Pasjinjan har hittills inte varit stora. Relationen till Ryssland är fortfarande lika stark, vilket delvis är en överlevnadsfråga för Armenien eftersom man ligger i krig med grannen Azerbajdzjan och har urusla relationer till sin största granne Turkiet.

Belarus har en högre utbildningsnivå och geografiskt större närhet till väst än de övriga länderna. Ändå föreföll det länge som en statisk diktatur. Landet

saknar gigantiska sociala klyftor, eftersom Lukasjenko inte har tillåtit några oligarker att bli rika. Han har byggt sin makt bland annat på att hålla gammal sovjetindustri under armarna och därmed skapa en lojal väljarbas. De olönsamma fabrikerna har han kunnat upprätthålla tack vare ett mycket lukrativt handelsavtal med Ryssland. Belarus köper rysk råolja till subventionerat pris, raffinerar den och säljer vidare dyrt till väst.

När fabriksarbetarna plötsligt gjorde uppror mot Lukasjenko var han därför mycket illa ute. Det handlade om hans egen väljarbas. Nu ser det ut som att det ryska stödet åtminstone tillfälligt kommer att rädda Lukasjenko. Men än har vi inte sett slutet på den belarusiska revolutionen. Demonstrationerna fortsätter. De är uttalat fredliga, samtidigt som Lukasjenko själv låter sig filmas beväpnad och klädd i militär-kläder.

Om Lukasjenko avgår har Belarus bättre förutsättningar än många av de andra forna sovjetrepublikerna att modernisera sig. Befolkningen är

utbildad och exempelvis är andelen högkvalificerade it-tekniker bland den högsta i Europa. I jämförelse med Ukraina är landet inte uppdelat mellan konkurrerande eliter. Korruption förekommer, men den har inte ätit upp samhället.
Än så länge sitter dock diktatorn kvar. I ett skede såg det ut att vara en fråga om dagar. Nu kan det handla om år.
Anna-Lena Laurén

Belarus
Protestvåg mot Aleksandr Lukasjenko 2020. Lukasjenko kallas Europas sista diktator. Än hänger han sig fast vid makten i Belarus, trots omfattande demonstrationer som pågått ända sedan det omstridda presidentvalet den 9 augusti.

Ukraina
Orange revolutionen 2004–2005.
Euromajdan 2013–2014.
Viktor Janukovytj flyr till Krim för vidare färd mot Ryssland, efter att han avsatts i februari 2014.
Ryssland annekterar Krim 2014 och ett krig som fortfarande pågår bryter ut i östra Ukraina.

Armenien

Sammetsrevolutionen 2018.
Sittande president Serzj Sargsian lämnar sin post frivilligt i en helt oblodig revolution och Nikol Pasjinjan blir nästa president.

Georgien
Rosenrevolutionen 2003. Följande år väljs Micheil Saakasjvili till president. Saakasjvili förlorar valet 2013 och lämnar landet.

Kirgizistan
Tulpanrevolutionen 2005.
Kurmanbek Bakijev väljs till president.
Bakijev störtas 2010.

Oppositionsledare ska ha blivit bortförd

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

S:t Petersburg. Den belarusiska oppositionsledaren Maria Kalesnikava har enligt uppgifter i belarusiska medier kidnappats. Hon tvingades in i en bil av okända män och det är okänt var hon just nu befinner sig. Belarusiska myndigheter säger att de inte känner till kidnappningen.

– Jag såg en mörk minibuss parkerad i närheten av Nationalmuseet.
Civilklädda, maskerade män knuffade in Maria i minibussen. Sedan körde de iväg, berättar Anastasija, ett ögonvittne, för den belarusiska nyhetssajten tut.by.
Anastasija säger till tut.by att hon inte vågade filma skeendet, eftersom hon var rädd för att också bli bortförd.
Kalesnikava svarar inte längre i telefon.
Enligt tut.by går det heller inte att få tag på Anton Rodnenkov, som är pressekreterare för oppositionens koordinationsråd. Maksim Znak, som är medlem i koordinationsrådet, säger att han dessutom inte kan nå Ivan Kravtsov, som är medlem i koordinationsrådet.
Belarusiska inrikesministeriet, förundersökningskommittén och den statliga säkerhetskommittén säger till tut.by att de ”saknar information” om kidnappningen. Det är vanligt att de belarusiska myndigheterna låtsas som ingenting när oppositionella politiker försvinner.
Maria Kalesnikava är en av tre kvinnor som stod i spetsen för

oppositionens lyckade presidentvalskampanj. Sedan dess har presidentkandidaten Svjatlana Tsichanouskaja tvingats fly till Litauen.

Veranika Tsepkala, den tredje medlemmen i trion, har också lämnat Belarus. Kalesnikava var den enda av dem som fanns kvar i landet, och hon har haft en mycket synlig ställning medan demonstrationerna har fortsatt under de senaste veckorna.

Kalesnikava har uppträtt flitigt och uppmuntrat demonstranterna att fortsätta gå ut på gatan.

När Tsichanouskaja tvingades fly till Litauen försvann hon också spårlöst. Därefter släpptes en video där hon meddelade att hon hade lämnat landet.

Belarus president Aleksandr Lukasjenko reser till Moskva den 14 september, enligt uppgifter till ryska Dozjd, för att träffa Vladimir Putin. Det ryktas om att han kommer att införa grundlagsändringar som för Belarus närmare Ryssland.

Anna-Lena Laurén

Indien värst drabbat av coronaviruset efter USA

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Indien. Efter USA är Indien nu det land i världen som är värst drabbat av coronasmittan. Indien har 4 204 613 fall, 67 092 fler än Brasilien som under hela sommaren legat i topp tillsammans med USA. Medan smittspridningen planat ut i Brasilien och USA pekar trenden fortsatt uppåt i Indien och väntas kulminera först i oktober.
I förhållande till befolkningens storlek blir dock bilden en annan. Indien har 1,3 miljarder invånare – flera hundra miljoner fler än den sammanlagda befolkningen i Nordamerika, Centralamerika och Sydamerika.

Åtta döms för inblandning i mordet på Khashoggi

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Saudiarabien. Åtta personer dömdes på måndagen i en saudisk domstol för inblandning i mordet på journalisten Jamal Khashoggi. Fem personer döms till 20 års fängelse och tre till mellan sju och tio år.

I maj i år lämnade Khashoggis familj beskedet om att man inte ville se något dödsstraff. Enligt saudisk lag kan en domstol därför inte döma dem till döden, skriver nyhetsbyrån SPA.

Det var den 2 oktober 2018 som den saudiske regimkritikern Jamal Khashoggi gick in på Saudiarabiens konsulat i Istanbul för att aldrig mer ses i livet.

Dan Lucas: Boris Johnson riskerar att gå på en mina

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Storbritanniens premiärminister Boris Johnson hotar att bryta brexitavtalet med EU – trots att det är ett internationellt fördrag. Frågan är om han bluffar för att få eftergifter från EU, vill lugna hårdföra brexitörer i det egna partiet – eller är beredd att kasta ut Storbritannien i ett handelskaos vid årsskiftet.

Artikeln i brittiska Financial Times (FT) på söndagen var häpnadsväckande. En regering i en mogen demokrati förbereder, medvetet och iskallt, en lag som ska bryta mot ett internationellt bindande fördrag som samma regering undertecknade för mindre än ett år sedan.

EU och Storbritannien slöt ”brexitavtalet” – som reglerar hur skilsmässan mellan parterna ska ske – och i januari lämnade Storbritannien formellt unionen. Men sedan dess har landet befunnit sig i en övergångsfas som varar fram till årsskiftet. Under

denna period gäller fortfarande de mesta av EU:s regler, samtidigt som parterna förhandlar om ett frihandelsavtal.
Men det går trögt med förhandlingarna och i helgen läckte uppgiften att regeringen förbereder en lag som ger den ensidig rätt att runda brexitavtalet.
Och som så ofta under brexit handlar det om statusen för Nordirland. Regionen har i själva brexitavtalet fått en särställning gentemot Storbritannien, genom det så kallade Nordirlands-protokollet. Uppgiften i FT gjorde gällande att den brittiska regeringen kommer att lägga fram ett lagförslag på onsdag som ger regeringen ensidig rätt att förändra vissa villkor i protokollet.
På måndagen svarade regeringen med att det endast handlade om tekniska detaljer och förtydliganden som inte underminerar avtalet.
Det är inte så som EU:s chefsförhandlare Michel Barnier ser på saken. Under tisdagen ska han träffa sin brittiske motpart, David Frost, och begära en förklaring. Men både han, EU-

kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och flera andra ledande EU-politiker gjorde en sak kristallklar under måndagen: Avtalet, inräknat protokollet, ligger fast.
Samtidigt med detta gjorde Boris Johnson också klart att om det inte finns ett frihandelsavtal klart till den 15 oktober kommer britterna att lämna förhandlingsbordet för gott.
Det har fått en del bedömare att dra slutsatsen att Johnson försöker skrämma motparten till eftergifter. Det är i så fall en vansklig taktik, eftersom EU inte kommer att backa. Boris Johnson riskerar att gå på en rejäl mina.
Men ledande brittiska politiker har sedan folkomröstningen i juni 2016 gång på gång underskattat både EU:s styrka och dess enighet när det gäller brexit. Och framför allt har de överskattat den egna styrkan. Det här utspelet kan vara ett exempel på det.
Ett annat skäl kan vara att Boris Johnson behöver en avlednings-manöver. Han har utsatts för stenhård kritik, även inom de egna leden, för tafflighet under pandemin och hans konservativa

parti, Tories, har tappat sin solklara ledning i opinionen. Och en sak har Boris Johnson visat – han kan snabbt och burdust överge en position när han tror att det passar honom. Det har han gjort tidigare i brexitsammanhang och det är inte omöjligt att så sker den här gången också.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

En svindlande och vidunderlig resa genom underjorden

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

I boken ”Underland” söker sig Cambridgeprofessorn Robert Macfarlane ned i den värld som finns under våra fötter. Björn Wiman följer med på en fysisk

och storslagen strapats genom jordens innanmäte där klimatförändringarna gjort att tid och rum fallit ur led.
Robert Macfarlane
”Underland. En upptäcktsresa i underjorden”
Övers. Niclas Hval. Albert Bonniers förlag, 455 sidor
”Marken försvann under fötterna.” Så brukar man säga när en plötslig katastrof kullkastar den invanda tryggheten i livet på jorden.
Ibland blir metaforen bokstavlig. Nyligen öppnades ett enormt slukhål i marken, 50 meter i omkrets, i nordvästra Sibirien. Sten- och isblock kastades flera hundra meter från kratern när naturkrafterna fick jorden att öppna sig. Fenomenet uppstår när den frusna marken tinar till följd av klimatförändringen. Man kan se det som en både fantasieggande och saklig bild av den tidsålder människan har skapat åt sig: ett väldigt avgrundshål ner i underjorden.
I sin bok ”Underland” berättar den brittiske författaren Robert Macfarlane om ett annat sådant hål i turkmenistanska Karakumöknen som fortfarande

40 år efter upptäckten brinner av gaser från jordens innanmäte. Platsen kallas för ”Helvetets port”. Det är till sådana platser Robert Macfarlane dras – och han är långtifrån ensam. Kulturhistorien kryllar av upptäcktsresanden som gjort litterära strömhopp ner i underjordens håligheter: från Gilgamesheposet, Vergilius ”Aeniden” och Dantes ”Inferno” till de allra senaste årens filmfantasier som ”Parasit” och ”Us”. Eller för den delen Nedervärlden, den helvetesliknande dimensionen i datorspelet Minecraft, vår tids kanske mest välbesökta imaginära landskap.

Minecraft flimrar förbi också i ”Underland”, en djärv expedition i underjordsutforskande föregångarnas efterföljd. Rädslan och fascinationen för nedstigningen finns inskriven i själva språkets metaforer, påpekar Robert Macfarlane. Höga höjder hålls högt och djupen föraktas, det är bättre att vara ”upplyft” än ”nedslagen”, ”katastrof” betyder bokstavligen ”vändning nedåt” och så vidare. Jord är vi och jord ska vi, trots allt, åter bli.

Men begravningen är bara en av de funktioner som underjorden fyller för människan. I själva verket har världen under oss tilldelats samma uppgifter i de flesta kulturer och epoker: att skydda det som är viktigt, att överlämna det som är värdefullt och att förvara det som är skadligt. I underlandet har vi placerat både det vi fruktar och vill bli av med – och det som vi älskar och vill bevara.
Robert Macfarlanes egen *subterranean homesick blues* är en stilfull bildningsresa som undersöker alla dessa tre funktioner på olika platser i (eller snarare under) världen. I Storbritannien är Macfarlane relativt välkänd som sin generations stora naturskildrare – en landskapets lingvist som har mottagit mängder av priser men också en del surmagad kritik för sitt utstuderat utsökta språk och sin bakgrund som välsituerad professor från Cambridge.
I ”Underland” nöter han dock inte tweedarmbågarna mot skrivbordsytan. Snarare är det en fysisk strapats genom grottor, katakomber, gruvor, tunnlar, glaciärbrunnar och underjordiska

floder, där författaren banar sig väg beväpnad med hela sin intellektuella och språkliga arsenal: arkeologi, mytologi, geologi, glaceologi, kärnteknik och konsthistoria. Samt en genuin kärlek till människor.
Macfarlanes underland är fullt av dem, både vanliga och ovanliga, levande och döda. Han möter och samtalar med folk som forskar om svampmycel och mörk materia, han slår följe med en grupp *urban explorers* i katakomberna under Paris och finner de mest fasansfulla spår av vad människor är kapabla att göra mot varandra i kalkstensgrottor i bergen mellan Italien och Slovenien.
Det mest minnesvärda mötet sker dock ovan jord, med den norske fiskaren Bjørnar Nicolaisen på Andøya norr om Lofoten. Macfarlane skildrar en kopiös kraftkarl, närmast uppstigen ur den nordiska mytologin, som har till yrke att dra upp jordklotets finaste torsk ur djupen och som har ägnat hela sitt liv åt en tröstlös kamp mot oljeindustrins rovdrift under havsbotten utanför hans hem i Norska havet.
Det är hemma hos Bjørnar som Robert Macfarlane på allvar

begriper vår arts instinkt att öppna det som legat förseglat och – utan tanke på konsekvenserna – avtvinga underlandet sina råvaror. Människan har hittills perforerat jordklotet med över 50 miljoner kilometer tunnlar och hål, inte minst i sin jakt på oljan, den ”monstruösa omvandlaren” som på många sätt både har skapat hela den moderna civilisationen och nu kan vara på väg att tillintetgöra den.
Robert Macfarlanes resa mot jordens mittpunkt slutar i finska Olkiluoto, på världens första slutförvaring av livsfarligt kärnavfall. Här är det meningen att mänsklighetens kanske mest dödsbringande hemlighet ska döljas i hundratusentals år tills den en dag, när inte bara vi som nu lever utan kanske hela vår art är borta, kommer att avslöjas.
Poeten Philip Larkin hävdade en gång att det som kommer att överleva oss är kärleken. Fel, menar Macfarlane. Det som kommer att överleva oss är plast och radioaktivt avfall.
Det är en både svindlande och vidunderlig upplevelse att följa Macfarlane ner i de djupa tidslager som ligger under och

bortom det vi vanligtvis är förmögna att föreställa oss. Så här ser *antropocen,* den värld som människan har skapat, ut i praktiken: en epok där ofattbart stora och ofta skrämmande förändringar sker på en planetär skala och där både tiden och rummet har hamnat gravt ur led. ”Saker som borde ha förblivit begravda för alltid börjar komma upp till ytan”, skriver Macfarlane när han blir vittne till hur en svart pyramid av uråldrig is stiger upp ur djupen vid den smältande Knut Rasmussen-glaciären på Grönland.

Vad spelar människan och hennes aktiviteter egentligen för roll i dessa ofattliga tidsrymder som ingen politik kan förhålla sig till? Filosofen Georg Henrik von Wrights menade att det ur ett kosmiskt perspektiv vore ”en pipa snus” om människan skulle upphöra inom en snar framtid. Efter att ha läst ”Underland” är man beredd att hävda motsatsen. Nedstigningen till det omänskligas domäner skärper i stället vördnaden för det mänskliga. Macfarlane ställer sig samma fråga som poliovaccinets skapare Jonas Salk: ”Är vi goda

förfäder?” Han skriver: ”En medvetenhet om den djupa tiden kan i bästa fall få oss att se att vi ingår i ett nätverk av gåvor och arv som sträcker sig miljontals år tillbaka i tiden och miljontals år framåt.”
Det är sant. Man stiger upp ur denna överjordiskt vackra resa i underjorden med en känsla av melankoli men kanske ännu mer av förpliktelse och förundran.
Berg kan sjunka, djup stå upp.
Robert Macfarlanes ”Underland” gör världen levande igen.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Kommunismens järnridå sänker sig över utländska medier

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

För första gången sedan 1970--talet har australiska medier inga utrikeskorrespondenter i Kina. På tisdagen tvingades de sista två brådstörtat fly ur landet.
Den kinesiska säkerhetstjänsten knackade på hos Bill Birtles och Michael Smith i förra veckan,

förbjöd dem att lämna landet och krävde att de lät sig förhöras om Cheng Lei. Hon är australisk medborgare men jobbade för Kinas statstelevision, tills hon greps i augusti på oklara grunder som påstås ha med ”nationell säkerhet” att göra.
Cheng Leis öde är okänt. Birtles och Smith sökte skydd på australiska beskickningar och tilläts efter flera dagars förhandlingar flyga hem.
Fallet med australierna är inte unikt. Första halvan av 2020 sattes ett dystert rekord, när Kina sparkade ut 17 utländska reportrar ur landet.
Kommunistdiktaturen sätter allt hårdare tryck på oberoende journalister. Ibland rapporterar de nyheter som misshagar det härskande partiet, ibland är det för att Peking utnyttjar dem för att utöva repressalier mot andra länder.
Australien har diverse handelsdispyter med Kina och har portat telekomjätten Huawei från utbyggnaden av 5G-nät. Men allra mest ilskna blev pamparna i Peking när australierna föreslog en internationell undersökning av hur coronaviruset föddes i

Wuhan. Den inte särskilt oförskämda idén verkar ha satt journalisters frihet och hälsa i fara.
Nyligen stoppade den kinesiska regimen också förnyandet av pressackrediteringar för flera amerikanska medier, bland annat CNN och Wall Street Journal. Det är ren vedergällning för USA:s plan att skärpa visumreglerna för de hundratals kineser som arbetar för statliga propagandakanaler. Redan i mars utvisade Peking i stort sett alla kvarvarande journalister på New York Times och Washington Post.

Ingen borde bli förvånad. Regimen i Kina avskyr demokrati och fria medier, och anser sig ha rätt att låsa in alla oliktänkande. Den svenske bokförläggaren Gui Minhai kidnappades i Thailand 2015 och sitter fortfarande fängslad. Två kanadensare, Michael Kovrig och Michael Spavor, spärrades in för snart två år sedan som hämnd för att Kanada övervägde att utlämna en hög Huaweichef på amerikansk begäran.
Att Kina trakasserar utländska medier är skandalöst. Ännu värre är förföljelsen av medborgarna i

landet, inte minst hur en miljon muslimska uigurer satts i fängläger. De nya säkerhetslagarna i Hongkong används samtidigt systematiskt för att slå ned all kritik mot Kina, liksom för att bannlysa internationell press. De två australierna lyckades ta sig ut ur Kina. Men inga utländska journalister, akademiker eller affärsmän går längre säkra för regimens godtycke.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

President Lukasjenko har satt i gång en utrensningsoperation

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

En kvinnlig trio utmanade Alexandr Lukasjenko i presidentvalet. Av dem är bara Maria Kalesnikava kvar i Belarus – om än gripen. Diktatorns försök att bli av med henne är en del av en större utrensningsoperation. Det står och väger om han lyckas.

Lukasjenko har ett trumfkort

han inte tvekar att utnyttja - Ryssland.

När Lukasjenko kastade ut sin konkurrent i presidentvalet, Svjatlana Tsichanouskaja, ur Belarus, lyckades han på första försöket, strax efter valet den 9 augusti. Han gjorde det genom att hota hennes barn.

Vid det laget hade Veranika Tsepkala redan lämnat Belarus. Hennes man och barn befinner sig också utomlands.

Men Maria Kalesnikava har varken man eller barn som man kan hota. När Lukasjenko på tisdagen försökte kasta ut henne via Ukraina rev hon sönder sitt pass.

Lukasjenko försökte också vända på situationen och få det till att Kalesnikava ville ”fly till Ukraina”.

Att ljuga grovt har aldrig varit främmande för den belarusiska presidenten, men i det här fallet skjuter han sig själv i foten.

Eftersom Kalesnikava förstörde sitt pass vid gränskontrollen gick hon inte längre att utvisa. Inget land tar emot en person som inte kan identifiera sig. Dessutom har Kalesnikava utåt hela tiden varit konsekvent om att hon inte lämnar Belarus.

Samtidigt med Kalesnikava deporterade Belarus två medlemmar i oppositionens koordinationsråd, Anton Radniankou och Ivan Krautsou. Den ukrainska vice inrikesministern Anton Herasjtjenko bekräftade på tisdagen på Facebook att de befinner sig i Ukraina och att de inte lämnade sitt land frivilligt. Han bekräftade också att Kalesnikava ”genom sitt eget agerande” såg till att Belarus inte kunde deportera henne.
Lukasjenko sätter nu in en hel rad repressiva metoder. Tisdag morgon trängde sig maskerade män in hemma hos Galina Ulasik, journalist på oberoende tut.by som kontinuerligt har rapporterat om demonstrationerna. Männen förde bort hennes dotter, Valerija Ulasik, som hann ringa sin mamma och meddela att hon anklagas för att ha deltagit i olagliga demonstrationer.
Dessförinnan har en mängd belarusiska journalister gripits på demonstrationerna, samtidigt som många medarbetare för utländska medier har fråntagits sin ackreditering.
Oppositionsaktivisten Olga

Kovalkova, som är medlem i oppositionens koordinationsråd, flydde till Polen under veckoslutet.
Och nu försöker alltså Lukasjenko oskadliggöra oppositionens mest lysande stjärna, Maria Kalesnikava.
Samtidigt jobbar han på imagen utåt. En grupp regimtrogna ryska journalister flögs in för en exklusiv intervju med diktatorn på tisdagen. Till de utvalda journalisterna hör Margarita Simonjan som är chefredaktör för Kremls viktigaste propagandaorgan RT, den största tv-kanalen Pervyj kanal, Rossija 1 och radiokanalen Govorit Moskva.
Enligt uppgifter som har läckt ut från intervjun erkänner Lukasjenko att han möjligen ”suttit lite för länge” vid makten.
– Ja, eventuellt har jag suttit kvar lite för länge. Jag visas inte bara på tv, min bild finns på strykjärn och tekokare. Men det är fortfarande bara jag som kan skydda Belarus, säger Lukasjenko, enligt vad som återges bland annat i ryska RBK.
Han vidhåller att USA har organiserat proteströrelsen i

Belarus. Samtidigt erkänner han – på sitt eget sätt – att det finns ett missnöje inom landet.
– Det har växt upp en ny generation, en mindre grupp burzjujtjiki, som vill gripa makten, sade Lukasjenko.
Burzjujtjik är ett sovjetiskt skällsord för borgerliga, i praktiken väst.
Det hela är som taget ur den sovjetiska propagandaboken. År 2020 framstår det som närmast komiskt att en president för ett europeiskt land fortfarande använder sig av den mest slitna tänkbara bolsjevikiska terminologin och grova, uppenbara propagandametoder. Men Lukasjenko har inga andra. Och han har trumf på hand – nämligen Vladimir Putin.
I Putins ögon är Lukasjenko en girig småpåve, men det är Putins småpåve. Putin har redan meddelat att han har trupper beredda att när som helst gå in i Belarus – ”om situationen kräver det”. På måndag ska Lukasjenko enligt uppgifter i oberoende ryska tv-kanalen Dozjd resa till Moskva för att träffa den ryska presidenten. Ryktet säger att Kreml kommer att kräva

grundlagsändringar som knyter Belarus ännu närmare Ryssland i utbyte för att rädda Lukasjenkos skinn.
För Lukasjenko är alternativet att förlora makten. Kanske hamna i riksrätt för politiska mord, tortyr och en lång rad övriga kränkningar mot de mänskliga rättigheterna.
Det är ingen tvekan om vad han kommer att välja.

Anna-Lena Laurén

Så gick det till när Maria Kalesnikava fördes bort

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Lukasjenkoregimen försökte skicka en av sina främsta motståndare i exil.
Men Maria Kalesnikava rev sönder sitt pass när säkerhetstjänsten försökte tvinga henne över gränsen till

Ukraina. Nu är hon fängslad på okänd ort i Belarus.

Till skillnad från Svjatlana Tsichanouskaja, den förmodade vinnaren av presidentvalet den 9 augusti, har Maria Kalesnikava valt att stanna i hemlandet även sedan regimen i Minsk började ta i med hårdhandskarna mot oppositionens ledande företrädare.

Vem är Maria Kalesnikava? Precis som flera av den belarusiska oppositionens främsta namn är hon egentligen inte någon politiker, utan har kastats in i upproret mer eller mindre av en slump.

Hon är en 38-årig professionell konsertmusiker och dirigent som häromåret kontaktade Viktar Babaryka, en direktör som hade gett sig in i politiken för att få bort president Aleksandr Lukasjenko från makten. De två hade liknande åsikter och hon lade tvärflöjten på hyllan och anslöt sig till hans stab.

När Babaryka greps av polis i juni i år klev Maria Kalesnikava – som då var hans kampanjchef – in i rollen som oppositionsledare. Hon allierade sig med Svjatlana

Tsichanouskaja och gav henne sitt stöd inför valet.
Nu framställer regimen det som att Maria Kalesnikava i hemlighet försökte ta sig över gränsen, men misslyckades och kunde gripas av gränspolisen.
President Aleksandr Lukasjenko sa själv i en intervju med statliga ryska medier på tisdagen att Kalesnikava ”ville fly till sin syster i Ukraina”.
Detta är alltså den version som regimen vill få ut. Men den verkar inte stämma med verkligheten.
I stället tyder det mesta på att Lukasjenkos säkerhetstjänst hade fått order om att förpassa Kalesnikava ut ur landet, men att operationen misslyckades.
Informationen är fortfarande knapphändig. Men detta är vad som har hänt, enligt trovärdiga källor i Belarus.
Strax efter klockan tio på måndagsförmiddagen befann sig Maria Kalesnikava utanför Nationella konstmuseet i centrala Minsk.
Ögonvittnet Anastasija berättar för sajten tut.by hur hon fördes bort i en mörk minibuss.
– Jag går emot henne och hör plötsligt något slags tumult och

ser hur några civilklädda män i ansiktsmasker släpar in Maria i minibussen. Hennes telefon faller till marken, en av männen tar den och hoppar in i bussen. Sen åker de iväg.
Sajten kontaktar omedelbart Maria Kalesnikavas pressekreterare Anton Radniankou som lovar ta reda på vad som har hänt. En halvtimme senare är även han onåbar.
Tidigt på tisdagsmorgonen anländer en annan bil till Aleksandrovka, en tullstation vid den ukrainska gränsen. I bilen finns Kalesnikava, Radniankou och Ivan Kratsou, ytterligare en av nyckelfigurerna inom den belarusiska oppositionen.
Kort därefter förklarar Anton Bychkouski, en av de högsta cheferna i Belarus gränspolis, att de tre lämnade landet tidigt på morgonen. Det bekräftas senare från den ukrainska sidan att såväl Radniankou som Kratsou befinner sig i Ukraina.
Men Kalesnikava blir kvar.
Hur kommer det sig? Enligt en version som cirkulerar i regimtrogna medier ska hon ha sparkats ut ur bilen av sina kollegor som sedan fortsatte över

gränsen. Blivit lurad av sina vänner med andra ord.
Mer trovärdiga är uppgifterna i oberoende medier som säger att Maria Kalesnikava fördes till gränsen av sina kidnappare från Lukasjenkos säkerhetstjänst. Men på vägen rev hon sönder sitt pass för att inte kunna släppas in i Ukraina.
Hon lurade med andra ord sina bevakare och satte stopp för planen att dumpa henne på andra sidan gränsen.
Ukrainas vice inrikesminister Anton Herasjtjenko bekräftar detta i ett inlägg på Facebook:
”De lyckades inte deportera Maria Kalesnikava eftersom denna modiga kvinna agerade för att stoppa gränspassagen.”
Kalesnikava har nu fängslats, vilket bekräftas av Anton Bychkouski, samma gränspolischef som ursprungligen sa att hon hade tagit sig ut ur landet. Var hon befinner sig är okänt.
Inget tyder på att hon hade några planer på att fly. Tvärtom. Hennes far Aljaksandr Kalesnikau säger så här till tut.by:
– Maria sa alltid: ”Pappa, vad som än händer så stannar jag i

Belarus.” Det var en princip för henne.

Ingmar Nevéus

Vid presidentvalet den 9 augusti segrade sittande presidenten Aleksandr Lukasjenko enligt - officiella siffror med 80,23 procent av rösterna. Tvåan, Svjatlana Tsichanouskaja, ska ha fått 9,9 procent.
De flesta oberoende bedömare dömer dock ut valet som orättvist och manipulerat – och ser Svjatlana Tsichanouskaja som den egentliga vinnaren.
Oppositionskandidaten tog sig några dagar efter valet till grannlandet Litauen.
Omedelbart efter valet bröt stora protester ut, med som mest 200 000 människor på gatorna i Minsk.
Regimens polis svarade med tårgas och gummikulor. Tusentals har gripits och många har torterats. Minst fyra personer har dödats och runt 200 har skadats.
Men protesterna har fortsatt i hela landet. Strejker har hållits på flera statsägda industriföretag.
Oppositionen har bildat ett koordinationsråd och kräver nyval samt att alla politiska fångar

släpps. Men flera av medlemmarna i rådet har gripits och anklagas för försök till statskupp.
Rysslands president Vladimir Putin har efter viss tvekan lovat Lukasjenko sitt stöd. Ryssland lovar sända in en ”reservstyrka” i Belarus för att upprätthålla stabiliteten i grannlandet om så krävs.
DN

Katrine Marçal: En lång rad av bakslag gör att regeringen uppfattas som inkompetent

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

London. Boris Johnson har haft en svår politisk sommar. Till och med de annars lojala högertabloiderna har vänt sig mot honom. ”Var är premiärministern?” dundrade The Daily Mail och eftersom The Daily Mail är en brittisk

tabloid nöjde den sig inte med att dundra.
Tidningen begav sig ut för att hitta premiärministern.
De fann Boris Johnson i en liten stuga vid den skotska kusten tillsammans med fästmö, hund och bebis. Tydligen var Boris Johnson på semester. Samtidigt som hans regering hanterade kris efter kris.
Premiärministern har i ärlighetens namn varit ganska politiskt frånvarande ända sedan han blev sjuk i covid-19 i våras. Det har därför gått alla möjliga rykten om hans hälsa. Alla har dementerats med bestämdhet och de senaste veckorna har bilder på en joggande premiärminister planterats i tidningarna för att verkligen ro hem poängen att Boris Johnson fortfarande är en man med kraft.
Nej, Boris Johnson är inte långtidssjuk i covid-19. Nej, Boris Johnson har ingen livskris efter att ha fått en bebis med en ny kvinna vid 56 års ålder. Och nej, Boris Johnson planerar inte att avgå inom sex månader.
Men det har onekligen varit en dramatisk sommar.

Först lyckades regeringen göra sig till ovän med nästan samtliga tonårsföräldrar i den brittiska medelklassen. Det gällde inträdeskraven till de engelska universiteten. Skottland har sitt eget system. På grund av pandemin har årets ungdomar inte kunnat göra sina inträdesprov, i stället upphandlade regeringen en algoritm. Den skulle med hjälp av data ”förutsäga” vilka resultat eleverna borde ha fått om de hade gjort proven. Sedan var det algoritmens uträkning som skulle trumfa de betyg som eleverna redan hade fått.

Det ledde förstås till ramaskri. Plötsligt hade algoritmen gett 40 procent av de engelska eleverna ett lägre betyg än vad de hade fått av sina lärare. Detta gjorde att många av dem inte längre var kvalificerade till de platser som de preliminärt hade fått vid fina universitet som Oxford och Cambridge. Deras föräldrar rasade.

Grundproblemet med alla algoritmer är förstås att de aldrig är bättre än datan som du matar dem med. I det här fallet var det

data över olika skolors tidigare provresultat som spelade stor roll. Vad det ledde till var förstås att elever på dyra privatskolor gynnades medan begåvade ungdomar på statliga skolor missgynnades. Deras betyg vägdes ner av svagare elever på samma skola. Till slut ändrade sig regeringen.

Den olycksaliga algoritmen fick avgå.

Regeringen hade då redan backat gällande en annan känslig fråga. Barn från fattiga familjer skulle inte få sina lunchkuponger över sommaren hette det först. Men för många fattiga familjer är dessa pengar centrala. Protesterna blev stora och när fotbollsspelaren Marcus Rashford från Manchester United gick ut och berättade hur mycket matkupongerna hade betytt för honom som barn. Ja, då var det bara för regeringen att backa.

Samma sak hände i invandringspolitiken. Väldigt många läkare och sjuksköterskor i Storbritannien är invandrare. Därför har inrikesministeriet ändrat i de nya hårda invandringsreglerna på grund av pandemin. Om en utländsk läkare

eller sjuksköterska dör av covid-19 kommer deras familjer fortfarande att ha rätt att stanna i Storbritannien. Men regeringen ville inte att detta skulle gälla övrig sjukvårdspersonal. Här fick man åter backa efter högljudd kritik.
Ändra sig fick man också gällande hela smittspårningssystemet. Där lanserade man först ett eget system bara för att sedan inordna sig i ett som liknar det i andra europeiska länder.
Alla dessa turer har gjort att - regeringen inte längre uppfattas som särskilt kompetent. Samtidigt har oppositionen gått fram. Labourpartiets nye ledare Keir Starmer är en mittensosse som om något uppfattas som kompetent.
Keir Starmer kom in i politiken först i 50-årsåldern. Han var tidigare en av landets mest kända människorättsadvokater. Det påstods att han på 1990-talet stod modell för Helen Fieldings karaktär Mark Darcy i böckerna om Bridget Jones. Keir Starmer kommer dock från arbetarklassen till skillnad från den aristokratiske Mark Darcy, men en sammanbiten stjärnadvokat i det

mediala strålkastarljuset var han onekligen på den tiden.
Sedan blev han chefsåklagare för hela Storbritannien. Drottningen adlade så småningom Keir Starmer för att ha räddat 417 ugandiska fångar från döden och för att ha varit med och avskaffat dödsstraffet i flera tidigare brittiska kolonier.
Jämfört med detta cv framstår Boris Johnson onekligen som något av en lättviktare. Rent professionellt har han ju mest lattjat runt som journalist (inget ont om denna yrkesgrupp).

Men när Boris Johnson nu försöker sig på gamla attacklinjer får han problem. Det som fungerade mot Labours tidigare ledare Jeremy Corbyn funkar inte mot Keir Starmer. Boris Johnson slängde till exempel förra veckan ur sig en anklagelse i parlamentet om att Labourpartiet förr hade gullat med IRA.
Då kunde Keir Starmer bara börja rabbla namn på alla IRA-terrorister som han bokstavligen hade satt i fängelse. Och vad har Boris Johnson egentligen gjort? Förutom att skriva lustiga tidningskolumner?

Den nye Labourledaren är helt enkelt bara svårare att debattera med.
Allt detta kan få betydelse för den verkligt stora frågan för Storbritannien: brexit. Just nu ser det onekligen ut som om Boris Johnson håller på och driver sitt land mot en hård skilsmässa från EU i januari. Då riskerar han handelskaos och matbrist i affärerna. Det hela kan förstås gå bra. Men ingen har tidigare lämnat ett handelsblock över en natt på detta sätt. Det skulle vara ett gigantiskt ekonomiskt vågspel för Storbritannien. Har premiärministern verkligen råd med detta?
Stora delar av det brittiska folket frågar sig redan trött varför det alltid ska vara sådant kaos runt Boris Johnson. En kraft som man aldrig ska underskatta i politiken är stora väljargruppers preferens för att helt enkelt slippa tänka på det där med politik. Folk vill ofta bara leva sina liv. Det finns ett läge när landet får nog. När britterna, oavsett vad de tycker om EU, väljer en annan väg än ”mer drama med Boris Johnson”. Ungefär som Boris Johnsons exfru gjorde förra året.

Vad Boris Johnson tror om hur nära han ligger denna gräns kommer att påverka hans agerande gällande brexit i höst. Trots allt är den brittiske premiärministern ett politiskt djur.
Om än på sista tiden: ett ganska frånvarande sådant.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Spänt mellan Australien och Kina – reportrar tvingas bort

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Tianjin. Två australiska korrespondenter i Kina tvingades i går, tisdag, att lämna landet efter att ha

förhörts av polisen. Händelsen är en del av en upptrappad diplomatisk konflikt mellan Australien och Kina. Men den vittnar också om ett allt tuffare klimat för utländska medier i Kina.

Tv-bolaget ABC:s Kinakorrespondent Bill Birtles hade redan för några veckor sedan fått rådet av australiska diplomater att lämna Kina. Men när han förra lördagen höll avskedsfest för kollegor stormade sju poliser in i hans hem efter midnatt. Beskedet de kom med var att han var förbjuden att lämna landet och skulle kallas till förhör i ett fall som rörde ”nationell säkerhet”.

Polisens midnattsbesök fick Birtles att omedelbart ringa den australiska ambassaden där han fick skydd de kommande dagarna. Efter att först ha vägrat gick han med på en intervju med Kinas ministerium för nationell säkerhet, på villkor att han därefter skulle få lämna landet.

På samma sätt fick Michael Smith, korrespondent för Australian Financial Review, besök av polisen i Shanghai. Det fick honom att söka skydd på

Australiens konsulat i Shanghai där han gick med på att förhöras på samma villkor som Birtles.
De två journalisterna fick inga som helst frågor om sin rapportering. I stället ville polisen ha uppgifter om Cheng Lei, en australisk journalist som jobbar som nyhetsuppläsare vid den engelskspråkiga kinesiska kanalen CGTN. Cheng Lei frihetsberövades för tre veckor sedan. Orsaken har Kina hållit tyst om fram till på tisdagen då en talesman för utrikesdepartementet hävdade att hon är misstänkt för kriminella handlingar som äventyrar Kinas nationella säkerhet.
Michael Smith och Bill Birtles uppger att ingen av dem kände Cheng Lei särskilt bra.
– Jag kände mig som om jag plötsligt utan avsikt blivit en bricka i någon typ av diplomatisk härva som handlade om relationen mellan Australien och Kina mer än något annat, säger Birtles till ABC.
Att Australien nu står utan journalister i Kina är en följd av en allt frostigare relation mellan länderna. De har på senare tid varit intrasslade i en rad dispyter.

Australien har anklagat kineser för att spionera i landet, Kina är upprört över att Australiens regering stöder en internationell utredning av covid-19-utbrottet. Kina har bland annat straffat Australien genom att strypa importen av vin, nötkött och korn. Landet har också varnat sina medborgare för rasism vid resor till Australien. Australien har å sin sida varnat sina medborgare för godtyckligt frihetsberövande om de reser till Kina.

Men behandlingen av de australiska journalisterna vittnar också om ett allt tuffare klimat för korrespondenter i Kina. Sedan tidigare har flera amerikanska journalister tvingats lämna landet efter att inte ha fått förnyade visum och de senaste veckorna har minst fem journalister som arbetar för amerikanska medier nekats förnyelse av sina presskort.

Marianne Björklund

Rysk protest mot tysk Navalnyjkritik

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Ryssland. Ryska UD har kallat upp den tyska ambassadören i Moskva för att protestera mot uttalanden från Berlin om den ryske regimkritikern Aleksej Navalnyj, uppger ryska UD:s talesperson Maria Zacharova. Tyskland meddelade i förra veckan att man funnit bevis på att Navalnyj förgiftats av det potenta nervgiftet novitjok. Misstankarna har riktats mot statliga aktörer i Ryssland.

Maria Zacharova anklagar Tyskland för att ”bluffa” i sina uttalanden om Navalnyj.

TT-AFP

Svenska företag i Kina ser ljuset i corona-tunneln

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Svenska företag har inga planer på att lämna Kina på grund av covid-19, visar en ny undersökning av Svenska Handelskammaren och Business Sweden.

Visserligen uppger 75 procent att verksamheten påverkas negativt av viruset. Men resultatet i år blir trots pandemin bättre eller på ungefär samma nivå som förra året.

Samtidigt står de inför en stor utmaning – att hitta kvalificerad arbetskraft.

När Business Sweden, Svenska Handelskammaren och svenska ambassaden i Kina frågade svenska företag i februari om hur covid-19 påverkar deras affärer

svarade 90 procent att pandemin har en negativ inverkan.
Nu, efter att Kina fått kontroll på virusspridningen och produktionshjulen åter snurrar för fullt, är tongångarna mer positiva, visar en ny enkätundersökning som publiceras på torsdag. I enkäten, som är utförd i maj, svarar visserligen 75 procent av företagen att viruset kommer att påverka deras resultat i år negativt. Men nästan två tredjedelar räknar ändå med att resultatet blir ungefär på samma nivå som 2019 eller bättre.

– Många hade nog ännu högre förväntningar på utvecklingen i år. Men samtidigt har ekonomin i Kina kommit i gång snabbare än på andra håll i världen. Det kan förklara att de har blivit mer positiva jämfört med i början av året, säger Joakim Abeleen, chef för Business Sweden i Kina.
Samtidigt pekar svenska företag på en rad problem med att bedriva verksamhet i Kina. Hit hör affärsklimatet, som företagen uppger har blivit sämre i Kina jämfört med förra året.
Förklaringen kan vara det strikta regelverk som uppstod när

ekonomin skulle sätta i gång igen efter nedstängningen till följd av covid-19.
– Covid kan ha gjort det svårare för svenska företag att göra affärer i Kina, säger Joakim Abeleen.
Ytterligare ett huvudbry för svenska företag är att hitta kvalificerad arbetskraft. Andelen företag som uppger att detta är en av de största utmaningarna för deras verksamhet i Kina har ökat från 23 procent förra året till 40 procent i år.
– Och det är till skillnad från covid-19 en utmaning som svenska företag kommer att stå inför en lång tid, säger Joakim Abeleen.
Han konstaterar att tidigare var västerländska företag automatiskt attraktiva för kineser. De kunde locka med högre löner, spännande arbetsuppgifter och starka varumärken. Men nu har kinesiska företag kommit i fatt och kan i många fall erbjuda en minst lika intressant arbetsplats. Därmed har det blivit svårare för svenska företag att dra till sig de bästa.
Något som förvånar Joakim Abeleen är att företagen i enkäten är så dåligt förberedda på det sociala

kreditsystem Kina håller på att rulla ut och som ska gälla alla företag. Det handlar att företag får för- eller nackdelar beroende på hur de har skött sig på en rad områden, som i tullen, i miljöfrågan eller i att betala skatter.

De som kan visa upp hög poäng i systemet kan få billigare lån eller kanske lättare att få uppehållstillstånd för anställda som inte är kineser. Över hälften, 62 procent, av de tillfrågade företagen uppger att de inte har någon aning om hur deras företag ligger till i systemet.

– Det är smått oroväckande att de inte har bättre kunskap om det. Sociala kreditsystemet påverkar alla företag. Dels är det viktigt för företaget som kan få förmåner i det dagliga affärslivet, dels påverkar det företagets leverantörer och kunder.

Marianne Björklund

Rekordstort bnp-ras i EU

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Coronapandemin har orsakat det värsta raset hittills när det gäller kvartalssiffror för bnp i EU, konstaterar Eurostat.

Under det andra kvartalet i år föll bnp med 11,4 procent i hela EU och 11,8 procent i euroländerna. Liknande siffror har aldrig tidigare skådats under de 25 år som Eurostat redovisat den här typen av statistik.

Bland de 27 länderna i EU minskade ekonomin mest i Spanien (-18,5 procent), Kroatien (-14,9) och Ungern (-14,5). Samtidigt är bnp-kraschen ännu värre i Storbritannien, som lämnade EU den 31 januari i år, med en nedgång som landar på -20,4 procent. Lindrigast klarade sig de nordiska och baltiska länderna samt Irland. Finland redovisar det minsta raset på -4,5 procent. Sverige hamnar på -8,3 procent, enligt Eurostat.

TT

Jan Eklund: Den fruktade mediemogulen som erövrade hela världen

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Hade brexit varit möjligt utan den sanslösa propagandan i Rupert Murdochs medie-imperium? Även i USA eldar hans Fox News på populismen. Missa inte dokumentären ”Murdoch – den dolde makt-havaren” i SVT.

Mediemoguler får sällan bra press. Utom i de många egna tidningarna och kanalerna förstås, där det fjäskas och bockas i parti och minut.

Rupert Murdoch intar en särställning i skräckkabinettet. En stenhård och envis outsider från Australien som tidigare än någon annan insåg att medier med den digitala teknikens – och globaliseringens – hjälp kan bli gränslösa imperier. Om de syr upp rätt makthavare och politiker, tillåts verka och expandera bortom gällande nationella lagstiftningar om hyfsat rättvis marknadskonkurrens.

Affärstaktiken? Ni får mitt politiska stöd om ni stöttar mina hjärtefrågor – och på köpet kanske vi kan fixa ökade ägarandelar i några tidningar och bättre tv-rättigheter för mina bolag.
Hade brexit varit möjligt utan Murdochs sanslösa propaganda i tidningar som The Sun? Hade Donald Trump erövrat Vita huset utan den ideologiska bombmatta som Fox News rullade ut mot den amerikanska populismens kritiker?
Murdoch inledde sin bana redan 1952 i Adelaide och erövrade först Australien, expanderade därefter till London, New York och Los Angeles. Strategin var att äga brett och lägga under sig marknaden från flera håll: tidningar, tv, underhållning.
Rå och folklig konservatism är Murdochs varumärke, men han kan satsa på udda kort, bara det gynnar hans affärsintressen. Med en bred portfölj blir dominansen lättare att uppnå och försvara.
Ensidig – jag?
I söndags såg jag det sista avsnittet av BBC-dokumentären ”Den dolde makthavaren” på SVT. I tre delar får vi följa Rupert

Murdochs gränslösa karriär. Visst, mycket är känt sedan tidigare, ändå ger serien häpnadsväckande insikter om vidden av Murdochs makt och hänsynslöshet. Man får hela historien – och sitter stundom och gapar åt de avslöjande och färgstarka intervjuerna.

Mest uppseendeväckande är den politiska korruptionen. Alla hel- och halvprivata band mellan affärsmän och partitoppar i Storbritannien och USA.

Murdoch gillade inte oväntat Margaret Thatcher, men tyckte sämre om efterträdaren John Major. Den tidigare premiärministern berättar i ett klipp om en privat lunch under andra hälften av 90-talet, då Murdoch uttryckte sitt missnöje med Majors Europapolitik. Budskapet var att göra den mer EU-kritisk, annars kunde mogulen inte längre stötta partiet. Major sade tack för kaffet och meddelade att politiken låg fast.

Till saken hör att The Sun under Majors år vid makten publicerat en rad snaskiga sexskandaler, där konservativa politiker avslöjats med brallorna nere vid fel tillfälle. De skulle inte bli färre.

Inför valet 1997 bytte Murdochimperiet sida och stöttade New Labour. Tony Blair viftade snällt på svansen och vann en jordskredsseger. Inför Irakkriget 2003 fick Blair kraftigt eldunderstöd för en invasion av Murdochs alla tidningar och tv-kanaler. Den oheliga alliansen tog död på Labourpartiet för oöverskådlig framtid. Och satte världen i brand.

Men det var bara förspelet till vad som skulle hända under brexit och Trump.

Likafullt tycktes Murdoch uträknad 2011 när han tvingades lägga ned News of the World i London efter den stora avlyssningsskandalen (tidningen hackade olagligt privata mobiltelefoner). Vilket efter heroiskt grävande av Nick Davies på The Guardian och en sampublicering med New York Times till slut fick Rupert Murdoch att krypa till korset och offentligt be om ursäkt.

Ryktet i USA var inte lika skadat. Gubben lever än, två av barnen kritiserar öppet faderns politik, en ska få ärva makten i firman. Likheterna med HBO-serien ”Succession” är ingen tillfällighet.

Jan Eklund
jan.eklund@dn.se

Därför frossar Putin och Trump i sina konspirations-teorier

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

I takt med att valdagen närmar sig hemfaller president Donald Trump åt allt vildare konspirationsteorier och -antydningar om mörka hot. -

Peter Pomerantsev noterar att strategin har en hel del gemensamt med desinformationskampanjerna i Putins Ryssland.

”Människor du aldrig hört talas om kontrollerar Joe Biden”, sa - Donald Trump i en tv-intervju nyligen, ”människor som håller till i skuggorna”.

Trump har länge ägnat sig åt att sprida konspirationsteorier. Det har gällt allt från insinuationer om att förre presidenten Obama egentligen är född i Kenya till påståenden om att den globala uppvärmningen uppfunnits av

kineserna för att försvaga amerikanska företags konkurrenskraft. Men när valdagen närmar sig frossar han i konspirationer och låter, bland mycket annat, förstå att valet kommer att vara riggat, att rika donatorer finansierar uppploppen i USA och att antalet döda i covid-19 har blåsts upp.
Han är långtifrån den enda ledaren i världen som spelar ut konspirationskortet.
Putin älskar att komma med antydningar om att icke-namngivna ljusskygga krafter som vill ”försvaga Ryssland” ligger bakom protester mot honom. När tyska läkare bekräftade att den ryska antikorruptionsaktivisten Aleksej Navalnyj förgiftats med novitjok snubblade Kreml-lojalister över varandra i sin iver att lansera bisarra teorier som friar Putin från skuld. I ena ögonblicket anklagades tyska läkare för att ha förgiftat - Navalnyj, i det andra den landsflyktige oligarken Michail Chodorkovski.
Att politiker använder sig av konspirationsteorier för att stärka sin makt är i och för sig inte någon nyhet. De utnyttjades flitigt av

både Sovjetkommunismen och nazismen. I den kommunistiska versionen kontrollerades världen av den ränksmidande globala bourgeoisien. I den nazistiska varianten var det ett dolt judiskt nätverk som härskade över världen. Och i Amerika slogs det under det kalla kriget gång på gång larm om kommunistsympatisörer som i hemlighet försökte underminera den fria ekonomin.

Men dessa konspirationsteorier utgjorde stöd för vittomfattande ideologier som var byggda på idéer om klass, ras, marknadsliberalism. De passade in i en genomgripande världsåskådning som var grundad i en egen, ofta pervers, men sammanhängande logik. Hur paranoida konspirationsteorierna än var kunde man ändå diskutera de ideologier de främjade.

Putins och Trumps bruk av konspirationsteorier är annorlunda. Teorierna ska inte stötta någon ideologi. Dessa ledare är ju inte ideologiska i en vedertagen betydelse av ordet. De baserar inte sina politiska program på luntor som lägger ut Hegels eller Hayeks teorier och

ger en klar och rationell förklaring till den historiska utvecklingen. Deras ekonomiska politik girar från vänster till höger beroende på vilken social grupp de vädjar till en viss dag.
Också deras nationalism handlar mer om en vag känsla av storhet snarare än om något som är sammanhängande och koherent. Putin för på en och samma gång krig mot, med hans ordval, ”fascister” i Ukraina, flörtar med extremhögern i Europa och framhåller Ryssland som ett multireligiöst, multietniskt imperium. Trumps republikanska partikonvent var ett ymnighetshorn av motsägelsefulla budskap; en rad republikaner ”of colour” skulle styrka hans trovärdighet som minoriteternas vän samtidigt som löften om att skydda villaförorterna från befolkningen i de fattiga innerstadskvarteren fungerade som blinkningar riktade till rasisterna.
Men det är just för att deras budskap är så vidlyftiga som Putin och Trump behöver det konspirativa tänkandet, för att skapa ett sammanhang. Att lyfta fram konspirationer är ett sätt att

ena människor, avgränsa ett outtalat ”vi” som befinner sig i fara, hotat av ett farligt ”de”. Vilka ”de” är kan variera: i ena ögonblicket kan det vara ”den djupa staten” i nästa ”vänster-radikala anarkister”, det kan vara ”Wall Street” på morgonen och ”socialister” på eftermiddagen. Det viktiga är inte den politiska filosofin utan känslan att det finns ett hotat vi. Det viktiga är inte den specifika konspirationen utan konspirationstänkandet som sådant.

Det konspirativa tänkandet tar ideologins plats som ett sätt att skapa ordning i en snabbt föränderlig värld, där gamla sanningar och identiteter är hotade och rationella idéer om hur man bygger en ljusnande framtid har underminerats. I Ryssland skedde det under det tidiga 1990-talet, när först kommunismen och sedan den demokratiska kapitalismen kollapsade i orättvisor och korruption. I USA har desillusioneringsprocessen varit långsammare, men i dag är det inte så få som upplever att den liberala demokratins framstegslogik inte omfattar dem,

att de har ”lämnats kvar”, antingen ekonomiskt eller kulturellt. Det konspirativa tänkandet fyller tomrummet där ideologin en gång fanns. Politiker som underblåser detta konspirativa tänkande tjänar på det. Alla former av kritik kan avfärdas som en sammansvärjning av illasinnade krafter. Putin avfärdar bevis för att han är korrupt som yttringar av ett ”informationskrig”. Trump hävdar att anklagelser om överträdelser som riktas mot honom är ”bluffar”. Och i en värld av dunkla komplotter där det inte finns några objektiva sanningar eftersom all information är ett resultat av manipulationer och där man aldrig kan lita på någon eftersom alla verkliga motiv är dolda, ja i en sådan värld behöver man starka män som Putin eller Trump för att kunna känna sig trygg.

Också ur väljarnas synvinkel är det konspirativa tänkandet attraktivt. Det skapar en känsla av gemenskap och samhörighet. Det ger människor chansen att bortförklara egna misslyckanden: om världen är en enda stor konspiration är det ju inte

konstigt att ens liv inte ser ut som man hoppades.
Den som vill ta upp kampen mot de politiker som sprider konspirationsteorier bör koncentrera sig på dessa underliggande faktorer. Hur kan man möta behovet av en känsla av gemenskap utan att förfalla till att dela in världen i ”vi” och ”de”? Hur kan man hjälpa människor att känna sig så starka att de inte längre behöver vare sig konspirationsteorier för att göra världen begriplig eller politiker som sprider konspirationsteorier för att leda dem igenom den?

Peter Pomerantsev

Peter Pomerantsev är brittisk journalist och författare, länge bosatt i Ryssland. Hans senaste bok på svenska är ”Det här är inte propaganda” (Ordfront förlag) som kom ut i våras.

Ledare: Margaret Thatcher skulle vända sig i sin grav

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Den brittiska regeringen säger öppet att den tänker bryta mot utträdesavtalet med EU. Samtidigt påstås det bara handla om detaljer, inget att hetsa upp sig för. Tydligen är allvaret ändå så stort att regeringskansliets högste jurist, Jonathan Jones, såg sig tvungen att avgå för att planerna inte kan försvaras.

Regeringar håller sig med rättslig expertis av kloka skäl, inte bara för att tillverka lagtext. Jones uppgift var inte att tycka till om premiärminister Boris Johnsons politik, utan att slå larm innan han bryter mot inhemska eller internationella lagar. Men hela poängen med den proposition som presenterades på onsdagen var att Storbritannien ska kunna tolka utträdesavtalet kreativt och inte efter vad där står.

Internationella fördrag kan inte vara en lek. De är heller inte till

för att struntas i när det passar det egna landet, som USA:s president Donald Trump tror.
Ickespridningsavtalet, NPT, skapades för att kärnvapen inte ska breda ut sig över världen. Indien och Israel skaffade atombomber ändå, vilket var förkastligt av flera skäl, men de hade faktiskt aldrig skrivit på överenskommelsen. Turkiet kritiseras för att ignorera FN:s havsrättskonvention, men har trots allt inte undertecknat den. Sverige kan däremot inte bara negligera sådant vi lovat EU eller FN.

Och Boris Johnson har faktiskt godkänt det utträdesavtal med EU som förhandlades fram förra hösten. Det är förstås sant att han gjorde stora eftergifter och gick med på saker han inte ville. Det enkla syftet var att få grönt ljus av de brittiska väljarna i december och därefter dunka igenom brexit den 31 januari. Att i efterhand ensidigt förklara sig redo att sopa undan vissa paragrafer är dock ännu mer ohederligt.
De två stora stötestenarna under brexitförhandlingarna i fjol var alltid Nordirland och EU:s krav på rättvis konkurrens. I den senast

uppblossande striden går de båda frågorna ihop.
Ingen vill återupprätta en hård gräns mot EU-landet Irland, för att inte riskera det drygt 20 år gamla fredsavtalet på Nordirland. Boris Johnson vred sig som en mask, men gick till slut med på att Nordirland i praktiken skulle stanna kvar på EU:s inre marknad. Då uppstår i stället en tullgräns inne i den brittiska unionen, på Irländska sjön. Detta försöker premiärministern nu trolla sig ur.
Den brittiska regeringen vill också ha tolkningsföreträde när det gäller regler för statsstöd till företag i hela kungariket.
Det är en sällsam ironi. Vitsen med brexit skulle vara obegränsad frihandel och marknad utan EU:s krångel, men nu kräver Johnson rätten att låta staten styra över ekonomin och gynna det egna landets näringsliv. Margaret Thatcher skulle vända sig i sin grav.
Men Toryregeringen sätter landets framtid på spel. Att lämna EU vid nyår utan frihandelsavtal skulle ställa sig mycket dyrt. Tullar och handelskvoter blir en boja på en ekonomi som

coronaviruset redan slagit knockout.
Samtidigt stryps chanserna att skaffa de lukrativa frihandelsavtal med allt och alla som utlovats.
Vem ska lita på att Storbritannien håller sig till garantier och handslag? Definitivt inte EU.
Knappast ens Trumps USA, där kongressen av historiska skäl ser freden på Nordirland som en hjärtefråga.
Vän av ordning frågar sig också hur Storbritannien ska kunna huta åt Ryssland och Kina när de inte håller sig till internationella regler.

Vi tänker inte bli EU:s lydstat, ylar brexitfanatikerna. Det har heller ingen begärt. Respekt för lagar och avtal och lite vanlig hyfs räcker bra.

DN 10/9 2020

Frikänd Kinaambassadör åter i tjänst

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Den tidigare ambassadören i Kina, Anna Lindstedt, är snart tillbaka i tjänst på utrikesdepartementet, rapporterar SVT.
I juli frikändes hon från misstankar om egenmäktighet vid förhandling med främmande makt sedan tingsrätten ogillat åtalet. Fallet gällde ett möte som arrangerats av Lindstedt, där Angela Gui och två företagare med kopplingar till Kina deltog. Syftet var att få Angela Guis far, Gui Minhai, som sitter fängslad i Kina, släppt. UD bekräftar för SVT att Anna Lindstedt inom kort är tillbaka i tjänst, men vill inte kommentera vilka arbetsuppgifter hon kommer att få.
TT

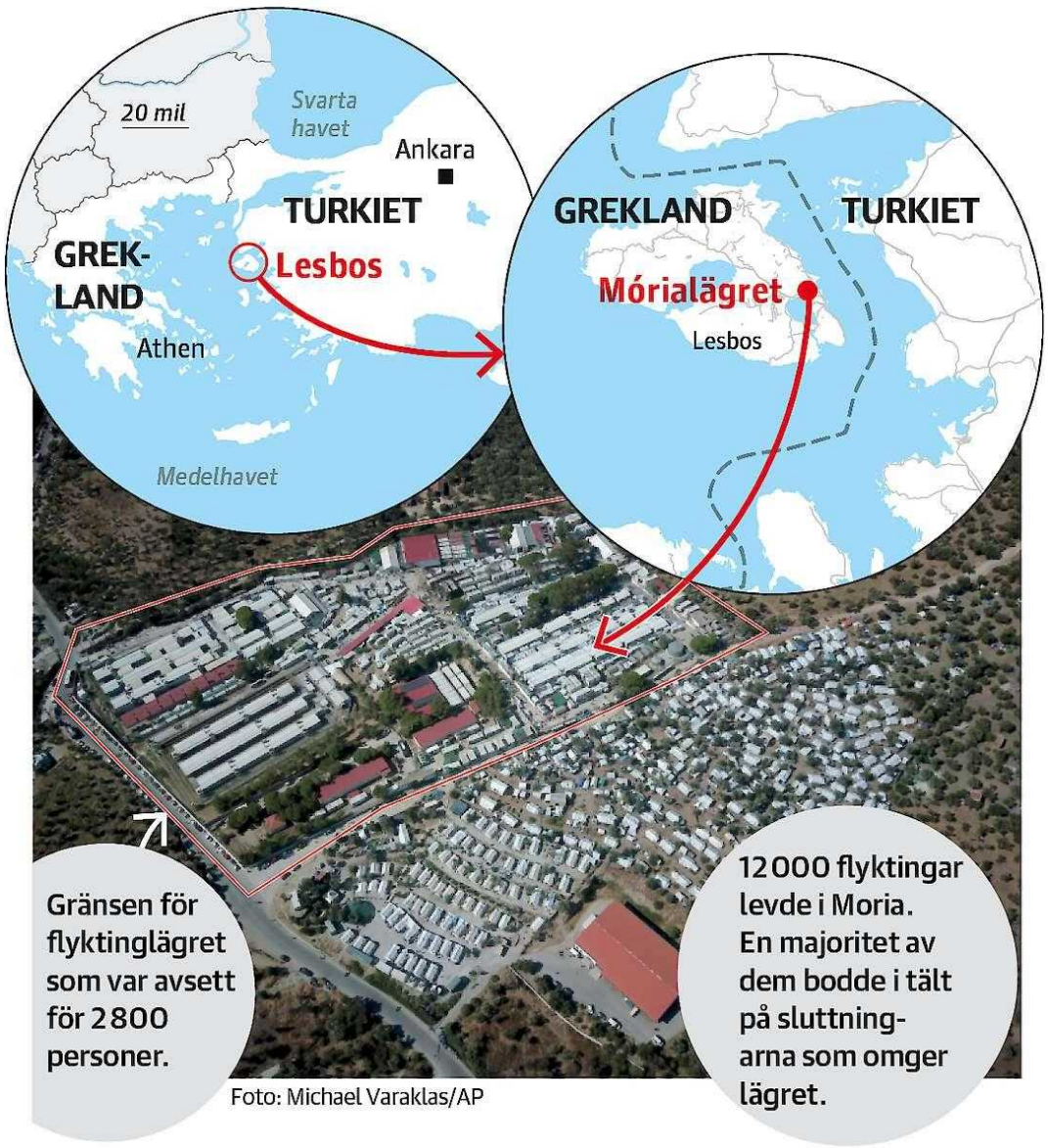

Foto: Michael Varaklas/AP

”Bränderna spred sig mellan tälten med enorm fart”

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Runt 12000 asylsökande saknar tak över huvudet sedan en brand härjat under natten till onsdagen i Greklands största flyktingläger Moria, på Lesbos.

– Vi har alltid kallat Moria för ”helvetet”. Igår blev det verkligen så. Vinden blåste hårt och bränderna spred sig mellan tälten med enorm fart. Människor hann knappt ta sina barn och fly, säger Hamdow Alhamdow, asylsökande från Syrien, till DN.

Polisen hindrade Hamdow Alhamdow och tusentals andra som flydde branden att fortsätta mot Mytilini, Lesbos huvudstad. De stoppades på vägen och hölls kvar där.

– Människor är förkrossade. De som inte har pengar har inte ätit

något sedan i natt. Men jag hoppas att den här krisen äntligen kan leda till en permanent lösning och att de tillåter oss åka till Aten, säger Hamdow Alhamdow.
Ännu på onsdagskvällen saknades officiella rapporter om skadade i de omfattande bränderna.
– Situationen är mer akut än någonsin förr, säger Shirin Tinnesand, talesperson för människorättsorganisationen Stand by me Lesvos.
Enligt räddningstjänsten rör det sig om spridda bränder i och runt lägret, som i princip helt evakuerades. Orsaken är tills vidare oklar – spekulationer förekommer om mordbrand i samband med en isolering av pandemidrabbade personer – och många rykten florerar kring skadade eller döda.
Minst 25 brandmän med tio räddningsfordon har tillsammans med polis och frivilliga bekämpat bränder i tält och containrar. Runt 12000 människor bor i lägret vars maxkapacitet egentligen är omkring 2800.
Tinnesand berättar att hon och andra frivilligarbetare evakuerat människor i skytteltrafik under natten och morgonen.

Hjälporganisationer för samtal med lokala myndigheter om hur man ska kunna lösa den akuta nödfrågan om tak över huvudet.
– Lesbos har förklarats vara i katastrofläge, vilket innebär att ingen får lämna ön och ingen har längre en aning om hur pandemisituationen ser ut nu, säger Shirin Tinnesand.
Ylva Johansson (S), EU-kommissionär för inrikes- och migrationsfrågor, skriver på Twitter att hon godkänt att omedelbart se till att de cirka 400 ensamkommande barnen och ungdomarna i Moria ska få tak över huvudet på det grekiska fastlandet.
Kommissionens grekiska viceordförande Margaritis Schinas skickas till Grekland för att följa utvecklingen.
– Vi är beredda att hjälpa till. Vi kommer i dag att flytta de 400 ensamkommande ungdomar som finns kvar i lägret till fastlandet. Vi kommer i dag att finansiera en större båt som kommer till Lesbos för att till exempel gravida kvinnor och barn ska få tak över huvudet och någonstans att sova i natt, säger Ylva Johansson till TT.

Lesbos ligger alldeles intill Turkiet och har varit i flyktingskrisens fokus sedan 2015.
Stand by me Lesvos skriver i sociala medier att hela lägret stått i brand. Man uppger också att polisen manat folk att lämna platsen, men att invånare på ön blockerat vägen mot bland annat öns huvudstad Mytilini.
Uppemot 40 procent av lägret uppges vara totalförstört och tillhörigheter som lämnats bakom har plundrats.
– Konfrontationer mellan asylsökande och Lesbos invånare har pågått i flera år nu. Det handlar om vanliga medborgare som är utleda på situationen och känner sig otrygga. När saker som denna händer ökar oron och det är fullt begripligt att de försöker skydda sig, men det händer ibland på ett dåligt sätt, säger Shirin Tinnesand.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se
Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Ingmar Nevéus: Alla ville se Moria försvinna – men inte på det här sättet

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Alla vill egentligen att det ökända flyktinglägret Moria skulle försvinna.

Nu har det bokstavligen gjort just det. Men på ett sätt som bara förvärrar problemen – både för flyktingarna, för lokalbefolkningen och för Grekland.

Analys.

Moria är ett koncentrat av vår tids olyckor.

Det överfulla lägret är i sig en symbol för flyktingströmmarna och för Europas oförmåga att handskas med dem. Nu har coronapandemin nått denna gudsförgätna plats. Och – möjligen som en följd av detta – sätts hela lägret i lågor.

Man skulle kunna lägga till klimatförändringarna. För samtidigt som 25 brandmän kämpade för att släcka elden i

Moria var deras kollegor upptagna med två skogsbränder på ön, efter ännu en rekordvarm grekisk sommar.
Grekiska myndigheter utreder alltså om bränderna som ödelade Morialägret var anlagda. Det är för tidigt att fastställa orsaken, men att det skulle handla om mordbrand är ingen långsökt tanke.
Den stora majoriteten av migranterna i lägret är stillsamma och fredliga människor. Men det finns också grupper som har startat våldsamma bråk tidigare. Vissa har förhindrat myndigheter som polis och brandförsvar i deras arbete, vilket också uppges ha skett under onsdagsmorgonens brand.
Å andra sidan uppger några av flyktingarna för BBC Persian att bränderna utlöstes under ett slagsmål mellan en grupp migranter och grekisk polis. Vissa beskyller grekiska högerextremister för att ha tänt på. Sådana våldsbenägna grupper har funnits på ön i över ett år, och tidigare attackerat såväl flyktingar som hjälparbetare och journalister.

Marco Sandrone, projektkoordinator för Läkare utan gränser på Lesbos, säger till BBC att det är svårt att säga vad som orsakade branden, men att Moria var ”en tickande bomb som nu har exploderat”.

Sjukdomar, fattigdom och våld – så är det att bo i ökända lägret

Fastslaget är hur som helst att bränderna startade bara några timmar efter att myndigheterna hade infört nya, strikta karantänsregler för lägret.

Detta skedde sedan en somalisk man som återvände till Moria från Aten hade testats positivt för covid-19. Några dagar senare hade ytterligare 35 av lägrets invånare konstaterats smittade.

Att smittan skulle spridas snabbt när den väl kom till Moria visste alla på förhand. Ett läger där sex sju personer trängs i varje tält, där hundratals samsas om en enda toalett eller dusch, det är sämsta möjliga miljö för att hålla ”social distans” och sköta ens grundläggande hygien.

Lägg därtill att hälsovården i Moria är i det närmaste obefintlig.

I detta läge är det lätt att sympatisera med flyktingarnas frustration. När hela lägret sätts i

karantän upplever många att de lämnas åt sitt öde, instängda utan skydd mot viruset.
Men det är också lätt att förstå den rädsla många av Lesbos cirka 90000 grekiska invånare känner när smittan hotar att sprida sig från Moria ut i samhället.
Resultatet efter branden är nu att tusentals flyktingar har hamnat i ett ingenmansland på landsvägen mellan det utbrunna lägret och Lesbos huvudstad Mytilini. Där står de med sina resväskor och plastpåsar med hoprafsade ägodelar.

Polis hindrar migranterna från att ta sig vidare, för att skydda befolkningen i Mytilini från smittan.
Regeringen i Aten sitter i krismöte och EU lovar betala så att 400 ensamkommande barn och ungdomar kan ta sig till fastlandet.
Men problemet med kanske 12 000 hemlösa flyktingar – varav en okänd andel kan vara coronasmittade – är inget man löser i en handvändning.
Moria existerade i fem år, trots att alla egentligen ville ha bort lägret.

Flyktingarna för att de ville vidare på sin färd mot Europa.
Lokalbefolkningen för att de ville bli av med de tiotusentals främlingar som har förvandlat deras ö till oigenkännlighet. Och regeringen i Aten för att slippa förknippas med en skamfläck och en symbol för en havererad flyktingpolitik.
Nu har lägret bokstavligen försvunnit. Men på ett sätt som inte löser några problem – för vare sig flyktingarna, lokalbefolkningen eller den grekiska regeringen.

Ingmar Nevéus

Frihetskampens frontfigur inspärrad i ökänt KGB-häkte

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Av alla de modiga kvinnor som har stått i spetsen för frihetskampen i Belarus har Maria Kalesnikava varit den kanske mest oförfärade. Hon vägrade att bli deporterad från sitt land, vilket medförde att hon nu har spärrats in i KGB:s

ökända rannsakningshäkte i Minsk.

Under veckorna av folkliga massprotester mot Lukasjenkos valfusk blev den resliga blekblonda 38-åringen en väl synlig symbol för motståndet i Belarus. Revolten saknar en formell ledare, och medan Svjatlana Tsichanouskaja – den sannolika verkliga segraren i presidentvalet den 9 augusti – inte är en politiker med maktambitioner har Maria Kalesnikava inte ryggat för att kliva fram som en frontfigur.

I en intervju dagen före valet sade hon att kvinnorna – hon är en av dem – som leder upproret mot diktaturen är en förebild, ”även för alla män som stöder oss”. Och att det helt klart är en feministisk tanke att kvinnor kan säga ifrån.

– Jag tror att det är en kvinnorevolution, även om ”feminism” inte är ett ord som gärna används i Belarus. Men när Lukasjenko sade att en kvinna inte kan bli president i Belarus hade han redan förlorat.

Maria Kalesnikava, född i Minsk, är flöjtist och dirigent och hennes liv bestod i stort sett av klassisk

musik. Under några år studerade hon vid en musikhögskola i Stuttgart. Fram till i mars i år jobbade hon som yrkesmusiker, ledde konserter och organiserade kulturevenemang i Belarus, Tyskland och andra länder i Europa.
När coronapandemin slog till och gränserna stängdes var hennes fulltecknade schema plötsligt tomt.
Då värvades hon till den före detta bankmannen Viktar Babarykas presidentvalskampanj. Men i juni arresterades han, anklagad för ekonomiska brott. Kalesnikava ställde sig då bakom Svjatlana Tsichanouskaja, vars make stoppats från att kandidera och kastats i fängelse, som en förenande presidentkandidat.
Ironiskt nog anklagades Babaryka av Lukasjenkoregimen för ”illegalt samarbete” med Moskva. Han var tidigare varit direktör för Belgazprombank, som ägs av den ryska energijätten Gazprom.
Det här var flera månader före valet, då Lukasjenko försökte framställa sig som en patriotisk förkämpe för Belarus oberoende. Hans valkampanj var till stor del ”antirysk”, dock ej riktad mot

Vladimir Putins person. Dit hörde också det märkliga gripandet av 33 ryska spetsnazsoldater från en privat säkerhetsfirma, som enligt Lukasjenko kommit till Belarus för att destabilisera landet.
Så snart valet var över släpptes legosoldaterna iväg till Ryssland, och Lukasjenko talade inte vidare om den skandalen. Det verkliga hotet mot diktatorn kom åter från det upproriska belarusiska folket.
Innan Maria Kaesnikava i början av veckan kidnappades av Lukasjenkos civilklädda säkerhetsmän och senare officiellt arresterades vid gränsen till Ukraina hade hon blivit motståndets främsta kvinnliga ansikte i Belarus. Hon rörde sig outtröttligt från demonstrationer till möten med strejkande arbetare och gav mängder med intervjuer.
Hon var den enda som ännu fanns kvar i landet av de tre kvinnor som i somras ställde sig i spetsen för valkampen i Belarus, när de ursprungliga – manliga – presidentkandidaterna fängslats eller gått i exil.
De två övriga, Veranika Tsepkala och Svjatlana Tsichanouskaja, har under tvång lämnat Belarus.

Tsichanouskajas man sitter i häkte i Minsk, medan hon leder kampen från grannlandet Litauen, i spetsen för den demokratiska oppositionens koordinationsråd, som har som mål att bidra till en avveckling av Lukasjenkos diktatur.

Av rådets sju styrelsemedlemmar, har samtliga utom en – Nobel-pristagaren Svetlana Aleksijevitj – arresterats eller förvisats från Belarus. På onsdagen fördes den siste, advokaten Maxim Znak, bort av maskerade män, sannolikt KGB-officerare.

Om man lyssnar på Maria Kalesnikavas syn på kampen för demokrati i Belarus kan man förstå varför hon så envist har vägrat att låta sig förvisas, trots hot om KGB-häkte, långvarigt fängelsestraff och tortyr:

– Jag är tacksam för allt stöd vi får, oavsett om det är från Väst eller från Ryssland, men det är inte det som har effekt. Det är bara belarusierna som själva avgör om vårt land kommer att bli oberoende och fritt.

Nu är hon åtalad, misstänkt för att ha försökt gripa statsmakten i Belarus.

Michael Winiarski

Fakta. Sju ledare för oppositionen är gripna eller deporterade

Presidentkandidaten Svjatlana Tsichanouskaja, i exil i Litauen, bildade i augusti ett koordinationsråd med 600 medlemmar. Rådets styrelse består av sju ledamöter. Alla utom Svetlana Aleksijevitj är fängslade eller deporterade.
Svetlana Aleksijevitj, Nobelpristagare i litteratur. Togs till polisförhör den 26 augusti. Maskerade män uppträdde hotfullt vid hennes bostad den 9 september.
Siarhej Dyleuski, ledare för strejkkomittén på Minsk traktorfabrik MTZ. Fängslad den 21 augusti.
Maria Kalesnikava, samordnare i Viktar Babarykas presidentvalskampanj. Arresterades den 8 september sedan hon vägrat att låta sig utvisas.
Volga Kavalkova, ordförande i Belarus kristdemokratiska parti. Arresterad den 24 augusti, men

frigavs efter 10 dygn. Flydde till Polen den 5 september.
Pavel Latusjka, tidigare kulturminister. Flydde till Polen den 31 augusti.
Lilija Ulasava, advokat. Arresterades den 31 augusti.
Maxim Znak, advokat. Bortförd av maskerade män den 9 september.

Katrine Marçal: Därför öppnar Boris Johnson för att bryta mot internationell lag

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

En av den brittiska regeringens högsta jurister har avgått. Naturligtvis har det att göra med brexit. Katrine Marçal svarar på tre frågor om vad som pågår i ett Storbritannien där brexitfrågan är tillbaka med besked.

1 Vad har hänt?

Boris Johnson har ett nytt lagförslag. Det förespråkar att Storbritannien ska strunta i delar av sitt utträdesavtal med EU. Många jurister menar att detta skulle vara ett brott mot internationell lag. Storbritanniens förra premiärminister Theresa May rasar: hur ska man kunna lita på Storbritannien i internationella sammanhang om landet ägnar sig åt den här typen av beteende? Och Jonathan Jones, en av regeringens högst uppsatta jurister, har alltså avgått i protest.

2 Varför vill Boris Johnson göra något som riskerar att bryta mot internationell lag?
Det ser ut som om Storbritannien och EU inte kommer att komma överens om ett handelsavtal i tid. Då kommer Storbritannien den 1 januari i praktiken krascha ut ur EU. Enligt det utträdesavtal som Boris Johnson själv förhandlade fram förra året kommer det då att bli varukontroller vid den nordirländska gränsen. Detta vill han nu förhindra. Problemet är att han delvis bryter mot tidigare överenskommelser med det nya förslaget.

3 Varför är det så mycket bråk?
Nordirland är känsligt. Det blev fred i regionen först 1998. I dag uttalade sig därför till exempel den amerikanska presidentkandidaten Joe Biden kritiskt om vad Boris Johnson har föreslagit. Joe Biden markerade hur viktigt det är att inte göra något som kan hota fredsprocessen på Nordirland. För brexitörerna är emellertid brexit det viktigaste. Många tycker att EU på olika sätt har lurat Storbritannien under förhandlingarna om utträde. Att Storbritannien spelar hårt tillbaka tycker de bara är rätt och rimligt.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Sökande efter skeppsbrutna i orkan avbryts

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Japan. Japanska myndigheter avbryter sökandet efter sjömän som saknas efter orkanen Maysaks framfart. 43 sjömän uppges ha funnits ombord fartyget Gulf Livestock 1, som fraktade 5 800 kor, som drabbades av orkanen.

Två besättningsmän från Filippinerna har räddats.
TT-AFP

Trump visste om faran med viruset

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

USA:s president Donald Trump tonade i våras ned riskerna med coronaviruset. Det framgår av bandade intervjuer, - rapporterar Washington Post.

Det är i bandade intervjuer från i våras med journalisten Bob Woodward, för dennes kommande bok ”Rage”, som Donald Trump berättar om hur han såg på coronaviruset.

– Det är mer dödligt än en svår influensa, sa han i en sådan intervju den 7 februari, enligt Washington Post.

I slutet av februari jämförde Trump dock viruset med influensa, skriver ABC News.

I en annan bandinspelning den 19 mars medger han att han ville tona ned riskerna med viruset:

– För att vara ärlig mot dig så ville jag alltid tona ner det. Jag gillar fortfarande att tona ned det, för jag vill inte skapa panik.

I en kommentar till Fox News säger Vita husets pressekreterare Kayleigh McEnany:
–Presidenten har aldrig ljugit för den amerikanska allmänheten om covidhotet. Presidenten uttryckte lugn och hans handlingar uttrycker det.
Demokraternas presidentkandidat Joe Biden anklagar dock Trump för att ha ljugit, skriver CNN.
– Det var mycket mer dödligt än influensa. Han visste och tonade medvetet ner det, säger han.
Fredrik Samuelson

Sällskap begränsas till sex personer

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Storbritannien. Från och med nästa måndag får max sex personer ses samtidigt i England.Skärpningen sker till följd av en kraftig ökning av nya coronafall.
Det finns en hel del undantag, bland annat stora familjer, skolor, arbetsplatser, samt coronasäkrade

bröllop, begravningar och lagidrott.
TT-AFP-Reuters

200

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

miljoner doser – ytterligare – av ett potentiellt vaccin mot coronaviruset har reserverats av EU-kommissionen efter en överenskommelse med ett sjätte läkemedelsföretag. Den här gången gäller avtalet Biontech-Pfizer.
Sedan tidigare har man i Bryssel slutit avtal med Sanofi-GSK, Johnson & Johnson, Curevac, Moderna och Astra Zeneca för att vara redo att snabbt skaffa fram

doser om och när något av företagen utvecklar ett säkert och effektivt vaccin.

Anså viruset besegrat – fallen ökar

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Slovenien. Landet var i maj först ut i Europa att förklara seger mot pandemin. Men nu har Slovenien registrerat det högsta antalet nya fall av covid-19 på ett dygn sedan de första fallen i mars.
På onsdagen noterades 79 nya bekräftade fall – att jämföra med 43 dagen innan. Det innebär att

landet nu har strax över 3300 bekräftade fall och 135 döda.
TT-Reuters

Misstänkt för Parisdåd gripen i Norge

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Frankrike. En man i 60-årsåldern har gripits i Norge, misstänkt för inblandning i en terrorattack mot en judisk restaurang i Paris för 38 år sedan.

Mannen är norsk medborgare och greps i Skien, sydväst om Oslo, med grund i en europeisk

arresteringsorder utfärdad av Frankrike, uppger säkerhetstjänsten PST för tidningen Dagbladet.
Det var i augusti 1982 som fyra gärningsmän kastade in en handgranat på restaurangen Chez Jo Goldenberg i centrala Paris, varpå de sköt över 70 skott in i lokalen. Sex personer dödades och 22 skadades. Attentatsmännen lyckades fly och utredningen pågår än i dag.
En numera nedlagd militant palestinsk organisation anses ha legat bakom attacken. Fransk polis anklagar den gripne mannen för att ha varit en medlem.
Mannen har pekats ut tidigare och försvarat sig i norska medier. 2015 sade han till tidningen VG att han aldrig hade varit i Paris. Detta är andra gången som franska myndigheter försöker få honom utlämnad. Vid det tidigare tillfället bedömde norska myndigheter att fallet var preskriberat, men Norge har nyligen ratificerat ett nytt utlämningsavtal med EU.
TT-NTB

Svetlana Aleksijevitj: Nu ringer de okända människorna på dörren igen...

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Svetlana Aleksijevitj skriver själv från sin lägenhet i Minsk.

Det finns inte längre någon kvar av mina vänner och meningsfränder i Koordinationsrådet. Alla sitter redan antingen i fängelse eller har kastats ut ur landet. I dag tog de, som den siste, Maksim Znak. Först stal de landet, nu kidnappar de de bästa bland oss. Men för var och en de sliter ut ur våra led kommer hundra nya. För det är inte Koordinationsrådet som gjort uppror. Det är landet som rest sig. Jag vill upprepa det som jag sagt hela tiden. Vi har inte förberett någon statskupp. Vi ville inte åstadkomma någon splittring i vårt land. Vi ville få till stånd en dialog i samhället. Lukasjenko säger att han inte tänker tala med gatan, men gatan – det är hundra-tusentals människor som varje

söndag och varje dag går ut på gatan. Det är inte ”gatan”. Det är folket.
Människor går ut på gatan tillsammans med sina små barn, för att de tror på att de kommer att segra.
Jag vill också vända mig till den ryska intelligentian, för att kalla den så som traditionen bjuder.
Varför tiger ni? Vi hör bara enstaka röster till stöd. Varför tiger ni när ni ser hur ett litet, stolt folk förtrampas? Vi är fortfarande era bröder.
Och till mitt eget folk vill jag säga att jag älskar det. Jag är stolt över det.
Och nu ringer de okända människorna på dörren igen...
Svetlana Aleksijevitj

Svetlana Aleksijevitj - skyddas av - diplomater

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Författaren och Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj larmade på onsdagen om att maskerade män försökt tränga in i hennes lägenhet i Minsk i Belarus. Europeiska diplomater, bland annat från Sverige, är på plats i författarens bostad för att skydda henne från att bli - bortförd.

Svetlana Aleksijevitjs svenska förlag Ersatz uppgav på onsdagen för DN att man fått uppgifter om att författaren riskerade att gripas. Larmet kom i ett telefonsamtal mellan Aleksijevitj och Kajsa Öberg Lindsten, författarens översättare till svenska.

– Under samtalet berättade Svetlana Aleksijevitj att män i svarta masker försökte komma in i lägenheten, säger Ola Wallin, förläggare på Ersatz.

– Hon svarade med dämpad röst. Hon sade att hon inte kunde prata mycket, att det stod personer i svarta kläder och masker utanför bostaden, och bilar eller bussar utan nummerskyltar på gatan, - säger Kajsa Öberg Lindsten.
Författaren ska dock inte ha blivit gripen. Det bekräftade Christina - Johannesson, ambassadör vid Sveriges ambassad i Minsk, för DN, strax före klockan 12 på onsdagen.
– Hon har sällskap av bland annat vår andreman och ytterligare några ambassadörer. Hon har precis sagt till journalisterna utanför dörren att hon inte tänker lämna landet, säger Christina Johannesson.
DN har av Sveriges ambassad fått en bild som är tagen i Aleksijevitjs bostad på onsdagen. Den visar författaren själv samt Konrad Rikardson, förste ambassadsekreterare på svenska ambassaden i Minsk och Österrikes ambassadör Aloisia Wörgetter.
Även utrikesminister Ann Linde (S) delade på onsdagen en bild - tagen i Aleksijevitjs bostad, där författaren står tillsammans med flera europeiska diplomater. I ett

inlägg på Twitter fördömer utrikesministern den belarusiska regimens agerande.
Vad känner du till om vad som egentligen har skett kring - författaren Svetlana Aleksijevitj?
– Hon såg att det kom män med masker nära hennes hem. Hon kontaktade både svenska ambassaden och vänner i Sverige. Omedelbart tog sig svenska diplomater, men även från Litauen, till hennes hem för att se till så att inget hände henne, säger Ann Linde till DN.

Vad gör diplomaterna från Sverige och andra europeiska länder i författarens bostad?
– Dels för att genom sin närvaro undvika att det kommer folk för att föra bort henne. Dels för att, om det skulle komma någon, kunna rapportera vad som händer hem till oss i huvudstäderna omedelbart.
Vilka insatser kan bli aktuella från Sverige och andra europeiska länder för att skydda Svetlana Aleksijevitj?
– Man kan inte säga exakt vilka insatser man ska göra för att skydda en människa. Det handlar

om hennes säkerhet. Vi följer väldigt noga vad som händer. Vi har en oerhört aktiv ambassad som vi är i ständig kontakt med från UD. Vi får dagliga uppdateringar och följer läget väldigt noga. Tyvärr är det just nu en väldigt negativ utveckling.
Hur länge kommer diplomaterna vara kvar i Svetlana Aleksijevitjs bostad?
– Vi kommer göra vad vi kan så länge som det krävs.
Enligt uppgifter från Ola Wallin på Ersatz ska Svetlana Aleksijevitj ha uppmanat allmänheten att bege sig till hennes bostad i Minsk. Bilder publicerade på den oberoende belarusiska nyhetssajten tut.by visar hur journalister och civila samlats utanför författarens hem, rapporterar TT. Även en större polisbil ska finnas på plats.
Senare på onsdagen mötte Svetlana Aleksijevitj även pressen i dörren till sin lägenhet i centrala Minsk, enligt den oberoende radiokanalen Euroradio. Till de väntade reportrarna sade hon att hon är lite sjuk men i övrigt mår bra.
På frågan om hon tänker lämna landet svarade hon:

– Nej det vill jag inte.
Hon berömde också kollegan från koordinationsrådet, Maria Kalesnikava, som rev sönder sitt pass när säkerhetstjänsten försökte tvinga henne över gränsen till Ukraina.
– Jag tror hon satte stopp för den metoden att skicka folk någonstans, sa hon.
Svetlana Aleksijevitj bemötte också påståenden om att koordinationsrådet skulle ha planerat att ta makten i landet.
– Det handlar inte om någon kupp, det handlar om att makten måste börja prata med allmänheten, sa hon.
Hon berättade också om hur hon förföljts ända sedan valdagen.
Översättaren Kajsa Öberg Lindsten har vid tidigare tillfällen under veckan varit i kontakt med Svetlana Aleksijevitj över telefon.
Enligt översättaren har oron ökat sedan bland andra oppositionspolitikern Maria Kalesnikava gripits.
I och med att andra ledamöter gripits eller lämnat landet är Aleksijevitj för närvarande en av de sista kvarvarande medlemmarna i det samordningsråd som bildats

av oppositionen i Belarus. Enligt AFP var syftet med rådet att bana väg för ett fredligt maktskifte efter det kraftigt ifrågasatta presidentvalet tidigare i augusti.
– När Svetlana Aleksijevitj ringde mig i måndags sade hon att ”det är bara jag kvar”. Hon berättade att det hela tiden finns personer i närheten av bostaden som vaktar. Hon sade att hon inte kunde uttala sig eftersom det pågår en rättsprocess, säger Kajsa Öberg Lindsten.
Nyligen kallades Svetlana Aleksijevitj in till förhör efter att landets riksåklagare hävdat att rådet utgör ett hot mot den nationella säkerheten och därmed inlett en brottsutredning.
– Det finns anledning att känna djup oro. Vi ser vad som hände med Maria Kolesnikova, som man försökte föra ut till Ukraina, och dessutom den andra kvarvarande i oppositionens ledning, Maxim Znak, som är borta. Vi vet inte var han är någonstans, säger utrikesminister Ann Linde till DN.
– Den enda kvarvarande var Svetlana Aleksijevitj. Det betyder att vi hade skäl att känna stor oro. Utrikesministern fördömer den senaste tidens ingripanden som

gjorts mot oppositionella i Belarus.
– Det är helt oacceptabelt att man arresterar och frihetsberövar människor som endast utövar sina mänskliga rättigheter. Dessutom helt fredligt från demonstranternas sida, till skillnad från hur det rent historiskt ofta har varit i samband med liknande folkliga protester. Vi kräver att alla ska släppas och att den här typen av frihetsberövanden inte ska ske, säger Ann Linde.
Hur kommer UD att agera under de kommande timmarna och dagarna i den här frågan?
– Dels så kräver vi naturligtvis ett fullständigt frisläppande, både för dem i nuvarande oppositionen men också för alla politiska fångar. Dels så ligger vårt erbjudande kvar från Albanien och Sverige, som nuvarande och inkommande ordförande för OSSE, för att försöka få till någon slags dialog mellan regimen och oppositionen.
– Det blir naturligtvis allt svårare och det är inte ett erbjudande som gäller för evigt. Men fortfarande finns det ett stort internationellt stöd för att försöka använda OSSE. Det är till för just det: att gå in i krislägen, att deeskalera

farliga situationer. Det är det som vi försöker göra nu.
Även Svenska Akademien är oroade över händelseutvecklingen:
”Svenska Akademien följer med bestörtning utvecklingen kring Svetlana Aleksijevitj, en Nobelpristagare med läsare över hela världen. Vi är angelägna om Aleksijevitjs säkerhet och förväntar oss att hennes medborgerliga rättigheter respekteras”, skriver Akademien i ett uttalande som DN tagit del av.
Historikern och den tidigare ständige sekreteraren Peter Englund fördömer Lukasjenkos behandling av oppositionsrådsmedlemmarna och Svetlana Aleksijevitj som han anser ha ”kidnappats av diktaturens kreatur”.
”Hela historien är en avskyvärd skandal”, skriver Peter Englund i ett inlägg på Instagram ihop med en bild på författaren.

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se
Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Per Svensson: Inga trakasserier stoppar Svetlana Aleksijevitj

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Dramatiken kring författaren Svetlana Aleksijevitj visar att Belarus diktator Aleksandr - Lukasjenko är desperat. Men Nobelpristagarens reaktion är också ett uttryck för den heroiska beslutsamhet som utmärker de kvinnliga demokratiaktivisterna i landet.

Maskerade män utanför en Nobelpristagares lägenhet. För den som ännu inte tagit till sig den fulla innebörden av Lukasjenkoregimens *modus operandi* måste onsdagens dramatiska händelser i Minsk vara en ögonöppnare omöjlig att värja sig mot.

Dagens Nyheters Rysslands-korrespondent Anna-Lena Laurén har koncist och kärnfullt definierat den belarusiska statsapparatens natur: ”Den regim som belarusierna möter är inte postsovjetisk utan sovjetisk. Det

betyder i praktiken totalitär.” (DN 14/8)
Och Aleksandr Lukasjenko är inte ytterligare en av den postmoderna politikens nya ”starka män”, inte ytterligare en antidemokratisk och illiberal auktoritär populist. Han är en gammaldags diktator som är stolt över sina stalinistiska ståltänder, en tyrannosaurus rex, en av de sista skräcködlorna, dömd att gå under, men fruktansvärd och farlig i sin dödskamp.
Det var detta Svetlana Aleksijevitj varnade för i ett tv-klipp för några veckor sedan. Hon uppmanande Lukasjenko att avgå, för landets och dess invånares skull: ”Gå din väg innan det för sent, innan du störtar folket ner i avgrunden. Inbördeskrigets avgrund. Gå din väg!”
Antagligen känner Lukasjenko hur historien flåsar honom i nacken, när som helst kan komma att sluka honom. Därför, och för att han i egenskap av vasall tror sig kunna räkna med beskydd från sin feodalherre, giftmördaren i Kreml, har Lukasjenko bussat sina busar på de ledande oppositionella som fortfarande finns kvar i landet.

Mannen som länge avfärdade covid-19-pandemin som fjollerier för vekliga västerlänningar (riktiga diktatorer håller sig friska med vodka och bastubad) har nu visat sig vara en varm vän av ansiktsmasker. Maskerade män kidnappade tidigare i veckan oppositionsledaren Maria Kolesnikava och försökte dumpa henne i Ukraina. Det misslyckades. Hon fängslades i stället i hemlandet.
På onsdagen fanns bara två medlemmar i oppositionens koordinationsråd kvar på fri fot i Belaus. Maskerade män grep då den ena av dem, advokaten Maksim Znak. Maskerade män försökte sedan ta sig in hos den andra, Nobelpristagaren i litteratur Svetlana Aleksijevitj, en diktande dokumentarist och dokumentär diktare som vet mer om sovjetiska metoder och mentaliteter än de flesta. Hon har ägnat sitt liv åt att skildra och försöka förstå den sovjetiska historien.
När hon tilldelades Nobelpriset för fem år sedan fanns det förhoppningar om att det skulle skydda henne från trakasserier och förföljelse från regimens sida.

Nu tycks Lukasjenko ha befriat sig från sina sista eventuella hämningar i det avseendet och bestämt sig för att följa sina historiska föregångares exempel. Sovjetstaten visade sällan entusiasm och stolthet över ryskspråkiga Nobelpristagare. Tvärtom. Boris Pasternak utsattes för en massiv hets- och hatkampanj. Aleksandr Solzjenitsyn drevs i landsflykt. Joseph Brodsky levde redan i exil när han fick priset. Magnus Ljunggren, professor i rysk litteratur, redogjorde förra året i en understreckare i Svenska Dagbladet för litteraturprisets sovjetiska historia och bekräftade att också i detta avseende slår putinismen vakt om traditionerna. Ryska nationalistiska författare hade ”i gammal god ordning” uttalat sig ”förklenande” om Svetlana Aleksijevitj. En av dem hade slagit fast att Nobelpriset ”än en gång utnyttjats i en attack mot vårt land och president Putin”. Det som nu sker i Belarus är på en och samma gång fasansfullt och fantastiskt. Fasansfullt för att en totalitär regim skamlöst kan frossa i repression på ett sätt som inte skulle varit möjligt om inte

demokratin försvagats också i väst, om inte Putin haft vänner också i EU och en beundrare i Vita huset.
Fantastiskt därför att medborgarna visar ett sådant mod, en sådan beslutsamhet, en sådan vacker vilja att rädda sitt land.
Hos oss talas det ibland, inte så lite föraktfullt, om ”kulturtanter”.
Nå, i Minsk är det kvinnorna som går i spetsen för motståndet, och gör det med heroisk beslutsamhet och beundransvärt lugn. Maria Kolesnikava lurar sina kidnappare, river sönder sitt pass, klättrar ut ur bilen vid gränsen och deklarerar att hon vad som än händer ska stanna kvar i Belarus.
Hon är en, förvisso ung, ”kulturtant”, professionell konsertmusiker (flöjt) och dirigent.
Och Svetlana Aleksijevitj? En 72-årig författare i sjal. Läs meddelandet hon lyckades få i väg på onsdagsförmiddagen! ”Till mitt eget folk vill jag säga att jag älskar det. Jag är stolt över det. Och nu ringer de okända människorna på dörren igen…”
Inga sådana trakasserier kommer att hindra denna ”kulturtant” från att fortsätta kämpa för ett Belarus

där dörrarna öppnas inte för maskerade män utan för demokratin, friheten och framtiden.

Per Svensson
per.svensson@dn.se

21 200 lögner. I Fox News kan Trump predika utan att bli ifrågasatt

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Brian Stelter

”Hoax: Donald Trump, Fox News, and the dangerous distortion of truth”
Atria, 368 sidor.
Glenn Kessler, Salvador Rizzo, Meg Kelly
”Donald Trump and his assault on truth”
Scribner, 384 sidor.
Jonathan Karl
”Front row at the Trump show”
Penguin Random House, 368 sidor.
Howard Kurtz
”Media madness – Donald Trump, the press and the war over the truth”
Regnery, 256 sidor.

21 200 lögner och uppenbart felaktiga påståenden. Så många uttalanden av president Donald Trump har faktagranskarna på the Washington Post uppmärksammat. Men till vilken effekt?

Jag tror verkligen att frågan var allvarligt menad. Donald Trump förstod den inte först, men när han insåg vad reportern sade gav han bara honom en mördande blick och gick till nästa frågeställare.

Den som ställde den, på en pressträff häromveckan, var Huffington Posts Vita huset-korrespondent S.V. Daté. Den löd: ”Mr President, ångrar ni alls alla gånger ni ljugit för det amerikanska folket?”

Vad skulle Donald Trump ha kunnat svara, om vi leker med tanken att han för en gångs skull hade varit sanningsenlig? Att ändamålet helgar medlen? Att det är politik, dumskalle?
Det råder inga som helst tvivel om att Trumps ljugande är systematiskt, eller rentav patologiskt. Det är också eskalerande: om man ser till antalet påståenden som faktagranskats. I början av hans tid som president handlade det om 6-7 lögner om dagen, i dag är siffran närmare 25. Och det är två månader kvar till valet.

Samtidigt är det uppenbart att det handlar om mer än lögner, i dess traditionella betydelse. När presidenten talar i Joe Bidens hemstad, Scranton, och – upprepat – påstår att Biden ”inte är född där”, vet han självklart att det inte är sant och att publiken där också vet det, men att det passar hans politiska retorik att ändå säga det.
Reportrarna Glenn Kessler, Salvador Rizzo och Meg Kelly har den till synes tröstlösa uppgiften att hålla i faktagranskningen på the Washington Post. När jag träffade dem i fjol betonade de

vikten av att inte resignera. Deras arbete kanske inte påverkar vare sig presidenten eller hans väljare, men om man håller fast vid konsekvensneutraliteten kan inte det vara en faktor i sammanhanget. När presidenten talar är det viktigt, därför är också arbetet med att granska hans påståenden det, oavsett om han viftar med obegripliga diagram om covid-19, vevar konspirationsteorier om ”Obamagate” eller – som i sitt tal på Republikanernas konvent – spottar ur sig uppenbart felaktiga påståenden kring vad Joe Biden sagt och gjort.

Deras bok ”Donald Trump and his assault on truth”, med exempel på presidentens lögner, är pedagogiskt uppbyggd kring olika teman och visar inte minst på hur påståenden där Trump blivit solklart motbevisad ständigt återkommer i hans tal: på senare tid exempelvis det om att Obama-adminstrationen spionerade på hans kampanj: ett av många påståenden som fått fyra Pinocchionäsor, det hårdaste betyget i tidningens skala.

En viktig förklaring till att presidenten ändå kommer undan med sina lögner är hans symbiotiska förhållande till framför allt Fox News och deras olika programledare. Där har han ett naturligt forum, där kan han predika till de redan frälsta. När Trump gästade Sean Hannity Show i juli belades han med inte mindre än 62 felaktiga påståenden. Inga av dem mötte några invändningar.
Just relationen mellan Trump och Hannity står i fokus för Brian Stelters mycket läsvärda ”Hoax”, som kom ut i dagarna. Stelter, som leder programmet Reliable sources på CNN och har ett av branschens mest lästa nyhetsbrev, skildrar ingående hur starkt beroende presidenten och kanalen är av varandra. De dagliga telefonsamtalen, i och utanför programmen, fungerar som en bekräftelse och besvärjelse, men är också en förklaring i sig till de eskalerande vanföreställningarna hos dem båda.
Det Stelter skildrar är ironiskt nog det som är en röd flagga för alla högerpopulister: tanken på en ”statsmedia” som bara för fram maktens budskap. Både Trump

och Fox framställer sig gärna som kämpar mot ”mainstream media” och den påstådda ”djupa staten”, men i själva verket är de ju den högsta politiska makten i USA och hans lydiga propagandaministerium. Mer styrd nyhets-tv är faktiskt svårt att tänka sig.

Stelters styrka är att han gjort ett så gediget fotarbete: han har intervjuat hundratals Fox-medarbetare och tecknar en tydlig bild av en kanal som steg för steg släppt på de journalistiska ambitionerna, till att bli en megafon till presidentens öra och mun.

Titeln, ”Hoax”, eller bluff, är vald med omsorg. Det är ett ord som förekommit i Trumps Twitterflöde nära 200 gånger: om riksrättsprocessen, coronakrisen, postväsendet och mycket annat, till den grad att ordet i princip tappat all betydelse – och både Trump och Sean Hannity pratade länge om en hoax i samband med coronapandemin.

En av medarbetarna på Fox är Howard Kurtz, mångårig bevakare av mediebranschen, nu i Foxprogrammet Media buzz.

Hans bild skiljer sig en hel del från Stelters: framför allt för att han hävdar att Washington Post, New York Times med flera på liknande sätt som Fox blivit aktörer i ett opinionskrig,
Hans inspel, i boken ”Media madness”, saknar inte relevans, men vilar på en faktamässigt mycket svagare grund än Stelters.
En betydligt bättre bok, i detta flöde av medial Trumplitteratur, är ABC-reportern Jonathan Karls ”Front row at the Trump show”, just därför att den återkopplar till det redaktionella hantverket: att, trots de extrema förutsättningarna, ändå kunna göra sitt jobb.
Karl skulle nog aldrig ställa frågan om presidenten ångrar sina lögner. Men efter att ha läst hans bok är jag helt säker på att han har tänkt den.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se

Jannike Kihlberg: Rekordbränderna är exakt det som klimatforskare varnat för

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Bränderna och de extrema värmeböljor som har sköljt över Kalifornien och andra delstater i västra USA de senaste veckorna är exakt det som klimatforskare har varnat för i decennier. Möjligen har riskerna och effekterna av klimatförändringarna underskattats.

Höjd medeltemperatur, extrema värmerekord, långa perioder av torka, fler extrema väderhändelser. Allt är kännetecken på klimatförändringen, det är bara att pricka av på listan över vad klimatforskarnas scenarier har pekat på i många år.

Extremväder har alltid förekommit. De orsakas inte av klimatförändringen men det som händer när jorden värms upp är att orkaner, bränder och skyfall

förstärks – de kommer oftare och blir allt häftigare.
Kalifornien, Oregon och flera andra stater, som har satt värmerekord i flera omgångar och sedan flera veckor har rekordstora skogsbränder, upplever vad som kan bli regel snarare än undantag i en framtida allt varmare värld.
Enligt forskare gör klimatförändringen att risken för skogsbränder ökar. Den medför också att brandsäsongen blir längre på grund av högre temperaturer.
Det överensstämmer med utvecklingen i Kalifornien där sommardagarna i dag i genomsnitt är 1,8 grader varmare än under 1970-talet.
Under samma tid har den yta som brinner under hela sommarsäsongen ökat med 800 procent, enligt en studie som nyligen publicerades. Totalt för hela året brinner en fem gånger större yta. Enligt forskarna är högre temperaturer huvudorsaken till ökningen.
När temperaturen är högre än normalt ökar avdunstningen och gör att fukten dras ut ur växtlighet och marken. De torra växterna blir som tändved och om det

börjar brinna sprider sig elden snabbt över stora ytor och det är det som händer på flera håll nu i västra USA.
De enorma bränderna i Australien i vintras är en parallell. De föregicks av långvarig torka och började redan på senhösten, långt innan brandsäsongen som normalt startar i februari. Enligt en studie som gjordes i samband med dem visade att klimatförändringen hade gjort att risken för skogsbränder i landet hade ökat med 30 procent.
Och det kan bli värre än vad forskarna hittills har varnat för. I en intervju med CBS om de extremväder som har drabbat USA de senaste veckorna sa den välkände klimatforskaren och professorn Michael E Mann häromdagen:
”Ju mer vi lär oss finner vi att många av klimatförändringens effekter, inklusive den typen av extrema väderhändelser som inträffat den senaste tiden, händer oftare och med större kraft än våra modeller har visat.”
I Kalifornien startar brandsäsongen officiellt i oktober, så rekordbränderna som just nu pågår kanske bara är början.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Dagen förvandlades till en röd mardröm när röken drog in

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

De värsta skogsbränderna i modern tid förvandlade dagen till röd natt på den amerikanska västkusten.

– Det var en otroligt obehaglig känsla, säger DN-medarbetaren Anna Wallin i San Francisco.

Invånarna i San Francisco vaknade till en onsdagsmorgon som mest var som en skrämmande brandgul skymning. Röken från omfattande skogsbränder skingrade solens blå ljusvågor. Endast gult, rött och orange ljus släpptes igenom.

– Det blev en fruktansvärd dag, berättar Anna Wallin, mångårig DN-medarbetare, som för närvarande är bosatt i Mill Valley norr om San Francisco.

Hon berättar att familjen försökte åka och fika. Som vanligt under pandemin skulle de hålla till utomhus.
– Så där satt vi i mörkret, iförda våra masker. Man visste inte om man skulle skratta eller gråta.
Sammantaget rasar uppemot 100 bränder i skog och mark i delstaterna Kalifornien, Oregon och Washington. Kraftiga vindar och svår torka efter flera extrema värmeböljor har förvärrat situationen. De eldhärjade områdena är nu ännu större än under katastrofåret 2018.

För människor på den amerikanska västkusten är det som om mardrömmen återvänder. För många av invånarna i progressiva, miljömedvetna Kalifornien är kopplingen till klimatförändringarna uppenbar. Bilderna från den orangefärgade himlen blir en del av valdebatten i USA.
Men själva oron för bränderna går bortom partipolitiken.
– När vi flyttade hit så fick vi lära oss att vi måste ha väskor packade för nödsituationer, och att bilen ska vara fulltankad och vänd åt rätt håll. Det första som vår

granne gjorde var att visa hur vi skulle kunna ta hand om hennes katt, om hon inte var hemma och det började brinna. Det finns en beredskap hela tiden, även om bränderna inte är nära oss nu, säger Anna Wallin.
När vi talas vid på torsdagsmorgonen lokal tid har solen och dimman återvänt till San Francisco. Men de lokala medierna fylls av vittnesmål från människor som påverkats på djupet av åsynen av den brandgula skyn.
– Alla har blivit väldigt berörda, säger Anna Wallin.

– Jag hörde precis på radion en mamma som berättade hur hon fick försöka övertyga sina barn om att solen skulle komma tillbaka. Det här blir kanske extra hemskt för människor i Kalifornien, där man är van vid att solen skiner varje dag.

Karin Eriksson

Hundratals familjer fast utan mat och vatten utanför Moria

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

På ena sidan: ett nedbränt flyktingläger. På den andra: poliser med sköldar och hot om tårgas. Däremellan är hundratals små barn, kvinnor och män fast. Utan mat, utan toaletter och blöjor. Alabden al Asle är fyra år. I natt sov han på asfalten.

Alabden al Asle och hans familj vaknade av bruset från branden. Den lilla packning de släpat från Qamishli i Syrien, genom Turkiet och över Medelhavet, hann de aldrig få med från Moria. Alla bara sprang.

De kom hit, till en uttorkad olivlund med vasst gräs och högar av hästbajs på marken. Och de kommer inte längre. Under träden och längs den avspärrade

asfaltsvägen finns flera hundra barn.
Alabden al Asle och hans familj har sjunkit ihop på en filt. Fyraåringen försöker torka bort sin mammas tårar med en våtservett. Han försöker igen, med en kram. Det hjälper inte.
– Vi försökte söka skydd i en by eller stad, vi ville bara bort från branden, sätta oss i säkerhet. Men polisen stoppade oss med tårgas, barnen har fortfarande ont i sina ögon, säger Alabdens kusin, 16-åriga Tamadoar Albarho.
En bit bort från olivlunden har polis och militär ställt upp sig på rad. Det är stopp. Och i Moria, Europas största – numera utbrända flyktingläger – finns inget kvar.
Ingen har mat. Det finns inga toaletter, inga blöjor. Inga hjälporganisationer.
– Vi har inte ätit sedan i tisdags kväll. Vi hann inte få med oss någonting, och de låter oss inte gå och försöka köpa något att äta heller, säger Tamadoar Albarho.
Uppskattningsvis befann sig omkring 13 000 människor i och kring Moria när flyktinglägret började brinna, strax efter midnatt på onsdagen. Enligt

vittnen DN talat med ska branden ha startat på tre centrala platser ungefär samtidigt: sjukvårdskliniken, asylkontoret och på platsen där ett antal coronasmittade migranter isolerats.

Branden ska ha brutit ut i samband med ett upplopp och protester mot beslutet att isolera personer som testats positivt för covid-19, enligt volontärer. Men uppgifterna är obekräftade. Någon officiell brandorsak har inte kommunicerats.

Moria byggdes upp under flyktingkrisen 2015 och är känt för sina mycket svåra förhållanden, som DN rapporterat om vid flera tillfällen. Under åren har flera människor dödats och skadats under våldsamma sammandrabbningar och upplopp. Förra året lovade Greklands regering att det överbefolkade lägret skulle stängas och flyktingarna flyttas, i praktiken spärras in, på fastlandet. Men inget har hänt.

– Situationen i lägret har försämrats ännu mer i samband med pandemin. Även om det inte funnits smitta i lägret förrän förra veckan har de haft stora

begränsningar för hur de fått röra sig. Det har lett till ännu sämre levnadsförhållanden och ännu mer frustration, säger Sofie Kilander, volontär på Lesbos sedan 2017.

Familjerna i olivlunden söker skugga under träden på dagen. På natten, när barnen fryser, lägger de sig på asfalten som fortfarande är varm.

– Vi vet ingenting hur det ska bli, ingen kan ge oss några svar. Poliserna är elaka. Vi kan varken sova eller äta. Det känns som vi flytt ett krig och nu har vi kommit till ett annat. Jag trodde aldrig att Europa skulle behandla oss, behandla små barn, på det här sättet, säger Tamadoar Albarho.

En bit bort i olivlunden trängs flera afghanska familjer på en filt. Stämningen är vänlig, om än orolig. En äldre ensam kvinna från Syrien har fått plats på ett hörn. I ett annat sover en 1,5-årig flicka tungt. I mitten en jollrade fyramånadersbebis. Hans mamma visar upp den sista burken mjölkersättning. Den är halvtom. Två blöjor är det enda de har kvar under barnvagnen.

– Vi vet inte vad vi ska ta oss till. Jag är rädd att barnen kommer att

dö om ingen hjälper oss snart, säger mamman Sidiqa Mohammadi.
Vid 13-tiden, när en grupp frivilliga tar sig in i olivlunden bakvägen och delar ut vatten och ett hundratal matportioner blir stämningen plötsligt desperat. Kravallpoliserna gör sig redo med tårgas och sköldar. Människor försöker ställa sig i kö. Men allt urartar.
– Vi är inte djur! Låt oss gå till Lidl och handla, skriker en afghansk man.
– I Moria har man aldrig behövt slåss för vatten, men situationen är verkligen desperat. Nu drog man vattenflaskor ur barns händer till och med. De flesta fick varken mat eller vatten, säger Sofie Kilander.
Ett par hundra meter från kravallpolisens avspärrningar, i byn Panagiouda, står uteserveringarna halvtomma.
Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Michael Winiarski: Rädslan ökar för att Navalnyj ska peka ut de skyldiga

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Nyheten lät glädjande för alla som har oroat sig för den Putin-kritiske ryske politikern Aleksej Navalnyj: Han ska praktiskt taget helt ha återhämtat sig från den svåra förgiftning han drabbades av i Sibirien i augusti och kan nu tala.

Problemet är att uppgifterna kanske inte är helt tillförlitliga.

analys. DN:s utrikeskommentator

Det är flera medier, däribland webbportalen The Insider, tidskriften Der Spiegel och den undersökande nyhetssajten Bellingcat, som har kommit med nya uppgifter: Navalnyj ska enligt anonyma källor vara nästan helt återställd sedan han legat i koma på ett sjukhus i Berlin efter att han hastigt insjuknade och förlorade medvetandet under en flygning från Tomsk till Moskva den 20 augusti.

I tisdags väcktes Navalnyj upp från den inducerade koman och respiratorn kopplades ur. Samtidigt skärptes säkerhetsskyddet kring Navalnyj, sedan han visat tecken på att börja minnas vad som hände innan han förlorade medvetandet på planet. Detta på grund av farhågor för ett nytt mordförsök på den 44-årige oppositionspolitikern. Risken för de som stod bakom mordförsöket är att Navalnyj kan peka ut misstänkta gärningsmän.
Hotet är reellt. Spåren efter hur andra som uppfattas som Kremls fiender har behandlats förskräcker: Journalisten Anna Politikovskaja bjöds på förgiftat te på en flygning från Moskva till Norra Kaukasus i september 2014, men överlevde. Två år senare sköts hon till döds utanför sin bostad.
Navalyjs talesperson Kira Jarmysj försökte tona ned de nya uppgifterna: ”Angående det senaste materialet kring Aleksej; att han är vid medvetande och reagerar på dem runt honom rapporterade vi om redan i måndags, men allmänt sett är artikeln mycket överdriven och

innehöll många faktafel”, skrev hon på Twitter.

Historien om Navalnyjs förgiftning och återhämtning har av olika skäl – desinformation och hemlighetsmakeri – varit svår att få grepp om.

Det tycks i varje fall inte råda större tvivel om att Navalnyj är på bättringsvägen. Och att han så småningom själv kommer att kunna bidra till klarhet i vad som hände honom på flygplatsen i Omsk.

De ryska läkarna på det sibiriska sjukhus som först behandlade Navalnyj misstänkte omedelbart förgiftning, men därefter hävdade de att man inte funnit något som tydde på att han hade förgiftats.

Efter några dygn av internationella påtryckningar tillät Ryssland att han fick evakueras till sjukhuset Charité i Berlin. Där kunde läkarlaget relativt snabbt slå fast att de funnit spår av novitjok hos Navalnyj. Det handlade alltså om samma kemiska stridsmedel som agenter från den ryska militära säkerhetstjänsten GRU använde för att förgifta den före detta spionen Sergej Skripal i Salisbury,

Storbritannien, för drygt två år sedan.
Enligt uppgifter i den tyska tidskriften Die Zeit var det en modifierad, mer avancerad och dödlig version av novitjok, som Navalnyj förgiftades med genom att det lades i hans te eller på tekoppen.
Den nya modifikationen av novitjok ska verka långsammare än några tidigare kända varianter.
Spår efter giftet hittades på Navalnyjs händer och i hans blod – och på en vattenflaska som han drack ur på flygplanet.

Die Zeit skriver, med hänvisning till tyska säkerhetsexperter, att denna operation, med ett så dödligt och komplext gift bara kan genomföras av en underrättelsetjänst, och tillägger: ”Att bereda ett sådant gift förutsätter ett special-laboratorium, som inte är tillgängligt för vanliga kriminella.”
Tanken hos gärningsmännen var, enligt Die Zeit, att Navalnyj skulle ha avlidit ombord på planet, under den nära fem timmar långa flygningen från Tomsk till Moskva.

Att han ändå överlevde berodde på en serie lyckliga omständigheter: att piloten snabbt beslöt sig för att nödlanda i Omsk och att läkarna redan på flygplatsen och i ambulansen på väg till sjukhuset gav Navalnyj sprutor med motmedlet atropin. Det är samma ämne som Navalnyj har behandlats med på Charité i Berlin.

Michael Winiarski

Miljöutskott vill se 60 procent mindre utsläpp

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

EU. År 2050 ska EU vara klimatneutralt. Dessförinnan siktas på minst 60 procents minskade utsläpp till år 2030

om EU-parlamentets miljöutskott får råda.

Utskottets omröstning på torsdagen kommer att spela tung roll för var den nya målsättningen för 2030 till sist landar.

Enligt ordföranden Pascal Canfin har en majoritet valt att ställa sig bakom 60 procent som målsiffra, jämfört med 1990 års nivåer.

”Aldrig förr har ett så ambitiöst mål slagits fast. Vi drar med oss världen mot högre höjder”, skriver Canfin på Twitter.

– Om vi enas om 60 procent så är vi inte så långt ifrån var vi borde hamna, sade svenska EU-parlamentsledamoten Jytte Guteland (S) till EU Observer.

Vad resultatet till sist blir avgörs sedan även medlemsländerna beslutat sig om sin linje, preliminärt i slutet av oktober.

TT

Britterna väljer strid med EU om brexitlag

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

EU-kommissionen kräver att Storbritannien drar tillbaka ett lagförslag som kringgår utträdesavtalet.

Londons svar är kort: nej.

En ny sammandrabbning om brexit växte i styrka på torsdagen. I irriterat ordalag hotade EU med juridiska åtgärder om den brittiska regeringen inte ändrade sig. Sent på torsdagen valde London att mana till strid om lagförslaget som lades fram i onsdags, i avsikt att skapa ”ett juridiskt säkerhetsnät” kring situationen i Nordirland och den interna handeln i Storbritannien. ”Storbritannien har allvarligt skadat förtroendet mellan EU och Storbritannien. Det är nu upp till den brittiska regeringen att återskapa det förtroendet”, heter det i EU-kommissionens uttalande.

TT

Storbrand i Beiruts hamn

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Libanon. En kraftig brand härjade under torsdagen i den hamn i Beirut som för en månad sedan ödelades i en enorm explosion. En lagerbyggnad där Internationella rödakorskommittén (ICRC) förvarar tusentals matpaket eldhärjades – något som kan få stora konsekvenser för organisationens hjälparbete.

– Skadornas omfattning återstår att se, men våra humanitära operationer riskerar att bli allvarligt störda, sade ICRC:s regionale ansvarige Fabrizio Carboni på torsdagen.

Vad som orsakade branden i Libanons huvudstad var i går kväll oklart, men klart är att den väcker minnen från explosionen för en - månad sedan där 190 personer miste livet och över 6 000 skadades.

TT-AFP-Reuters

Aung San Suu Kyi petas från nätverk

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

EU. Burmesiska Aung San Suu Kyi stängs tills vidare av från EU-parlamentets nätverk för tidigare Sacharov-pristagare.
Torsdagens beslut från talmanskonferensen sker ”som svar på hennes oförmåga att agera och hennes accepterande av de pågående brotten mot rohingyer i Myanmar”, meddelas från parlamentet.
Som hyllad demokratiaktivist prisades Aung San Suu Kyi med Sacharov-priset för tankefrihet år 1990. På senare år har hon dock kraftigt ifrågasatts på grund av sin nuvarande roll i landets statsledning.
TT

Över 900 000 coviddödsfall

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Coronaviruset. Över 900 000 dödsfall kopplas till coronapandemin världen över, enligt sammanställningar av nyhetsbyråerna AFP och Reuters. Värst drabbat är Latinamerika och Karibien där mer än 300300 människor mist livet, följt av Europa med nära 220000 dödsfall.

TT-AFP-Reuters

Ny prognos från ECB tror på mindre bnp-ras i år

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Europeiska centralbanken (ECB) lämnar styrräntan och bankens insättningsränta oförändrad och justerar inte heller i sitt program för stödköp, enligt ett räntebesked.

Samtidigt ser bankens ekonomer ett något mindre bnp-ras i år än vad man tidigare befarat.

Eurozonens bnp beräknas enligt en färsk prognos från ECB:s ekonomer falla med 8 procent i år. I juni låg prognosen på minus 8,7 procent.

Samtidigt justeras tillväxten 2021 till 5 procent i prognosen, ned från 5,2 procent i juni. Även 2022 års bnp-prognos justeras ned något, till 3,2 procent mot tidigare 3,3 procent.

Långräntorna i eurozonen steg något efter räntebeskedet, där direktionen bekräftar att man är redo att använda alla sina verktyg för att säkra att inflationen rör sig upp mot inflationsmålet.

För 2020 räknar ECB:s ekonomer nu med en inflation i snitt på 0,3 procent, vilket väntas öka till 1 procent 2021 och 1,3 procent 2022.

Inflationsmålet ligger strax under 2 procent.

– Inkommande data sedan vårt senaste penningpolitiska möte tyder på en stark återhämtning på bred front, i linje med våra tidigare förväntningar, säger ECB-

chefen Christine Lagarde på en presskonferens efter beskedet.
Men i tjänstesektorn har de återhämtningen bromsat in, tillägger hon. Och den samlade bilden är enligt ECB-chefen att aktivitetsnivån i eurozonen är väsentligt lägre än före covid-19-pandemin och att det råder stor osäkerhet om styrkan i återhämtningen.
Eurozonens samlade bnp föll 12 procent under andra kvartalet.
Inflationen är negativ och en allt starkare euro på valutamarknaden bidrar till att bromsa återhämtningen.
ECB väntas komma med mer stimulanser i ett senare skede.
Många bedömare tror att de sparar på krutet till decembermötet.
– I det nuvarande läget av förhöjd osäkerhet kommer direktionen noga utvärdera inkommande data, inklusive utvecklingen för växelkursen och dess påverkan på inflationsutsikterna, säger Lagarde.
TT Reuters

Björn Wiman: Därför är det natt klockan tolv på dagen i San Francisco

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Några kallade det en nukleär vinter.”
Det är The New York Times som rapporterar från San Francisco. De till synes ofattbara fotografierna från en av världens mest ikoniska städer finns överallt: brandgula bilder av en dag som aldrig blir dag. Klockan elva på förmiddagen i det eviga solskenets stad väntar invånarna förgäves på dagsljus. Bilar kör runt med tända strålkastare, skyskrapor står upplysta som i mörker. Natt klockan tolv på dagen.
Det är bränderna i Sierra Nevada som har skapat sitt eget väder, säger en meteorolog till tidningen. Elden och röken har skapat ett väldigt block av is och aska högt uppe i atmosfären; utan

bränderna skulle det vara en vanlig klar dag med blå himmel. ”Himlen har nu samma färg som Trumps hud, vilket bekräftar vad vi alltid misstänkt: att han är en av domedagens föregångare”, skriver James Henn, en av grundarna till den respekterade klimatorganisationen 350.org, skämtsamt på Twitter.

Det är inte Donald Trump som har tänt bränderna. Men vem har gjort det? Med inte ett ord nämner New York Times artikel bakgrunden till de skogsbränder som nu rasar i området, de största som delstaten har upplevt. Inte med ett ord informerar tidningen om att det som händer är en provkarta på hur människans utsläpp av växthusgaser redan drabbar också de rikaste delarna av världen.

Den globala temperaturhöjningen är, som DN:s Jannike Kihlberg nyligen konstaterade, inte den direkta orsaken till extremvädren och naturkatastroferna, men den förstärker otvivelaktigt deras effekter. I dag sätts temperaturrekord oftare än tidigare och värmeböljorna är både fler och mer intensiva. Jämfört med det tidiga 1970-talet

har sommartemperaturen ökat med 1,8 grader i norra Kalifornien, vilket bland annat lett till ökad avdunstning och torrare jordar och växtlighet som ger förutsättningar för fler skogsbränder. Och bränderna har blivit fler utanför den ordinarie brandsäsongen.

Kommer ovanstående som en nyhet? I så fall är det ingen tillfällighet. New York Times artikel är bara ett exempel på att många medier fram till i dag har misslyckats med att förklara sambanden mellan den globala upphettningen och det extremväder som är på väg att förvandlas till det nya normala. I allt från tv:s väderleksrapporter till den dagliga nyhetsrapporteringen presenteras monsterstormar, rekordbränder och katastrofala översvämningar som om de vore slumpmässiga väderhändelser och inte del av det större mönster som forskningen sedan länge förutsett. Dag efter dag tar vi del av nyheter som visar att klimatkrisen är här, utan att klimatkrisen nämns med ett ord. Detta är givetvis ett problem för klimatfrågan men kanske ännu mer för medierna själva. De flesta

människor känner i dag stark oro för klimatkrisen och dess konsekvenser. Om medierna förtiger det allt mer uppenbara i sin dagliga rapportering kommer förtroendet för journalistiken att sjunka.

Medierna bär inte ensamma skulden för människans utsläpp av växthusgaser men har likväl ett enormt ansvar. Ansvaret består i att i text efter text, inslag efter inslag, berätta om världen på ett så sanningsenligt sätt som möjligt, vilket i detta fall innebär att visa att en kris är en kris – och upplysa om dess verkliga orsaker. Ingen annan aktör har möjlighet att på den korta tid som finns kvar innan koldioxidbudgeten är slut informera mänskligheten om hur dess verklighet ser ut.

På ett webbseminarium nyligen liknade Johan Rockström, chef för Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin, situationen vid hur samhället hanterade coronapandemin, där myndigheter och medier i praktisk handling signalerade lägets allvar genom de dagliga presskonferenserna och rapporterna från dem. Vad gäller klimatkrisen, som i allvar och

omfattning går djupare än så, bevakas inga dagliga presskonferenser, eftersom det inte utlyses några. I stället betraktar vi de overkliga bilderna av den nya verkligheten och återgår till business as usual.
I dag behövs varken vetenskaplig expertis eller särskilda mätinstrument för att få syn på klimatförändringen. För invånarna i San Francisco räcker det att titta ut genom fönstret. Vad de ser är inte någon ”nukleär vinter”. Det är klimatförändringar. Vad vi alla behöver är inte slappa metaforer, utan faktabaserad journalistik.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Till Svetlana Aleksijevitj. Alla modiga kvinnor i Belarus kommer att segra, skriver Lev Rubinstein

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Kära Svetlana!
Jag vill också, som så många andra, svara på er oroade och bittra uppmaning till den ryska ”intelligentian” som tiger så försagt.

Jag sätter ordet inom citationstecken eftersom det allt mer förlorar i betydelse, förlorar sina instrumentella möjligheter. Ordet används alltför brett, alltför motsägelsefullt, och det approprieras alltför fräckt av alla möjliga slags bedragare och uslingar, som hävdar sin exklusiva rätt att tala och agera inte bara för ”den ryska intelligentian”, utan rentav för ”det ryska folket”.
På våra breddgrader föredrar man nuförtiden det absolut värdelösa ordet ”patriotism”.
Ja, apropå patriotism.

Dessa dagar kan vi på ert lands gator och torg iaktta ett storslaget, tragiskt, oändligt trollbindande skådespel. Vi ser ett folk – och inte en befolkning, vilket vi tyvärr ser här hemma.
Vi ser ett folk som ett fritt förbund av kvinnor och män i alla åldrar, välutbildade, kulturellt orienterade och ambitiösa, förenade i den gemensamma strävan efter sanning, efter rättvisa, efter modernitet. Och plötsligt har denna förenade kraft övervunnit alla olikheter och motsättningar.

Och det mest frapperande i alltihop är hur oräddheten och envisheten går hand i hand med en grundläggande, självmotiverad icke-våldsprincip.
Vi ser inte människor som ”strävar efter frihet”, utan REDAN FRIA människor som med sitt enastående sociala och estetiska agerande återupprättar – åtminstone i mina ögon – ordet ”patriotism”. Om patriotism i våra dagar är principiellt möjlig i ordets positiva betydelse, då är det exakt så här den ser ut.
Kära Svetlana. Jag vet att ni de senaste dagarna har fått och

fortsätter att få många meddelanden liknande mitt eget. Och det tilltalar mig mycket att det är privata och personliga uttalanden, och inte ”upprop av en grupp medborgare”. Kollektiva upprop behövs också, de är också nyttiga. Och de förekommer titt som tätt, jag har själv skrivit under ett och annat.
Men, det upprepar jag, här hos oss finns ingen ”intelligentia” och inget ”folk”, här finns bara enskilda människor som förmår ge uttryck för olika former av solidaritet och medkänsla, människor som behärskar ett meningsfullt språk som tjänar till dialog med andra.
Ibland älskar jag att citera ett stycke ur ett brev av Anton Tjechov, en formulering som jag fullständigt instämmer med. Här är det:
”Jag tror på de enskilda människorna, jag ser räddningen i de enskilda personligheterna som finns utströdda här och var över Ryssland – om så intellektuella eller bönder är de en kraft, trots att de är så få.” Så är det! Och ja, de är få!
En av era böcker heter ”Kriget har inget kvinnligt ansikte”.

I dessa dagar utgör både ni själv, med er höga moraliska hållning, och de belarusiska protesternas naturgivna kvinnliga ledare, däribland er namne, som enligt det stulna valresultatet blev landets president, och den underbart tappra Masja Kalesnikava, och de hundratals och tusentals fantastiska, omöjligt vackra, fria och, trots allt som skett, godmodiga kvinnor och flickor, som man kan se på i evigheter, ett vittnesmål om att kriget kanske inte har något kvinnligt ansikte, men i gengäld är frihetens, värdighetens, den kreativa glädjens och den beslutsamma omtankens ansikte just kvinnligt.

Efter den första eller andra dagen av de månghövdade demonstrationerna i Minsk och andra belarusiska städer skrev jag om mina första intryck på min Facebooksida:

”Belarus: en horisontal kvinnorevolution. Måtte den lyckas!”

Ni kommer att lyckas, det är jag övertygad om. Ni kommer att segra, er glädje kommer att segra. Kanske inte i dag och kanske inte

ens i morgon, men till slut, utan tvekan.
Kära Svetlana! Om mitt meddelande kommer fram, mottag då mina ord av solidaritet och beundran – både för er personligen och för ert häpnadsväckande och oändligt inspirerande folk.
Jag önskar er god hälsa, tålamod och säkerhet. Var rädd om er själv.
Jag upprepar, detta är inte ett meddelande från ”intelligentian”, utan från mig personligen, och det förefaller mig betydligt viktigare.

Den ryske författaren Lev Rubinsteins senaste bok på svenska är ”Ryska dagsedlar” (Ersatz, 2015).
Lev Rubinstein

”De försöker till varje pris få Aleksijevitj att lämna landet”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Författaren Svetlana Aleksijevitj skyddades på onsdagen av europeiska diplomater i bostaden i Minsk. Men oron är fortfarande stor för hur den belarusiska regimen kan komma att agera de närmaste dagarna.

– Myndigheterna ger inte upp förföljelserna, säger översättaren Kajsa Öberg Lindsten.

Översättaren var på torsdagsmorgonen ånyo i kontakt med Svetlana Aleksijevitj som befinner sig i bostaden i Minsk, Belarus. Det var där som hon efter att ha larmat vänner och utländska myndigheter på onsdagen skyddades av diplomater från flera europeiska länder, däribland Sverige.

– Hon hade en god vän som hade övernattat för att göra det lite tryggare. Men myndigheterna ger inte upp förföljelserna, säger Kajsa Öberg Lindsten och fortsätter:

– Hon är en oerhört heroisk person. Hon har inte jättegod hälsa och det här är ganska påfrestande. Hon mådde inte helt bra nu på morgonen och sade att det inte går att känna sig trygg.

Kajsa Öberg Lindsten säger också att författaren räknar med att hennes telefon ständigt avlyssnas av belarusiska myndigheter.

Svetlana Aleksijevitj är efter att andra ledamöter blivit bortförda eller lämnat landet den enda kvarvarande medlemmen i samordningsrådet som bildats av oppositionen i Belarus. Oron för hennes säkerhet har ökat efter ingripanden mot politikerna Maria Kalesnikava och Maxim Tsnak.

– Jag berättade för henne att alla hade reagerat och att medierna rapporterat om händelserna. Vi måste alla fortsätta hålla uppsikt. Hon är nu den enda av dem i rådet som är kvar i någorlunda

frihet, säger Kajsa Öberg Lindsten.
Sveriges utrikesminister Ann Linde (S) sa på onsdagen till DN att Sverige kommer att fortsätta att agera för att skydda Aleksijevitj ”så länge som det krävs”. Författaren själv upprepade vid en improviserad presskonferens utanför sin lägenhetsdörr att hon inte tänker lämna landet.
– Hon pratar inte bara om sig själv, det är inte hennes sätt att vara på. Men som hon också sa till journalisterna i går – hon vill inte lämna landet. Hon är en dem som genom sina böcker har gett folket i Belarus en sannare historia om dem själva, som de annars blivit bestulna på, säger Kajsa Öberg Lindsten.
Svetlana Aleksijevitj har nära band till Sverige, inte minst sedan hon tilldelats Nobelpriset i litteratur för fem år sedan.
Dokumentärfilmaren Staffan Julén, som gjort en film om henne och som hon haft nära kontakt med, berättar för DN att författaren tydligt är orolig för sin egen säkerhet.
– Det brukar hon inte uttrycka. Hon brukar inte vara orolig för sin

säkerhet men det är annorlunda den här gången. Men läget har ju skärpts sedan alla andra medlemmar är gripna eller bortförda, så vitt jag har förstått, säger Staffan Julén.

38-åriga Maria Kalesnikava har blivit en frontfigur för frihetskampen i Belarus. Som DN rapporterat har hon blivit inspärrad i KGB:s rannsakningshäkte i Minsk, sedan hon vägrat att bli deporterad från landet.

– Maria Kalesnikava vägrar lämna, så jag kan tänka mig att de gör henne till huvudansvarig i den brottsutredning som pågår. De ville bli av med henne, men eftersom de inte kunde bli av med henne så finns det en risk för att de trycker till henne rätt hårt nu, säger Staffan Julén och tillägger:

– Med Svetlana så är det så att de till varje pris vill få ut henne ur landet men det kommer inte att vara så lätt. Svenska ambassaden agerade väldigt snabbt i går, det var förmodligen de som fick med sig de andra länderna.

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se
Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Ledare: Papporna vägrade att falla offer för hatet

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Anna Trenning-Himmelsbachs reportage i DN Lördag handlar om försoning.
I november 2015 angrep den islamistiske terroristen Samy Amimour och två andra män klubben Bataclan i Paris. 89 personer dödades bara där, samma kväll och natt skedde flera andra terrordåd i Paris.

Ett av offren på Bataclan hette Lola och var 28 år. Enligt terrorismens logik förtjänade hon att dö för att, tja, varför? Hon var bördig i fel kultur och fel land, tillhörde fel religion, hade fel livshållning eller råkade bara finnas på just de kvadratmeter som terroristen utsett till mordplats för att få just sin vilja fram.
Ingen kunde ha klandrat Lolas pappa Georges Salines om han tillbringat återstoden av sina dagar i ett bittert hat mot Samy Amimour och allt han rört vid och stått för. Men han valde en annan

väg. Reportaget skildrar hur han i stället inlett en ”oväntad vänskap” med Azdyne Amimour, pappa till Samy som dog under sitt terrordåd.
Georges Salines ville förstå vad som drev dotterns mördare och andra som han. Och han ville ”visa att det går att riva de murar av misstänksamhet och hat som splittrar våra samhällen”.
För den som är van vid den dagspolitiska debattens extremt hårda ord om vedergällning, straff och kulturkamp är läsningen av de båda männens ord som att kliva ner i en frisk källa.

”Jag var rädd för konsekvenserna för det franska samhället. Att hatet skulle öka. Jag ville inte att folk skulle ge sig på oskyldiga muslimer”, säger Georges Salines.
Azdyne Amimour å sin sida berättar att han ”håller på att ätas upp av skuldkänslor, han skäms så oerhört”.
Att försoningen dem emellan är möjlig är ett svindlande faktum som är väl värt att bära med sig.
För det finns många som Samy Amimour. Han är slående typisk för en viss sorts unga män som växer upp i dagens Västeuropa. Född här av invandrade föräldrar

som inte alls behöver vara särskilt religiösa, vilsen mellan två kulturer, med en trasig eller bräcklig papparelation, vrede mot det samhälle som erbjöd föräldrarna en fristad, dragen till något destruktivt: brott, religiös fanatism eller bådadera.
Dessutom: kriget i Syrien som ytterligare radikaliserar och dessutom utbildar i våld och grymhet.
Man behöver inte hitta ursäkter för terrorism eller annan grov kriminalitet. I Lasse Wierups DN-intervju från i fredags framträdde ”Kerim” som vuxit upp i en kriminell klan i Stockholm: ”Det kommer till en viss gräns och då tänker man: ’okej, jag har inga andra val, samhället ger inte mig vad jag vill ha’, förstår du?”
Den attityden, underblåst av vissa vänsterpolitiker och förortsaktivister, kan förklara en hel del av dagens kriminalitet.
Men nu är ju samhällets uppgift inte att ge alla vad de vill ha, oavsett om det skulle vara pengar, status, privilegier eller frihet att förtrycka andra.
Samhället ska ge goda möjligheter för alla att skapa sin egen lycka.
Och det ska stå bergfast mot såväl

gatu- och gängbrottslighet som terrorism.
Men något annat måste också till. Nationalencyklopedien definierar försoning som ”återställande av fred och god gemenskap mellan två söndrade parter”. I judendomen är försoningsdagen, jom kippur, en av de viktigaste helgerna.
Man kan inte begära att alla människor har George Salines och Azdyne Amimours förmåga att sträcka ut handen mot varandra över bråddjupet. Men om den förmågan helt skulle försvinna, dränkas i internets hatkörer, vore det ett värre hot mot vår överlevnad än såväl terror som gäng.

DN 12/9 2020

”Vi har inget kvar att förlora – vi måste bara överleva”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

De färgglada tälten är borta, brända. Det som var baracker har kollapsat, spillrorna är täckta av sot. Som ruiner av Europas flyktingpolitik. Längs vägarna på Lesbos nattas tusentals barn under bar himmel.

– Allt är borta, säger Bahar Nazari, nio år.

Röken sticker i ögonen. Sotade stigar leder bort från en liten landsväg, upp på utbrända kullar och in i vad som har kallats ”EU:s skamfläck”, flyktinglägret Moria på den grekiska ön Lesbos.

Vid ingången står en utbränd barnvagn. Delar av en liten sparkdräkt från en svensk klädkedja ligger på marken. En bit bort: skelettet av en barncykel.

Det är omöjligt att avgöra vilken färg den hade i tisdags.

Alla spår av liv är utraderade. Och det gick fort.

Branden i Moria, som tros ha startat någon gång efter midnatt natten mot onsdagen, tog fart från tre viktiga platser i lägret: asylkontoret på huvudgatan, en centralt placerad vårdklinik och vid ett avgränsat område där coronasmittade skulle isoleras.

Enligt vittnesmål på platsen var stämningen kring de som testats positivt för covid-19 upptrissad och orolig under tisdagskvällen. Men några officiella uppgifter om brandorsaken finns ännu inte.

Under våren har coronapandemin förvärrat en redan svår situation i Moria. Migranternas rörelsefrihet har begränsats kraftigt och barnens undervisning har i många fall satts på paus. Flera aktiviteter har ställts in.

Men ingen DN talar med har haft möjlighet att hålla avstånd till andra eller har haft tillgång till bättre hygien. Flera hundra personer har samsats om varje toalett och dusch. Ändå kom de första rapporterna om bekräftade fall av corona först förra veckan.

För fem år sedan, under flyktingkrisen 2015, byggdes

Moria upp som ett tillfälligt skydd för drygt 3 000 personer. Gränsen för var lägret börjar och slutar har flyttats så gott som dagligen. Vid tidpunkten för branden uppskattas omkring 13 000 flyktingar och migranter ha befunnit sig i och kring området. Videoklipp som sprids på nätet visar hur lågorna snabbt rusar fram genom det torra gräset, från träd till träd, barack till barack. Filtar och madrasser ger den nytt bränsle.

Inne i Moria, längs det som var huvudgatan, låg frisörer och små butiker som sålde vatten och frukt.

Nu är de tomma, tömda. Kvar på marken syns bara några smälta vattenflaskor, kol och aska. I en barack hittar vi tre decimeterstora förkolnade råttkadaver.

Det är svårt att förstå att alla 13 000 människor överlevde.

Två dagar efter branden cirkulerar brandflygen fortfarande över Moria. Då och då släpper de vattenbomber över nya eldsvådor som tar fart.

En afghansk man som inte vill säga vad han heter är den enda som rör sig i lägrets centrala

delar. Han har letat upp en trasig vattenledning och duschar i de iskalla starka strålarna. Han vill inte vara med på bild. Vet att han egentligen inte får vara här.
Men vem kan motstå en lång kall dusch efter månader av värme och smuts?
Han har en liten bit tvål kvar när en polis till slut upptäcker honom. Hon kontrollerar hans id och håller honom så länge att han hinner bli blek av oro.
– Du måste gå. Det här är inte en säker plats, säger polisen sedan.
○ ○ ○
– Vet du vad man kan göra när man är hungrig och inte har nån mat?
Bahar sätter händerna i sidorna på sin knallrosa tröja och böjer ryggen framåt.
– Så här! Då gör det lite mindre ont.
Men magen låter ändå, säger hon och försöker skratta lite.
Bahar Nazari är nio år och kan räkna till sexton på engelska. Hon fortsätter med ord hon lärt sig i Moria: *dog, car, banana, apple, water*. Hon saknar undervisningen. Saknar lägret.

– Allt är borta. Boooom, säger hon. Hennes storebror tolkar från farsi till engelska.
Bahar Nazari har tre systrar och tre bröder, den yngsta är 2,5 år. Familjen har under ett års tid flytt från Afghanistan, till Iran, vidare till Turkiet, över Medelhavet till Grekland. Och in i Moria.
Hon minns nästan ingen annan tillvaro än att hela tiden vara på väg. Men i Moria hade familjen stannat i elva månader.
Nu är de fast på gatan.
Bakom dem ligger det utbrända Moria, framför dem står en lång rad kravallpoliser med tårgas och sköldar. De får inte lämna, ens för att köpa vatten eller mat.
Familjen får veta att en lokal hjälporganisation delar ut mat-lådor, persikor och vatten vid Lidl, någon kilometer bort. Det hjälps inte.
De vet hur tårgas känns.
Bahar Nazari är ett av alla hundratals barn som springer fram och tillbaka på gatan. Här finns allt från nyfödda spädbarn till tonåringar, de flesta ser ut att vara under sju år. Många tycks finna sig i situationen. De spelar fotboll eller kula, gör blom-buketter av torkat gräs. Andra är

bara stilla. Ihopsjunkna. Hungriga. Flera mammor berättar att de frågat polisen om mjölkersättning till sina bebisar. De har gått därifrån utan att få svar.

– Jag försöker amma, men jag har nästan ingen mjölk, säger Sidiqa Mohammadi, mamma till en fyra-månadersbebis.

Utkanterna av den intilliggande olivlunden blir allas toalett. Ju längre tiden går desto mer outhärdlig blir stanken.

Ingen har toalettpapper. Alla har behov.

Vid ett par tillfällen under dagen får lokala volontärer hjälp att ta sig förbi avspärrningarna och kan dela ut ett par hundra matlådor och vatten.

Att få till en kö med föräldrar som inte gett sina barn mat på flera dagar är svårt.

Det blir slagsmål direkt.

Åsa Widell, generalsekreterare på Sverige för UNHCR (FN:s flyktingkommissariat), kallar situationen på Lesbos för ett katastrofläge.

Organisationen har inlett leveranserna av totalt 2 000 tält,

filtar och matlagningskit som ska räcka till 12 000 personer.
– Ingen ska behöva sova utomhus.
UNHCR har mobiliserat stora krafter för att bistå i katastrofen, men arbetet leds av Grekland, säger hon.
○ ○ ○
Vad innebär branden i Moria för människorna här?
Alla vi frågar svarar med en undran:
– Vet du? Vad säger EU?
Hittills har 407 ensamkommande ungdomar evakuerats till fastlandet och Aten. Enligt nyhetsbyrån AFP har tio medlemsländer gått med på att ta emot dem.
Men vad som händer med alla andra är det ingen som har ett rakt svar på.
Uppgifter som cirkulerar på Lesbos talar om att flytta de drygt 12 000 flyktingar som är kvar till två militäranläggningar. Det spekuleras också om färjor som skulle kunna fyllas och lägga till utanför Lesbos. Trots att uppgifterna är obekräftade har de utlöst protester bland lokalbefolkningen.

De senaste dagarna har aggressiva lokalbor blockerat flera vägar från Moria till huvudstaden Mytilini och andra städer.
På torsdagskvällen ställer de upp som en andra mur, bakom kravallpoliserna som bevakar området där flyktingarna befinner sig.
Stämningen är hotfull. När några volontärer försöker ta sig till den intilliggande byn stoppas de och jagas tillbaka.
– Jävla horor! skriker en bastant flintskallig man och kastar vägkoner mot deras huvuden.
Inte heller DN får passera.
En äldre dam med kort rödfärgat hår ryar om att hon är utsänd av polisen för att skydda Lesbos. Mot vad säger hon inte.
De kräver att få se våra pass.
Tvingar oss att backa.
Den som ber polisen om hjälp för att ta sig förbi får en axelryckning tillbaka.
– Inte vårt problem, säger en polis.
Under fredagen har flera vägar och stora områden kring flyktingarna från Moria spärrats av. Stämningen är spänd. Det ryktas om både kravallpolis och fascister från fastlandet.

Men flyktingarna bakom polisens sköldar är mer rädda för bristen på mat och vatten.
– Vi har förlorat det lilla vi ägde, vi sitter här bland hästbajs och har inget tak över huvudet. Vi har nästan inget kvar att förlora, vi måste bara överleva, säger mamman till fyramånadersbebisen, Sidiqa Mohammadi.

○ ○ ○

Det är stökigt på gatan och under träden i olivlunden.
Temperaturen sjunker snabbt när solen försvinner. De familjer som inte vågar sova i det torra gräset, av rädsla för nya bränder, söker sig till asfalten som håller värmen några timmar till.
Några berusade män härjar runt mellan barnfamiljernas filtar. De vill ha cigaretter, tändare och vatten.
Bahar Nazaris småsyskon sover redan, tätt ihop under en handduk. De ligger med ansiktet rakt upp mot himlen, tillsynes oberörda av männens höga röster.
Snart ska Bahar Nazari också lägga sig. Hon har ingen filt, men en tunn dunjacka.

På asfalten längs Lesbos gator
försöker tusentals barn somna.
Som om det vore 2015 igen.
Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se

Ingmar Nevéus: Avskräckningen blir kvar trots att Moria är borta

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Branden i Moria sätter fingret på Europas och Greklands oförmåga att hantera flyktingströmmarna från andra världsdelar.
Att skapa bättre förhållanden för dem som nu sover på marken på Lesbos skulle ses som en ”belöning” för branden.

Därför kommer deras tillvaro nu troligen att bli ännu svårare.
Moria var den yttersta försvarslinjen i ”fästning Europa” – i praktiken ett avskräckande exempel för den som till äventyrs tänkte försöka hitta en framtid i EU.
Bakgrunden är att Grekland inte kunde hantera flyktingströmmen från Mellanöstern, Afrika och Afghanistan som kom sjövägen till Lesbos och andra öar från Turkiet 2015.
Inte heller resten av EU kunde handskas med det faktum att hundratusentals desperata människor söker sig hit. Flyktingvågen fick regeringar på fall och bidrog till högerpopulismens uppgång.
Försöken att fördela asylsökande bland medlemsländerna stupade när centraleuropeiska länder sa blankt nej.
Bara under de år efter 2016 då Turkiet fick betalt av EU för att stoppa flyktingströmmen minskade den. Men den överenskommelsen anser sig den turkiske presidenten Erdogan inte längre vara bunden av.
Hur ska man i detta läge lätta på trycket för de länder i Sydeuropa som är migranternas första stopp?

Man kan stoppa gummibåtar ute till havs och lämna dem vind för våg utan motor – vilket strider mot internationell rätt men som både Grekland och Malta rapporteras ha gjort vid många tillfällen.
Eller så kan man – medvetet eller inte – se till att skapa en plats i Europa som om möjligt är otryggare och torftigare än flyktingarnas hemländer.
Som Moria.
Därför har under fem års tid egentligen ingenting gjorts för att förbättra levnadsförhållandena i det ökända lägret. Tvärtom, det har blivit än värre. Inte heller har asylprocessen snabbats upp – 2019 tog det i snitt elva månader för en flykting att ens få tid för en intervju med myndigheterna.
Sjukdomar, fattigdom och våld – så är det att bo i ökända lägret
Nu är Moria borta, utbränt. Tusentals människor står utan tak över huvudet.
Och varken EU eller Grekland vet hur de ska hantera situationen.
Premiärminister Kyriakos Mitsotakis uttrycker i ett meddelande riktat till omvärlden sitt deltagande med de drabbade av branden, och understryker

Greklands ”humanitet gentemot de svaga”. Men det är tydligt att landet samtidigt vill ha kvar sin avskräckning.
Regeringen i Aten vill till varje pris undvika att skapa ett prejudikat – inte ”belöna” Morias tidigare invånare genom att ta emot dem på fastlandet.
Utredningen om brandorsaken är inte klar, men kommentarerna från Aten utgår från att branden anlades av flyktingar.
– Vissa människor respekterar inte sitt värdland. De tänkte att om vi tänder eld på Moria så får vi lämna ön. Men hur de än tänkte så kan de glömma det, sa regeringstalesmannen Stelios Petsas på torsdagen.
Budskapet är att branden inte förändrar något. Ingen flykting kommer att få en mer dräglig tillvaro. Alla utom ett fåtal kommer att bli kvar på Lesbos i någon form av tillfällig förläggning. Precis som Moria också var.
Grekland har ett legitimt krav på hjälp från EU. Men att ett tiotal länder nu säger sig beredda att ta emot drygt 400 ensamkommande barn från Moria bara

understryker impotensen hos unionen som helhet.
Denna enskilda katastrof hanteras av varje land för sig, precis som den stora flyktingvågen för fem år sedan.
I Bryssel har EU:s flyktingkommissionär Ylva Johansson nu dessa svårlösta frågor på sitt bord. Om drygt två veckor, den 30 september, ska hon presentera en ny ”asyl- och migrationspakt”, som bland annat har syftet att hjälpa länder som Grekland.
Men ingen tror att det går att tvinga medlemsländerna att samarbeta om flyktingmottagande, lika lite som det gick 2015. Johansson hoppas hitta någon sorts kompromiss, men säger samtidigt så här i en intervju för flera europeiska medier:
– När jag presenterar mitt förslag lär väl ingen bli glad.
Ingmar Nevéus

Katrine Marçal: Någon normalitet väntar inte de svenska turisterna

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

I Storbritannien har det främst varit den politiska högern som har lyft fram Sveriges pandemibekämpning, skriver

Katrine Marçal i en kommentar till att Storbritannien nu öppnar gränsen för svenskar.

London.

Storbritannien är nu öppet för svenskar igen. Reglerna som har tvingat inresande från Sverige att sitta i karantän i 14 dagar tog den brittiska regeringen bort i torsdags.

Redan tidigare i veckan skrev The Telegraphs reseredaktör Oliver Smith att det inte fanns någon anledning till att behålla Sverige på karantänslistan. Som han såg det måste det vara av politiska skäl som resande från Sverige inte

var fritt. Den brittiska regeringen vill helt enkelt inte erkänna att den svenska pandemistrategin faktiskt kan ha fungerat, skrev han.
The Telegraph är en tidning som står till höger. I Storbritannien har det primärt varit den politiska högern som har lyft fram Sverige som ett lyckat exempel på pandemibekämpning.
Detta handlar dock mindre om Sverige och mer om Boris Johnson.
Många på högerkanten i det konservativa partiet tycker att Boris Johnsons nedstängning av landet i våras både var onödig och riskerar att leda till ”socialism”. Beordrar du restauranger och pubar att stänga måste du ju också betala ut statliga pengar till folk så att de kan försörja sig.
Boris Johnson introducerade därför, som en konsekvens av nedstängningen, trygghetssystem där staten gick in och betalade ut lön till britterna i en skala som aldrig tidigare skådats.
Från höger oroar sig många nu för att människor ska bli beroende av de nya bidragen och förde brittiska statsfinanserna.
Högerflygeln i det konservativa

partiet vill inte se staten svälla permanent på grund av pandemin. Därför har Sverige blivit lite at ett slagträ i debatten och där av vissa konspiratoriska tongångar om varför karantäns-reglerna fanns kvar så länge. Men nu är alltså resande från Sverige fritt.

Däremot har Storbritannien återinfört karantän för inresande från Portugal. Den brittiska regeringen var också snabb att återinföra karantän för resande från Frankrike så fort smittan gick upp där i augusti. Med andra ord kan man komma att ändra sig även om Sverige. Att du får resa in i dag betyder inte att du får göra det om en månad.

Eventuella svenska turister ska inte heller förvänta sig ett London där allt är som vanligt. Masktvång råder i alla butiker och i all kollektivtrafik. Från och med måndag är alla folksamlingar större än sex personer inomhus som utomhus förbjudna. Tidigare har polisen bara haft rätt att upplösa grupper med mer än 30 personer. Nu blir det grupper större än sex. Böter kan du få på upp till 35 000 kronor.

Någon normalitet har Storbritannien med andra ord inte att erbjuda inkommande svenskar. Långtifrån.

Katrine Marçal
katrine.marcal@dn.se

Båda parterna vägrar backa – britter går mot hård brexit

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Storbritannien går mot hårdast tänkbara brexit då EU-kommissionen hotar med stämningar, böter och i värsta fall sanktioner mot brittisk handel.

Det enda som kan stoppa den utvecklingen är om någon part backar – senast under denna månad – men inget talar för det. Tvärtom, flera bedömare anar att den brittiska regeringen vill att förhandlingarna om ett frihandelsavtal ska kollapsa.
EU-kommissionen ställde på torsdagen den brittiska regeringen inför ett ultimatum: antingen drar regeringen tillbaka, eller väsentligt ändrar, ett lagförslag den lagt i det brittiska parlamentet – eller så riskeras inte bara förhandlingar om ett frihandelavtal. EU hotar med böter och på sikt sanktioner som kan skada landets handel med EU.
Uttalandet från kommissionen är stenhårt och obevekligt. Britterna har ”allvarligt skadat förtroendet mellan EU och Storbritannien” och det är upp till britterna att återställa det.
Bakgrunden är att den brittiska regeringen i veckan lade fram ett lagförslag som, om det antas av parlamentet, ger brittiska ministrar ensidigt rätt att bryta mot det utträdesavtal – ”Brexitavtalet” – som reglerar villkoren för skilsmässan mellan

parterna och som skrevs under så sent som i januari.
Utträdesavtalet är ett internationellt bindande fördrag; att bryta mot det är att bryta mot internationell rätt.
Regeringens chefsjurist, Jonathan Jones, avgick när ministrarna körde över hans protester. I parlamentets underhus förklarade ministern för Nordirland, Brandon Lewis, frankt för de förstummade ledamöterna:
– Ja, det här bryter mot internationell rätt, på ett mycket specifikt och begränsat sätt.

EU-kommissionen, som har mandat från medlemsländerna att föra förhandlingarna, reagerade starkt. Dess vice ordförande, Maros Sefcovic, åkte till London på torsdagen för ett möte med Michael Gove, en av de ledande brexitörerna i regeringen, där han krävde att britterna drar tillbaka lagförslaget.
Mötet slutade i att parterna om något stod ännu längre från varandra.
– Jag förklarade för vice ordförande Sefcovic att vi inte kan och inte kommer att göra det,

sade Gove i en tv-intervju strax efter mötet.
Men det är inte enbart i Bryssel och övriga huvudstäder i EU som lagförslaget har väckt vrede och förstämning. Till och med i premiärminister Boris Johnsons eget konservativa parti, Tories, mullrar det i leden. Den ena efter den andra parlamentsledamoten har sagt att de ser det som förkastligt att bryta mot internationell rätt.
Flera tidigare premiärministrar varnade också regeringen för följderna.

– Hur kan regeringen försäkra framtida internationella partner att de kan lita på att Storbritannien håller fast vid lagliga skyldigheter i de avtal den undertecknar, sade Johnson företrädare, Theresa May.
Även om Tories har egen majoritet i underhuset är det därför inte alls säkert att lagförslaget går igenom. Det finns början till en revolt hos kritiska Tories, frågan är dock om de hinner mobilisera tillräckligt motstånd.
Varför regeringen utmanar EU på detta sätt är oklart. Några be-

dömare tror att det är ett utspel för att vinna eftergifter i förhandlingarna om ett frihandelsavtal. Andra tror att det är en provokation för att EU ska lämna förhandlingsbordet och därmed få skulden för ett sammanbrott. Men det finns också, bland de mer hårdföra brexitanhängarna, de som inte vill ha ett avtal.
Sverige EU-minister Hans Dahlgren tror fortfarande att ett frihandelsavtal mellan parterna, som måste vara på plats vid årsskiftet, är möjligt.
– Det är möjligt med god vilja hos båda parter, säger han.
– Men utvecklingen går inte åt rätt håll.
Du har blivit mer pessimistisk?
– Det tror jag de allra flesta har blivit.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Framtida relation

Storbritannien lämnade formellt EU i januari, det som kallas för brexit. Under 2020 är dock landet kvar i EU:s regelverk; det är en övergångsperiod under vilken parterna ska förhandla om sin

framtida relation och ett frihandelsavtal.
Utan ett avtal kommer Storbritannien att handla efter världshandelsorganisationen WTO:s regler, vilket premiärminister Boris Johnson har sagt kan vara bra för landet.

En halv miljon människor på flykt undan bränderna

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Bränderna i västra USA fortsätter att rasa med oförminskad kraft. I Oregon har de på några dagar slukat ett betydligt större område än under en normal brandsäsong, och nästan var

åttonde invånare har tvingats att evakuera.
– Vi har aldrig hanterat något liknande, säger Lauren Wirtis vid Oregons brandinformationscenter.
Samtidigt stiger dödstalen, minst 24 människor har omkommit i bränderna.
Över 100 markbränder rasar för närvarande i tolv delstater i västra USA. De mest drabbade är Kalifornien, Washington och Oregon där hela städer har utplånats av lågorna.
I Oregon har varmt väder, torrt i naturen och torra ostliga vindar har skapat extremt brandfarliga förhållanden.
”Vi har aldrig sett den här mängden av okontrollerade bränder i vår delstat. För närvarande så har bränderna bränt mer än 900 000 (engelska) tunnland”, skriver Oregons guvernör Kate Brown på Twitter.
Det motsvarar omkring 364 000 hektar, där en normal brandsäsong omfattar drygt 200 000 hektar.
”Vi har nu sett nästan det dubbla på tre dagar”, fortsätter Brown, och säger att det inte rör sig om en engångshändelse, utan om

förödande effekter till följd av klimatförändringar.
Den här tiden på året består - Oregons åkrar och fält till stor del av torrt gräs, och det finns också stora skogsarealer i delstaten.
Förutom att vindarna gör att bränderna sprids snabbt, så har även elstolpar rivits ned, vilket orsakat nya bränder.
– En del av problematiken är att det blir så många bränder runt om i delstaten och att de alla rör sig så snabbt. De senaste 24 timmarna har dessutom flera redan stora bränder slagits ihop till ännu större bränder, säger Lauren Wirtis, som jobbar på ett gemensamt informationscenter för Oregons bränder, till TT.
Flera samhällen har hamnat i riskzonen, och 500000 invånare av delstatens 4,2 miljoner invånare har tvingats lämna sina hem. Resurserna är ansträngda.
Brandmännen fokuserar främst på livräddande åtgärder, de kan inte ens göra särskilt mycket insatser för att begränsa bränderna, eftersom de rör sig så snabbt, säger Wirtis.
Hur många som saknas i nuläget är oklart. Minst fyra personer har omkommit i delstaten Oregon

uppger Kate Brown, skriver AP. Däribland en tolvårig pojke. Brandmännen har tvingats till dörrknackning för att genomföra evakueringar. Det finns ett varningssystem kopplat till mobiltelefoner, men bränderna har förstört mobilmaster på många håll.

– Vi jobbar med en databas där folk kan anmäla saknade, och via Röda korset kan man anmäla att man är säker. Men det bygger på att du har tillgång till internet eller fungerande mobil. Så vi vet inte hur många offer vi har. Vi har inga definitiva siffror när det gäller förstörda bostäder och byggnader, men det rör sig om tusentals byggnader, säger Lauren Wirtis.

Polisen utreder om den så kallade Almedabranden, som har förstört hundratals hem, kan ha varit anlagd. Branden började i staden Ashland och spred sig därifrån till andra samhällen.

Även i Kalifornien är situationen fortsatt ansträngd. Sex av de 20 värsta markbränderna i delstatens historia har inträffat i år, skriver AP. Ingen av de rödflaggade varningarna, som är den högsta nivån, är kvar men runt 14000

brandmän kämpar fortfarande med att få 29 större bränder under kontroll. 19 personer har hittills bekräftats döda i Kalifornien, men dödstalen beräknas stiga då ytterligare 16 personer har rapporterats saknade, enligt BBC.
I delstaten Washington har en ettårig pojke avlidit och hans föräldrar vårdas för allvarliga rökskador efter att familjen tvingades fly lågorna som hotade sluka deras hem, uppger myndigheten i staden Okanogan.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

”Sovjetiska forskare som fick i sig novitjok kom aldrig till jobbet igen”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Moskva. Han trodde inte att ryska säkerhetstjänsten skulle

göra samma misstag två gånger.

– Men det är brottslingens sätt att fungera. Man upprepar sig gärna. Jag blev ändå förvånad när beskedet kom att de hade förgiftat Navalnyj med novitjok, säger kemisten Vil Mirzajanov, som tidigare arbetade på det sovjetiska forskningsinstitutet Gosniiocht.

Vil Mirzajanov är sovjetkemisten som avslöjade för väst att nervgiftet novitjok existerar. I 27 år, från 1965 till 1992, arbetade han på det sovjetiska forskningsinstitutet Statliga vetenskapliga forskningsinstitutet för organisk kemi och teknologi (GOSNIIOCHT) i Moskva. Institutets arbete var hemligt. En av dess stora vetenskapliga bedrifter var att skapa nervgiftet novitjok.

I motsats till Vladimir Uglev, som DN tidigare har intervjuat, var Mirzajanov inte personligen ansvarig för det vetenskapliga arbetet med novitjok. Hans roll var att leda kontraspionaget mot utländska underrättelsetjänster. Han hade tillgång till hemligt material och kände väl till arbetet med nervgiftet.

– Jag jobbade också som kemist och analytiker. Mina aspiranter utarbetade metoder och vi gjorde fältexperiment i Sjichany, säger Vil Mirzajanov från sitt nuvarande hem i Princeton.
Sjichany var institutets hemliga laboratorium för kemvapen utanför Saratov i sydvästra Ryssland.
År 1992 publicerade Mirzajanov en artikel Moskovskie novosti där han anklagade ryska regeringen för att bryta mot Konventionen om förbud mot kemiska vapen, eftersom man fortsättningsvis producerade gifter som tillhörde kategorin förbjudna kemiska vapen.
Mirzajanov drogs inför rätta för att ha avslöjat en statlig hemlighet. Han friades i brist på bevis och emigrerade till USA 1995. I dag bor han i Princeton, New Jersey. År 2008 var han den första som avslöjade formeln för novitjok i boken ”State secrets: an insider’s chronicle of the Russian chemical weapons program”.
Mirzajanov intervjuas flitigt i oberoende ryska medier om förgiftningen av den ryska oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj. Enligt honom råder det

inte minsta tvivel om vem som är skyldig till förgiftningen av Navalnyj.
– Vem tillverkar det här giftet? Det är ingen tvekan om saken. Ryssland har monopol. När det gäller gifter som faller utanför standardtillverkning är arbetsinsatsen så stor att man verkligen måste anse sig behöva giftet för att lägga ned de resurserna. Varför skulle Tjeckien eller Tyskland behöva det? Att tillverka novitjok görs inte på några månader, det kräver år av vetenskapligt arbete.

När Sergej och Julia Skripal förgiftades i Salisbury 2018 spårade brittiska polisen upp de skyldiga – agenter från GRU, den ryska arméns underrättelsetjänst. Den ryska säkerhetstjänsten FSB förgiftade Aleksandr Litvinenko med polonium 2006. Mirzijanov tror att någon av dessa organisationer ligger bakom även attentatet mot Navalnyj.
– Jag var förvånad när beskedet kom att det var novitjok. Jag hade inte trott att de skulle skulle upprepa sig. Men det är i och för sig inte så konstigt. Brottslingar återvänder till brottsplatsen. Med

Skripals misslyckades man, andra gången tänker man att nu har vi lärt oss.
Att ryska säkerhetstjänsten skulle använda ett gift som så tydligt pekar ut dem själva framstår som besynnerligt. Men Mirzajanov säger att säkerhetstjänsten resonerar på sitt eget sätt.
– Det behövs en så oerhört liten mängd gift och den är enkel att använda. Novitjok är heller inte speciellt lätt att spåra, det är ingen standardvara. Efter Skripals visste de förstås att giftet kan spåras, men eftersom mängden som behövs är så liten tänkte man antagligen att Navalnyj inte behöver hållas kvar i Ryssland särskilt länge för att giftet ska hinna försvinna ur kroppen. Där gjorde de en miss. Det har förstås gjorts experiment på kaniner hur snabbt giftet försvinner, men människan är något annat.
Novitjok är inget enskilt gift utan ett samlingsnamn på en grupp nervgifter. Vil Mirzajanov tror att det i Navalnyjs fall handlade A242 i pulverform, som han fick i sig upplöst i vätska. Det har även Vladimir Uglev sagt i en intervju för den ryska tidningen The Insider.

– Jag antar att de prövade en annan form av novitjok än den som användes på Skripals, eftersom att de trodde att den skulle bli svårare att spåra. Skripals förgiftades genom huden, troligen efter att dörrhandtaget hade sprejats med giftet.
Enligt Mirzajanov har Ryssland tillräckligt stora lagliga mängder novitjok för att det ska räcka för säkerhetstjänstens operationer.
– Ryssland har rätt att producera upp till 100 gram gift per år i vetenskapligt syfte. Tio milligram räcker för att döda en människa.

I motsats till en tysk källa i Die Zeit säger Mirzajanov att målet inte nödvändigtvis var att döda Navalnyj.
– Jag tror att de framför allt ville göra honom till en invalid för livet. Annars hade det varit lätt att ge en dos som är tillräcklig för att döda en människa. Sådana saker studerar vetenskapsmännen noga genom djurförsök.
Mirzijanov säger att han är ”försiktig optimist” när det gäller Navalnyjs chanser att återfå hälsan.
– Läkarvetenskapen har gått framåt. Sedan Sergej och Julia

Skripal förgiftades i Storbritannien har man fått ny kunskap. Men det är svårt att säga om Navalnyj blir helt och hållet frisk. De forskare som förgiftades av misstag under sovjettiden återvände inte till jobbet och man fick aldrig veta hur det hade gått för dem. Det var hemligt. Jag vet bara att de blev invalider.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Greps två gånger

Vil Mirzajanov, som är tatar, föddes i en lärarfamilj den 9 mars 1935 i Starokanysjevo, Basjkirien. Han studerade kemi vid det prestigefyllda Lomonosov-universitetet för kemisk teknologi och blev doktor 1985.
Från 1965 till 1992 arbetade han på det sovjetiska forskningsinstitutet Statliga vetenskapliga forskningsinstitutet för organisk kemi och teknologi (GOSNIIOCHT) i Moskva.
År 1992 publicerade han tillsammans med Lev Fjodorov en artikel i Moskovskie Novosti där han anklagade ryska regeringen för att bryta mot Konventionen om förbud mot kemiska vapen.

Han greps två gånger och satt några månader i Lefortovo-fängelset, anklagad för att ha avslöjat en statlig hemlighet. År 1995 emigrerade han till USA.

Många drar en lättnadens suck

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Analys.

Helsingfors. Gränsen mellan Sverige och Finland som har varit mer eller mindre stängd i sex månader ska öppnas. Det betyder att det blir fritt fram att resa mellan länderna igen.

Visst har det varit möjligt med arbetspendling, och visst har en del – framför allt finländare

bosatta i Sverige – fortfarande rest mellan länderna, men den dagliga trafiken har stått stilla.
I somras var det stora samtalsämnet i Finland vilka svenskar som skulle besöka sina sommarstugor i Finland och vilka som stannade hemma. Det har onekligen funnits en viss ”svenskskräck” – jag har hört rapporter om finskspråkiga i östra Finland som hoppat till när de hört finlandssvenska, i tron att det handlat om rikssvenska superspridare.
När Finlands regering nu lättar på reserestriktionerna från och med den 19 september är det många som drar en lättnadens suck, inte minst de hårt drabbade rederierna som förlorade alla sina passagerare över en natt i mars.
EU-kommissionens rekommendation är att reserestriktioner gäller för inresor från länder med mer än 25 coronafall per 100 000 invånare. Finlands siffra har varit bland de strängaste i Europa, 8 per 100 000 invånare. Det har uteslutit Sverige, och sedan ett par veckor även Norge och Danmark. Har man rest från Sverige till Finland har man alltså fått sitta i karantän i 14 dagar. Det slopas nu.

För Åland, som är starkt beroende av färjorna, har det här varit ett stort problem. Turismen stannade av nästan helt i somras. Många ålänningar pendlar dessutom regelbundet till Sverige, för att studera och jobba. Men det har också drabbat många andra finländare. En vän till mig, med fru i Stockholm och barn i Finland, har inte kunnat veckopendla som normalt under hela våren och sommaren. Justitieminister Anna-Maja Henriksson säger att hon är mycket lättad, att ”dessa sex månader med gränser mellan Sverige och Finland är en parentes i vår långa historia som vi nu kan lämna bakom oss”. Finland har klarat sig lindrigt under coronapandemin hittills, med endast 337 dödsfall. Samtidigt finns en stadig ökning av nya fall sedan augusti, vilket skapar en viss oro. I onsdags konstaterades 93 nya smittade. Motsvarande siffra i Sverige, med betydligt fler invånare, var 204. Även i den bemärkelsen har alltså klyftan mellan Sverige och Finland nu blivit mindre.

Philip Teir
philip.teir@gmail.com

Michael Winiarski: För ett otränat öra låter det som att det faktiskt pågår en rysk utredning

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Vet Ryssland vilken fot man ska stå på i fallet Aleksej Navalnyj? Budskapen från Moskva är motsägelsefulla: ena stunden heter det att det inte finns någon grund för en brottsutredning kring förgiftningen av den ryske politikern – i nästa stund vill rysk polis få tillstånd att förhöra Navalnyj.

Kommentar. DN:s utrikeskommentator

Som så ofta när Ryssland ertappas med byxorna nere blir svaret en kaskad av inbördes självmotsägande utspel och uttalanden. Det är likadant med novitjokförgiftningen av den ledande Kremlkritiske politikern, som alltid nedlåtande benämns som ”bloggare” i ryska statsmedier.

När Navalnyj förgiftats, förlorade medvetandet och vårdades på ett sjukhus i den sibiriska staden Omsk hette det först att han

insjuknat på grund av att han druckit alkohol. Sedan att han hade ett ämnesomsättningsproblem. Det var klumpiga påhitt, eftersom de ryska läkarna gav Navalnyj atropin, motmedlet mot nervgifter som novitjok.
När patienten sedan hade evakuerats till sjukhuset Charité i Berlin, och specialisterna funnit vad de kallade för otvetydiga bevis på att Navalnyj förgiftats med novitjok, gick den ryska dementimaskinen i gång: ”Var finns bevisen? Våra läkare hittade inget gift!”

I västvärlden har reaktionen mot vad som förefaller vara ett mordförsök på Rysslands främste oppositionspolitiker varit tydlig. EU, Tyskland och Frankrike har krävt en transparent utredning från rysk sida – och kraven växer på kännbara sanktioner mot Ryssland om det inte sker. USA:s president Donald Trump har varit helt tyst, men till slut gick utrikesminister Mike Pompeo ut med det skarpaste amerikanska uttalandet hittills, där det hette att det finns en ”betydande möjlighet” att ordern om att förgifta Navalnyj kom från

”ledande ryska befattningshavare”.
I torsdags kväll, när frågan på USA:s och europeiska länders begäran hade nått FN:s säkerhetsråd i New York, sade den ryske FN-ambassadören Vasilij Nebenzja att det hela påminde om ”falskspel” från krafter som vill tjäna på Navalnyfallet.
– Det leder till en oundviklig retorisk fråga, som romarna ställde i sådana situationer: Cui bono? Den som tjänar på detta, är den som gjort det, sade Nebenzja.
Han tillade, enligt den ryska nyhetsbyrån Tass:
– Våra rättsmyndigheter har ingen grund för att inleda en utredning. Våra läkare, som förresten räddade livet på Navalnyj, hittade inga kemiska stridsmedel i hans analyser. Och vi har inte fått några bevis från Tyskland som gör att vi kan dra slutsatsen att det förekommit ett brott genom försök till förgiftning och därmed starta en utredning.
Det är oklart hur detta går ihop med att den ryska polisen på fredagen begärde att få delta i den tyska utredningen och att få fråga ut Navalnyj, som ännu befinner sig på sjukhuset i Berlin.

Inrikesministeriet i Sibirien förklarade i ett uttalande att Navalnyjs alla rörelser före flygresan från Tomsk till Moskva har kartlagts. Nu ska de begära att Rysslands egna polishandläggare och en expert ska få följa de tyska utredarnas arbete. De ryska poliserna skulle då kunna ”ställa klarläggande och kompletterande frågor” till Navalnyj, som har väckts från koman.
Den ryska polisen har i sin kartläggning fastställt var Navalnyj bodde, vad han ätit och druckit (”vin och en alkoholhaltig cocktail”, något som förnekas av Navalnyjs talesperson). De kunde också bekräfta att han besökt ett kafé på flygplatsen i Tomsk, där Navalnyj enligt sina medarbetare drack en kopp te. Polisen ska också ha förhört ”alla utom en” av de personer som beledsagade Navalnyj strax innan han blev sjuk efter sitt besök i Tomsk.
För ett otränat öra låter det som om att det faktiskt pågår någon sorts rysk utredning av fallet Navalnyj. Trots att det enligt Kreml absolut inte finns någon anledning att genomföra en sådan.

Michael Winiarski

Urfolksexpert dödad av pil

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Brasilien. En expert, specialiserad på isolerade urfolk i Amazonas, har skjutits till döds med en pil då han försökte kontakta en isolerad folkgrupp i nordvästra Brasilien. 56-årige Rieli Franciscato och hans kolleger besköts när de närmade sig en grupp med fem urinvånare. Franciscato försökte ta skydd men träffades i bröstet.

De senaste åren har mycket av skogen kring urfolkens områden förstörts. Konflikterna med jordbrukare och illegala gruvarbetare som vill åt marken har ökat.

TT

Asylsökande på Sveriges ambassad

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Belarus. Två personer tog sig på fredagen in på Sveriges ambassadområde i Belarus huvudstad Minsk och sökte asyl. I en film som publiceras på nyhetssajterna Belsat och Tut.by berättar en man om hur han ska ha flytt undan kravallpolisen tillsammans med sin far efter att ha protesterat mot presidenten Aleksandr Lukasjenko. I filmklippet säger mannen att de gömmer sig inne på Sveriges ambassad. Utrikesdepartementet bekräftar att två personer sökt asyl i Sverige, men enligt svensk migrationslag kan inte en ambassad bevilja asyl.

DN

Fredsavtal mellan Israel och Bahrain

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Israel/Bahrain. Ett fredsavtal som medlats fram av USA har slutits mellan Israel och Bahrain. Israels premiärminister Benjamin Netanyahu sade att relationerna med Bahrain ska ”normaliseras” och att diplomatiska kontakter ska upprättas, precis som Israel har gjort med Förenade arabemiraten efter uppgörelsen dem emellan den 13 augusti.

I de båda uppgörelserna säger Israel att man ställer in planerade annekteringar av ockuperade Västbanken. Men Netanyahu har insisterat på att planerna inte är helt skrinlagda. Palestinierna fördömde avtalet och karakteriserade det som ”ett hugg i ryggen” på det palestinska folket.

TT-AFP-Reuters

Minnesstund för terrordådets offer

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

USA. På dagen 19 år sedan terrorattacken mot World trade center i New York deltog Demokraternas presidentkandidat Joe Biden, den republikanske vicepresidenten Mike Pence och delstatens guvernör Andrew Cuomo (demokrat) i en minnesceremoni där World Trade Center en gång reste sig.

Runt 200 personer lyssnade på uppläsningen av namnen på de nära 3 000 dödsoffren i och kring de raserade tvillingtornen.

TT-Reuters

Bataclans föräldrar

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

De går till samma konserthall. De är 28 år.
Lola ska lyssna på rock. Samy går dit för att döda.
Sorgen över att ha förlorat ett barn sammanför deras pappor, som båda känner sig som offer för terrorismen.
Det här är historien om deras oväntade vänskap.

Georges Salines dotter Lola dödades av ett skott. Ingen vet vem som höll i vapnet. Det kan ha varit Azdyne Amimours son Samy.
En dag träffas de båda papporna. De påbörjar en dialog, och med tiden blir de vänner.
Georges har behov att förstå vad som kan få unga personer, jämngamla med hans dotter, att begå en massaker.
Det är vad han kallar för sitt personliga mål med mötena med Azdyne. Det andra är politiskt, säger han. Han vill visa att det går att riva de murar av

misstänksamhet och hat som splittrar våra samhällen.
– Om jag kan tala med Azdyne, kan ni också tala med er granne, säger han.
Azdyne förklarar att samtalen med Georges hjälper honom att bearbeta sorgen över att ha förlorat en son som hade misstolkat islam, den religion som han själv tror på.
– För mig är mötena med Georges som en terapi.
Nu har deras samtal utmynnat i en bok, ”Il nous reste les mots”, vilket betyder ”Vi har orden kvar”.
Vi träffas hos bokförlaget Robert Laffont i Paris för att tala om händelsen, det ohyggliga drama som inträffade för fyra och ett halvt år sedan, och som har sammanfört dem i kampen mot terrorismen.

En fredag i november

Georges dotter Lola ska snart fylla 29, har pojkvän och delar lägenhet med en kompis.
Hon gillar rockmusik och är pigg på att utnyttja de möjligheter som en stad som Paris erbjuder. Nu håller hon på att förverkliga en dröm. Chefen på förlaget där hon

arbetar har precis sagt ja till hennes idé att skapa en ny serie om geek-kultur.
Under lunchrasten simmar hon tillsammans med en vän. Georges är också där, men mötet blir hastigare än vanligt. Han har glömt sina simglasögon och gör inte många längder i bassängen. De bestämmer att de ska äta ihop nästa dag.
Lola går tillbaka till jobbet under eftermiddagen, och tidigt på kvällen ger hon sig i väg mot konserthallen.
Georges beskriver Lolas klingande skratt. Hennes smilgropar framträder också tydligt på bilderna som senare publiceras.
Samy tillbringar fredagen på ett lägenhetshotell i Alfortsville strax söder om Paris.
Hur han förbereder sig och vad som händer där är okänt. Någon av de andra männen i lägenheten googlar i alla fall på en mobiltelefon efter bilder och ritningar av konserthallen.
Tjugo i åtta på kvällen sätter sig Samy i en Volkswagen Polo.
Han har nyss fyllt 28 år. Hans pappa Azdyne har inte hört ifrån honom på flera månader, och tror att han befinner sig i Syrien.

Den kvällen

Det är alltså fredag. Kvällen är ovanligt mild för att vara i mitten av november, och mycket folk är i rörelse runt serveringarna i kvarteren i nordöstra Paris.
Lola anländer till konserthallen.
Bandet börjar spela.
Samy Amimour är på väg mot samma mål i bil, tillsammans med två andra svartklädda och tungt beväpnade män.
Georges är hemma hos sig i Paris.
Han har ingen aning om var Lola befinner sig.

”Jag tror att jag läste en bok,” säger han under samtalen med Azdyne.
Azdyne sitter i lägenheten bakom sin klädbutik i belgiska Liège, och tittar på en fotbollsmatch på teve.
”Jag tänkte på Samy, att det hade varit fint att se matchen tillsammans.”
Det är den 13 november 2015, och Frankrike ska snart drabbas av sin värsta terroristattack sedan andra världskriget.
Papporna vet inte när Lolas hjärta slutar slå. Men av en polisrapport framgår att Samy dör 22:07.

Det sista av tre

Senare visar det sig att de tre parallella attackerna har förberetts under flera månader i Syrien, i Belgien och även här i Parisregionen.

Ett första kommando som består av tre män anländer vid niotiden på kvällen till Stade de France i Saint-Denis norr om Paris, där Frankrike och Tyskland möts i en vänskapsmatch i fotboll.

Männen misslyckas med att ta sig in på stadion. I stället utlöser de sina bombbälten på olika platser i närheten. Utöver förövarna dör en person och ett tiotal skadas.

Några minuter senare kör kommando nummer två, också med tre män, runt i Paris 10:e och 11:e arrondissement och skjuter med automatvapen mot uteserveringar och barer. 39 personer dödas, 32 skadas allvarligt.

En av förövarna spränger sig själv. De två övriga försvinner från platsen men avlider vid ett polisingripande fem dagar senare norr om Paris.

Azdyne och Georges barn dör under den tredje attacken, den som görs mot konserthallen Bataclan.

Påstådd ”sionism”

Bataclan byggdes 1864 och är klassat som kulturhistoriskt monument. Här har Maurice Chevalier sjungit, och långt senare artister som Lou Reed, Prince och Joan Baez.

Byggnaden har också använts för annat, som politiska möten. Men nu fungerar den framför allt som rockscen med ett starkt mångkulturellt inslag.

Det är sannolikt inte därför som terroristerna går in just här. Inte heller på grund av att det är Eagles of Death Metal som står på scenen den här kvällen.

Hallen är sedan länge en presumtiv måltavla för radikala islamistiska grupper på grund av den förra ägarens påstådda ”sionism”.

Fullbokat

Bataclan är fyllt till bristningsgränsen. Det amerikanska rockbandet har börjat sin konsert, och 1 500 personer trängs framför scenen, när Samy Amimour och hans två kumpaner parkerar framför ingången. De stiger ut ur bilen och skjuter genast med kalasjnikovs mot en grupp framför entrén. Tre

personer dödas. De andra flyr in i salen.
Två av männen stegar efter och fortsätter att skjuta med sina automatkarbiner.
Vapensmattret är så starkt att det överröstar den höga och rytmiska musiken. Musikerna slutar abrupt sin spelning.
Människor kastar sig ner på golvet. Männen mejar ner den ena efter den andra.
Samy Amimour står kvar utanför, och förhindrar flyende att ta sig ut. Men när de första poliserna anländer strax före tio befinner han sig också inne i salen, ett tjugotal meter till vänster om scenen. De båda poliserna är inte beväpnade för att möta ett angrepp av den här kalibern, men deras ankomst innebär att massakern upphör.
De siktar mot Samy Amimour och skjuter enligt vad de senare säger sex gånger.
Innan han faller öppnar han eld. Sedan exploderar han. Hans huvud och ett ben slungas upp på scenen. Polisen tror att han har utlöst sitt bombbälte.
Hans medbrottslingar tar sin tillflykt till en korridor på

övervåningen, där de använder gisslan som mänskliga sköldar. Insatsstyrkor kommer snart till platsen. Ambulanspersonal kan börja evakuera skadade.
Strax efter midnatt inleder polisen sin stormning. Den tar fem minuter.
De tre terroristerna är döda. De har dödat 89 personer. Ytterligare en person avlider några dagar senare. Lola Salines är ett av offren.

Papporna

Georges och hans fru går och lägger sig ovetande om att delar av Paris har förvandlats till ett slagfält. De vaknar av att telefonen ringer klockan ett på natten. Deras son är orolig eftersom han vet att hans syster har varit på Bataclan, och inte går att nå. I boken förklarar Georges hur de försöker behålla hoppet.
”Hon har säkert tappat sin mobil. Hon är kanske på sjukhus. Hon har kanske gått hem till en kompis.”
De försöker förtvivlat komma fram på det ständiga upptagna SOS-numret. De annonserar efter henne på sociala medier. De besöker sjukhus. Inte förrän sent

på lördagen kommer det slutgiltiga beskedet om att Lola är bland de mördade.
Georges deltar i de offentliga hyllningarna av offren. Lola begravs på kyrkogården Père-Lachaise i Paris. Hennes pappa går snart ut i medierna med ett budskap.
– Jag var rädd för konsekvenserna för det franska samhället. Att hatet skulle öka. Jag ville inte att folk skulle ge sig på oskyldiga muslimer, förklarar han.
Azdyne säger att han inte oroar sig mer än vanligt för sin son, när han sitter framför teven i Liège och får höra om attackerna i direktsändning.
– Jag tänkte förstås på alla offer. Men jag kanske inte var lika uppskärrad som andra, eftersom jag redan hade upplevt kriget på nära håll, i Algeriet, i Belfast och i Egypten.
Under helgen åker han hem till lägenheten i Parisförorten Drancy. Inte förrän på natten mot måndagen kommer polisen. Hela familjen tas in på förhör.
Det är då Azdyne får veta att Samy är död.
– Jag försattes i chock. Min son var ju i Syrien. Jag blev arg för vad

han hade gjort, när jag tänkte på allt vi hade gett honom.
Sent på julafton, en och en halv månad efter attacken, läggs Samy i en anonym grav på en muslimsk kyrkogård i Courneuve norr om Paris. Det är kallt och regnigt. Kyrkogården är stängd för andra besökare.
”Som helvetet på jorden,” enligt hans pappa.
Sedan dess är sonen ett tabubelagt samtalsämne i hemmet.
Men en dag börjar Azdyne tala med Georges.

Deras möte

”Vad vill han? Vill han gå med i vår förening?”
I februari 2017, alltså drygt ett år efter attacken, får Georges ett meddelande från Azdyne, via föreningen 13onze15 som han har grundat tillsammans med andra anhöriga och offer.
Nu kontaktas han alltså av en av förövarnas pappa, som påstår att han också känner sig som ett offer för terrorismen. Det kan Georges i och för sig förstå, men är ändå betänksam.

De träffas på ett kafé vid Place de la Bastille, fem minuters gångväg från Bataclan.
Mötet blir det första i en lång rad. Azdyne förklarar att han håller på att ätas upp av skuldkänslor. Han skäms så oerhört när han tänker på att det kanske var Samy som sköt Lola.
”Det spelar ingen roll vem av dem som dödade henne. De var ansvariga alla tre,” svarar Georges.
Männen talar om sig själva. Georges berättar om sin uppväxt i södra Frankrike, och Azdyne om sin fattiga barndom i Algeriet. De talar om sin politiska aktivism, sina arbeten, sina många resor. De talar om religion. Georges är ateist, Azdyne är numera utövande muslim.
De talar förstås om sina barn.

Lola

Berättelsen om Georges dotter blir kortare än den om Azdynes son. Det beror inte på att Lolas liv är mindre innehållsrikt. Men det väcker inga frågetecken. Att hon dödas i attacken beror på slump och otur.

Lola föds i december 1986 i den sydfranska staden Tarbes, som yngst av tre barn.
Pappa Georges arbete som läkare, specialiserad på folkhälsovård, för familjen både till Martinique i franska Västindien och till Egypten, och när Lola är 12 år tillbaka till Frankrike och Paris.
Hon går ekonomisk linje på gymnasiet. Utan större entusiasm pluggar hon på Handels, enligt henne själv ”en rigid utbildning för aggressiva kapitalister”.
Hon byter inriktning, blir ingen aggressiv kapitalist, utan läser in en master i bokutgivning, och praktiserar hos en förläggare i Kanada i ett halvår.
Ibland tänker Georges att allt hade varit annorlunda om hon hade accepterat erbjudandet om jobb och blivit kvar där, men inser meningslösheten med sådana funderingar.
Dessutom tar Lola risker på egen hand. Hon spelar rollerderby.
Hon reser mycket, och ger sig till exempel i väg ensam på couchsurfing, och sover på soffor hos främmande personer i främmande världsdelar. Hon är inte aktivist. Hon tror inte på Gud.

De värderingar som står på topp i Lolas liv är vänskap och respekt för andra människor.
”Hon levde sitt alldeles för korta liv fullt ut, och det är en tröst. Likväl är nivån på lidandet mycket högt när man förlorar ett barn,” - säger Georges till Azdyne.
När han talar om sin dotter innehåller minnena mycket färg.

Samy

Samys berättelse blir gråare. Papporna letar efter vad det var som gick fel.
Men han är också ett välkommet barn när han föds i oktober 1987.
Samy har en storasyster och en lillasyster. Familjen bor i Drancy, norr om Paris.
Pappa Azdyne säger att han trivdes där då. Han gillade de kosmopolitiska arbetarkvarteren med bostäderna som rymde många nyinflyttade från Nordafrika.
Azdyne är mångsysslare, har jobbat med film, varit musiker och driver olika affärsrörelser.
– Jag har haft minst tio yrken!
Han har goda inkomster och kan ge sin son allt det som han själv inte fick under sin barndom.

Åtminstone sådant som går att ta på.
Samy kan hälsa på familjen i Algeriet, resa över gränsen till turistorter och lyxiga hotell i Tunisien. Han tränar judo. Han spelar fotboll. Hans pappa drömmer om att han ska bli pilot.
– En snäll pojke. En ängel, säger Azdyne under vår intervju.
Samy är också ganska tystlåten. Kanske den ”perfekta kandidaten” som hans mamma senare säger.
Azdyne och hans fru är inte utövande muslimer. Azdyne har svårt för religionen. Han förklarar att han blev ”övergödd” när han var barn av sin egen pappa som var teolog.
När Samy är femton år tar hans kusin livet av sig, och Azdyne säger att det kan vara en förklaring till varför han börjar intressera sig för islam.
Föräldrarna läser Koranen tillsammans med honom, eftersom det är ett sätt att umgås och ”hellre religionen än droger och alkohol”.
Azdyne letar i minnet efter små tecken. Han kommer till exempel ihåg att han kunde känna en kyla i blicken hos sin son, när han

serverar sig en öl på baren som han just då driver.
Papporna funderar över om det var svårt för Samy att vara både algerier och fransk, eller om han kanske varken kände sig som det ena eller det andra.

Radikalisering

De försöker upprätta kedjan av händelser som kan ha lett fram till Samys radikalisering.
– Jag gav honom kanske inte tillräckligt med ömhet. Men jag visste inte hur man skulle visa känslor. Ingen hade lärt mig det, säger Azdyne.

Georges tycker inte att det räcker som förklaring.
– Många barn har haft pappor som inte tar upp dem i famnen. Men de blir inte terrorister. Jag tror att det handlar om en serie omständigheter. Man ska inte skylla på andra, men han kanske råkade möta fel personer under en period då han var lättmanipulerad.
Samy börjar läsa böcker med besynnerliga titlar, och följer predikanter på Internet.
Han klär sig i qamis, den långa skjortan som ofta kännetecknar salafister.

Han hoppar av flera utbildningar på universitet och blir busschaufför. Han idrottar intensivt, blir mer och mer muskulös, tittar sig ofta i spegeln och skriver in sig på polisens skjutbana.
Föräldrarna vet inte vem han umgås med.

Jihad

En dag tas Samy in på förhör hos polisen. En domare beslutar att han regelbundet måste presentera sig hos polisen och att han inte får lämna landet.

Han ljuger för Azdyne om motivet och berättar inte att polisen har upptäckt att han och hans kompis har haft planer på att åka till Jemen för att ansluta sig till Jihad.
En dag i september 2013 förvånar han sin pappa genom att ge honom en kram.
Sedan försvinner han.
Samy hör av sig ifrån Syrien, där han har anslutit sig till en al-Qaida-rörelse, och blivit krigaren Abu Quital.
Papporna frågar sig om föräldrarna hade kunnat agera annorlunda vid något tillfälle.

– Det går inte att skriva om historien i efterhand, säger Georges.
Azdyne säger att det inte fanns några ”gröna telefonnummer” på den tiden, det vill säga stödlinjer, dit föräldrar kunde ringa om de var oroliga för att deras barn höll på att radikaliseras.
I början struntade myndigheterna mer eller mindre i att folk gav sig av. Man tänkte inte på att de kunde komma tillbaka, säger Azdyne.
Själv ger han sig i väg på en strapatsrik resa i juni 2014, för att hämta hem sin son. De träffas på en förläggning i Syrien.
– Vi växlade fyra meningar på fyra dagar. Samy var som en zombie, skadad, mager och verkade trött.
Dagen innan Azdyne ensam påbörjar resan tillbaka till Frankrike utropas den Islamiska Staten. Ett och ett halvt år senare lyckas alltså Samy obemärkt ta sig tillbaka till Europa.

Sorgen

Eftermiddagen är långt gången. Georges och Azdyne har fortfarande inte ätit lunch, och undrar hur de ska få i sig lite mat

innan de måste skynda i väg till en tevestudio för nästa intervju. Stämningen är ändå uppsluppen hos bokförlaget som ligger på åttonde våningen i en modern byggnad utmed Avenue de France i sydvästra Paris.
De får just veta att deras bok ska översättas till flera främmande språk, och är nöjda över att berättelsen om deras ovanliga vänskap väcker så stor uppmärksamhet. De invänder inte ens när fotografen ber dem gå i strilande regn ner till en gångbro över Seine.

Azdyne vill bara inte bli igenkänd på bilderna. Han är medveten om att det finns personer som har svårt för att förstå hans roll i historien.
– Jag föredrar anonymiteten. Det ger mig större rörelsefrihet. Dessutom finns det ju galna människor. Någon kan få för sig att hämnas, säger han.
Det här är en dryg vecka innan Frankrike placeras i karantän på grund av coronaviruset, och många bilar och mycket folk är i rörelse i kvarteren runt det franska nationalbiblioteket.

Azdyne, 73 år, och Georges, 63, går med spänstiga steg, de gestikulerar och pratar mycket. Då och då under samtalet bryter sorgen igenom. De har ju båda förlorat ett barn.
Anna Trenning-Himmelsbach

Attacken vid konserten på Bataclan, Paris 2015

Terrordåden i Paris i november 2015 var samordnade skottlossningar och explosioner på flera platser den 13 november 2015.
130 personer dödades och över 350 skadades vid dåden.
De allra flesta av dödsoffren och de skadade var på konsert med Eagles of Death Metal i den klassiska konsertlokalen Bataclan.

Så gick det till när världen stängdes ner under pandemin

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Grannländernas beslut kan ha vägt tyngre än smittspridningen i det egna landet när världens regeringar införde hårda restriktioner för att bekämpa pandemin, säger forskare.

Onsdagen den 11 mars deklarerade världshälsoorganisationen WHO att utbrottet av det nya corona-viruset var en pandemi. Inom två veckor hade nästan alla länder i EU och OECD förbjudit offentliga sammankomster, stängt skolor och arbetsplatser och begränsat resandet inom landet.

– Först var det bara några få länder som tog till sådana åtgärder. Sedan kom hela gänget. 80 procent av OECD-länderna införde detta rakt av, säger Karl

Wennberg, professor vid institutet för analytisk sociologi vid Linköpings universitet.
Han och hans medarbetare har undersökt hur olika faktorer kan ha påverkat OECD-ländernas beslut, i en studie som nyligen publicerades i den amerikanska vetenskapsakademins tidskrift PNAS. Grannländernas agerande ser ut att vara mer avgörande än situationen i det egna landet.
– Den slutsats man kan dra av data är att länderna tar kollektiva beslut och inte nationella beslut, säger Karl Wennberg.

Den egna demografin eller hur smittan sprids i landet verkar ha liten betydelse enligt forskarna, med ett undantag: befolkningstätheten.
– Tättbefolkade länder som Belgien, Tyskland och Hongkong tenderar att stänga ner fortare. Men sjukvårdssystem, politik, antal intensivvårdsplatser, antal döda eller smittspridningen har inte någon stark korrelation med vilka åtgärder länderna tar till. Vår tolkning att det här helt enkelt är en härmningsprocess. Sedan är det upp till var och en att bedöma

om den processen är av godo eller inte, säger Karl Wennberg.
Läget i början av pandemin var mycket osäkert och forskare var oense. Den 19 mars publicerade en av världens ledande epidemiologer, Stanfordprofessorn John Ioannidis, en artikel i tidskriften European Journal of Clinical Investigation där han varnade för att beslutsfattare kan känna sig tvingade att införa hårda restriktioner utan att veta vilken effekt de har.
– Han skriver att vi vet sedan 150 år att det är väldigt viktigt att tvätta händerna. Kanske vet vi också att distans hjälper, men i övrigt vet vi ingenting. Det kan då vara farligt att slå för hårt på trumman för saker som vi inte vet någonting om, och som kan ha andra allvarliga konsekvenser.
Tre dagar tidigare, den 16 mars, hade Neil Ferguson, en annan ansedd epidemiolog, och hans medarbetare i forskargruppen Imperial college covid-19 response team i London presenterat en rapport med modellberäkningar av hur pandemin skulle kunna utvecklas. Den fick mycket större gensvar.

– Uppmärksamheten den fick, och även WHO:s generaldirektörs förklaring av en global pandemi den 11 mars, fick länderna att inse att: oj, nu börjar det brännas, säger Karl Wennberg.
Enligt Fergusons beräkningar kunde pandemin leda till 250 000 döda i Storbritannien och 1,2 miljoner i USA om inte samhällena stängdes ner för att helt stoppa smittspridningen.
– De drog slutsatsen att det inte räcker med en typ av åtgärder utan flera tillsammans, och de drog hårt på att det var viktigt att stänga skolor. Det ledde till att USA och Storbritannien ändrade strategi.
Karl Wennberg och hans medarbetare vill undersöka vad beslutsfattare gör i så oklara situationer.
– Vi är samhällsvetare och vill inte bedöma sanningshalten i studierna. Vi är intresserade av vad politiker gör när de får diffusa råd – när den ena experten säger att vi inte vet någonting, och den andra att vi måste göra det här.
Vad gör de stackars politikerna i en sådan situation? Är man Macron har man fullt handlingsutrymme. Är man

Löfven har man mycket mer begränsat handlingsutrymme. Att så många länder härmar sina grannländer är lätt att förstå, tycker Karl Wennberg.
– I en så här svår och osäker situation är det mycket jobbigare att vara ensam och ha fel än att ha fel tillsammans med andra. Då kan det kännas bättre att göra som hela gruppen, särskilt när man får stå till svars inför befolkningen.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Karin Bojs: Mat som ska rädda grodor och fåglar

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Om världens fåglar, insekter, grodor och däggdjur ska klara sig räcker det inte med bara naturskydd. Vi måste också lära oss att äta annorlunda, laga mat och odla på nytt sätt.

Nu på torsdag går finalen i tävlingen Årets kock. Mer miljövänlig än någonsin: en av rätterna ska vara vegetarisk och

bygga på återvunnet bröd, andra tävlingsrätter innehåller musslor respektive kanin, vilket är två av de mest klimatsmarta proteinkällor som går att finna från djurriket. Och finalisterna får extra poäng om de minimerar sitt råvarusvinn. Arrangörerna bakom tävlingen har fattat läget, bättre än många andra.

Medan världen har varit upptagen med covid-19-pandemin tickar den globala uppvärmningen på. Under första halvåret av 2020 översteg halten av koldioxid i luften 410 miljondelar. Det har inte hänt på miljoner år. Det finns en påtaglig risk (1 på 4) att jorden passerar gränsen för 1,5 graders uppvärmning redan under den kommande femårsperioden, enligt rapporten ”United in science 2020” av bland andra världs-meteorologiska organisationen WMO som publicerades i veckan. Och i veckan kom Världsnaturfonden WWF med en rapport, ”Living planet report 2020”, om tillståndet för biologisk mångfald i världen. Den visar att bestånden av vilda ryggradsdjur – som däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och krälldjur – i genomsnitt har minskat med 68

procent mellan åren 1970 och 2016.

I veckan publicerades också en studie i tidskriften Nature om hur denna nedslående kurva ska kunna vändas. WWF har sponsrat och huvudförfattare är David Leclère på forskningsinstitutet Iiasa i Wien.

Studien ”Bending the curve of terrestrial biodiversity” bygger på datamodelleringar och handlar – som titeln säger – bara om biologisk mångfald på land. På så sätt är den mer begränsad än projektet Eat-Lancet, vars referensdiet kom förra året och även väger in klimat och människors hälsa.

Men som modellstudie för biologisk mångfald är den nya Naturestudien bland det mest ambitiösa som någonsin har gjorts.

Slutsatserna kommer säkert att väcka upprörda känslor – det gör studier om mat och miljö så gott som alltid. Alla läger i den ofta infekterade debatten – från miljömuppar till köttindustrin – får sina sura äpplen att bita i.

Om vi inte gör någonting? Ja, då kommer läget för fåglar, insekter, däggdjur med flera att bli än

mycket värre framåt mitten av detta sekel.
Om vi inrättar många fler naturskyddsområden och skalar upp andra miljöskyddsåtgärder i landskapet? Jodå, då kommer fågelkvitter och grodkväkande i viss mån att återhämta sig. Men bara till ungefär hälften. Samtidigt blir maten dyrare, vilket är oönskat och kan orsaka politisk oro.
Alltså behövs mer sammansatta åtgärder. Mest okontroversiellt är att livsmedelssvinnet måste minska. Åtminstone halveras.
Tävlingen Årets kock ligger alltså helt rätt i tiden, och det ska bli spännande att se elitkockarna i finalen på torsdag när de jagar poäng med att minimera sitt råvarusvinn.
Mera hårdtuggat för branschen är att köttkonsumtionen behöver halveras, enligt studiens slutsatser. Och då talar vi alltså bara om biologisk mångfald, inte om klimatfrågan, där minskad köttkonsumtion ligger högt bland nödvändiga åtgärder.
Dessutom vill artikelförfattarna se ”mer uthållig handel” och mer ”uthållig intensifiering” av jordbruket.

Om alla dessa åtgärder används, pekar modellerna i Naturestudien entydigt på att den nedåtgående kurvan för däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har god chans att vända.
Det återstår att utreda vad ”uthållig handel” och ”uthållig intensifiering” är, och hur det går ihop med andra mål som nationell beredskap och levande landsbygd. Studier som Eat-Lancet och ”Bending the curve” är ett första steg och inga färdigspikade sanningar. Men de är en bra början om diskussionen ska kunna höjas till en vetenskaplig nivå, från miljöromantik, landsbygdsromantik och enskilda branschintressen.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Väljare svänger om klimatet efter väderkatastroferna

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Stormar, hetta och bränder skakar USA hösten 2020 – när medborgarna ska välja mellan en president som övergett klimatkampen och en presidentkandidat som utlovar gröna storsatsningar.

Men detta är den oväntade nyheten inför valet i november: Det finns tecken på att polariseringen i väljarkåren har minskat i klimatfrågan.

Layla Harmon var bara två år när Katrina svepte in över Louisianas kust i slutet av augusti 2005. Hon minns ingenting av de där skräckfyllda dygnen när skyddsvallarna runt New Orleans rämnade, och vattnet översvämmade stan. Men familjemedlemmar och lärare har berättat.

Och hon vet att hennes hemstad ligger riktigt illa till.

– I geografin har vi fått lära oss att New Orleans kan vara under vatten om 70 år. Det är tufft. Varje

orkansäsong undrar man om man kommer ha ett hem eller ett liv när allt är över, säger hon.
Amy Ndiaye och hennes familj flyttade till New Orleans från Kansas sju år efter Katrinas härjningar. Då var spåren efter orkanen tydliga. Det är de fortfarande hösten 2020.
– Det finns områden som förfallit på grund av Katrina. Människorna som bor där lider än i dag, säger hon.
För några veckor sedan, nära nog på årsdagen av Katrina, kom det senaste testet för invånarna längs kusten vid den Mexikanska golfen. Då orsakade den tropiska stormen Laura stor förödelse i Lake Charles nära Louisianas gräns mot Texas.
Efter stormen kom hettan, med temperaturer på uppemot 38 grader Celsius i början av september.
– Det är varmt! Men det känns som att det är så kaotiskt i USA just nu att folk mest upplever att detta är en del av livet i Södern, säger Layla Harmon.
Kanske är det svårt att veta vad som är normalt i New Orleans hösten 2020, efter coronavirusets härjningar bland stadens

företrädesvis svarta och ofta fattiga befolkning.
Layla Harmon och Amy Ndiaye från Benjamin Franklin High School har dragit slutsatsen att allt hänger ihop: Fattigdomen, bostadssegregationen, rasismen, diskrimineringen, den dåliga tillgången på mat, utsattheten för olika sjukdomar, utsattheten för klimatförändringarna.
Det är därför som de har engagerat sig i Sunriserörelsen, ihop med tusentals andra unga klimataktivister. De kräver en Green New Deal, där Franklin D Roosevelts gamla recept för att häva depressionen på 1930-talet uppgraderats till stora investeringar i gröna jobb och åtgärder mot den globala uppvärmningen.
På grund av pandemin kampanjar de via telefoner och möten på länk.
– Vi ska organisera oss varje dag fram till valet. Vi är så många i vår generation som kämpar så hängivet för att förändra, säger Amy Ndiaye.
De unga aktivisterna har blivit en viktig del av berättelsen om USA och klimatet hösten 2020. Spåren av den globala uppvärmningen

likaså. Det förekom förstås värmeböljor och orkaner i delstaten Louisiana långt innan någon larmade om klimatförändringar. Men forskning visar hur extremvädret blivit mer extremt, med hetare hav och högre havsnivåer.
Hur kommer det att påverka politiken efter presidentvalet den 3 november? Det finns flera svar på den frågan. Några överraskar, andra är mer kända.
Vi börjar med toppolitiken och kampen mellan den sittande presidenten Donald Trump och utmanaren Joe Biden.

– Vi har en president som inte tror på klimatförändringarna. Jag brukar beskriva honom som en stenmur. Det går inte att tränga igenom med lagstiftning. Men Joe Biden är mer som en geléklump. Där är det också svårt att ta sig igenom. Han är politiker, han kan ändra sig, säger Layla Harmon.

○ ○ ○

En massiv mur eller en klump gelé – så kan förstås skillnaderna mellan republikanen Trump och demokraten Biden beskrivas. Det är svårt att komma ifrån att kandidaterna står mycket långt

ifrån varandra i synen på klimatförändringarna.
Visserligen har Donald Trump misslyckats med att infria vallöftet från 2016 om att återuppliva den tynande kolnäringen i USA. Men han har gynnat fossilindustrin i beslut efter beslut under åren i Vita huset.
Trumpadministrationen har skrotat många av Obama-administrationens klimatregleringar och släppt på miljökrav för bilar och gruvbolag, upphävt förbud mot oljeborrning i naturreservat och plockat bort restriktioner runt metan-gasutvinning. Sammantaget har presidenten avskaffat vad han själv beskriver som närmare 25 000 sidor ”jobbförstörande lagstiftning”.
Dagen efter presidentvalet ska USA lämna Parisavtalet formellt.
– Hanteringen av klimatfrågan bygger på samarbete mellan länder och inom ett land, men den nuvarande administrationen vill inte delta i det samarbetet – och motarbetar det faktiskt aktivt. Det har i sin tur lett till att USA inte längre tar ett globalt ledarskap i klimatfrågan, säger Pete Erickson, som är Seattlebaserad forskare vid

Stockholm Environmental Institute.
Joe Biden hade inte klimatet som huvudfråga under Demokraternas primärval. Men han har närmat sig den radikala falangen av partiet, och hörsammat flera av kraven på en Green New Deal. I juli lade han fram ett mycket omfattande klimatpaket, värt flera tusen miljarder dollar.
Ambitionerna har höjts rejält, även jämfört med Obamaadministrationen, enligt Pete Erickson.
– Kraven på Green New Deal har förändrat politiken i Demokraterna. Jag har inte sett något liknande på flera årtionden. Nu finns det ett mycket större fokus på att klimatfrågan handlar om rättvisa och investeringar och att man måste ta sig an detta i den omfattning som frågan kräver. Däremot skulle jag vilja se mer i den politiska plattformen när det gäller USA:s globala roll, säger han.
Det går att beskriva det vägskäl som de amerikanska väljarna står inför i ödesmättade ordalag. Men detta är en av de mindre kända nyheterna från valrörelsens USA: Det finns det vissa tecken på att

polariseringen bland väljarna minskar i klimatfrågan.

○ ○ ○

Allt handlar inte om höger och vänster eller republikaner och demokrater i amerikansk politik. I klimatfrågan finns också skillnader mellan generationerna. Inte minst inom vad som brukar beskrivas som den kristna högern i USA.

– Vi pekar på skrifterna. Vi visar att vi varken hedrar Gud eller älskar vår nästa om vi förstör skapelsen. Det går från första Mosebok till Nya testamentet, säger Kyle Meyaard-Schaap, som är talesperson för det kristna klimatnätverket Young Evangelicals for Climate Action. Han växte själv upp i ett kristet konservativt hem, och började ompröva synen på klimatfrågan när han studerade på universitetet. Så småningom kom han i kontakt med andra 80-talister och 90-talister som såg den globala uppvärmningen som ett existentiellt hot, snarare än en idé från gudlösa liberaler.

– För mig hänger klimatfrågan inte ihop med ett visst parti eller med politik över huvud taget. Det

är en moralisk och etisk fråga, en fråga om tro. Jag kom till en punkt när jag inte kunde vara troende utan att närma mig klimatfrågan, säger han.
Han hävdar att mäktiga intressen i fossilindustrin har lagt miljarder och åter miljarder dollar för att skapa förvirring i debatten om klimatförändringarna.
– De erkände för länge sedan att de såg kristna evangelikaner som en bra måltavla, säger han.
Nu ser han en förändring i opinionen. Han säger att den var oundviklig.

– Bevisen har blivit för överväldigande, med allt större konsekvenser av klimatförändringarna. Vi har orkanerna i söder som blivit allt mer intensiva, vi har skogsbränderna i Kalifornien, och vi har medierna som har blivit bättre på att beskriva sambanden. Vi har ungdomsorganisationerna, som har inspirerats av Greta Thunberg och andra klimataktivister. Och vi har Donald Trump, som har tvingat folk att ta ställning.

○ ○ ○

Det kan låta som en önskedröm från en kristen klimatorganisation.
Men opinionsundersökningar från till exempel Pew Research visar att unga republikaner vill se fler åtgärder mot klimatförändringarna än sina äldre partikamrater.
Och enligt en färsk studie från Stanforduniversitetet råder det en ganska bred enighet bland väljarna i synen på klimatförändringarna – som forskarna konstaterar är det en enighet som inte syns så ofta i amerikansk politik i dessa dagar.

Visserligen har klimatförnekare också blivit säkrare på sin sak. Men enligt undersökningen ökar andelen som instämmer i påståenden som att jorden har blivit varmare under de senaste hundra åren. Det betyder inte att väljarna är överens om vad som bör göras politiskt, men att många tycker att någon behöver göra något. Dessutom uppger fler amerikaner än någonsin tidigare att klimatfrågan är viktig för dem personligen.
Den senaste mätningen genomfördes under pandemin; Coronautbrottet har alltså inte

minskat engagemanget för klimatet.
Forskarna ska gå vidare och djupstudera opinionen 2020, för att förstå vilka väljare som ändrar uppfattning.
Mätningarna brukar visa att två tredjedelar av den amerikanska befolkningen har ett stort förtroende för forskning, medan en tredjedel är mer skeptisk.
Möjligen har utslagen på termometern övertygat människor som annars tvivlar på vetenskapen.
Jon Krosnick, opinionsforskare och professor i statsvetenskap vid Stanford, påpekar att år 2019 var det näst varmaste året som har uppmätts.
– När man ställer frågor om huruvida det har blivit varmare på jorden under de senaste hundra åren, verkar de som är mer skeptiska vara särskilt påverkade av de senaste årens förändringar i temperaturerna globalt, konstaterar han.

○ ○ ○

”Jag är en konservativ kristen miljöaktivist. Nej, det är ingen motsägelse”. Så summerade journalisten Ericka Andersen

läget i en opinionsartikel i New York Times tidigare i somras.
Hon tycker att hon ser förändringar inom Republikanerna, med några initiativ över partigränserna i kongressen, som till exempel Growing Climate Solution Act, som lades fram i juni, och ska stödja jordbrukets lagring av koldioxid.
Bättre sent än aldrig, sammanfattar hon.
Hon tror att de unga, kristna klimataktivisterna kommer att påverka konservatismen i USA långt bortom Trump:

– Det finns ett växande antal konservativa och republikanska klimatgrupper. Oavsett vad som händer med Trump, som har maximalt fyra år till, kommer den rörelsen att leva vidare.
Långsiktigt kommer detta att leda till mer klimatvänlig lagstiftning.
Framstegen är kanske inte så stora som många progressiva skulle önska, men det är framsteg, och jag ser ingen väg tillbaka, uppger hon för DN.
Kruxet är kanske att alla små förändringar överskuggas av de stora katastroferna hösten 2020.

○ ○ ○

Det var som om apokalypsen hade nått San Francisco-bukten i onsdags, när himlen färgades dunkelt röd. Röken hade skingrat solens strålar.

De värsta bränderna i modern tid rasar längs USA:s västkust. I Kalifornien har ett område större än Skåne eldhärjats. Även delstaterna Oregon och Washington har drabbats av omfattande bränder i skog och mark. Nödläget förvärras av vindar och torka, som följd av flera extrema värmeböljor.

Hettan har också bidragit till strömavbrott, när elnätet överbelastats av luftkonditioneringsanläggningar. Politikerna grälar om ansvaret. Kaliforniens guvernör Gavin Newsom – en demokrat som haft hårda duster om miljöpolitik med Vita huset – har inget tålamod med klimatförnekarna.

– Den sortens åsikter går inte ihop med verkligheten på marken, de fakta som vi lever med. Du kanske inte tror på det intellektuellt, men dina egna ögon, och dina egna erfarenheter säger något annat, sa Newsom på en pressträff i veckan.

Samtidigt besökte Donald Trump Florida och försökte marknadsföra sig som en stor miljövän – ett tecken på att klimatfrågan blir allt hetare i valrörelsen. New York Times beskriver utspelet som ett extraordinärt försök att säkra en viktig delstat, där väljare från båda partierna känner oro för klimatförändringar.

Debatten pågår fram till valdagen. Men sedan då?

Mycket talar för att Trumpadministrationen skulle fortsätta att beskriva åtgärder mot global uppvärmning som ett hot mot ekonomi och jobb.

– Om Trump blir omvald, finns det inte en chans att han vaknar upp och känner att han måste göra något mot klimatförändringarna, säger Kyu Min Huh, organisatör för Sunrise i New Orleans.

Men även hon kan se ett skifte i den allmänna opinionen – ett skifte som går bortom Demokraterna som parti.

– En delstat som Louisiana, som beviljar miljarder i skattelättnader till stora oljebolag, måste numera

också ha en strategi för klimatförändringarna, säger hon. Hon tror inte att det är politiker eller proteströrelser som har påverkat opinionen i första hand.
– Vi har kommit till en punkt där man inte kan ignorera klimatförändringarna. Översvämningarna i New Orleans når alla. Det spelar ingen roll om du är fattig eller rik. Du kan känna klimatförändringarna in på bara skinnet i den staden.
Det gäller inte bara New Orleans, hettans och brändernas höst 2020.

– Hela den amerikanska kontinenten härjas av klimatförändringarna. Min vän och kollega på fältet i Kalifornien måste ha på sig medicinskt munskydd och annan skyddsutrustning för att luften är farlig. Vi visste att luften var dålig, men farlig? säger Kyu Min Huh.

○ ○ ○

Kyle Meyaard-Schaap tror att det republikanska partiet förändras, om demokraten Joe Biden vinner presidentvalet i höst.
– Jag tror att det öppnas ett fönster under de första hundra

dagarna, när den nya administrationen kan nå överenskommelser över partigränserna. Just nu är det Trump som sätter tonen i Republikanerna, men om och när han är borta, tror jag att vi kan få se riktiga framsteg, säger han.

De unga klimataktivisterna i New Orleans har en plan, oavsett om de ska hantera stenmuren eller geléklumpen efter valet i november. Layla Harmon säger att hennes generation har drabbats av en välsignelse och förbannelse på samma gång.

– Varför skulle just vi ärva en jord som brinner eller ett land som är så trasigt? Vi har fått lära oss i skolan att det här landet är så framgångsrikt, men vi ser att systemet aldrig har fungerat. Nu ska vi få det att fungera för alla, säger hon.

Amy Ndiaye berättar att hon möter många som tror att tonåringarna i klimatrörelsen drivs av vrede och trots.

– Det är viktigt att säga att vi gör detta av hopp och en önskan om en bättre framtid. Vi vill inte att våra barn ska uppleva den smärta som vi har gått igenom.

”Vi pekar på skrifterna. Vi visar att vi varken hedrar Gud eller älskar vår nästa om vi förstör skapelsen”, säger Kyle Meyaard-Schaap.

Karin Eriksson

Jannike Kihlberg: Valresultatet kan påverka jordens klimat för all framtid

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

I höstens presidentval står fossilkramaren Donald Trump mot Joe Biden som har lanserat ett ambitiöst klimatprogram. Valresultatet i världens största ekonomi, tillika världens näst största utsläppsland, påverkar klimatarbetet och framtiden för hela jordklotet.

Den 4 november, dagen efter presidentvalet, träder USA formellt ut ur Parisavtalet. En stark symbolik. Vinner Donald Trump så stannar USA utanför avtalet, vinner Joe Biden så har han lovat att landet ska återinträda.
USA står för cirka 15 procent av de globala utsläppen och är efter Kina världens största utsläppsland. Vilken väg landet väljer för de fyra kommande åren påverkar därför klimatarbetet inte bara i den egna nationen utan även i övriga världen.

Trots att några av de största bränder som har drabbat Kalifornien brann okontrollerat och en orkan närmade sig Louisiana samtidigt som Republikanerna hade sitt konvent, nämnde Trump inte klimatet i sitt tal när han accepterade nomineringen till presidentkandidat. Däremot lyfte han tidigt att han tagit USA ur Parisavtalet och sitt stöd för den stora omstridda oljeledningen Keystone XL som Barack Obama satte stopp för genom ett veto. En oljeledning som klimatforskaren James Hansen har varnat för

betyder ”game over” för klimatet om den blir av.
Demokraternas Joe Biden har utöver att USA ska återinträda i Parisavtalet lovat att han inom 100 dagar ska bjuda in världens stora utsläppsländer till ett klimatmöte. Dessutom ska han satsa 2 000 miljarder dollar, motsvarande 18 000 miljarder kronor, på nationella åtgärder som gynnar klimatet.
När Trump vann presidentvalet var oron stor bland klimatforskare och politiker, fyra år senare står det klart att det blev värre än vad många befarat.

Nationellt har han tagit bort eller ändrat över hundra regleringar på klimat- och miljöområdet. Allt från Obamas Clean power act som skulle begränsa utsläppen från kolkraftverk, till att försvaga regler för naturskydd och underlätta för olje- och gasbolag att leta nya fyndigheter.
”Jag tror inte att vi kan uthärda ytterligare fyra år av direkta övergrepp på miljöåtgärder”, sa Michael Mann, klimatforskare och professor vid Penn University nyligen till den brittiska tidningen Independent.

Ett USA som tar tillbaka ledartröjan i klimatarbetet skulle innebära en oerhörd skillnad och få stor påverkan internationellt.
Dels praktiskt, som världens största ekonomi har USA en viktig roll när det gäller finansiering av bland annat den gröna klimatfonden som ska hjälpa länder som drabbas värst av klimatförändringen. Trump har dragit tillbaka två miljarder amerikanska dollar, motsvarande 18 miljarder kronor, som var utlovade sedan tidigare.
Dels mentalt. När världens största ekonomi och näst största utsläppsland står utanför Parisavtalet så får det följder.
Trots att FN:s generalsekreterare António Guterres har drivit på världens länder att höja sina ambitioner i klimatarbetet och att EU och vissa andra länder talar om att vässa klimatpolitiken så har kraften och framåtdrivet sipprat ur det internationella klimatarbetet under Trumps tid vid makten.
Det blev tydligt vid FN:s senaste stora klimatmöte som hölls i Madrid i december. Mötet var det sista där USA var med som part i avtalet och blev ett stort

misslyckande. Flera länder stretade emot, ville inte hitta lösningar. Trots att mötet blev det längsta som har hållits med två dagar på övertid kunde inte de viktigaste frågorna lösas.
Frustrationen var påtaglig, en allmän uppfattning var att USA:s utträde var anledningen – andra länder känner inte pressen att anstränga sig när en huvudaktör står utanför.
Paradoxalt nog har intresset för klimatförändringen och klimatpolitik aldrig varit större hos allmänheten. Under Trumps presidentperiod har engagemanget vuxit lavinartat både i USA och i övriga världen – liksom kraven på makthavare att agera.
Nya värmerekord, torka, rekordbränder i Australien, Kalifornien, Sibirien, skyfall, kraftiga orkaner. Människor och miljarder djur dör i extrema väder.
Klimatförändringen var länge något som fanns i forskares prognoser, något som skulle hända i framtiden. Men nu märker allt fler att klimatförändringen redan är här och påverkar människors liv och vardag, även i rika och välordnade länder som har råd att skydda sig.

Innan coronapandemin satte stopp för sammankomster lockade Greta Thunbergs skolstrejk miljontals människor världen över att demonstrera för att pressa politiker att agera för att hejda den globala uppvärmningen.
Skolstrejkerna är världens största ungdomsrörelse och om de som strejkar i dag inte är tillräckligt gamla för att ha rösträtt så är det bara en tidsfråga.
Det vet politiker och andra makthavare.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Valresultatet borde bli som vanligt – men allt är inte som förr

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Ett nytt politiskt liv håller på att födas i Ryssland.
I dag, söndag, går landet till lokal- och regionalval. Det borde vara som upplagt för

Putinpartiet Enade Ryssland att manipulera till sig alla röster. Men allt är inte längre som förut.

S:t Petersburg

– Protesthumöret är stort i år. Speciellt i storstäderna. Där är det mycket svårare att manipulera - valet, säger den fristående ryska statsvetaren Maria Lipman till DN.

Ryska val brukar alltid gå till på samma sätt: först hindrar Putin-regimen oppositionen från att delta, sedan manipulerar man rösträkningen. Resultatet är att Putinpartiet Enade Ryssland vinner. Det är metoden, framför allt i parlaments- och presidentval.

Lokal- och regionval är svårare att kontrollera. När Ryssland i dag väljer nya guvernörer, region- och stadsfullmäktige så kommer visserligen Kreml att göra allt för att kontrollera valet. Men det har blivit mycket besvärligare än tidigare, inte minst på grund av oppositionsledaren Aleksej Navalnyjs nya strategi. Den kallas ”Rösta smart” och går ut på att väljarna i stället för att bojkotta valet – något som många gör i protest – koncentrerar sina röster

på den kandidat som har störst chans att slå makthavarnas kandidat ur brädet.
I Moskvas kommunalval i fjol fungerade den här strategin överraskande bra. Enade Ryssland förlorade sin totala dominans i stadsfullmäktige, från 40 till 25 mandat (av 45). Även om de behöll sin majoritet så var förlusten förödmjukande. Också i Irkutsk och Chabarovsk gjorde oppositionen stora landvinningar. Aleksej Navalnyj, som ligger bakom strategin, har nyligen vaknat upp ur sin koma på ett sjukhus i Berlin. Han blev förgiftad på en resa till Sibirien som i högsta grad hade med det här valet att göra. I Tomsk och Novosibirsk spelade han in filmer om hur Enade Rysslands folkvalda bygger upp egna affärsföretag i bygg- och kommunalbranschen. Med hjälp av sina politiska mandat knuffar de ut alla konkurrenter och tjänar därefter en förmögenhet på byggprojekt som inte håller måttet, eller på att ständigt höja vatten- och elpriser. Kommuninvånarna har inget annat val än att betala, eftersom monopolsituation råder.

Navalnyjs team är övertygade om att attentatet mot oppositionsledaren var kopplat till valet.
Sedan filmerna publicerades har till exempel Sergej Bojko i Novosibirsk fått enorm uppmärksamhet. Bojko är en fristående oppositionspolitiker, den mest profilerade i universitetsstaden Novosibirsk. Han utmanar den sittande makten i kommunalvalet med koalitionen ”Novosibirsk 2020”. Koalitionen lyckades mot alla odds registrera sig i valet, men myndigheterna gör allt för att hindra deras kampanj. Bojko har bland annat tvingats betala 20000 rubel (motsvarande 2300 kronor) för att ha placerat ut valmaterial.
Nu är han huvudpersonen i Navalnyjs film om Novosibirsk, som vid det här laget fått över 4,9 miljoner visningar på nätet.
Attentatet mot Navalnyj har bara ökat intresset, trots Kremls försök att spela ner förgiftningen och kalla den en sjukdomsattack. Detsamma gäller oppositionens kandidater i Tomsk, som är skådeplatsen för Navalnyjs andra film. Också där har oppositionen

kända kandidater, som får extra uppmärksamhet tack vare filmen. Både Tomsk och Novosibirisk är universitetsstäder. Det betyder dels att väljarna är mer kritiska mot makthavarna, dels att det är svårare att manipulera rösträknandet. Valobservatörerna är fler och allmänintresset för att det ska gå rätt till större.

– Kreml kommer att utnyttja alla tänkbara metoder att manipulera. Man försöker skrämma kandidaterna, man köper röster. Samtidigt är det omöjligt för makthavarna att stoppa oppositionen överallt. Någon kan bli vald, i synnerhet i stadsfullmäktigevalen, säger Maria Lipman.

Lipman är chefredaktör för Point & Counterpoint, en tidning om Ryssland som ges ut av The George Washington University. Hon har följt med rysk inrikespolitik i åratal, trots att det oftast inte funnits någon egentlig politik att följa. Putinregimen manipulerar alla val och något partisystem existerar inte. Men regional- och lokalvalen börjar mer och mer utkristalliseras till något som nästan liknar politik i Ryssland.

Makthavarna försöker visserligen hindra oppositionen från att kandidera, men ibland lyckades de ändå få sina kandidater godkända. Valfusket är mycket - svårare då antalet valobservatörer blir större. Lipman konstaterar ändå att Kremls grepp om regionerna på det hela taget är ohotat.

– Det här lokalvalet kommer inte att påverka landet på något radikalt sätt. Kreml har ett enormt försprång när det gäller resurser. Vi ska inte vänta oss en liknande händelseutveckling som i Belarus, men samtidigt blir det allt svårare för Kreml att kontrollera allt. Resurserna räcker inte alltid till för att man i alla städer ska få ett hundra procent lojalt fullmäktige. I söndagens val väljer 20 regioner guvernör och 11 regionala parlament. 55 städer väljer stadsfullmäktige. Valet gäller bara delar av landet. Regional- och kommunalval i Ryssland sprids av praktiska skäl ut på flera år. Kreml har gjort sitt bästa för att mota oppositionen i god tid. I till exempel Archangelsk tilläts inte oppositionens kandidat Oleg Mandrykin, som ställde upp för koalitionen ”Stop Sjies”,

kandidera i valet. ”Stop Sjies” är en rörelse som skapades ur motståndet mot en jättelik avstjälpningsplats för Moskva-sopor. Den planerades i orörd natur i Archangelskområdet, men nu har en omfattande medborgar-kampanj åtminstone tillfälligt - stoppat bygget.
Framgångarna i Sjies är ett exempel på att ryska medborgare har blivit skickligare på att försvara sina rättigheter. Maria Lipman varnar visserligen för att dra några direkta kopplingar till lokalvalet. Men hon konstaterar samtidigt att det hela tiden uppstår situationer som makthavarna inte hade förutsett, och inte hinner reagera på innan det är för sent.
– De pågående demonstrationerna i Chabarovsk blev en otrevlig läxa för Kreml. Där hade man en guvernör som var vald av folket, Sergej Furgal. Makthavarna gjorde misstaget att släppa fram honom, och han blev snabbt populär. Nu är han gripen och anklagad för mord, men folk demonstrerar fortfarande för att han ska friges.
Sedan den 11 juli manifesterar invånarna i Chabarovsk varje

söndag mot gripandet av Furgal. Enligt Lipman gör nu Kreml allt för att undvika att det upprepas någon annanstans. Därför är åtgärderna som satts in för att kontrollera lokal- och regionalvalet massiva.
Navalnyjs filmer om korruptionen i Novosibirsk och Tomsk visar enligt Lipman en verklighet som existerar överallt i Ryssland.
– Mönstret ser likadant ut överallt. Statliga tjänstemän är samtidigt byggföretagare och tjänstemän. De gör sig rika på invånarnas bekostnad. Allt fler protesterar mot detta, säger Maria Lipman.

Fakta. Sprids ut på flera år

På söndag väljer 20 regioner guvernör och 11 regionala parlament. 55 städer väljer stadsfullmäktige. Fyra mandat i den federala duman ska också besättas genom utfyllnadsval. Valet gäller bara en del av landet, eftersom ryska regionala val sprids ut på flera år.
Traditionellt brukar de kaukasiska republikerna visa upp ett valresultat där Kremllojala partier vinner. Där är valfusket som

starkast. Proteströster är däremot att vänta i Fjärran Östern, flera sibiriska regioner och i de stora städerna.

Tårgas sköts mot asylsökande

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Grekisk polis sköt tårgas mot asylsökande på Lesbos på lördagen. Situationen är ytterst instabil sedan den förödande branden i lägret Moria tidigare i veckan.

Moria började brinna sent på tisdagen och snart stod i princip

hela lägret i lågor, varpå samtliga tvingades evakuera.
Lägret har en kapacitet för omkring 3 000 personer, men cirka 13 000 bodde där.
På lördagsförmiddagen ska nya bränder ha utbrutit i på annat håll på Lesbos, enligt VG.
Nyhetsbyrån AFP rapporterar också att grekisk kravallpolis avlossade tårgasbehållare mot asylsökande som kastat sten.
Branden har bekämpats med bland annat vattenbombning från flygplan. Lördagens oroligheter är koncentrerade till ett område utanför Lesbos huvudstad Mytilini där polisbussar blockerar vägen.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

Iran och Turkiet fördömer Bahrains närmande till Israel

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Protesterna haglade på lördagen över det lilla shejkdömet Bahrain efter dess beslut att etablera diplomatiska förbindelser med Israel. ”Från och med nu är Bahrain medskyldigt till Israels förbrytelser mot palestinierna”, förkunnade Irans UD.

Jerusalem.

Också den turkiska regimpressen brännmärkte Bahrains steg, liksom syriska och palestinska medier. ”Detta är ännu ett svekfullt knivhugg mot den palestinska saken”, hette det i en kommuniké från det palestinska utrikesdepartementet i Ramallah. Det första knivhugget, som palestinierna ser det, kom då Förenade Arabemiraten nyligen signalerade att det vill normalisera relationerna till

Israel. Förenade Arabemiraten och Israel skall på tisdag i Washington skriva under avtalet om utväxling av ambassadörer och öppen handel mellan länderna. Vita huset meddelar nu att den bahrainske utrikes-ministern Abdullatif al-Zayani kommer att närvara vid ceremonin.

Bahrains tidningar ägnade lördagens förstasidor åt ”det strategiska beslutet”. Officiella talespersoner understryker dock att man i huvudstaden Manama fortfarande inväntar israelisk bekräftelse på att den planerade annekteringen av den ockuperade Jordandalen verkligen ställts in. Bahrainska talespersoner poängterade dessutom att diplomatiska förbindelser inte betyder att man accepterat ockupationen av palestinska områden. På lördagen hölls en demonstration i Manama, där Bakr Darwish, ledare för Bahrains Människorättsforum höll ett protestanförande:

– Bahrains folk ser Jerusalem som Palestinas huvudstad. All normalisering med Israel är förräderi.

Bahrains verkliga betydelse i regionens maktspel är blygsam. Den lilla ön i viken mellan Qatar och Saudiarabien är hälften så stor som Öland och dess ekonomi är knappa tiondelen så stor som Förenade Arabemiratens. Dess oljetillgångar är blygsamma. Det som gör närmandet till Israel intressant är att Bahrains utrikespolitik är intimt samordnad med Saudiarabiens. Diplomatiska förbindelser mellan Bahrain och Israel är ett förebud om att familjen Saud är på väg att ta samma steg – något som verkligen kommer att påverka den regionala maktbalansen.

För Iran har Bahrain varit av särskild betydelse, eftersom det är ett av få arabländer – de andra är Libanon och Irak – med shiamuslimsk majoritet. Relationerna mellan Bahrain och Irak bröts 2016, efter att kungafamiljen Khalifa under en följd av år anklagat den islamiska republiken för att ha sponsrat - väpnade shiaextremister och terrorister i landet. USA har två flottbaser i Bahrain.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Förlåt, men jag håller inte med. För om du tittar på statistiken så är den oroväckande.

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

USA:s ledande smittskyddsexpert, Anthony Fauci, köper inte Donald Trumps påstående att pandemin i landet nått en vändpunkt. Antalet som smittas varje dag är fortfarande på tok för högt, säger han.

TT

Tyfoner slår mot pressad ekonomi

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Nordkorea. I samband med att Kim Jong-Un besökte ett översvämningsdrabbat område sade diktatorn, enligt statliga KCNA, att ekonomin drabbats av stora problem till följd av den senaste tidens regn och tyfoner. Han har också sagt att Nordkorea måste tänka om kring ekonomin, som redan tidigare pressas av sanktioner och coronaåtgärder.

TT-Reuters

Demonstranter gripna i Minsk

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Belarus. Polisen i Belarus grep på lördagen ett 30-tal personer i samband med protester i Minsk, enligt vittnen. Hundratals kvinnor hade samlats för att demonstrera mot president Lukasjenko. Filmklipp i sociala medier visar hur de bildar en mänsklig kedja för att stoppa gripandena, men också hur poliser släpar i väg demonstranter.

TT-Reuters

Turkisk övning ökar spänningar i Medelhavet

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Turkiet genomför från och med i går, lördag, fram till och med måndag militärövningar med skarp ammunition strax utanför Cyperns territorialvatten, enligt landets försvarsmakt.

Beskedet kommer efter en längre tids spänningar och ömsesidiga beskyllningar mellan Medelhavsländerna Turkiet, Cypern och Grekland om gränsdragningar och gasfyndigheter.
Turkiets beslut att hålla militärövningen kommer endast dagar efter det att EU:s ledare meddelat att sanktioner mot landet kan bli aktuellt om turkiska regeringen vägrar att föra dialog med Grekland och Cypern angående gränstvisterna.
Eventuella sanktioner kommer att diskuteras vid ett EU-toppmöte i slutet av månaden.
Turkiets president Recep Tayyip Erdogan skärpte tonläget mot främst Frankrike och president Emmanuel Macron, som varit ledande i kritiken.
– Jävlas inte med det turkiska folket. Jävlas inte med Turkiet, sade Erdogan i ett tv-sänt tal från Istanbul på lördagen.
TT-AFP

Tsichanouskaja firade i exil

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Belarus. Den belarusiska - oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja firade sin 38-årsdag i exil i Litauen.
Några hundra anhängare samlades för bemärkelsedagen i Vilnius.
– Ni alla förstår att jag ville fira min födelsedag i Belarus, med min man och mina barn. Men vårt land går igenom en svår period just nu, sade hon, och tillade att hon var rädd i sitt hemland.
– Det var väldigt läskigt. Varje dag väntade jag på husrannsakningar eller frihetsberövanden.
TT-Reuters

Junta ger vaga framtidslöften

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Mali. Militärjuntan i Mali, och dess ledare överste Assimi Goita, sade på lördagen att en övergångsregering ska bildas som ska styra landet i 18 månader. Målet är, enligt juntan, en återgång till civilt styre.
En expertgrupp ska nu utforma regler för övergångs- regeringen, presidenten kommer antingen att vara en militär eller en civil person.
TT-AFP

Björn Wiman: QAnon och Khaybar – överallt ekar hatet mot judarna

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Minns ni Sarah Palin? Guvernören från Alaska som var republikanernas kandidat till posten som vicepresident i valet 2008. Det var hon som trodde att Afrika var ett land, påstod att man kunde se Ryssland från Alaska och uppfattade Nordkorea som en viktig allierad med USA.

I dag framstår Sarah Palin som ett minne från en försonlig och oförarglig tid. Det senaste esset i det republikanska partiets rockärm är Marjorie Taylor Greene, som i höstas vann ett primärval i delstaten Georgia – och med största sannolikhet kommer att väljas in i USA:s kongress i höst. På sina kanaler i sociala medier blandar Marjorie Taylor Greene våldsam rasism och aggressiva utspel med videor och bilder på sig själv där hon poserar med automatvapen i händerna. Vid ett tillfälle har hon framträtt på foton med en före detta

nynazistisk ledare. President Donald Trump hyllade henne omedelbart som ”en framtida stjärna” och en ”verklig VINNARE”.
Men Marjorie Taylor Greene är också anhängare av QAnon, den kultliknande konspirationsteorin som i skuggan av coronapandemin har fått allt större spridning. QAnon bygger på en bisarr fantasi om att ett nätverk av djävulsdyrkande demokrater, miljardärer och Hollywoodkändisar kontrollerar världen, samtidigt som de ägnar sig åt pedofili och kannibalism.
Den mordiska sekten ska även försöka förlänga sina liv genom att utvinna blod från de barn som de förgriper sig på. Hjälten och frälsaren i denna alternativa verklighet är Donald Trump, som enligt anhängarna arbetar för krossa pedofilnätverket och rädda världen.
Trump själv solar sig i glansen av de många QAnon-anhängare som uppträder på hans möten med skyltar och t-shirtar. När han uppmanades att kommentera konspirationsteorin hade han bara lovord till övers: ”Jag har

hört att de är människor som älskar vårt land.”
Detta, tänker säkert någon, borde väl ändå kunna avskrivas som ett stolleprov i den högre skolan. Säg inte det. Är det något som de senaste åren har lärt oss är det att dagens dårar kan vara presidenter i morgon.
Dessutom bär QAnons irrläror på ett potent gift från det förflutna: antisemitismen. I botten finns alla konspirationsteoriers moder, den om att judar i lönndom styr världen med dolda maktstrukturer. Alltså sprider QAnon-anhängare uppgifter om att ondskefulla judiska krafter i bankindustrin är ute efter att förslava icke-judar och främja världskrig. Den ungersk-judiske finansmannen George Soros anklagas för att vara del i en internationell sammanslutning som har kontrollerat alla amerikanska presidenter fram till Donald Trump. Denna föreställning, om en hemlig allsmäktig sammanslutning av judisk makt, är hämtad rakt ur ”Sions vises protokoll”, den ökända förfalskning som har gett upphov till hets mot judar i över hundra år. Fantasin om att

sektens medlemmar är ute efter att utvinna substansen adrenokrom ur de utnyttjade barnens blod är kopierad rätt av från äldre antisemitiska föreställningar om blodsriter och barnätande judar.
I Sverige har QAnon inte någon större spridning. Det hindrar inte att de antisemitiska refrängerna från det förflutna ekar även här. Senast blev det synligt under oroligheterna kring den danske rasisten Rasmus Paludans försök till bränning av Koranen i Malmö, då motdemonstranter hördes skandera den antisemitiska Khaybar-ramsan: ”Khaybar, Khaybar, o judar, Muhammeds armé ska återvända!” Orden refererar till berättelsen om hur profeten Muhammeds styrkor besegrade judar i staden Khaybar på 600-talet och kan inte uppfattas som annat än ett direkt dödshot mot judar.
Tillsammans bildar QAnon- och Khaybar-ramsorna ett handfast bevis på att det uråldriga hatet mot judarna är en levande kraft på flera håll i dagens samhälle. Det finns inte *antingen* i kretsar med bakgrund i Mellanöstern *eller* inom extremhögern. Det

finns på *båda* dessa håll. Och där det finns fördomar mot judar finns det fördomar också mot andra.
Det visar inte minst Marjorie Taylor Greenes budskap. I sina videor varnar hon bland annat för en ”islamisk invasion” i USA, bland annat med hänvisning till de muslimska kvinnliga kongressledamöterna Rashida Tlaib och Ilhan Omar. Men hon har även beskrivit svarta personer som ”slavar åt det demokratiska partiet” och driver den antisemitiska konspirationsteorin om att George Soros har samarbetat med nazisterna.
I november kommer denna person med all sannolikhet att ta plats i USA:s kongress. Vid samma tid kan Donald Trump vara omvald som president – eller skapa kalabalik kring ett osäkert valresultat.
Båda dessa faktorer kommer att gynna konspirationsteoriernas förslagna kolportörer, som lever av kaos och motsättningar. Den ökade politiska polariseringen under de senaste åren har, tillsammans med isoleringen av människor under

coronapandemin, ur deras perspektiv utgjort en optimal grogrund. Mediejättarna Facebook och Twitter har på senare tid börjat radera QAnon-relaterade inlägg men är – som vanligt – för sent ute. De livsfarliga lögnerna har redan fått fäste i politikens mainstream.
De grova konspirationsteorierna i USA och hatramsorna på svenska gator riktas i första hand mot judar. Men med tanke på världens nuvarande politiska tillstånd – en viruspandemi, stigande arbetslöshet, våldsamma politiska konflikter – bådar de inte gott för någon. Det är en gammal sanning: ”Det börjar med judarna, men det slutar inte med judarna.”

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Självständigheten på spel när Lukasjenko möter Putin

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Det är en försvagad Aleksandr Lukasjenko som i dag, måndag, möter Vladimir Putin. Med ett Belarus i uppror mot diktaturen slåss Lukasjenko för sitt politiska liv och hoppas få Putins hjälp rädda sig kvar vid makten.

Men stödet lär bli i form av en brysk björnkram som ytterligare minskar Belarus självständighet.

Analys.

Det är två hårdföra statsledare som träffas i Putins sommarresidens i Sotji för att dryfta framtida relationer mellan de postsovjetiska länderna.

I det ena landet utövar polisen brutalt våld mot fredliga, demonstrerande kvinnor och ungdomar, politiker kidnappas av maskerade män och valresultat förfalskas.

I det andra har det blivit en vedertagen metod att ledande politiska motståndare som Boris Nemtsov och nu Aleksej Navalnyj skjuts ihjäl eller förgiftas.
Enligt Kremls pressekreterare handlar det om ett arbetsbesök, där de två presidenterna ska diskutera ekonomiskt samarbete och fortsatt integration – ”strategiskt partnerskap” – mellan länderna.
Det kan låta som om det blir ett rutinmässigt möte. Men i verkligheten råder en djup politisk kris i Belarus och mycket står på spel.

Och det är knappast ett möte mellan jämlikar.
För Lukasjenkos del har två drömmar redan gått i kras: att förbli ledare för Belarus, på livstid, och därefter överlåta makten till sin son. Sedan en dryg månad erkänner inte en stor del av folket i Belarus längre Lukasjenko som president. Och sedan tidigare har hans mer högtflygande mål, att stå i spetsen för ett förenat storryskt rike, gått om intet.
För Putins del är läget lugnare. Han har låtit revidera den ryska författningen så att han kan sitta

kvar som president till 2036. Och trots en del orosmoln, som de folkliga protesterna i Chabarovsk och en ekonomisk nedgång, syns inget akut hot mot de styrande i Moskva.

Kreml oroar sig betydligt mer för att folkresningen i Belarus kan lyckas och i så fall få smittsamma effekter i Ryssland. Det är ett skäl till att Putin, efter viss tvekan, satsar på att Lukasjenko sitter kvar. Han har betydligt enklare att handskas med en försvagad diktator som inte är beroende av folkligt stöd än med än en folkvald ledare.

Här finner de båda ett gemensamt intresse. Lukasjenko har bedyrat att han inte kommer att släppa ifrån sig makten till det belarusiska folket. Alternativet, som han hellre tycks välja, är att överlämna viktiga maktbefogenheter till Putin.

Problemet är att Lukasjenko i Moskva måste uppfattas som totalt opålitlig. Före presidentvalet den 9 augusti framställde sig Lukasjenko som motståndare till närmare rysk-belarusisk integration. Han anklagade till och med Moskva för att blanda sig i valkampanjen när

han lät gripa 33 legosoldater från den ryska privatarmén Wagner i Minsk.
Efter valet, då protesterna mot valfusket bröt ut, bytte han tonläge. Nu närmast kryper han för Putin. Och plötsligt var det Väst – särskilt Polen, de baltiska staterna och USA – som påstods ha framkallat oroligheterna. Det är ett tydligt tecken på att Lukasjenkos ställning i förhållande till Moskva aldrig har varit så svag sedan han kom till makten för 26 år sedan.
Långt borta är de dagar då Lukasjenko kunde hoppas på att bli ledare för ett förenat Ryssland-Belarus. Hans dröm hade en höjdpunkt när han 1996 hade slutit ett unionsavtal med den dåvarande ryske presidenten Boris Jeltsin.
De två presidenterna hade helt olika syften med avtalet. För Jeltsin handlade det om att återta förlorat inflytande över den slaviska grannen, som varit självständig i bara drygt sex år. Många belarusier var med på noterna, och ville gärna fortsätta hänga ihop med Ryssland.
För sin del var Lukasjenko ute efter större makt än över sitt lilla

rike. Han kalkylerade med att en sammanslagning av de två staterna skulle ge honom en gratisbiljett in på Rysslands politiska scen, och ytterst makten i Moskva. Där såg det ut att finnas en öppning med en sjuk och allt mer bräcklig Jeltsin i Kreml. Entusiasmen var stor och propagandaapparaten i båda - länderna preparerade den belarusiska och ryska opinionen på att de två staterna snart skulle förenas.
Lukasjenko gick längst, och utlovade en gemensam statsbudget och övernationella maktorgan.
Till slut blev unionsavtalet ganska urvattnat, där de viktigaste punkterna blev en gemensam tull- och visumzon. På flygplatsen i Minsk räknades inte Moskvaflyget till utrikeslinjerna, utan som inrikes. Belarus ekonomi var ändå starkt beroende av och nära integrerad med Rysslands.
När jag träffade Vasyl Bykau, Belarus störste författare, i Minsk sade han att det inte handlade om symboler.
– Det allvarliga är att byggandet av en oberoende stat som började

under Stanislav Sjusjkevitj nu brutits. Konkret handlar det om att statliga organ som KGB, armén och inrikesministeriet integrerats under Moskva, sade Bykau.
Enligt Bykau var det ryska specialenheter som sänts från Moskva, bland annat elitförbandet ”Alfa”, som ledde attackerna mot en av protestdemonstrationerna.
Det påminner om dagens Belarus. Moskva har skickat ryska reportrar från regeringskanalen Russia Today, liksom säkerhetspersonal och kravallpoliser till Minsk för att bistå Lukasjenko.

När jag samma år träffade den oppositionelle politikern Vasilij Sjlindikov, en av ledarna för det vitryska Medborgarpartiet, sade han:
– För storryska nationalpatrioter och kommunister är Belarus ett lockande koncentrationsläger. De ser Lukasjenko som den politiska ledare de själva saknar i Ryssland.
Lukasjenko reste vid den tiden runt i Rysslands olika regioner, och byggde upp ett kontaktnät bland guvernörer och kommunister, sådana som avskydde Jeltsin och drömde sig

tillbaka till livet under Sovjetunionen.
Vid millennieskiftet 1999–2000 inträffade något som stack hål på Lukasjenkos fantasier. Jeltsin avgick och förre KGB-officeren Vladimir Putin blev Rysslands president. En person som inte hade den minsta avsikt att ge upp en millimeter av Kremls makt till en lantlig före detta kolchosdirektör.
Inför det här mötet har Putin inte yppat vad han räknar med att få ut av det. Det som är säkert är att han i hög grad kan diktera villkoren för den i Väst pariastämplade och isolerade Lukasjenko. Därmed kan man räkna med att han förnyar försöken att införliva Belarus i den Ryska federationen. Avtal finns redan skrivna, men senast de låg på bordet, i december 2019, backade Lukasjenko ut i sista stund. De var så långtgående att en diplomat har beskrivit det som att en underskrift i realiteten skulle betyda att Belarus upphör att existera som självständig stat. Putin lär dock agera försiktigt och inte hasta fram sammanslagningen för snabbt. I dagens politiska läge i Belarus skulle det

utlösa en motreaktion. Folkupproret där har hittills inte haft antiryska inslag, men det skulle snabbt kunna ändras.

Michael Winiarski

Protester när Italien öppnar skolorna

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Den italienska studentkåren UDS kommer att arrangera demonstrationer mot att skolorna öppnar i dag trots att man påtalat brister i smittskyddet.

– Skolorna öppnar under katastrofala förhållanden, säger

Alessandro Personè på UDS till La Stampa.

Rom.

Runt 13 000 lärare och annan skolpersonal i Italien har under de senaste dagarna testats positivt för covid-19. De kommer att vara frånvarande när skolorna öppnar i dag för första gången på drygt sex månader.

Lärarbrist, skolor där det är omöjligt att hålla fysisk distans till andra och otillräcklig kollektiv-trafik är några av de saker som studentkåren säger måste åtgärdas för att garantera elevernas hälsa.

Mer än en halv miljon av totalt 970 000 anställda inom skolan har testats inför skolöppningen. Av de som testats fick 2,6 procent ett positivt resultat, rapporterar italienska medier.

– Flera miljoner munskydd har delats ut till skolorna för att elever och skolpersonal varje dag ska förses med gratis skyddsutrustning, säger Domenico Arcuri vid Italiens katastrofberedskapsmyndighet till nyhetskanalen TG1.

Studentkåren Unione degli Studenti (UDS) har kallat till

demonstrationer ”i alla italienska städer” den 25 och 26 september. Italien har 286 297 bekräftade fall av covid-19, enligt Johns Hopkins-universitets statistik på söndagen. Viruset har hittills krävt 35 603 liv i landet.

Peter Loewe
loewepeter@gmail.com

Mannen bakom kulisserna favorit att ta över efter Abe

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

I åtta år har han verkat bakom kulisserna som Shinzo Abes högra hand. Nu talar allt för att 71-årige arbetsnarkomanen

Yoshihide Suga blir Japans nya premiärminister.
Någon större förändring i politiken är inte att vänta.
Men som person står jordgubbsodlarsonen i skarp kontrast till Abe som föddes in i politiken.

Det börjar utkristallisera sig vem som tar över efter Shinzo Abe som för några veckor sedan meddelade att han avgår i förtid som premiärminister för Japan på grund av sjukdom. Av tre kandidater till posten talar allt för att 71-årige Yoshihide Suga blir Japans nya ledare. Det är honom som de mäktigaste fraktionerna i Abes parti LDP stöder.

Vem är då mannen som med högsta sannolikhet snart kliver ut ur skuggorna och blir ledare för världens tredje största ekonomi?

Suga är en klättrare i LDP som vuxit upp under enkla förhållanden. Under Abes åtta år som premiärminister är det han som har stått bakom kulisserna och som chefskabinettsekreterare samordnat politiken mellan de olika departementen.

Han tycks vara en karaktärsfast man med fasta rutiner. Enligt ett porträtt i Nikkei Asian Review

som gjordes förra året börjar han varje morgon med 100 situps för att därefter gå på en 40 minuter lång promenad. Han dricker inte alkohol och avslutar kvällen som han började, med 100 situps.
Uppvuxen med föräldrar som odlade jordgubbar på landsbygden i prefekturen Akita i norra Japan står hans bakgrund i skarp kontrast till den nobla politikerfamilj som Shinzo Abe, vars farfar var premiärminister och pappa utrikesminister, härstammar ifrån.
Sugas första jobb efter gymnasiet var på en kartongfabrik och universitetsstudierna finansierade han med deltidsjobb.
När han som 26-åring väl engagerade sig politiskt steg han fort i graderna och sedan 1996 har han suttit i det japanska parlamentet.
Som politiker beskrivs Suga som en arbetsnarkoman som varit en lojal spelare i skuggan av Abe.
Han anses duktig att medla i konflikter och dra ut den politiska inriktningen.
Däremot finns en oro för att han saknar karisma och kan ha svårt att gå igenom tv-rutan.

Att det ändå är honom som de mäktigaste grupperna i LDP föredrar kan vara ett utslag av att de andra kandidaterna, före detta försvarsministern Shigeru Ishiba och tidigare utrikesministern Fumio Kishida, utmålas som fiender till Abe som gett sitt stöd till Suga.
I sin framtoning kommer förmodligen Suga skilja sig från Abe som kände sig trygg i internationella sammanhang och var duktig på att odla kontakter. Suga är ganska grön när det gäller utrikespolitik och saknar den självklara plats på världsscenen som Abe har.
En del frågar sig hur han, som i en intervju berättar att han vill ta lektioner i engelska när han går i pension, ska klara av att representera Japan i sammanhang som G7-möten, där ledare för världens sju mäktigaste ekonomier möts.
Däremot lär Suga gå i Abes fotspår när det gäller den politiska inriktningen. Han har deklarerat att han vill fortsätta på Abes politiska bana där ”Abenomics” har varit ledstjärnan. En politik där stimulanser i penning- och

finanspolitiken kombineras med strukturreformer.
– Jag tänker fullfölja de initiativ som premiärminister Abe har inlett och göra allt jag kan för att driva dem vidare, sade Suga när han deklarerade sin kandidatur, enligt Financial Times.
Han kommer dock att tvingas hitta egna strategier för att tackla de många utmaningar som Japan står inför.
Japans ekonomi har drabbats hårt av covid-19 och de stimulanspaket som har satts in för att dämpa nedgången har inte haft önskad effekt.
Till det kommer utmaningen att hålla ett OS nästa år, att fortsätta odla djupare kontakter med USA, att mjuka upp den frostiga relationen med Sydkorea och förhållandet med Kina som Japan har en konflikt med om ett antal öar i det Sydkinesiska havet.
Valet av LDP:s nya ledare görs på måndag av partiets 535 parlamentsledamöter samt regionala partiledare. Därefter väljer parlamentet på onsdagen ny premiärminister. Omröstningen i parlamentet blir en formalitet eftersom LDP har egen majoritet.

Någon kvinnlig kandidat till partiledarposten har det inte varit tal om i Japan där jämställdheten är eftersatt. Suga kritiserades hårt när han för några år sedan uppmanade kvinnor att ”bidra till sitt land” genom att föda fler barn. Han fick be om ursäkt för uttalandet och när han nyligen debatterade med de andra kandidaterna om partiledarposten lovade han att arbeta för att underlätta för kvinnor på arbetsmarknaden, bland annat genom och bygga ut barnomsorgen.

Japan hamnade på plats 121 av 153 länder i World Economic Forums mätning om jämställdhet förra året och har låg andel kvinnor på ledande positioner. Abes regeringen är inget undantag, bara tre av 20 ministrar är kvinnor.
Abe har sagt att han vill stärka kvinnornas roll i arbetslivet. Men när han lämnar sin post är han långt ifrån det mål han satte upp – att andelen kvinnor på ledande positioner i Japan skulle öka till 30 procent. Bara 15 procent av topppositionerna i Japan innehas av kvinnor.

Marianne Björklund
Fakta. Kliver av i förtid

Shinzo Abe är med sina åtta år vid makten den premiärminister i Japan som suttit längst utan avbrott.
Hans mandatperiod går egentligen ut i september nästa år. Han kliver av i förtid på grund av en kronisk tarmsjukdom.
Yoshihide Suga är 71 år och uppvuxen på landsbygden, i staden Ogachi i prefekturen Akita.
Hans föräldrar odlade jordgubbar.

Det första politiska uppdraget fick han 1987 när han valdes in i Yokohamas kommunfullmäktige.
1996 blev han för första gången invald i det japanska parlamentet.
Suga har bland annat varit inrikes- och kommunikationsminister och ansvarig för privatiseringen av posten.
Han är gift och har tre barn.

En halv miljon hemlösa när Nilen svämmar över

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Minst 100 personer har dött och en halv miljon människor har fått sina hem förstörda av översvämningar i Sudan, där Nilen nått det högsta vattenståndet någonsin: nästan 18 meter över det normala.

– Det var som en scen ur en film, hemmet förstördes helt, säger Yassen Ahmad på telefon till DN.

Inte sedan mätningarna av Nilens vattenstånd startade vid förra sekelskiftet har nivåerna varit så höga som under årets regnsäsong – flodens vatten har stigit hela 17,58 meter över det normala vattenståndet och minst 100 000 hem har förstörts av vattenmassorna.

– Jag såg mitt hus som jag byggt med egna händer för bara sex år sedan kollapsa och alla våra tillhörigheter drogs med av vattnet. Jag hade aldrig trott att jag skulle uppleva något liknande, säger Yassen Ahmed på telefon till DN. Han arbetar till vardags i bygg- och flyttbranschen och bor i byn al-Lamab som ligger i utkanten av Sudans huvudstad Khartoum. Hans hem förstördes av en så kallad flash flood – en flodvåg som uppstår utan förvarning – och han tvingades i gryningen fly i panik med sin fru och fyra barn. På bara en timme totalförstördes 400 hus i byn. I Sudan har totalt 500 000 människor blivit hemlösa och över 100 har dött, enligt hjälporganisationer som

fruktar att ytterligare 250 000 människor kan drabbas direkt eller indirekt av översvämningarna.
Översvämningarna är en del av den normala variationen av Nilens flöde och den jord som lämnas kvar på fälten när vattnet sjunker undan är en välsignelse för jordbruket – men den senaste tidens vattenmängder har inte skådats tidigare.
Katastrofen ökar svårigheterna för invånarna i Sudan, som genomgår en tumultartad period av politisk oro. Efter månader av protester mot vanstyre och inflation störtades i fjol den mångårige diktatorn Omar al-Bashir, som styrt landet i nästan tre decennier. Sedan dess har trycket på det sudanesiska pundet ökat ytterligare och inflationen är 400 procent sedan al-Bashirs sorti.
Förhandlingar pågår med olika aktörer i det internationella samfundet som kan leda till att - Sudan får livsviktiga krediter för att staga upp en sargad ekonomi.
– Det känns som att vi är förbannade. Människor är överbelastade. Vi överlever knappt den försämrade ekonomiska situationen. Nu

kommer översvämningarna och tar det uppehälle vi hade kvar, säger Akif Nawai, boende i Khartoum, till DN.
Enligt Nawai har inställda transporter och ödelagda fält ytterligare drivit upp priset på mat för de nödställda.
– Många har inte råd att köpa grönsaker även om de finns tillgängliga på marknaderna.
Norr om huvudstaden hotas dessutom de ovärderliga ruinerna av det antika Kush-kungadömet, pyramider som är 2500 år gamla och som finns på FN:s världsarvslista. Volontärer bygger murar av sandsäckar kring fornlämningarna som förberedelse för ytterligare höjningar av vattenståndet.
Familjen Ahmad har hamnat i ett tillfälligt upprättat läger på torget utanför al-Waliden-moskén i Khartoum där ett 150-tal familjer satt upp sina tält. De delar av huvudstaden som inte lagts under vatten har snabbt befolkats av människor på flykt från floden.
Han väljer trots allt att se ljust på läget.
– Vi överlever. Vi kommer att bygga upp vårt hus. Det viktigaste

är att vi och våra barn i gott skick. Allting annat är lätt, säger han.

Erik Esbjörnsson
erikesbjornsson@gmail.com
Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

Turkiskt fartyg lämnar omstritt vatten

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Medelhavet. Det turkiska forskningsfartyget Oruç Reis, som skapat spänningar i östra Medelhavet, har återvänt till sin hemmahamn i Antalya, enligt turkiska medier.

Oruç Reis har med uppbackning av turkiska flottan letat olja och gas i vattnen mellan Grekland och

Cypern, vilket fått Grekland att inleda militära övningar i området. De ömsesidiga beskyllningarna mellan Medelhavsländerna Turkiet, Cypern och Grekland om gränsdragningar och gasfyndigheter har avlöst varandra.
Fartyget vände då dess prospektering inte var planerat att pågå längre än en dryg månad. Grekland välkommnar att Turkiet inte förnyat uppdraget.
TT-AFP

Grekland lovar Moria-lösning inom fem dagar

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Grekland beräknar att man kommer att kunna ge de tusentals migranter som blivit hemlösa efter branden i flyktinglägret Moria tak över huvudet inom en vecka.

Uttalandet kommer efter dagar av sammandrabbningar mellan polis och upprörda migranter som sedan i onsdags har fått sova under bar himmel.
Myndigheter uppskattar att nära 11 000 människor blev hemlösa efter onsdagens brand. Hittills har grekiska myndigheter erbjudit 3 000 av dessa personer tältplatser vid det nya lägret Kara Tepe, ett par kilometer från platsen där Moria tidigare var beläget. Endast ett hundratal migranter har dock frivilligt accepterat att bosätta sig i det nya tältlägret. Trots det ser Greklands migrationsminister Notis Mitarachi ljust på utsikterna att lösa situationen.
– Inom fem dagar kommer insatsen att vara avslutad och alla kommer att vara inne i det nya lägret, säger ministern till journalister på plats.
TT-AFP

Ryssland skickar övningsstyrkor till Belarus

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Ryssland/Belarus. Ryssland skickar styrkor ur sin Pskov-division till Belarus för en militärövning, rapporterar den statliga nyhetsbyrån Ria med hänvisning till ett uttalande från försvarsmakten.

Övningen är en del av den större rysk-belarusiska militärövningen ”Slaviska brödraskapet” som hålls 14–25 september.

TT-Reuters

50,5

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

procent av rösterna skulle demokraten Joe Biden få om det vore val i dag, enligt politiksajtens Real Clear Politics sammanställning av aktuella mätningar. Republikanen Donald Trump skulle få 43 procent.
TT

Högre smittal i Norge än i Sverige

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Coronaviruset. Norge har nu passerat Sverige vad gäller antal smittfall i befolkningen. Enligt den senaste uppdateringen från den europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC registrerades 24,8 fall per 100 000 invånare under den senaste 14-dagarsperioden, medan

motsvarande tal i Sverige låg på 24,0.
I Spanien var motsvarande siffra 270 fall. Näst därefter kommer Frankrike (151), Tjeckien (106), Luxemburg (94) och Kroatien 86).
De redovisade smittalen ska inte ses som en absolut sanning av spridningen av coronaviruset i ett land, eftersom antalet utförda tester skiljer sig åt länderna emellan.
Israels regering har godkänt en ny nedstängning av landet i tre veckor, rapporterar israeliska medier. Åtgärden börjar gälla på fredag, och medborgarna måste då stanna inom 500 meter från sina hem.
TT

Utmanare välkomnar återvändare

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Elfenbenskusten. Henri Konan Bedie, som utmanar president Alassane Ouattara om makten i Elfenbenskusten, lovar att låta personer i politisk exil återvända till landet om han vinner valet i oktober. 86-åriga Bedie, som själv var president mellan 1993 och 1999, lovar att leda en regering för enighet och försoning.

TT-Reuters

Så blev mediemogulen Rupert Murdoch en av världens mäktigaste

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Rupert Murdoch är världens mäktigaste mediemogul och har enormt politiskt inflytande.

DN:s Martin Jönsson skriver om mannen som gjort sig känd för skandaljournalistik och hänsynslösa metoder – och som tv-serien ”Succession” baseras på.

Logan Roy är patriarken i HBO-serien ”Succession”. Han har så många likheter med Rupert Murdoch, att det nästan blir för detaljlikt i släktträdet och i strukturen på det fiktiva medieföretaget Waystar Royco. Ett antal år innan tv-serien blev verklighet skrev manusförfattaren Jesse Armstrong faktiskt en pjäs med arbetsnamnet ”Murdoch”.

Den utspelade sig på mediemogulens 78-årsdag och handlar om hur makten efter honom ska fördelas. Vilket är extremt likt hur ”Succession” rullar i gång.
”Succession” blev en stor framgång. Men för den som vill ha drama i medievärlden behöver man egentligen inte gå längre än till verkligheten. BBC-dokumentären i tre delar om Murdoch, som på svenska heter ”Den dolde makthavaren”, har alla ingredienserna: familjefejden, kändisarna, skandalerna och – framför allt – det politiska maktspelet.
Dokumentären kretsar kring Rupert och tre av hans barn, men för att få hela bilden bör man även se till hans egen bakgrund. Han växte upp i skuggan av sin far, tidningskungen Sir Keith, som blev krigshjälte vid Gallipoli och byggde upp ett nationellt tidningskonglomerat. När pappan dog var arvet av imperiet dock splittrat: det enda Rupert fick ärva var lokaltidningen Adelaide News i hemstaden. Men med den som utgångspunkt byggde han

aggressivt upp ett nationellt nät av tidningar och tv-stationer.
Den strategin har han hållit fast vid, sedan han erövrat Australien (efter 35 år köpte han tillbaka alla pappans gamla tidningar), Storbritannien och så småningom USA, via New York Post, prestigeköpet av Wall Street Journal och – framför allt – genom att 1996 grunda Fox News, som en konservativ kabel-tv-konkurrent till Ted Turners CNN.
Det var knappast första gången han lät politiken vara viktigare än publicistiken, men det var språngbrädan till en helt ny nivå av politisk makt
Murdochs makt har alltid handlat om att han så tydligt visat att den är till salu, för rätt motprestation.
En av nyckelscenerna i dokumentären är när förre premiärministern Tony Blair vittnar i den så kallade Leveson-utredningen, som tillsattes efter att The Guardian avslöjat hur Murdochs tabloid News of the World – och många andra – systematiskt ägnat sig åt olagligheter som telefonavlyssning, intrång och utpressning. En stor del av

utredningen handlade om att klarlägga hur mycket av detta som också handlade om politiskt maktspel och korruption. I klartext: hur Murdochs hållhakar på polis och politiker gav honom makt att fortsätta med de oetiska metoderna.
Blair var kallad till förhör i Royal Court of Justice – ett stenkast från den gamla tidningsgatan Fleet Street. Han såg alltmer plågad ut under utfrågningen och sade till slut: ”Mediefolket har en makt i det här systemet som är ohälsosam och som jag känner mig obekväm med.” Han tystnade, sneglade runt i rummet som om han hoppades att han ska bli trodd, men möttes av en så talande skepsis att hans ansikte stelnade i ett oerhört ansträngt leende.
I själva verket handlade det förstås om ett helt öppet givande och tagande mellan premiär-ministern på 10 Downing Street (vem det än råkade vara för tillfället) och magnaten som ägde The Sun, The Times, News of the World, tv-bolaget Sky och mycket annat. Murdochtidningarnas stöd – framför allt The Suns – hade pendlat mellan regeringar av olika

färger och ofta spelat en direkt avgörande roll för vem som kom till makten. Allra tydligast syntes detta 2005, när tidningen visade att man bytt från de konservativa Tories till Labour genom att skicka ut rödfärgad rök från skorstenarna, som en travesti på Vatikanens röksignaler när en ny påve utsetts.

I BBC-dokumentären vittnar Neil Wallis, dåvarande chefredaktör på The Sun, om telefonsamtalet han fick från Murdoch efter sin första dag på jobbet. ”Hatade dagens tidning”, sade Murdoch på sin släpiga australiensiska. ”Du förstår inte hur det här fungerar. Vi backar inte bara Tony Blair, vi backar honom och Labour till 200 procent i allting de gör i den här kampanjen. Fixa det.” Så talar inte en dold makthavare, utan en som flagrant spelar ut sin makt gentemot allmänheten. Ett antal år senare bytte han tillbaka till Tories och David Cameron.

En annan nyckelscen i skildringen av Murdochs karriär saknas i BBC-serien, eftersom det inte finns något filmat material, men den skildras i detalj i NPR-reportern David Folkenfliks bok ”Murdoch’s world – the last of the

old media empires” (2013). Det är en av få gånger som Murdochs vanligtvis oberörda mask faller: kanske enda gången han tvingats ta ansvar för de brutala metoder hans medier använt sig av.
Scenen utspelar sig på ett hotellrum där Murdoch med advokater till slut tvingas ta ett möte med de anhöriga till den mördade skolflickan Milly Dowler – vars mobiltelefon hackades av Murdochs journalister på News of the World, så att föräldrarna förleddes att tro att hon fortfarande var i livet. Folkenflik skildrar hur Millys syster Gemma riktar rasande anklagelser mot Murdoch och hur han sitter med huvudet i händerna och om och om säger ”Jag är så ledsen”. Kort därpå tog han beslutet att lägga ner News of the World, en händelse som skakade om hela medieimperiet och som ett tag såg ut att radera hans enorma politiska makt.
Murdochs makt ligger till stor del i hans talang för imperiebyggande, med aggressiva uppköp och dominans av flera olika medieslag. Men sannolikt ännu mer i hans förmåga att inhösta motprestationer av de

politiker han gynnar. Ett skäl till att han så starkt drev på Storbritanniens utträde ur EU var, enligt dokumentären, att han ville förflytta makten från Bryssel – där han helt saknade inflytande – tillbaka till London. På samma sätt resonerade han när han beslöt sig för att backa Donald Trump, som han först inte ville se som presidentkandidat: för att han insåg att det var det bästa som kunde hända Fox News, som mycket riktigt blivit det största tv-bolaget i USA.

Nästa år fyller han 90. Och successionsordningen? Den har varit ungefär lika intrikat som i tv-serien ”Succession”. Dottern Elisabeth (Siobhan, för serienördarna) har sina egna medie- bolag, sonen James (”Kendall”, som länge såg ut att vara den givne arvtagaren) har slutat i protest – bland annat mot Murdochmediernas klimatförnekande i samband med storbränderna i Australien. Kvar är äldste sonen Lachlan (”Roman”), som chef för Fox Corp och en småmotvillig kommande furste. Men ingen får hela makten: i det som kanske var hans sista storaffär, förra hösten, sålde

han filmbolaget 21st Century Fox till Disney och delade ut förtjänsten, på sisådär 100 miljarder kronor, jämnt mellan sina sex barn: dels de tre mest kända han har tillsammans med andra hustrun Anna, dels hans första dotter Prudence, dels de två han fick under sitt tredje äktenskap med Wendi Deng. Själv sitter han, tillsammans med fjärde hustrun Jerry Hall, kvar och fattar alla de centrala besluten. Fortfarande i maktens centrum. Så sent som den här veckan skapade han två rubrikstormar. Först genom ryktet att han ska lansera en Fox-liknande tv-kanal i Storbritannien, sedan genom ryktena om en tilltagande konflikt med Donald Trump, som ska ha ringt honom och anklagat honom för att Fox inte backar honom tillräckligt.

Makten är fortfarande hans. HBO hade inte kunnat regissera det bättre.

Martin Jönsson
martin.jonsson@dn.se

Konspirations-teorin som har blivit en folkrörelse

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Demokrater och Hollywoodkändisar är satanistiska barnätande pedofiler.

Denna grundlösa konspirationsteori – under namnet QAnon – har fått fäste i föräldragrupper på Facebook och i den amerikanska politiken – och nu även i Europa.

Men vad innebär den egentligen, och varför har den fått så stor spridning?

Varningarna har kommit i tät följd sedan republikanen Marjorie Taylor Greene i början av augusti segrade i ett primärval i Georgia. Hon, en ”QAnonkandidat” – en anhängare till en högerextrem konspirationsteori vars förgrundsfigur hon hyllat som ”patriot” – ser i och med segern ut att vara på god väg mot den amerikanska kongressen.

New York Times-kolumnisten Charlie Warzel beskrev valutgången som en ”tipping point”, stunden då QAnon efter några år av gödning i nätets mer extrema forum blev allmängods. President Trump var däremot nöjd med valet. Han kallade primärvalsvinnaren en ”stigande stjärna” och vägrade sedan själv svara på om han tror på QAnon. Marjorie Taylor Greene har i Fox News förnekat att hon är QAnon-anhängare, men anklagelserna är underbyggda och valsegern har tydligt visat att konspirationsteorin är här för att stanna. Potentiellt kan den även bli en påverkansfaktor i det amerikanska presidentvalet. USA-valet sker också under den coronapandemi som gett skjuts åt en rad konspirationsteorier: om strålning, vacciner och inte minst om vem som egentligen styr världen. Marjorie Taylor Greene var inte ensam med att hämta svaren i QAnon – åtminstone elva republikanska kandidater till USA:s kongress har öppet sympatiserat med rörelsen, enligt nyhetssajten Axios.

– QAnon är en del av en större våg av konspirationstänkande men till

skillnad från många andra teorier har den här gett upphov till en rörelse som påverkar det politiska landskapet, säger Kent Werne, författare till boken ”Allt är en konspiration” (2018).
Vad är QAnon? Och varför har den grundlösa konspirationsteorin som anklagar demokrater, liberaler och Hollywoodkändisar för att vara satanistiska barnätande pedofiler tagit steget in i det amerikanska maktrummet – och nu även fått spridning i Europa?
* * *

QAnonkonspirationen i sin bredaste bemärkelse kan sammanfattas som följande: en kabal, som i regel är satanister, styr i hemlighet ett världsomspännande pedofilnätverk som inkluderar i princip alla kändisar, i synnerhet sådana som motsätter sig Donald Trump, men även till exempel det demokratiska partiet och Bill Gates.
Mot denna grupp står en man, USA:s president Donald Trump, som enligt QAnonkonspirationens teologi snart kommer att utlösa en typ av armageddon, ”stormen”,

där den satanistiska kabalen kommer att besegras. Att Donald Trump själv anklagats för övergrepp och var vän med sexualförbrytaren Jeffrey Epstein, förklaras i regel med att Trump tvingats nästla sig in i den värld han försöker krossa.

Utifrån denna grundteori spretar QAnon ut i ett antal förgreningar. Kent Werne säger att den hämtar näring i den amerikanska konspirationstraditionen. Den blir därmed ett uttryck för den i USA så utbredda tron på apokalypsen, på en slutstrid mellan gott och ont och på pånyttfödelse, menar han.

– Det är en teori som klickar med många Trumpanhängares övertro på presidentens förmåga att göra USA stort igen. Den urskuldar Trumps misslyckanden genom att måla upp en bild av en mäktig konspiration som hela tiden jobbar för att fälla honom, och ger sken av att det finns en stor dold plan bakom Trumps agerande, säger Kent Werne.

QAnon bygger i grunden vidare på den tidigare konspirationsteorin Pizzagate, en falsk idé om ett påstått pedofilnäste på en pizzeria i Washington DC. Dessa påståenden fick förödande

konsekvenser när en man med gevär i december 2016 tog sig in lokalerna öppnade eld. Varningar har också kommit om vad QAnon kan bidra till: FBI klassade den förra året som ett potentiellt inhemskt terrorhot.
Vem låg då bakom att QAnon startade?
* * *
Donald Trumps eget agerande har varit viktigt för QAnons födelse. I synnerhet de ord som han yttrade vid ett fototillfälle Vita huset, i oktober 2017. Spänningarna med Iran och Nordkorea var vid tillfället höga och Trump, omgiven av generaler, sa: ”Vet ni grabbar vad det här representerar? Kanske är det lugnet före stormen.” Uttalandet kunde tolkas som en varning för eskalering i de utrikespolitiska konflikterna. Men för dem som kommit att tro på QAnon har både orden i sig och den handrörelse som Trump gjorde blivit i det närmaste religiösa symboler. I deras öron handlade orden om presidentens kamp mot ett topphemligt nätverk, en kamp som ska kulminera med stormen.
För den som djupskannar nätets alternativa forum syntes de första

tecknen på QAnon redan innan presidentvalet 2016 ägde rum. Flera så kallade ”anons” (anonyma användare) hade på forumen börjat sprida påståenden om att de hade tillgång till hemlig och högkänslig information om kändisar och makthavare, som påstods vara del av ”deep state”, den innersta makteliten.

Det var dock först efter Trumps uttalande om en annalkande ”storm” som teorierna skulle få ordentlig spridning. En av dessa ”anon”, kallad ”Q”, gjorde i slutet av oktober 2017 sitt första inlägg på det högerextrema forumet 4chan. Måltavlan var, som många gånger senare, den tidigare presidentkandidaten Hillary Clinton.

”Q” slog fast att Clinton skulle gripas och att Trump var på väg att rensa ut delarna av statsapparaten som var emot honom. Inlägget var skrivet på det sätt som genom åren kommit att bli en känd karaktäristik för kommunikationen bland anhängarna till QAnon; med rader av retoriska frågor, påstådda kodord och vaga antydningar.

Vagheten har varit viktig för ”Q”, inte minst eftersom förutsägelserna gång på gång visat sig vara felaktiga. Clinton greps inte och uppföljande påståenden om att Hollywoodeliten skulle massarresteras eller att Trump skulle tvingas utlysa temporärt militärstyre har aldrig besannats. Trots det har ”Q” fortsatt leverera bisarra och hatiska ”brödsmulor”, som följarna, ”bagarna”, får tolka fritt.

Tolkningsfriheten är ett smidigt sätt att slippa stå till svars för felaktiga förutsägelser. ”Q” förklarar dessutom själv att kontot ibland medvetet spridit falsk information: ”Desinformation är äkta. Desinformation är nödvändigt”, har användaren skrivit flera gånger i sina inlägg.

Under de tre år som ”Q” har figurerat på nätets forum har karaktären bytt forum. Först från 4chan till den mer extrema motsvarigheten 8chan, för att nu publicera sig på 8kun, som 8chan bytte namn till efter en serie terrorattacker där gärningsmännen publicerat sina manifest på sajten.

I nuläget är det inte känt vem eller vilka som ligger bakom ”Q”, men påståendena är både många och ofta bisarra. För dem som studerar teorin finns en mängd koder att känna till. När man förstår språkbruket kan man också börja förstå hur teorin hela tiden anpassas och utvecklas, menar Asbjørn Dyrendal, professor i religionsvetenskap vid Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet, NTNU.

– Det är i det interna rollspelet och koderna som dynamiken i den här rörelsen går att studera. Där får man alla berättelser om QAnon och kan se hur tolkningarna hela tiden anpassas till vad som händer i samhället, säger Asbjørn Dyrendal.

* * *

Numera är dock QAnon långt ifrån endast en konspirationsteori i extrema nätforum. Den och andra konspirationsteorier har nämligen flyttat in i det politiska samtalet.

– Rörelsen har fått sitt eget liv och börjat påverka folks liv. Nu handlar det om så mycket mer än bara tron på att Trump ska frälsa världen från de satanistiska

pedofilerna, säger Asbjørn Dyrendal.
Många beskriver i dag QAnon som en paraplyteori för mängder av konspirationsteorier och högerextrema rörelser.
Utvecklingen har gjort den allt svårare att begränsa, då den används av en mängd grupper som är kritiska mot en progressiv samhällsutveckling.
Idéerna sprids av politiker, av rasistiska och högerextrema grupperingar, och dyker ofta upp på Trumpsupportrarnas evenemang. Det finns i QAnonrörelsen även tydliga stråk av antisemitism.
– Många nutida konspirationsteorier om en dold hand som styr bakom kulisserna hämtar näring ur antisemitiskt konspirationstänkande. Det gäller inte minst QAnonteorin, som målar upp en konspiration bestående av satanistiska pedofiler – vilket har sin grund i gamla myter om judiska satanistiska ritualmord på barn, säger Kent Werne.
Med hjälp av nya taktiker har budskapen från QAnon även spridit sig utanför USA:s gränser.

Det syntes bland annat på gatorna i Berlin under stora demonstrationer mot coronarestriktioner, men även i flera andra sammanhang. Följarna har bland annat tagit sig in i föräldragrupper på Facebook i syfte att sprida skräck inför den påstådda pedofilkabal de påstår sig bekämpa, under den till synes oskyldiga hashtaggen #save-thechildren. Därigenom har man, rapporterar New York Times, fått en ny kategori människor att sprida QAnonbudskap, som mammabloggare och träningsinfluerare.

QAnonföljare har också börjat dyka upp under demonstrationer mot barntrafficking och pedofili, till exempel med skyltar som ”Hollywood äter barn”

Inrikes DN-artiklar 4 -14 september 2020

Ledare: Skolan kan inte dansa efter börsbolagens principer

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Sedan i tisdags får inte Skolverket publicera statistik om vilka skolor vi har eller vad de sysslar med. Så hade det dock inte behövt vara. Redan i februari 2018 lämnade regeringen en remiss till Lagrådet om att den offentlighetsprincip som gäller i kommunala skolor även skulle gälla i fristående. Om den hade blivit verklighet hade allmänhetens rätt till insyn inte varit beroende av vem som driver skolan, vilket borde vara självklart.

Men så enkelt var det inte. Tvärtom hittade Lagrådet, som även hade kontaktats av Friskolornas riksförbund, ett hinder.

”Att öka den ekonomiska insynen i friskolorna kan enligt förbundet gå stick i stäv med bestämmelserna om ekonomisk

insyn i börsnoterade företag”, skriver Lagrådet, som landar i att det kan finnas en konflikt mellan insyn å ena sidan och regler för aktiebolag å andra sidan, som måste undersökas innan man genomför en förändring.
Sedan dess har ingenting hänt.
Elever och föräldrar kan fortfarande inte kräva samma information från en friskola som från en kommunal.
Detta trots att Skolinspektionen menar att ett införande av offentlighetsprincipen i friskolorna skulle bidra till lika villkor för alla samt till att stärka rättssäkerheten för eleverna, föräldrarna och allmänheten.
Lägg till att Skolverket anser att det är rimligt att samma reglering gäller för offentlighet och sekretess i alla skolor. Precis som att skollagen kräver lika villkor så långt det är möjligt oavsett huvudman, så blir det tydligt att det bara borde finnas två alternativ.
Antingen undantas friskolor som drivs av börsnoterade företag från bestämmelser som gäller övriga bolag. Eller – om det inte går – så får de aktiebolagsdrivna skolorna ombildas eller avvecklas.

Det är orimligt att skolor klassas som företag med affärshemligheter snarare än som en del av välfärdens kärna där allmänheten har självklar rätt till insyn.
Vidare är det ingenting konstigt att verksamheter som helt finansieras med skattepengar, och som omfattar både myndighetsutövning (betygsättning) och tvång (skolplikt), går under andra regler än företag som verkar på den privata marknaden. Inte minst eftersom en utbildning är omöjlig att reklamera.

Ett förlorat skolår är borta för alltid och för elevernas skull måste skolor kunna granskas ordentligt.
Det är även därför som motiveringen till att Skolverket inte får publicera statistik om enskilda skolor är problematisk. Beslutet grundar sig som sagt inte i omsorg om eleverna, utan i att friskolor anses verka på en marknad där de konkurrerar med varandra, och information om exempelvis betyg och elevsammansättning bedöms kunna påverka bolagen.

Den sortens regler – som fokuserar på företags väl och ve, men blundar för skattebetalarnas intressen – hör inte hemma i välfärden. Lagar som rör skolan ska alltid ha elevernas bästa i fokus. Alla andra intressen får ta ett steg tillbaka.
DN 4/9 2020

De 22 forskarna backar från råd om covid-19

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

De 22 forskare som har riktat skarp kritik mot den svenska coronahanteringen har nu etablerat sig under namnet Vetenskapsforum covid-19.

Gruppen har bland annat släppt egna råd för smittskydd och behandling. Men nu backar gruppen från sina egna råd – som bland annat lyfte fram ett receptbelagt läkemedel.
– Vi är inte sämre än att vi kan ändra oss och vara försiktigare, säger Anders Vahlne, en av forskarna.
Gruppen av kritiker mot Sveriges och Folkhälsomyndighetens hantering av pandemin skrev i april en uppmärksammad debattartikel på DN Debatt, där de krävde bland annat stängda skolor och utökad karantän.

Gruppen, med något varierande antal medlemmar, har i debattinlägg både i Sverige och utomlands fortsatt kritisera den svenska hållningen, inte minst när det började stå klart att Sverige är ett av de länder med flest antal döda i relation till folkmängden.
Gruppen har nu tagit namnet Vetenskapsforum covid-19 i sociala medier och på den egna webbplatsen. Där publiceras deras debattartiklar, men också en lista med råd och rekommendationer för att minska risken att bli smittad. De kallas allmänna råd, samma rubrik som

Folkhälsomyndigheten använder – men de skiljer sig på många punkter.
Bland annat lyfte gruppen fram Trombyl, ett receptbelagt blodförtunnande läkemedel, som läsaren uppmanades att överväga för att undvika blodproppar: ”Vi saknar helt data, men teoretiskt kanske det kan räcka med en Trombyl om dagen. Rådgör med din läkare.”
Ett annat råd var att räkna andetag, anteckna antalet per minut och registrera om de ökar.
Soo Aleman, docent och överläkare på Karolinska sjukhuset, anser att många av råden från gruppen är okontroversiella, även om de går emot de officiella från Folkhälsomyndigheten. Hon beskriver gruppens medlemmar som kunniga forskare inom sina discipliner, som har fått orimligt mycket kritik för sin hållning. I flera fall ligger deras råd närmare riktlinjer som finns i många andra länder, exempelvis vad gäller munskydd och att hur länge en smittad ska isoleras. Men hon ser också problem med rekommendationen att räkna andetag.

– Det är svårt för enskilda patienter att räkna sina egna andetag. En extern person måste göra det, så man inte vet att de räknas. Annars kan man börja andas snabbare.
Vad gäller blodförtunnande så finns det inte mycket forskning om risker för proppar hos patienter som inte har lagts in, säger hon.
– Det är dock inte taget ur luften – man kan tänka sig att det kan finnas viss risk för proppar även hos personer som inte blir allvarligt sjuka, men vi saknar för närvarande kunskap om detta.

Och därför kan det vara svårt att generellt rekommendera blodförtunnande läkemedel till dessa personer i nuläget. Men å andra sidan så stod det bara att man skulle överväga det.
Anders Sönnerborg är professor i klinisk virologi och infektionssjukdomar samt överläkare vid Karolinska universitetssjukhuset. Han kommenterar hur Trombyl lyfts fram. Han har inte sett några riktlinjer som rekommenderar det för personer med covid-19 som inte vårdas på sjukhus: ”Jag har inte heller sett något vetenskaplig

studie som ger stöd för detta”, skriver han i ett mejl till DN och tar riktlinjerna från USA:s hälsovårdsmyndighet NIH som exempel.
”Med tanke på Trombyls potentiella allvarliga biverkningar är det av vikt att läkare sätter in detta, om det nu ska sättas in av andra anledningar. Det vore olyckligt om det uppstår en excessiv användning”, skriver han vidare.
På onsdagen hade båda råden strukits från listan. Kvar finns varken tipset om Trombyl eller om att räkna sina egna andetag.

De var ett misstag, säger Anders Vahlne, professor emeritus och en av personerna i styrgruppen för Vetenskapsforum covid-19.
– Vi tog bort det för det finns inga belägg för det, säger han om Trombylrådet.
Varför fanns det med?
– Misstag händer när en massa människor skriver.
Samma sak gäller rådet om att räkna andetag, säger han.
– Det finns ingen stark evidens för det. Så vi tog bort det också.
– Vi är inte sämre än att vi kan ändra oss och vara försiktigare.
Det önskar vi att

Folkhälsomyndigheten också kunde göra när de har fel.
Statsepidemiolog Anders Tegnell känner till diskussionen om blodförtunnande för allvarligt sjuka i covid-19.
– Som jag har förstått det från de som arbetar med dessa patienter så är man nu så pass uppmärksam på proppbildning så man fångar det väldigt tidigt och jag tror inte att det är någon stor del av risken att dö i covid-19 i dag. Sedan är det sjukvården som gör dessa bedömningar bättre, men att sätta alla på Trombyl har nog mer negativa effekter än positiva, säger han till DN.
Vad tycker du om en sådan här sida?
– Det finns väldigt mycket råd därute, inte bara på den här sidan. Som vanligt så måste de som läser sådana råd vara kloka och titta på olika sidor, framför allt de som har hög trovärdighet, så man får en helhetsbild och kan och göra sin bedömning själv.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Amina Manzoor: Vi måste lära oss leva med viruset

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Ingen vet hur spridningen av det nya coronaviruset kommer att se ut under hösten, men allt mer talar för lokala utbrott. Viruset är här för att stanna och vi måste lära oss leva med det.

Analys. DN:S medicinreporter

Det tog sex månader för världen att nå tio miljoner fall av det ”nya” coronaviruset, sars-cov2. Nästa tio miljoner fall tog bara sex veckor. Det har nu rapporterats fler än 25 miljoner fall och än så länge finns inga tecken på att smittspridningen håller på att avta.

Efter en sommar med lägre spridning ökar fallen i flera europeiska länder. Tidigare pratade man om risken för en andra våg. Det begreppet kommer bland annat från spanska sjukan för drygt hundra år sedan. Då återkom smittspridningen i tre vågor, där den andra var dödligast. Men det nya coronaviruset har inte försvunnit under sommaren, det har fortsatt

sprida sig om än i lägre omfattning.
Det här viruset sprider sig inte heller jämnt genom befolkningen som en influensa, utan det sprider sig mer i kluster och genom superspridningshändelser. Det kan visa sig genom lokala eller regionala utbrott.
Det är också det scenario som Folkhälsomyndigheten tror mest på för hösten. Sverige har en ganska låg spridning i landet nu och den minskar något. Men risken för lokala utbrott är fortfarande hög, särskilt nu när hösten kommer och vi börjar vara inomhus mer. Då gäller det att snabbt upptäcka utbrotten och kväsa dem bland annat med hjälp av testning och smittspårning.
Oavsett i vilken form smittspridningen kommer så är de flesta experter överens om att det nya coronaviruset är här för att stanna.
Viruset smittar alldeles för lätt för att det ska gå att stoppa ens med omfattande åtgärder som stängda landsgränser och stängda samhällen. Inte ens Nya Zeeland, som har lyfts fram som ett framgångsland, kan längre räkna med att hålla viruset borta. Kort

efter att det hade gått 100 dagar utan samhällsspridning i landet upptäcktes fyra smittade inom en familj i Auckland. Ingen av de smittade hade rest någonstans, vilket är ett tecken på samhällsspridning. Några dagar senare hade myndigheter hittat fler än 100 smittade kopplade till Auckland-utbrottet. Det räcker med ett missat fall för att spridningen ska vara igång.
Vi måste lära oss att leva med det här viruset. Det betyder inte att vi ska kapitulera och börja leva som vi gjorde före pandemin.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson har flera gånger sagt att det handlar om tidshorisont på år, inte månader. Den svenska strategin baseras på åtgärder som vi kan leva med under en längre tid men som ändå kan minska smittspridningen och hålla den på en låg nivå. Vi kommer att få fortsätta hålla avstånd, tvätta händerna och stanna hemma vid minsta tecken på sjukdom ett bra tag framöver. Och det är viktigt att vi orkar fortsätta, annars finns risk för större smittspridning så som vi ser på flera ställen i Europa.

Men det finns ljusglimtar. Vi har lärt oss att minska och förhindra smitta på äldreboenden. Vården av patienterna med covid-19 har blivit allt bättre och fler överlever. Det finns redan några läkemedel som har visat sig minska risken för svår sjukdom och död. Det utvecklas också nya läkemedel. Det pågår också en kraftsamling utan dess like för att utveckla ett vaccin mot covid-19. Det kommer att bli oerhört viktigt med ett vaccin, men vi ska inte tro att det kommer att lösa alla våra problem. Vi vet inte hur effektiva de första vaccinerna kommer att vara. Det kommer också ta tid att producera den massiva mängd doser som behövs.

Vi är mitt i den första pandemin som har orsakats av ett corona-virus. Vi vet inte hur hösten kommer att se ut. Men vi vet att det inte är över och vi kan inte slappna av.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Myndigheterna tror inte på en andra våg i höst

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

I flera europeiska länder syns nu tecken på en ökad smittspridning, med flera lokala utbrott.

Folkhälsomyndigheten förbereder sig på ett liknande scenario under det kommande året – snarare än en bred andra våg.

Sedan coronaviruset först upptäcktes har experter varnat för att en andra våg av smitta ska slå till under hösten eller vintern.

Men när man i delar av Europa nu ser hur kurvorna åter stiger uppåt handlar det om lokalt begränsade utbrott, något som har rapporteras från bland annat Rumänien, Belgien, Spanien, Danmark och Tyskland.

Sammanlagt har 19 europeiska länder just nu högre smittotal per capita än Sverige där

smittspridningstakten sedan en tid tillbaka har sjunkit.
Johan Carlson, generaldirektör för Folkhälsomyndigheten, påpekar att myndigheten bara jobbar med, och har insyn i, den svenska strategin. Han tillåter sig dock att spekulera i vad skillnaderna beror på:
– I grunden vet jag att man från många länder ser att det är svårt att driva olika linjer samtidigt – att först ha en nedsläckning, sedan släppa det för att se att läget är lika allvarligt igen, säger han och fortsätter:

– Sen är det så att vissa länder är mer tätbefolkade generellt och att det kulturellt är svårare att distansera där. Jag vill inte vara för schablonmässig – det här måste de fundera mest på själva – men vi ser, och är nöjda med, att den strategi vi har hållit för att minska smittspridning i samhället verkar fungera trots allt. Det kombinerat med testning och smittspårning som kom igång ganska sent.
I somras presenterade Folkhälsomyndigheten tre olika scenarier för hur

smittspridningen kan komma att se ut fram till 1 september 2021. Vid det som kallas scenario 0 fortsätter den avtagande smittspridningen enligt dagens nivåer. I scenariot räknar myndigheten med 204 nya dödsfall.
Scenario 1 visar en mer ojämn utveckling med toppar under hösten och kring årsskiftet, i samband med att svenskarna förväntas börja frångå Folkhälsomyndighetens riktlinjer och umgås i större grupper. Här räknar myndigheten med 3213 nya dödsfall.
I scenario 2 ökar smittspridningen jämnt under en längre tid. Utvecklingen är ihållande i alla landets regioner och utan någon direkt topp. I scenario 2 räknar myndigheten med 5886 nya dödsfall.
Folkhälsomyndigheten tror mest på scenario 1 med lokala utbrott, precis så som smittspridningen ser ut i andra länder just nu.
– Under hösten kommer vi nog inte ha den breda samhällsspridningen som vi hade tidigare. De här utbrotten var trots allt en ganska liten del av det totala antalet fall i Sverige. Nu

kommer det nog kunna vara väldigt lokala utbrott, sade statsepidemiolog Anders Tegnell på tisdagens presskonferens.
I linje med scenario 1 har också en ny, något reviderad, strategi presenterats som ger myndigheten möjlighet att rekommendera lokala restriktioner vid eventuella utbrott. Det kan då bland annat handla om distansundervisning på vissa gymnasieskolor och universitet, karantän för enskilda och en eventuellt sänkt tröskel för ordningslagen.

Även Socialstyrelsen tror på det scenariot, även om beredskap finns för de andra alternativen. För att snabbt kunna stärka upp intensivvården i utsatta regioner ska de nu undersöka möjligheterna att skapa särskilda personalteam att skicka ut vid behov. Det handlar då om läkare, sjuksköterskor och undersköterskor som till vardags arbetar på sina vanliga arbetsplatser.
– I en snabbt tillkommen situation så tror vi att det stärker beredskapen i stort att man kan skicka ett tränat team som kan

hjälpa till att avlasta, eller att man kan skicka en sjukvårdsmodul tillsammans med tränad personal. Socialstyrelsen är då inte vårdgivare, men vi samordnar ett system där vi utbildar och övar personal från regionerna, säger Johanna Sandwall, krisberedskapschef på myndigheten.

Sedan tidigare finns det ett liknande system för det svenska nationella ambulansflyget som utvecklades efter tsunamin, då man såg ett behov av att kunna ta hem svårt skadade svenskar från utlandet.

– Vi föreslår detta som koncept och kommer att sätta oss ned med professionen, regionerna och SKR (Sveriges kommuner och regioner) och kolla om de ser samma behov som vi. Men det skiljer sig säkert. Sådant här måste ju samordnas så att man inte dränerar en region på personal. Det finns massa olika system att göra det på, säger Sandwall.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Stefan Bjarnefors
Fakta. Andra våg av smitta

Flera av 1900-talets stora influensapandemier har gått i vågor, där viruset kommer tillbaka och orsakar ännu större skada. Exempelvis återkom spanska sjukan i tre vågor under drygt ett års tid.
Coronaviruset har med tiden visat sig vara annorlunda än en influensa.
Folkhälsomyndigheten tror inte att den kommer i vågor på samma sätt, de väntar sig istället en varierande spridning i lokala kluster i framtiden.
Källa: Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyn-digheten öppnar för T-cellsstudie

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Omkring sju procent av de blodgivare i Sverige som Folkhälsomyndigheten undersökt bar på antikroppar under vecka 24. Men antikroppar säger lite om hur många som faktiskt har haft covid-19 i samhället. Folkhälsomyndigheten ser nu

över om undersökningar på T-celler kan genomföras i höst.
Förekomsten av antikroppar skiljer sig åt mellan regioner, och mellan grupper i samhället. Bland blodgivarna som Folkhälsomyndigheten undersökt, hade sju procent antikroppar. Myndigheten har även analyserat blodprover från öppenvården, där samma siffra var 6 procent. Folkhälsomyndigheten har analyserat 400 blodgivarprov per vecka mellan vecka 17 och vecka 24. Proverna har tagits från nio olika regioner i Sverige, däribland Stockholm, Västra Götaland och Skåne.
Under dessa veckor har förekomsten av antikroppar ökat successivt. I Stockholm är förekomsten högre än i riket i stort, där hade 12 procent av blodgivarna antikroppar. I Skåne är samma siffra knappt fyra procent. Bland yngre vuxna har större andel antikroppar och äldre över 65 år har mindre förekomst. Det är högre sannolikhet att bära på antikroppar för de som bor i ett hushåll med mer än fem personer eller som har ett yrke med många sociala kontakter, visar studien.

Personer som är födda i ett annat land än Sverige eller som jobbar inom skola och förskola är dock inte mer sannolika att ha antikroppar.
Det är just denna typ av jämförelser som antikroppsundersökningarna kan användas till, menar Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.
Däremot säger de lite om immuniteten i samhället.
– Vi vet att antikroppar inte speglar alla som faktiskt har haft sjukdomen. Det finns visat i flera studier att vissa inte utvecklar antikroppar som kan påvisas i blodet, och att de kan också försvagas över tid. Så vi kan inte dra några slutsatser om immuniteten är hög eller låg i samhället utan vi får bara förhålla oss till att så här ser det ut, sade hon på torsdagens presskonferens.
En studie från Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset visar att vissa personer, som smittats av covid-19 och haft milda eller inga symtom, utvecklar T-celler som utgör ett skydd för återinfektion av viruset, men inte antikroppar.

Forskarna uppskattar i studien att runt dubbelt så många har utvecklat T-celler mot det nya coronaviruset jämfört med de som har mätbara nivåer av antikroppar.
Det har inte varit möjligt att analysera de blodprov som hittills undersökts av Folkhälsomyndigheten för T-celler. Men myndigheten håller nu på att planera mer övergripande undersökningar om hur många som haft covid-19 i Sverige, och arbetar med att etablera den typen av metoder. Dessa undersökningar kan göras på just T-celler.
– T-cellsprover kommer inte att bli tillgängligt för gemene man i höst, som vi ser det. Men däremot i studier och i undersökningar kan det bli tal om det, säger Karin Tegmark Wisell.
Eftersom smittspridningen är betydligt lägre nu än tidigare i Sverige, kommer troligen förekomsten av antikroppar minska framöver, enligt Karin Tegmark Wisell.
– Vi vet att antikroppar bryts ned efter ett tag. Har man då en minskande smittspridning så

kommer det bli färre som bär på antikroppar.
Trots att antikroppar tycks säga relativt lite om immuniteten i samhället menar Folkhälsomyndigheten att det fortfarande finns ett värde att testa för dem.
– För den enskilda individen kan det vara av stort värde. Om man tillhör en riskgrupp eller har familjemedlemmar som är riskgrupper till exempel. En annan situation är för de som arbetar inom vård och omsorg och får lite snuva eller liknande. Om man då vet att du redan har haft sjukdomen så det finns ingen anledning att gå och testa sig igen.
Antikroppsstudien som Folkhälsomyndigheten genomfört är på blodprov från vecka 24, alltså 12 veckor tillbaka i tiden. Men utvecklingen under dessa veckor bör inte ha varit så stor, säger Karin Tegmark Wisell.
– Vi vet ju att det är en låg smittspridning nu, så vi har ingen anledning att tro att det skulle ha skett en avgörande förändring sedan den här senaste undersökningen vecka 24.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fakta. T-celler och antikroppar

T-celler är vita blodkroppar och det finns olika typer av T-celler. T-hjälpar-cellerna utsöndrar proteinet som kallas cytokiner, som reglerar och hjälper immunförsvaret. De cytotoxiska T-cellerna, även kallade mördarceller, förstör de celler i kroppen som inflekterats av viruset.
Antikroppar är proteiner i immunförsvaret som bekämpar främmande ämnen. Antikroppar bildas av en typ av vita blodkroppar som kallas B-celler. B-celler kan vara minnesceller som kommer ihåg den tidigare infektionen och då snabbt kan bilda nya antikroppar om samma virus eller bakterie återkommer.
Källa: 1177

Långsamt nedåtgående trend håller i sig

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Ytterligare tolv personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda och 84 729 personer har bekräftats smittade i Sverige.

– Vi ser en långsamt nedåtgående trend de senaste veckorna, säger Karin Tegmark Wisell vid Folkhälsomyndigheten.

Totalt har 5 832 smittade personer avlidit i landet, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik.

– Tittar man i Europa så har vi tyvärr konstaterat att det sker en ökning i flera europeiska länder, säger Karin Tegmark Wisell.

– När det gäller Sverige håller trenden i sig, vi ser en långsamt nedåtgående trend de senaste veckorna. Tittar vi på iva-vårdade fall är det samma trend där, fortsätter hon.

Hon hänvisar till en nationellt genomförd slumpmässig undersökning där inga pågående covid-19-infektioner påvisats hos 2 500 testade personer.
– Det finns i nuläget inte en omfattande smittspridning bland dem som inte påvisar symtom, säger Karin Tegmark Wisell.
– Smittspridningen i samhället är betydligt lägre nu.
TT

”Det här är en möjlighet att starta om”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Språkröret Per Bolund vill behålla både regeringsmakten och januarisamarbetet efter valet 2022 – även om det kostar.

– Jag är i politiken för att göra skillnad på riktigt, inte för att sitta i opposition och komma med förslag.

Efter Isabella Lövins avgångsbesked förra veckan pågår en intern debatt om Miljöpartiets vägval. Även om finansmarknadsminister Per Bolund kommer att sakna sin språkrörskollega medger han att hennes avhopp också öppnar för en nystart.

– Det här är en möjlighet att starta om och visa på ett tuffare Miljöparti. Vi kommer att vässa hur vi pratar. Vi har varit för dåliga på att tala om vad vi vill åstadkomma och vilka förslag vi bär med oss in i förhandlingar. Om vi gör det kan vi sen visa att det faktiskt är Miljöpartiets politik som håller på att förändra Sverige, säger Per Bolund när DN möter honom ett stenkast från riksdagen en blåsig septembereftermiddag.

Finns det inte risk att ni i större utsträckning ses som förlorare om ni sedan inte får igenom era krav?

– Det är en risk vi måste ta. Om man tittar på vad vi åstadkommit har vi fått ett enormt genomslag för vår politik.

Men det syns inte på siffrorna. I DN/Ipsos senaste väljarbarometer landade partiet precis på riksdagsspärren med fyra procent. Partiet har också tappat

förtroende i sina hjärtefrågor, miljö och klimat. I Ipsos senaste mätning av förtroende för partiledarna kommer Bolund på sistaplatsen tillsammans med L-ledaren Nyamko Sabuni. När Bolund tog över som manligt språkrör efter Gustav Fridolin förra våren lovade han att sikta på att dubbla 2018 års valresultat till 2022. Det skulle innebära 8,8 procent.

– Jag är såklart inte nöjd med våra opinionssiffror. Samtidigt vet jag att det finns ett enormt engagemang för miljön och en vilja att ställa om.

Varför har ni misslyckats med att förvandla den uppmärksamhet för klimatet som Greta Thunberg lyckat väcka till väljarstöd för partiet?

– Det är en viktig fråga. Problemet är nog delvis att de kompromisser vi gjort uppfattas som den politik vi vill uppnå. Men vi vill ju nå så mycket längre.

– Vi föreslår i budgeten en höjning av underhållsstödet för ensamstående föräldrar och vi har också kämpat hårt för att få igenom höjningen av a-kassan och att göra det möjligt för fler att få a-kassa. Trygghetssystemen ska

fånga upp alla oavsett om man har en fast anställning eller ett timvikariat. Här har jag ett personligt engagemang, jag växte själv upp med en mamma som var ensamförsörjande och vet hur tufft det kan vara att få både tiden och pengarna att räcka till.

Det sex år långa regerandet ihop med Socialdemokraterna har satt sina spår och MP:s plats i regeringen har ifrågasatts internt mer än en gång. Men trots att det har kostat på i form av kompromisser vill Bolund fortsätta både regerandet och januarisamarbetet efter 2022.

– Även när det dyker upp svåra situationer, som nu under krisen, så kan vi hitta lösningar tillsammans. Hade vi inte kommit med dessa nio ändringsbudgetar så hade vi haft flera hundratusen fler arbetslösa och massa företag som hade gått omkull.

Kan det komma ett läge efter valet 2022 där ni säger nej till att sitta i regering?

– Nej, det tror jag inte. Alla partier måste eftersträva att genomföra sin politik och då måste man också sträva efter att sitta i regering. Jag är i politiken för att göra skillnad på riktigt, inte

för att sitta i opposition och komma med förslag.
Så sent som i somras hotade Isabella Lövin med att utlösa regeringskris om Socialdemokraterna fortsatte migrationsförhandlingarna med de gamla alliansspartierna om ett mål för asylmottagandet. Frågan splittrade också partiet med hårda interna diskussioner som följd. Hur kan MP som ett litet parti ta sig rätten att ställa ultimatum i migrationsfrågan när det finns en riksdagsmajoritet för stramare politik?

– Jag är stolt över att vi vände debatten och fick bort diskussionen om ett volymmål som vi anser står i strid med asylrätten. Vi har ett ansvar gentemot våra väljare att driva den politik som vi gått till val på. Sen är vi också ett parti som vill nå fram i gemenskap med andra partier och då måste vi ju hitta kompromisser. Det är vi inne på att göra i den här frågan också.
Är migrationsfrågan lika viktig som klimat- och miljöfrågorna?
– Det är två delar av vår ideologi och de hänger ihop. Vi har ett grundläggande engagemang för

att få en hållbar framtid. Det är inte bara ord, det är den största samhällsutmaningen vi står inför och det kräver en enorm omställning. Alla miljöpartister bär också med sig ett engagemang för utsatta människor. Vi är inte ett parti som är beredda att vända ryggen åt människor i nöd.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Per Bolund om …
… migrationsfrågan är värd att lämna regeringen för:
”Alla partier som är med i en regering måste vara beredda att lämna regeringen om man upplever att man inte får genomslag för sin politik. Vi sitter inte i regering för regerandets skull.”
… MP kan tillåta Preem att bygga ut sitt raffinaderi i Lysekil med ökade utsläpp som följd:
”Jag kan inte uttala mig om det enskilda fallet eftersom det ligger på regeringens bord för prövning. Men det är solklart att Miljöpartiets ingång i de investeringar som ska göras i Sverige, både privata och offentliga, ska leda till minskade utsläpp.”

… förslaget om ett nytt språkrör utanför regeringen:
”Det är ett val som partiet har att göra. Men jag tror det skulle vara en stor utmaning att få genomslag om man inte har en politisk plattform att arbeta utifrån”.

Sverige lyckas inte stötta psykisk hälsa hos barn

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Sverige brister när det gäller barns psykiska hälsa, rapporterar Unicef. I en ny rapport jämförs barns situation i världens rikaste länder – Sverige hamnar på plats 22 av 38.

– Det här är på riktigt, barn tar livet av sig, säger Unicef Sveriges generalsekreterare Pernilla Baralt.

I den nya rapporten från Unicef har man undersökt hur barn har det i världens länder inom EU och OECD. Flera områden har undersökts, däribland barnens psykiska och fysiska hälsa, men även skolkunskaper och sociala färdigheter.

Länderna har sedan rankats utifrån resultaten. I rapporten sticker särskilt Sveriges placering ut när det gäller barns psykiska hälsa, menar Pernilla Baralt.

Där hamnar Sverige på plats 22 av 38. Resultatet bygger bland annat på en analys av Pisa-undersökningar, där barn själva har fått uppge hur nöjda de är med livet, och på självmordsstatistik i åldrarna 15 till 19.

Pernilla Baralt förklarar att studien visar att många rika länder har resurserna, men att de ändå inte väljer att satsa tillräckligt på barnen.

– Det är dags att prata om nollvisionen för självmord. Det är en av de vanligaste dödsorsakerna bland ungdomar men det pratas

inte så mycket om det längre. Vi måste prata med våra ungdomar och barn om hur de mår, säger hon.
Placeringen är en indikation på att Sverige är på väg åt fel håll och att det är ett otroligt allvarligt läge, menar Pernilla Baralt.
– Särskilt i ett land som har resurserna att möta barn. Jag tror att det kan förvåna många svenskar. Sverige har ju en uttalad målsättning att vara det bästa landet för barn att växa upp i och då krävs det ännu tydligare åtgärder och prioriteringar, säger hon.

Rapporten pekar på att det inte är ett lands ekonomiska förutsättningar som nödvändigtvis avgör var det hamnar på listan.
– En stor anledning till att barn inte mår bra är på grund av att ojämlikheten och klyftorna ökar, flera barn lever i stor socioekonomisk utsatthet i Sverige, säger hon.
I de rika länderna som ingår i studien ger barn uttryck för att de sällan får komma till tals. Omkring 40 till 60 procent av de tillfrågade uppger att de inte är delaktiga i de beslut som fattas i

skolan vilket kan vara problematiskt, menar Pernilla Baralt.
– Skolorna har ett stort ansvar här i att möta eleverna. Barnkonventionen har blivit lag men måste även bli verklighet i klassrummen, på skolgårdarna och på nätet. Då måste barnens röster få höras, vi ska forma medborgare som ska ta beslut. De måste få lära sig det innan de har fyllt 18, säger Pernilla Baralt.
– Om vi inte pratar med barnen så är risken stor att vi sätter in fel insatser och inte möter deras behov.

I rapporten listas också de sämsta länderna för ett barn att växa upp i. Resultatet baseras bland annat på barns kunskaper, övervikt, barnadödlighet och delaktighet. USA, Bulgarien och Chile hör till de sämsta länderna för barn att växa upp i.
I flera områden av studien rankas Sverige däremot högre upp på listan. När det gäller exempelvis fysisk hälsa får Sverige en femteplats, medan skolkunskaper och sociala färdigheter ger en 14:e placering av 38 länder. I en övergripande jämförelse hamnar Sverige på en tiondeplats.

Nederländerna, Danmark och Norge rankas som de bästa länderna.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. För att förbättra barns psykiska hälsa kräver Unicef Sverige:

Metoder måste upprättas för att barn ska få inflytande och delaktighet i beslut som rör dem. På så sätt ökar kunskapen om hur barn faktiskt mår och vilka insatser de behöver.
Förstärkta insatser för en mer jämlik skola. Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorerna mot psykisk ohälsa, och måste därför prioriteras.
Riktade åtgärder till gruppen barn som är utanför arbetsmarknaden och som inte går i skolan. Denna grupp har ökat i Sverige, och löper stor risk att hamna i utanförskap.

Sexualunder-visningen ska bli bättre

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Senaste tiden har larm hörts om unga som skadas vid sex. En anledning som pekas ut är att unga får sin uppfattning om hur sex ska gå till från våldsporr – och inte från skolan.

I dag fattar regeringen beslut om att alla lärare, på lärarutbildningen, ska utbildas i sexualkunskap.

Flera medier har på senare tid rapporterat om unga som skadas fysiskt och psykiskt under sex. Både Svenska Dagbladet och Aftonbladet har lyft fram vittnesmål från barnmorskan Katarina Svensson Flood om unga som ställer upp på ”hårt sex” för att de upplever att det förväntas av dem.

Svensson Flood lyfter fram bristfällig sexualundervisning som ett av huvudproblemen. Både hon och flera unga som tidningarna pratat med berättar att många unga lär sig om sex från porr.

– Internet gör allt så mycket mer tillgängligt och till stor del är det som förr var våldsporr, mainstream i dag, säger Svensson Flood till SvD.
Nu beslutar regeringen om att införa nya examensmål i lärarutbildningen för att alla lärare som examineras ska ha rätt kompetens att undervisa i ”sex och relationer”, som ämnet döps om till.
Förändringen börjar gälla från höstterminen 2021 och innefattar alla lärare, från förskoleklass och uppåt.
TT

Inget tjänstefel när man dog i häkte

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Pappan till den treåriga flickan som hittades död i föräldrarnas lägenhet i Norrköping i januari misstänktes för att ha orsakat hennes död och häktades. Efter en tid avled han i häktet och en utredning om Kriminalvårdens personal begått tjänstefel inleddes. Men nu meddelar

åklagaren att förundersökningen gällande tjänstefel läggs ner.
”Jag bedömer att ingen gjort sig skyldig till tjänstefel”, säger chefsåklagare Kristian Agneklev enligt ett pressmeddelande.
TT

”Varför inte flytta närings-departementet från Stockholm till Göteborg?”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Göteborg behöver gaska upp sig och av egen kraft ta mer

plats i det nationella beslutsfattandet.
Men samtidigt skulle gott hela näringsdepartementet kunna flyttas från Stockholm till Göteborg – och ett annat departement till Malmö.
Det anser en av landets mest inflytelserika lobbyister och pr-konsulter, Morten Rud Pedersen.
”Göteborg är hjärtat i svensk industri. Därför är det som händer i Göteborg viktigt för hela Sverige. Så det är någonting jag håller ett väldigt fokus på.”

Så uttryckte sig finansminister Magdalena Andersson (S) i en intervju i GP på tisdagen där landets beroende av exportindustrin – cirka 45 procent av BNP – berördes.
Samtidigt har Göteborgsområdets brist på inflytande där de nationella besluten fattas sedan länge, från göteborgskt håll, beskrivits som ett bekymmer för regionen, men också för landet som helhet.
Till exempel har Västsvenska Handelskammarens vd Johan Trouvé kritiserat statliga Industrifonden som han menar

investerar sina medel med ett orimligt Stockholmsfokus.
Nu ger sig en annan etablerad spelare på opinionsmarknaden in i den ständiga diskussionen om ”Stockholm vs. Göteborg”, Morten Rud Pedersen. Han är huvudägare i public affairskonsultbyrån som bär hans efternamn. Byrån verkar inom strategisk kommunikation och har över 250 anställda i sju länder.
I fjol blev förre finansministern Anders Borg en av delägarna och bland de kunder som Morten Rud Pedersen själv hjälpt finns flera ledande socialdemokrater i Sverige och Danmark.
Såsom numera bosatt i Stockholm men efter att tidigare ha levt i Göteborg i 17 år tycker han sig ha en god bild av relationen storebror och lillebror emellan, och därtill, som född i Danmark, hur Malmö i sin tur förhåller sig till dem.
DN träffade honom under ett besök på Göteborgskontoret där han diskuterade nya strategier med personalen.
– Framtiden tillhör regionerna och Malmö ligger i ett extremt dynamiskt område. Man kan säga

att det finns nu ett antal ”kaffe för fem euro-områden” i Europa, där folk accepterar det priset och inte heller har bil. Dit hör centrala Malmö, så dynamiken där ser fin ut, staden ligger bra till. Frågan är om Göteborg får ut tillräckligt mycket av läget mittemellan Oslo och Köpenhamn?, säger han.

Hur låter det i Stockholm om Göteborg?

– Att Stockholm inte behöver åka hit. Därför behöver Göteborg ”claima” sin plats, göra fler inspel i den rikspolitiska debatten. Är Göteborg fortfarande den kommunikationspolitiska huvudstaden den en gång var? Nej, inte nu.

Morten Rud Pedersen vet hur rubriker blir till och säger nu att han anser att självaste näringsdepartementet, en av de tunga delarna av regeringskansliet där Ibrahim Baylan i dag är chef, gott skulle kunna flyttas till Göteborg.

– Ja, varför inte? Det behövs frisk luft in i den här debatten och en - sådan åtgärd behövs för att få Sverige att hänga ihop. Men inte bara för att Göteborg är bra på fordonsteknik och exporterar mycket, utan för att det skulle

hjälpa regeringen att förstå hur Sverige arbetar. Förresten, satt inte Sveriges första riksdag här i Göteborg, den år 1660 som Karl X Gustav kallade till? Om man flyttar näringsdepartementet till Göteborg, så varför inte samtidigt flytta ett annat departement till Malmö?

Att det mest skulle leda till mängder av resande städerna emellan för tjänstemännen, tror han är en förlegad tanke.

– Det visar väl om inte annat alla videomöten som pandemin har lett till, att det ofta fungerar alldeles utmärkt att *inte* vara i Stockholm.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se

Fakta. ND en jätte i regeringskansliet

Näringsdepartementet leds av näringsminister Ibrahim Baylan (S).

Departementets områden är att ansvara för alla statliga bolag, för innovationsfrågor, landsbygd, livsmedelsfrågor, näringspolitiken och regional tillväxt. Dess adress i dag är på Herkulesgatan i Stockholm.

Bostadsbristen skenar bland unga vuxna – initiativ startas

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Så många som 67 000 unga vuxna i Stockholm bor ofrivilligt hemma hos sina föräldrar. Bostadsbristen har blivit ännu värre under coronakrisen och nu startar Hyresgästföreningen ”Stoppa bostadskaoset”, ett initiativ med en digital plattform som nav där unga kan berätta om sina upplevelser av bostadsmarknaden.

– Det är så sjukt, många har inte förstått hur galen bostadsbristen är och vilka konsekvenser den får. Vi har fått in en del väldigt starka berättelser som berör mycket. De som berättar är anonyma, många är i en väldigt utsatt situation och rädda att bli av med sitt boende, säger Ola Palmgren, talesperson för unga på Hyresgästföreningen. Bostadsbristen i Stockholm är ett välkänt problem, men i och med coronakrisen har situationen gått

från svår till ohållbar, menar Hyresgästföreningen.
Som en förlängning av rapporten ”Unga vuxnas boende” och med anledning av den akuta situation som skapats i och med pandemin inleds nu initiativet ”Stoppa bostadskaoset”.
– Vi vill lyfta ungas röster, vi har länge tagit fram statistik på ofrivilligt hemmaboende, men det har inte hänt så mycket. Att inte ha en egen bostad påverkar livet jättemycket, många råkar ut för brutala sexuella trakasserier, säger Ola Palmgren.

Nu, under pandemin, är det ännu viktigare, menar han.
– Många unga har haft tillfälliga anställningar på restauranger och i handeln och har fått sluta. En person jag känner till hade fått ett förstahandskontrakt efter många år i bostadskön, men han blev av med jobbet och hade inte råd med lägenheten längre. Han var tvungen att flytta hem och blev av med alla poäng i bostadskön. Många unga tvingas också tränga ihop sig och det är ett högre tryck på Stockholms studentbostäder.
Genom initiativet vill Hyresgästföreningen lyfta

människorna bakom statistiken och samla in vittnesmål om konsekvenserna som bristen på en trygg bostad får för unga. Senare i höst kommer de att använda berättelserna för att kräva att ansvariga politiker agerar.
Hemsidan där unga kan dela med sig av sina historier har endast legat uppe i en dryg vecka och över 400 berättelser har hittills kommit in.
Ola Palmgren är 28 år, han sitter i Hyresgästföreningens förbundsstyrelse och är lokalt engagerad i Bredäng i sydvästra Stockholm där han bor. Han flyttade till Stockholm från Växjö för att studera för fyra år sedan och har flyttat tre gånger sedan dess.
– Jag själv och många av mina vänner upplever och har upplevt bostadskaoset, säger han.
När han först kom till Stockholm fick han ett andrahandskontrakt via kontakter hemifrån Växjö, sedan var han inneboende. När han blev uppsagd därifrån lade han upp en bostadssökarannons på Blocket och skickade massvis av mejl till fastighetsägare och byggherrar.

– Det var väldigt nervöst och det är otroligt vilka svar man får på Blocket. 12 000–13 000 kronor i månaden, eller mer, för en etta, ett rum i Vårberg för 9 000, en liten nedgången hyresrätt för 10 000 i månaden. De som hyr ut vet att de kan göra så, ingen törs säga något, de tvingas acceptera orimliga villkor, säger Ola Palmgren.

Nu har han ett förstahandskontrakt på en hyrestrea i ett 1960-talshus i Bredäng och en kompis inneboende. Hyran är 10 000 kronor i månaden och hyresvärden ett privat bolag.

– Att få tag på en billig lägenhet är nästan omöjligt och jag hade sjuk tur som fick den här lägenheten. Jag är jätteglad över att bo här, jag trivs verkligen i Bredäng.

Problemet med bostadsmarknaden i Stockholm är, menar Ola Palmgren, att det som byggs nu har inte vanliga unga människor – och inte vanliga löntagare heller – råd att bo i.

– Ett syfte med ”Stoppa bostadskaoset” är att det är viktigt att visa att ”du är inte ensam”, att

det inte är ditt fel och att det finns hjälp att få.

Hur kan de få hjälp?

– Hyresgästföreningen kan hjälpa till med att kräva tillbaka ockerhyror – i efterskott, när man har flyttat, säger Ola Palmgren.

Hur vill Hyresgästföreningen att bostadskrisen ska lösas?

– Vi måste tänka i flera olika steg. Långsiktigt måste vi bygga fler lägenheter med lägre hyror. Staten måste satsa pengar, det har den inte gjort på 30 år och det ser vi konsekvenserna av nu. Och vi pratar inte om ett litet investeringsstöd på tre miljarder kronor utan om tio gånger så mycket pengar.

På medellång sikt anser Ola Palgren att bostadsbidragen borde ses över.

– Den som söker måste förutse sin inkomst ett år framåt, om man tar fel finns en stor risk för återbetalningsskyldighet, den utgiften klarar inte unga av. Staten måste också höja bostadsbidragen, inte minst för unga.

På kort sikt behövs ungdomsbostäder och kompiskontrakt.

– Att hänvisa till att det uppstår flyttkedjor när människor flyttar från billiga äldre lägenheter till nyproduktion är ingen lösning, det fungerar inte , säger Ola Palmgren.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Berättelser från hyresmarknaden.

Kvinna, 28 år
Söker bostad. Lägger ut annons på blocket. Par i 40-årsåldern svarar: ”Du kan bo i vårt båthus gratis, låna båten ibland om du vill. Det blir mysigt. OM du kan tänka dig att vara med på en trekant då och då hihi.” Svarade inte. Sen fick jag sms av en snubbe som undrade om jag ville bli hans dominatrix.

Kvinna, 34 år
Jag bodde andra hand i en lägenhet. En natt vaknade jag av att ägaren var i lägenheten för att hämta sitt hagelgevär för att han hamnat i bråk med någon på krogen. Jag visste inte om att det fanns vapen i lägenheten, eller att han ansåg sig ha rätt att gå rakt in i lägenheten mitt i natten utan att prata med mig.

Kvinna

Hyresvärden hyrde ut samma lägenhet till flera personer. Medan vi bodde där (mamma med två barn) kom det flertal män som också hade fått nyckel och hyreskontrakt. Det är givet att detta inte ingick i hyresavtalet. Dessutom visade det sig att lägenheten inte var hans, utan tillhörde hans vän som var utomlands.

Man, 24 år

Var på visning för att kolla på en inneboendelägenhet; 8 000 kronor i månaden i hyra för att få sova på soffan i vardagsrummet. Var redan en annan hyresgäst där med eget rum. Fick inte folkbokföra mig, fick bara använda köket under en viss tid och mannen till hyresvärden var tydligen i Sverige olagligt.

Kvinna, 24 år

Jag blev inneboende hos en man på 80 år som tvingade mig till gemensam middag. När han började bli obehaglig gick jag mot mitt rum. Han följde efter och tog på min axeltatuering och försökte tyda det som stod. Jag låste rumsdörren. Han ryckte i handtaget flera gånger. Min syster hämtade mina grejer dagen efter.

Kvinna, 25 år

Han kröp ner med mig i sängen mitt i natten tre gånger och skylde på att han gick i sömnen. Hade inte pengar att flytta där ifrån men efter sista gången flyttade jag hem till min mamma.

Kvinna, 29 år

Har bott i Sverige i fem år och redan flyttat åtta gånger med två barn.

Fler unga använder narkotika: ”Tyder på ökad tillgång”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Fler elever har använt narkotika, ökningen är särskilt stor bland flickor i gymnasiet bland vilka 27 procent svarar att de använt narkotika. Fler

elever har dessutom haft möjlighet att testa narkotika. Det visar Stockholmsenkäten 2020.

– Det tyder på en ökad tillgång och tolerans, säger Jan Jönsson (L), socialborgarråd i Stockholm vid en pressträff.

Stockholmsenkäten genomförs vartannat år och låter ungdomar i årskurs nio respektive år två på gymnasiet svara på frågor inom fyra områden; brott och utsatthet för brott, droger och spel, psykisk hälsa, samt skola, fritid och föräldrar. I år har 145 skolor i Stockholms län deltagit och 9574 elever svarat.

När undersökningen presenterades på torsdagen lyfte socialborgarrådet Jan Jönsson (L) fram hur trenden av minskande tobaksbruk har vänt något. Enkäten visar att bland annat att 68 procent av eleverna i gymnasiets årskurs två inte använder tobak, 2018 var det 73 procent. Samtidigt har snusandet ökat kraftigt bland flickor i gymnasiets år två, från två procent 2018 till 12 procent 2020.

– Det tror vi beror på att tobaksbolagen satsat på att

marknadsföra snus som ett mer hälsosamt alternativ, säger Jan Jönsson.

Årets enkät visar också på en stagnering av de senaste årens minskade alkoholkonsumtion bland unga. 2018 svarade 64 procent av eleverna i årskurs nio att de inte dricker alkohol. I år har andelen sjunkit till 59 procent.

Samtidigt visar enkäten att pojkar i högre utsträckning avstår från alkohol än flickor. I årskurs nio avstår 64 procent av killarna, jämför med 55 procent av tjejerna.

Till de mer oroväckande trenderna i årets enkät lyfter man bland annat fram narkotikabruket, som ökat sedan 2016.

För elever i årskurs nio har andelen som svarat att de någon gång använt narkotika ökat från 9 procent 2016 till 15 procent 2020. För elever i gymnasiets årskurs två har andelen ökat från 25 till 30 procent. Särskilt stor är förändringen bland gymnasieflickorna, bland vilka 27 procent svarar att de använt narkotika, jämfört med 20 procent 2016.

– Det tyder på en ökad tillgång och tolerans, säger Jan Jönsson.

Cannabis är den vanligaste drogen, och bland de elever i årskurs nio som använt narkotika uppger 94 procent att de provat cannabis, motsvarande andel bland gymnasieungdomar är 98 procent. Bland de som inte använt narkotika svarar samtidigt hälften att de haft möjlighet att göra det.
2020 års enkät visar även ett ökat dåligt mående bland Stockholms elever. Särskilt tydlig är försämringen bland flickor i årskurs nio, av vilka 42 procent uppger att de är ledsna och deppiga utan att veta varför. Motsvarande siffra 2018 var 36 procent.
Undersökningen visar att flickor generellt svarar att de mår sämre än pojkar, men också att pojkarnas mående långsamt försämrats över tid. I årets enkät svarar 19 procent av pojkarna i årskurs nio, respektive 20 procent av pojkarna i gymnasiets årskurs två att de är ledsna och deppiga utan att veta varför.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

”Varför kan jag inte somna trots att jag är så trött?”

FREDAG 4 SEPTEMBER 2020

Hon har till och från haft svårt att sova, och efter vissa arbetspass blir sömnen lidande. Hon kan inte somna och upplever att hon hamnar i en ”vakenkoma”.

? Fråga:

Hej, jag har till och från sömnstörningar. Några år var det riktigt illa, jag sov ”ingenting”. Vet inte riktigt hur jag klarade det, men på något sätt gick det och jag tog inga sömnmedel.
Jag har på egen hand lärt mig diverse strategier och nu sover jag ganska bra. Men när jag till exempel har jobbat jour och bara fått ett par timmars sömn så hamnar jag i något slags ”vakenkoma”. Jag är så trött att jag knappt kan röra mig, men somnar ändå inte. Det kan ta upp till två dygn innan jag har en normal sömn igen.

Nu har jag börjat göra så här: när jag kommer hem efter en jour, vid 12, tar jag 25 mg Lergigan. Lägger mig nedbäddad i sängen, sätter på någon hjärndöd serie och halvsover hela eftermiddagen. Går upp vid 16–17 och äter något lätt och fixar inför natten. Går och lägger mig igen vid 21 men tar återigen en 25 mg Lergigan vid 20-tiden. Då kan jag möjligen få till en normal sömn.
Jag är också otroligt känslig för sömnbrist. Jag blir som en drogad mullvad om jag sover för lite. Magen pajar och hjärnan slocknar.

Har den här ”vakenkoman” något att göra med de tre gånger som jag varit rejält utbränd? Jag borde ju rimligen svimma när jag kommer hem efter jourpassen, inte vara helt ur stånd att somna.
Maria

! Svar:
Hej Maria, du beskriver ett dilemma som många med oregelbundna arbetstider kan känna igen sig i. När du kommer hem efter ett nattligt jourpass är du helt slut av sömnbrist, men kan ändå inte sova. Vad är det som gör att det blir så här?

Vi vet från sömnforskningen att det är tre faktorer som tillsammans styr sömnen. Den första faktorn – rytmen – är vår biologiska dygnsrytm, som gör att kroppens förutsättningar för sömn skiljer sig åt mellan dag och natt. Vi har betydligt lättare att sova på natten än på dagen. Under dagen höjs kroppens ämnesomsättning och temperatur, vilket motverkar sömn. Under kvällen och natten går kroppen ner i varv och mörkret stimulerar sömnhormonet melatonin att frisättas.

Den andra faktorn – sömntrycket – avser den fysiologiska drivkraft mot sömn som ökar gradvis under tiden vi är vakna.
Den tredje faktorn är stressen eller aktiveringsnivån. En hög aktiveringsnivå, fysiskt eller mentalt, gör att det blir svårare att somna, sömnen blir ytligare och vi väcks lättare. Bildligt kan man tänka sig att de tre faktorerna – rytmen, trycket och stressen – ingår i en ”sömnformel”.
När man arbetar oregelbundna tider är det svårare att skapa goda förutsättningar för sömn. När du kommer hem efter nattjouren har

du byggt upp ett starkt sömntryck och skulle verkligen behöva sova. Men mitt på dagen är din kropps dygnsrytm inställd på vakenhet, och de två faktorerna krockar. Du tar sömnläkemedel för att få till sömn, men halvsover som bäst. Fenomenet påminner om jetlag. Om vi tänker oss att du kom hem tidigare, säg klockan 08, skulle förutsättningarna vara lite bättre. Då skulle inte dygnsrytmen ha hunnit stiga lika mycket och sömntrycket skulle troligen ha lättare att få genomslag. Men även om du skulle kunna somna på morgonen kan kvaliteten eller längden på sömnen påverkas. Redan efter någon timmes sömn (när trycket blivit svagare och rytmen starkare) kan sömnkvaliteten bli ytligare. Hur känsliga vi är för att gå emot vår dygnsrytm skiljer sig mellan oss som individer.

Jag tänker också på den tredje faktorn i sömnformeln, stressen. Hur ser din arbetsbelastning ut? Hinner du varva ner innan du lägger dig? Känner du stress när du inte kan somna? Jag tänker dock främst på den belastning som själva arbetstiderna innebär.

När jag läser ditt brev tänker jag först på din arbetssituation. Går arbetstiderna att förbättra? Måste du arbeta jour? Jag förstår att ditt jobb kanske kräver att du arbetar jour med dessa arbetstider, men jag tänker på att du tidigare haft svåra sömnproblem och att du drabbats av utmattning flera gånger. Det gör det särskilt viktigt att din arbetssituation blir långsiktigt hållbar.
Det är viktigt att göra en plan för arbetstider och arbetsinnehåll vid återgång i arbete efter sjukskrivning. Generellt kan man säga att jourer och nattarbete är särskilt slitsamma moment som tänjer på energibalansen och riskerar att ge bakslag i återhämtningen. Sådana moment behöver introduceras stegvis och anpassat, och kontinuerligt följas upp med närmaste chef, så att justeringar kan göras vid behov. Prata med din chef och ta gärna kontakt med företagshälsovården. Försök att tillsammans med dem lägga upp ett gynnsamt arbetstidsschema för dig. Det är viktigt att ta dina svårigheter med sömn och återhämtning på allvar, för att inte riskera bakslag eller återinsjuknande i utmattning.

Du frågar om dina svårigheter att få till sömn efter jourpassen kan ha att göra med att du drabbats av utmattning tidigare. Det är svårt att svara på. Sömnstörning har ju ett samband med utmattningssyndrom, men även en person som inte varit utmattad kan ha svårt att sova efter nattarbete.
Vid återgång i arbete är rutiner för återhämtning särskilt viktigt, eftersom utmattning är resultat av en långvarig brist på återhämtning i relation till den belastning man utsatts för. Du skriver att du är känslig för sömnbrist och att kroppen reagerar med symtom som magbesvär och sämre kognitiv förmåga när du inte fått sömn. Jag tänker att det är signaler om behov av återhämtning, som är viktiga att lyssna på.
Finns det möjlighet att ta en tupplur på arbetet? Jag förstår att det inte alltid gör det, men jag frågar för att öppna alla tänkbara dörrar för att förbättra din situation. Jag tror att det skulle vara värdefullt för dig att få sova eller vila några minuter under natten eller tidig morgon, för att sänka sömntrycket lite.

Gör du något som hjälper dig att mentalt släppa arbetet innan du går hem? Det kan vara en kort avslutningsrutin, som att skriva några reflektioner i en arbetsdagbok, fokusera på andningen, eller vara medvetet närvarande i de beteenden du gör som signalerar avslut (som att stänga, låsa, säga hej då). Ta också tid till att ”landa” när du kommer hem, innan du lägger dig för att vila eller sova efter jourpasset.
Ta gärna stöd av en psykolog eller fysioterapeut för att hitta sätt att sänka aktiveringsnivån och förbereda för sömn. Prova att inte ligga i sängen när du tittar på tv, utan exempelvis i soffan, för att särskilja nedvarvning från sömn.
Om vi tänker på rytmfaktorn: Du kan inte ändra din kropps dygnsrytm, utan får göra så gott du kan för att hålla rytmen relativt stabil. Försök att behålla dina normala måltidstider. Går det att minska ljusexponeringen lite på morgonen på jobbet, eller på väg hem? Kanske kan du gå hem i solglasögon? Mörklägg sovrummet.
Hur du ska göra med läkemedlen vill jag inte råda kring, utan det ber jag dig tala med din läkare

om. Beskriv fördelar och nackdelar med att använda dessa läkemedel. Tänk på hur du skulle vilja ha det långsiktigt och gör tillsammans med din läkare en plan som går stegvis i den riktningen.
En hjälpsam tanke kanske kan vara att kroppen alltid gör så gott den kan med att kompensera för sömnbrist.
Ta hand om dig.
Marie Söderström

I dag svarar Marie Söderström.
Sömn & stress

Om/Fråga Insidan

DN:s expertpanel svarar på läsarnas frågor. Har du en fråga? Mejla till fragainsidan@dn.se. Alla publicerade frågor och svar samlas på en egen sida på DN.se.
Övriga experter:
Carina Bång. Anhöriga & beroendeproblem
Anna Bennich. Relationer, arbetsliv & ensamhet
Christian Rück. Psykiatri
Jessica Norrbom. Träning, hälsa & kost

Malin Bergström. Barn, bonusfamiljer & relationer
Martin Forster. Barn & familj

Ledare: Skattebetalarna måste få veta vad de får för pengarna

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Vilket företag har fått mest stöd för hyresrabatterna i coronakrisens spår? NK – som kammat hem 10 miljoner kronor. Det vet vi, eftersom det är en offentlig uppgift, som har publicerats i flera medier. Samma sak gäller exempelvis omställningsstödet. Där fick DN

utan problem ut en lista på alla mottagare och hur mycket var och en har beviljats.
Men när det kommer till det statliga stödet till företag som har korttidspermitterat personal är det stopp – trots att det är en av de större posterna i regeringens coronapaket. Anledningen är att Tillväxtverket gjort bedömningen att den sortens uppgifter kan skada enskilda företag, och kammarrätten gick på myndighetens linje.
Det betyder att vi inte vet vilka företag som har fått de nästan 30 miljarder kronor som hittills betalats ut. Vi vet inte heller hur mycket varje verksamhet har fått eller på vilka grunder, vilket innebär att det är omöjligt att granska om skattepengarna används på ett effektivt sätt.
Det är exempelvis inte säkert att skattebetalarna tycker att det är vettigt att skicka bidrag till företag som visserligen har rätt till stöd, men som inte behöver ett extra tillskott för att gå runt. Om det förekommer är det alltså något som allmänheten har rätt att få veta.
Det har de dock ingen möjlighet att få göra i dag. Men

förhoppningsvis kan det snart bli ändring.

På fredagen meddelade finansminister Magdalena Andersson (S) att hon – äntligen – har inlett ett arbete med att se över möjligheterna att lätta på sekretesslagstiftningen, vilket är det enda rimliga. För lika enkelt som det är att förstå att en del företag kanske inte vill att deras konkurrenter eller kunder ska veta att de har ekonomiska problem, lika självklart är det att det är frivilligt att söka permitteringsstöd. Däremot är det inte frivilligt för enskilda skattebetalare att vara med och dela på notan, så de som vill ha pengar från skattekollektivet får vackert låta sig synas offentligt på ett sätt som andra slipper.

Den sortens villkor grundar sig inte i illvilja mot enskilda företag, utan handlar om att så fort skattepengar är inblandade så finns det flera intressen att ta hänsyn till, som ibland är i konflikt med varandra. Ställt på sin spets handlar det om ifall företagens affärsintresse eller medborgarnas insynsintresse ska väga tyngst, vilket inte bara gäller vid utbetalning av coronastöd.

Samma principiella diskussion har förts under de senaste månaderna, efter att det stod klart att Skolverket från den 1 september inte får publicera statistik om enskilda skolor. Bakgrunden är att uppgifter om friskolor ses som affärshemligheter och Skolverket presenterade nyligen förslag för att råda bot på problemet. Återigen handlar det inte om misstro mot enskilda näringsidkare, utan om att fokus ligger på att föräldrar och elever måste ha rikligt med information för att kunna välja skola. Samt att skattebetalarna har rätt att få svar på frågan som Leif Östling, då ordförande i Svenskt Näringsliv, ställde: Vad fan får jag för pengarna?

DN 5/9 2020

Skarp svensk insats med åldrande fartyg

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

När Sverige höjde den militära beredskapen fick korvetten Visby ordern: gå ut på internationellt vatten, spana och visa svensk flagg. Med skarpa vapen ombord närmar sig fartyget ryssarna – en verklighet okänd för den stora svenska allmänheten.

Den höjda svenska beredskapen förra veckan orsakades av Ryssland. Den ryska Östersjöflottan gick den 25 augusti öster om Gotland med tre stora landstigningsfartyg. Den flottrörelsen, skyddad av tunga fregatter, var samordnad med militära övningar i västra Ryssland och Arktis. Samtidigt pågick krisen i Belarus och flera Nato-länder bedrev en intensiv spaning över Östersjön. Försvarsmakten startade då en ”skarp insats”, alltså ingen vanlig

övning. Medierna visade hur flygvapnet sände Gripenplan och armén pansarfordon till Gotland. Men vad flottan gjorde, det skedde utom synhåll på internationellt vatten.
När larmet kom förra måndagen så hade flottans mest kvalificerade fartyg, Visby-korvetterna, just startat en övning i luftförsvar på ostkusten.
En av korvetterna var HMS Visby där fartygschefen Nina Vinde berättar om beredskapsinsatsen:
– För mig och det här fartyget innebar det att vi fick lämna övningen under ett och ett halvt dygn och gå till ett annat område i Östersjön för att följa den ryska verksamhet som bedrevs där. Vi går så nära att vi kan se de ryska fartygen, se deras fartygsrörelser och identifiera dem och vad de håller på med.
DN var med under en hel dag den här veckan när HMS Visby gick ut från Karlskrona för att öva på internationellt vatten.
Fartyget tillhör tredje sjöstridsflottiljen i Karlskrona där kommendör Per Edling är chef.
– Parallellt med den luftförsvarsövning som jag bedrev så roterade fartygen ut ur

övningen, ett efter ett, för att hålla koll på den ryska verksamhet som då pågick, berättar han.
– Uppgiften är att hålla koll på läget och visa upp att Sverige är berett att skydda det som är vårt. Det gör vi genom att ständigt vara till sjöss och genomföra övningar för att bli bättre – samtidigt som vi håller upp en gard, säger Per Edling.
Till skillnad från i luften där det varit flera incidenter mellan ryskt militärflyg och grannländerna (senast en rysk flygkränkning förra fredagen över Bornholm) så har mötena mellan ländernas fartyg på Östersjön hittills varit odramatiska.
– Det är en god ton nationerna emellan. Man manövrerar inte för att sätta dit varandra, utan det går lugnt och städat till, säger Nina Vinde.
Ändå är steget från övning i fred till skarp insats inte långt ombord på HMS Visby.
– Jag har alltid skarpa vapen ombord. Det är för att vi snabbt ska kunna växla mellan övningsverksamhet och skarp verksamhet. För oss är det en naturlig del i arbetet, säger Nina Vinde.

Framför kommandobryggan finns fartygets kanon. När vi kliver ombord på HMS Visby ser vi skarpladdade sjömålsrobotar (mot andra fartyg) och skarpa sjunkbomber (mot ubåtar). Vapnen hålls dolda för omvärlden bakom luckor i skrovet.

– Det mandat jag har som fartygschef är att skydda fartyget självt, men också skydda fartyg som seglar under svensk flagg, säger Nina Vinde.

Hon är örlogskapten, 41 år, och har tjänstgjort på många av flottans fartyg – från robotbåtar i skärgårdarna till piratjakt i Adenviken. Som fartygschef har hon det yttersta ansvaret för alla ombord – men också långtgående befogenheter att öppna eld under incidenter i fred, krig och neutralitet.

Har du funderat på att du kan ställas i en situation där du tvingas tillgripa vapenmakt?

– Ja, det har jag. Det tror jag alla officerare har, därför det är en del av jobbet. Har man inte ställt sig den frågan, då bör man nog göra det snarast, svarar Nina Vinde.

Besättningen på HMS Visby består denna dag av 32 officerare och sjömän. En fjärdedel är

kvinnor. Tonen ombord är vänlig, nästan familjär, men ändå seriös. Denna dag övar fartyget med ombytta roller. HMS Visby spelar fiende – en fregatt. Den skyddar landstigningsstyrka (spelad av stödfartyget HMS Carlskrona) på väg mot svenska kusten. Där inne lurar svenska korvetter och helikoptrar som ska försöka hitta och slå ut oss.
Fartygets hjärna är stridsledningscentralen långt nere i fartygets inre, trång med alla arbetsplatser framför skärmar och tangentbord. Inför strid drar alla på sig skyddshuvor, kroppsskydd, hjälm och handskar. Detta är övning och vapeninsatserna är simulerade (de utvärderas i datorer efteråt) – men motivationen hos besättningen går inte att ta miste på.
En av de yngsta ombord är signalmatrosen Lucas Karlsson, 19 år, från Göteborg. Efter sin värnplikt anställdes han i juni och stortrivs med både besättningen, ”nästan som en andra familj”, och tjänsten:
– Det är spännande. Det är på riktigt allting. Vi har ofta skarpa uppgifter och vi gör faktiskt nytta där det behövs. Det kanske inte en

tidningsläsare vet – men vi vet, säger Lucas Karlsson.
Sveriges marinchef, konteramiral Ewa Skoog Haslum, är stolt över sin personal, men också oroad inför det försvarsbeslut som riksdagen ska fatta i höst:
– Beredskapsinsatsen visar att marinen alltid är redo. Vi har en hög beredskap och kan snabbt öka vår förmåga och kapacitet ute till sjöss och längs kusterna. Men vi är bekymrade. Vår flotta är gammal, konstaterar hon.
Marinen har sju korvetter. HMS Visby, det första fartyget i Visbyklassen, fyller i år 20 år. De fem korvetterna i Visby-klassen behöver moderniseras så att deras kan köras också på 2030-talet.
Därutöver finns de två 30 år gamla korvetterna HMS Sundsvall och Gävle. De har legat på varv under flera år och tas i bruk nästa år. Men det måste ersättas efter 2025.
– Det som bekymrar oss mest är att det inte fattats beslut tidigare om nyanskaffningar så vi kan ersätta den materiel vi har. Vi vet att det tar ungefär tio år från det att beslut fattats tills vi har nya ytstridsfartyg – och kanske ytterligare år innan de är fullt

användbara, säger Ewa Skoog Haslum och tillägger:
– Redan för 15 år sedan började man tala om nya ytstridsfartyg som skulle ersätta de befintliga. Avsaknaden av beslut i åtminstone tio år tillbaka i tiden är vad vi lider av just nu. Verkligheten har kommit ikapp oss, slår hon fast.
Inför riksdagens försvarsbeslut i höst föreslog Försvarsberedningen att två nya korvetter beställs för att ersätta HMS Gävle och Sundvall. Överbefälhavaren förordade förra hösten en annan balans där fyra korvetter beställs. Det stöds nu av de borgerliga medan regeringen endast vill beställa två korvetter – varav en levereras först efter 2030.
Men att vänta så länge är enligt marinen ohållbart. På åldrande fartyg måste elektronik bytas ut och reservdelar till slitna maskinerier tar slut – fartygen riskerar att bli liggande vid kaj. Då skulle Sverige trots ett sämre omvärldsläge ha färre fartyg att sända ut?
– Ja. Det känns ju märkligt om vi skulle gå den vägen och jag hoppas verkligen inte det. Det

underlag som ÖB har lämnat in är både att anskaffa nya fartyg och modernisera de vi har. Om inte de besluten fattas kommer vi att tappa ytstridsfartyg men även andra enheter som minröjningsfartyg, svarar Ewa Skoog Haslum.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Allt äldre svenska korvetter

Ålder 15–20 år – fem Visby-korvetter: HMS Visby, Helsingborg, Härnösand, Nyköping och Karlstad sjösattes 2000–2005. Bör livstidsförlängas och förses med luftvärnsrobotar, nya torpeder och sjömålsrobotar om de ska användas på 2030-talet. Längd 73 meter, besättning 43 personer.

Ålder 30–31 år – två korvetter: HMS Gävle och Sundsvall, sjösattes 1990–91, är nu under renovering, kan sättas in 2021 och köras till 2027. Längd 57 meter, besättning 40 personer.

Fakta. HMS Visby

De fem Visby-korvetterna är byggda i så kallad smygteknik vilket gett dem ett karaktäristiskt

utseende. Fartyget ska avge ett minimum av röjande radarreflexer, värme och buller.
Skrovet är byggt i kolfiberarmerat plastmaterial.
Uppgift: ytstrid, ubåtsjakt, eskorttjänst och minröjning.
Motorer: dieslar och gasturbiner, fartyget drivs av vattenjet, maxfart cirka 40 knop.
Vapen: 57 mm allmålskanon, Robot 15 mot sjömål och ubåtsjaktstorpeder. Förberedd för luftvärnsrobotar som hittills inte anskaffats.

Nya Volvobilar stjäls utan tillgång till nyckel

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Ett flertal bilstölder har den senaste tiden inträffat runt om i Västsverige, där tjuvarna har kunnat starta bilen och köra i väg utan nyckel. Väl på en avskild plats har tjuvarna ”slaktat” bilen på värdefulla

delar. Enligt polisen rör det sig om en internationell stöldliga.
Polisen i västra Fyrbodadal gick på torsdagen ut med en varning om att ett flertal bilstölder inträffat i bland annat Borås, Ljungskile och Varberg, vilket bland annat Borås Tidning tidigare rapporterat om. Stölderna sticker ut då samtliga anmälningar gäller nyare bilmodeller från Volvo, samt för att bilarna stulits utan tillgång till nyckeln.
– Det rör sig om att man fångar upp signaler från nyckeln där målsägande förvarar den så att man kan starta bilen, säger Marcus Lindh, brottssamordningen region Väst, till DN.
Bilarna körs sedan en kortare sträcka, 500 meter till en kilometer, till en avskild plats där bilen ”slaktas”, i polisens ordalag.
– I de senaste fallen har man plockat loss airbags, infotainment, backspeglar, billister, alltså både invändigt och utvändigt, säger Marcus Lindh.
Sammanlagt rör det sig om åtta anmälningar och bilarna som stulits är av modellerna XC60, XC90 samt V90. Ännu finns ingen

misstänkt men bedömningen är att det rör sig om en internationell stöldliga som specialiserar sig på den här typen av brott, uppger Marcus Lindh.
Varför det är just Volvobilar som tjuvarna riktat in sig på vet polisen inte. Enligt Magnus Holst, presstalesperson på Volvo, kan det helt enkelt handla om att det finns många Volvobilar i Västsverige.
– Själva funktionen är inget som är unikt för Volvo utan något som finns i många bilar, även enklare och billigare bilar, säger han.

Funktionen heter ”keyless drive” och tillåter nyckelfri låsning, öppning och startning av bilarna.
– När du kommer hem och lägger nyckeln på hallbordet alldeles innanför ytterdörren, som många gör, så kan tjuvarna ställa sig utanför med en apparat som förstärker signalen från nyckeln och sedan öppna och ta sig in i bilen och köra i väg, säger Magnus Holst.
Problemet är åtgärdat för de allra nyaste Volvomodellerna, säger han. Nycklarna till dessa har utrustats med en rörelsesensor vilket innebär att nyckeln slutar

sända signalen när den har legat still i ett antal minuter.
Det är troligt att stölderna som inträffat nyligen handlar om bilar som köptes innan Volvo åtgärdade detta, säger Magnus Holst.
– Är man ägare till en något äldre bil och orolig för detta kan man köpa en ny nyckel med den funktionen i, säger Magnus Holst och betonar att Volvo gått ut med en rekommendation att inte lägga nyckeln vid ytterdörren, utan att ta med den upp i sovrummet eller längre in i huset, en bit ifrån tunna ytterväggar eller fönster.

Även polisen tipsar ägarna om att förvara nycklarna i en plåtlåda för att förhindra att signalen når bilen.

Jonas Desai
jonas.desai@dn.se

Miljardstödet – ministern vill lätta på sekretessen

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Regeringen och Tillväxtverket har tidigare fått kritik för att hemlighålla vilka företag som har fått ta del av miljardutbetalningar i permitteringsstöd.

Nu öppnar finansminister Magdalena Andersson (S) för att lätta på sekretesslagstiftningen.

Närmare 30 miljarder kronor. Så mycket har Tillväxtverket hittills betalat ut i permitteringsstöd till det svenska näringslivet under coronapandemin. Men vilka företag som har tagit del av pengarna är hemligt, något som har kritiserats hårt av flera experter på offentlighetsprincipen.

Finansminister Magdalena Andersson (S) har tidigare öppnat

för att föreslå ändringar i sekretesslagstiftningen.
Till DN säger hon nu att man går vidare i den processen.
– Det har funnits relevant kritik mot att det här stödet inte har gått att granska, varken från medier eller från allmänheten. Därför har vi inlett ett arbete i regeringskansliet för att se över den här lagstiftningen, och om vi kan göra något undantag för korttidspermittering, säger hon.
Hon påpekar att det var väldigt bråttom när permitteringsstödet infördes under våren, och att man därför fick använda sig av den befintliga sekretesslagstiftningen.
– Det handlade om att rädda företag. Då visste vi inte hur myndigheter och domstolen skulle bedöma det här, om de skulle göra bedömningen att det var till skada för företag eller inte. Men nu har det blivit det här utfallet – som lagstiftare tittar vi då på om vi kan skruva på det.
Magdalena Andersson säger att de ska undersöka hur sekretess-reglerna ska se ut framöver, men också om det går att lätta upp sekretessen för de ansökningar som redan har beviljats. Tidigare

har Tillväxtverket och Kammarrätten nekat journalister insyn.
– Men ska man göra något retroaktivt blir det säkert juridiskt mer komplicerat. Det riskerar att ta lite tid, om det ens är möjligt. Men jag tycker att det är värt att titta på det också.
När kan det här vara klart?
– Tyvärr har jag ingen tidsplan. Men jag tycker att det är viktigt att det finns en öppenhet, och att medier och allmänhet kan granska företagsstöd. Inte minst när det handlar om de här stora beloppen. Jag är angelägen om att det här ska komma på plats själv, men man vet aldrig vad man kan stöta på för problem.

Stefan Bjarnefors

Kriminella blev av med miljoner

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Bilar, kontanter, guld och klockor – när polisen och andra myndigheter slog till mot Helsingborgs undre värld blev stadens kriminella av med flera miljoner kronor på bara ett dygn.

– Värdefulla bilar har utmätts, kontanter i form av sedlar, skyddsvästar, guld, väskor, klockor och så vidare, säger polischef Sven Holgersson.

Under 24 timmar i början av veckan gjorde polisen i Helsingborg gemensam sak med Kronofogden, Tullverket och en rad andra myndigheter. Operation Klöver riktade in sig på kända kriminella och lyckades under sina tillslag komma över ett värde av drygt sex miljoner.

– En fantastisk summa att man kan få in skattemedel på 6 326 465 kronor, det bevisar att när vi jobbar gemensamt är vi väldigt starka mot den kriminella

verksamheten i vårt samhälle, säger polischef Sven Holgersson under en presskonferens i Helsingborg.

TT

Patienter ska hjälpas av ny modell

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Socialstyrelsen får i uppdrag av regeringen att ta fram en modell för de rehabiliteringsinsatser som ska göras av kommuner och regioner, när det gäller att upptäcka, bedöma och behandla personer som lider av långvariga komplikationer efter en covid-19-infektion.

– Kognitiv funktionsnedsättning, långvarig smärta och posttraumatiskt stressyndrom kan troligen uppstå bland individer som drabbats av en svår covid-19-infektion. Det är viktigt att anpassa rehabiliteringen utifrån rådande kunskapsläge och nå ut med tydlig information kring detta till Sveriges regioner och kommuner, säger socialminister Lena Hallengren, i ett pressmeddelande.

Behovet av rehabilitering gäller framför allt de som varit inlagda inom slutenvården, men kan också komma att gälla andra covid-19-patienter. Socialstyrelsen tilldelas en halv miljon kronor för uppdraget, som ska redovisas till socialdepartementet senast 31 oktober nästa år.

TT

Kvinna döms till vård för dubbelmord på föräldrarna

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

En 28-årig kvinna döms till rättpsykiatrisk vård för att ha mördat sina föräldrar i Hjo, i mars i år. Kvinnan angrep det gifta paret med kniv och de avled av stick- och skärskador.

Den 28-åriga kvinnan är blodig när hon påträffas av förbipasserande i det västgötska samhället Hjo. I ett stort trähus i närheten hittar polisen kort därpå en kvinna och hennes man hittas mördade. Det visar sig att det är 28-åringens föräldrar som är döda.

I augusti väcktes åtal för mord och under fredagen kom domen i Skaraborgs tingsrätt. Kvinnan döms till rättspsykiatrisk vård för dubbelmordet.

– Det var ganska förväntat, domen är enligt vad jag yrkade, säger åklagaren Jenny Karlsson.

Rätten skriver att kvinnan har ett ”komplicerat förhållande till sina föräldrar”. När hon besökte paret i mars uppstod en diskussion som fick henne att hämta en kniv och först angripa modern och sedan fadern.

I ett pressmeddelande skriver Skaraborgs tingsrätt att rätten ”har rubricerat gärningen som mord då våldet varit omfattande och brutalt samt då den dömda haft tid att besinna sig under händelsen men inte gjort så”.

I domen står att kvinnan har medgett de faktiskt omständigheterna kring brottet även om hon nekar till att ha haft för avsikt att mörda sina föräldrar. Frågan om uppsåt var den enda punkt där åklagaren och försvaret hade skilda meningar och rätten gick alltså på åklagarens linje.

– Hon har ett gott minne av händelsen så jag tycker att det är visat att det finns ett medvetande om vad som händer, säger Jenny Karlsson.

Hon har en lång historia av dåligt psykiskt mående och har under perioder även brukat narkotika. Hon åtalades 2017 för olaga förföljelse sedan en tidigare partner anmält henne för att ha

skickat en stor mängd ovälkomna sms, mejl och Facebookmeddelanden.
Den rättegången fullföljdes aldrig, men utredningen innehåller flera texter som visar på 28-åringens förhållande till föräldrarna.
Där skriver kvinnan, som fram till i januari i år hade en manlig identitet, att hon har lidit av psykiska besvär under en stor del av sitt liv och att hon lastar föräldrarna, och särskilt sin mamma, för problemen.
I polisförhör säger anhöriga till paret att 28-åringen under en tid uppträtt hotfullt.

Kvinnan döms samtidigt för skadegörelse av inredning och inventarier på häktet i Mariestad samt för ringa narkotikabrott.
Den dömda kvinnans advokat säger till DN att hon inte vill kommentera domen.

Carl Cato
carl.cato@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Amanda Lind vill inte bli nytt språkrör

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Kulturminister Amanda Lind tackar nej till att bli nytt språkrör för Miljöpartiet efter Isabella Lövin.

– Det är av rent privata skäl – jag har en ettårig dotter hemma, säger hon.

I slutet av augusti meddelade Isabella Lövin att hon kommer att lämna alla sina politiska uppdrag. För Miljöpartiets valberedning innebar det att de måste dra i gång sökandet efter ett nytt kvinnligt språkrör.

Sedan tidigare har Europa-parlamentarikern Alice Bah Kuhnke tackat nej. Nu står det klart att ytterligare en annan av de mer profilerade miljöpartisterna gör detsamma – kulturminister Amanda Lind kommer inte att kandidera till posten.

Anledningen är familjeskäl.

– Självklart är jag glad och hedrad över att folk har hört av sig. Att många ser att jag skulle kunna

axla rollen som språkrör känns väldigt fint. Men av rent privata skäl – jag har en ettårig dotter hemma – kommer jag inte kandidera till språkrör den här gången, säger hon till DN.
Miljöpartiet hoppas att ett nytt språkrör ska kunna ta vid under hösten eller vintern. Men ännu är de väldigt tidigt i nomineringsprocessen, något som Amanda Lind också påpekar.
– Därför är det också viktigt att tidigt gå ut med det här beskedet. Det finns många starka, duktiga, kvinnliga kandidater till språkrör som jag vet kommer att göra ett fantastiskt jobb. Nu påbörjas det arbetet internt i partiet och medlemmarna ska landa i vem man vill se, säger hon.
Hon vill inte nämna någon egen favorit till att ta över efter Isabella Lövin. Men i framtiden utesluter hon dock inte att kandidera själv.
– Jag har ett stort engagemang för samhällsförändring, för de gröna frågorna och för det här partiet. Det är klart att vara språkrör skulle innebära stora möjligheter att vara med och leda samhällsutvecklingen i en grön och positiv riktning, säger Amanda Lind.

Stefan Bjarnefors

Anna-Lena Laurén: Att uttrycka sig så att folk förstår är inte snobberi

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Jag ville sjunka genom jorden, men chefredaktören löste det glatt genom att skriva rättelsen: ”Med trumpen min får vi tillstå att gatumusikanten spelade en saxofon.”
Det var för över tjugo år sedan. Jag antar att man i dag hade kunnat svara att om bara tillräckligt många börjar kalla saxofonen en trumpet, så är det inte fel att kalla den en trumpet. Då är det ju ETABLERAT.
Svenskan har alltid påverkats och berikats av franskan, tyskan, engelskan, finskan, med flera. Men det är en sak att språk går in i varandra och påverkar över tid. En annan när ett språk börjar påverkas mycket snabbt och

omfattande, på ett sätt som faktiskt gör det svårare att förstå. Jag upplever inte att engelskans allt starkare inflytande över svenskan på något sätt har gjort språket tydligare. Tvärtom går nyanserna förlorade när känslan för de och dem försvinner, folk stavar ”tyska” med stort t och tror att karaktärer och romanfigurer är samma sak, eller att ”behöva” alltid motsvarar verben ”ska” eller ”måste”.

Svenska myndigheter mjukar ofta upp sina budskap genom konstiga omskrivningar, till den grad att de blir obegripliga eller tondöva. När en tolvårig flicka skjuts i Botkyrka säger polismannen att de som vet vem som gjorde det ”behöver berätta det för polisen”. Det är helt uppenbart att han egentligen menar ”ska” eller ”måste”, men i stället väljer ett ord som är en direkt översättning av engelskans ”need to”. Ett verb som i allmänhet används för att artigt instruera.

Ingen vill skriva på ett språk som inte går att förstå. Men det går bara att lära sig skriva genom att läsa mycket på sitt modersmål. Dessutom måste man acceptera att bli rättad när man skriver fel.

Alla gör fel. Språket är ett instrument som tar lång tid att finkalibrera.
Nu visar två Novusundersökningar att nästan hälften av tusen svenska chefer har valt bort arbetssökande i åldern 18–25 på grund av deras bristande skrivförmåga. Felstavningar och obegripliga meningar har lett till att felaktiga läkemedel har skrivits ut. Petra Garberding, lektor vid Södertörn högskola, varnar för att när piloter och poliser inte förstår vad de läser, eller inte kan skriva begripligt, så kan det få betydande konsekvenser.
Den här undersökningen visar att omsorg om ett korrekt språk inte är snobberi. Men svenska språkvetare verkar ha en annan syn på saken.
Chefredaktören för Språktidningen häcklar lustfyllt dem som ”vevar med språkpolisbatongen” i sin förra DN-kolumn. Han propagerar entusiastiskt för att så fort ett ord börjar få en betydelseglidning ska glidningen accepteras, eftersom den redan är ett faktum.

Jag tror att alla journalister ibland råkar ut för språkpoliser som är ute i ogjort väder. Men vi råkar också ut för dem som har rätt. Om DN-läsarna är måna om ett gott språk och har höga förväntningar på sin tidning förstår jag inte varför jag som svar borde läxa upp dem. Att språk hela tiden förändras är en självklarhet, att jag borde börja använda ordet spirituell i den engelska betydelsen andlig bara för att artisten Agnes gör det är något annat. Det är ett besynnerligt cirkelresonemang att man omedelbart bör acceptera en betydelseglidning av den enda anledningen att den förekommer. Entusiastiska cirkelresonemang är jag van vid, de förekommer ofta på mitt bevakningsområde. Men den här äppelkindade niten att skydda allt man uppfattar som progressivt måste nog betraktas som rent svensk.

Anna-Lena Laurén

Skolsekretess äventyrar de nationella proven

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Skolverket varnar för att sekretess på skolområdet kan leda till att de nationella proven måste ställas in. Det finns också en risk för att Sverige inte kan delta i kunskapsmätningen Pisa.

Beskedet till regeringen är tydligt: Om inget görs för att häva nuvarande hemligstämpling av uppgifter om skolor kommer hela skolväsendet att vackla.

– Statistiken är helt nödvändig för att några av de bärande principerna i skolsystemet ska kunna säkras, säger Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson.

TT

Bostadskontrakt genom fusk – 58 polisanmälda

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Genom systematiskt fusk har bostadskontrakt hamnat i orätta händer, misstänker Boplats syd som förmedlar lägenheter i Skåne. Hittills har 58 personer polisanmälts för urkundsförfalskning, rapporterar Hem&Hyra , och Boplats syd misstänker fler personer.

Misstankarna gäller förfalskade intyg om inkomst, anställningar och bankkontoutdrag. Under sommaren upptäckte anställda på Boplats syd att olika bostadssökande hade skickat in intyg som var i stort sett identiska.

TT

9000 år gammal boplats undersöks närmare

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Den boplats från stenåldern som hittades förra hösten tros vara en av Norrbottens äldsta. Platsen ska nu under september undersökas närmare, rapporterar P4 Norrbotten.

– Vi fick känslan av att det skulle kunna vara en väldigt gammal boplats, säger Frida Palmbo, arkeolog på Norrbottens museum till radion.

Med hjälp brända ben och rester från matlagninghar man lyckats ta reda på att byn är ungefär 9000 år gammal. Boplatsen upptäcktes i Sammakko, sydost om Gällivare, och kommer framöver att bli föremål för ytterligare studier.

TT

Besked till företag: Omställningsstödet förlängs

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Omställningsstödet till företag som drabbats av coronakrisen förlängs.

Stöd ska kunna sökas även för maj, juni och juli.

Regeringen, Centern och Liberalerna har kommit överens om förlängningen i budgetförhandlingarna. Förslaget finns med i en kommande extra ändringsbudget, vilket SVT var först att rapportera om.

– Det här är oerhört viktigt om vi vill rädda jobb och undvika en skenande arbetslöshet, säger Liberalernas ledare Nyamko Sabuni till TT.

Hittills har omställningsstödet omfattat mars och april. Det har kunnat sökas av företag som tappat minst 30 procent av sin omsättning jämfört med samma månad förra året.

Överenskommelsen mellan regeringen, C och L innebär att företag nu ska kunna få stödet även för maj, juni och juli. Sabuni

pekar på att vissa företag börjat gå allt bättre under sommaren.
– Men sedan finns också branscher som inte kunnat ha en verksamhet inte minst på grund av statliga restriktioner, säger hon.
Sabuni syftar på förbudet för folksamlingar över 50 deltagare, som drabbat besöksnäringen hårt, till exempel nöjesparker.
Kravet på omsättningstapp för att kunna söka stödet höjs dock. För maj krävs att företagets omsättning fallit med minst 40 procent, och för juni och juli med minst 50 procent. Företagen får fram till den 15 december på sig för att söka stödet.
TT

Regeringen vill ge AP-fonderna friare tyglar

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Regeringen vill med anledning av covid-19-pandemin tillfälligt möjliggöra för en högre ägar-andel för AP-fonderna under coronakrisen än vad dagens placeringsregler tillåter. Ett förslag har skickats på remiss till Lagrådet.

”Syftet är att ytterligare förbättra AP-fondernas investerings- och avkastningsmöjligheter och att utnyttja långsiktigheten i förvaltningen bättre i tiden av ekonomisk oro som covid-19-pandemin orsakar”, skriver regeringskansliet i ett pressmeddelande.

Regeringen vill att Första–Fjärde AP-fonderna, om de bedömer att det är till nytta för pensionssystemet, tillfälligt ska få överskrida den röstandelsbegränsning som finns i

gällande placeringsregler när det gäller enskilda svenska aktiebolag noterade i Sverige.
Den del som överskrider begränsningen på 10 procent av röstetalet måste dock förvärvas i en nyemission och innehaven ska inte få överstiga 15 procent av röstetalet. Och den del som överskrider det befintliga taket på 10 procent av röstetalet ska avvecklas senast sju år efter förvärvet.
Regeringen har förankrat förslaget med företrädare för partierna i pensionsöverenskommelsen och vill att lagändringen träder i kraft den 1 november i år och upphör att gälla i juni 2021.
TT
Dela

”Vi ska krama ut så mycket vi bara kan i lönerörelsen”

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Fackförbundet Kommunals medlemmar har kallats samhällets hjältar under pandemin – nu vill de ha betalt: – Vi har svenska folkets stöd, så vi ska förstås försöka krama ut så mycket vi bara kan i lönerörelsen, säger ordförande Tobias Baudin.

Avtalsrörelsen brukar höra vårvintrarna till, men pandemin gjorde att förhandlingarna i stället går i gång på allvar om några veckor.

Kommunal har krävt 3,5 procent i löneökningar, en halv procent av dem viks för yrkesutbildade inom vård, skola och omsorg.

Förbundet vill också ha ersättning för delade turer, alltså obetalda timmar mellan arbetspass, förkortad arbetstid på natten och rätt till fyra veckors semester under juli till augusti.

Men det vare före pandemin, nu talar Baudin om ”nya yrkanden”, men är hemlig om detaljer:
– Det kan handla om pengar, men också om andra villkorsförbättringar. Vi kommer nog att driva frågan tillsvidareanställning och osäkra jobb ännu hårdare nu. Var tredje inom äldrevården har tids-begränsade anställningar.

Ska era medlemmar ha mer för att de varit duktiga under pandemin?

– De är alltid duktiga och därför driver vi frågan om bättre villkor så hårt. Det är horribelt att en undersköterska har 40 000 mindre betalt per år än en bilreparatör.
– Men jag skulle väl ljuga om jag inte tillstod att vi försöker krama ur så mycket vi kan nu när vi har stöd från politiker och svenska folket. Det är våra medlemmar som klarat oss genom pandemin.
Han säger att han skulle kunna ”springa till riksdagen” och säga ”lägg de här förslagen för att gynna våra medlemmar” och få med sig en rad partier. Men:
– Vi vill inte det, vi värnar den svenska modellen där parterna kommer överens.

Är ni beredda att strejka för detta?

– Jag tror inte det blir så utan att vi får till ett bra avtal. Strejk är det sista vapnet vi har, men vi har fyllda strejkkassor och är beredda att ta en rejäl fajt om det behövs. Kommunals största avtal omfattar 350 000 medlemmar – bland annat undersköterskor, vårdbiträden, barnskötare och räddningspersonal. Här är motparten SKR, Sveriges kommuner och regioner. Förhandlingsdelegationens ordförande är Joakim Larsson (M):

– De anställda har gjort jättestora insatser och fått arbeta mer än vanligt. Vi har en gemensam syn om hur viktiga medarbetarna är och vi kommer att titta på alla motpartens krav. Det kommer att finnas mycket på bordet, där även vi från arbetsgivarhåll har önskemål. Det ska vi resonera om, vi har inget intresse av konfrontation.

Enligt SKR:s egen rapport nyligen kommer skatteunderlaget att öka under 2020 trots pandemin, men vika ner nästa år. Kommuner och regioner har redan fått stöd av staten och satsningar på välfärden

är en hörnsten i regeringens nya så kallade återstartspaket.
– Skatteunderlaget är ändå betydligt lägre än det vore utan en pandemi, vi måste titta på sikt också, väga samhällsekonomi mot behoven hos de anställda. Om arbetslösheten ökar påverkar det också skatteintäkterna. Vi vill inte att kommunerna ska gå på knäna.

Men var ligger ert motbud till - Kommunal?

– Det går inte att prata siffror nu. Vi vill fortsätta med lokal lönebildning, förutsättningarna är olika. Vi behöver också invänta industriavtalet, se var märket hamnar, säger Joakim Larsson.
Det så kallade märket sätts av fem industrifack tillsammans med arbetsgivarna, och brukar vara - vägledande för hela arbetsmarknaden. Fackens krav var 3 procent, Kommunal ställde sig utanför LO-samordningen och kör ett eget race:
– Märket får inte bli tvångströja. Om det innebär att vi inte får satsa särskilt på en grupp, då behövs en ny lönebildningsmodell, säger Tobias Baudin.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Jonas Fröberg: Vad vill du veta om elbilar?

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Bilvärlden ändras snabbt. Elbilar och uppkopplat förändrar scenen totalt. Vi vill ge dig den bästa konsumentjournalistiken och frågar nu – vad du vill veta om elbilar och uppkopplat?

Just nu ändras det mesta vi vet om bilar i grunden. Vi är i början av en jättevåg av dugliga elbilar till allt humanare priser. Men det är bara en aspekt.

En annan är att du ofta måste välja mellan att köpa/privatleasa eller (om du har den möjligheten) ha tjänstebil. Vi kommer därför att lägga in kostnader för såväl privatleasing som tjänstebil invid bilens pris som service i våra provkörningar framöver.

När vi provar elbilar anger vi redan nu räckvidd, elförbrukning och batteristorlek i faktarutorna. Vi tittar nu på att lägga in ännu mer: Går det att montera dragkrok? Kan man sätta dit ett takräcke? (Det går exempelvis inte

på Volkswagens nya elbil ID.3). Vilken typ av elsladdar/”handskar” följer med? Vad kostar det att köpa en ny sladd om du drullar bort en? Hur lång tid tar det att ladda 80 procent av batteriet i hemmaladdaren? Finns värmepump? (Den förlänger räckvidden på vintern och sitter i exempelvis Volkswagen ID.3)
Även fenomenet ”uppkopplad bil” tar sjumilakliv: Hur enkelt är det att koppla in mobiltelefon? Hur är det med Apple Carplay och Android Auto? Säljer du din själ till djä… teknikjättarna när du kopplar in dig?
En stor nyhet bakom hörnet är möjligheten att uppdatera bilen över nätet. Tesla har haft finessen sedan 2012. I dag är Volkswagen och Polestar på gång. För dig innebär det stora pengar att tjäna när du slipper åka in till verkstad – men även att du kan få bilen uppdaterad med nya funktioner och finesser åratal framåt.
Vi vill kunna serva dig med den bästa konsumentjournalistiken och undrar: Vad vill du veta – vad är viktigt för dig? Skriv jättegärna in till motor@dn.se!

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Gult ljus: Geelybolaget Cevt i Göteborg tokkompetensväxlar: går från klasisk bilitveckling till mobilitetstjänster. Sparkar folk och söker ny kompetens. Båda är lika tufft.

Batteribråk hot mot Ford och Volkswagen

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Ett stort bråk mellan batterijättarna LG Chem och SK Innovation hotar att begränsa tillgången på viktiga batterier till elbilar. Modellerna som kan drabbas är främst Volkswagens nya kombi ID.4 och Fords nya eldrivna version av pickupen F150.

De två sydkoreanska företagen har drabbat samman i USA. Anledningen är att LG Chem förra året stämde SK Innovation för stöld av affärshemligheter gällande produktion av battericeller till elbilsbatterier. De två företagen går nu en tuff juridisk match där LG Chem vill stoppa SK Innovations kommande produktion av batterier i USA.
I februari uttalade sig USA:s International Trade Commission och var då preliminärt för LG Chems anspråk. En slutlig dom ska komma i oktober.

LG Chem planerar att bygga en ny stor batterifabrik i Ohio och har försökt att få hjälp av Ohios guvernör. Enligt honom visar dokument tydligt att SK Innovation felat. Guvernören menar också att om inte LG Chem får rätt hotas de stora investeringar som det sydkoreanska företaget och General Motors har gjort. Även arbetstillfällen påstås vara hotade.
SK Innovation har bland andra Volkswagen och Ford som stora kunder och bygger just nu sin första amerikanska batterifabrik i Georgia. Fabriken ska bland annat

förse Volkswagens fabrik i Chattanooga med elbilsbatterier. Iden fabriken ska nya elbilen ID.4 börja byggas från 2022.
Nu har Volkswagen och Ford vädjat till kommissionen att låta SK Innovation bygga sina batterier i Georgia för att inte orsaka kaos i leveransen av de nödvändiga komponenterna.
Hur det går i kampen mellan på ena sidan LG Chem och General Motors och på den andra sidan Volkswagen, Ford och SK Innovation kan påverka även leveranserna av batterier i resten av världen.

Redan när Volkswagen började köpa batterier från SK Innovation var LG Chem emot affären och har i olika omgångar hotat att stoppa leveranserna av battericeller till Volkswagen. LG Chem levererar i dag bland annat batterier till nya elbilen ID.3 som lanseras stort i Europa i höst. Om LG Chem gör allvar av sina planer att sluta leverera battericeller till Volkswagen kan det påverka tillgången på elbilar i hela världen.
Volkswagen har också tecknat avtal med svenska batteritillverkaren Northvolt om

köp av elbilsbatterier så fort den nya batterifabriken står klar i Skellefteå nästa år. För Volkswagenkoncernen är tillgång på batterier en nödvändighet för att klara av den snabba omställningen från bensin- och dieselmotorer till elbilar som är grunden i hela affärsplanen.
Volkswagen har bekräftat att den tekniska plattform som just nu utvecklas blir den allra sista som tar hänsyn till förbränningsmotorer.
Utvecklingsavdelningen kommer inom ett eller ett par år att helt fokusera på elbilar.

Ett pågående infekterat handelskrig mellan USA och Kina kan komma att påverka utgången av konflikten.
Samtliga stora batteritillverkare planerar batterifabriker i Europa. SK Innovation avslöjade förra hösten att de ämnar bygga en ny stor fabrik i Ungern. LG Chem planerar en större batterifabrik i Polen och CATL bygger en fabrik i Tyskland. Svenska Northvolt och brittiska Britishvolt tillhör de tillverkare som inom några år vill bryta den asiatiska dominansen.
Jan-Erik Berggren

Körglädje i en skånsk liten elbil

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Den har sitt ursprung i Kina men är vidareutvecklad i Skåne för Europa, Omotion ETR är en eldriven trehjuling där körglädje och låga kostnader kommer i första hand. Vi trycker ner oss i den lilla sittbrunnen och känner fartvinden.

Moderna bilar blir allt mer tekniskt raffinerade, ibland snudd på tråkiga. Särskilt när det kommer till det lite svårförklarade begreppet körglädje. Detta var något som initiativtagaren och grundaren av Omotion, skåningen Ola Svensson, ville ändra på när han skulle utveckla ett nytt elfordon.

– Som gammal motorcykelåkare gillar jag fartvind och frihetskänslan men såg tidigt potentialen i en trehjuling för ökad säkerhet och komfort, förklarar Ola Svensson.

För sju-åtta år sedan började Ola stämma av marknaden. Snabbt ledde sökandet till Kina och ett samarbete etablerades med tillverkaren Liqian Industry i Zhejiangprovinsen. Sedan drygt tre år är Omotion ETR verklighet. Vägen fram till slutprodukt har varit lång och snårig, delmålet med att få den eldrivna trehjulingen EU-godkänd var stort och avgörande. I dag har Omotion lyckats sälja några ETR i Sverige och en handfull till Tyskland.
Omotion har gjort många uppdateringar efter att kinasamarbetet nyligen avslutats. Nu importeras delar från Kina och sätts samman i liten skala på hemmaplan i trakten av Lund. Men framtidsvisionerna är större än så.
– Nästa år går vi igång med vår nyutvecklade Omotion 2 som är större och mer anpassad för europeiskt bruk men i väntan på det är ETR vår nuvarande modell, förklarar Johan Ericsson som är styrelseordförande och en av investerarna i projektet.
Man räknar med att kunna tillverka uppemot hundra Omotion 2 per år när

produktionen går på full fart om drygt två år.
Trehjulingen ser inte så mycket ut för världen där den står parkerad på gårdsplanen mellan stora ladugårdar och magasin, även om företagets visioner är stora. Den uppseendeväckande orangea färgen känns som ett trafiksäkert kort när vi ska ge oss ut på landsvägar. Mest liknar karossen nöjesparkers åkattraktioner. Hade man parkerat tio ETR efter varandra hade man lätt tagit dem för ett berg-och-dal-banetåg.
Batteriet väger 72 kilo och är centralt placerat bakom sittbrunnen för bästa viktfördelning. Räckvidden vid blandad körning uppges till tio mil. Laddtiden uppges till sex timmar, någon snabbladdning finns inte i nuläget.
Att äntra ETR på ett snyggt sätt är ett stycke konst. En viss form av vighet är inte fel men Ola instruerar om var jag ska placera fötter och händer för att ta plats. Rörelsefriheten är minimal, vänster knä ligger dikt an mot rörramen och mina skor fyller upp pedalstället.
Förarplatsen är rå med synlig rörramskonstruktion, enklast

möjliga instrumentering och karosspaneler i plast. I framtiden kommer ett ställ för mobiltelefon där man via en app kan se hastighet, räckvidd, strömstyrka och batterikapacitet med mera. Ett litet vred sköter automatväxlingen av den i bakhjulet monterade elmotorn. Att sitta med huvudet i samma höjd som övriga bilars stötfångare ger en olustkänsla vid första korsningen. Måste alla bilar köra så fort? Styrningen är obehagligt direkt men man lär sig gränserna snabbt.

70–80 kilometer i timmen är idealfart för ETR, högre än så river det i jacka och hjälm eftersom man sitter helt utlämnad till fartvinden. Accelerationen 0–80 kilometer i timmen uppges till sju sekunder men känns som knappt hälften. I varje skånsk by jag passerar tjoar barn och vuxna tittar glosögt efter en.
Motorn har effekt på 30 hästkrafter men har en kontinuerlig grundeffekt på mer sansade elva hästkrafter, motorn lever mest på det starka vridmomentet på 93 newtonmeter.

Vänddiametern är alldeles för stor, antispinn- eller antisladdsystem saknas men är under utveckling. Likaså låsningsfria bromsar. Det är bara några barnsjukdomar som Omotion-teamet lovar att slipa bort till modell 2.
Räckvidden tio mil är fullt tillräcklig i en så blåsig krabat som ETR, efter en dryg timmes körning vill man nämligen tråckla sig ur sittbrunnen för en bensträckare.
Ola Svensson och Johan Ericsson guidar in oss i sitt kombinerade lager/magasin/produktionsplats för att visa upp prototypen Omotion 2, som planeras att börja tillverkas under hösten.
– Sittbrunnen på Omotion 2 blir rejält mycket större eftersom bredden ökas med åtta centimeter, axelavståndet ökar med sex centimeter samtidigt som frontöverhänget förlängs med sex centimeter, förklarar Ola.
Kostnadsmässigt kommer man inte låta slutpriset skena utan lovar att nya svensktillverkade modell ”2” inte kommer överstiga 150 000 kronor.

”Miljövänligt nöjesfordon”

Johan Ericsson, styrelseordförande för Omotion AB, om den eldrivna trehjulingen.

1 Vilken är kundgruppen för Omotion?

– Aktiva människor som vill ha ett miljövänligt nöjesfordon. Bland annat äldre hojåkare som slutat köra traditionell motorcykel.

2 Varför fortsätter ni inte att producera i Kina?

– Kvalitetssäkring i första hand. Samtidigt ser vi fördelar med sammansättning här i Skåne med egen personal. Omotion ska vara ”Made in Sweden”.

3 Hur stor är investeringen?

– Runt två miljoner kronor i dagsläget. Plus all tid som Ola Svensson helhjärtat satsat i projektet! För dessa pengar har Omotion ETR etablerats och kommande Omotion 2, som är mer anpassad för Europa, utvecklats.

Hans Hedberg

Fakta. Omotion ETR

Miljö
Koldioxidutsläpp: 0 gram/km.
Förbrukning: Cirka 0,7 kWh/mil.
Räckvidd 10 mil.
Miljöförmåner: Nej.

Ekonomi
Pris: 129 000 kronor.
Årlig fordonsskatt: 180 kronor per år de första tre åren.
Garantier: Fabriksgaranti 2 år, batteri 1 år.
Teknik
Motor: Elmotor. 30 hk, 98 Nm.
Drivning: Bakhjulsdrift.
Växellåda: 1-växlad automatlåda.
Acceleration 0-100 km/tim: 12 sekunder.
Toppfart: 110 km/tim.
Mått/vikt
Längd/bredd/höjd: 267/166/92 centimeter.
Bagagevolym: 0 liter.
Maximal släpvagnsvikt: 0 kilo.

Kravet: Underlätta besök på smittfria boenden

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Stockholms stads äldreboenden har varit fria från coronasmitta i en vecka. Nu vill äldreborgarråd Erik Slottner

(KD) se en uppluckring av besöksförbudet.

– Vi kan inte månad efter månad ha ett besöksförbud där man separerar makar, föräldrar och barn.

När covid-19 tog sig in på Stockholms äldreboenden spred sig viruset så småningom till över 75 procent av de särskilda boendena i staden.

Den senaste månaden har såväl antal intensivvårdade corona-patienter som antalet smittade legat på förhållandevis låga nivåer.

Nu står det klart att Stockholms stads omkring 100 äldreboenden är fria från coronasmitta.

– Antalet smittade har gått ner sedan maj och minskat mycket under sommaren, men det har inte kommit ner till noll. Nu kom det äntligen dit första veckan i september, säger äldreborgarråd Erik Slottner (KD).

Han kallar det för ett styrkebesked för alla som arbetat hårt med att få bort smittan inom äldreomsorgen – och ett lugnande besked för äldre och anhöriga.

Det råder just nu besöksförbud på äldreboenden i hela landet fram

till månadens slut. Vissa besök i Stockholms stad har under sommaren kunnat genomföras utomhus, berättar Erik Slottner, men det blir allt svårare att anordna i takt med att vädret blir sämre.

Nu hoppas han att regeringen ska luckra upp förbudet vid månadens slut.

– Vi kan inte månad efter månad ha ett besöksförbud där man separerar makar, föräldrar och barn.

Han betonar att det är coronasäkrade besök som i så fall skulle gälla.

– Min förhoppning är att regeringen kommer att göra en uppluckring i besöksförbuden. Att stadens äldreboenden nu är smittfria tror Erik Slottner dels beror på att den allmäna smittspridningen är lägre, dels de åtgärder som sattes in under våren.

– Vi är mycket bättre nu på att isolera smittan, så att en coronasmittad person inte drar runt smittan på äldreboendet. Vi har också mycket bättre tillgång till skyddsutrustning nu än vi hade under våren. Testningen funkar också mycket bättre.

Erik Slottner säger att insikterna under pandemin, kring tillståndet i äldreomsorgen, snarare varit av deja vu-karaktär än av aha-karaktär. Många av problemen var kända för honom sedan tidigare.
– De har funnits under lång tid: Det är för många som saknar utbildning, för många med bristande språkkunskaper och det finns brister i arbetsmiljön i hemtjänsten, med för många anställda per chef. Efterlevnaden av basala hygienrutiner har dock varit sämre än jag befarat.
Vad ska du göra åt det?
– Vi lägger mycket pengar på vidareutbildning, det är satsningar vi kommer fortsätta med och som vi fått pengar från regeringen till. Bristande språkkunskaper tycker jag är ett jättebekymmer. Där kommer vi att behöva göra större satsningar.
Han lyfter en modell som diskuterats, som prövats i Skärholmen, där en språklärare funnits på arbetsplatserna – för att underlätta språkutbildning.
Budgetarbetet i kommunen har skjutits fram på grund av pandemin, men ska starta ordentligt i oktober. Innan dess

säger Erik Slottner att det är för tidigt att tala om vilka långsiktiga förändringar han vill göra.
– Äldreomsorgen kommer att behöva ökade resurser och det hoppas jag vi kommer att kunna ge dem nästa år. Men det är skatteunderlagsprognoser och annat som avgör vilket ekonomiskt utrymme vi har.
I den mån det skulle finnas mer pengar till äldreomsorgen är det två saker äldreborgarrådet skulle vilja prioritera.
– Utveckling och förbättrad arbetsmiljö i hemtjänsten och ökad utbildningsnivå. Det och fler fler sociala aktiviteter för äldre.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Pratsam final på mastodontprojekt. Jan Guillou är skarp i sin pessimism

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Jan Guillou
”Slutet på historien”
Piratförlaget, 492 sidor
Har man lite otur när man tänker tillbaka kan man få för sig att 1990-talet var ett händelselöst decennium, där utvecklingen endast handlade om en stadigt frammarscherande demokrati. I själva verket var det totalt omvälvande, med politiska u-svängar, ekonomiska experiment och teknologiska sjumilakliv som trettio år senare definierar världsordningen.
Dit har nu Jan Guillou baxat sitt mastodontprojekt, att genom den fiktiva högreståndssläkten med hjärtat på rätta stället, Lauritzen, teckna 1900-talet. Tionde och avslutande boken undersöker så alltså 90-talet.
Behöver man ha läst de tidigare nio för att hänga med? Nej, inte i

de stora skeendena, Guillou begår som alltid en imponerande historievandring genom ännu ett decennium. Men det Lauritzenska släktträdet kan vara bra att ha bekantat sig med. Framför allt bör man ha lärt känna Eric Letang, Hélène Lauritzens son: den ofattbart skarpa och framgångsrika advokaten och numera passiva vänsteraktivisten som fortfarande står på berättelsens scenkant. Nu än mer tillsammans med hustrun Katarina Palm, vänstersossepolitikern som om vartannat tas in i och kastas ut ur partivärmen.

Stora delar av den avslutande volymen tar sig fram genom deras privata umgänge, i en sorts evig middagsdialog om stort som smått, avlägset och nära. Det är ett snyggt grepp och en ganska stor skillnad mot de stundvis andfått actionrusande händelseutvecklingarna i de senaste böckerna. Diskussionerna mellan de tu är fler, de kapitellånga rättegångsreferaten (exempelvis) färre. Mindre av hals över huvud-flykt på agentvis från säkerhetstjänster och mer av

privilegierad medelålders pratsamhet. Man talar om saker, man utför dem inte.
Detta på ibland ont. För i paret Letang/Palms godmodiga samtalslekar kring teser och ståndpunkter och moraliska fallstudier, och alltid med kärleksfull konsensus som resultat, infinner sig en viss mättnad. Eller så är det redovisandet av all utsökt mat och allt ypperligt vin som får en att pusta. Dessutom har Erics och Katarinas respektive söner, Erkki och Calle, nu blivit hockeyproffs i NHL varför ett lika överraskande som ovälkommet hockeysnack tynger inte bara en av bokens sidor. Mycket kan – och bör – sägas om Jan Guillous kvaliteter, men att beskriva romantiska stearinljussupéer efter en match på tv hör inte dit.
Ramhandlingen drivs, liksom i kulisserna, av gamle onkel Harald, SS Obersturmbannführern som sedan andra världskrigets slut (fjärde boken i serien) har befunnit sig på flykt undan krigsförbrytelseanklagelser i Argentina. Detta var inte nödvändigt. Liksom inte heller några av författarens personliga

käpphästar. Men Jan Guillou är Jan Guillou, han svingar åt de håll han alltid svingar. Läs: Expressen.
Ändå lyckas Guillou i denna bok faktiskt skarpare än någonsin syna de decenniespecifika backspegelbilderna. Ypperliga är beskrivningarna av sådant som socialdemokratins självmord; utförsäljningarna och new public management-vansinnet, eller Kalla krigets övergång i Kriget mot terrorismen, där den lede kommunist-fi byttes ut mot nya hotet ”islam” och det kulturkrig vi ser pyra i dag. Hur alltmer, snart väldigt mycket mer, kom att handla om ras och religion.
Förutom den som vanligt docerande, muntert överlägsna tonen skymtar också en sällan skådad pessimism – framför allt i avsnitt som kunde märkas ”kapitalismens smygande reformistiska seger”. En närmast uppgiven ton. Som säger Guillou genom 1990-talets stora skeenden och i olika karaktärers munnar: ”Se här vad ni byggde”.
Det är sorgligt av två skäl. Dels för att han förmedlar detta på ett vis som gör insikten oavvislig. Dels för att han nu slutligen lägger

världen av i går och släkten Lauritzen åt sidan.

Niklas Wahllöf
niklas.wahllof@dn.se

Danius dagböcker doneras till KB

LÖRDAG 5 SEPTEMBER 2020

Sara Danius personliga arkiv har överlämnats till Kungliga Biblioteket. Däribland hennes dagböcker. Danius var ständig sekreterare i Svenska Akademien, bland annat under den turbulenta tid då Akademien skakades av

skandalen kring Jean-Claude Arnault.
Sara Danius avled den 12 oktober förra året. Då hade hon varit ständig sekreterare sedan den 1 juni 2015 men tvingats avgå från posten den 12 april 2018 och sedan också lämna Akademien den 26 februari 2019.
Detta efter hårda inre motsättningar inom Akademien till följd av anklagelserna mot Jean-Claude Arnault. En skandal som avslöjades av Dagens Nyheter den 21 november 2017.

Jean-Claude Arnault dömdes senare för två våldtäkter till 2,5 års fängelse.
Nu har familjen beslutat att överlämna Sara Danius personliga arkiv till Kungliga Biblioteket, vilket rör sig om cirka 20 flyttlådor. Familjen och KB har varit i kontakt sedan ett drygt halvår och arkivet står nu som en deposition på KB. Personal på KB kommer att gå igenom arkivet för att sedan besluta sig för vilka delar som kan bli aktuella för en slutlig donation.
– Sara Danius var en enormt spännande person men vi

behandlar hennes arkiv på samma sätt som andra personarkiv, säger Katinka Ahlbom, enhetschef för handskrifter, kartor och bilder på KB.

Vilka delar av arkivet som kommer att bli direkt tillgängliga är ännu inte bestämt. Detta är något som kommer att regleras mellan KB och donatorn. Först framåt årsskiftet räknar Katinka Ahlbom med att den frågan ska vara löst.

Kommer allmänheten att kunna läsa Sara Danius dagböcker?

– Vi resonerar med donatorn om de olika delarna av arkivet och i slutändan kan det bli så att familjen ger tillstånd till den som vill läsa dem. Det kan också vara så att familjen ger KB den uppgiften. Men genom att man nu är på väg att donera arkivet till oss så säger man samtidigt att detta är något som man vill att forskningen ska ha tillgång till, säger Katinka Ahlbom.

Dagböcker innehåller ofta uppgifter om tredje man och det är vanligt att sådana beläggs med vissa restriktioner. Katinka Ahlbom vill inte säga om Sara Danius själv uttryckt någon vilja i den riktningen.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Trots polisens satsningar fortsätter det svenska gängvåldet att skörda liv

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

En 12-årig flicka skjuts till döds i Stockholm, kriminella upprättar vägspärrar i Göteborg och i Malmö har drygt 200 personer gripits under den stora polisinsatsen Operation Rimfrost.

Gängvåldet dominerar åter den svenska offentligheten och en sammanställning som DN har gjort visar att det hittills i år har skett fler än 150 skjutningar i de tre storstadsregionerna. I Stockholm har antalet ökat markant jämfört med förra året.

Ett paket cigaretter. Mer krävdes inte för att Göteborg skulle stå på randen till ett nytt gängkrig. Pendlare på Drottningtorget i hjärtat av Göteborg blev på

onsdagen förra veckan vittnen till hur en karavan av polisbussar omringade entrén till Posthotellet, där runt 40 företrädare för minst två stora kriminella nätverk hade träffats, enligt uppgifter till DN för att medla i en hastigt uppblossad gängkonflikt.

– Att de tar sig rätten att sätta sig på ett centralt, flott hotell och ha fredsförhandlingar, om det nu var det de hade, det är provokativt och unikt. Det berättar att de tycker att de lever i en gräddfil och att det får alla andra bara förlika sig med, säger Erik Nord, polischef i Storgöteborg.

Enligt en person med god insyn i Göteborgspolisens arbete började konfliken med en bagatellartad händelse. Några unga män med kopplingar till det så kallade Backanätverket på Hisingen går en sen kväll till en bensinstation i stadsdelen för att köpa cigaretter. Eftersom de inte är 18 år gamla nekas de att köpa tobak. Personen som arbetar på bensinstationen har i sin tur band till en tungt kriminellt belastad gruppering inom en stor familj i nordöstra Göteborg, det så kallade släktnätverket. När bråk uppstår kastar han ut tonåringarna. De

lämnar platsen, men återvänder beväpnade med skjutvapen och försöker mörda den anställde.
Nu är konflikten ett faktum och rivaliteten mellan gängen skapar svarta rubriker i rikstäckande - medier när unga män upprättar vägspärrar vid infarterna till bostadsområden i nordost. Hittills i år har 34 skjutningar inträffat i polisregion Väst. Tio personer har skottskadats och två dödats. Det ska jämföras med 28 skjutningar under samma period 2019 och 39 under 2018.
I Stockholm är situationen värre. Den 27 augusti noterades årets trettonde dödskjutning. I början av månaden sköts en 12-årig flicka som var ute med hunden till döds i Norsborg.
Antalet skjutningar i huvudstaden har ökat i antal och är fram till den sista augusti i år 85 stycken, att jämföra med 54 under månaderna januari–augusti förra året och 64 under samma period 2018.
– Det dödliga våldet i Stockholm är oacceptabelt. Våldet ligger på en hög nivå och just nu är vi i en vågtopp i den höga nivån. Vi lägger väldigt mycket kraft just nu mot ledarskiktet inom den

kriminella miljön, säger Robert Karlsson, biträdande regionpolischef i region Väst, som i dagsläget är utlånad till samma post i region Stockholm.

Vad säger du till de medborgare som har tröttnat, som kräver att polisen stoppar gängvåldet?

– Jag har väldigt stor respekt för den ilska som finns. Jag tycker att det är ett rimligt krav i en demokrati. Men det har tagit väldigt lång tid att komma till den här situationen och det kommer att ta väldigt lång tid att komma ur den, säger Robert Karlsson och fortsätter:

– Polisen har koll på dem som är i toppskiktet i de här nätverken. De är dömda flera gånger så där ligger inte problemet. Det är de nya som kommer underifrån som är problemet. Vi ska ha en påfyllnad i polisen, inte i de kriminella gängen.

Men trots att det nu satsas på polisen så fortsätter våldet?

– Jag är hoppfull. Men ibland är man lite närsynt och vill ha snabba effekter. Region Stockholm har aldrig varit mer på tå vad gäller den grova kriminaliteten. Vi har möte varje dag där vi värderar de olika

konflikterna och ser vilken som är mest röd. Underrättelseläget är bra. Vi har aldrig haft så här många häktade, aldrig gjort så här många beslag.
– Rimfrost är en utskälld operation, men den visar att när vi samlar oss så kan vi bryta våldet, som i Malmö, säger Robert Karlsson.
Som en så kallad nationell särskild händelse pågick Operation Rimfrost, en aggressiv satsning mot organiserad brottslighet, mellan december förra året och juni i år. Inom ramen för den nationella operationen hade fram till förra veckan 735 personer frihetsberövats, varav 339 häktats. I Malmö där Rimfrost har fått en fortsättning har 209 misstänkta frihetsberövats. I polisregion Syd har 32 skjutningar inträffat under året, fem personer har dödats, varav två i Malmö.
Trots de två dödsskjutningarna hävdar Stefan Sintéus, polischef i Malmö, att ett relativt lugn nu råder i staden – även om konflikterna när som helst kan blossa upp på nytt.
– De här konflikterna är mång-åriga. Det är till och med så i vissa

fall att från början är det någras fäder som har bråkat. Det finns mycket heder i detta för de här individerna och det är en smal stig att gå på, säger Stefan Sintéus.
Samtidigt innebär den något lugnare situationen i Malmö att polisen kan använda sina resurser i brottsförebyggande syfte.
– Vår långsiktiga plan är att få ut fler poliser i riktade preventiva insatser. Inte bara att synas på gatan, utan det ska vara kirurgiska insatser, på personnivå. Jag känner till 13–14-åringar som har storebröder som sitter i fängelse. Jag vet att om inte samhället kliver in nu så har jag dem hos mig om några år, antingen som gärningsmän eller med en kula i kroppen, säger Stefan Sintéus.
Efter det omskrivna mötet på Posthotellet förra veckan följde en lugn helg i Göteborg.
Men det krävs mycket litet för att den ömtåliga fred som åter tycks råda mellan stadens kriminella grupperingar ska gå i kras och ett nytt dödligt gängkrig vara ett faktum.
– Om vi nu får förstärkningar så skulle vi kunna hålla den här nätverkskriminaliteten någorlunda i schack, så länge att

den kanske till och med självdör på lång sikt. Men det förutsätter fler poliser och bättre polisiära verktyg, säger Erik Nord, chef över polisområde Storgöteborg. Samtidigt konstaterar han att de stora förstärkningarna inte kommer att nå Storgöteborg förrän i årsskiftet 2023–2024.
– Det är ett bekymmer. Vi borde kunna få fram resurserna snabbare, vi behöver ha polismän ute på gatan.
Fotnt: Majoriteten av skjutningarna kopplas till kriminella gäng. Exakt hur många av skjutningarna som är gängrelaterade framgår dock inte av polisens statistik.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Fakta. Regeringens program

34-punktsprogrammet mot gängkriminaliteten är regeringens förslag på åtgärder mot det grova våldet.
Bland annat föreslås skärpta straff för brott kopplade till gängkriminalitet, ökade möjligheter för polisen att läsa

krypterad information, bättre möjligheter till husrannsakan kopplat till skjutningar och gäng-miljöer och en utredning om användning av så kallade kronvittnen.

Fakta. Operation Rimfrost

Den nationella särskilda händelsen påbörjades i december 2019 och pågick in i juni 2020. Under operationen fortsatte dock det gängrelaterade våldet i Sverige. Kritiska röster har därför menat att Rimrost måste betraktas som ett misslyckande. Regionala särskilda insatser pågår fortfarande som en fortsättning på Operation Rimfrost. På många håll har den metod som användes under operationen införlivats i polisregionernas löpande arbete.
Operation Rimfrosts fyra delmål:
1 Reducera antalet mord och sprängningar.
2 Gripa och lagföra personer som är aktiva i kriminella kretsar.
3 Öka beslagen av vapen och sprängmedelskomponenter.
4 Öka tryggheten hos allmänheten.

Satsning på analys av vapen fick läggas på is

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Undersökningarna av beslagtagna skjutvapen skulle snabbas på radikalt. Men på grund av Operation Rimfrost har pilotprojektet ännu inte kommit igång.

För ett år sedan berättade DN att Nationellt forensiskt centrum, NFC, i Stockholm tagit hjälp av poliser från New Jersey i USA för att kapa de långa väntetiderna då polisen hittar pistoler och andra skjutvapen som kan knytas till mord. Ineffektiva strukturer hade gjort att undersökningarna dittills tagit i genomsnitt 151 dagar jämfört med 24 timmar i New Jersey.

Vägen framåt skulle bli att placera NFC:s experter i samma rum och göra dna-spårning, fingeravtrycksprover, analys av

kulor och hylsor etcetera parallellt.
I nästa steg skulle metoden spridas till NFC:s elva andra laboratorier i landet.
Så blev det alltså inte.
– Nej, tyvärr. Polisens särskilda händelse Rimfrost ledde till ett så hårt tryck på vår verksamhet att pilotprojektet fick skjutas upp, berättar Johan Holmberg, chef för NFC i Stockholm.
Han hoppas på en nystart för projektet under hösten.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

”I ett tiotal konflikter är det troligt med nya våldshandlingar i närtid”

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Ett femtiotal gängkonflikter pågår just nu i Sverige. Polisen kämpar för att försöka hindra 3000 personer från att ta till grovt våld.

– Mord sker i dag ofta mer välorganiserat jämfört med den bild vi haft förut, säger Linda H Staaf, som leder myndighetens kartläggningar.

Svensk polis vet mer än kanske någonsin tidigare om hur det går till när yrkeskriminella planerar och utför grova brott. Tack vare franska myndigheter fick polisens nationella operativa avdelning, Noa, i början av året insyn i den krypterade mobiltjänsten EncroChat, där narkotikaaffärer, utpressningar och mordplaner länge gjorts upp helt öppet.

– Mord utförs numera ofta i projektliknande form. Man knyter till sig den expertis man behöver och i många fall förekommer det till och med beställningsmord, berättar Linda H Staaf, chef för Noa:s underrättelsesektion.

– Innan de kriminella använde den här tekniken var det krångligare. Nu har de kunnat sitta på en strand i Spanien och beställa ett mord och kommunicera helt öppet om hur det ska gå till och vilka som ska vara inblandade, fortsätter Linda H Staaf, som räknar med att många kriminella redan kan ha

hittat nya krypterade kommunikationsvägar.
– Sedan i april i år har vi dock lagliga möjligheter att i vissa fall bedriva hemlig dataavläsning om det finns konkreta brottsmisstankar.
Med stöd av EncroChat-informationen och mängder av andra källor har Noa ringat in cirka 3 000 personer som bedöms vara knutna till våldsamma nätverk som mc-gäng, familjebaserade grupperingar och gatugäng.
För dagen känner polisen till ett femtiotal konflikter där dessa och andra personer befaras kunna ta till dödligt våld.
– I cirka tio konflikter räknar vi med att det är troligt med nya våldshandlingar inom det närmaste kvartalet, säger Linda H Staaf.
Användningen av EncroChat, som nu stängts ner, tros ha bidragit till att dödligt våld inom gängmiljön ökat i Sverige de senaste åren.
En allt större del av landets polisresurser går åt till att försöka stoppa våldsspiralen. Polisens insatser sker, enligt Linda H Staaf, mot personer på tre nivåer. Överst finns – grovt räknat – 600

strategiska personer som styr och ger order, därunder 1800 så kallade ”utförare” och längst ner 600 unga som står på tröskeln till olika nätverk.
– De i toppen lägger vi än mer fokus på nu, med mål att de ska sitta i fängelse. Mot den stora mängden utförare gör vi, precis som under Rimfrost, snabba insatser på fältet som syftar till att den lokala polisen hela tiden kan ha ögonen på personerna. Och när det gäller de längst ner handlar mycket om att försöka bromsa tillväxten i utsatta områden tillsammans med andra samhällsaktörer.
I de fall där överhängande mordhot kan befaras tar polisen kontakt med de potentiella måltavlorna och erbjuder hjälp. Enligt vad DN erfar har till exempel sju unga män den senaste veckan ringats in enbart i Järva-området i Stockholm. Men hjälpen tas långt ifrån alltid emot.
– Många vill inte medverka, utan väljer att försöka klara sig själva, berättar Linda H Staaf.
Så gott som alla kartlagda personer har, enligt henne, en sak gemensamt.

– Narkotikahandel finns nästan alltid med i bilden och konflikterna bottnar väldigt ofta i bråk om marknadsandelar.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Fakta.

Polisens underrättelseverksamhet tar fram lägesbilder och framtidsscenarier som ligger till grund för ledningens operativa och strategiska beslut.
Informationen hämtas från en mängd källor: poliser på fältet, interna register, andra myndigheter, hemliga informatörer, internet och ”darknet”.
Efter en lagändring ifjol får nationella operativa avdelningen även ge Försvarets radioanstalt i uppdrag att signalspana mot personer, grupper och företeelser som befaras utgöra ett samhällshot.)

Miljöpartiet vill stoppa Preems utbyggnad i Lysekil

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Miljöpartiet motsätter sig en utbyggnad av Preems olje-raffinaderi i Lysekil. Ärendet har fått klartecken från mark- och miljööverdomstolen och ligger just nu hos regeringen för ett avgörande.

– Den hotar våra klimatmål och vårt gemensamma klimatarbete, säger MP:s klimatpolitiske talesperson Lorentz Tovatt till Ekot.

Preems utbyggnad av raffinaderiet i Lysekil är ett ärende som pågått i flera år. Situationen är unik eftersom regeringen tagit över beslutsrätten med hänvisning till att utbyggnaden skulle göra det svårare att nå de svenska klimatmålen.

Men i juni meddelade mark- och miljööverdomstolen i ett yttrande

att Preem bör få tillstånd att bygga ut raffinaderiet. Domstolen ansåg att riksdagens klimatpolitiska ramverk från 2017 är riktlinjer utan rättslig verkan när enskilda verksamheter ska prövas.
Med frågan på regeringens bord säger nu MP:s klimatpolitiska talesperson Lorentz Tovatt att partiet vill stoppa utbyggnaden. Han menar att regeringen kan väga in andra aspekter när beslutet fattas än yttrandet från domstolen.
– Domstolens yttrande är ett underlag för regeringen. Men det står ju regeringen fritt att göra sin egen bedömning. Där kan man helt enkelt väga in andra samhällsintressen, framför allt klimatet, säger Lorentz Tovatt till Sveriges Radio Ekot.
Lorentz Tovatt vill inte svara på om partiet kan sitta kvar i en regering som godkänner utbyggnaden.
– Det här är ju inte bara en fråga om Miljöpartiet, utan tvärtom. Både riksdagen och regeringen har sagt att vi ska nå våra klimatmål, vi ska ha ett gemensamt klimatarbete för att möta klimatkrisen. Och det är det som nu hotas genom den här

utbyggnaden, säger Lorentz Tovatt till Ekot.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Knarkodlare ertappades av polis som låg i blåbärsriset

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

När två lantbrukare i Sorunda hittade en knarkodling på sin mark slog de genast larm. Nästa gång odlarna kom för att inspektera sina plantor hoppade två uniformerade poliser upp ur blåbärsriset.

– De blev chockade och erkände direkt, säger Tomas Jakobsson vid Nynäshamnspolisen.

Lantbrukarparet skulle förra söndagen leta efter svamp och lingon på sin mark i Sorunda utanför Nynäshamn när de kom till en bergknalle med mycket barrskog, cirka 300 meter från närmaste väg.

– Det brukar vara ett säkert lingonställe så jag sa: ”Vi går upp här och kollar”, berättar mannen.

– Plötsligt såg jag en massa gröna plantor. ”Men titta, vad i jösse namn är det här? Är det brännässlor?”, tänkte jag först. Det var en riktig grönska och så doftade det sött.

Mitt i skogen låg tre platåer med cirka 150 marijuanaplantor på 50 kvadratmeter. I två små växthus fanns små plantor i krukor och på marken låg en kratta och andra trädgårdsredskap.

– De hade krattat och förberett så det var riktigt fint och välordnat. Jag förstod att det var knark. Det kändes lite overkligt att se en stor produktion i skogen.

Platsen var väl vald, intygar han.

– Det är rätt torr mark men det blir rätt bördigt i våtfickor vid

berget som samlar fukt, så det blir som en gryta. Det såg man för plantorna var otroligt gröna.
Paret bestämde sig för att raskt bege sig hemåt. Väl hemma ringde mannen direkt en granne i byn som är polis och i tisdags morse kom en polispatrull till skogen för att beslagta plantorna.
– Medan patrullen står där hör de plötsligt röster som närmar sig. Så de lägger sig ner i blåbärsriset, bakom någon sten, och väntar helt enkelt. Sedan ser de hur två män kommer fram till odlingen, säger Tomas Jakobsson, förundersökningsledare vid Nynäshamnspolisen.
– De börjar pyssla, öppnar ett växthus och pratar om plantorna. Männen, som är i 30-årsåldern, kunde sedan häpet se hur två uniformerade personer ställde sig upp och ropade: ”Det är polisen. Ni är gripna!”
– De blev chockade och erkände direkt att det var deras odling och berättade lite om vilka problem de hade haft med insekter och skalbaggar. De var jättetrevliga och sympatiska och ansåg väl inte att det fanns någon anledning att

förneka något, säger Tomas Jakobsson.
– Man kan inte säga annat än att det var en oerhörd tur för oss och riktig otur för dem, då de brukade besöka planteringen en gång i veckan och dök upp just den timmen som patrullen var där.
Efter en husrannsakan greps ytterligare en man, som är i 60-årsåldern. Samtliga tre män släpptes efter förhör och misstänks för narkotikabrott, framställning och innehav.
– Flera gånger varje sommar brukar vi hitta mindre odlingar av marijuana men då är det kanske tio plantor. Det här var en förhållandevis stor odling, säger Tomas Jakobsson.

Fredrik Samuelson
fredrik.samuelson@dn.se

Vem ska få vaccinet först?

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Vaccin mot covid-19 måste fördelas snabbt och rättvist, men ingen har definierat tydligt hur det ska gå till. Världens ledande etikforskare presenterar nu en plan i tre steg.

Ingen är säker förrän alla är säkra. Så sammanfattar både FN:s generalsekreterare António Guterres och världshälsoorganisationen WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus den utmaning vi står inför. Om pandemin ska kunna stoppas måste alla länder få tillgång till vaccin mot covid-19. ”En rättvis och effektiv fördelning av vaccin, styrd av WHO:s råd och baserad på behov snarare än på medel, bör fokusera på att rädda liv och skydda hälsosystem”, skrev statsminister Stefan Löfven i en debattartikel i Washington Post i juli, tillsammans med sju andra premiärministrar och presidenter, däribland Kanadas Justin Trudeau, Sydafrikas Cyril

Ramaphosa och Nya Zeelands Jacinda Ardern.
– Vi har alla dessa uttalanden från WHO, från den globala vaccinalliansen Gavi, från vaccinstiftelsen Cepi och nu från premiärministrarna om behovet av en rättvis fördelning av vaccin. Men det intressanta är att inte en enda av artiklarna definierar vad rättvis skulle innebära, säger Ezekiel Emanuel, bioetiker och ledare för institutionen för medicinsk etik och hälsopolitik vid University of Pennsylvania i Philadelphia.

Det pågår enormt mycket arbete och forskning för att få fram vaccin. Trots det kommer det att dröja innan det finns tillräckligt till alla.
– Det finns 7,8 miljarder människor i världen. Och även om vi hittar ett vaccin som är säkert och effektivt kommer det att ta tid att få upp produktionen, även enligt de mest aggressiva uppskattningarna. Johnson & Johnson säger att de kan ha en miljard doser till slutet av 2021. Astra Zeneca att de kan ha två miljarder. Men det är fortfarande alldeles för lite. Så det blir

nödvändigt att fördela vaccindoserna, säger Ezekiel Emanuel.
På tisdagen meddelade USA att landet inte kommer att delta i projektet Covid-19 vaccines global access, Covax, som ska skynda på utvecklingen av vaccin och se till att det fördelas rättvist över världen, eftersom Vita huset anser att WHO är korrupt och Kinacentrerat. Ezekiel Emanuel har bara en kommentar:
– Ett dåligt beslut av Trump.
Men de flesta av världens regeringar har liksom WHO, vaccinorganisationerna Gavi och Cepi och även flera stora läkemedelsföretag offentligt deklarerat att de ska arbeta för en rättvis vaccinfördelning.
– Det har varit många kontroverser om vem som ska få vaccin först. När det franska läkemedelsföretaget Sanofi meddelade att USA skulle få den första omgången av säkra och effektiva vaccin från dem blev det enormt starka reaktioner i landet. Ett franskt företag borde prioritera fransmän först, tyckte man, säger Ezekiel Emanuel.
Det finns alltså ett stort behov av att reda ut vad en rättvis

fördelning egentligen innebär, anser han.
– Artiklarna och rapporterna om rättvis fördelning är sällan skrivna av etiker, så de är ofta en enda förvirrande röra. De skriver att transparens är viktigt, och lägger till en massa andra värden, som inte är relevanta. Naturligtvis ska vi vara transparenta. Men det säger inget om vem som ska få vaccinet först. Värden som transparens säger vilken process vi bör använda, inte vilket svar som är rätt. Och det vi behöver nu är rätt svar.

I slutet av april kontaktade Ezekiel Emanuel andra ledande etikforskare för att de tillsammans skulle komma fram till en användbar definition.
– Vi är troligen de som bäst kan definiera vad en rättvis fördelning betyder. Den här gruppen består av några världens bästa etiker, politiska filosofer och experter på folkhälsa från tio olika länder. Vi är inte nödvändigtvis överens om så mycket annat, men det här kunde vi enas om. Etiker avfärdas ofta för att vi det vi håller på med inte är så praktiskt användbart och inte löser verkliga problem.

Men nu tror jag att det är vi som kan lösa de verkliga problemen, säger han.
Forskarnas lösning blev en plan i tre steg som presenterades i tidskriften Science på torsdagen. Planen utgår från tre grundläggande etiska värden: att gagna människor och begränsa skada, att prioritera de mest utsatta, samt att behandla människor lika oavsett moraliskt irrelevanta skillnader som kön, etnisk identitet och religion.
– Det hjälpte oss att definiera tre övergripande mål, ett för varje steg. Den första är att minimera antalet förtida dödsfall. Det andra att minimera ekonomiska och sociala kostnader, till exempel genom att öppna stängda skolor, och få i gång företag, utbildning och forskning. Och det tredje är att kunna återgå till det normala genom att nå flockimmunitet.
Förtida dödsfall eller hur många förlorade levnadsår som skulle undvikas med ett vaccin är ett bättre etiskt mått än att se till den totala dödligheten, enligt forskarna.
– Att använda den totala dödligheten gynnar rika länder

med äldre befolkning, säger Ezekiel Emanuel.
”Alla dödsfall är viktiga men tidiga dödsfall är särskilt viktiga”, skriver forskarna. Förtida dödsfall är vanligare i fattiga länder, och används ofta som ett mått på hur utsatta människor är. De länderna skulle alltså komma först i fråga för vaccin i steg ett.
Det är inte heller etiskt att prioritera länder utifrån hur många människor som arbetar i sjukvården.
– Även det skulle ge enorm fördel åt rika länder med väl utbyggd hälso- och sjukvård framför länder som, säg, Etiopien eller Peru eller Panama. Och det bryter mot värdet att prioritera de missgynnade. Dessa länder är redan hårt drabbade eftersom de har så få anställda i vården, och vi vill inte förvärra det. Det här är nog den största skillnaden mellan vår modell och det som verkar vara WHO:s förslag.
På måndagen presenterades Sveriges strategi för vilka som ska prioriteras när det finns vaccin mot covid-19: äldre över 70 år, personer i riskgrupper och personal inom vård och omsorg,

sammanlagt cirka 2,6 miljoner människor.
– Jag tror att det är en stark drivkraft för många länder att prioritera vårdpersonal. Det förstår jag mycket väl. Men det vi har sett i USA är att smittade bland hälso- och sjukvårdspersonal har sjunkit dramatiskt. Först och främst har de skyddsutrustning och vet hur den ska hanteras, säger Ezekiel Emanuel.
Det behöver inte betyda att den svenska strategin är felaktig.
– Troligen kommer nästan alla länder att prioritera vårdpersonal. Och det kan vara rätt inom landet. Men det betyder inte att det är rätt svar när vi fördelar vaccin mellan länder. Vi måste vara mycket noggranna med den skillnaden. Och där tycker jag inte att WHO har varit tillräckligt tydliga.
Det har också förekommit krav på att vaccin bara ska ges till demokratier.
– Det finns tillfällen när det är rätt att sätta villkor på bistånd och utvecklingshjälp. Men mitt i en pandemi har vi inte tid att kräva att länder ska vara demokratiska. Å andra sidan, om ett land bara

ger vaccin till eliten och militär som håller de styrande vid makten ska de inte få mer vaccin. Annars skulle vi bryta mot värdet att hjälpa de människor som redan är utsatta, säger Ezekiel Emanuel.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Sopbilar dignar under tyngden av fallfrukt

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Släng inte fallfrukten i komposttunnan, sopbilarna klarar inte av tyngden av den saftiga frukten, rapporterar P4 Västmanland.

– Det blir problem, för det blir en väldigt stor extravikt. Vi får köra med överlast, säger Johan Bäversten på Vafab Miljö i Västerås till P4 Västmanland.
Bilarna håller inte för trycket. Fallfrukten, som nu trillar i stora mängder från träden, ska i stället läggas i särskilda containrar hos återvinningen, förklarar Johan Bäversten. TT

Epidemiolog: Restriktionerna dödligare än sjukdomen i sig

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Både dödstal och smittotal i covid-19 ser ut att börja stabiliseras i världen. Men hälsokatastrofen som det nya coronaviruset orsakat har bara börjat, och konsekvenserna av pandemin kan stäcka sig

decennier framöver. Det menar två experter som DN talat med.
– Dödsfall kopplade till pandemins effekter på samhället kommer med största sannolikhet att vida överstiga dödsfallen i själva sjukdomen, säger Anna Mia Ekström.
Hon är professor i global infektionsepidemiologi på Karolinska institutet och tror att världen kan ha det värsta bakom sig när det gäller ökningen av dödsfall i covid-19.
– Det finns fortfarande stora regioner där det inte varit så mycket smitta. Men de länder som har högst risk för höga dödstal har redan drabbats och har nu en bättre beredskap. Då talar vi om västvärlden, som har en högre andel äldre, säger hon.
Afrika är den världsdel som hittills haft minst rapporterad smittspridning. Men mycket tyder enligt Anna Mia Ekström på att dödstalen i många afrikanska länder inte behöver bli särskilt höga. Hon lyfter även fram Indien, där smittotalen just nu är mycket höga, men där dödstalen fortfarande tycks vara relativt låga.

– I Afrika är bara tre procent av befolkningen över 65 år. Andelen med högt blodtryck i Indien ligger omkring 10 procent och andelen personer med fetma är också betydligt lägre jämfört med till exempel USA. Så om man tittar på riskpanoramat i de här länderna så borde de ha få dödsfall och färre allvarligt sjuka.
Anna Mia Ekström vill dock inte säga att vi har klarat av det värsta av pandemin på global nivå. Hon menar snarare att världen står inför en folkhälsokatastrof, som kan ha konsekvenser långt in i framtiden.

– Barnsjukdomar som vi vanligtvis vaccinerar emot, sexuella övergrepp, våld i hemmen, brist på läkemedel, farliga födslar och aborter, fattigdom och hunger. Allt det här har redan ökat, och kommer att öka ännu mer som en konsekvens av världens reaktion på pandemin. De effekter som alla restriktioner har, nationellt och internationellt, är mycket farligare för världen än sjukdomen i sig, skulle jag säga.
Anna Mia Ekström lyfter fram även andra effekter, som cancerscreeningar som inte blir

av. Det råder brist på läkemedel som antibiotika och insulin i delar av världen. Malaria, tuberkulos och hiv är några av de sjukdomar som nu blir vanligare på grund av bristen på åtgärder för att stoppa dem.

Annelie Börjesson, ordförande i Svenska FN-förbundet, säger att det på vissa områden kommer att ta flera decennier att komma tillbaka till samma punkt som man arbetat sig fram till före pandemin.

– Vi har backat mycket under de senaste månaderna. Vi ser alarmerande siffror i hur många som beräknas få gå hungriga framöver, miljontals personer befaras kastas ut i extrem fattigdom och ojämlikheten ökar snabbt, både internationellt och inom länder.

Skolgången för 1,6 miljarder barn och unga påverkas av pandemin, enligt FN:s siffror. När barn hålls hemma från skolan, arbeten stänger och utegångsförbud införs, drabbas kvinnor och barn extra hårt.

– Riskerna ökar för att flickor gifts bort och för tonårsgraviditeter som ofta är kopplade till olika former av övergrepp. Även om

skolan sedan öppnar så är det inte alls säkert att flickorna får gå tillbaka.
Den svåra situation som uppstått, och som nu förvärras, kan även tvinga många människor på flykt.
– När man inte kan skaffa sig mat för dagen och ens levebröd försvunnit så har man inte så mycket val. Omkring 80 miljoner människor är på flykt i dag och att siffran kommer att växa är högst troligt, säger Annelie Börjesson.
De båda beskriver konsekvenserna av pandemin som närmast oöverskådliga.
– Vi har släppt alla andra bollar. Nu har vi en uppenbar katastrof rakt framför ögonen, särskilt i fattiga länder, säger Anna Mia Ekström.
Den senaste tiden har WHO på många olika sätt påtalat problemet som Anna Mia Ekström berättar om, och lyft vikten av att tillhandahålla sjukvård och läkemedel för andra sjukdomar.
WHO:s arbete sker i dag med en enormt liten budget jämfört med vad de ska åstadkomma, menar Annelie Börjesson. Hela FN står nu inför utmaningen att

resurserna blir mindre, samtidigt som behoven blir större, säger hon.

– WHO:s totala budget är som ett medelstort sjukhus i New York. I relation till det arbete som ska göras så är det inte lätt. FN är alltid underfinansierat men när den globala ekonomin går ned blir det ännu värre.

För att lösa den situation som världen står inför, eller i alla fall mildra konsekvenserna så gott det går, krävs solidaritet och att mer resurser går till aktörer som arbetar för dem som drabbats hårdast, enligt Annelie Börjesson.

Anna Mia Ekström ser en öppning av skolorna som det allra mest brådskande.

– Det allra, allra viktigaste är att alla barnen får komma tillbaka till skolan.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fakta. Ökad fattigdom och inställda vaccinationer

Hunger: FN:s livsmedelsprogram (WFP) beräknar att behovet av deras insatser kommer att öka med nästan 30 procent mellan juli och december i år, jämfört med bedömningarna före pandemin.

Ekonomiskt ligger ökningen på drygt 8,7 miljarder svenska kronor.
Fattigdom: Mellan 40 och 60 miljoner människor kan återfalla i extrem fattigdom på grund av coronapandemin.
Hälso- och sjukvård: En undersökning som WHO genomfört i 105 länder visar att 90 procent har upplevt störningar i hälso- och sjukvården, som vaccinering, behandling av kroniska sjukdomar, familjeplanering, behandling av psykiska störningar och diagnosticering och screening och behandling av cancersjukdom.
Kvinnors rättigheter: Ytterligare 47 miljoner kvinnor och flickor kan hamna i fattigdom på grund av pandemin. Flera decennier av framsteg för kvinnors rättigheter kan gå förlorade.
Barns hälsa: 6,7 miljoner barn riskerar allvarlig undernäring. Som en konsekvens av det kan 10 000 fler barn än vanligt dö varje månad före årsskiftet. Hundratals miljoner barn får inte tillgång till vaccin på grund av pandemin.

Källor: WTP, WHO, Unicef, UN Women, FN:s generalsekreterare António Guterres

Dolda indexfonder kostar sparare miljarder

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Svenska fondsparare betalar 1,5 miljarder kronor för mycket i avgifter för en viss typ av aktiefonder.

Det hävdar sparekonomen Frida Bratt som granskat en rad fonder som hon misstänker är

så kallade dolda indexfonder – fonder vars avgifter inte kan motiveras av att förvaltarna är aktiva.

Finansinspektionen (FI) har inlett en granskning av fondernas information till spararna.

Aktiefonder finns i olika varianter. En är indexfonder; de skuggar helt enkelt ett visst index och avkastningen blir densamma som indexet. Man kan också tala om passivt förvaltade fonder.

En annan är aktivt förvaltade fonder där förvaltarens skicklighet att placera sparpengarna i rätt aktier är avgörande. Aktivt förvaltade fonder är dyrare än indexfonder.

Och så finns det dolda indexfonder. Det är fonder som säljs som aktivt förvaltade, men som i själva verket ligger mycket nära indexfonder, båda vad gäller avkastning och placering.

Det är dessa fonder som Frida Bratt vill varna för.

– Det är inte fel med indexfonder, tvärtom. Men man ska inte betala mer för något man inte får, säger hon.

Hon har granskat 240 aktivt förvaltade Sverigefonder där var

och en har minst en en miljard i förvaltat kapital.
Bratt har därefter utgått från den europeiska värdepappersmyndigheten Esmas, nyckeltal som på engelska kallas för ”tracking error”. Det är ett mått som anger hur mycket en fonds avkastning skiljer sig från det index den mäts mot. Ju lägre tal, desto mindre avviker fondens avkastning från index.
Vid årsskiftet skärptes lagen och fondbolagen måste nu ange sin tracking error i fonderna – eller sin aktiva risk som Finansinspektionen (FI) föredrar att kalla det.
Esma anser att en tracking error på fyra är en varning till spararna och tre eller lägre (samtidigt som den säljs som en aktivt förvaltad fond) är en fingervisning om att fonden kan vara en dold indexfond.
– Då ska man gå vidare som sparare och granska om fondens placeringar är väldigt lika indexet, säger Bratt.
Det här senare kallas för ”active share”, eller den andel av fondens innehav av värdepapper som placeras aktivt och som inte är

identiskt med indexet. Är andelen 100 procent, betyder det att det inte finns någon likhet alls mellan fondens placeringar och indexet. Är den däremot under 50 procent betyder det att större delen av fondens placeringar är identiska med indexet.

– Det blir i praktiken omöjligt att överträffa index, menar Frida Bratt.

Av de fonder hon har granskat har hon funnit 25 som har tracking error (aktiv risk) på fyra eller under. Dessa fonder förvaltar över 250 miljarder kronor och den sammanlagda avgiften är 2,3 miljarder.

Hade dessa pengar i stället placerats i indexfonder där snittavgiften är 0,3 procent, hade den samlade avgiften varit 750 miljoner kronor. Dessa sparare kan alltså ha betalat närmare 1,5 miljarder för mycket i avgift.

Det tycker i varje fall Frida Bratt och det tycker hon är fel.

– Det är inte rimligt att låta spararna betala för något de inte får. Det tar ju betalat som om fonden vore aktivt förvaltad, säger hon.

Även om Esma antyder en gräns för vad som kan vara en dold indexfond, har FI valt att inte ha det.
– Det viktiga är att informationen är korrekt, säger Catrin Hådén, biträdande avdelningschef för uppförandetillsyn på FI.
Hon menar att fokus i den nya lagstiftningen är just informationen – att den ska vara tydlig och korrekt och att det ska hjälpa spararna.
– Vi får göra en samlad bedömning – det är inte så att vi bara tittar på aktiv risk. Vi får titta på det i förhållande till vad fonden säger sig göra, förklarar Hådén.
– Om fonden säger att den är en passiv fond, en indexnära fond, och har en låg aktiv risk och en låg avgift så är det OK. Men säger den att den är en aktiv förvaltad fond och tar betalt för det, men så visar det sig att den har en låg aktiv risk – det är då vi får titta vidare, fortsätter hon.
Kan det bli fråga om sanktioner då?
– Ja på sikt kan det bli det, svarar Hådén.
Vilka sanktioner?

– Det får vi ta när vi kommer dit. Vi har ju precis fått ett nytt lagkrav och vi har precis börjat granskningen så det är lite för tidigt att säga.
Skulle du säga att dolda indexfonder är ett problem?
– Vi vet inte omfattningen. Jag tror personligen att vi kommer att hitta några, men jag tror att branschen har blivit lite bättre eftersom det här har uppmärksammats både i Sverige och på europeisk nivå.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Frida Bratts bästa tips. Så väljer du en fond

1 Aktiv eller passiv fond.
– Det första du ska fråga dig är varför du vill ha en aktivt förvaltad fond. Känner du till förvaltaren och litar på denne? Vill du placera en mindre del av ditt sparande i en aktiv fond för att ”krydda” sparandet lite? Det är en kontrollfråga du bör ställa dig.
– Är det en stor fond, en stor Sverigefond eller globalfond? Då

ska man komma ihåg att stora fonder har svårare att slå index. Risken att fonden inte *kan* avvika från index är större än om det är en mindre mer specialiserad fond.

2 Så kontrollerar du fonden

– Nästa steg är att kontrollera ”tracking error” eller aktiv risk som Finansinspektionen (FI) vill kalla det. Det ska stå i fondbroschyren som finns på fondbolagets hemsida. Du kan också hitta den på FI:s hemsida. Är det under tre behöver det inte handla om en dold indexfond men det kan vara det och därför en vink om att granska den närmare.

– Nästa steg är att kontrollera det som kallas för ”active share”. Den anger hur stor andel av fondens portfölj som är identiskt med fondens jämförelseindex. Är det 100 procent så betyder det att det inte finns någon likhet alls. Men är det under 50 procent betyder det att större delen av portföljen är identisk med index.

– Active share hittar du i fondens halvårsredogörelse eller årsberättelse.

3 Så ska du göra om du hittar en dold indexfond

– Stöter du på en fond med ett tracking error under 3 och en ative

share under 50 procent ska du dra öronen åt dig. Då är det i praktiken en indexfond och då ska du inte betala mer än kanske 0,4 procent i avgift.
– Är avgiften högre än så? Välj en annan fond!

Hasse Eriksson: Två nyckelord som gör fondstarten enkel

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Det finnas många kryptiska begrepp kring sparande och fonder. Det kan verka krångligt. Men för den som vill börja spara långsiktigt finns det två saker som gör starten enkel.

analys

Vägen börjar med de två nyckelorden månadssparande och investeringssparkonto.
Månadssparande är vad det låter. Du sparar en viss summa tolv gånger om året. Lättast är att den bank du använder ser till att summan automatiskt dras från ditt lönekonto och flyttas till en aktiefond. Hur mycket man sparar är givetvis individuellt men det viktiga är att man sparar.
En bra början är att välja bankens indexfond för svenska aktier. Det innebär att fondens förvaltare för dina pengar köper aktier i svenska bolag.

Den stora fördelen med månadssparande är att riskerna jämnas ut. För har du pengar i en aktiefond måste du räkna med att den kan rasa kraftigt i värde. Det blev i högsta grad aktuellt tidigare i år när coronakrisen fick börskurserna att störtdyka under en period.
Men den som månadssparar handlar även aktier när det är billigt och risken blir lägre. En form av stötdämpare när det är oroligt på marknaderna.
Det andra nyckelordet är investeringssparkonto som förkortas till ISK. Även här så är

det den bank man har som kan ordna ett sådant.
Kontot fungerar som ett skal där man kan placera sparprodukter som din aktiefond.
I ett ISK får man betala en schablonskatt på värdet av innehavet. Det innebär att man inte behöver betala någon skatt på vinsten när man säljer sina fonder. Inte heller behöver man deklarera försäljningar.
Nackdelen är att om aktiefonden sjunker i värde måste man betala skatt ändå.
En fördel är att den summan du har på kontot är det som du har att förfoga över. I annat sparande får man ta hänsyn till den skatt man ska betala på vinsten när man tar ut pengarna.
När månadssparandet och ISK är på plats har man en bra bas. Vill man inte göra mer är det gott så.
För den som vill gå vidare finns det flera saker att tänka på. Ska jag ha fler fonder i mitt ISK och välja några som inte investerar i Sverige? En globalfond som köper aktier från hela värden kan vara nästa steg. Eller kanske en fond som bara investerar i en speciell bransch. Det kan finnas allt från

läkemedel till råvaror att välja mellan.
Den som kommit dit kan ha hjälp av artikeln intill där DN:s reporter Dan Lucas reder ut begrepp som indexfonder, tracking error och aktiv share.

Hasse Eriksson
hans.eriksson@dn.se

Han blev uppsagd – företaget stäms nu för diskriminering

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Efter 18 år på samma reparationsföretag blev Sören Bergström uppsagd när han ansågs vara för orörlig för att utföra sina arbetsuppgifter. Nu

stäms företaget för diskriminering.

– Det känns inte som man är vatten värd längre, säger han.

Den resande teknikern Sören Bergström hade länge kämpat mot övervikt.

I arbetsuppgifterna ingick resor till kunder för reparation av städmaskiner. Flera händelser i livet ledde till en negativ spiral som gjorde att både hans psykiska och fysiska hälsa försämrades. När han drabbades av en näthinneavlossning som orsakade synbortfall eskalerade viktproblemen. Han blev långtidssjukskriven. Väl tillbaka på arbetsplatsen skickades han till företagshälsovården utan att veta vad det handlade om, säger Sören Bergström.

– Läkaren frågade hur jag egentligen mådde. Då brast det. Det kändes skitbra att prata med någon. Jag har aldrig sökt den hjälp jag har behövt, säger han.

Det konstaterades att Sören Bergström led av en djup depression. Med medicinering började ljuset långsamt återvända. Den psykiska hälsan förbättrades och Sören Bergström började med fysioterapi (sjukgymnastik) och

skulle genomgå regelbundna hälsokontroller. Efter sjukskrivningen fick han gå tillbaka till arbetsplatsen på en tillfällig tjänst på företagets verkstad. Rehabiliteringsplanen syftade till att Sören Bergström skulle återgå till sin gamla tjänst, men i stället blev han uppsagd.
– Jag tycker det är så dåligt. Jag har varit anställd så pass länge och sedan när man blir äldre och sjuk så händer det här. Någon empati borde ha funnits. Jag har dragit in en och en annan krona i mina dagar, säger Sören Bergström.

Reparationsföretaget stäms nu av fackförbundet Unionen för diskriminering. Sverker Wickberg, jurist på Unionen och ansvarig för ärendet, ser brister i underlaget för uppsägningen.
– Vi anser att han har utfört arbetet på ett bra sätt efter omplaceringen. Han har kunnat sköta arbetet från företagets verkstad och har varit till nytta för bolaget och ska därför inte sägas upp av personliga skäl, säger Sverker Wickberg.
Företaget anses inte ha vidtagit så kallade skäliga anpassningsåtgärder, som innebär

förändrade arbetsuppgifter, arbetstider eller arbetsmetoder.
– Vi menar att försöken till rehabilitering avbröts. Det var inte tillräckliga åtgärder i planen för att han skulle ha en rimlig chans att bli rehabiliterad. Han har försökt följa planen men målen har inte uppnåtts. I stället blev han uppsagd, säger Sverker Wickberg.
Unionen stämmer arbetsgivaren på totalt 130 000 kronor för diskriminering och brott mot lagen om anställningsskydd, las.
– Det finns ingen saklig grund för att han sades upp eftersom han faktiskt utfört uppgifter som varit till nytta för bolaget, säger Sverker Wickberg.
Tidningen Kollega har tidigare rapporterat om fallet.
Övervikt kopplad till en stadigvarande funktionsnedsättning kan kräva att företag gör anpassningar på arbetsplatser för att leva upp till de krav som sätts på en arbetsgivare. I annat fall kan det röra sig om diskriminering. Vad som däremot gäller om det inte rör sig om en övervikt kopplad till en funktionsnedsättning är

mindre tydligt, enligt Sverker Wickberg.

– Det är oprövad mark. Det går möjligen att tänka sig en sådan uppsägningssituation avseende

vissa speciella yrken av mer fysisk karaktär. Vad avser Unionens medlemmar, tjänstemän i privat sektor, ser jag dock inte att det skulle kunna vara en giltig uppsägningsgrund, säger han.
DN har sökt det berörda företaget.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Guldkorn i Skåne

SÖNDAG 6 SEPTEMBER 2020

Fornminnet Ales stenar, badpärlan Mölle eller Österlen med sina många gårdsbutiker och vackra fiskelägen. Skåne är fullt av fina resemål. Här är sju inte lika kända platser som klassikerna ovan, men som alla är värda en tur.

Marsvinsholm

Renässanstorn och fin park

Skåne har en lång rad slott och herresäten – de äldre från den danska tiden, andra från när Sverige försökte försvenska och gav bort land till svenska adelsmän. Marsvinsholm tillhör dem med dansk historia, här har det stått herrgårdar sedan 1300-talet. Det nuvarande slottet byggdes 1644–1648 av den danske adelsmannen Otte Marsvin (vars släktnamn betyder tumlare). Sedan dess har godset bytt ägare många gånger men är fortfarande ett av de vackraste slotten i Skåne med sina två renässanstorn och

dammen som bjuder vackra speglingar.
Själva slottet är privat bostad, men parken är fin att promenera runt i. Här kan du också ha picknick när inte slottets restaurang är öppen. Missa inte den fina lilla kyrkogården för slottets hundar och favorithästar. I en av ekonomibyggnaderna tillverkas numera korv och andra charkuterier på slottets grisar.
Mer info: marsvinsholm.se

Söderåsens nationalpark
Skånes Grand Canyon

Nationalparkens enorma skog är imponerande 1 620 hektar stor och lär vara en av Nordeuropas mest omfattande skyddade ädellövsområden. Omkretsen är fem mil och det är cirka sju kilometer från norr till söder och lika mycket från öst till väst. Här finns många pärlor i naturväg som till exempel utsiktspunkten Kopparhatten och den långa ravinen Skäralid, ibland kallad Skånes Grand Canyon.
Även om man kan komma in i parken från flera håll är Naturum vid Skäralid den naturliga startpunkten och med både parkering och informationstavlor.

Härifrån sträcker sig ett flertal vandringsleder in i parken.
Det är både vackert och mycket avkopplande att vandra runt i en susande bokskog och du behöver inte gå särskilt långt in i parken för att vara helt själv. Medtag gärna picknick!
Mer info:
sverigesnationalparker.se

Rövarekulan naturreservat
Vacker oas i djup ravin

Mitt ute på åkrarna norr om Löberöd (öster om Lund) syns en liten skog på håll. Här gömmer sig en oas i form av en djup ravin där Bråån rinner fram. Höga lövträd ger skugga och bjuder på kvittrande fågelliv, ån porlar avkopplande över stock och sten med saftiga ängar längs kanten. Vattnet är rent, här lever flera arter fisk och några sällsynta musslor.
I det 2,5 kilometer långa naturreservatet går vandringsleder, alla inramade av bokarnas stolta stammar och grönskande tak. Vid ån finns parkering och grillplats och till och med en pytteliten strand där man kan bada fötterna. Förbi den vackra gamla stenvalvsbron går

det också att sova över i vindskydd.
Men var kommer det namnet från? Jo, det sägs att rövare låg på pass här förr för att råna resande som passerade över ån inne i skogen.
Mer info: lansstyrelsen.se

Hovs Hallar

Stup och klapperstensträndер

Hovs Hallar är ett kustområde som består av Hallandsåsens yttersta utlöpare i väster mellan Båstad och Torekov. Här får åsen ett abrupt avslut i form av ett 1,5 kilometer långt klipparti med grottor och stenformationer. Klipporna stupar brant ner mot klapperstensträndер, ovanför breder ett område ut sig med ängar. Det är här på ängarna vi slår oss ner med vår picknickkorg, för att njuta av havet och en - strålande utsikt över Hallands - Väderö. När benen blir rastlösa klättrar vi (med försiktighet) ner mot stenstranden eller följer kusten en bit längs Skåneleden. Området som är fågelrikt är en del av Bjärekustens naturreservat. Spännande kuriosa är att den kanske mest kända scenen i Bergmans film ”Det sjunde inseglet” är inspelad på Hovs

Hallar, den där riddaren Antonius spelar schack med Döden.
Mer info: skane.naturskydds-foreningen.se

Zoegas kafé och butik
Rosteri i pampigt bygge

Med en gemensam passion för mörkrostat kaffe grundade gifta paret Carlos och Maria Zoéga det kända kafferosteriet i Helsingborg 1886. 1901 flyttade man verksamheten, inklusive rosteri, till ett pampigt bygge på Drottninggatan 30. I rask takt därefter skapades både klassikern Mollbergs blandning och Horns blandning (senare omdöpt till Skånerost).

I bottenvåningen på sekelskifteshuset ligger fortfarande Zoégas butik, som i princip ser likadan ut som när huset invigdes. Förutom att njuta av kaffedoften och en kopp svart guld kan du också köpa med din favorit hem. Här säljs både hela bönor eller nymalt på plats. Förutom de klassiska sorterna har man ett par specialare som är unika för butiken.

Är du efter kaffet sugen på annan stimulans ligger konstmuseet - Dunkers rakt över gatan.

Mer info: zoegas.se

Dressin

Resa i pastoralt landskap

Med fullpackad picknickkorg och medhavd grillkol kliver vi på vår dressin i Sankt Olof. Vi trampar i gång och lämnar raskt ett pyttigt stationshus och gammaldags - lokstallar bakom oss för att glida fram i ett öppet landskap. Det är lite som att resa in i en saga eller befinna sig i en lycklig film, där ett pastoralt landskap av ängar och fält här och där bryts av fågelkvitter i bokskogen. Då och då struttar en fasan över rälsen. Det är enkelt att bromsa in och stanna, så vi kliver av och hälsar i hagen med highland cattle, de - där lurviga korna med långa - spetsiga horn. Kalvarna är nyfikna men håller sig ändå på behörigt avstånd. Efter sju kilometer parkerar vi dressinen och tar en kort promenad till Gyllebosjön för lunchgrillning (här finns grillplats) och ett dopp från bryggan innan det är dags att trampa tillbaka.

Mer info: dressin.se

Sandhammaren

Finkornig vit sand

Sandstränderna vid Sandhammaren sträcker sig flera kilometer runt Skånes sydöstra hörn och har gång efter annan blivit framröstade som Sveriges vackraste. Och inte undra på, en solig dag bjuder den finkorniga vita sanden och det blågröna havet på en nästintill tropisk färgskala. Det blåser dock lite mer än i tropikerna, men vindskydd finns i dynerna ovanför stranden eller så tar du med eget soltält som skydd.

Även om Sandhammaren är välbesökt i högsäsong blir det aldrig trångt på grund av strändernas längd och bredd. Den som vill bada naken kan bege sig till naturistområdet öster om Tyge å, öster om Backåkra.

Vi åker gärna hit alla tider på året för lång strandpromenad, picknick och strandlek. En varm dag avslutar vi besöket med att svänga förbi glasskafét Frusen glädje på Örum 119.

Mer info: ystad.se/turism

Text och
Anna W Thorbjörnsson
och Marko
T Wramén

Rikspolischefens larm visar varför vi måste rusta upp försvaret

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Det sista som hände 2012 var att Sverker Göranson, som då var överbefälhavare, berättade hur länge försvarsmakten skulle klara av att göra motstånd om Sverige blev angripet: ”Vi talar om ungefär en vecka på egen hand.” Och detta, poängterade han, gällde alltså vid ett angrepp mot ett enda mål i landet. Försvarsminister Karin Enström (M) reagerade någon vecka därpå: hon var nöjd med detta besked, grannländerna var ju ungefär lika dåliga. Fredrik Reinfeldt avfärdade Göranson som en myndighetschef bland andra – alla ville de ju äska pengar – och kallade försvaret för ett särintresse. Kort därpå sjukskrevs överbefälhavaren för utmattning. Förra helgen var det rikspolischefen Anders Thornbergs tur att skicka ut ett larm. Han hänvisar till vägspärrar

som upprättats av gängkriminella, om skjutningar där också barn drabbas. ”Vi ger inte upp och vi backar inte, men situationen är i nuläget mycket påfrestande”, skriver han i ett ärligt pressmeddelande. ”Vi har ett tufft operativt läge för polisen i Sverige.”

Några dagar senare berättade Polistidningen att antalet poliser i yttre tjänst dessutom har minskat sedan 2015.

Skillnaden mellan Göransons och Thornbergs budskap handlar om att överbefälhavaren talade om vad som skulle kunna hända, medan rikspolischefen berättar vad som redan har skett. Därför borde en av de mest akuta insikterna av dödsskjutningar och gängvåld vara att försvaret måste rustas upp när det ännu finns tid. När krisen är ett faktum är det för sent.

Hur mycket pengar man än öser över polisen i dag så kan det inte mäta sig med effekten om man hade investerat dem i går.

För det finns tyvärr inga knappar att trycka på, inga enkla lösningar att hämta: Om våldsmonopolet pressas tillbaka går det inte att snabbt växla upp. Det tar tid, och

mycket – inklusive skötsamma medborgares frihet – hinner gå förlorat på vägen. Det lär vi oss tyvärr just nu.
Men hur använder vi den kunskapen?
När Sverker Göranson avslöjade hur illa ställt det var i svenskt enveckasförsvar förklarade Peter Hultqvist (S), då i opposition, att detta inte var acceptabelt och att det var politikers ansvar att se till att ”utvecklingen vilar på en genomtänkt linje för framtiden och inte enbart på de ekonomiska ramar som fastställts som möjliga av finansdepartementet” (Dagens Arena 9/1 2013).
Så vad säger han nu, när han är försvarsminister? Jo, att det inte fanns något skäl att fortsätta försvarsförhandlingarna i juni, han kunde ändå inte utlova pengarna som krävs. Finansdepartementet ville prioritera annat.

Amanda Sokolnicki
amanda.sokolnicki@dn.se

Äldreboenden fick färre besök av läkare under pandemin

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Antalet läkarbesök till äldreboenden i Region Stockholm minskade med en fjärdedel under första halvåret i år, jämfört med i fjol.

Under pandemin har en stor del av läkarkontakterna i stället skötts på distans. Enligt regionen ska ett digitalt läkarbesök hålla samma kvalitet som då läkaren är på plats.

De fysiska läkarbesöken på Stockholms äldreboenden har minskat med 24 procent under januari till juli i år jämfört med samma period 2019, visar statistik från regionen som DN begärt ut*.

Under pandemin har vart tredje läkarbesök i stället skett på distans.

I regionen har två bolag, Familjeläkarna i Saltsjöbaden AB

och Capio Legevisitten AB, det medicinska ansvaret för majoriteten av alla 390 boenden. Under april månad, då flest avled i covid-19, sköttes mer än hälften, 52 procent, av läkarkontakterna på distans av Familjeläkarna – på boendena som Capio Legevisitten ansvarade för var siffran 70 procent. Smittan tog sig in på hälften av regionens boenden och över tusen personer har avlidit.
Enligt avtalet med Region Stockholm ska bolagen tillhandahålla läkarinsatser för alla som bor på ett särskilt boende, dygnet runt. Insatserna ska utgå från individuella medicinska behov. Bolagen får 9 951 kronor per år per listad på särskilt boende. För akuta besök: 708 kronor.
Till och med juli i år har regionen fakturerats 92 miljoner kronor för läkartjänster, varav 41 miljoner fakturerats från Familjeläkarna och 45 miljoner från Capio Legevisitten. Kostnaden för regionen har minskat med 8 procent jämfört med i fjol, och alltså inte sjunkit i takt med nedgången av fysiska läkarbesök.
Vård ska enligt regionen ges ”digi-fysiskt” – på det sätt som anses

lämpligast av vårdgivaren, skriver presstjänsten i ett mejl.
”Distansbesök ska hålla samma höga kvalitet som ett fysiskt mottagningsbesök.”
DN har tidigare berättat om att beslut om palliativ i stället för kurativ, behandlande, vård av covidsjuka äldre på boenden i flera fall tagits på distans. Sedan dess har Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, tillsatt en granskning där flera regioner uppgett att palliativ vård satts in för tidigt.
DN skickade i juni ut en enkät till de boenden i regionen som Capio och Familjeläkarna ansvarar för, 359 av totalt 390 boenden. En stor andel svarade inte, vissa gav ett gemensamt svar från ägarkoncerner som Attendo eller Vardaga, andra hänvisade till respektive läkarbolag. Bland de 70 boenden som svarade, uppgav 23 att de från mars till maj inte haft några fysiska läkarbesök på boendet. 31 boenden svarade att beslut om att inleda palliativ vård för patienterna tagits via telefon, andra att telefonordinationer är vanliga.
För Botkyrka kommun, där Familjeläkarna ansvarar för 349

äldre på boenden, uppges att det hänt att läkare ordinerat palliativ vård över telefon. Samtidigt har man inte utnyttjat det mobila sjukvårdsteamet från Avancerad sjukvård i hemmet, som kan ge dropp och syrgas.
”Vi har haft möjlighet till stöd från ASIH men inte behövt utnyttja det”, skriver verksamhetschef Anders Olsson i ett mejl.
Christoffer Bernsköld, enhetschef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen uppger att många läkare gick över till digitala kontakter i samband med besöksförbud och Socialstyrelsens rekommendationer om att undvika onödiga läkarbesök. Enligt honom var många av de äldre multisjuka och i många fall har läkare gjort bedömningar på distans med den kunskapen.
Borde inte läkarbesöken tvärtom ha ökat under pandemin, när så många insjuknat och avlidit?
– Det är svårt att säga, säger Bernsköld, som uppger att regionen ser över möjligheten att göra en liknande granskning som i Region Östergötland, där man gått igenom dödsfall och bakomliggande sjukdomar.

Capio Sveriges chefläkare Margareta Danelius förklarar minskningen av fysiska läkarbesök i början av pandemin:
– Det är en patientsäkerhetsfråga. Med pandemin lade vi enormt fokus på att skydda våra sköra äldre på de boenden som vi har ansvar för, och på att inte utsätta dem för risk för smitta. Det var också Socialstyrelsens riktlinjer till oss, att man skulle undvika de fysiska besöken så mycket som möjligt, för de äldres skull.
Socialstyrelsen sade ju att man skulle undvika onödiga besök – gjordes alla nödvändiga besök, fysiskt?
– De använde ordet ”oundgängliga” och det är klart att det ger ett visst tolkningsutrymme. Det viktiga är inte att titta på antalet besök, utan på effekten för patienten. Att vi dels har kunnat ge dem den vård de behöver, dels har kunnat skydda mot smitta i den mån det har gått.
Distansbeslut om palliativ vård är komplext, säger Danelius, men kontinuerlig kontakt med läkare och personal ger ett bra underlag.

– Då kan det vara så att ett fysiskt besök inte bidrar med något. Det kan tvärtom vara så att det är bättre med en distanskontakt med den som känner patienten väl, än ett fysiskt besök från någon som träffar patienten för första gången.

Familjeläkarna ansvarar för läkarinsatserna på 190 äldreboenden med 7 500 äldre. DN har utan framgång sökt vd Stefan Amér för en intervju sedan i maj.

– Vi sitter i ett planeringsmöte inför hösten. Om du mejlar dina frågor så kommer du att få svar, säger han nu.

Bolaget beskriver i mejl att besöken minimerats för att minska smittspridning, och hänvisar till riktlinjer från regionen, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. En stor mängd besök har trots det utförts vid behov, enligt företaget som uppger att man nu utvärderar hur rekommendationerna påverkat.

Statistiken behöver analyseras, enligt Familjeläkarna:

”Man kan alltså inte bara ta en siffra på antalet fysiska läkarbesök och sätta det i relation till ett utfall för att hävda att det skulle ha något samband i sig.”

Allmänläkaren Panteha Hatefi hade tidigare medicinskt ansvar för ett 60-tal äldre på ett servicehus i Stockholm, och ingår i styrelsen för Svensk föreningen för allmänmedicin. Hon anser att de minskade fysiska läkarbesöken under pandemin väcker många frågor.

– Man undrar vad det är för bedömningar som har skett på distans, vad det är för tillstånd man har tyckt lämpar sig. Beslut om palliativ vård – har det skett per telefon och har man då kunnat prata med patienten? Har planering av vården skett i samråd med patienten? Om det handlar om en läkemedelsgenomgång så kan den absolut ske på distans, men vid en akut försämring så måste man träffa och undersöka patienten, säger Panteha Hatefi.

Att distansbesöken ska ha ökat i syfte att minska smittspridning mellan boenden ställer hon sig skeptisk till.

– Då får du väl hålla dig till ett boende! Som allmänläkare jobbar vi även på vårdcentralen, många även i covid-tält där vi möter patienter i skyddsutrustning. Det gäller att hålla sig till hygienregler och att ha adekvat

skyddsutrustning för att bedriva en patientsäker vård. Varför skulle inte det fungera på äldreboenden?

Fotnot: Siffrorna kan förändras, då eftersläpning i inrapportering från vårdgivare till regionen kan ske med upp till tre månader.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Vården granskas

Regeringen beslutade den 31 mars om besöksförbud på landets äldreboenden.

I april rekommenderade Socialstyrelsen kommunal vård mellan rum och omsorg att ”undvika fysiska läkarbesök som skulle kunna utföras på distans”.

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, har granskat 1 700 äldreboenden i landet och konstaterade i juli att bedömningarna av vårdbehov i flera regioner varit generella snarare än individuella i början av pandemin, och att inriktningen var att äldre inte skulle föras till sjukhus även om det fanns behov.

I var femte region har palliativ vård getts för snabbt. Ivo har

funnit allvarliga brister på 91 boenden och fördjupar granskningen där.

Avlidna i covid-19
Hittills har 5 692 personer avlidit i covid-19. Av dessa har 2 634 bott på särskilt boende, 1 063 i Stockholms län. Källa: Socialstyrelsen, utifrån dödsorsaksintyg

Facket: ”Ingen läkare i sikte sedan viruset kom”

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Undersköterskor har hört av sig till facket med desperata nödrop om avsaknad av läkare på äldreboenden under pandemin, enligt fackförbundet Kommunal.

– Det har varit otillräckligt för de äldre när doktorn inte varit på plats med sin kropp, säger Elisabeth Antfolk, regionalt ombud.

Elisabeth Antfolk är regionalt ombud och ordförande för Kommunals sektion för privat vård och omsorg i Stockholm. Regionen har drabbats hårt under pandemin då smittan funnits på över hälften av boendena, och över 1 000 boende har avlidit. Samtidigt har de fysiska läkarbesöken i regionen minskat med 24 procent 2020 jämfört med i fjol, och en tredjedel av besöken har skett på distans.

– Det har varit jättetydligt från våra medlemmar, som har sagt att ”vi har inte sett en doktor sedan viruset kom till stan”. Huruvida läkarna har besökt äldreboenden på distans, det har jag inga faktauppgifter om, säger Elisabeth Antfolk och fortsätter:

– Det är inte ovanligt att man känner sig otillräcklig när man jobbar inom äldreomsorgen. Nu har medlemmar ringt och berättat att ”våra äldre ligger och dör utan att få hjälp, utan att få komma till

sjukhus och utan att få några medicinska bedömningar”.
Undersköterskor och vårdbiträden har lämnats ensamma med de sjuka under pandemin, har medlemmarna uppgett för facket.
– Det har varit otillräckligt för de äldre och sjuka att doktorn inte har kommit på besök. Vi har fått en hel del desperata nödrop om faktisk frånvaro av läkare på avdelningarna.
Att doktorn är på plats ger en trygghet även för undersköterskor och vårdbiträden, enligt facket.

Anhöriga till covid-sjuka äldre har också vittnat i DN om att deras närstående ordinerats palliativ vård utan att läkaren varit på plats. Sjuksköterskan Sonja Aspinen beskrev hur de palliativa ordinationerna blivit vanligare, och att de ordinerats av läkare via färdiga formulär över telefon.
Samtidigt har regionens riktlinjer slagit fast att sköra äldre som inte klarar vardagen inte ska föras till sjukhus annat än vid akuta kirurgiska ingrepp.
Elisabeth Antfolk säger att även sjuksköterskor varit frånvarande, vilket gjort att undersköterskor

och vårdbiträden hamnat i frontlinjen. Alla rutiner och även arbetsledningen försvann.
– Det har ju ifrågasatts om personer skulle ha ordinerats palliativ vård. Våra medlemmar har velat att de äldre skulle träffa en läkare – som de gör annars. Det är våra medlemmar som har lämnats ensamma med omvårdnaden de här svårt sjuka patienterna .

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Vi har fått en hel del desperata nödrop om faktisk frånvaro av läkare på avdelningarna.

Elisabeth Antfolk, ordförande för Kommunals sektion för privat vård och omsorg i Stockholm

Coronaeffekten avtar för S

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Socialdemokraterna backar i den första sammanställningen av opinionsmätningar efter sommaren. Tappet kommer efter en uppåtgående trend under vårens mätningar.

S går från 30,4 procent i Svensk väljaropinions junimätning till 27,9 procent. Det visar den sammanvägning av flera mätningar som Kantar Sifo gör för Sveriges Radio Ekot.

Såväl M som SD ökar marginellt i sammanställningen, med omkring en procentenhet vardera. M får 20,6 procent och SD 19,8. För övriga partier är förändringarna mindre. L och MP ligger därmed fortsatt under riksdagsspärren.

S noterade 31,4 procent under våren. Den nya nedåtgående kurvan var inte oväntad, säger Kantar Sifos opinionschef Toivo Sjörén.

– Det första stadiet (under pandemin) var att man gick upp, det blev en nationell sammanslutning kring dem som är ledare. Det var därför det blev

den här exceptionella uppgången för S som vi aldrig sett tidigare.
TT

Slopad karens vid sjukdom förlängs till årsskiftet

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Det slopade karensavdraget förlängs. Den som är sjuk får ersättning från Försäkringskassan från första dagen fram till årsskiftet. ”Det är en viktig förlängning för att stoppa smittspridning”, säger -

finansminister Magdalena Andersson (S).

Efter en överenskommelse mellan regeringen, C och L kommer det slopade karensavdraget att förlängas året ut. Det gör även det borttagna kravet på sjukintyg under de två första veckorna. Dessutom kommer arbetsgivare att kompenseras för del av sjuklönekostnaden som överstiger det normala, skriver regeringen i ett pressmeddelande. Det blir även möjligt att få tillfällig föräldrapenning om skolor behöver stänga.

Regeringens åtgärder inom sjukförsäkringsområdet väntas kosta 3,9 miljarder kronor och syftet är att minska smittspridningen och belastningen på sjukvården, och samtidigt öka den ekonomiska tryggheten.

”Människor som har väldigt små ekonomiska marginaler har möjlighet att vara hemma när de känner symptom”, säger finansminister Magdalena Andersson.

Karensavdraget togs bort i mars som en tillfällig krisåtgärd. Tanken var att återgå till det

normala i september, men eftersom coronapandemin fortsätter väljer regeringen med stödpartier att förlänga åtgärden. Att i framtiden ta bort karensavdraget helt finns inte bland regeringens planer, säger finansministern.

Gustav Olsson

Hopp om räddning för döende askar

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Askskottsjukan skördar allt fler offer och det finns en stor oro för att trädsorten helt ska dö ut. Men nu finns ett litet hopp, rapporterar P4 Skaraborg.

Ett inventeringsprojekt har genomförts av forskningsinstitutet Skogforsk och Sveriges lantbruksuniversitet tillsammans

med allmänheten. Då har askträd hittats som tycks resistenta mot den svåra askskottssjukan. Nu försöker forskarna klona de friska träden.

TT

Robotarmen förändrade livet – Magnus styr protesen med tanken

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Magnus Niska säger att han inte känner sig handikappad längre.

I sju år har han haft en armprotes som han styr med

hjärnan – operationen gjorde honom världsunik och förändrade hans liv.
– Jag har en helt annan frihet i dag, säger han.
Magnus Niska kallas ibland för ”Terminator”. Den tankestyrda robotprotesen på högerarmen utmanar skillnaden mellan människa och maskin.
– Det blir som att den är ett med kroppen, som att den är en del av en. Skulle jag ta bort armen och gå tillbaka till den gamla hylsprotesen, då skulle jag känna mig handikappad. Jag känner mig inte handikappad, men jag har ett handikapp egentligen. Den är så nära en riktig arm den kan vara. Han sitter i lastbilen på väg hem från Finland. Utan den smarta protesen hade han nog haft ett annat jobb. Livet hade sett väldigt annorlunda ut.
– Jag kör skoter, åker slalom. Jag lever precis som vanligt. Kör lastbil, hjullastare, grävmaskin. Det är klart att man måste använda spakar och så där, men jag tror inte jag hade jobbat heltid om jag haft den gamla protesen. Den avancerade konstgjorda kroppsdelen sitter fast direkt i skelettet med en titanskruv,

metoden kallas osseointegration. Via elektroder kopplas den till hans nervsystem.
I början av 1990-talet föll Niska från en stege. Armbågen värkte men han visste inte att det var början på många år med smärta och operationer som skulle sluta med amputation.
Läkare upptäckte senare en godartad tumör. Han opererades men den växte inne i högerarmen och tryckte mot benet. En dag många år senare högg han ved, då small det plötsligt till. Armen gick av.

– Det var som ett pistolskott, först kände jag en värme i armen och sedan gjorde det ont som bara den.
Fler operationer och strålbehandling följde. 2003 amputerades armen. Frågorna snurrade i huvudet: Skulle han kunna knyta skorna, byta blöjor på barnen?
Niska fick en obekväm hylsprotes som som fungerade dåligt i kyla och när han blev svettig. ”Är det så här livet ska vara, då blir det tufft”, tänkte han.
– När du kör ned stumpen i ett plaströr, eller hylsa som det

kallas, blir det varmt, svettigt och jävligt och den hålls inte på plats och det blir skavsår.
2010 opererades titandelen in. Tre år senare blev Magnus Niska först i världen med en tankestyrd armprotes för permanent bruk.
Chalmersforskaren Max Ortiz Catalan har utvecklat armen och mjukvaran tillsammans med en forskargrupp. Läkaren Rickard Brånemark ligger bakom titanskruven.
När du ska greppa en kaffekopp skickar hjärnan signaler via nervsystemet till musklerna i handen som gör det du vill.

Robotarmen fungerar på ett liknande sätt, förklarar Ortiz Catalan.
Men i protesen finns en ”hjärna” – ett särskilt kontrollsystem – som via elektroder direkt i muskler och på nerver kodar om signalerna till specifika rörelser.
– Vi läser signalerna med implantat i nerverna och musklerna och vi använder algoritmer för att avkoda vad de betyder. Vi tittar på signalerna, omvandlar dem och säger åt protesen att göra så, säger Ortiz Catalan.

Via trycksensorer i tummen får Magnus Niska och två andra deltagare i projektet konstgjord känsel. Armen skickar alltså omvänt signaler tillbaka till hjärnan. Det gör att de kan ta ett okokt ägg utan att det går sönder.
– Det är sensorer i robotarmen, så när den rör ett föremål kan den mäta kontakten och hur mycket kraft den lägger mot det. Den överför informationen genom att stimulera nerverna i armen som brukade sitta ihop med handen, säger Ortiz Catalan.

Att beskriva upplevelsen är inte helt enkelt men enligt Magnus Niska är den elektrisk.
– När jag nyper och trycker på tummen är det ungefär som att slicka på ett nio volts batteri, en stickande känsla.
Protesen härmar en vanlig hand, men den har brister.
Magnus Niska saknar rörligheten en handled har. Protesen känner inte av beröring på samma sätt och det är en liten fördröjning från tanke till utförande.
– Den biologiska handen är ett vackert verktyg. Den är rörlig, stark och kraftfull men klarar

också av känsliga saker som att ta på dina barn utan att skada dom. Protesen är inte lika sofistikerad. Den är bra för vardagssaker, men den är inte som en biologisk hand, säger Ortiz Catalan.

Han tycker att det finns saker att förbättra och utveckla. Senare i år planerar han att implantera en liknande benprotes på en patient.

– Delar av teknologin kan användas för att återfå funktion om du skadar nerverna i en olycka eller en stroke, jag utforskar just nu de områdena.

Att förlora en kroppsdel är ett trauma och det är lätt att gräva ned sig, säger Magnus Niska. När han hade amputerat armen saknade han någon som varit i samma situation och som kunde ge honom råd. Nu vill han själv bli den personen.

– Jag har som förslag att jag skulle kunna jobba med det, att möta sådana som ska amputera armen. För du har absolut ingen att fråga om hur det kommer att bli och vad du kommer att kunna göra. Man skulle till exempel kunna visa folk vad jag jobbar med och vad jag kan göra, säger Magnus Niska.

Petter Jerdén

petter.jerden@dn.se

Fakta.

Osseointegration (osseo=ben) är en metod att förankra proteser direkt i skelettet som utvecklades på 60-talet av professor Per-Ingvar Brånemark.
Han upptäckte att titan inte stöts bort av kroppen, utan integreras med den omkringliggande benvävnaden.
Till en början användes metoden för att behandla tandlöshet genom dentala titanimplantat. Sedan dess har metoden vidareutvecklats, och används i dag också för ben-, arm- och ansiktsproteser samt för att förankra hörapparater.
Källa: Chalmers

Life science-branschen: Slarva inte bort framtiden

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Svenska bolags läkemedelsutveckling går starkt, enligt en rapport från Sweden BIO.
Antalet projekt ökar – men entusiasmen grumlas av oro för coronakrisen och det tuffare investeringsklimatet.
– Vi har ett bra läge framåt och då ska vi inte slarva bort det, säger vd Helena Strigård.

Ett ”styrkebesked”, så summerar Sweden BIO läget för svenska bolags läkemedelsprojekt. 148 företag med huvudkontor i Sverige bedriver 420 projekt. En ökning med 51 sedan 2016. Allt fler läkemedel når fas 3 i klinisk prövning – där produkten kan godkännas – och antalet anställda ökar.

Branschorganisationens vd Helena Strigård lyfter fram den

höga kvaliteten på forskningen, 59 procent av bolagen har ursprung i akademin eller hälso- och sjukvården, och den internationella kopplingen med till exempel utländsk expertis i styrelser.
– Från dag ett tänker man globalt. Bolagen behöver kunna ta sig ut på en global marknad, att ha fattat det tidigt är väldigt värdefullt.
I rapporten, som gjordes före coronakrisen, uppger 80 procent av företagen att de planerade att öka personalen. Men pandemin gör det svårare för vissa att hitta investerare, samtidigt har andra fått en skjuts framåt eftersom krisen ökat intresset för life science. Regeringen har också skjutit till 400 miljoner till små innovativa bolag via Almi Invest.
– På sikt tror jag att om vi klarar oss igenom den akuta fasen som vi fortfarande befinner oss i, att världen är lite i chock över allt som händer, då tror jag tvärtom att life science är i ett bra läge att resa mer kapital.
Life science-industrin är en av Sveriges viktigaste basnäringar och den behöver värnas, enligt näringsminister Ibrahim Baylan (S). Läkemedelsexporten är en

viktig del och den har ökat kraftigt de senaste åren. Från drygt 59 miljarder 2014 till över 105 miljarder förra året, enligt myndigheten Kommerskollegium. Första halvåret visar att den positiva trenden håller i sig – läkemedelsexporten steg jämfört med samma period i fjol med 35 procent till 72,8 miljarder kronor, enligt SCB:s statistik.
När SCB rankar Sveriges tio viktigaste exportvaror 2019 låg medicinska och farmaceutiska produkter tvåa på listan, bara ”fordon för vägar” kom före.

Det är alltså en bransch i medgång som i rapporten pekar ut hinder som företagen menar hämmar tillväxten. Företagen vill ha bättre tillgång till akademiska infrastrukturer – till exempel experimentell utrustning, databaser och biobanker. De vill också öka samarbetet med vården och akademin. Det viktigaste är att göra det lättare att bedriva kliniska prövningar i Sverige, säger Strigård.
– Det är oerhört centralt, för de flesta av bolagen är det vad verksamheten handlar om och det är olyckligt om man i ännu högre

grad börjar förlägga kliniska prövningar i våra nordiska grannländer eller i andra delar av världen för att man upplever att det är för komplext att göra i Sverige.

Petter Jerdén
petter.jerden@dn.se

Fakta. Sveriges viktigaste exportvaror 2019

Varor utgör ungefär 70 procent av Sveriges export, resten består av tjänster. Detta var de tio viktigaste exportvarorna 2019, enligt data från SCB.

Exportvara, miljarder kronor

1 Fordon för vägar, 225
2 Medicinska och farmaceutiska produkter, 105
3 Andra icke elektriska maskiner och apparater, 94
4 Mineraloljor, 86
5 Papper, papp och varor därav, 86
6 Järn och stål, 70
7 Tele-, radio-, TV-apparater, grammofoner, m m, 68
8 Andra elektriska maskiner och apparater, 64
9 Maskiner för särskilda industrier, 64
10 Kraftalstrande maskiner, 57

Så har värdet på svensk läkemedelsexport ökat
Svensk export av läkemedel de senaste fem åren, i miljarder kronor.
Källa: SCB, LIF
2019 105
2018 82
2017 74
2016 70
2015 71

Life science-nyheter i korthet

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Ny dataportal för covidforskning
I juni öppnades en nationell dataportal vid Scilifelab Data Centre i Uppsala för forskning relaterad till coronaviruset. I den kan forskare dela och hitta data om covid-19.
– Datadelning med övriga världen är vad som driver den snabba

forskning vi ser i fältet just nu, säger centrets chef Johan Rung i ett pressmeddelande.

Stor ökning av försäljning av dexametason

I juni framkom att kortisonpreparatet dexametason kan minska dödligheten hos covidpatienter, enligt ett brittiskt forskningsprojekt. Samma månad trefaldigades försäljningen av läkemedlet i Sverige, jämfört med juni 2019, rapporterar branschtidningen Life Science Sweden.

– Redan när de preliminära resultaten kom ändrade vi våra rutiner och började använda mer kortisonpreparat, säger Fredrik Kahn, överläkare på infektionskliniken vid Skånes universitetssjukhus, till tidningen. Enligt studien minskade dödligheten med 35 procent för patienter som vid starten av - behandlingen behövde respirator.

EU säkrar vaccindoser från flera parter

EU har slutit ett avtal med läkemedelsjätten Astra Zeneca om att köpa ett potentiellt vaccin mot

covid-19. Enligt överenskommelsen ska unionen, när vaccinet bevisats vara säkert och effektivt, köpa 300 miljoner doser, med möjlighet att införskaffa ytterligare 100 miljoner. EU-kommissionen uppger att den kommer att fördela vaccin till europeiska länder, samt donera till låg- och mellaninkomstländer.
Det svensk-brittiska företaget bedömer att det kommer ha ett vaccin klart under 2020.
EU har även förhandlat med läkemedelsföretaget Johnson & Johnson om ett eventuellt inköp av 200 miljoner doser vaccin. Även här är överenskommelsen villkorad att vaccinet ska visa sig säkert och effektivt mot covid-19.

Myndighet ska mäta life science-utveckling

Myndigheten Tillväxtanalys ska ta fram en analysmetod för att se hur life science-sektorn utvecklas. Enligt regeringen krävs mer kunskap om branschen för att locka investerare.
– Ett system för kontinuerlig uppföljning och analys är ett viktigt redskap för långsiktigt strategiarbete och för att följa

utvecklingen av svensk life science nationellt och i ett internationellt perspektiv, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S).

Dela

”Det perfekta, och det odödliga, är nog det värsta vi vet egentligen”

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Vilka etiska frågeställningar kommer med möjligheten att förändra människokroppen på genetisk nivå?

Nils-Eric Sahlin, professor i medicinsk etik, diskuterade frågan med Sveriges ärkebiskop Antje Jackelén.

Hur mycket är det okej att mixtra med människokroppen?

Antje: På ett sätt har vi ju alltid mixtrat med människokroppen, vare sig det handlar om meditativ dans, droger eller artificiella höftleder. Den ena extremen är att säga att kroppen är en gåva som vi inte ska förändra alls, och den andra är att se den som en ständig byggarbetsplats. Jag skulle säga att en etiskt sund syn ligger någonstans däremellan. Ibland måste man sätta klara gränser, och de gränserna ska helst vara resultat av diskussioner mellan både experter och medborgare.

Nils-Eric: Det finns i dag bra regelverk för introduktion av nya tekniker i hälso- och sjukvården, regelverk som även gäller somatisk genredigering. Behandling av blodcancer är ett område där dessa nya tekniker har börjat användas. Det skiljer sig egentligen inte så mycket från de artificiella höftlederna som du nämnde, Antje, men det går också att använda teknikerna på andra sätt som gör det betydligt svårare att säga vad som är rätt eller fel, att säga var vi vill dra gränserna. Det finns exempelvis grupper av döva människor som vill att även

deras barn föds döva. I vissa fall skulle man genom genredigering kunna uppfylla deras önskan.

Ett uppmärksammat exempel är det kinesiska experiment där embryon gjordes immuna mot hiv – var det över gränsen?

Nils-Eric: Det var så kallad germline-redigering, ett genetiskt ingrepp på människor som går i arv. Det är etiskt problematiskt av väldigt många skäl och experimentet hade aldrig godkänts i en etikprövning. Men det intressanta, som man inte ska glömma bort, är att medan en del av forskarvärlden protesterade var det andra som hyllade den här forskaren. Här finns det tydliga värdekonflikter som måste diskuteras och hanteras.

Antje: Jag tycker också att ”germline”-redigering är en väldigt viktig gräns. Det är en sak att göra någonting som påverkar en enskild individ och det är en helt annan sak att göra en förändring som påverkar alla den personens avkommor.

Nils-Eric: Gör man förändringar som går i arv blir det så mycket svårare att göra riskanalyser, och då bör man nog ta det väldigt försiktigt. Teknikerna ger oss ju

möjlighet att på ett avgörande men också oförutsägbart sätt påverka framtida generationer.

Är det helt etiskt oproblematiskt att använda genredigering i somatiskt syfte?

Antje: Om det bara påverkar den enskilda individen och inte arvsmassan så är det en stor skillnad. Men man ska också komma ihåg att det fortfarande finns mycket vi inte vet om kroppen. För några år sedan pratade man exempelvis mycket om ”junk dna”, som inte verkade ha någon användning över huvud taget innan man förstod att det ändå har vissa funktioner. Så man måste också bedöma riskerna kring saker vi ännu inte vet.

Nils-Eric: Det finns ingenting som är helt etiskt oproblematiskt, det kan man utgå ifrån. Men om man följer den lagstiftning som redan i dag är på plats, med de krav på etikprövning som finns och så vidare, så tror jag att de nya tekniker som tas in i hälso- och sjukvården inte nämnvärt kommer att skilja sig från de behandlingar vården erbjuder i dag. De uppfyller ett lagstadgat krav på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Om det inte görs i behandlande syfte då, om man bara vill utveckla en redan fullt fungerande kropp?

Nils-Eric: Ja, genredigering kan ju också bli aktuellt inom områden som inte handlar om hälso- och sjukvård. Som exempel brukar man nämna nya former av vad som i dag kallas för estetisk kirurgi. Då krävs det, återigen, att vi gemensamt tänker efter och skapar regelverk för användningen av dessa tekniker. Tyvärr, Antje – jag är lite regeloptimist.

Antje: Nej jag håller med, regelverken är oerhört viktiga och behöver vara så bra det någonsin går, och omprövas när det finns anledning till det. Men vi kan heller aldrig förlita oss hundraprocentigt på regelverken, de får inte trolla bort kraven på mänskligt omdöme.

Nils-Eric: Genredigering som primärt inte görs för att bota eller lindra allvarlig sjukdom är ju en intressant fråga. Jag själv kan ibland tänka ”vore det inte skönt att vara lite smartare?”.

Antje: Vi har något i oss som gör att vi vill växa som människor, att

vi vill bli smartare, mognare, starkare eller vad det nu kan vara. Det är ju i grunden något bra, samtidigt som jag är övertygad om att det är vår föreställning om det perfekta kombinerat med vår upplevelse av det bristfälliga som driver utvecklingen. Skulle vi ha möjlighet att göra allt ”perfekt” försvinner den kreativa gnistan, och jag menar, hur kul vore det egentligen att samtala med människor om vi redan visste svaret på allt? Det perfekta, och det odödliga, är nog det värsta vi vet egentligen.

Säg att vi inte kan bli odödliga men förlänga livet markant. Finns det etiska dilemman med det också?

Nils-Eric: Ja, för antingen kommer befolkningen att öka drastiskt, till en punkt där det blir ohållbart. Eller så intar vi ett egoistiskt förhållningssätt och strävar efter att leva kvar länge med våra gamla vänner, och då kan vi inte ”fylla på” befolkningen underifrån. Sedan tror jag som Antje är inne på att livet nog blir hemskt tråkigt förr eller senare. Vissa säger ”det är bara de tråkiga

som har tråkigt”, men jag är inte riktigt säker på det…
Antje: Precis som du säger så är det ju inte bara en individuell fråga. Hur ser samhället ut när människor plötsligt blir dubbelt så gamla, hur skapar man då ett gott samhälle? Det är en fråga som behöver ställas, och även om det inte handlar om evigt liv så tror jag att en markant utsträckt livslängd också skulle döda lite av den där existentiella längtan som vi människor är utrustade med, efter att känna samhörighet och mening.

Finns det etiska problem med att – av etiska skäl – hålla tillbaka mänsklig utveckling?

Nils-Eric: Jag tycker det är helt självklart att vår moral ska sätta gränser. Tittar man tillbaka i historien så har vi nog ibland varit för försiktiga med att sätta stopp. Det finns många exempel på att vi inte har tänkt till ordentligt i förväg och att människor har lidit ofantligt som följd. Samtidigt är det viktigt att påpeka att etiken inte är någon polis som ska springa runt och säga vad folk inte får göra. Etik handlar ju om att göra gott.

Antje: Ja, det är väldigt bra att du säger det Nils-Eric. Och etiken ska heller inte vara en polis som kallas in först när något har gått fel, grundhållningen måste vara att de etiska resonemangen ska knådas in från första början, det är oerhört viktigt.

Överlag, ser ni på utvecklingen inom life science med intresse eller med oro?

Antje: Både och, för min del.

Nils-Eric: Samma här. Jag är jättenyfiken på vad som kommer att hända framöver, men det finns också element av djup oro i det.

Fredrik Tano
fredrik.tano@dn.se

Fakta. Antje Jackelén
Ålder: 65.
Gör: Ärkebiskop i Svenska kyrkan. Har en bakgrund som forskare i dialogen mellan naturvetenskap och teologi och har bland annat varit direktor för Zygon Center for Religion and Science i Chicago.
Bor: Ärkebiskopsgården i Uppsala.
Familj: Make, barn och barnbarn.
Mest spännande inom life science: Det som leder till lindring

och bot för alla som behöver det. Det vill säga sådant som i längden är bra inte bara för de redan (resurs)starka utan för ”de minsta”.
Största orosmolnet: Att tekniken springer ifrån etiken, används i ohederliga syften eller får sådana negativa konsekvenser som överstiger vår förmåga att rätta till dem.

Fakta. Nils-Eric Sahlin
Ålder: 66.
Gör: Filosof, professor i medicinsk etik vid Medicinska fakulteten, Lunds universitet. Sakkunnig i Statens medicin-etiska råd (Smer).
Bor: Lund.
Familj: Ja.
Mest spännande inom life science: De etiska frågorna. Vi talar om teknologier som har oerhörd potential att förändra våra liv, men den teknologiska utvecklingen ger inga svar på hur vi ska använda dessa nya redskap. Svaret kräver en etisk analys.
Största orosmolnet: Att vi glömmer bort de etiska frågorna. Ibland känns det som om vi tänker oss framtiden som predestinerad.

Men så är det ju inte. Det är våra värderingar, våra beslut, som avgör hur framtiden kommer att gestalta sig.

Nya turer kring projekt Gasklockan

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Striderna kring Oscar Properties har varit många. Nu stämmer de Stockholms stad igen på 169 miljoner kronor. Vad hände egentligen med företaget som skulle ge lyxbostäder till Stockholmarna? DN har dykt i turerna kring projekt Gasklockan.

Lyxbyggaren bakom spektakulära projekt som Norra Tornen, 79&Park och Chokladfabriken har specialiserat sig på att bygga och utveckla exklusiva bostadsrätter, med arkitektur som sticker ut. Byggena har tillhört de mer omtalade, och inte minst dyra, i Stockholm. Idén är lägenheter som säljs långt innan de är klara – med kvadratmeterpriser i 100 000-kronorsklassen. Men om bolaget länge hade vind i seglen är läget 2020 ett annat. Oscar Properties är ekonomiskt pressat och sedan förra året ligger de i strid med Stockholms stad om projekt Gasklockan i Norra Djurgårdsstaden.
Prestigeprojektet som skulle utveckla den historiska stadsdelen med både bostäder och kulturliv, är i dag en öde byggarbetsplats. Vad var det som gick så fel?
Projekt Gasklockan är som namnet antyder centrerat kring Värtaverkets gamla gasklockor i Norra Djurgårdsstaden. Gasverket inledde sin produktion av stadsgas 1893 och avslutade densamma 2011. Kvar lämnades fem gasklockor från olika tidsperioder, bland annat 90

meter höga Gasklocka 4, byggd 1932.
Efter att Stockholms stad köpt gasklockan från Fortum, som drev gasverket, beslöt man att platsen behövdes för nya bostäder. Gasklockan skulle ersättas med ett höghus och i oktober 2009 beslutade stadens exploateringsnämnd att anvisa mark för bostäder och lokaler till Oscar Properties – till mindre än hälften av det gängse priset. I planen ingick även Gasklocka 3, uppförd 1912, tänkt att bland annat rymma kulturverksamheter.

Höghuset ritades av den berömda schweiziska arkitektfirman Herzog de Meuron, bakom bland annat Olympiastadion i Peking och museet Tate Modern i London. I ett tjänsteutlåtande från beslutet är stadens förhoppningar för projektet stora. Man uttrycker att bolagets visioner överensstämmer med stadens ambition och skriver att projektet:
”Ger möjlighet att skapa ett nytt arkitektoniskt landmärke i Stockholm och en möjlighet att visa upp ett Stockholm i världsklass!”

Tornet skulle bli 170 meter och ett 50-tal våningar högt, och rymma uppemot 500 lägenheter. Efter diskussioner med skönhetsrådet och andra aktörer bantas det till 90 meter och ett 300-tal lägenheter. Men arbetet fortskrider och i en intervju med DN 2013 ger vd Oscar Engelbert sin vision för sina framtida prestigeprojekt.

– Om vi bygger gasklockan med Herzog et de Meuron, Tors torn (nu Norra tornen reds. anm) med Rem Koolhaas och ett stort hus på Gärdet med Bjarke Ingels, då kan jag nog inte säga annat än att jag fått genomföra mina drömprojekt.

Men under det utdragna projektet gasklockans gång hinner vinden vända rejält på bostadsmarknaden. Efter period av stigande priser börjar branschen frysa 2017, plötsligt vill få köpa lägenheter som ännu inte byggts. Oscar Properties är en av de byggare som hamnat i trångmål när lyxsegmentet mättats. Bolaget fick svårare att sälja bostäder. Lånen eskalerade, aktierna fick späs ut och vd:n meddelade att han skippar lönen under 2020.

Ett centralt hinder för gasklockan är marken tornet ska stå på. Under åren har giftiga föroreningar läckt ned i berget från gasklockan och en från lukt av olja och tjära tränger upp ur marken. Stockholms stad åtar sig att sanera marken, Oscar Properties ska tillträda 31 oktober 2019 och betala 592 miljoner kronor.

Sommaren 2019 börjar det kärva sig mellan Oscar Properties och Stockholms stad. Efter tio års nära samarbete går meningarna plötsligt starkt isär om parternas åtaganden. Oscar Properties anser att marken inte sanerats tillräckligt, man menar att Stockholm Stad inte levt upp till avtalet och vägrar betala.

– Sommaren 2019 såg Oscar Properties att det bubblade upp tjära och olja ur berget. Berget var inte renat, säger bolagets advokat, P-G Jönsson till DN.

Stockholms stad å sin sida menar att bolaget ska stå för resterande saneringskonstnader, och att Oscar Properties bryter avtalet genom att inte betala och tillträda marken.

– Precis. Det är föroreningar kvar och det avtal vi hade reglerade hur

det skulle hanteras. Och det skulle hanteras av bolaget, säger Staffan Lorentz, projektchef för Norra Djurgårdsstaden vid Stockholms stads exploateringskontor.
Parterna kommer inte överens. Någon betalning inkom inte och i november 2019 hävde Stockholms stad avtalet med Oscar Properties, med målet att hitta en annan exploatör. Oscar Properties menar att de sedan dess försökt nå en utomrättslig uppgörelse med staden, men i juli 2020 stämde de staden på de kostnader de lagt ut på projektet, 169 miljoner kronor.
Stämningsansökan avvisades av tingsrätten, bland annat med hänvisning till att två dotterbolag stod bakom ansökan, något som enligt domaren innebär att det ska ske två separata processer. Den 2 september stämde Oscar Properties så staden igen, på samma summa plus uteblivna vinster, men med ett bolag.
Advokat P-G Jönsson är säker på att man har rätt: Stockholms stad gjorde fel när man hävde avtalet.
– Både jag och Oscar personligen har flera gånger försökt få svar från staden med en enkel fråga: Varför slängde ni ut Oscar

Properties när ni lovat att rena marken från miljögifter innan vi skulle börja spränga och jobba? Samtidigt tror han fortfarande att en utomrättslig uppgörelse är möjlig, med förhoppning om att Oscar Properties fortfarande ska kunna bygga tornet.

– Det mest naturliga det vore att staden säger att vi renar marken och sen får vi fortsätta det här projektet. Det mest kostnadseffektiva är inte att vi ska få skadestånd, utan att de används till projektet, säger han.

Staffan Lorentz är lika säker på stadens oskuld.

– Vi är så pass säkra att vi valde att häva avtalet med de premisser vi stod med. Det har vi gjort under noga överväganden. Det är en ovanlig situation, att staden häver ett avtal, säger han.

Finns det en lösning där Oscar Properties bygger tornet?

– Staden måste ha en tydlig linje mot aktörer som inte presterar enligt avtalen. Så nej, vi kommer hävda våra avtal. Nu är marken kvar i vår ägo och staden vill ju utveckla den fastigheten. Så nu håller vi på med en anbudstävling för att hitta en aktör som vill genomföra projektet, säger han.

Sju år efter att Oscar Engelberts vision om sina drömbyggen står endast Bjarke Ingels 79&Park på Gärdet, och ett av de norra tornen, klara. Ett annat av bolagets prestigebyggen, Primus på Lilla Essingen, har sällats till skaran av byggen lagda på is i staden när marknaden svalnat. Nu ska frågan upp i kommunstyrelsen i mitten av september.

Advokat P-G Jönsson menar att Oscar Properties anseende naggats av det havererade projekt gasklockan.

– Det är ingen hemlighet att Stockholms stads hävning av det här projektet har orsakat problem för OP-koncernen. Det har drabbat OP anseende negativt, det är tråkigt och fel, säger han.

Nu pågår annan byggverksamhet i de omgivande gasklockorna, men i nummer 3 och den numera rivna nummer 4 står det still. Staffan Lorentz tror att det kan dröja flera år innan ett bygge kan vara klart.

– En ny aktör kanske är startklar om ett eller två år. Så tyvärr, nyinflyttade i området liksom skola och förskolan här drabbas ju av bygget ska byggas mycket senare än tänkt.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

Fakta. Oscar properties i siffror

Under det första halvåret 2020 (januari-juni) uppgick nettoomsättningen till 135,5 miljoner kronor, jämfört med 755,7 mkr miljoner kronor under samma period 2019. Samma period 2018 var nettomsättningen 1 151,4 miljoner kronor.
Sålda lägenheter senaste fem åren:
2015: 484
2016: 444
2017: 180
2018: 79
2019: 27
Källa: Oscar Properties

Varför är en del alltid sena?

MÅNDAG 7 SEPTEMBER 2020

Dyker du alltid upp i tid, men får vänta för att någon är sen? Eller lyckas du alltid bli några minuter sen till mötesplatsen trots att du stressar dit? Tidsoptimism, och att vara kroniskt sen, är någonting som kan bli ett problem i både

vänskapsrelationer och arbetsliv.
Så hur ska man hantera tidsoptimisterna omkring en, och vad gör man om man själv alltid är sen?
Klockan är nio och avdelningsmötet ska precis börja. En efter en kommer deltagarna in i mötesrummet och tar fram sina datorer. Men en person är inte där. Alla väntar, det suckas lite. Mötet påbörjas. Femton minuter senare rusar personen in. Håret på ända och en bortförklaring i högsta hugg.

Du står och väntar vid tunnelbanan, på den där kompisen som du ska möta upp klockan halv sex. Klockan närmar sig kvart i när meddelandet kommer – personen är sen. Igen. Varför är vissa människor tidsoptimister, medan andra alltid har tio minuter till godo för att inte riskera att bli sena?
Mattias Lundberg är legitimerad psykolog och docent i psykologi vid Umeå universitet. I boken ”Jäkla människa” som han skrivit tillsammans med Anders Wahlberg redogör han för hur

man kan hantera jobbiga personer på arbetsplatsen.
För de som är kroniskt sena kan framför allt skapa problem på arbetet, om de missar möten eller inte lämnar in uppdrag i tid.
Varför har en del så svårt att vara i tid?
– Tidsoptimism är ofta ett inlärt beteende, där vi har en övertro på vår egen förmåga att komma i tid och svårt att bedöma hur lång tid saker och ting tar, säger Mattias Lundberg.
Han menar att tidsoptimismen kan bero på rent slarv, eller på att någon inte har respekt för andra människors tid. Men Mattias Lundberg menar att tidsoptimism är intressant eftersom det, till skillnad från många andra av de beteenden han kallar ”besvärliga beteenden”, oftast inte är utstuderat.
– Det blir bara så. Och därför är det också svårt för andra att säga ifrån och få resultat, säger han.
Per Carlbring, legitimerad psykolog och professor i klinisk psykologi vid Stockholms universitet, menar att man måste komma ihåg att det faktum att man ofta är sen kan ha många bakomliggande orsaker.

– De som är i tid tycker ofta att den som inte är det inte respekterar deras tid. Men det är viktigt att inte döma den som är sen för hårt. Samtidigt som man måste kunna ta upp problemet, säger han.

En av orsakerna till att någon alltid är sen kan vara det som på engelska kallas ”planning fallacy”. Per Carlbring förklarar det som att personer ”glömmer bort” hur lång tid saker tar.

– Det kan särskilt gälla om det är någonting man inte gillar. Man glömmer bort hur jobbigt någonting är.

Men det finns saker man kan göra för att bli bättre på att uppskatta tidsåtgång. I en studie från 2004 vid universitetet i Illinois, upptäckte forskare att människor har lättare att se hur lång tid en uppgift tar om man bryter ner den i olika steg. En senare kanadensisk studie, från 2012, antydde att det är lättare för människor att förutse hur lång tid en uppgift kommer att ta, om man ber personen se uppgiften från en utomståendes perspektiv.

Per Carlbring säger att vår tidsuppfattning också kan påverkas av miljön vi är i. Om

man är i en väldigt uppstressande miljö så får man svårare att uppskatta tid, och har en större tendens att underestimera hur lång tid som gått. Han menar också att en del människor tenderar att glömma vissa steg när de planerar.
– Man tänker att man ska ta sig från a till b med bil, men glömmer bort att planera in tid för att leta efter parkering till exempel.
Det finns också saker som omgivningen kan göra för att hjälpa tidsoptimisten. Mattias Lundberg säger att en viktig faktor är att det måste finnas incitament för en person att komma i tid. Klassiska motivationsteorier som erhållanden av belöning eller undvikanden av bestraffning kan fungera.
Han ger ett exempel:
Om någon alltid är sen till ett möte så kan man lägga den punkten som intresserar den personen först på dagordningen. Om personen är sen har den inte möjlighet att säga något om den punkten.
– Om den kommer in sent så får man bara säga att man har gått vidare, och inte låta den komma

till tals i den frågan. Man måste skapa förhållanden som gör det värt att komma i tid, säger Mattias Lundberg.
Han säger också att omgivningen ofta också har en skuld i att upprätthålla beteendet. När den som alltid är sen kommer in sent på mötet och ger en bortförklaring har omgivningen en tendens att spela med i det Mattias Lundberg kallar för ”sketchen”.
– Man kanske säger ”Ja, din slarvpelle, du har väl aldrig kommit i tid i ditt liv”. Då ger man nästan ett mandat till att komma för sent. Det är delvis förståeligt för att det är otrevligt att behöva konfrontera någon, men på det här sättet upprätthålls problemet. I stället för att lyssna på förklaringarna till varför personen är sen, eller berätta vad personen har missat, tycker Mattias Lundberg att man ska visa att personen är sen, och sedan fortsätta mötet.
– Att vänta in en tidsoptimist och tro att den ska förändra sitt beteende… jag är ledsen men det kommer inte att hända. Du måste vara med och påverka. Det är jättesvårt att förändra beteenden, och framför allt är det svårt att

förändra om personen själv inte vill eller behöver förändra det. Mattias Lundberg menar också att det är vanligt att kolleger till tidsoptimisten ursäktar dennes senhet inför utomstående. Om en organisation har ett kundmöte och en nyckelperson inte är där kanske hens kolleger börjar förklara för kunden, och själva bortförklara senheten.

– Det är farligt för då har ansvaret plötsligt skjutits över till verksamheten, i stället för att vara hos personen. Försvara aldrig en tidsoptimist.

Ett annat sätt att hantera senheten är att slå ner på bortförklaringarna. Har personen fått punka på bilen flera gånger den här veckan? Eller hamnat på en stillastående tunnelbana varje dag?

– Ibland är förklaringarna sanna, ofta är de det inte. Man kan markera snyggt att man ser vad som händer, så att medvetenheten ökar och personen känner sig lite avslöjad. Vi tycker att det är svårt att bli ifrågasatta.

Mattias Lundberg beskriver främst tidsoptimister i arbetslivet – men de kan ju även påverka

andras privatliv. Där blir det svårare att hantera, eftersom incitamenten att komma i tid ofta är större i arbetslivet. Ändå kan det vara nog så irriterande om en person alltid är en kvart sen till även ett privat möte.
Men man kan hantera situationen på ett liknande sätt som i arbetslivet, säger Mattias Lundberg.
– Ge personen tio minuter. Sedan drar du. Skicka ett sms och säg att nu måste vi åka. Annars tar personen för givet att det funkar att vara sen, eftersom man har lärt den att det gör det. Man måste skapa det där incitamentet.
För att en person som ofta är sen faktiskt ska ändra sitt beteende krävs också att personen faktiskt vill förändra sig. Omgivningen kan öka medvetenheten hos personen om att beteendet är ett problem, men personen måste också aktivt förändra sitt beteende.
– Ofta ”blir det ju bara så”. Men har du själv fått medvetenheten så får du börja planera för det på ett annat sätt. Gör medvetna ställningstaganden, så det inte längre ”bara blir så”. Men det

innebär att att man själv måste bry sig.
Så det ligger ett ganska stort ansvar på tidsoptimistens medmänniskor?
– Man måste förstå att det här är ett gemensamt arbete. För om inte tidsoptimisten förstår så kommer den aldrig att ändra sig. Så länge vi spelar med så manifesterar vi beteendet. Så alla måste påtala när något inte fungerar, säger Mattias Lundberg.
Men tidsoptimisten har själv också ett ansvar för att förändra sitt beteende. Per Carlbring föreslår att ställa alarm och påminnelser, och försöka tänka över hur lång tid saker tagit tidigare när man gjort dem.
Han menar att kronisk senhet också kan bero på att man planerat in för mycket saker, eller att man inte har struktur.
– Om det handlar om morgonrutiner så kan man bestämma en maxtid för olika saker. Till exempel att man bara får läsa tidningen i 30 minuter, säger Per Carlbring.
För den som alltid kommer lite före ett möte ska börja, och sedan får vänta för att andra är sena, kan situationen leda till stor

frustration. Men även här kan man arbeta med sig själv.
– Använd den tiden till något konstruktivt, så man betar av någonting man ändå skulle ha gjort. Då blir den tiden inte bara ett meningslöst väntande. Investera tiden i någonting.
Han menar att man också kan tänka på att alla människor ärolika – en del är bra på att komma i tid, medan andra är bra på andra saker.
– Tänk inte att personen gör såhär utstuderat och att den gör det *mot* dig. En del har svårt för att hålla tider.

Varför väcker senhet starka känslor?
– Det finns ju ett facit. Man vet när någon är i tid och inte. Alla har en klocka, och man kan tänka att en vuxen människa borde kunna komma i tid. Men jag tror det är viktigt att minnas att det i de allra flesta fall inte handlar om att man medvetet vill vara respektlös, säger Per Carlbring.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fem tips. Så hanterar du tidsoptimisterna i ditt liv

1. Spela inte med. Om mötet börjar klockan nio, så börjar det klockan nio. Vänta inte in den som är sen, och spela inte med i ursäkter kring varför personen är sen. Notera senheten – och gå sedan vidare till nästa punkt.
2. Skapa incitament för att komma i tid.
Lägg den fråga som tidsoptimisten är mest intresserad av först på dagordningen. Eller gör det lite obekvämt att vara sen. Om en person är sen i privata sammanhang så kan du ge personen tio minuter, sen säga att du inte väntar mer.
3. Få den som är sen att förstå att det är ett problem.
Om personen inte har någon anledning att komma i tid, och inte förstår att detta skapar problem så finns ingen anledning att försöka komma i tid.
4. Använd väntan till något konstruktivt.

Beta av någonting som du ändå skulle ha gjort, så att inte väntan bara blir väntan.
5. Kom ihåg att människor är olika.
Oftast kommer inte en person sent för att vara respektlös mot dig. Kom ihåg att alla är olika, och att en del har svårare för att hålla tider.

Tips. Så kommer du lättare i tid

1. Planera. Bryt ner saker i mindre steg, så blir det lättare att komma ihåg hur lång tid de faktiskt tar.
2. Bestäm maxtider på olika delar. Bestäm att du bara får snooza två gånger eller bara läsa tidningen i max en kvart, så att inte dina rutiner drar ut för mycket på tiden.
3. Bli medveten. Att bli medveten om ett problem är första steget till att lösa det. Ta hjälp av din omgivning.

Ebba Busch visslar på reptilerna

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Vet ni vad en reptilvissla är? Det är en visselpipa gjord för att väcka den uråldriga, primitiva delen av hjärnan, den som hålls fjättrad av det civiliserade samhället. Jag hörde den där visslan mycket tydligt när Ebba Busch på måndagen sade att Kristdemokraterna vill använda biståndspengar till att bygga fängelser utomlands, dit vi kan skicka utländska medborgare som dömts för brott i Sverige (Ekot 7/9).

Reportern frågade hur vi kan vara säkra på att de får en human behandling där borta.

”Om man som utländsk medborgare är orolig över att behöva åka tillbaka till sitt hemland, och de eventuella följderna som kan bli där, då borde man kanske ha tänkt på det innan man kom till Sverige och begick allvarliga brott”, svarade Ebba Busch, och reptilen väste och rasslade inuti mig, alldeles till sig blev den: Ja, det är rätt! Låt dem lida!

Sedan besinnade jag mig.
Vi kan inte bygga faciliteter i världens alla länder, alltså skulle vi behöva övertala ett fåtal stater – Ebba Busch föreslår Somalia och Afghanistan – att ta emot grova brottslingar av varierande nationalitet, och se till att svensk jurisdiktion råder. Detta vore enormt kostsamt, i alla led.
Efter avtjänat straff skulle sedan brottslingarna likväl flygas tillbaka till Sverige. För det som ibland hindrar oss från att skicka utlänningar på porten i dag är ju nämligen vår egen lagstiftning: Vi utvisar inte människor till länder där de riskerar att torteras och dödas, detta eftersom vi är en civiliserad demokrati.
Det här vet Kristdemokraterna mycket väl, de är inte dumma. Så varför lade de ändå fram förslaget? Jo, för att kittla reptilhjärnan med fantasin om att möta de brutala med brutalitet. Och det är en farlig politisk lek. För vid en första anblick verkar vår inre reptil kanske vara ondskans fiende. Men den hungrar efter blod. Det är därför den måste hållas fjättrad.

Lisa Magnusson
lisa.magnusson@dn.se

Ledare: Ett nej till Preem är inte att ta ansvar för klimatet

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Regeringens ena parti har satt ner foten. Miljöpartiet vill inte ge tillstånd åt Preem att bygga ut sitt raffinaderi i Lysekil. Viljan att sätta stopp för en utbyggnad av fossil infrastruktur när den övergripande ambitionen är att fasa ut klimatskadliga utsläpp är förståelig, men här trampar Miljöpartiet snett.

Miljöpartiet har alltid haft en svaghet i att det tenderat att demonisera vissa tekniker snarare än att se bredare på de miljömässiga konsekvenserna. Partiet har liksom andra gröna partier i alla sammanhang och oavsett konsekvenserna motsatt sig kärnkraft och genmodifierade grödor. Detta trots att sådana tekniker på många sätt kan minska miljö- och klimatbelastning jämfört med alternativen.

Nu är inställningen liknande till fossila bränslen. De ska motarbetas oavsett nyttan de

tillför och även om utsläppen och miljöpåverkan kan minskas. Risken är att detta blir en grön variant av liberalen Frédéric Bastiats resonemang av det man ser och det man inte ser. De ökade utsläppen från raffinaderiet i Lysekil stoppas. Det är vad man ser. Det man inte ser, men kan sluta sig till, är att samma verksamhet sker någon annanstans med högre utsläpp som följd.
Så länge de fossila bränslena är med oss behöver deras klimatpåverkan minska. Preems förfrågan om expansion beror på att detta sker. Tjockolja kan på grund av sin höga svavelhalt inte längre säljas som sjöfartsbränsle. Raffinaderiet kommer därför att av denna olja tillverka bränsle i enlighet med dessa striktare miljökrav. Detta ökar utsläppen från raffinaderiet, men minskar utsläppen från sjöfarten betydligt mer. Sjöfarten är i sin tur ett relativt utsläppssnålt och effektivt transportslag.
I Sverige bedrivs sådan verksamhet dessutom under strikta krav. Bränslen som raffineras här ger upphov till mindre utsläpp än i de flesta

konkurrentländer. Det är inte bra nog, kraven på den nya verksamheten skärptes ytterligare förra året under tillståndsprocessen. Preem kommer bland annat att behöva utveckla lagring av koldioxid (CCS, Carbon Capture and Storage) och kunna hantera fossilfria bränslen för att uppnå sina mål.

Tillståndsfrågan handlar alltså inte om att välja eller välja bort klimatet, eller att se eller inte se problemen med global uppvärmning, vilket aktivister som Greta Thunberg försöker göra gällande. Den handlar om hur Sverige lever upp till sitt klimatansvar.

Inom ramen för ett gemensamt utsläppssystem som det vi nu har i EU, där det är dyrt och blir allt dyrare med klimatskadliga utsläpp, kommer det att finnas ett intresse för att driva miljö-belastande verksamhet i länder där detta sker med så liten negativ inverkan som möjligt. Länder som Sverige.

Då kommer mål på kort och lång sikt, liksom nationella mål och globala effekter, stå emot varandra. Sverige kan säga nej till allt som på kort sikt och nationellt ökar utsläppen, och därmed bli

ledande i koketterande miljö-asketism. Alternativt kan Sverige bli ledande i att visa världen hur man kan minska utsläpp och miljöpåverkan också i hanteringen av fossila bränslen, så länge de fortfarande används. Ska det senare bli verklighet krävs att ambitionerna inte stannar vid luftiga löften. Här har både regeringen och ansvariga myndigheter sin funktion. Sådant klimatansvar är dock lättare att ta om raffinaderiet har sin verksamhet i Sverige. Ett tillstånd på strikta villkor borde bli regeringens beslut.

DN 8/9 2020

Därför vill så få prata om vad som skulle knäcka gängen

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

I helgen tog Sverige hem en dubbelseger i Finnkampen. Medan det gick ganska enkelt för damerna, avgjordes herrarnas tävling inte förrän i den sista grenen.

På ett sätt har det ingenting att göra med vad den biträdande riks-polischefen, Mats Löfving, sa i ”Ekots lördagsintervju” (5/9). Däremot kan man konstatera att

goda resultat aldrig kommer av sig själva, och att det gäller oavsett om det handlar om att springa fort, hoppa högt eller minska antalet skjutningar.
För att nå dit krävs först flera års hårt och målinriktat grundarbete. Sedan kontinuerligt arbete för att hålla en hög nivå. Därefter, när OS-guldet är hemma eller världsrekordet satt, kan friidrottaren förklara sig nöjd, sluta träna och se sitt säsongsbästa falla.
På så sätt hör idrott och kriminalpolitik inte ihop, eftersom polisen, med Löfvings ord, måste stå ut med tanken att arbetet aldrig kommer att bli färdigt. Även om de har en långsiktig, uthållig strategi för att bekämpa den organiserade brottsligheten, kommer de aldrig att kunna luta sig tillbaka och tänka ”nu är det klart” – vilket visar varför det är synd att många makthavare ”åker jojo i sitt engagemang”.
För de kriminella gängen kommer inte att försvinna för att aldrig komma tillbaka med enstaka punktinsatser. Inte för att de skiljer sig från andra samhällsproblem, utan för att

tillfälliga satsningar sällan är vad kärnverksamheten behöver.
Trots det är det åt det hållet vi går. Medan många säger sig applådera breda överenskommelser som håller över tid, blir den sortens uppgörelser allt ovanligare i svensk politik.
I söndagens ”Godmorgon världen” i P1 beskrivs dagens partier som mer opinionskänsliga än på 1990-talet, samtidigt som väljarna är rörligare. Det leder lätt till kortsiktighet, eftersom det finns mer att vinna röstmässigt på att vara starkt profilerad än på att vara nedtonad och samarbetsinriktad. Inte minst med tanke på att de långsiktiga lösningarna ofta är vardagsgrå, passar illa för polariserade debatter och kräver en uthållighet som sträcker sig förbi både nästa och nästnästa mandatperiod.
Samma sak gäller problemen i grundskolan, som snarare behöver kontinuitet än tillfälliga pengar och svulstiga idéer. Därför är det trist att det inte nödvändigtvis är lågstadierektorn i ett utsatt område som förklarar att de har förbättrat resultaten genom att satsa på läs- och skrivutveckling, grundläggande matematik, och trygghet och

studiero som får störst genomslag (Skollivet 1/9). Precis som kommunalrådet som berättar hur de kavlade upp ärmarna, tänkte ”innanför boxen” och slängde ut projekten ur skolan (Aftonbladet 31/8). Gemensamt är att de har gjort saker som kanske inte upplevs som särskilt märkvärdiga, men är just den sortens långsiktiga och målinriktade arbete som stora delar av den offentliga sektorn behöver.
Det låter tyvärr inte särskilt roligt och är sannolikt ingen valvinnare. Men det fungerar.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

En majoritet av väljarna vill ha en ny regering

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

En majoritet av väljarna vill ha en ny regering efter nästa val. Merparten av de som röstar på M och KD är redo att erbjuda SD ministerposter för att få ett maktskifte, enligt DN/Ipsos.

Men det finns flera konflikter som kan sätta stopp för nya politiska block.

När riksdagen åter öppnar på tisdagen har halva mandatperioden passerat. På söndag är det precis två år till nästa ordinarie valdag. Partiernas agerande kommer nu i stigande grad syfta till att positionera sig inför nästa valrörelse.

En majoritet av väljarna, 54 procent, anser att då är det dags för ett regeringsskifte, enligt en ny undersökning från DN/Ipsos.

I stort sett alla som stödjer M, KD eller SD vill byta regering. Men även bland de väljare som föredrar C och L, samarbetspartierna bakom januariavtalet, finns en tydlig majoritet som hoppas att Socialdemokraterna och Miljöpartiet ska tvingas packa flyttlådorna och lämna Rosenbad.

Nästa regeringsbildning kommer att kompliceras både av hur väljarna ser på olika samarbeten och av djupa motsättningar i sakfrågor. Konfliktlinjerna skär rakt igenom både gamla och nya block.

Vad Moderaternas väljare förväntar sig är tydligt i DN/Ipsos

mätning. Statsministerkandidaten Ulf Kristersson (M) har ett tydligt mandat att försöka ta makten även med hjälp av Jimmie Åkesson (SD) om det behövs. Det mandatet är ännu starkare för M-ledarens parhäst Ebba Busch (KD).
Bland deras väljare finns tydliga majoriteter för att både förhandla och göra upp med SD, visar DN/Ipsos augustimätning. Hälften av M-väljarna ser positivt på att Kristersson sluter överenskommelser med Åkesson och bara en knapp femtedel är negativa. Hälften av moderaterna accepterar också att Kristersson ger SD ministerposter. I bägge dessa avseenden är stödet för SD-samarbete ännu större bland Ebba Busch sympatisörer.
Och känslorna är besvarade. M och KD är med bred marginal de partier som SD-väljarna helst vill se i regeringsställning.
Även i sak har de tre partierna närmat sig varandra på vissa områden som migration, brottsbekämpning och energifrågor. Det är ännu för tidigt att tala om ett konservativt block i riksdagen men Nicklas Källebring, opinionsanalytiker på

Ipsos, anser att det finns fog för att tala om ett konservativt väljarblock.
– Det syns i en rad frågor vi har ställt under den här mandatperioden, både när det gäller sakpolitik och synen på andra partier. Det finns betydande samsyn mellan de som stödjer KD och SD, men även M-väljarna.
Moderaternas väljarbas ger dock inte helt entydiga besked, enligt Nicklas Källebring.
– Man kan se att de liberala värderingarna som också finns hos M slår igenom i vissa frågor där man har mer se släktskap med C och L.
Men i synen på SD är klyftan mellan de forna allianspartierna alltjämt bråddjup.
Det är endast enstaka procent bland dem som röstar på C och L som kan acceptera sverigedemokratiska ministrar.
För bägge partierna gäller att majoriteter på 60–70 procent av deras väljare säger nej till både förhandlingar och uppgörelser med SD.
Här går Centerledaren Annie Lööf väl i takt med sin väljarkår medan Nyamko Sabuni (L) har en

knepigare sits. Januariavtalet tillkom innan hon blev partiledare och hon hör till dem inom L som hellre hade gett sitt stöd till Ulf Kristersson (M) som statsminister än Stefan Löfven. Ett närmande till M inför nästa val innebär dock av allt att döma också ett närmande till SD och där har Sabuni i så fall inte sina väljare med sig.

Sett till sakfrågor är ett nytt allianssamarbete inte omöjligt. Särskilt i den ekonomiska politiken finns fortfarande omfattande enighet de fyra partierna emellan. Ett undanta g är kärnkraften som återigen splittrar borgerligheten. Där har M, KD och L bildat en ny front för mer kärnkraft tillsammans med SD, något C är helt främmande för.

Men DN/Ipsos mätning visar också att längtan efter ett nytt borgerligt samarbete inte är glödhet. C-väljarna kan lika gärna tänka sig S som M i regeringen och moderatväljare bildar hellre regering med SD än C. Bland både C- och L-väljare finns det fler som föredrar S än som föredrar KD. Centern har som borgerligt parti en särställning i den rödgröna

väljarkåren. Hos dem som röstar på S och MP finns starkt stöd för att gå längre än januariavtalet och släppa in Annie Lööf i nästa regering. När DN/Ipsos frågar vilka partier man vill ge ministerposter är de S-väljare som svarar C nästan lika många som de som svarar MP eller V. En majoritet av MP-väljarna vill också ha med C i nästa regering. Partierna förenas i sin starka motvilja mot SD men är splittrade i flera avgörande sakfrågor. Januariavtalet tvingade S att svälja många beska centerpiller i arbetsmarknadspolitiken och den principiella konflikten består. Skatter är ett annat område där den traditionella motsättningen mellan höger och vänster skapar spänningar mellan januaripartierna. Mellan MP och C finns dessutom hårda principiella motsättningar inom klimat och miljö, som är hjärtefrågor för bägge partierna. Både bland Socialdemokraternas och Miljöpartiets väljare anser merparten att dessa två partier ska regera ihop även efter nästa val. De gångna sex åren visar dock att de sakpolitiska slitningarna dem emellan är och förblir svåra.

Det har på senare tid blivit akut i migrationsfrågan, där S vill strama åt och MP vill ha lättnader. Det finns också en motsättning mellan hur S betonar tillväxt och MP den gröna omställningen, något som blivit synligt bland annat i frågan om Arlandas utbyggnad.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

I dag, tisdag, sker riksdagens högtidliga öppnande för en ny politiksäsong.
På grund av pandemin kommer det inte att gå till som vanligt. Kungafamiljens deltagande begränsas till kungen och drottning. Antal riksdagsledamöter, statsråd och gäster är också mindre än normalt.
Klockan 13 börjar gästerna anlända till Riksplan utanför riksdagen. En mindre trupp från Livgardet paraderar.
Klockan 14 förklarar kung Carl XVI Gustaf riksmötet 2020/2021 för öppnat.
Direkt därefter läser statsminister Stefan Löfven (S) upp regeringsförklaringen. Där redogörs för vad som kommer att

vara regeringens prioriteringar under det kommande riksdagsåret.

Så gjordes undersökningen: Ipsos har för denna mätning genomfört 1 192 intervjuer med röstberättigade väljare under perioden 11–23 augusti 2020. 291 intervjuer gjordes via SMS-länk med ett slumpmässigt urval. 891 intervjuer gjordes med personer som var ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel.
Opinionsmätningar är alltid förknippade med viss osäkerhet.

För mer information om urval, bortfall och svarsfrekvens, se ipsos.se eller kontakta Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

Ewa Stenberg: Väljarna får köpa grisen i säcken igen

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Liberalerna hänger kvar i januarisamarbetet likt en lös mjölktand. Det påminner om att svensk politik är långt ifrån stabil, så här mitt i mandatperioden.

I dag återsamlas riksdagen och mandatperiodens andra halvlek startar. Det har varit två dramatiska år. Det började med en 131 dagar lång och besvärlig regeringsbildning och följdes av en pandemi.

Inför det förra valet undvek flera partiledare att svara på vilken regering de ville medverka till om opinionsläget bestod. Det var skälet till fyra månader av vändor och svikna löften.

Har de lärt sig något denna gång? Kommer vi rent av att få se två nya regeringsalternativ? Det första skulle kunna utgöras av januaripartierna, som nu samarbetar om budgeten. Det andra kan vara ett högerblock

med M och KD i regeringen som stödjer sig på samarbete med SD om budgeten.
Men också de ser osäkra ut.
”Jag kan vara ärlig och säga att den tanken bär jag i mitt huvud varje dag”, svarade Liberalernas ordförande Nyamko Sabuni när Sydsvenskan förra veckan frågade henne när det är dags att lämna januarisamarbetet.
Den nuvarande L-ledningen verkar allt mer obekväm med sina samarbetspartner. Stödet för regeringen skakar betänkligt både i L och i MP, trots att partierna precis fått göra upp om ett rekordstort budgetutrymme.
Nyamko Sabuni sade i intervjun med Sydsvenskan att hon känner mycket större ideologisk samhörighet med M-ledaren Ulf Kristersson än med statsminister Stefan Löfven (S).
Beskedet att M kan tänka sig ett budgetsamarbete med SD har uppenbarligen inte ruckat Nyamko Sabunis känsla av samhörighet.
Den nuvarande L-ledaren har aldrig hörts göra några skarpa markeringar mot SD av den typ

som företrädaren Jan Björklund gjorde.
Och Moderaternas Ulf Kristersson har förstås noterat Liberalernas vända. Han sade förra veckan till SVT att han gärna skulle se att Liberalerna blev en del av kärnan i en borgerlig regering. Annie Lööfs Centern nämnde han inte alls, vilket åter bekräftar att den gamla Alliansen är död.
Nyamko Sabuni verkar frestad. Men hon kan få svårt att få med partiet och väljarkåren på ett lagbyte. Liberalernas väljare har kvar sin motvilja mot en regering stödd på SD-samarbete, visar nya DN/Ipsos. I undersökningen minskar också andelen väljare som vill se ett samarbete med SD för första gången.
Nu hänger förstås inte regeringsfrågan bara på Liberalerna. Partiet riskerar att helt få lämna riksdagen i nästa val.
Om M, KD och SD lyckas få en majoritet av rösterna behövs förstås inte L. Då hamnar landet i ett nytt läge, som författaren och krönikören Per T Ohlsson påpekat i Sydsvenskan. ”Inte vid något tillfälle sedan den allmänna och lika rösträttens genombrott 1918–

1921 har Sverige styrts av en renodlad högermajoritet i riksdagen”
Hittills har företrädare för M och KD ofta talat om samarbete med SD i termer av att ”ta stöd av” SD eller samarbeta i frågor där man ändå tycker lika. Men ska de tre (eller möjligen fyra) partierna samarbeta om budgetarna räcker det inte. En budget är en helhet som sträcker sig över många politikområden och i praktiken flera år framåt. Det kräver svåra kompromisser. Det finns inget som säger att det alltid är SD, som är nästan lika stort som M i opinionen, som ska ge sig. Det kan vara tvärtom. SD:s viktigaste politiska förebild, Dansk Folkeparti, valde att stanna utanför danska regeringar för att kunna få igenom ännu mer av sin politik genom att utnyttja sin roll som villkoret för regeringens existens.
Så här i halvtid syns nya samarbetsmönster tydligt. Ändå tyder det mesta på att väljarna får räkna med att köpa grisen i säcken än en gång, när det kommer till politikens sakinnehåll. Tiden då tydliga regeringsalternativ presenterade

genomarbetade valmanifest är ett minne blott. Det visar hur svår regeringsfrågan kan bli också 2022.

Nya miljarder till välfärden: ”En sjujäkla satsning”

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Det blir ett miljardregn över välfärden nästa år. Regeringen och samarbetspartierna lägger nästan 20 miljarder extra till kommuner och regioner i höstbudgeten.

– Det här är en sjujäkla satsning på välfärden, säger statsminister Stefan Löfven.

I coronakrisens spår kommer årets höstbudget att innehålla ett rekordstort utrymme för tillfälliga och permanenta satsningar med syfte att stärka den svenska ekonomin. Drygt 100 miljarder kronor finns tillgängliga enligt regeringens prognoser, en siffra som utan jämförelse är den högsta någon regering lagt fram i en budget.

Nu presenterar regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna hur mycket av pengarna som ska gå till välfärden. För nästa år handlar det om 19,7 miljarder kronor och för 2022 13,5 miljarder.

– Det här behövs. Det har visat sig under våren att vi behöver stärka välfärden, säger Stefan Löfven.

Äldreomsorgen får fyra miljarder i permanent extra tillskott per år. Dessutom förstärks det så kallade äldreomsorgslyftet, som ger personal möjlighet att utbilda sig till vårdbiträde eller undersköterska på betald arbetstid, med 1,7 miljarder kronor.

– Det är den största nationella satsningen på svensk äldreomsorg någonsin, säger Stefan Löfven.
Kommuner och regioner får tillfälliga generella tillskott under 2021 och 2022 med 15 miljarder kronor. 70 procent av pengarna går till kommunerna och 30 procent till regionerna.
– Det är viktigt att kunna ge ekonomiska muskler i kärva tider. Det här skapar möjlighet för kommuner och regioner att förstärka och förbättra kollektivtrafiken, vården och omsorgen, säger C-ledaren Annie Lööf.

Hon framhåller att många kommuner och regioner har det kärvt ekonomiskt och att pengarna behövs för att hålla uppe kvaliteten i välfärden.
– Det handlar i första hand om att inte göra nedskärningar och om att kunna bibehålla en bra nivå inom äldreomsorgen och vården. Det handlar också om att kunna ge dem andrum, säger Annie Lööf.
Regionerna får dessutom fyra extra miljarder per år under 2021 och 2022 för att klara av att hantera den vårdskuld som uppstått i samband med coronakrisen.
Tillskottet är tillfälligt.

– Staten garanterar alla corona-relaterade kostnader fram till årsskiftet. Men vi ser att det på intet sätt är över då. Därför gör vi nu tydligt att vi investerar fyra miljarder under två år, för att hantera coronarelaterade saker men också för att kunna beta av operationsköer, säger Annie Lööf.
Moderaternas ekonomiskpolitiska talesperson Elisabeth Svantesson är inte säker på att regeringens välfärdssatsningar är tillräckliga.
– Det var väntat att det skulle bli resurstillskott för nästa år men om det räcker återstår att se. Det finns stora behov i vården, äldreomsorgen och kollektivtrafiken i de större städerna. Jag ser att det kan behövas mer än det som regeringen nu lägger fram men vi återkommer i vår budget om det, säger Elisabeth Svantesson.
Regeringens höstbudget presenteras i sin helhet måndagen den 21 september. Utrymmet på drygt 100 miljarder kronor kommer att lånefinansieras, det vill säga att den svenska statsskulden växer med motsvarande summa.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. Hit går välfärdsmiljarderna

Äldreomsorgen ska få ett permanent tillskott på 4 miljarder kronor om året från 2021.
Äldreomsorgslyftet, där personal kan utbilda sig på betald arbetstid, får ytterligare 1,7 miljarder kronor nästa år.
Regionerna får 4 miljarder extra 2021 respektive 2022. Pengarna ska användas för att hälso- och sjukvården ska kunna hantera uppskjuten vård på grund av pandemin.

Kommuner och regioner får ett extra tillskott på 10 miljarder kronor i generella statsbidrag 2021, utöver de 12,5 miljarder i permanent höjning som redan aviserades i våras. För 2022 föreslås 5 miljarder extra i generella bidrag.
Totalt föreslår regeringen och samarbetsparterna C och L 19,7 miljarder kronor i riktade och generella bidrag till kommuner och regioner 2021.
Källa: Regeringskansliet

Löfven: ”Jag vill inte koppla brottsligheten till etnicitet”

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Regeringen ska agera mot gängkriminaliteten, oavsett orsaken till den. Det sade Stefan Löfven på måndagen. Uttalandet kom efter att polisen sagt att ett 40-tal släkter etablerat sig i Sverige för att bedriva organiserad brottslighet.

– Vi ska agera på det som är fel och brottsligt oavsett bakgrund och vad som är orsaken. Jag vill inte koppla brottsligheten till etnicitet, sade statsministern under en presskonferens.

På måndagen presenterade statsminister Stefan Löfven (S) och Centerpartiets ledare Annie Lööf satsningar på välfärden i den kommande höstbudgeten. Men efter presskonferensen kom frågorna i stället att handla om gängkriminaliteten i Sverige, och vice rikspolischefens Mats Löfving

uttalande i ”Ekots Lördagsintervju”.
I programmet sade Mats Löfving att polisen kartlagt omkring 40 kriminella nätverk av släkter som etablerat sig i Sverige för att bedriva brottslig verksamhet. Han menade att barnen i familjerna uppfostras för att i framtiden själva ta över.
Stefan Löfven undvek att svara på om dagens läge är ett underbetyg till Sveriges kontroll av gränserna. Statsministern sade att han känner till att det finns ett antal gäng och familjer som utgör toppen av den organiserade brottsligheten, men ville inte gå in närmare på polisens uppgifter om släkterna.
– Hur många de är låter jag vara osagt. Det får andra uttala sig om, sade Stefan Löfven.
I Ekot sade Mats Löfving att synen på integration i Sverige ”ibland är lite naiv” och att många kommer till Sverige med syftet att ”organisera och skapa kriminalitet, skaffa sig makt och tjäna pengar”.
Stefan Löfven ville däremot inte koppla gängkriminaliteten till invandringen. Den organiserade brottsligheten ska knäckas,

oavsett vad som är orsaken till den, sade han.
Många av de kriminella släkterna polisen kartlagt har funnits i Sverige i flera decennier, menade Annie Lööf.
– Det är inte de senaste åren som dessa gäng har kommit och jag tycker det är viktigt att man slår fast det, sade Centerledaren.
Arbetet mot gängkriminaliteten forsätter och i höstbudgeten kommer besked om nya åtgärder, enligt Stefan Löfven. Han pekade också på att regeringen redan nu utbildar fler poliser än tidigare och har skärpt flera straffsatser.
– Vi ska också komma ihåg att många av de här ledarna sitter i fängelse. Bekymret är att när ledarna hamnar i fängelse står andra redo att ta över. Det tillflödet till kriminaliteten måste vi stoppa samtidigt som vi gör det hårda här och nu, sade Stefan Löfven.
Statsministern lyfte upp insatser från skola, socialtjänst och arbetsförmedling som nödvändiga för att strypa nyrekryteringen.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Fakta. Polischefens uttalande väckte debatt

I helgen talade biträdande riks-polischef Mats Löfving om Sveriges kriminella gäng i ”Ekots lördagsintervju”. Här är kortfattat vad han sade:
Det finns minst 40 kriminella familjenätverk, klaner, i Sverige.
De finansierar sin verksamhet genom narkotikahandel och utpressning.
Många av dem har kommit till Sverige enbart för att bedriva och organisera kriminalitet.
Familjenätverken är inte intresserade av att integreras i det svenska samhället.
De har ett stort våldskapital. TT

Få personer i riskgrupper har sökt ersättning

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Försäkringskassan räknade med att 100 000 personer i riskgrupper skulle ansöka om ersättning för att de inte kan - arbeta. Myndigheten avsatte 700 anställda för att hantera den tillfälliga satsningen. Facit

efter två veckor: Drygt 2 000 personer har ansökt om ersättningen.

Riksdagen beslutade i juni efter en lång diskussion i socialutskottet att införa en tillfällig riskgrupps-ersättning. Den gäller grupper som av smittskyddsskäl inte kan gå till jobbet men heller inte kan arbeta hemifrån.

För att klara av den förväntade arbetsbördan med att hantera ansökningar rekryterade Försäkringskassan 200 personer och ytterligare 500 anställda fick nya arbetsuppgifter. Till den tillfälliga ersättningen var Försäkringskassan också tvingad att bygga en ny e-tjänst för att klara av att ta emot de 100 000 ansökningar som prognosen först visade.

Sedan den 24 augusti har det varit möjligt för riskgrupper att retroaktivt ansöka om ersättningen för förlorad inkomst. Men enligt Försäkringskassan hade på måndagen endast 2 250 personer ansökt om riskgruppsersättning.

Försäkringskassan menar att det låga antalet ansökningar inte har varit ekonomiskt kostsamt för myndigheten. I stället har berörda

anställda getts andra arbetsuppgifter när ansökningarna inte kom in i samma utsträckning som man räknat med.
Som mest innebär ersättningen för den enskilda 804 kronor per dag före skatt och gäller perioden 1 juli till 30 september.
Sebastian Orre

”Polisen måste byta spår för att klara upp skjutningarna”

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

För att lyckas med att stoppa gängvåldet behöver polisen arbeta problemorienterat och med analytiska metoder, menar polisforskarna Stefan

Holgersson och Johannes Knutsson i en ny rapport. Men det går inte så länge polisen styrs som den görs i dag, hävdar de.

Operation Rimfrost fick ingen nämnvärd effekt, enligt rapporten ”Hur kan polisen tackla gängskjutningarna?” som publicerades av Linköpings universitet på måndagen.

Polisen, polisforskaren och professorn Stefan Holgersson har gått igenom hur polisen uttalat sig i medierna om Operation Rimfrost och jämfört med brottsstatistiken. Han kommer fram till att kurvorna över antal gripna, överlåtelsebrott av narkotika och vapenbrott i Malmö inte visar några större förändringar och drar slutsatsen att polisen överdriver effekterna av Operation Rimfrost.

Enligt Holgersson är det inte någon tillfällighet att polisen officiellt målar upp en bild som inte stämmer.

– En viktig punkt i rapporten är att peka på polisens bild av sitt arbete, att den inte stämmer med det sätt på vilket polisarbetet bedrivs, säger Stefan Holgersson.

Till en början kan polisen genom sin rapportering öka tilliten till myndigheten och den upplevda tryggheten, menar han, men på lång sikt kommer medborgarna att se hur det glappar och undra vad polisen håller på med, och varför inte verksamheten utvecklas på ett önskvärt sätt.
Stefan Holgersson anser att det har funnits larmsignaler under lång tid när det gäller gängkriminaliteten, hur kriget om narkotikamarknaden vuxit fram, våldsradikaliseringen – men att polisledningen misslyckats med att göra något åt det.

– I ett fotbollslag skulle man tänka att det är dags att byta ut tränarna. Men i polisen är det inte så, där flyttar ledningen bara runt, det är i stort sett samma chefskader som gör att ledningsfilosofin inte förändras, även om det så klart finns andra, säger han.
I rapporten drar forskarna slutsatsen att det är polisens hierarkiska organisation som omöjliggör ett effektivt arbetssätt. I ett kapitel refererar de till flera tidigare undersökningar som ger polismyndighetens chefer mycket

låga poäng jämfört med andra yrkeskategorier.
– Man har studerat polisens ledarskap i flera studier, till exempel ett test på 100 polischefer, och fått fram olika variabler. Det som utmärker polischefer är att de ligger så lågt, säger Stefan Holgersson.
Detta är genomgående i flera olika undersökningar som man hänvisar till i undersökningen, som klassar polisens organisation som hierarkisk.
Det är motsatsen till det Holgersson anser är nödvändigt för att kunna arbeta problemorienterat, en lärande organisation som tar till sig av kritik och utvecklas.
Metoden att arbeta problemorienterat beskrivs i ett par kapitel i rapporten. Den utgår ifrån att polisen i stället för att arbeta händelseorienterat – och reagera när brott begåtts – arbetar med brottslighet i projekt, analyserar problemen och försöker förändra faktorerna som skapar dem.
– Polisen kör med ”send more cars”-modellen, man skickar ut polisresurser och försöker sätta fast så många som möjligt och

sedan säger man att man är jättebra när man lyckats anmäla fler brott. Det vi säger är att man måste jobba med en mer noggrann analys av vad problemet är, säger Johannes Knutsson, professor emeritus i polis-forskning, som skrivit den delen av rapporten.

I ett sådant problemorienterat projekt, som utprovats i Boston, använde sig polisen av metoden fokuserad avskräckning, som i det fallet visade sig effektiv mot gängkriminalitet.

Man har försökt även i Storbritannien, i Manchester, men där fungerade det inte, enligt Johannes Knutsson. Där fick man inte genomslag för den aktiva mekanismen, den fokuserade avskräckningen, utan arbetade med vanliga socialarbetarmetoder.

– Mekanismen går ut på att man förklarar för gängen att ”om ni inte slutar så kommer detta att hända”, och det är kollektivt – om en begår en våldshandling så drabbas hela gänget. Det här upplyser man om i samlingar. Det är inte bara poliser som är med i projektet utan även åklagare, personal från fång- och frivården,

och särskilda socialarbetare som är inriktade på gäng. Metoden kallas också ”Damoklesmodellen” – man riggar ett svärd över nacken på dem och förklarar att ”det är du som håller i snöret”. Samtidigt som man hotar med mycket hårda straff erbjuder man en utväg ur kriminaliteten, utbildning eller jobb.
DN har sökt polisen för en kommentar. I ett mejl svarar polisens nationella mediecenter: ”Polismyndigheten bedriver ett omfattande utvecklingsarbete mot den organiserade brottsligheten. Arbetet innehåller såväl utveckling av arbetsmetoder som ledning, styrning och uppföljning. Det kommer mycket forskning inom detta område och vi följer kontinuerligt upp vad som kan vara av intresse för Polismyndigheten och hur det eventuellt kan användas det i det fortsatta arbetet.”

Juan Flores
juan.flores@dn.se

Fler drunknade i augusti

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Hittills i år har 68 personer drunknat i Sverige – lika många som under hela 2019, enligt Svenska Livräddningssällskapets (SLS) preliminära sammanställning. Under augusti i år drunknade 14 personer jämfört med 4 förra året. Sett till sommarmånaderna maj–augusti omkom 23 fler i år än 2019.
En trolig orsak är att fler stannade hemma under semestern till följd av coronapandemin och även det varma vädret tros ha bidragit, skriver Svenska Livräddningssällskapet i ett pressmeddelande.
TT

Ihopslagning av lärarfacken ska utredas

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

En sammanslagning mellan de två lärarfacken ska utredas. Det beslutade Lärarnas riksförbund vid sin kongress på måndagen.
– En i stort sett helt enig kongress vill utöka samverkan med Lärarförbundet, säger Åsa Fahlén, ordförande för Lärarnas riksförbund.DN

Minerad mark när läge och hyra ska utredas

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

**Ska platsen där en lägenhet finns få större betydelse när hyran ska sättas? Och i så fall, på vilka platser?
De frågorna ska Sophia Mattsson-Linnala och hennes kommission ge svar på och**

dessutom föreslå åtgärder där de anser att lägesfaktorn väger för lite.
Frågan är om det leder till marknadshyror.
I somras tillsattes en kommission med namnet Läge och kvalitet i hyressättningen. Det kan låta som en byråkratisk bagatell, men kommissonen är kontroversiell. Dess ordförande, Sophia Mattsson-Linnala, tidigare vd för Rikshem, säger själv att det är ”minerad mark” hon och hennes kommission beträder.
För om i synnerhet läget ska väga mer när hyrorna sätts finns det en uppenbar risk att hyror i attraktiva innerstadslägen blir högre än i dag, medan hyror i utsatta områden kanske till och med skulle bli lägre.
Är det så att läget beaktats för lite i dagens hyressättning?
– Det är ju det vi ska undersöka, svarar Sophia Mattsson-Linnala.
Allmännyttan var länge riktkarl när det gäller hyror i Sverige. Men en lagändring 2011 ändrade på det.
– När allmännyttan inte längre skulle vara hyresnormerande var det nog en allmän åsikt att läge och kvalitet – framför allt läge –

inte beaktades tillräckligt, säger Mattsson Linnala.
– Sedan dess har man på många håll börjat med ett systematiskt arbete vad gäller hyressättningen, fortsätter hon.
Systematisk hyressättning innebär att parterna (Hyresgästföreningen och värdarna), enkelt uttryckt, frågar hyresgästerna vad det är de värderar och att hyran sätts efter dessa värderingar. Syftet är att få fram hyror som speglar just vad hyresgästerna värderar och är beredda att betala för.
Mattsson-Linnala är övertygad om att arbetet med systematisk hyressättning har slagit igenom på många håll.
– Men det har inte skett överallt och det är det vi ska undersöka. Har man på de orter där det (läget) har påverkan – har man gjort det arbetet? frågar hon sig.
– Boverket har konstaterat att parterna på flera håll har gjort jobbet. Men det lagstiftarna säger nu är att de vill ha kontroll på om det gäller storstadsregionerna, socioekonomiskt svaga områden och ett antal andra orter, tillägger hon.
Sedan drygt 50 år sätts hyrorna efter det så kallade bruksvärdet

(se faktaruta), som sätter stopp för fri hyressättning – eller marknadshyra som det också heter.

Men om vi ska låta läge slå igenom mer på hyrorna – är inte det ett steg på vägen mot marknadshyror?

Sophia Mattsson-Linnala funderar lite innan hon svarar:

– Jag tycker att man ska gå tillbaka till vad som var bruksvärdessystemet från början. Det var ju någonting som skulle efterlikna ett marknadsvärde på hyrorna baserat på en marknad i balans och då ingick att läget givetvis skulle påverka hyran. Hon understryker dock att direktiven är tydliga. Utredningen ska inte föreslå marknadshyror och hyresgästernas besittningsskydd ska vara kvar.

– Man ber oss inte om att ta fram marknadshyror för då hade man kunnat strunta i den här utredningen

Men om lägesfaktorn slår igenom hårdare så riskerar väl besittningsskyddet att urholkas om hyrorna höjs så mycket att folk inte har råd att bo kvar?

– Vi vet inte hur mycket lägesfaktorn ska slå igenom på hyrorna. Tanken är att vi ska utgå från en marknad i balans och vi vet inte vad hyran är i en marknad i balans. Men den hyra som utgår ska kännas rimlig och rättvis.
– I bruksvärdessystemet ingår att hyran inte får sättas efter tillfälliga över- eller underskott. Så det är inte så att den får skena. Sedan måste vi fundera på vad människor kan betala. Det är nog en av de största nötterna att knäcka, tillägger hon.

Du sade tidigare att ”alla kommer att bli besvikna”. Vad menar du med det?
– Jag har respekt för den här utredningen. Det finns både möjligheter och risker för alla parter.
– Bland fastighetsägarna finns det de som ser väldiga möjligheter att det skulle kunna leda till högre hyror på vissa håll. Men det finns också de som sitter med fastigheter på ställen där det finns en risk för en press nedåt när man väger in läge och kvalitet mer.
Mattsson-Linnala påpekar också att Hyresgästföreningen

”reagerade starkt” på tillsättningen av kommissionen och utredningen.
– Så jag kommer inte att kunna göra alla lyckliga! Men kanske kan vi ta ett steg på vägen till att jämka i det system vi har, säger hon.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Fakta. Definitioner

Allmännytta: Flerbostadshus som ägs av kommuner eller stiftelser och som hyr ut lägenheter. Måste sedan 2011 drivas efter ”affärsmässiga principer”.

Besittningsskydd: Rätten att bo kvar även om hyresavtalet är tidsbegränsat.
Bruksvärdessystem: Principen att likvärdiga lägenheter ska ha likvärdig hyra. Ska skydda hyresgästen från oskäliga hyreshöjningar.

Hyresgäst-föreningen: En farlig utredning

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Utredningen om hur mycket läget ska slå igenom i hyran är farlig – liksom flera andra pågående utredningar om hyresrätten, menar Hyresgästföreningen.

– De går ut på att minska inflytandet för hyresgästerna och ge mer inflytande till hyresvärden, säger Erik Elmgren, biträdande förbundschef på föreningen. Han varnar för att det kan leda till marknadshyror.

Hyresgästföreningen tycker inte att staten ska lägga sig i när föreningen och hyresvärdarna förhandlar om hyrorna.

– Läget är redan en viktig del av en lägenhets bruksvärde och det är något vi tar hänsyn till, tillsammans med andra

egenskaper som finns i och kring en lägenhet, säger Erik Elmgren.
– En förhandling är den bästa prissättningsmekanismen där man väger samman bådas intressen, både hyresgästens och hyresvärdens, så att det blir en rimlig kompromiss, tillägger han.
Föreningen har inget emot att kommissionen gör en genomgång av hur lägesfaktorn har slagit igenom sedan allmännyttans ställning förändrades 2011.
– Det kan vi till och med välkomna, säger Elmgren.
– Men att man sedan ska komma med förslag på hur man kan höja hyran för människor som bor i centrala lägen ännu mer, eller i lägen där man tycker att läget inte slagit igenom tillräckligt, där är vi kritiska, tillägger han.
Ser ni det här som ett steg mot marknadshyror?
– Ja, när man börjar komma med förslag på hur man kan uppgradera läget som man inte tycker har slagit igenom på en del orter, då kan det vara ett första steg mot marknadshyror, svarar Elmgren.
Även hos Sveriges allmännytta, branschorgan för drygt 300 allmännyttiga bostadsföretag, är

tongångarna skeptiska. Det är förvisso bra att kommissionen gör en genomgång, men organisationen värjer sig mot att den ska komma med skarpa åtgärder.
Jörgen Mark-Nielsen, samhällspolitisk chef på Sveriges allmännytta, pekar på att direktiven säger att kommissionen ska se om läge och kvalitet har beaktats i ”tillräcklig utsträckning”.
– Men vad är tillräckligt? Hur stor ska skillnaden vara mellan en lägenhet som ligger på Södermalm i Stockholm jämfört med en liknande i Farsta? frågar han sig.
– Det är något som staten inte ska in med – det måste vara något som parterna ska bestämma, tillägger han.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Liten minskning av arbetslösheten

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Arbetslösheten i Sverige uppgick under måndagen till 9,1 procent. Det skriver Arbetsförmedlingen i ett pressmeddelande. Det är en liten minskning jämfört med veckan innan, men antalet personer som skrivit in sig som arbetslösa under den gångna veckan, 15 635, är betydligt högre än förra veckans siffra.
Totalt 97 923 personer har varslats sedan början av mars, 1 818 under den senaste veckan. Av de 68 188 som varslades under mars och april har 53 procent blivit uppsagda, visar en preliminär uppföljning Arbetsförmedlingen gjort.
DN

Smart teknik gör rullstolen till tryggt arbetsredskap

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Världens största leverantör av eldrivna rullstolar, svenska Permobil, har släppt sin första smarta stol.
För Kjell Hahn, 56, innebär den nya tekniken en revolution.

– Jag är helt beroende av rullstolen i arbetet. Nu, när den går att koppla upp via en app, behöver livet inte längre sättas på paus om stolen går sönder.

Ekenäs Mekaniska utanför Vetlanda. Namnet kan låta som en liten verkstad i de småländska skogarna, men låt dig inte luras. Fabriken med fokus på att förädla rör och profiler i stål, aluminium och koppar är i dag underleverantör till några av Sveriges största exportföretag som Volvo och Scania.

Arbetsplatsen har varit Kjell Hahns i 34 år. I dag sysslar han

med så kallade täthetsprovningar. Avdelningen har till uppgift att med vatten, luft och gas – beroende på material – kontrollera att de svetsade rören håller kvaliteten innan de skeppas vidare till kunderna.
Mycket är sig likt på arbetet, men för Kjell har en förändring skett nyligen. Sedan en månad tillbaka ersatte Arbetsförmedlingen hans gamla permobil med en ny, uppkopplad och smart elrullstol. Sveriges första i sitt slag.
– Jag har alltid haft permobil på jobbet, det är en förutsättning. Om jag inte kan höja och sänka stolen har jag svårt att nå vissa maskiner och bänkar, säger han.
Det var ett ryggmärgsbråck från födseln som gjorde honom förlamad från midjan och nedåt. Den medfödda skadan drabbar mellan 15 och 25 barn varje år och leder oftast till en fysisk funktionsnedsättning.
– Den här stolen driver på mittenhjulen i stället för framhjulen som den tidigare gjorde, som var av ett annat fabrikat. Men det nya för mig är appen som man kan ha i sin telefon, säger Kjell Hahn.

Just appen är del i den nya tekniken som ska ta den eldrivna rullstolen in i framtiden.
Det har nu gått över 50 år sedan läkaren Per Uddén grundade Permobil med visionen att förbättra livskvaliteten för människor med funktionsnedsättning.
Företaget blev både världsledande och så dominant att permobil blivit ett varumärkesord synonymt med eldrivna rullstolar.
Redan vid starten var produkten högteknologisk med sin elektriska sits och framhjulsdrift. 2020 har den även blivit smart.

Den nya tekniken innebär att stolarna kommer med en hårdvara som användaren kan koppla upp sig på. Stolens data registreras och kan sedan följas via en app.
– Vi insåg tidigt att digitaliseringen är en viktig del i att fortsätta vara ledande. Teknologin är till stor del baserad på vad våra användare säger att de behöver, säger Peter Jidesjö, affärsområdeschef på Permobil.
I Sverige lanserades tekniken under våren, i resten av Europa i början av sommaren. Under coronapandemin har den nya

permobilen blivit relevant på ett helt annat plan.
– Våra brukare har ofta diagnoser och funktionsnedsättningar som gör att de är i riskgrupp. Den senaste tiden har vi märkt att intresset blivit större, både genom att användare hör av sig och att uppkopplingarna blir fler och fler, säger Peter Jidesjö, affärsområdeschef på Permobil.
Via appen får användaren bland annat information om batteritiden, hur långt det går att köra på den nuvarande laddningen och en påminnelse när det är dags att byta position på ben- och ryggstödet för att minska risken för trycksår. En integrerad karta visar även var man är och har varit med stolen.
– Syftet är att användaren ska känna att de har en ökad trygghet och kan lita på stolen. Våra användare är ofta väldigt intresserade av den typen av information, det är en del i att vara mer oberoende, säger Peter Jidesjö, som påpekar att det är användaren själv som äger rättigheten i att slå på eller av sin stol.
Men funktionen som kanske kommer göra allra störst skillnad för permobilanvändare är hur

realtidsinformationen gör att stolen går att felsöka på distans. Att en servicecentral kan kommunicera direkt med stolen och ta reda på felet leder till att servicetiderna minskar drastiskt.
– Då kan användaren få en återkoppling på om det är något akut som bör lagas direkt eller om det kan vänta till hösten, säger Peter Jidesjö.
En som vet hur det kan gå utan en fungerade elrullstol är Kjell Hahn. Han berättar om gången då hans gamla stol gick sönder.
– Till att börja med var jag tvungen att ringa Arbetsförmedlingen för att få tillåtelse att ringa till leverantören av stolen. Sedan skulle de hitta en tid att skicka ut en reparatör som de inte hade för tillfället för att felsöka stolen, innan den till slut skickades in på lagning.
– Då blev jag stående i och med att jag är helt beroende av den i arbetet. Och det gillar ju inte min arbetsgivare heller, att jag inte kan jobba, säger Kjell.
Sjukförsäkringen täcker inte frånvaro på grund av en trasig elrullstol, och därmed fick han ingen sjukpenning. Sista utvägen? Kjell fick ta ledigt. Några andra

arbetsuppgifter på metallindustrin fanns det inte.
– Det tog nästan tre veckor innan jag var tillbaka. Det var väldigt irriterande. Man kan nästan jämföra det med om en frisk person skulle bryta bägge benen, och hur det skulle påverka en, säger han.
Med den nya stolen och möjligheten till direktkontakt med en servicecentral behöver livet inte sättas på paus. Minskad reparationstid – större frihet.
– Nu felsöker de i appen och sen kan de ta med sig det som behövs och komma ut till mig. Så man sparar ju tid, säger Kjell.
Dagen på fabriken börjar gå mot sitt slut. Som underleverantör till industrier och fordonsbranschen har våren, som på så många andra håll, inneburit en del permitteringar. När samhällen börjar öppna upp alltmer drar det förhoppningsvis i gång igen för fullt, siar Kjell.
Hem från jobbet åker han i sin egen specialanpassade bil. Permobilen lämnar han kvar på jobbet, hemma är det rullstol som gäller.

– Det kan vara rätt nyttigt att köra själv ibland också.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Strategin som ska göra Sverige världsledande inom life science

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Konkurrensen inom den globala miljardindustrin life science blir allt hårdare. Vid årsskiftet presenterade

regeringen därför en nationell strategi som ska värna en av Sveriges största basnärningar – och göra oss världsledande.
– Visar vi inte att vi är ett innovativt land kommer vi att få svårare att växla upp, säger Jenni Nordborg, regeringens samordnare för life science.
Sverige ska vara en ledande life science-nation. Budskapet den 12 december förra året från näringsminister Ibrahim Baylan, forskningsminister Matilda Ernkrans och socialminister Lena Hallengren, var tydligt.

Efter drygt två års arbete presenterades för första gången en nationell life science-strategi, och de tre ministrarna symboliserade ambitionen med den. Tillsammans ska näringsliv, sjukvård och akademi göra så att Sverige bibehåller en tätposition inom forskning och innovation för hälso- och sjukvården.
– Vi har en stark forskningstradition och life science är en av våra starkaste basnäringar. Men den internationella konkurrensen är knivskarp, och Sverige är ett litet land. Det gör att vi behöver arbeta

på nya sätt, och därför vi behöver vi den här strategin, säger Jenni Nordborg.
Regeringen har efter synpunkter från aktörer från hela sektorn kokat ner utmaningarna för Sverige inom life science till åtta prioriterade områden. Jenni Nordborg ska som nationell samordnare se till att de efterföljs och blir verklighet.
– Med en gemensam målbild och riktning kan vi dra åt samma håll, det stärker Sverige som life science-nation, säger hon.
Jenni Nordborg tänker specifikt på ett område som tidigt ska prioriteras och utredas: hanteringen av hälso- och vårddata. Regioner och kommuner ska på ett bättre sätt kunna dela sin patientdata mellan vårdgivare, och data och register ska enklare kommas åt för att användas till forskning och innovation.
– Vi behöver ta vara på den hälsodata som finns i Sverige, men som sitter fast i olika hinder. Där behöver vi få till strukturella förändringar, naturligtvis inom ramarna för den säkerhet och integritet som vi behöver ha för individen, säger Jenni Nordborg.

Och just individen ska det bli ett större fokus på med den nya life science-strategin. Hälso- och sjukvården ska satsa mer på precisionsmedicin, skräddarsydda behandlingar för den enskilde patienten. En mer individanpassad vård kan i sin tur leda till både effektivare behandlingar, tidigare diagnostik och färre vårdskador. I slutändan ökad överlevnad.

– Möjligheterna i Sverige är så stora i och med att vi har en life - science-sektor som är stark och stor och som jobbar med utveckling av datadriven innovation, säger Jenni Nordborg.

Men då krävs det en mer lättillgänglig hälsodata och en bättre forskningsinfrastruktur, menar hon – två nödvändiga pusselbitar som behöver förbättras för att svensk forskning ska vara världsledande. En tredje är att fler kliniska studier ska göras tillsammans med näringslivet, inte minst för att hantera coronapandemin.

– Visar inte vi upp att vi är ett land som använder och utvecklar innovationer kommer vi också att

få ännu svårare att växla upp, säger hon.
För life science-branschen är den nya nationella strategin ett välkommet första steg mot en ökad prioritering från politikens håll. Enligt Helena Strigård, vd för branschorganisationen Swedenbio, finns det lågt hängande frukter att ta itu med på flera områden, men ett specifikt som hon vill rödflagga: synliggörandet av Sverige som en life science-nation.
– Vi hittar inte tillräckligt mycket investerare inom Sverige, man måste synas internationellt. Det är ständigt så att man måste hitta nya pengar. Man går igenom olika faser av kliniska prövningar, en fas tvåa kanske kostar 100 miljoner, och då behöver man kapital. Det är en extremt kapitalkrävande bransch, och därför behöver vi investeringsfrämjande insatser, säger Helena Strigård.
Just internationell attraktivitet och konkurrenskraft är ett av de åtta prioriterade områdena i strategin. Nu vill Helena Strigård se att staten tar ett större ansvar i arbetet med att sälja in Sverige som en life science-nation.

– Det är som att Sverige inte har något självförtroende. Vi måste ha muskler att berätta för omvärlden att vi är skitbra på life science. Där har vi som branschorganisation fått täcka upp ganska mycket för att det är så underfinansierat, säger hon.
– Samtidigt vet vi att det investeringsfrämjande som skett har lett till flera fantastiska etableringar i Sverige, framför allt inom produktion som skapar många jobb och har ett väldigt högt förädlingsvärde.
Jenni Nordborg håller med om att Sverige måste bli bättre på att synas internationellt. Hon vill se ett starkare samarbete med länder som Sverige redan har partnerskap med, som Frankrike, Tyskland och Indien.
Även inom de innovations- och forskningsråden som Sverige har på sex ambassader runt om i världen, däribland USA och Sydkorea, Kina och Japan.
– Den allra största svårigheten som de växande bolagen har är investeringskapitalet och att de kliniska prövningarna och studierna som görs nu tappar tempot, säger Jenni Nordborg.

Hon nämner ett starkare nordiskt samarbete som en viktig nyckel. För att synas på den globala marknaden och kunna göra mer fokuserade studier krävs det en större infrastruktur, en större patientpopulation och en större ekonomi.

– Om vi bara kan satsa oss ur den här krisen med att återstarta samhället och implementera precisionsmedicin så har vi goda förutsättningar framåt. Men vi kan bara göra det genom internationella samarbeten.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Fakta. Regeringens åtta prioriterade områden

1 Strukturer för samverkan
2 Nyttiggörande av hälso- och vårddata för forskning och innovation
3 Ansvarsfull, säker och etisk policyutveckling
4 Integrering av forskning och innovation i vården
5 Välfärdsteknik för ökad självständighet, delaktighet och hälsa
6 Forskning och infrastruktur
7 Kompetensförsörjning, talang-attraktion och livslångt lärande

AI ska revolutionera sjukvården – experter varnar för problem

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Svensk sjukvård har AI-feber. Ny intelligent teknik ska

förbättra vår hälsa och förändra våra liv.
Men när kommer det ske?
Experter pekar ut flera problem som de anser måste lösas först.
”När blir 1177 Vårdguiden en robot?” Så lockade offentligägda Inera 2018 publik till ett seminarium om artificiell intelligens, AI, i framtidens vård. Vid enkla symtom skulle en chattbot ge råd för egenvård, vid tecken på allvarlig sjukdom skulle patienten skickas vidare till sjuksköterska eller läkare.

En pilotstudie genomfördes, men nu är projektet pausat. Vad hände?
– Det var oklart vem som har det medicinska ansvaret om det blir en felbedömning, om man får felaktiga råd, säger Sofie Zetterström, Ineras affärsområdeschef för 1177. Chattboten provades internt och fungerade ”förvånansvärt bra” säger hon. Men Ineras jurister bedömde bland annat att den kunde strida mot patientdatalagen.
När tror du att en chattrobot kan användas skarpt på 1177?

– För en skarp pilot skulle man i bästa fall kunna börja pröva ett införande inom ett år, breddinförande i hela landet tror jag dröjer. Vi ska upphandla en ny plattform under hösten och utreda juridiken ytterligare.
– Optimistiskt kanske man kan se något resultat om ett år, men det kan ta två år också.
Sjukvårdens tekniska utveckling rusar framåt. AI, förenklat ett intelligent system som är självlärande och drar egna slutsatser, beskrivs som en revolution. Effektivare vård och läkare som kan lägga tid på rätt saker är två fördelar som nämns.
I dag används 59 AI-verktyg i vården, enligt en fjolårsrapport från Socialstyrelsen. Inom vissa områden har utvecklingen gått långt. Som bildanalys där AI används för att analysera röntgenbilder, ultraljud och mammografi.
Än så länge är användningen alltså begränsad men det pågår ett stort antal forskningsprojekt.
Max Gordon, forskare och biträdande överläkare i ortopedi på Danderyds sjukhus, leder ett av dessa. I fem år matade hans

forskargrupp en AI-algoritm med hundratusentals röntgenbilder på frakturer. Just det är AI bra på, att gå igenom stora mängder information. I oktober användes AI-systemet för första gången på en patient, men när coronakrisen kom lades pilotstudien på is.
Programmet ska lära sig att identifiera frakturer och fungera som ett hjälpmedel för läkare. Fördelarna är stora: Ett AI-program blir inte trött, det kan jobba mitt i natten, har aldrig en dålig dag och kan på någon sekund navigera genom en djungel av snåriga klassificeringar. Om det ges rätt information, alltså.
Algoritmen är som ett barn som behöver lära sig vad som är rätt och fel. Läkarna ger den beröm när den gör rätt, och kritik när den gör fel.
– När vi kommit så pass långt att vi kan koppla ihop hur patienten mår efter olika frakturer och hur det går för dem, då kommer algoritmen kunna hitta mönster som vi inte hittills sett. Det har vi sett inom andra områden att den kan lära sig att identifiera mönster på ett ganska oberoende sätt, säger Max Gordon.

Men det är en lång väg dit och den består av utveckling, granskningar, godkännanden och etiska diskussioner.
Max Gordon säger att det finns en ”extrem förhoppning” om hur många problem AI kommer att lösa och ber om tålamod. Det är ett stort steg från provsalen till verkligheten.
– Min magkänsla säger att det kommer att ta tid för AI i sjukvården. Vi behöver ha en väldigt hög säkerhet innan vi helt kan släppa lös den, låta AI bedöma en röntgenbild från början till slut själv och först efteråt kontrollera. Vi är inte riktigt där än.
– Det är som vilken forskning som helst egentligen, man stirrar sig blind på att det är ny teknik men du måste visa resultat i en kontrollerad studie.
Artificiell intelligens har stor potential och kommer att revolutionera sjukvården – men det kommer att ta tid. Det tror Kalle Åström, professor i matematik och en av initiativtagarna till Lunds universitets AI-nätverk.
– Man får vara balanserad här. Det ska vara en AI-feber för det

har skett jättemycket bra grejer, men man ska också förstå gränsen för inom vilka områden det går att göra bättre saker nu, och inom vilka det fortfarande är svårt. Bildanalys är ett område där tekniken är så pass utvecklad att den kan ge vårdpersonal stöd vid diagnos, till exempel med att tolka EKG vid hjärtsjukdomar.

– Det finns massor av saker AI kan göra, den kan hjälpa till med den här diagnosen eller det här delmomentet men det finns förhoppningar bland allmänhet och politiker att det helt och hållet ska revolutionera all vård och väldigt snabbt få allting väldigt mycket bättre och det tror jag kommer att ta tid.

Åström tar upp två hinder: Teknisk integration och användarvänlighet. Olika huvudmän som regioner, kommuner och sjukhus kan använda sig av olika system som inte fungerar ihop. I dag kan läkare tvingas faxa information från en vårdcentral till kommunen eftersom systemen inte pratar. Programmen måste också vara robusta och patientsäkra samt anpassade efter personalens behov.

– Det är viktigt att de får rätt verktyg och rätt användargränssnitt för att få de nya sakerna att fungera i deras jobbvardag.

Det finns flera utmaningar som måste hanteras, konstaterade Statens medicinsk-etiska råd i mars när det publicerade en skrift om etik och AI. Det gäller bland annat hur systemen ska kvalitetssäkras, hur ansvaret fördelas när datasystem fattar beslut och att patienternas integritet värnas.

Kunskapsbrist och osäkerhet bromsar AI-utvecklingen, säger ordförande Kenneth Johansson.

– Vi ser att hälso- och sjukvårdens ramverk om ansvar, tillsyn och uppföljning behöver utvecklas. Vi tror att myndigheter kan behöva utvidgade uppgifter och få ökat ansvar inom det här området.

Frågor om integritet och dataskydd måste få en lösning.

Petter Jerdén
petter.jerden@dn.se

Fakta. AI och maskininlärning

Artificiell intelligens, AI:

En dator eller maskin som uppvisar intelligens eller mänskliga förmågor. Ett intelligent system kan dra slutsatser, lösa problem, planera och vara självlärande. Det mesta som i dagligt tal kallas AI uppfyller dock inte alla kriterier. AI handlar i dag om enstaka, ganska snäva förmågor, som bildigenkänning och diagnosställande.
Maskininlärning:
En form av AI, ofta den typ som används i dag. Går förenklat ut på att träna ett datorprogram till att klara en viss uppgift. Det kan vara att känna igen en katt eller att kunna skilja fordon från fotgängare. För att träna matas systemet med mängder av data (exempelvis bilder på katter ur olika vinklar och med olika utseenden) och parametrarna optimeras.
Källa: Lunds universitet

Forskarnas miss gav gummi som kan ersätta mänsklig vävnad

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Intentionen var att skapa det hårdaste konstgjorda skelettet någonsin. Resultatet blev ett elastiskt material med unika egenskaper. Chalmers-forskarnas misskalkylering skapade nano-gummit, med potential att ersätta mänsklig vävnad.

– Processen blev inte riktigt som vi tänkt, men så är det ibland. Som man säger på engelska, serendipity, ett oförutsett resultat som ändå är positivt. Och det var det ju definitivt i det här fallet, säger Martin Andersson, professor i kemi på Chalmers i Göteborg.

Han har under lång tid jobbat med att skapa syntetiska

benmaterial, med målet att göra ett konstgjort skelett så likt människans som möjligt.
I viljan att göra ett ben mer kompakt och hårdare än de tidigare gjort letade han och forskarkollegan Anand Kumar - Rajasekharan, doktor i kemi, efter ett nytt styvare material som fortfarande kunde accepteras av kroppen. Valet föll på pmma-plast, mer känt som plexiglas, som är vanligt förekommande inom medicintekniken.
– Men när vi strukturerade det på nanonivå blev det inte alls så hårt och starkt som vi hoppats på, säger Martin Andersson och förklarar:
– Gör man saker mindre och mindre så brukar deras egenskaper börja förändras, och det brukar ofta ske när man är nere på storleksområdet nano – en miljarddels meter. När materialet blev så pass litet blev det i stället gummiliknande. Resultatet visade sig snart vara både extremt elastiskt och flexibelt, med egenskaper väldigt likt brosk.
– I stället för att ge upp och bli ledsna över det så tänkte vi att vi kanske kan lösa ett problem för

folk som har sjukdomar i brosket eller saknar det helt, som är ett väldigt stort kirurgiskt problem. Att brosket försvinner och det blir ben mot ben orsakar mycket smärta med olika komplikationer som följd, säger Martin Andersson.

Ett av nanogummits fördelar är flexibiliteten i materialet.

– Man kan både 3D-printa en menisk till knät och injicera det som ett vätskeliknande brosk, och på så sätt undvika operationer, - säger Martin Andersson.

Innan Martin Andersson och Anand Kumar Rajasekharan publicerade sin forskningsstudie patentskyddade de sin innovation och bildade startupbolaget Amferia. Anand jobbar numera heltid med att få ut produkten på marknaden. Hittills har de kommit längst inom området för urinkatetrar.

– Där har man ett jättestort problem med infektioner. Men här har vi ett material som man kan tillverka slangar med och som går att göra antibakteriellt, säger Martin Andersson.

Det är strukturen på gummit som gör att ytan kan behandlas och bli antibakteriell med hjälp av små

proteiner som utgör en naturlig del av immunsystemet. Att materialet minskar infektioner underlättar även arbetet i en annan global hälsofråga – antibiotikaresistensen.
– Har man en infektion är det väldigt svårt att avbryta den utan antibiotika, så vi jobbar generellt med material som kan förhindra själva infektionen. Vi tror att det är det bästa sättet att lösa problemet – att förhindra infektionen gör att antibiotikaresistensen bli lägre, säger Martin Andersson.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

Universitetet vill bygga världens största biobank med stamceller

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Diabetes, alzheimer och hjärtkärlsjukdomar skapar alla ett stort lidande i samhället. För

att öka förståelsen kring folksjukdomarna satsar nu Lunds universitet på att bygga upp världens största biobank med stamceller.

Ett blodprov eller små prover av hudbiopsier. I Skåne pågår just nu arbetet med att samla in material som ska resultera i en välfylld biobank med stamceller.

– När man startar ett sådant här projekt måste man säkerställa att informationen från de här stamcellerna inte hamnar i fel händer och används på ett sätt som skulle vara skadligt för patienten. Med teknik går det att identifiera vilka de här individerna är om man skulle vilja, och det kan vi inte tillåta, säger Henrik Mulder, professor vid Diabetescentrum vid Lunds universitet.

Satsningen görs i samarbete med Stamcellscentrum och hittills har de samlat in celler från ett tiotal patienter. Prover tas från både friska personer och patienter med några av de vanligaste folksjukdomarna som diabetes, stroke och hjärtkärlsjukdomar.

– Här är vi lite unika då vi kartlägger och försöker täcka in genetisk variation hos

patienterna, som är underliggande i de här folksjukdomarna, säger Henrik Mulder.
Varför är det viktigt?
– Det som är komplext med de här sjukdomarna är att det inte är en gen som skapar dem, utan de är polygena. Så det är en samverkan mellan ett större antal gener och miljöfaktorer som skapar risken att bli sjuk.
Forskning pågår där man försöker kartlägga de genetiska varianterna som är betydelsefulla för de här sjukdomarna, för det här vet man ännu inte riktigt. Kunskapen kommer hela tiden öka allt eftersom man samlar mer och mer data.
Målet är att biobanken ska bestå av 100 stamcellslinjer, som forskare från hela världen kommer att kunna ansöka om att ta del av. Men vad de använder stamcellerna till lägger sig biobanken inte i, säger Henrik Mulder, så länge de har de etiska tillstånden att göra försök och skyddar sina data.
– Det här kommer att underlätta väldigt mycket för de som har svårt att hitta patienter som bär på de här riskgenerna. Där har vi delvis gjort jobbet åt dem genom

att cellerna är karaktäriserade, så på så vis blir det en genväg till den här typen av material, säger han.
Forskarna räknar med att det kan ta mellan tre och fyra år innan biobanken är helt uppbyggd, lite beroende på hur snabbt arbetet går med att rekrytera patienter.
Då tillhör världens största biobank med stamceller Lunds universitet.
– Om den blir störst vågar man ju aldrig uttala sig om, men jag känner inte till någonting som har den här tilltänkta dimensionen och storleken. Nu sker det alltid så att man får kontakta den forskare som har de stamcellerna man vill få tillång till, och därför vill vi skala upp och systematisera det så man inte är beroende av enskilda personer på det sättet.
Vad är målsättningen med biobanken?
– Kan man identifiera riskgenerna och vilka mekanismerna är som ligger bakom sjukdomen, kan man designa läkemedel som riktar sig mot dem. Det är målet i det långa perspektivet, säger professor Henrik Mulder.

Olle Bengtsson
olle.bengtsson@dn.se

100

stamcellslinjer är målet att bio-banken ska bestå av. Forskare från hela världen kommer kunna ansöka att ta del av banken.

Regionen avslutar stabsläget

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Från och med i går, måndag, återgick Region Stockholm till normalläge.

– Att Region Stockholm lämnar stabsläget ska inte ses som en signal att alla kan återgå till normalt beteende, skriver Hälso- och sjukvårdsdirektör

Björn Eriksson i ett pressmeddelande.

I går, måndagen den 7 september, övergick Region Stockholm från stabsläge till normalläge, meddelade Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson. Endast ett 30-tal personer vårdas i nuläget för covid-19 och man bedömer att andelen nya smittade är tillräckligt låg för att Regionen ska klara av vårdbehovet i normalläge.

Sedan i början av mars i år har Regionala särskilda sjukvårdsledningen (RSSL) jobbat i förstärkningsläge vilket har inneburit att man har vidtagit åtgärder för att stärka vissa funktioner inom vården. För att kunna hantera läget när pandemin slog till fyrdubblades antalet vårdplatser på intensivvården, all planerad vård som inte var akut sköts upp och det gjordes stora insatser för att nå ut till invånarna.

Genom de återgärder som vidtogs kan Region Stockholm nu återgå till normalläge meddelar RSSL efter en bedömning som gjorts av beredskapsläget. Men Björn Eriksson är tydlig med att återgången inte betyder att

samhället kan återgå helt till det normala.
– Oavsett hur smittspridningen fortsätter kommer det fortsatt vara viktigt för oss alla att stanna hemma även vid lindriga sjukdomssymtom, tvätta händerna och att hålla avstånd, skriver Björn Eriksson i pressmeddelandet.
RSSL meddelar samtidigt att det finns beredskap för att snabbt kunna gå upp i stabsläge igen om behovet skulle uppstå.
Trifeh Amini

Fakta. Beredskapslägen

Det finns tre så kallade beredskapslägen inom sjukvården:
Stabsläge, förstärkningsläge och katastrofläge. Stabsläge innebär att en särskild sjukvårdsledning håller sig underrättad om läget och följer händelseutvecklingen samt vidtar åtgärder.

De vandrar för ett tryggare Tensta

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Våldet har varit närvarande under året för invånarna i Spånga- Tensta. Samtidigt tar frivilliga krafter tillsammans med staden och lokala föreningar upp kampen för att återställa tryggheten i området. DN följde med på fredagens trygghetsvandring i en stadsdel som genomsyras både av oro och spirande hopp.

Alla i lokalen vid Hjulsta torg är tillmötesgående och vänliga, och viljan att skapa lugn och trygghet i stadsdelen är tydlig.

Men samtidigt kan man spåra en lågintensiv kollektiv oro hos de mammor, pappor och andra som sitter runt det stora bordet. Ingen vill uppge sitt namn.

– Veckan som gick har varit lugn. Det var väntat med tanke på den polisnärvaro som har varit, säger en kvinnlig polis.

Många unga män har dött i närområdet den senaste tiden.

Konflikten mellan rivaliserande kriminella nätverk som är baserade i Tensta och Rinkeby har under sommaren blossat upp och för bara drygt en vecka sedan blev en 20-åring ihjälskjuten i närliggande Husby. Vittnen berättar om att misstänkta gärningsmän flydde från platsen på en motorcykel direkt efter händelsen.
Mordet blev den 13:e dödsskjutningen i Stockholm hittills i år.
Ytterligare någon vecka tidigare, den 20 augusti, kom larmet om att en annan man i 20-årsåldern hade blivit skottskadad i Spånga, några hundra meter från den lokal där sällskapet nu sitter. Hans liv gick inte heller att rädda.
Och listan på mördade och skadade i området går att göra lång. Därför inledde polisen i slutet av augusti en insats för att stoppa våldsutvecklingen.
– Den här veckan har det sakta återgått till det normala, konstaterar en kvinnlig fältarbetare inför gruppen.
Deltagarna på fredagskvällens möte ska snart ge sig ut på en gemensam trygghetsvandring. Poliser, ordningsvakter,

kommunens fältassistenter, Somaliska föräldrar och modersmålsförening, och representanter för fritidsgårdar i området ger en kort berättelse om sina upplevelser. I kväll befinner sig även Ole-Jörgen Persson (M), ordförande för stadsdelsnämnden i Spånga-Tensta och stadsdelsdirektören Fredrik Jurdell på plats.

En kvinna iklädd nattvandrarnas röda väst sätter plötsligt ord på det som hittills inte har uttalats.

– Föräldrarna är jätteoroliga. De vill inte släppa iväg sina barn. Inte ens för att köpa en liter mjölk om det skulle behövas. Och om de låter sina barn gå till fritidsgården så kommer de ofta själva och hämtar dem där sen.

I olika grupper rör de sig mellan miljonprogramshusen genom de gröna stråken som förbinder Hjulsta med Tensta centrum. Det är svårt att föreställa sig de våldsamma händelser som faktiskt har utspelat sig i stadsdelen flera gånger under året.

En annan kvinna i sällskapet börjar prata om de hemska upplevelser som föräldrar i området har fått ta del av. Hennes

svenska är bristfällig och hon har svårt att förmedla en tydlig bild av behoven hos gruppen, men engagemanget går inte att ta miste på. Tårar rinner längs kinderna på henne när hon pratar.
– Mammorna här har det svårt. Det finns inga jobb. Man får ingen hjälp, säger hon.
Ole-Jörgen Persson bor själv i området och har varit stadsdelsnämndens ordförande i ungefär två år, berättar han, och medger att det för tillfället är ett ovanligt läge i området.
– Jag märker också av den oro som finns i området. Men jag tror att det bästa är att vara uthålliga. Vi ska ha fritidsgårdarna öppna och så vidare, säger han.
Polisens närvaro i Tensta och Rinkeby med närliggande områden är uppenbar. Ole-Jörgen Persson påpekar att polisen inte alltid kommer att kunna vara närvarande på detta sätt, och därför är det viktigt att ”ta tillbaka förlorad mark” från gängen bit för bit.
Ofta dyker uttrycket tystnadskultur upp när det gäller just gängproblematiken i utsatta områden. Ole-Jörgen Persson menar att man måste tänka

långsiktigt och ha tålamod för att komma tillrätta med situationen i området, men samtidigt finns det enligt honom konkreta åtgärder som skulle kunna bidra.
– Jag tror på anonyma vittnen. Men jag tror också att att ju mer mark vi tar tillbaka, desto tryggare kan man vara som vittne på att samhället ställer upp för dem. Och de grövsta kriminella måste bort från de här områdena, säger han.
Vissa sociala mekanismer kan ge absurda konsekvenser i utsatta områden. Ole-Jörgen Persson berättar om hur någon som har mördat och åker in några år i fängelse eller får ungdomsvård därefter kan komma tillbaka till sitt område med högburet huvud.
– De kan komma tillbaka med högre status. Är det verkligen rätt? Några kanske behöver lyftas bort från området i stället, säger han.
Det är tydligt att trygghetsvandrarna är uppskattade bland Tenstaborna. Både unga och vuxna hälsar på flera i sällskapet. Och under ett besök i fritidsgården Blå huset hyllar en grupp killar i 14-årsåldern de ”fältare” som kommer på besök.

– Man kan prata med dem om skolan. De vill veta vad man har gjort och så. Om man inte kan fokusera på läxorna så får man tips från dem, säger en i gänget.
Det är en bra stämning bland killarna som sitter tätt inpå varandra i en soffa och småpratar om olika händelser i veckan.
Någon drar en anekdot om en känd politiker och får alla de andra att skratta.
Hur ser ni på fältassistenterna som kommer hit? Är de som kompisar för er?

– De är ungefär som mitt tionde syskon! säger en kille med glimten i ögat.
Kommentaren lockar till mer skratt, alla väl medvetna om klyschan att familjerna i området kan vara stora.
Hur reagerar ni på skjutningarna i området?
– Man vill distansera sig från det. Man vill veta så lite som möjligt om det. Men alla har ju sociala medier så man får ju reda på en massa ändå, säger en kille och får medhåll från de andra.
Den manlige fältassistenten som går med under

trygghetsvandringen bekräftar vikten av att ha bra kontakt med ungdomarna i området. Han har arbetat i två år med uppgiften och känner att han och de sju kollegerna når fram på ett bra sätt och har möjlighet att påverka ungdomarna till det bättre.
– Tanken är att vi ska fånga upp dem tidigt. Vi möter dem både i skolan och på fritiden. Det ger en helhetsbild som gör att vi kan se om något börjar gå snett, säger han.
Fortfarande gäller samma sak: Ingen vill uppge sitt namn.

Varken poliserna, fältassistenterna eller några av de andra engagerade vill detta, och hänvisar till olika orsaker.
Bland forskare talar man om lågt socialt kapital när tilliten är svag mellan människorna i ett visst område. Sverige har under lång tid utmärkt sig i internationella jämförelser som ett land som tvärtom ligger i absoluta världstoppen när det gäller just socialt kapital.
I ett område som Spånga-Tensta där tystnadskulturen är stark handlar lösningarna om att ha tålamod och jobba under lång tid,

menar Ole-Jörgen Persson, som trots att han uppfattar oron i området efter skjutningarna nu ser ljust på framtiden. Han menar att många initiativ har tagits – inte minst av föreningar och organisationer – som leder framåt på ett positivt sätt.

– Förut hörde man ofta att folk ville härifrån. Det hör man inte längre på samma sätt. Men när det gäller problemen måste man tänka långsiktigt, säger han.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Fakta. Stadsdelsområde Spånga-Tensta

Antal invånare: 39 106
Utländsk bakgrund: 59,5 procent
Europa: 19,5 procent
Asien: 45,1 procent
Afrika: 30,9 procent
Amerika: 4,2 procent
Gymnasiebehörighet 2018:
Killar: 87,0 procent
Tjejer: 85,3 procent
Eftergymnasial utbildning: 42,0 procent

Andel förvärvsarbetande:
Män: 73,0 procent
Kvinnor: 67,9 procent
Medelinkomst:
Män: 334 800 kronor
Kvinnor: 301 500 kronor
Öppet arbetslösa: 5,3 procent
Sjukersättning: 13,5 dagar per person
Ekonomiskt bistånd: 5,2 procent
De fyra största partierna i valet: S 31,7, M 20,3, V 12,7, L 9,4
Valdeltagande: 70,1 procent
Källa: Siffror från Stockholms stad från den 31 december 2018

Daniel Helldén medger problem med felparkerade elsparkcyklar

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Solna stad forslade i veckan bort nära 100 slarvigt parkerade elsparkcyklar. Men i Stockholm går det trögt på området. Trafikborgarrådet Daniel

Helldén (MP) medger nu att situationen med de omdebatterade fordonen är ett problem och öppnar för en översyn av systemet.

– Vi har 12 000 cyklar nu, och om utvecklingen fortsätter, vad händer då i vår? Det funkar inte, säger han.

Under veckan har Solna stad börjat frakta bort elsparkcyklar som står felaktigt parkerade på gator och torg. Enligt kommunalrådet Pehr Granfalk (M) har förvaltningen samlat in fordonen i två omgångar hittills och har även haft ett möte med det aktuella företaget Lime.

– Vi har strax under 100-talet uppsamlade cyklar och så har vi haft ett möte med Lime efter. De var så klart inte superglada över att vi hade samlat upp deras cyklar, säger han.

Förhoppningen med åtgärden är att hitta en lösning för hur elsparkcyklarna ska kunna användas i Solna framöver – samtidigt som de inte parkeras olämpligt.

– Precis på samma sätt som vi samlar in vanliga cyklar som kan vara en trafikfara och lämnas över

ett dygn så samlar vi nu upp de här elsparkcyklarna.
Pehr Granfalk menar att mobiliteten som elcyklarna innebär för många är positiv, men att situationen just nu innebär för stora nackdelar för grupper som ändå inte kan använda elsparkcyklarna.
– Det kan gälla de som använder rullatorer, eller synskadade, folk med barnvagn eller folk som inte med lätthet kan hoppa över dem. Dessutom ser det skräpigt ut.
Men i Stockholm har inga elsparkcyklar hämtats in på motsvarande sätt, enligt oppositionsborgarrådet Jan Valeskog (S), som hänvisar till uppgifter från trafikförvaltningen.
DN har också tagit del av ett mejl med denna information. I mejlet framgår också att det flyttades 195 elsparkcyklar under förra hösten.
– Vi krävde ju att de skulle flytta cyklarna och gjorde en massa utspel. Då flyttade de ju en massa cyklar, säger Jan Valeskog.
Han menar att sedan förra hösten har antalet elsparkcyklar i Stockholm ökat stort och att det nu verkar komma nya aktörer som vill in på marknaden i huvudstaden.

– Det är enorma tal. Det är helt surrealistiskt. Det pågår ett priskrig mellan de olika bolagen nu. I juli fanns det ungefär 8 500 elsparkcyklar. Den 1 september har det kommit fyra nya företag som engagerar sig. Det är uppe i 12 000 cyklar nu, säger han.
Problemen med felparkerade elsparkcyklar ökar i takt med att antalet fordon i staden ökar, menar Jan Valeskog, som i slutet av augusti gick ut och krävde reglering när det gäller elsparkcyklarna. Han hänvisar till att reaktionerna blir allt större från invånarna.

– Anmälningarna ökar. Och nu är man nere i noll flyttade elsparkcyklar under sommaren. Samtidigt ser man att Moderaterna i Solna gör det som varje vettig politiker skulle göra. Man agerar. Här i Stockholm ser man fullständig passivitet. Det är ju ren anarki ute på stan, säger han.
Jan Valeskog menar också att trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) inte gör nog för att se till att elsparkcyklarna inte ligger och skräpar på gatorna.

– Man låter passiviteten bero och det är helt oacceptabelt naturligtvis.
Daniel Helldén (MP) medger att de många cyklarna som står parkerade på olika ställen i Stockholm är ett problem.
– De ligger och skräpar på vägar och i buskage. Så kan det inte vara.
Daniel Helldén ser dock inte Solnas lösning – att börja forsla bort elsparkcyklar i stor skala – som någon framkomlig väg.
– Det lät ju inte som att de följde lagstiftningen när de forslade bort elsparkcyklarna. Det agerandet får stå för dem. Jag menar att vi måste följa lagstiftningen, annars är det egenmäktigt förfarande, säger han.
Anledningen till att trafikförvaltningen i Stockholms stad inte har forslat bort några elsparkcyklar hittills i år är enligt Daniel Helldén att det under våren inte fanns så många i Stockholm. Men nu när antalet har ökat mångdubbelt på kort tid har det politiska styret en pågående diskussion med förvaltningen om att hitta långsiktiga lösningar.

– Under våren har det funnits extremt få cyklar. Men nu har det accelererat. Det har blivit en explosion.
Finns det några planerade möten med företagen som hyr ut elsparkcyklarna angående problematiken?
– Det är inte satt tid när det ska ske. Solna har Lime men vi har ett antal bolag. Jag skulle vilja ha ett fysiskt möte. Vi har 12 000 cyklar nu, och om utvecklingen fortsätter, vad händer då i vår? Det funkar inte, säger han.
Lime kommenterar i ett mejl på engelska om Solna stads hantering av deras elsparkcyklar i kommunen att företaget kommer att samarbeta med Solna stad i frågan för att arbeta fram nya lösningar för att ”förbättra säkerheten och ordningen”. Dessutom kommer företaget att starta en informationskampanj riktad till användarna om hur hanteringen av elsparkcyklarna ska se ut.
”För Lime är det högprioriterat att vara en pålitlig samarbetspartner för kommunen och vi arbetar nära kommunen för att säkerställa ordning och säkerhet. Detta innefattar ansträngningar att

respektera och vårda det offentliga rummet och att arbeta för att uppställningen av fordonen sköts väl”, skriver Limes Sverige-chef Mike Parishaian i mejlet.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Fakta. Från Sergels torg till Farsta strand

I juli fanns cirka 8 500 elsparkcyklar i Stockholm. Om man ställde alla sparkcyklar på led skulle kön då sträcka sig från Sergels torg till Tallkrogen.

Nu beräknas antalet elsparkcyklar ha ökat till cirka 12 000 – och kön har växt ända till Farsta strand

Segerträff för räddade ekar

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Ett tiotal personer, som under flera års tid, till sist framgångsrikt, jobbat för att rädda de nio hotade flerhundraåriga ekarna i skogsområdet mellan Kristinebergs Slottsväg och Essingeleden, firade segern med tal och bubbel under en försenad träff i Fredhällsparken i helgen.

Staden hade planerat att låta NCC bygga stora kontorshus i skogsområdet som förutom ekarna också innehåller många andra gamla värdefulla träd, men hade samtidigt underlåtit att utreda vilka miljökonsekvenser detta skulle få vilket Naturskyddsföreningen framgångsrikt påpekade i sin överklagan till domstolen. Staden ville i sin tur ifrågasätta Naturskyddsföreningens rätt att överklaga och begärde prövningstillstånd av Högsta domstolen för att få saken avgjord. Men fick nej, och därmed

ogiltigförklarades detaljplanen för kontorshusen och ekarna var räddade. Åtminstone tills vidare. Vem vet om det utarbetas en ny detaljplan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (som saknades i den förra) och hotet mot ekarna därmed återuppstår. Återstår att se.

Lars Epstein

Johan Croneman: Höstens nya nöjesprogram började riktigt uselt på SVT

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Att göra tv-underhållning för många är ingen lätt sak. Vad är det som slår och håller över tid egentligen? Nya frågesporten ”-Muren” på SVT trampade igenom direkt. Och ”Sveriges

starkaste familj” gick inte att engagera sig i.
Jag avundas ingen som gör underhållningsprogram för tv – vad som fungerar har man oftast inte en susning om. Att skapa den där nationella lägerelden är fortfarande alla underhållningsmakares våta dröm. Lägerelds-tv som den såg ut under tv:s barndom hittar vi knappast tillbaka till (tack och lov), men nog pyr den fortfarande: ”Melodifestivalen”, ”Mästarnas mästare”, ”Let’s dance”, ”Idol”, ”Stjärnorna på slottet”, ”Så mycket bättre”, ”Bäst i test”.

Av dessa står jag (ibland) fortfarande ut med ”Mästarnas mästare” och ett eller två ”Bäst i test” per säsong. Det förstnämnda kan ibland berätta något litet om idrottsstjärnor vi inte redan visste, och ”Bäst i test” har konsekvent noll ambition att berätta något över huvud taget, de bjuder på en lobotomerad timme trams som man bara kan sitta helt nollad inför. Man kan till och med inbilla sig att man har sett nåt.
Det är en bragd.
Babben Larsson och David Sundin såg i det första programmet ut som den sämsta kombon i tv-

historien – de blev en av de bästa någonsin i genren.
Med det sagt: Jag har bara sett det första avsnittet av nya frågelekprogrammet ”Muren” (SVT, lördagar) – och det kunde man efter en knapp timme ha döpt om till ”Myren”. Man trampade igenom direkt, och sjönk försmädligt långsamt ner i tv-träsket. Men jag gör som den gamle biskopen, mörkar med min brasklapp: Det skulle kanske kunna fungera.
Skulle samtliga kunna ta och kyla ner sig en smula? Det var ett närmast löjeväckande highfive-ande och självgott applåderande i kändispanelen. Och där fanns sannerligen ett övermått på folk man lätt retar ihjäl sig på – och det kan ju rentav bli ett vinnande koncept.
Kattis Ahlström är genomtrevlig. Hon kan gärna få ställa sig på tittarnas sida då och då och driva med panelen när de (på fullaste allvar) beter sig som fyraåringar (jag ber landets alla fyraåringar om ursäkt för den orättvisa jämförelsen).
SVT:s nya söndagssatsning ”Sveriges starkaste familj” går i ”Mästarnas mästares” spår och

man går tyvärr bort sig rätt rejält där uppe på fjället redan första dagen. Hela idén är att det är vanliga svenska familjer som tävlar mot varandra, men vem bryr sig?
Det första jag tänker på när jag ser de här så inåthelvete Lyckade familjerna (”Vi har så himla bra teamkänsla i vår familj”!) är att jag skulle vilja skicka samtliga i familjeterapi. Vilket program det skulle bli. ”Sveriges jobbigaste - familj”. Vi får följa åtta familjer före, under och efter terapin. Nu skulle det kunna bränna till på söndagskvällarna.

Här står de i samma glatt färgade mössor, tittar in i kameran och läser högt ur ett kletigt manus som redaktionen försett dem med: ”Vi i vår familj ser alltid möjligheterna och ger aldrig upp.” ”Hemma hos oss såg vi sällan en enda möjlighet och gav alltid upp.” Någon som känner igen sig? Jag längtade efter en pappa som tittade in i kameran: ”Vi är rätt splittrade i vår familj, vårt äktenskap håller på att haverera och våra tonåringar har vi ingen kontakt med.”
Vilken bra lösning: Åka och tälta i fjällen och springa upp och ner för

ett berg i djupsnö med en fyrtio kilo tung ryggsäck därbak.
Det kunde också heta ”Inte utan vår terapeut” – ett team av psykoterapeuter och psykiatriker som gick runt i tälten och försökte få dem att avstå nästa morgons ”spännande tävlingar”.
Susanna Kallur? Nej.
André Pops? Synd om honom.
Han tittar ut över en sjö och säger apatiskt om en urtråkig kanot-tävling: ”Vilken fajt det är.”

Johan Croneman
johancroneman@gmail.com

Mitt i såldes för under 50 miljoner kronor

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

Representanter för de ägare som sålde Mitt i-tidningarna i juni hävdar att försäljningssumman var under 50 miljoner kronor och tillbakavisar de uppgifter som funnits i Dagens Nyheter om en

betydligt högre summa – något som har rättats av DN.

I juni köpte Ge Te Media, som äger Direktpress, Mitt i-tidningarna och tog därmed över en position som dominerande aktör på gratistidningsmarknaden i Stockholm.

Efter affären har det beslutats att Mitt i och Direktpress ska slås ihop. 53 tjänster ska bort och 43 personer sägas upp, merparten på Mitt i.

Dagens Media uppgav i juni att köpesumman var 130 miljoner, en uppgift som även DN publicerade i en mediekrönika.

Representanter för ägarna bekräftar nu att summan låg på under 50 miljoner och den tidigare uppgiften har korrigerats av DN.

Claes de Faire, en av de nya ägarna, var under våren chefredaktör på Mitt i. Efter försäljningen slutade han på tidningen – och han lämnade med ett avgångsvederlag på, enligt vad han själv uppgett, nio månadslöner.

Fackklubben är fortsatt kritisk mot affären och de Faire.

– Oavsett köpesumma så är det vi som får sparken och de som har

fått pengar i plånboken, säger Ida Leveby Andersson och Pia Bispo.
– Det är först nu när nyheten briserar i riksmedia som vår tidigare chefredaktör väljer att uttala sig för att, som vi ser det, rädda sitt eget anseende. Men som ledare stod han aldrig upp inför oss anställda och förklarade varför och hur affären gjordes. Vi uppfattade att rollen som delägare var viktigare än vad vi var.
Claes de Faire kommenterar kritiken så här:
– Det var en svår affär att göra i en svår situation för många. Jag höll medvetet en låg profil när jag slutade för att ge plats åt min - efterträdare. Dessutom skedde det i en speciell tid med corona, semestrar och permitteringar så det fanns ingen naturlig möjlighet att samla alla på det sättet. Facket har ej framfört kritik till mig personligen men om de önskar så ska jag gladeligen ha en dialog med dem, säger han.

Caspar Opitz
caspar.opitz@dn.se

Trädgårdsterapi hjälper utmattade att hitta tillbaka

TISDAG 8 SEPTEMBER 2020

I Gröna rehabs trädgård i Göteborg kan långtidssjukskrivna anställda i Västra Götalandsregionen få rehabilitering för stressrelaterad psykisk ohälsa. Kostnaden för behandlingen återbetalar sig redan efter drygt ett halvår.

– Att se saker växa och utvecklas ger en form av existentiell tillfredsställelse, säger forskaren Eva Sahlin.

Vid psykiatriska sjukhus i Sverige var trädgårdsarbete en viktig del av behandlingen ända fram till 1960-talet, då den började fasas ut. I dag återvänder trädgårdsterapin i Sverige, ofta som behandling för människor med utmattningssyndrom. En tredjedel av alla landsting och regioner erbjuder i dag trädgårdsterapi, eller

naturbaserad rehabilitering som forskarna hellre kallar den.
Ett av de mest framgångsrika exemplen är Gröna rehab i Göteborg. Det är en rehabiliteringsträdgård som drivs av Västra Götalandsregionen, i regi av Göteborgs botaniska trädgård.
Hit kommer anställda inom Västra Götalandsregionen som har varit långtidssjukskrivna för stressrelaterad psykisk ohälsa. Verksamheten har pågått sedan 2006 och lyckats uppnå resultat med deltagare som inte blivit hjälpta av andra behandlingsmetoder. De första åren bedrevs verksamheten i projektform.
– Efter tre år skulle vi utvärderas, och då fann man att det fungerade jättebra. Nio av tio personer gick ut i aktivitet igen, i arbete, arbetsträning eller studier. Då var det personer som i snitt hade varit hemma i mellan 1,5 och 2 år, säger Eva-Lena Larsson, biolog och verksamhetschef på Gröna rehab.
Även ett år efter att deltagarna avslutat rehabiliteringen var 90 procent fortfarande ute i aktivitet. Enligt den senaste utvärderingen av verksamheten, från 2019, har

kostnaden för rehabiliteringen på Gröna rehab återbetalat sig efter i genomsnitt 6,5 månader. Samhällsvinsten blir stor då deltagare kommer tillbaka till arbetslivet igen i stället för att vara sjukskrivna. Ändå får Gröna rehab ta hand om dem som inte blivit tillräckligt hjälpta av andra insatser.

– Till oss kommer de som befinner sig i en avstannad rehabiliteringsprocess. När de kommer säger många att framtiden känns hopplös. Men ofta ser man redan efter några veckor att glittret i ögonen börjar komma tillbaka. Och så börjar de skratta igen, återfår tron på sig själva och vågar tänka framåt, säger Eva-Lena Larsson.

Det första som möter nya deltagare är rehabträdgårdens uterum, där vinrankor klättrar i taket och en brasa sprakar i en öppen spis. De får en kopp kaffe och en fikastund tillsammans med de andra deltagarna.

– Du kanske inte har fikat med någon annan på ett halvår. Att sitta med andra människor och delta i ett samtal är något som många måste återerövra. Sedan, om det är måndag, tar vi en

naturpromenad i skogen bakom oss i Ånggårdsbergen. Då följer vi på årstidernas växlingar, lyssnar på fåglar, tittar på blommor och upplever naturen med alla sinnen, säger Eva-Lena Larsson.
Andra dagar är det trädgårdsaktiviteter på schemat. Då kan deltagarna i lugn takt uppleva trädgården med sysslor som utförs utifrån dagsform. Det kan vara att så, plantera, rensa ogräs, binda upp tomater eller plocka blommor. För dem som har svårare med obekväma kroppsställningar finns upphöjda odlingsbäddar som är lättare att nå. På vintern blir det större inslag av skapande aktivitet i naturmaterial, som pil, lera och ull. Att ta paus är viktigt.
– Det går inte att säga att den ena aktiviteten är mer effektiv än den andra, utan det är helheten och hur man gör det som har betydelse. Och att befinna sig i en grön miljö: Att man är ute och solen strålar på huden, vinden blåser i håret, det flyger en humla, det doftar av blommor, det är vackra synintryck och fåglar som kvittrar, säger Eva-Lena Larsson.
Enligt Gröna rehab är många av personerna med

utmattningssyndrom som kommer till dem högpresterande. De märker ofta av det under rehabiliteringen, då deltagarna får lära sig att göra saker långsamt och att avbryta arbetet.

– Om vi till exempel ska plantera om växter i krukor är det lätt för vissa att falla in i prestationsbeteende, att försöka åstadkomma så många krukor som möjligt på kort tid. Då påminner vi om att det faktiskt är tillåtet att göra en sak i taget, att vara närvarande i det man gör, och att vila, Eva-Lena Larsson.

Ett vanligt symtom på utmattningssyndrom är en nedsatt kroppsmedvetenhet, enligt Marja Abrahamsson som arbetar på Gröna rehab som fysioterapeut och bland annat leder kroppskännedomsövningar utomhus, i trädgården.

– Många som kommer hit upplever att de bara lever sitt liv i huvudet. Kroppen är avstängd. Man har varit mer eller mindre tvungen att stänga av, för kroppen kanske har larmat en längre period om att det är för mycket. Det kan handla om spänningar, värk, yrsel och många andra

uttryck för obalans, säger Marja Abrahamsson.
Eva Sahlin, filosofie doktor vid Institutet för stressmedicin i Göteborg, skrev sin doktorsavhandling om bland annat det grönas betydelse för rehabilitering vid stressrelaterad psykisk ohälsa. Hon har följt Gröna rehab från start och beskriver framgången för naturbaserad rehabilitering som en kombination av flera faktorer: en kravlös miljö, ett multidisciplinärt personalteam, ett stimulerande utbud av aktiviteter, möjlighet att dra sig undan vid behov och inte minst naturen och trädgården som sådan.
– Att se saker växa och utvecklas ger en form av existentiell tillfredsställelse. Att vara med om både sådd och skörd. Man inser att man inte själv måste styra och fatta beslut kring allting som sker i naturen utan bara kan vara bland det som växer. Vissa beskriver det som en energikick. Andra beskriver att naturupplevelser ger en acceptans för den egna situationen och gör det möjligt att se med lite kärlek på sitt eget liv, säger Eva Sahlin.

När Eva Sahlin intervjuade deltagare om deras erfarenheter av rehabiliteringen var det många som lyfte fram de guidade naturvandringarna i naturreservatet Ånggårdsbergen som betydelsefulla.
– De tyckte att de hade haft positiva och stärkande upplevelser i den vilda naturen, som att följa årstidernas växlingar. De kunde själva iaktta hur allting vissnade ner på hösten, verkade dött under vintern och sedan kom tillbaka med ny kraft på våren. Flera såg det som metafor för sin egen rehabilitering, något som gav ett framtidshopp, säger Eva Sahlin.
En som själv deltagit i Gröna rehabs verksamhet är Lena Bäck. Hon arbetar på it-avdelningen i Västra Götalandsregionen. I september 2014 blev hon heltidssjukskriven för utmattningssyndrom.
– Jag kände mig som en gammal mobiltelefon som aldrig kommer upp i mer än 50 procents laddning. Jag hade hjärtklappning, sömnproblem, magproblem, ont i kroppen, svårt att koncentrera mig och svårt att hitta orden när jag försökte

uttrycka mig. Jag såg en bild av mig själv där alla ledningar i hjärnan klippts sönder så att det var lösa kablar överallt och inget längre fungerade, berättar Lena Bäck.

Hon fick prova flera olika rehabmetoder, men det var först 2019, när hon kom in på Gröna rehab, som hon märkte av en markant förbättring och en acceptans av situationen. Hon uppskattade att få vara i ett sammanhang där hon inte stod ut som ”den sjuka” i gruppen. Hon tyckte också att det var skönt med ett upplägg helt utan prestation.

– Jag hade inte förstått att tiden på Gröna rehab skulle bli så känslomässig. Jag tänkte att det mest handlade om att arbeta i trädgården och promenera i skogen, men första gången jag var där grät jag så otroligt mycket när jag kom hem, säger Lena Bäck.

Hon uppskattade aktiviteter som bildterapi där man målar med fingrarna och att plocka en blomsterbukett som man fick ta med sig hem. Hon tycker också att atmosfären kändes tillåtande och att personalen hela tiden påminde om grundläggande saker, som att ta en paus. I trädgården kunde

hon sitta och rensa bort pinnar och ogräs från jorden, njuta av doften från myllan och finna ett lugn i den repetitiva sysslan.
– Jag fick väldigt många fina minnen från barndomen när jag var ute på naturpromenaderna och blev då känslomässigt berörd av det också. Sedan blir man också så lugn och förundrad över skogen, hur den styr upp allt och inreder sig själv så vackert utan en massa planering, projekt, möten och budgetar.
Sedan Lena Bäck slutade på Gröna rehab i oktober i fjol har hon inte haft några bakslag med 100 procents sjukskrivning. I dag arbetar hon på 50 procent.
Men fjolårets trädgårdsterapi satte gröna skott som ser ut att bli fleråriga. I dag står Lena Bäck i kö till en av de odlingslotter som ligger i angränsning Gröna rehab. Och på balkongen i hennes lägenhet växer så många högresta tomatplantor och blommor som sommaraster, jätteverbena och solrosor att det knappt går att komma ut dit.
– Min svärdotter säger att jag inte får plats med allting. Men för mig räcker det att jag bara kan gå ut och vattna och sedan få plats att

sitta bland alla tomater och blommor. Det blir perfekt i år när man inte kan resa. Då kan jag sitta här och vara tacksam över allt det gröna som kommit in i mitt liv. Men jag har inga andra laster, så jag tycker det är helt okej att spåra ur med blommor, säger Lena Bäck och tillägger:

– Jag blev ingen galen kattkvinna – bara en galen blomkvinna.

Sverker Lenas
sverker.lenas@dn.se

Fakta. Naturbaserad rehabilitering

Hör till Botaniska trädgården i Göteborg och finansieras av Västra Götalandsregionen.
Har 40–45 personer inskrivna per år. Fokuserar just nu på grupper med långtidssjukskrivna.
Deltagarna får en kontaktperson som följer den individuella rehabprocessen.
I teamet arbetar arbetsterapeut, biolog, fysioterapeuter, psykoterapeuter och trädgårdsmästare.
Efter en maxtid på 28 veckor är tanken att deltagarna ska vara ute i aktivitet igen.

Verksamheten bedrivs i nära samarbete med deltagarnas läkare, arbetsgivare och Försäkringskassan.

Ledare: Klanerna behöver få veta vem som bestämmer

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Sverige är ett märkligt land, polariserat och på samma gång präglat av konsensus. Tidigare har klanstyre varit ett känsligt ämne. Men så trädde Mats Löfving, biträdande rikspolischef, fram och sade att vi för närvarande har minst 40 släktbaserade kriminella

nätverk i Sverige (Ekots lördagsintervju 5/9). Och något hände: nu omtalas klanerna överallt. Då är det viktigt att vara tydlig med exakt vad man menar med klaner, och att avmystifiera begreppet.

Klanstyre är ett av de äldsta sätten att organisera tillvaron. Även Norden präglades av sådan kultur – och i våra första lagar reglerades heller inte brott mellan individer utan mellan släkter.

I takt med att det moderna - Sverige växte fram, försvagades ätternas ställning och deras välde dog ut. Men fortfarande är traditionen stark i de delar av världen där staten är svag eller korrupt, såsom i Nordafrika och Mellanöstern.

En parallell rättvisa kan tyckas bättre än ingen rättvisa alls. Dessvärre tillmäter klanen inte enskilda människor något större värde, och tillåter dem inte heller någon egentlig frihet. Även om den anser sig ta hand om sina små, bygger den på en logik som hävdar den starkes rätt. Och stora problem uppstår när den dessutom blir kriminell.

Kan man, som Mats Löfving - hävdar, med säkerhet säga att de

minst 40 klaner som nu härjar i Sverige har invandrat hit enbart i syfte att organisera och systematisera brottslighet? Det är oklart.
Vad vi däremot faktiskt vet är att familjer redan fått grepp om en hel del platser. De driver in ”försäkringspengar”, utfärdar ”böter”, skipar ”rättvisa” i blod. De bestämmer vilka barn som får leka var, vem som ska ha vilken parkeringsplats, upprättar vägspärrar. Man ska heller inte underskatta det inflytande de får genom den massiva tystnadskultur som omfattar alla som kommer i deras väg, och som paralyserar rättssystemet.
Per Brinkemo, författare, föreläsare och en viktig resurs i fråga om klanmentalitet, säger att klanernas makt ännu inte har hunnit stabiliseras i Sverige, och att de många skjutningarna är ett tecken på det. Men om den här helt oacceptabla situationen väl får sätta sig är den oerhört svår att komma ur. Då lär det bli som på andra håll, såsom i södra Italien där maffiafamiljerna också sett till att nästla sig in i samhällets kärna och börja gröpa. De låter sina barn utbilda sig till advokater och

poliser, de tar jobb inom statsförvaltningen, kandiderar som politiker, knyter strategiska affärskontakter. Redan förekommer detta i Sverige, enligt Mats Löfving.

Kanske kan polisens nya tydlighet skapa en väg framåt i debatten? Nu när vi är på det klara med vad problemet är och därmed kan tala öppet om detta: Det handlar inte om invandrare generellt, utan om de släkter som överordnar sig både individen och staten och som struntar i svenska lagar. Det var ett misstag att låta dem tro att de kan göra det.

Men än är det inte för sent: Journalisten Johanna Bäckström Lerneby har beskrivit hur myndigheterna samverkat i Göteborg, för att få bukt med en viss familj där. Samma sak behöver ske i stor skala. Klanerna måste få veta vem som bestämmer, och lokalsamhällena likaså. Staten har länge varit stark i Sverige, men på senare år inte tillräckligt kraftfull. Nu är det dags för den att ta igen den mark den förlorat.

DN 9/9 2020

Bandade samtal kan bli nytt bevis i bitcoinhärvan

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Svensk polis har fått material som kan bli omfattande bevis mot bitcoin-bedragarna som DN avslöjade tidigare i år. En server med inspelade telefonsamtal mellan försäljarna i Kiev och offren runt om i världen har tagits i beslag i Tyskland. Samtidigt har en annan server med hela kunddatabasen gått förlorad.

På en server i ett datacenter i den tyska staden Gunzenhausen har svensk polis fått tag i ett omfattande material som kan bevisa hur svenska pensionärer lurades av bitcoinbedragarna i Kiev, som DN avslöjade tidigare i år.

Svenska pensionärer lurades på allt de ägde och mer därtill av bedragarna på företaget Milton Group, som i industriell skala med hundratals telefonförsäljare sålde

falska investeringar i bland annat bitcoin.
Servern innehåller Milton Groups telefonisystem, som automatiskt loggade och spelade in säljarnas samtal med offren.
– Det rör sig om ett antal hårddiskar, så nu får utredarna hugga tänderna i det och leta efter relevant information, säger kammaråklagare Arne Fors vid riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet.
Servern kunde säkras efter att svenska myndigheter skickat en begäran till Tyskland.

Exakt vilken information som finns i materialet är ännu inte klarlagt men begäran sträcker sig tolv månader tillbaka. I teorin kan samtal med många av de svenska offer, som DN skrivit om, finnas sparade. Begäran om att frysa telefoni-servern gjordes enligt Arne Fors den 3 mars. Två dagar efter DN:s avslöjande.
DN:s granskning gjordes med hjälp av en visselblåsare inne i den kriminella organisationen. Alexej arbetade i säljorganisationen och samlade på sig uppgifter som han successivt skickade över till DN under loppet

av flera månader. Bland annat tog han ut uppgifter från Milton Groups sälj- och kundhanteringssystem, där uppgifter om alla offer samlades. Namn, telefonnummer, vilken säljare som senast haft kontakt och vilka belopp som betalats in. Allt fanns noga dokumenterat i det moderna datasystemet. Även kommentarer om enskilda offer skrevs in.

”Sålde sitt hem för att betala, inga pengar, gråter”, skrev de om ”MajBritt” från Dalarna som var ett av de svenska offer som berättade i DN om hur de lurats. Hon förlorade allt hon ägde och blev skuldsatt för livet. Trots att hon sålt sitt hus för att betala har hon kvar lån på 800 000 kronor.

I januari i år lämnade Alexej Ukraina. Under en tid försåg Dagens Nyheter honom med ett skyddat boende och i februari var han i Stockholm och lämnade över hela sitt material till svensk polis. I materialet fanns uppgifterna om de två servrarna.

Sedan dess har han förhörts flera gånger och lämnat ett detaljerat vittnesmål till utredarna. Uppgifter som också har delats

med den europeiska polisorganisationen Europol. Men servern med kunddatabasen har dock gått förlorad, enligt Arne Fors. Hade de fått tag i servern hade den kunnat ge väsentlig information inte bara om de svenska offren utan också om tusentals drabbade jorden runt.
– Det var väl den servern jag hade hoppats mest på, säger Arne Fors.
Begäran om den servern gjordes först i juni – mer än tre månader efter att de fick information om den.
– Det var lite olika bud om var servern fanns någonstans, om det var i Tyskland eller i USA, och det var oklart vart man skulle rikta sin begäran, säger Arne Fors.
Men enligt åklagaren ska fördröjningen inte ha påverkat utgången.
– Angående den andra servern där vi trodde att det skulle finnas en kunddatabas – det finns inget innehåll som är kopplat till den ip-adressen. Och det beror på att de har använt dynamiska ip-adresser, alltså att de skiftar hela tiden. På den ip-adressen fanns ingen information som var intressant för utredningen. Det är

det svaret vi har fått från Tyskland, säger han.
Enligt visselblåsaren Alexej använde personalen Skype och Amazonmejl för att kommunicera internt, bland annat skickades direktiv om hur penga-transaktioner skulle göras på så sätt.
I det material han samlat på sig och lämnat över till polisen finns adresser och konton till ett 70-tal av Milton Groups nyckelpersoner. Dessa konton har dock polisen inte ens börjat titta på.
– Det är inget vi har hunnit, eller det är inget som utredaren har hunnit ta tag i. Men Skypekonton kunde man vad jag förstår kanske kunna spåra. Vi har tyvärr inte kommit så långt, säger Arne Fors.
DN har delat visselblåsarens uppgifter med den ideella journalistorganisationen Organized Crime and Corruption Reporting Project (OCCRP) och ett 20-tal tidningar från hela världen. I materialet fanns uppgifter om 1 000 offer från 50 länder.
I den svenska polisens utredning om bedrägeri finns 19 offer, som identifierats utifrån Alexejs

material. Alexej lever nu med skyddad adress inom EU.

Mattias Carlsson
mattias.carlsson@dn.se

Fakta. Offren lockas med falska kändisannonser

Bedrägerierna börjar ofta med falska annonser med kändisar som uppges ha tjänat stora belopp. Offren registrerar sig för att få mer information. Inom kort ringer ett stort antal säljare och erbjuder sina tjänster. Målet är att få kunden att göra en första liten insats, ofta runt 2 500 kronor.

När de väl blivit kunder och överfört pengar ska offret få ”hjälp” med det tekniska på datorn. Offret förmås att ladda ner program som möjliggör fjärrstyrning av datorn.

I bolagets nättjänster skapar säljarna fiktiva vinster. Offret får en känsla av att de tjänar stora pengar.

I flera dokumenterade fall har säljaren fyllt i låneansökningar i offrets namn via offrets dator.

Alla investeringar är en bluff – när offret vill ta ut pengarna skapas en hel rad olika anledningar till varför det inte är möjligt.

När bluffen är ett faktum kommer nästa steg: Räddningen. Fiktiva advokater eller mäklare hör av sig och erbjuder hjälp att få pengarna tillbaka – mot betalning. DN

Löfven: Fullt möjligt trycka tillbaka grova brottsligheten

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Det är fullt möjligt att trycka tillbaka den grova brottsligheten, enligt statsminister Stefan Löfven. Men han vill inte peka ut någon enskild åtgärd som särskilt viktig.

– Vi kommer inte att klara det här om vi inte också stoppar tillflödet till brottsligheten, säger Stefan Löfven.

Årets regeringsförklaring som presenterades i samband med riksdagens högtidliga öppnande präglades till stor del av den pågående coronapandemin och de följdverkningar som smittspridningen fått på samhället. Några nya förslag fanns dock inte att hämta. Statsminister Stefan Löfven (S) redovisade en rad punkter som redan finns nedtecknade i januariavtalet eller i tidigare utrikesdeklarationer.

Men även utvecklingen med grov gängkriminalitet gjorde avtryck i regeringsförklaringen. Enligt statsministern är det fullt möjligt att trycka tillbaka den grova brottsligheten.

– Det krävs två saker. Vi måste vara hårdare här och nu – det krävs fler poliser, strängare straff och mer verktyg till poliserna. Men vi kommer inte att klara det här om vi inte också stoppar tillflödet till brottsligheten, säger Stefan Löfven efter ceremonin i riksdagen.

De senaste dagarna har frågan om klanbaserade kriminella nätverk diskuterats flitigt efter ett uttalande av biträdande rikspolischef Mats Löving. Stefan Löfven framhåller att den grova gängkriminaliteten i första hand inte har med etnicitet att göra.
– De som tror att det har med hudfärg att göra kommer aldrig att lösa det här problemet. Däremot är det självklart så att om vi har en hög invandring och inte klarar av integrationen så skapar man sådana sociala problem som gör att kriminaliteten förvärras, säger Stefan Löfven.
Statsministern menar att det är att göra det för enkelt för sig att peka ut någon enskild åtgärd som kan trycka tillbaka gängkriminaliteten på allvar. I stället handlar det om breda insatser – både hårdare tag och mer förebyggande arbete.
– Vi behöver jobba ännu hårdare med att unga män inte väljer brottets bana, säger Stefan Löfven.
Han lyfter fram insatserna i Malmö som exempel på lyckade åtgärder. Där har polisen

samarbetat med en rad andra myndigheter och socialtjänsten, vilket bidragit till att antalet skjutningar minskat.
– Det finns ingen garanti för att det inte kommer att ske något mer där, men just nu har vi en klart vikande trend av skjutningar i Malmö, så vi ser att det går att göra någonting.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Ewa Stenberg: Löfven bjöd på skåpmat – det kan lätt tolkas som passivitet

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Inför en riskabel höst och vinter som skulle kunna bli regeringens slut höll statsministern en regeringsförklaring utan nyheter. Stefan Löfven (S) vill signalera stabilitet. Men

väljarna kan också tolka det som passivitet.

Äntligen stod statsministern i talarstolen. Kungen hade just öppnat riksdagen och redogjort för viktiga frågor framöver: klimatförändringarna, arbetslösheten, kriminaliteten och den växande psykiska ohälsan.

Alla ledamöterna visste att regeringen dessutom står inför några möjliga politiska kriser, som i förlängningen kan fälla Löfvens ministär. Det handlar om migrationspolitiken och tillståndet för Preem att bygga ett nytt stort oljeraffinaderi som ökar Sveriges koldioxidutsläpp. De kan spränga regeringen inifrån.

Det handlar också om arbetsrätten, där Vänsterpartiet lovat att försöka fälla regeringen om den lägger fram det utredningsförslag som finns om en liberalisering.

Och regeringen har inte lyckats skapa ett brett stöd i riksdagen om försvarspolitiken, trots ett allt mer osäkert omvärldsläge.

När Stefan Löfven läste upp sin tredje regeringsförklaring hade man därför kunnat tänka sig att han skulle gå på offensiven. Kanske genom att ombilda regeringen. Eller kanske genom

att komma med nya åtgärder mot gängkriminaliteten, regeringen måste pressa ner den för att visa väljarna att man klarar av att regera.
Men det var en regeringsförklaring utan överraskningar.
Offensiv är inte Stefan Löfvens mellannamn. Han vill tvärtemot visa stabilitet, att han pålitligt står fast. Efter kompromissen med Centern och Liberalerna blev dock riktningen svårbegriplig. Är målet starkare välfärd och högre skatter för välbärgade, eller är tvärtom skattesänkningar och större frihet för företagen?
Vänsteroppositionen i social-demokratin, Reformisterna, skrev i måndags på Aftonbladet Debatt: ”Det socialdemokratin har är ett antal regeringspositioner. Partiets ledande företrädare är mest att likna vid statstjänstemän. De saknar makt att påverka samhälls-utvecklingen genom verkligt politiska beslut. Men ändå tycks som att de ska framställas som de som tar politiskt ansvar för landet.”
”Humlan som flyger” kallade LO:s förre ordförande Karl-Petter

Thorwaldsson Stefan Löfven för. Man kan utöka den beskrivningen till att gälla hela hans regering. Det är svårt att räkna ut hur färden ens är möjlig, men på något sätt regerar den vidare med ett slags ett-helvete-i-taget-princip. En pragmatisk inställning som håller socialdemokratin kvar vid rodret, även om kursen skiftar. Frågan är om Löfven kommer att kunna kryssa sig fram mellan de vassa grynnorna ända fram till nästa val. Han har visat politisk vighet och handlingskraft i krislägen förut, så det är fullt möjligt.

Kanske är hans största utmaning denna höst inte ett revolterande miljöparti eller en vänsterledare som vill sluta med flaggan i topp efter att ha slagit vakt om anställningsskyddet.
Kanske satt i stället hans största utmaning och sov (eller låtsades sova) på riksdagens läktare medan statsministern redogjorde för det försämrade säkerhetsläget i vår omvärld och Rysslands aggressiva utrikespolitik.
På grund av pandemin representerades hela den talrika diplomatiska kåren av en enda man under detta ovanliga

riksdagsöppnande. Den ambassadör som varit här längst, Rysslands Viktor Tatarintsev. Ambassadören blundade sig igenom statsministerns markering i regeringsförklaringen.
Ryssland är en väsentlig del av den allt mer osäkra omvärld som mycket väl kan visa sig bli statsministerns värsta huvudvärk. Medan människor demonstrerar för demokratiska rättigheter i Minsk minskar antalet demokratier i världen och länder som Ryssland, Kina och Turkiet blir allt mer auktoritära. Den ekonomiska krisen kan öka spänningarna ytterligare.
Statsministern talade om behovet av stärkt försvar och fördjupat militärt samarbete med andra länder. Han markerade särskilt hur viktigt Sveriges och Europas samarbete med USA är.
Men utan trovärdigheten av ett brett samarbete i riksdagen om säkerhets- och försvarspolitiken får regeringen svårare att hantera en kris i närområdet.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

SKR-chef: Regeringen har svikit socialtjänsten

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

När coronaepidemin bröt ut varnade äldreomsorgen för att demenssjuka som rör sig fritt på sina boenden riskerar att sprida smittan. Sveriges kommuner och regioner, SKR, bad regeringen om regeländringar för att minska smittrisken, men fick nej.

Ett knappt halvår efter att viruset nått Sverige riktar chefen för socialtjänst på SKR skarp kritik mot socialminister Lena Hallengrens (S) agerande.

– Regeringen har svikit socialtjänsten, säger Åsa Furén Thulin.

Representanter för Inspektionen för vård och omsorg, Sahlgrenska universitetssjukhuset och Sveriges kommuner och regioner sitter sida vid sida på scenen på Svenska mässan i Göteborg. Under konferensen som genomförs i

slutet av augusti har deltagarna drygt en timme på sig att summera de fem månader som gått sedan det nya coronaviruset kom till Sverige.
Åsa Furén Thulin, chef för social-tjänst på Sveriges kommuner och regioner, SKR, säger att äldreomsorgen fått oförtjänt hård kritik under pandemin.
– Jag vill inleda med att säga att det här är en yrkeskår som verkligen förtjänar att höjas. Man har gjort allt man har kunnat, säger hon.
Men Åsa Furén Thulin hade önskat att personalen kunnat göra mer. Vid flera tillfällen under våren har Sveriges kommuner och regioner, SKR, skickat in så kallade hemställningar till regeringen, med krav på regeländringar inom socialtjänstområdet.
I slutet av april föreslog SKR en föreskrift med fokus på att stoppa smittspridningen på demensboenden. Bland annat ville man ge personalen möjlighet att låsa rum och avdelningar där personal vistades tillsammans med boende som misstänktes bära på covid-19-smitta.

Regeringen sa nej, med hänvisning till de boendes grundlagsskyddade rättigheter. Den som bor på ett äldreboende eller ett demensboende har samma rättigheter som den som bor i vilken annan bostad som helst. Enligt socialtjänstlagen får inga begränsningsåtgärder vidtas utan individens medgivande. I praktiken har det inneburit att dementa personer med covid-19, som själva inte förstått att de smittats, haft rätt att vandra fritt på sina boenden under pandemin.

På Stureby vård- och omsorgsboende i Stockholm, där 90 personer med demens bor, har personalen vaktat dem som haft bekräftad eller misstänkt covid-19-infektion dygnet runt.
– Det har blivit punktbevakning. Vi har avsatt en person som haft ständig tillsyn, dygnet runt, för att den smittade inte ska lämna sin lägenhet. Om personen gått ut har man arbetat med att avleda och motivera denne att gå tillbaka in i lägenheten. Vi kan aldrig tvinga någon, säger Hanne Rönnback, verksamhetschef på boendet.

Hon säger att debatten under pandemin har visat att många människor har en felaktig bild av hur socialtjänstlagen, som äldreomsorgen lyder under, ser ut.
– Man har förväntat sig att vi ska ställa om till att fungera som sjukhus. Det är inte möjligt. Ett äldreboende är som vilket boende som helst – det är individens självbestämmande som styr vårt arbete.
Stureby vård- och omsorgsboende har haft tre bekräftade fall av covid-19 bland de boende. Två personer, som båda hade underliggande sjukdomar, har avlidit. Den tredje har tillfrisknat.
Hanne Rönnback tror att färre personer på landets demensboenden hade blivit sjuka om regeringen godkänt SKR:s förslag.
– Hos oss har punktbevakningen fungerat, men jag tror att smittspridningen på vissa boenden skulle ha kunnat vara mindre om man fått vidta begränsningsåtgärder, säger Hanne Rönnback.
I samband med att regeringen avslog SKR:s förslag om åtgärder bad de Folkhälsomyndigheten och

Socialstyrelsen att undersöka behovet av föreskrifter för att begränsa risken för smittspridning i vissa verksamheter för äldre och personer med funktionsnedsättning. Resultatet ska presenteras den 30 september.
Då har det gått lång tid sedan SKR skickade sin hemställan, säger Åsa Furén Thulin, som menar att äldreomsorgen fått hård kritik och otillräckligt stöd under pandemin.
– Regeringen har svikit socialtjänsten. Inom alla andra områden har man på ett fint och snabbfotat sätt kunna ändra lagstiftningen. Inom socialtjänsten är det något som gör att de inte vill.
Socialminister Lena Hallengren (S) skriver i ett mejl till DN att socialdepartementet med anledning av SKR:s hemställan bland annat fört diskussioner med Svenskt Demenscentrum och Smittskydd Stockholm.
”Syftet har varit att försöka hitta en framkomlig väg som svarar mot det behov som SKR lyfter i hemställan. Bedömningen är dock att SKR:s förslag på rättslig

lösning inte kan genomföras”, skriver hon.
Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, som nu utreder frågan om eventuella begränsningsåtgärder, för en tät dialog med SKR, fortsätter socialministern.
”Frågan är mycket komplex, då den rör de äldres grundlagsskyddade rättigheter”, skriver hon.

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Så ska höstens lokala coronautbrott stoppas

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Att snabbt hitta och få stopp på lokala utbrott av covid-19 är den största utmaningen inför hösten. Hög beredskap inom sjukvården är en förutsättning, men också att fånga upp sjukdomsrelaterade sökord på

nätet och vilka frågor som ställs till 1177.

– Vi har ett antal verktyg sedan tidigare som vi nu måste modellera så att de också passar för covid, säger Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson.

I europeiska länder som Spanien, Frankrike och Storbritannien har smittspridningen tagit fart på nytt, men i Sverige är läget mera gynnsamt. Allt färre nya smittade, enstaka dödsfall varje dag och drygt tio covidpatienter som får intensivvård.

Hösten kan dock innebära nya utmaningar, enligt Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson

Vad är du mest orolig för inför hösten?

– Det som vi har oroat oss för hela tiden när det gäller det här viruset: Den oberäknelighet och tendens till superspridning av lokala utbrott som hela tiden har drivit den här pandemin. Först till Korea, sedan till Italien, andra delar av Europa och sedan Sverige, säger Johan Carlson.

– Att det också kan inträffa var som helst i Sverige, och att vi

måste ha en hög beredskap för att snabbt upptäcka lokala utbrott. Det jobbar vi väldigt hårt med.
Vem är det som har ansvar för att hitta de lokala fallen av klustersmittade?
– Det är hälso- och sjukvården som måste hitta fallen, men vi har flera andra system som vi kör parallellt. Folkhälsomyndigheten har tidigare jobbat mycket med influensaövervakning på nätet, där vi letar efter speciella ord som människor söker på som är associerade till insjuknande, säger Johan Carlson.

Folkhälsomyndigheten kontrollerar utvalda grupper för att se om det finns smittspridning i samhället. Man samlar också in uppgifter om speciella omständigheter där smittan har spridits för att snabbare upptäcka nya liknande situationer. Det kan handla om att koppla smittan till en viss plats och ta reda på vilka människor som reste dit eller därifrån. På så sätt kan en supersmittare ringas in.
Finland lanserade förra veckan en app som varnar för smitta. Finns det några sådana planer för Sverige?

– Vi tittar hela tiden på olika möjligheter, men tycker ännu inte att det finns någon optimal lösning. Appar i bland annat i Tyskland och Sydkorea har haft dataintegrationsproblem, och flera har lagts ned. Vi vill vara säkra på att det fungerar i en svensk kontext, så att integritetsintrång inte blir för stort. Hittar vi någonting som passar kommer vi definitivt att försöka haka på.

Är det läge att avvakta och lära av andras misstag?

– Ja, hade vi hakat på tidigt i förloppet hade vi behövt lägga ned flera gånger om. Många länder har gjort försök som sedan inte fungerat.

Förra veckan genomfördes 126 000 covidtester i Sverige. Enligt Johan Carlson är den rekordstora provtagningen ett bevis för att regionerna har kommit igång med smittspårning.

– Det här handlar inte bara om människor som själva sökt sig till vården, mycket är en effekt av smittspårningskedjorna som dragits igång, säger Johan Carlson.

I Norge pågår just nu ett stort utbrott i Sarpsborg. Mer än 200

personer har smittats efter ett tio dagar långt firande av en muslimsk högtid. Mer än 2 500 personer har satts i karantän i Sarpsborg och grannkommunen Fredrikstad.

Johan Carlsson tror att vi kommer att vi se många liknande fall under hösten och följer utvecklingen noga.

– Det här är ett typfall, på samma sätt som det begränsade utbrottet i Gällivare. Här rör det sig en speciell grupp som firade en högtid. Det är sådana situationer, som inte alltid är uppenbara i samhället i stort, som vi måste vara observanta på, säger Johan Carlson.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. Ett nytt dödsfall

Ytterligare en person med bekräftad covid-19 har rapporterats död i Sverige, enligt Folkhälsomyndighetens senaste statistik. Därmed har 5 838 smittade personer avlidit. Totalt har 85 707 personer bekräftats smittade av coronaviruset i Sverige, varav 149 det senaste dygnet.

Försvarsministern förlorade i Dalarna

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Försvarsminister Peter Hultqvist kommer inte att göra politisk comeback i Dalarna och bli ordförande för Socialdemokraterna i Borlänge. Medlemmarna gick emot valberedningens förslag och röstade i stället fram Stefan Löfvens tidigare pressekreterare Erik Nises.

På grund av coronapandemin hade årsmötet för Socialdemokraterna i Borlänge flyttats fram flera månader. Men på måndagskvällen skulle det avgöras vem som blir ny ordförande i Borlänge Arbetarkommun.
Valberedningen hade lyft fram försvarsminister Peter Hultqvist, 61, som sitt förslag. Han har tidigare varit bland annat kommunalråd och kommunstyrelsens ordförande i Borlänge. Så sent som förra året lämnade han posten som ordförande i Dalarnas

socialdemokratiska partidistrikt, men ville nu alltså göra politisk comeback på lokalnivå.
Så blev det dock inte. I stället röstades Erik Nises, 36, fram som ny ordförande av medlemmarna med 79 röster mot 65, enligt Dala-Demokraten.
– Det känns förstås roligt, hedrande och ansvarsfullt att bli vald till ordförande för föreningen, säger han.
Erik Nises har varit vice ordförande för S i Borlänge och tidigare pressekreterare hos statsminister Stefan Löfven. Som ny ordförande vill han fokusera på två saker:
– Det ena är att stärka medlemsdemokratin och hitta fler vägar för fler Borlängebor att bli aktiva i politiken. Det andra är att vi bör sätta sakfrågorna främst – alltså samhällsproblemen i fokus, reformer, konkreta lösningar på samhällsproblem, säger han.
Han vill inte fokusera på åldersskillnaden mellan honom och Hultqvist, men säger att han uppfattade det som att föreningens medlemmar ville ha förnyelse. Det är något han ser

som en utmaning för alla stora politiska organisationer.
– Jag tror att alla som är aktiva i politiska organisationer eller föreningslivet i Sverige vet att det inte är självklart att människor engagerar sig och lägger en väldigt stor del av sin fritid i föreningslivet längre. Det är en överlevnadsfråga för alla politiska rörelser.
Vad ser du framåt i din politiska karriär – vill du tillbaka till riksnivå?
– Nej, absolut inte. Just nu sitter jag och äter lunch på en restaurang med några fackliga kamrater. Hade jag varit intresserad av att engagera mig på riksnivå så hade jag inte flyttat till Borlänge och kandiderat till AK-ordförande.
Peter Hultqvist gratulerade Erik Nises efter omröstningen, enligt Dala-Demokraten. Hultqvist ser inte någon risk för interna stridigheter.
– En kväll som denna vill jag än mer betona vikten av att vi socialdemokrater måste hålla ihop. Så låt oss göra det, i Borlänge och i Sverige, säger han till tidningen.
DN har sökt Peter Hultqvist.
Stefan Bjarnefors

Sametinget föreslår språksatsning

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Sametinget vill stärka och utveckla de samiska språken och har lämnat över ett förslag till regeringen, rapporterar Sameradion .

– Vi vill se att Sameskolstyrelsen får möjligheten och resurserna att utveckla och erbjuda ett stöd till samhället i övrigt, så att hela Sverige kan utveckla sitt samiska utbildningsutbud, säger Lars-Miguel Utsi från partiet Guovssonásti till radion.

I förslaget ingår en särskild samisk språklag, omfattande utbildningsinsatser och ökade ekonomiska resurser.

TT

Lars Stjernkvist avgår som kommunalråd

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Lars Stjernkvist (S), kommunstyrelsens ordförande i Norrköping, avgår.
”Det här inlägget hade jag tänkt skriva för ett tag sedan”, skriver han på Facebook.

Beslutet försenades av ”förhandlingar om ny järnväg, sedan av pandemin”, skriver Stjernkvist. ”Nu är det emellertid dags låta någon annan ta över”, fortsätter han.
Nu ska Stjernkvist söka nytt jobb och få lite mer tid för dem som står honom närmast. Exakt vad han ska göra vet han inte än, men han skulle gärna arbeta med barn och ungdomar i någon form, säger han enligt Norrköpings Tidningar.
Lars Stjernkvist har varit kommunalråd sedan 2007, dessförinnan riksdagsledamot och partisekreterare för

Socialdemokraterna. Under åren 1998–2000 var han också generaldirektör för Integrationsverket.
Stjernkvist kommer att lämna alla politiska uppdrag i kommunen, förutom möjligtvis som ledamot i kommunfullmäktige.
TT

Jonas Fröberg: Därför köper Volvo cars återförsäljare

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Många gapade förvånat. Biltillverkaren Volvo Cars köper stora återförsäljaren Upplands Motor. Det kan kännas som om Henry Ford skulle ha köpt en hästsko-verkstad 1910. Men bakom köpet finns en ambition att säkra framtiden – på oväntade sätt som berör oss alla.

Har Volvo Cars vd Håkan Samuelsson fått hjärnsläpp? Frågan hänger i luften efter köpet av den stora biláterförsäljaren Upplands Motor. Analytiker som McKinsey pekar på att 50 procent av vinsterna i återförsäljarleden hotas när elbilarnas intåg gör att servicebehovet – som återförsäljarna tjänat pengar på – minskar dramatiskt. Lägg till att bilarna snart uppdateras via nätet utan behov att åka till verkstäder: Tesla har gjort det sedan 2012. Nu är Polestar, Volvo och Volkswagen på gång.

Så varför köper Volvo Cars en av landets största återförsäljare? Ihop med återförsäljaren Bra Bil får man nu drygt 20 procent av marknaden.

Svaret är uppdelat i två delar. Det ena är att branschens stora pengar kommer att tjänas i en digital värld sedan bilarna lämnat fabrik. Volvo vill nu ta kontroll över hela denna nya digitala värdekedja.

Innan Google, Volvohandlarföreningar eller Hertz gör det. Svenska Volvohandlarföreningen har exempelvis nyligen startat mobilitetstjänsten ”Rulla” – som

en utmanare till Volvo Cars tjänster.
För det är nu i det tidiga digitala skedet som alla vill vara med och kapa åt sig andelar i ett tjänstelandskap, som spås växa lavinartat. Förmodligen skulle både du och jag gissa fel på vilka nya tjänster som finns bakom hörnet och vad som är mest lönsamt om tio år.
Vi pratar om mobilitet som bygger på personlig kunddata.
Det enda vi vet är att man – likt Google, Facebook och Apple – måste bygga en personlig relation med kunden – och kundens data – för att sedan kunna skörda när nya tjänster utvecklas.
Blunda och tänk på 2007. När en Iphone för första gången låg på ett bord. Hur många förstod då de affärsmöjligheter som höll på att skapas?
Volvo Cars satsar stort på sin digitala prenumerationsmodell ”Care by Volvo”. I den får du som kund en direktrelation med Volvo Cars – som därmed snuvar återförsäljarna på en affär.
Då kommer vi in på den andra anledningen till köpet av Upplands Motor:

Care by Volvo har gått minst sagt trögt. Volvo har haft stora problem att hantera de svenska återförsäljarna (som ju ska lämna ut bilar och serva dessa), som närmast gjort uppror i Sverige.
I Kalifornien stämdes Volvo Cars av 1 200 återförsäljare som helt enkelt tyckte det var fel att Volvo genom sin prenumerationstjänst skulle tjäna pengarna – och inte de.
Återförsäljarna fick rätt i en rättslig tvist.
Håkan Samuelsson förstår att även uppkopplade elbilar måste levereras, få nya däck och kvalitetsproblem åtgärdade.
Nu får han en experimentverkstad där han handgripligen kan lära sig detta – i ett upplägg som liknar Teslas och där man kan lära sig leva i mindre konflikt med andra återförsäljare – eller sedan fatta beslut om att aktersegla dessa helt.
Men även en annan sak spelar in i köpet. Enligt flera källor till DN hade Bilia – med över 30 procent av marknaden – visat intresse av att köpa Upplands Motor, vars ägare Anders Lindström velat sälja en tid. Men Volvo Cars ska

ha motsatt sig en affär av det slaget.

Jonas Fröberg
jonas.froberg@dn.se

Trots kritiken – Com Hem har börjat släcka analoga tv-nätet

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Com Hem började släcka ner sitt analoga tv-nät på tisdagen, trots kritiken. Om några dagar kommer företaget bara att sända digitalt.

– Vi behöver den kapacitet som frigörs för att kunna erbjuda alltmer bredband, säger Fredrik Hallstan, presstalesperson på Com Hem.

Digitaliseringsminister Anders Ygeman (S) sade på måndagen att han ville att Com Hem skulle skjuta upp nedsläckningen av sina analoga tv-sändningar. Han menar att många äldre inte vågar släppa in folk som hjälper dem med övergången till det digitala. Liknande kritik har tidigare framförts av Pensionärernas riksförbund, PRO.

– Vi har börjat nedsläckningen i dag som planerat, det kommer att ta några dagar att göra det över hela landet. Under tiden rullar en informationsfilm på kundernas apparater om hur man gör för att gå över till digitala sändningar, säger Fredrik Hallstan, presstalesperson på Com Hem.

Av de 1,6 miljoner hushåll som är anslutna till Com Hem så behöver cirka 500 000 göra något för att kunna hänga med in i det digitala. Av dem måste uppemot 32 000 köpa en digitalbox eller en ny tv. Bolaget har anställt 200 ”extra-agenter” i sin kundtjänst, hittills

har 250 000 kunder ringt om hjälp.
Vad säger ni om ministerns invändning?
– Vi samarbetar med ett företag som har tydliga regler för hur man hjälper kunderna – handlar det om riskgrupper så är det ännu mer säkerhetsåtgärder, säger Fredrik Hallstan.
Com Hem skulle egentligen ha genomfört övergången till digital-tv redan i våras, men sköt upp den på grund av pandemin.
Varför kan ni inte göra det igen?
– Vi är redan bland de sista i Europa med analoga sändningar. De tar sju gånger mer kapacitet i våra nät än digital-tv. Vi behöver den kapaciteten för att möta den ökade efterfrågan på snabbt bredband, säger Fredrik Hallstan.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Ny trend – unga akademiker lockas av att jobba statligt

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Coronapandemin gör att unga akademiker mer än tidigare rankar arbetsgivare inom offentliga sektorn högre.

– Unga vill bidra med något som känns meningsfullt vid en större kris, säger Markus Åberg, strategisk rådgivare, vid Academic Work, Sveriges största bemanningsföretag inom tjänstemannasektorn.

Företaget har låtit genomföra en undersökning bland så kallade young professionals tillsammans med Kantar Sifo och fått fram en lista över Sveriges hundra mest attraktiva arbetsgivare. Listan toppas som vanligt av företag som Google, Apple och Spotify. Det är hos dessa bolag Sverige studenter

och akademiker i början av karriären helst vill arbeta.
Men undersökningen, som gjorts sedan 2015, visar framför allt klara förändringar längre ned på listan. Enligt Markus Åberg vid Academic Work säger det något om hur drömmarna har förändrats hos unga akademiker i spåren på coronapandemin år 2020.
– Statliga myndigheter ses i ett nytt ljus. Unga ser att det finns spännande arbetsuppgifter och en mening med att arbeta där. Det gör dessa arbetsgivare väldigt attraktiva, säger han.

Enligt Julia Granström, som är ansvarig för undersökningen vid Academic Work, är det inte bara Försvarsmakten och Skatteverket som blivit populärare, utan även miljöorganisationer och arbetsgivare med miljöfokus.
Men det är inte så att Försvarsmakten tar språnget upp på tio-i-topp-listan.
– Däremot ser vi ett mönster i att stora statliga arbetsgivare rör sig uppåt, och mest så Försvarsmakten som gjort den största förbättringen och flyttat upp fler än 30 placeringar, till den övre halvan av de hundra mest

attraktiva arbetsgivarna, säger Markus Åberg.
Försvarsmakten var på plats 86 av 100 i förra årets undersökning och hamnade på plats 52 i år.
Skatteverket fanns inte med på listan förra året men hamnade på plats 72 i år.
Svaren visar att unga vid en större kris mer än tidigare prioriterar att jobba med något de anser betydelsefullt, anser han.
– I oroliga tider vill man inte sitta på läktaren, utan man vill arbeta med något som bidrar för samhället, säger Markus Åberg.

Ytterligare en aspekt är att den offentliga sektorn förknippas med en trygg anställning.
För att komma med på denna lista måste arbetsgivare nämnas vid namn av de tillfrågade i undersökningen – som genomfördes i början av pandemins utbrott i Sverige.
Så här såg toppen ut av det så kallade Young professional attraction index ut 2020:
1. Google
2. Apple
3. Spotify
4. Netflix
5. Ikea

6. Microsoft
7. Dice
8. Afry
9. Volvo Group
10. IBM

– De är alla företag som uppfattas som väldigt framgångsrika för att de investerar i sina medarbetare och tror på deras kreativitet, påpekar Markus Åberg.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Så gjordes undersökningen:

Bemanningsföretaget Academic Work har ihop med Kantar Sifo skapat ett mått på hur attraktiva arbetsgivare är bland studenter och akademiker i början av karriären.

Drygt 6 000 personer deltog i den svenska delen av studien i år.

Undersökningen inkluderar frågor om vad som är viktigt när man väljer arbetsgivare.

Undersökningen resulterar också i en lista över de hundra mest attraktiva arbetsgivarna.

Priserna på bostäder fortsätter att stiga

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Bostadspriserna fortsatte att stiga även under augusti, enligt Svensk Mäklarstatistik. Snittpriserna på både bostadsrätter och villor steg med två procent, jämfört med juli.

Den nedgång i framför allt bostadsrättspriserna som skedde under våren vändes under sommaren till en bred uppgång. Den trenden bekräftades under augusti. I riket som helhet steg snittpriset på bostadsrätter med två procent och samtliga storstadsregioner redovisade också uppgång.

I centrala Stockholm steg snittpriset med en procent. I Storstockholm, centrala Göteborg och Storgöteborg steg de med två procent och i centrala Malmö och Stormalmö med tre procent.

På tre månaders sikt har priserna stigit med mellan en och sju procent. På årsbasis har bostadsrättspriserna i snitt stigit med fyra procent och i storstadsregionerna med mellan två och fem procent.
Ett liknande mönster gäller även villapriserna. Jämfört med augusti steg de med två procent i landet och lika mycket i Storstockholm och Storgöteborg. Stormalmö hade oförändrade priser.
På årsbasis har snittpriset på en villa i Sverige stigit med åtta procent. Lika stor har ökningen varit i Storstockholm och Stormalmö. I Storgöteborg blev prisökningen sju procent.
I början av coronapandemin gick bostadsförsäljningen ner något, men under sommaren ökade antalet affärer igen. Svensk Mäklarstatistik har jämfört antalet försäljningar under årets första åtta månader, med motsvarande period i fjol. Det visar sig att antalet villaaffärer har ökat med två procent och bostadsrättsaffärer med fem procent.
Tydligast har dock varit ökningen av antalet sålda fritidshus. Hittills i år har 4 700 fritidshus bytt

ägare, en ökning med 13 procent jämfört med motsvarande period i fjol.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Orderingången ökar för den svenska industrin

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Industrins orderingång ökade med 5,5 procent i juli jämfört med juni. Jämfört med motsvarande månad i fjol minskade orderingången med 6,4 procent, enligt preliminära siffror från SCB. Orderingången från hemmamarknaden steg med 2,7

procent i juli jämfört med månaden före.
TT

Fyra gripna misstänkta för mordförsök

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

En person skadades sent på måndagskvällen efter en skjutning i centrala Vällingby i västra Stockholm. Fyra personer har gripits misstänkta för mordförsök.

– Jag har inga uppgifter om var eller hur gripandet skedde och inte heller om personernas kön

eller ålder. Men fyra personer har gripits, säger polisens presstalesperson Tove Hägg.
Det var några minuter efter klockan 23 som flera personer ringde polisen sedan de hört en rad höga smällar som de uppfattade som skott.
När polisen kom till platsen påträffades en skadad man i 20-årsåldern utomhus. Skadeläget för mannen är oklart men han var enligt polisen talbar när han fördes till sjukhus. Ett område kring busshållplatsen vid Vällingby tunnelbana och ett vid badhuset spärrades av. Vid 06-tiden på tisdagen var polisen klar med den tekniska undersökningen av platsen och avspärrningarna togs bort.
Polisen uppgav initialt att det rörde sig om två skadade personer, men uppgiften togs senare tillbaka.
Polisen sökte under kvällen efter en eller flera gärningsmän som ska ha lämnat platsen till fots. I sökandet deltog hundpatrull.
– Vi har en större pågående insats där vi söker efter en eller flera gärningspersoner, sade Åsa Wallentin vid Stockholmspolisen under måndagskvällen.

Utredningsarbetet ledde fram till ett gripande av fyra personer under tisdagsmorgonen, berättar Tove Hägg.
En förundersökning om försök till mord har inletts.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

7 procent på stans äldreboenden har avlidit i covid-19

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Var femte av alla äldre på boenden i Stockholms län smittades med covid-19 under pandemins början. 7 procent avled.

Andelen smittade och döda bland äldre skiljer sig signifikant åt beroende på vilket läkarbolag som ansvarat för den medicinska behandlingen, visar DN:s granskning.

I mars bodde drygt 14 700 personer på äldreboende i länet. I juli hade 7 procent avlidit med covid-19. Var femte hade smittats, visar siffror från Region Stockholm.

I Region Stockholm står de två bolagen Familjeläkarna i Saltsjöbaden AB och Capio Legevisitten för läkarinsatserna för totalt 90 procent av de äldre som finns listade på särskilt boende.

Siffror från Region Stockholm som DN tagit del av visar att skillnaden mellan de två bolagen är signifikant, både gällande andelen smittade och döda.

Hos Familjeläkarna har 24 procent som varit listade smittats med sjukdomen, och 9 procent avlidit. Hos Capio Legevisitten har 16 procent av 6 702 smittats och 5 procent dött med covid-19.

– Vi kan se att på de boenden där vi ansvarar för läkarbesöken har smittspridningen varit mindre jämfört med övriga, säger Capio

Sveriges chefsläkare Margareta Danelius till DN.
Hon tar upp det hon anser vara viktiga faktorer för att begränsa smittspridningen på boendena: tidigt besöksförbud, endast ”oundgängliga” fysiska läkarbesök, hög kontinuitet med god kännedom om patienterna, bra samarbete med boendena och medicinskt ansvarig sjuksköterska kring senaste kunskap om viruset och uppdatering av rutiner.
DN har sedan i maj sökt Familjeläkarna för en intervju. Företaget svarar i ett mejl att siffrorna är missvisande, då Familjeläkarna utöver 6 548 listade på särskilt boende även har haft ansvar för 2 571 korttidsboende under pandemin. Bolaget skriver att en stor del av patienterna hade covid-19 när de flyttade in på äldreboendet, och att de tyvärr avlidit där.
Enligt regionen är dock siffrorna jämförbara, då alla vårdgivare redovisar siffrorna på samma sätt. Christoffer Bernsköld, enhetschef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen, beskriver att det var för att få grepp om arbetsbelastning som regionen frågat vårdgivarna om siffror på

antalet smittade respektive döda. Men enligt Bernsköld har bolagen uppgett att de har klarat av situationen bra.

Han har svårt att tro att skillnaden beror på olika arbetssätt.

– Det har antagligen större samband med om smittan kom in på de boenden de hade ansvar för. Förutsättningarna för de olika boendena skiljer sig åt och min bild är att variationen är väldigt stor inom flera områden. De är olika stora och har olika förutsättningar när det gäller hur de organiserat sitt arbete, säger han, och hänvisar till Ivos pågående granskning av äldreboenden i hela landet.

Bernsköld kopplar de höga dödstalen i covid-19 på äldreboenden till den stora smittspridningen i samhället, där Stockholm var hårdast drabbat.

– Detta gjorde att många tyvärr smittades och de boende är en tydlig riskgrupp vilket medför att det är många som har avlidit till följd av det.

DN:s granskning har visat att de fysiska läkarbesöken på äldreboenden i Region Stockholm har minskat med 24 procent under

pandemin, och att en tredjedel av besöken gjorts på distans.
Vilken betydelse har det om läkarna är på plats när man har smitta där?
– Jag tror att det som har störst betydelse är om man har haft kontinuitet, och genom att man gick över till distanskontakt så kunde man ha bättre kontinuitet med läkarna. I sig tror jag inte att om man har haft distanskontakt eller varit på plats har haft någon betydelse. Läkarna ska göra en individuell bedömning i varje fall, säger Christoffer Bernsköld.

Regionen vet inte vilken typ av konsultation som läkarorganisationerna gör på distans, enligt Bernsköld.
Frågan har ställts av en grupp läkare i en debattartikel i Läkartidningen i juli. Där menar bland andra Bengt Winblad, professor i geriatrik, att de höga dödstalen inte går att förklara enbart med smittan i samhället.
– Det är uppseendeväckande att man har en sådan överdödlighet i Stockholm – 7 procent är en hög siffra jämfört med 2,8 procent om man ser till hela Sverige.

Han anser inte att covidsjuka kan bedömas på distans, och upprörs över att palliativ vård ordinerats över telefon.

– Läkaretiken handlar om mer än att bara ordinera läkemedel. Här har man inte ens besökt patienterna, och på det sättet kan man inte ge ordinationer om palliativ vård med exempelvis morfinbehandling.

I debattartikeln lyfter författarna att det medicinska innehållet på särskilda boenden måste förbättras. Detta gäller särskilt Stockholm, enligt Winblad.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Disney kritiseras för samarbete med kinesiska myndigheter

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

I eftertexterna till Disneys nya ”Mulan” tackas flera myndighetsorganisationer i den kinesiska provinsen Xinjiang. Bland annat riktas tack till en byrå för allmän säkerhet som ligger bakom interneringsläger av uigurer i området, rapporterar BBC.

Disneys ”Mulan” hade premiär i förra veckan och har redan mötts av krav om bojkott sedan huvudrollsinnehavaren Liu Yifei uttryckt sitt stöd för polisen i Hongkong.

Nu kritiseras Disney för hur inspelningen av filmen har gått till. I eftertexterna riktas ett särskilt tack till flera lokala myndigheter i den kinesiska provinsen Xinjiang. Med på listan finns den allmänna

säkerhetsbyrån i staden Turpan och ”publicity department of CPC Xinjiang Uyghur autonomy region committee”.
Adrian Zenz, expert på politik i Xinjiang och Kinas kampanjer mot religiösa minoriteter, säger till BBC att säkerhetsbyrån i Turpan har i uppdrag att driva de ”omskolningsläger” där uigurer internerats i provinsen. Dessutom är publicitetsdepartementet ansvarigt för statspropagandan i regionen. World Uyghur congress skriver också på Twitter att säkerhetsbyrån har ”varit involverade i interneringslägren”.

Disney kritiseras av aktivister för stödet till de kinesiska myndigheterna i Xinjiang.
”Hur många tusental uigurer sattes i läger av Turpans byrå för allmän säkerhet samtidigt som ’Mulan’ filmades där?” skriver aktivisten Shawn Zhang på Twitter.
Adrian Zenz säger till BBC att Turpan är den stad de så kallade omskolningslägren först skapades.
Även Joshua Wong, demokrati-aktivist i Hongkong, är kritisk till Disneys kopplingar till de lokala myndigheterna. Han skriver på

Twitter att de som ser filmen gör sig ”medskyldiga till massinterneringen av muslimska uigurer”.
Den muslimska uiguriska minoriteten i Kina har under en längre tid utsatts för förtryck och i Xinjiangprovinsen ska uppemot en miljon människor internerats i läger, enligt människorättsorganisationen Human rights watch. I somras publicerade nyhetsbyrån AP en granskning som pekar på att kinesiska myndigheter tvångssteriliserat kvinnor i lägren. Tidigare läckta dokument och vittnesmål visar på tvång och inlåsningar där fångar tvingats till lojalitet för regimen i Peking.

Agnes Laurell
agnes.laurell@dn.se

Nöjesbolag fick miljonstöd trots flera fel i ansökan

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Nöjesbolaget Halmstad Live fick drygt åtta miljoner kronor i statligt krisstöd från Kulturrådet – fjärde mest i Sverige. DN:s granskning visar dock att bolagets ansökan innehöll felaktiga uppgifter om flera konserter och betalningar till artister. Kulturrådet har inlett en utredning kring Halmstad Live och kan komma att kräva tillbaka pengar.

Under sommaren beslutade Kulturrådet om stöd på grund av kulturevenemang som ställts in eller skjutits upp på grund av covid-19.

Största mottagarna var Fotografiska i Stockholm, Krall Entertainment och Brännboll i Umeå. De fick 10 miljoner vardera. Fjärde största mottagare var Halmstad Live i Halmstad,

som fick drygt åtta miljoner kronor.
Storleken på stödet till Halmstad Live har väckt förvåning bland flera personer som DN varit i kontakt med och som har insyn i den svenska liveindustrin. Även Hallandsposten har rapporterat om reaktioner som stödet väckt.
Flera har pekat på att verksamheten på Halmstad Live tidigare varit relativt liten. Den enda årsredovisning som finns visar en omsättning på knappt fyra miljoner kronor för första verksamhetsåret.

2020 ville man däremot ”börja skörda det som jobbats upp under de första två åren”, uppgavs i en skrivelse till Kulturrådet. Under våren var konserter inplanerade med artister som Markoolio och Smith & Thell och en 90-talsfest med Gunther, Drömhus och Dr Bombay.
Planerna fick ett abrupt slut när coronapandemin slog mot Sverige och evenemang stoppades, och i stället fick Halmstad Live ansöka om krisstöd.
DN:s granskning visar att denna ansökan innehöll felaktigheter och överdrifter kring

inkomstbortfallet. Enligt polisen har Halmstad live sedan förra våren inget generellt tillstånd som inkluderat större konserter. Och i dagarna har man även stämts i domstol av bryggeriföretaget Spendrups, anklagade för att ha sålt mindre dryck än avtalat.
Kulturrådets chefsjurist Greta von Rosen Stövind bekräftar även att myndigheten inlett en utredning av stödet till Halmstad Live.
– Det är en pågående utredning, säger hon.
Halmstad Live har avböjt intervju men ägarna har tagit del av anklagelserna i artikeln.

Delägaren Anna Eriksson skriver i en kort mejlkommentar:
”Vi har ansökt efter de riktlinjer som fanns och i övrigt tagit del av all information som var tillgänglig. Samma sak gäller hur stödet har använts.”
* * *
I ansökan till Kulturrådet uppgav Halmstad Live att det sammantagna intäktsbortfallet var 16,2 miljoner kronor mellan den 12 mars och slutet av maj.
I beräkningarna, som bland annat baserades på hur stora biljettintäkter man trodde sig ha

förlorat, fanns dock flera felaktigheter kring evenemangen. Halmstad Live uppgav bland annat att samtliga 38 evenemang under perioden hade ställts in. Det är inte korrekt: minst sex evenemang har i stället flyttats eller ska flyttas till nya datum, skriver Halmstad Live på sin egen hemsida.

Att konserterna med Markoolio och Smith & Thell skjutits fram till nästa år bekräftas av Anders Larsson, vd på artisternas bokningsbolag United Stage.

För uppskjutna evenemang kunde arrangörer endast få stöd för de merkostnader som flytten av datum innebär, uppger Kulturrådet. Men i Halmstad Lives ansökan framstod det som att man räknat på att alla biljettintäkter försvann.

Det framgick inte heller att Halmstad Live bestämt att biljetter som redan sålts till evenemangen inte skulle återbetalas utan i stället gäller för det nya datumet: ”När betalning skett är du bunden till ditt köp”, skriver Halmstad Live på hemsidan.

I ansökan uppgav nöjesarenan för flera spelningar – bland annat

Markoolio och Smith & Tell – samtidigt en högre summa för vad varje entré skulle inbringa för dem än vad ordinarie biljetter säljs för i dag via Tickster.
Det saknades dessutom information om att Halmstad Live, åtminstone vid en inställd spelning med dansbandet Perikles, skulle ha delat på biljettintäkterna med artisten om intäkterna översteg 50 000 kronor. Det uppger bandet för DN.
– Det är delning efter att biljettintäkterna överstiger 50 000 kronor, säger Per-Göran Svensson, medlem i Perikles, om avtalet med Halmstad Live.
* * *
Sammantaget gjorde Halmstad Lives beräkningar att det direkta intäktsbortfallet såg större ut än vad som annars varit fallet.
DN:s granskning visar samtidigt att det är oklart huruvida nöjesarenan verkligen hade kunnat ta in så många gäster som man sagt att evenemangen skulle dra. Vid 19 av 38 evenemang bedömde Halmstad Live att man skulle få 1 400 gäster.
Sedan den 31 mars 2019 saknar nämligen Halmstad Live ett

generellt tillstånd från polisen, som inkluderade möjlighet att anordna större konserter. Det uppger Margareta Andersson tillståndshandläggare vid polisen i region väst, och tillägger att någon ny ansökan inte kommit in sedan dess.
Halmstad Live har däremot haft ett tillstånd för danstillställningar, som löpte ut 15 juli i år, enligt polisen. Där angavs att man hade möjlighet att ta in 1 400 gäster samtidigt. Då var dock kravet att gästerna måste vara uppdelade - mellan våningsplanen: högst 900 fick befinna sig i eventlokalen med dess tillhörande entresolplan.
Samma publikkapacitet för lokalerna uppges på det tillståndsbevis som sedan tidigare finns upprättat hos Halmstads kommun, samt i de bedömningar som gjorts av Räddningstjänsten i Halmstad.
Trots det uppgav Halmstad Live i en skrivelse till Kulturrådet att man under 2020 kunde ha spelningar för större publik: ”Inför 2020 har verksamheten fått utökat personantal för lokalerna så att de kan användas tillsammans, vilket gjort att man

nu kunnat satsa på att göra större grejer och ta in större artister”, stod det i skrivelsen. I en mejlkommentar till DN skriver delägaren Anna Eriksson att Halmstad Live "har samtliga erforderliga tillstånd”.

* * *

För Kulturrådet uppgav Halmstad Live upprepade gånger att man ville betala de artister som varit bokade till vårens evenemang. Bolaget skrev bland annat att ”därav har vi inte tagit med avdrag på deras kostnader”. DN har varit i kontakt med flera artister och bokningsbolag som varit inblandade i vårens spelningar. Några av dem hänvisar till att avtalet är sekretessbelagt, men av dem som besvarat frågor uppger samtliga att de inte fått betalt, däribland Markoolio, Smith & Thell, samt dansbanden Perikles och Larz-Kristerz.

– Vi har inte fått in några pengar. Det är helt enkelt bara flyttat, säger Anders Larsson på United Stage, bokningsbolag till Markoolio och Smith & Tell. Artister och bokningsbolag har dock själva kunnat få statligt stöd för intäktsbortfall från Kultur-

rådet. Bland annat har United Stage tilldelats 1,8 miljoner kronor, Smith & Tell 207 900 kronor och Perikles 217 500 kronor.

De som besvarat DN:s frågor är inte heller förvånade över att Halmstad Live inte betalat något för spelningarna. Arrangörer har generellt hänvisat till force majeure under pandemin, enligt Anders Larsson på United Stage.

– Nu, i samband med corona, har vi inte fått in gager för någon artist utan bara gått med på att flytta spelningar, säger han.

Flera artistrepresentanter säger sig ha blivit väl bemötta av Halmstad Live. Flera av dem uttrycker förståelse för att bolagets situation, precis som för andra arrangörer, är tuff under pandemin:

”Vi hade en god dialog med Halmstad Live och är nöjda med sättet de hanterade coronakrisen på”, skriver Dennis Kiil, manager för norska artisten El Papi, som i april skulle spelat på Halmstad Live, i ett mejl.

* * *

Kulturrådets chefsjurist Greta von Rosen Stövind berättar att

utredningen kring Halmstad Live inleddes efter medierapportering i Hallandsposten, samt på grund av uppgifter som inkommit från privatpersoner.
– Vi kommer att kontrollera att de faktiskt har uppgett korrekta uppgifter. Annars blir det frågan om återkrav och eventuellt en polisanmälan om man skulle se att man hade uppsåt att lura oss, säger Greta von Rosen Stövind.
I Hallandspostens artikel nämndes bland annat bolagets tidigare blygsamma omsättning – men även det rättsärende som gör att man riskerar att förlora serveringstillståndet.
Halmstad kommun har velat dra in serveringstillståndet, men förvaltningsrätten bedömde i höstas att det räckte med en varning till nöjesarenan. Efter kommunens överklagande ligger ärendet nu hos kammarrätten som senare i september meddelar sitt beslut.
En anledning till kommunens vilja att dra in serveringstillståndet var att Halmstad Live haft problem med skatteinbetalningar.
Halmstad Live ska ha reglerat detta, men andra offentliga

dokument visar att företaget de senaste åren varit inblandat i ekonomiska tvister.
Mellan oktober 2018 och juni 2020 inkom 48 ansökningar om betalningsföreläggande mot företaget till Kronofogdemyndigheten. Den största summan var ett krav från Spendrups, som krävt Halmstad Live på betalning av 1,2 miljoner kronor.
Spendrups presschef Rose-Marie Hertzman bekräftar för DN att man fortfarande har ett krav mot Halmstad Live – och på tisdagen rapporterade Hallandsposten att bryggeriföretaget inkommit med en stämningsansökan.
Tvisten handlar enligt tidningen om Halmstad Lives försäljning av drycker från Spendrups. Nöjesarenan ska enligt bryggeriföretaget inte ha sålt så mycket som parterna hade kommit överens om på förhand.
Anna Eriksson, delägare på Halmstad Live, skriver i mejlkommentaren till DN att man inte vill kommentera dessa skuld- eller tillståndsärenden:
”I övrigt och såvitt gäller Spendrups/tillstånd är det frågor som är mellan HL och enskild

eller i domstol och följaktligen ska vi inte kommentera detta annat än till berörda”, skriver hon.
Kulturrådet betonar att myndighetens utredningar i första hand går ut på att granska huruvida de sökande lämnade riktiga uppgifter, samt huruvida de efterlever myndighetens bidragsvillkor.
Enligt Greta von Rosen Stövind tar man även hjälp av konsultfirman PWC för att under hösten göra uppföljande kontroller kring att krisstödet betalats ut på korrekta grunder.

”Ett fåtal” utredningar pågår i nuläget.

– Det var en enormt snabb utdelning av pengar där vi verkligen försökte ha förenklat förfarande, eftersom det var ett stort behov hos kulturen. Men vi har hela tiden planerat för en större uppföljning i efterhand, säger Greta von Rosen Stövind.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

De 20 företag som fått mest krisstöd från Kulturrådet.

Fotografiska Stockholm AB: 10 000 000 kronor
Krall Entertainment AB: 10 000 000
Brännboll i Umeå AB: 10 000 000
Halmstad Live: 8 008400
Pop Story AB: 6 697 300
Sagolekhuset Junibacken AB: 6 102 500
Tallink Silja AB: 5 935 600
2Entertain Sverige AB: 5 156 500
Vicky Nöjesproduktion AB: 4 135 400
Debaser: 3 382 000
Huset under bron AB: 3 031 300
Lugerinc. AB: 2 888 100
Villman Produktion AB: 2 842 800
Liseberg AB: 2 733 000
MM the party in Stockholm AB: 2 678 100
Live Nation Sweden AB: 2 646 500
Wallmans Stockholm AB: 2 574 800
Huset på berget AB: 2 377 400
Norra Brunn Comedy Suck: 2 362 000
FKP Scorpio Sverige AB: 2 215 100
Källa: Kulturrådet

Så har Läckberg och Lundell gjort litteraturen mer betydelsefull

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Populärkulturens insteg på de traditionella kulturmarkerna har äntligen kommit att vitalisera hela kulturlivet. De två kulturerna har blivit en – och därför har också finkulturen slutat att krympa, skriver författaren och tidigare bokförläggaren Per I Gedin.

Det har nu sedan länge talats om att kulturen är hotad. Allt färre går på konserter, på konstutställningar och allt färre läser böcker. Man har sagt att skolan inte intresserar sig för kultur och att nya generationer sitter klistrade vid datorskärmarna, medan de aktiva kulturkonsumenterna blir allt vithårigare.

Även jag har tidvis stämt in i denna kulturskymningskör. Men när jag ser höstens bokutgivning så blir jag imponerad, ja

förstummad inför den mängd av intressanta, spännande, lockande böcker som kommer ut. Antalet förlag tycks bara öka, liksom debutanterna, inte mindre än 44 både poeter och prosaister bara denna höst. Likaså finns det en bred utgivning av nytryck av äldre och yngre klassiker.
Vad är det som har hänt som gör att det som vi omtalar som en krisbransch plötsligt blivit en verksamhet som ser ut att ha en lysande framtid?
Vägen dit var inte enkel. Ett svar finns i de överlevnadsstrategier som finkulturen försökte tillämpa för att överleva. Under 1968 års studentuppror var huvudmålet att angripa den borgerliga finkulturen som omfattade den traditionella skönlitteraturen, ”konst i guldram”, de statliga teatrarnas repertoar och den klassiska konsertmusiken. Man konstaterade att det var borgarna, det vill säga den övre medelklassen som ägnade sig åt denna finkultur, medan resten av befolkningen hade lämnats utanför.
I den debatt som följde instämde åtskilliga framstående kulturpersoner. P O Enquist skrev

att det var dags att ”flytta konsten från samhällets finrum till dess vardagsrum”, regissören och teatermannen Göran O Eriksson hävdar i en nekrolog över författaren Sigge Stark – symbolen för smutslitteratur – att hennes böcker som ansågs vara ”förljugna, slätstrukna och konstnärligt torftiga” i själva verket gav uttryck för en ”frisk och okomplicerad hantverksglädje”. Kulturskribenten Torsten Ekbom går ett steg längre och frågar: ”Varför omges en grekisk vas med religiös vördnad på ett museum, medan en coca-cola-flaska kastas på sophögen?”
Man gjorde på 70-talet även konkreta försök att få representanter för populärkulturen accepterade i finrummen – men utan framgång. När Lars Forssell skrev en uppskattande artikel om Evert Taube i tidskriften Poesi, där han hävdade att Taube var en betydande poet, blev författarkollegan Erik Lindegren så upprörd att han kastade sin whiskygrogg i ansiktet på Forssell.
Nu omdefinierades kulturbegreppet, där man menade

att kultur var allt som människan sysslade med. Eller som den finlandssvenske sociologen Erik Allardt uttryckte det: kultur är ”allt det som människan tänker och gör, skapar och är”.
Det nya kulturbegreppet som helt nedvärderade den traditionella, borgerliga kulturen hade minskat finkulturens plats i samhället, men inte lyckats hitta någon ersättning. Definitionen att allt människan gör är kultur hade inte accepterats. Då försökte man återgå till de gamla värderingarna. En kulturutredning 1994 önskade en återgång till humanistiska värden. Men den värderingen var inte längre den enda. Finkulturens självklara ställning som ”den enda kulturen” hade från 70-talet och framåt blivit alltmer kringskuren. Den åldrande, borgerliga publiken som bar upp den hade krympt alltmer. Man hade, som framgått, inte lyckats med att inkludera nya generationer. Tvärtom hade man exkluderat alla andra former för kultur.
Skräp- eller smutslitteraturen kallades också ”pigromaner”. Därmed hade man infört en social dimension, där borgerligheten förvisar populärkulturen – den

romantiska romanen – till det som kallades underklass. Den kanske vanligaste benämningen är ”kiosklitteratur”. Det var böcker som på inga villkor kunde köpas i bokhandeln. Skräplitteraturen fanns bara i tidningskioskerna. Det paradoxala hade då inträffat att borgarnas avståndstagande från skräpkulturen i stället stärkte den. Det var populärkulturen som hade framtiden framför sig. Nu kunde den utvecklas utan ingrepp från finkulturens skribenter. Avståndstagandet bidrog i stället till att finkulturen blev alltmer isolerad och allt blodfattigare.

Det skulle snart visa sig att hela diskussionen om finkulturens överlevnad och hotet från populärkulturen hade körts över av verkligheten. Samhällsutvecklingen hade gått i en helt annan riktning. Den förut så nedvärderade populärkulturen hade tagit ledningen i kulturens utveckling. Nya generationer hade inte längre borgerlighetens värderingar. Man läste det man gillade utan att kategorisera böckerna och inordna dem i en kulturell skala. Utan revolution eller stora debatter blev deckare eller romanceböcker i allt högre

grad en del av den litterära kulturen. Plötsligt ges de ut av de etablerade förlagen, de recenseras, de finns i den ordinarie bokhandeln och inte minst viktigt: de säljs, ibland i hundratusentals exemplar.
En sådan utgivning, som aldrig kommit in på kultursidorna eller i bokhandeln, är Margit Sandemos ”Sagan om isfolket” vars 47 delar sålts i sex miljoner exemplar. Böckerna kom ut mellan 1960 och 2018 på olika veckotidningsförlag och fanns endast någon gång i bibliotek och undantagsvis i bokhandeln. Nu återutges de och upplever nya framgångar.
Sedan några år finns plötsligt romanceutgivning på de mest etablerade förlagen. Både Bonniers och Norstedts ger med stor framgång ut romance – nu oftast kallad ”feelgood-böcker”. Bonniers har till och med grundat en särskild imprint kallat ”Lovereads”, som presenterar sig under devisen: ”Lovereads älskar romance.”
Man kan fråga sig varför romancelitteraturen plötsligt accepterades i de kulturella finrummen. Svaret är, som jag

nämnt, att nya generationer tagit över. Sverige är inte längre ett borgerligt samhälle, vi har fått ett jämlikt tjänstesamhälle där det finns helt andra värderingar. Det är inte finkulturen som har släppt in populärkulturen. Populär-kulturen är den som tagit över och inlemmat finkulturen som en självklar del. Därmed har de två kulturerna utan större åthävor sammansmält till en enda kultur.
En annan genomgripande nyetablering är det som med rätta kallats ”Det svenska deckarundret” – en utgivning som passar perfekt in i den nu sammanförda enhetskulturen. Dessa böcker skrivs både av etablerade författare som tidigare hade skrivit skönlitteratur och – inte minst – vad man kan kalla amatörförfattare som förut haft ett helt annat yrke som läkare, advokater, bibliotekarier. Den nya enhetskulturen kräver inte litterär talang – lättlästhet, spänning och underhållning är den enda förutsättningen. Några krav på litterär gestaltning finns inte och efterfrågas inte heller.
Camilla Läckberg är kanske den mest framgångsrika i det svenska deckarundret. Sedan debuten för

cirka 20 år har hon varit Sveriges mest sålda författare, vilket innebär att hennes böcker läses av hela svenska folket, oberoende av status. Detta understryks av att Fredrik Reinfeldt när han var statsminister meddelade att i hans sommarläsning ingick fyra böcker av Camilla Läckberg. Reinfeldt förlorade knappast några sympatier för sin lässmak, vilket han säkert hade gjort tio, femton år tidigare.
När Dagens Nyheter recenserar hennes senaste bok tar man upp den förändrade attityden till romance/feelgood-litteraturen. Det som kallades med den mest föraktfulla beteckningen av en bokgenre på 80-talet – ”tantsnusk” – skriver Lotta Olsson, ”skulle dessbättre vara omöjligt i dag”. I själva verket, fortsätter hon, ”bubblade det av vrede och frustration” i dessa böcker, som handlade om ”maktlösa kvinnors kamp för att hämnas”. I dag ”skäms” ingen för sin läsning – en ung Sommarpratare berättade att han kunde läsa två böcker ur Sandemos ”Sagan om isfolket” på en dag. Det hade knappast sagts

offentligt för ett par decennier sedan.
Ett intressant tecken på att de två kulturerna blivit en är omvärderingen av författarskap. Ulf Lundell betraktades länge som en rocksångare som också skrev böcker. Med den nya kulturuppfattningen hyllas han nu som en av våra intressantaste författare och placeras gång på gång högt på kritikerlistorna. Det slutgiltiga tecknet på hans nya status är att en av hans texter i somras valdes ut i DN:s enkät om Sveriges bästa sommardikt. I sällskap med Harry Martinson, Gunnar Ekelöf och Sonja Åkesson.
Populärkulturens erövrande av de traditionella kulturmarkerna har vitaliserat hela kulturlivet. Det är förmodligen den viktigaste orsaken till att finkulturen har slutat att krympa. Några angrepp på den utifrån som på 1970-talet förekommer inte längre. Inte heller ses populärkulturen nu som ett hot mot finkulturen.
Det finns säkert de som hävdar att finkulturen har vidgat sina gränser och blivit mer tolerant mot populärkulturen. Jag vill påstå att det är precis tvärtom.

Populärkulturen är i dag den dominerande kulturen och finkulturen smälter sakta men säkert samman med populärkulturen till enda kultur, där det finns utrymme för alla former från den mest exklusiva till den mest populära. I den nya enhetskulturen finns inte utrymme för intolerans eller moraliserande – allt är tillgängligt och vi alla kan ta för oss av den kulturform vi tycker om.
Det kanske bästa exemplet på den nya förenade kulturen är den tidigare yttersta bastionen för finkultur – Svenska Akademien.

Den revolution som Akademien genomgick för några år sedan orsakades delvis av att man försökte anpassa sig till populärkulturen, symboliserad av Nobelpriset till rocksångaren Bob Dylan. Denna nyorientering bekräftades sedan av att en tidigare ständig sekreterare, Peter Englund, överraskande börjat skriva deckare som publiceras som följetong i en av våra största dagstidningar. Denna ”folklighet” för en akademiledamot hade varit omöjligt för bara ett tiotal år sedan.

Resultatet av denna historiska omorientering är att vi har en sjudande, vital bokmarknad med utrymme för alla former av litteratur från avantgarde till serieteckningar, utan moraliska pekpinnar och förbud – allt numera värderat utifrån sina egna villkor.

Per I Gedin

Per I Gedin är författare och tidigare förläggare. Texten är en förkortad version av årets Adam Helms-föreläsning.

200 miljoner ska få barn att läsa bättre

ONSDAG 9 SEPTEMBER 2020

Liberalerna pekade nyligen ut ökad läsning bland unga som ett prioriterat område inför höstens budgetsamtal. Nu satsar regeringen och samarbetspartierna omkring 200 miljoner årligen i ett så kallat läspaket som ska stärka föräldrar, skola och bibliotek.

När Statens medieråd 2012 började kartlägga barns och ungas medievanor uppgav 23 procent av 17–18-åringarna att de dagligen läste böcker eller tidningar. Sex år senare hade siffran sjunkit till 11 procent. Enligt Medierådets statistik sjunker den dagliga läsningen ju äldre barnet blir.
Utvecklingen skapar ett demokratiskt underskott, säger Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni till DN.
– Vi ser många barn som växer upp med ett bristfälligt ordförråd, vilket gör att de får svårt i skolan och i vissa fall avslutar grundskolan utan behörighet till gymnasiet. En sexåring bör ha ett ordförråd på 10 000 ord, men tittar man på många barn i framför allt utsatta områden består deras ordförråd av endast 2 000 ord. Detta gör livet svårare på alla sätt.
Därför presenterar nu Liberalerna, i samarbete med Centerpartiet och regeringen, en omfattande satsning för att öka läsningen bland barn och unga. Det så kallade läspaketet består av tre delar och uppgår årligen till ungefär 200 miljoner kronor.

Första delen handlar om fortbildning för lärare i förskole- och lågstadieklasser. Lärarna erbjuds att genomgå en särskild utbildning i hur man främjar läsandet och hjälper barnen att tidigt knäcka läskoden.
– Parallellt med det satsar vi på att stödja biblioteken för att öka deras närvaro och utbud. Det handlar om att finnas där barn finns och att på olika sätt öka tillgängligheten, säger Liberalernas kulturpolitiska talesperson Christer Nylander.
Satsningens tredje del berör 2018 års utredning från Läsdelegationen, där forskare och författare tog fram en rad förslag med syfte att ge barn lika förutsättningar till fullgod läsförmåga och ökad läslust. Delegationens föreslagna insatser gällde bland annat mer stöd till ”Bokstart”, en satsning som innefattar samverkan mellan bibliotek och förskola för att stimulera språkutveckling och läsmotivation hos de allra yngsta. Ett annat förslag handlar om att inrätta ett läsråd med aktörer från olika delar av samhället.
– Nu genomför vi stora delar av Läsdelegationens förslag. En

viktig punkt är det helt nya Läsrådet som innebär att man får samlad kompetens från hela samhället. Det är ett mycket bredare anslag än vad man vanligtvis brukar ha. Satsningen på ”Bokstart” gäller 1–3-åringar och där vill vi med hjälp av föräldrarna göra barnen nyfikna på läsning, rim och ramsor, eller annan lättare läsning, säger Christer Nylander och fortsätter:
– Jag träffar väldigt många föräldrar som verkligen vill att deras barn ska läsa, men de vet inte riktigt hur de ska gå till väga. Paketet vi nu presenterar angriper det från tre håll: vi stärker lärarna, biblioteken och även föräldrarna.
Den tekniska utvecklingen och konkurrens med bland annat sociala medier brukar pekas ut som en tydlig orsak till minskad läsning bland unga. Nyamko Sabuni påpekar att de senaste årens stora antal nyanlända också påverkar statistiken.
– Vi har fått många människor till Sverige som måste lära sig svenska, och vi har inte varit tillräckligt bra på att se till att skolorna, många i de utsatta områdena, får de bästa resurserna

i form av lärare som kan hjälpa dem att knäcka läskoden. Där finns det största glappet mellan de som har chans att lära sig språket och de som inte ges samma chans.
Enligt Nyamko Sabuni kommer Liberalerna framöver att presentera ytterligare åtgärder för att stoppa den negativa utvecklingen.
– Vi kommer att satsa på just språklyft kopplat till skolor och förskolor i utsatta områden, där det behövs som allra mest, säger hon.
Regeringens höstbudget, där det nya läspaketet ingår, presenteras i sin helhet måndag den 21 september.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se

Förslaget i korthet.

Liberalerna presenterar tillsammans med regeringen och Centerpartiet ett riktat stöd för att öka den dalande läsningen bland barn och unga. Det så kallade läspaketet har som syfte att stärka tre delar: skola, bibliotek och föräldrar.
Förskole- och lågstadieklasslärare ska genomgå en särskild

utbildning i hur man främjar läsandet och hjälper barnen att tidigt knäcka läskoden. Parallellt får biblioteken stöd för att utöka närvaron och utbudet. Utöver det genomförs Läsdelegationens förslag från 2018, som innehåller en lång rad insatser för att främja läsning. Bland annat prioriteras projektet ”Bokstart” som handlar om att med hjälp av föräldrarna väcka 1–3-åringars intresse för läsning.
Läspaketet består av tre delar och uppgår årligen till ungefär 200 miljoner kronor.

Hur vill du att vi ska minnas dig?

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Jonas Sjöstedt (V) kommer att vara saknad i svensk politik. Inte bara i sitt eget parti och bland människor till vänster, utan även av riksdagskollegorna, som tackade av honom under onsdagens partiledardebatt. Om tackorden stämmer, vilket de sannolikt gör, kommer de att minnas en trevlig och vass debattör, som är högt respekterad,

inte minst för sitt personliga engagemang för hemlösa.
Det är dock inte så historikerna kommer att sammanfatta gärningen. Då handlar det snarare om större skeenden eller enstaka ställningstaganden. Som att resa sig ur en tv-soffa, be svenskarna öppna sina hjärtan eller bidra till att Sverige tar en ny riktning. Och här kan Jonas Sjöstedts ande spela roll.
Förutom att han var den enda i plenisalen som tog upp haveriet med att uppgifter om enskilda skolor är hemliga, låg vänsterledarens fokus på las-utredningen som ska bli verklighet om inte parterna kommer överens innan månaden är slut. I sin sista partiledardebatt i riksdagen gjorde alltså Sjöstedt en markering genom att pressa statsminister Stefan Löfven (S) på just den fråga som han har sagt att han ska fälla regeringen på.
Ett tips till nästa vänsterledare: Gör inte det.
Inspireras i stället av Isabella Lövin (MP), som även hon försöker få in ett bestående avtryck. Dock inte genom att punktmarkera, utan genom att måla upp den större bilden, och

förklara att hon önskar att politiker kunde tänka mer på morgondagens värld än på morgondagens valrörelse. Hon underströk att vi lever i tre globala kriser: coronakrisen, klimatkrisen och demokratikrisen, där den senare exempelvis handlar om så kallade starka ledare som attackerar rättsstaten, och som till varje pris måste motas tillbaka. Den tanken bör vara högst levande i Vänsterpartiet. Ni kan fälla regeringen. Men då skrivs Jonas Sjöstedts eftermäle av dem som kommer i stället.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Vaccintesterna stoppas efter att person insjuknat

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Astra Zeneca stoppar tillfälligt testerna av covid-19-vaccinet sedan en person som deltar i testerna fått en potentiellt oförklarlig sjukdom. Händelsen ska nu utredas.

I en kommentar till DN skriver Astra Zeneca att testerna nu upphör under en period, för att man ska undersöka vad som kan ha utlöst den misstänkta allvarliga biverkningen.
Företaget skriver att man pausar testerna frivilligt och att förfarandet är en rutinåtgärd som ”vidtas när det finns en potentiellt oförklarlig sjukdom inom en klinisk studie, för att säkerställa att vi upprätthåller studiens integritet.”
Enligt Astra Zeneca ska testdatan nu gås igenom av en oberoende kommitté. En anonym källa uppger till New York Times att testpersonen ska ha drabbats av transversell myelit, en nervsjukdom som bland annat kan uppstå efter vaccination.
Astra Zeneca vill inte kommentera uppgifterna om eventuell nervsjukdom.
Sveriges vaccinsamordnare Richard Bergström har tagit del av uppgifterna.
– Det är en allvarlig biverkning och enligt medieuppgifter handlar det om en nervinflammation. Men jag inte hört det bekräftat från företaget eller någon annan.

Han beskriver de pausade testerna och den kommande oberoende utvärderingen som standardprocedurer vid vaccinstudier och väntar sig även dialog med de brittiska läkemedelsmyndigheterna.
Richard Bergström anser att det är för tidigt att uttala sig om vaccinets fortsatta framtid.
– De här studierna är så stora just för att man ska kunna fånga upp den här typen av ovanliga biverkningar. Men det är för tidigt att säga något om vad det betyder för det här vaccinet.

– Det är just av det skälet som vi inte satsar på bara ett vaccin. Vi hoppas förstås att det här fungerar. Men gör det inte det så har vi andra vaccin som vi får tillgång till.
Vilka reaktioner personen drabbades av och när detta ska ha skett är alltså inte bekräftat men en person med insyn i försöken säger till sajten Stat, specialiserad på hälsa och medicin, att personen kommer att tillfriskna.
”I stora studier kan sjukdomar inträffa slumpmässigt, och för att kontrollera detta noggrant granskas sådana händelser oberoende”

skriver Astra Zeneca i sitt uttalande.
Liknande bakslag är vanliga när ett nytt vaccin tas fram, konstaterar Stat.
Frågan är nu hur länge Astra Zeneca kommer att vänta innan man återupptar testerna.
Det nya vaccinet tas fram av Astra Zeneca i samarbete med Oxford University. Det testas i Storbritannien och i USA och den drabbade personen deltog i ett av de brittiska försöken, enligt Stat.
För närvarande befinner sig nio vaccinkandidater i fas 3-tester.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

Fakta.

I augusti meddelade EU-kommissionen att man slutit avtal med Astra Zeneca om att köpa in det potentiella vaccinet, så snart det är säkert och effektivt. Avtalet innefattar samtliga EU-länder, däribland Sverige, och omfattar 300 miljoner doser.
Kommissionen meddelade även att man förhandlar om ett liknande vaccinavtal med Johnson & Johnson.

Tre frågor. ”Vi kan inte skynda på den här processen, inte ens under en pandemi”

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Astra Zeneca har tillfälligt - pausat fas 3-studien av ett vaccin mot covid-19 efter att en testperson drabbats av en sjukdom. DN:s medicinreporter Amina Manzoor svarar på tre frågor om vad detta innebär.

1 Vad har hänt?

En person som har deltagit i en studie för ett vaccin mot covid-19 har drabbats av en sjukdom. Därför har studien tillfälligt pausats medan en oberoende grupp undersöker om sjukdomen kan bero på vaccinet. Vaccinet utvecklas av Astra Zeneca i samarbete med Oxford University och är ett av de vaccin som ligger långt fram i utvecklingen.

2 Vad innebär detta?

I en stort klinisk studie av ett läkemedel eller vaccin kan någon bli sjuk. Det kan vara en slump, men det kan också bero på läkemedlet eller vaccinet. Det är också standardförfarande att studier pausas om något oväntat inträffar.

3 Vad säger detta om vaccinets framtid?

Det är för tidigt att säga. Utredningen får visa om sjukdomen var en biverkning av vaccinet eller en slump. Vi vet inte hur länge fas 3-studien pausas, vilket kan försena ett vaccin. Hela världen väntar på ett vaccin mot covid-19. Vaccin ges till ett stort antal friska människor för att undvika sjukdom och det är därför extra viktigt att de är mycket säkra. För att ett vaccin ska godkännas måste de testas i flera olika faser. Fas 3 är det sista steget innan ett godkännande, då testas vaccinet på ett stort antal människor för att ta reda på om det verkligen skyddar mot sjukdom samt att det inte ger några ovanliga, men allvarliga biverkningar. Nio vaccin testas nu i fas 3. Det här visar hur viktigt det är att även vaccin mot covid-19 testas för effektivitet och

säkerhet i stora fas 3-studier. Vi kan inte skynda på eller hoppa över den processen, inte ens under en pandemi.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Ewa Stenberg: ”Blame game” i stället för verkstad

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Riksdagens partiledardebatt genomsyrades av avsky mot gängbrottsligheten. Partiledarna reagerade genom att kräva avgångar och skylla på andra.

Coronakrisen visar att regering och riksdag kan ändra mycket på kort tid om de vill. Men den erfarenheten tillämpas inte i kriminalpolitiken.

Riksdagsledamöter, vad väntar ni på? frågade Kristdemokraternas Ebba Busch från talarstolen. ”Vad är er ursäkt för att inte avsätta den här regeringen?”
KD-ledaren anklagade regeringen för att ducka för brottsligheten. Hennes slutsats var att Sverige behöver en ny regering omedelbart.
Moderaternas Ulf Kristersson drog liknande slutsatser. Han sade att statsminister Stefan Löfven (S) inte vill erkänna sambandet mellan stor invandring, dålig integration och växande kriminalitet. ”När regeringen är en del av problemet måste den bytas ut.”
Statsministern försvarade sig genom att rada upp åtgärder som regeringen vidtagit sedan 2014. Han pekade på att 50 straff har skärpts och 20 nya brottsrubriceringar införts.
Senare under debatten bjöd Ulf Kristersson statsministern på torsdagslunch för att lyssna på vad Danmark gjort för att minska gängbrottsligheten. En obekväm Löfven svarade först med att Moderaterna tidigare har valt att lämna flera av de

blocköverskridande överläggningarna som pågått. Sedan gjorde S-ledaren ändå en öppning om det serverades ärtsoppa och pannkakor.
Det finns en märklig kontrast mellan verklighetsbeskrivningen och partiledarnas reaktioner. Stefan Löfven sade att gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet. Ulf Kristersson liknade den i sitt sommartal vid terrorism och en andra pandemi. Ebba Busch har nyligen talat om grova brottslingar som monster. När ett allvarligt hot riktas mot landet brukar regering och opposition samla sig och komma överens om åtgärder.
Efter terrorattentaten i Paris 2015 gjorde de upp om 13 olika förslag. Efter att Stockholm drabbades av ett terrorattentat 2017 uppdaterades uppgörelsen. När det nya coronaviruset började spridas i Sverige blev reaktionen enad och massiv. Lagar har snabbt ändrats, extrabudgetar på mer än 250 miljarder kronor har klubbats och en kontroversiell speciallag införts. Uppenbarligen går mycket att uträtta om läget är allvarligt nog.

Lösningen på politiska problem är förstås inte alltid samarbete, demokratin förutsätter konkurrens och politisk strid. Men just när det gäller den allmänna säkerheten har Sverige ofta valt samarbete. Ändå lämnade oppositionen de gängsamtal regeringen bjöd in till för ett år sedan. Och regeringen har inte valt att upprepa inbjudan eller förhandla vidare om oppositionens förslag i riksdagens justitieutskott.

Kriminalpolitiken är en stridsfråga inför kommande val. Krisen ses uppenbarligen inte som så allvarlig att den kräver omedelbara åtgärder, som pandemin gjorde.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Folkbokföring av boende i utsatta områden stärks

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Bosatta i utsatta områden ska räknas. Regeringen avsätter 63 miljoner kronor för att stärka folkbokföringen i områden med stor trångboddhet.

Moderaterna vill ta ytterligare ett steg och lägger nu fram förslaget om en större folkräkning i riksdagens skatteutskott.

Skatteverket ska stärka folkbokföringen i utsatta områden. Regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna avsätter 63 miljoner kronor för att stärka folkbokföringen i områden med stor trångboddhet.

Statsminister Stefan Löfven (S) säger att det kommer en satsning på folkräkning i höstbudgeten, men detaljerna kring den

överlåter han till ansvarigt departement och myndighet att hantera:
– Det är viktigt att få koll på vilka som bor här. Men jag tror inte att vi kan göra som vi gjort tidigare, tiden har gått och tekniken förändrats.
Både Liberalerna och Moderaterna har krävt en ny folkräkning och både SD och KD har varit inne på samma spår. Statsministern har ingen uppfattning när det kan bli aktuellt med en folkräkning.
– Det kan jag inte säga. Men huvudbudskapet är att vi ska ha koll på vilka som bor i vårt land och var man bor. Men exakt hur, när och vad som ska göras i vilka steg måste de som ska genomföra det få fundera på, säger Stefan Löfven.
Några timmar efter Löfvens besked kallade Moderaterna till presskonferens på samma tema.
– Vi vill ha koll på vilka människor som bor i landet och att de människor som är skrivna här verkligen också bor här. Och att människor inte tar emot ersättningar man inte är berättigade till och att man inte gömmer olika identiteter på olika

adresser, säger M-ledaren Ulf Kristersson.
Civilminister Lena Micko (S) öppnade för en större folkräkning under en debatt mot just Ulf Kristersson i augusti och flera socialdemokratiska kommuntoppar har efterlyst en sådan. Under torsdagen kommer Moderaterna att lägga fram sitt förslag om folkräkning i riksdagens skatteutskott.
Är det verkligen en konfliktfråga?
– Regeringspartiet röstade nej förra gången men jag uppfattar att de är mer positiva nu. Det här är ett tydligt sätt att säga att om regeringen inte fattar det beslut som vi tror att regeringen egentligen vill fatta så fattar vi det beslutet åt dem, säger Ulf Kristersson.
Moderaterna anser att regeringens variant att välja ut vissa områden för folkräkning är långt ifrån tillräckligt för att få bukt med bland annat bidragsbrott och dubbla identiteter hos kriminella.
– Stora delar av vårt välfärdssystem är kopplade till folkbokföringen. Har man inte verifierats ska man inte betraktas som folkbokförd. Det kommer att

uppstå ett starkt incitament att uppge korrekta uppgifter, säger Niklas Wykman (M) skattepolitisk talesperson.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Gängkriminaliteten dominerande ämne

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfven varnar för att gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet. Men i riksdagens partiledardebatt lade han också ansvaret på föräldrarna.

Den första partiledardebatten i riksdagen efter sommaruppehållet hölls under onsdagen, och det är uppenbart att gängkriminaliteten nu är det dominerande debatt-ämnet och partiledare från både

höger och vänster tävlar om att lägga fram åtgärder för att komma till rätta med problemen.
Statsminister Stefan Löfven valde att ge frågan stort utrymme i sitt inledande anförande.
– Den oro som föräldrar känner för att låta sina barn gå till fotbollsträningen är en angelägenhet för oss alla. Mördandet, skjutandet och gängkriminaliteten sliter sönder samhällskittet och vi måste fortsätta visa beslutsamhet, säger Stefan Löfven.
Statsministern radade upp åtgärder som regeringen vidtagit sedan 2014. Han pekade på att 50 straff har skärpts och att 20 nya brottsrubriceringar införts. Han betonade samhällets skyldighet att arbeta förebyggande för att inte fler unga ska hamna i kriminalitet. Men han lade också ett tungt ansvar på föräldrarna.
– Den som väljer att bli förälder har ett ansvar för att sätta gränser, att göra det tydligt vilka beteenden som inte tolereras. Vi som samhälle kan inte acceptera att barn fostras in i normlöshet eller att tonåringar löper amok, att asocialt beteende går i arv, säger Stefan Löfven.

M-ledaren Ulf Kristersson attackerade regeringen för att misslyckas både med att bekämpa arbetslösheten och att komma till rätta med gängkriminaliteten.
– Mycket som är bra i vårt land grumlas av allt som är dåligt, säger han.
Enligt Kristersson förtjänar regeringen att bytas ut omgående.
– Stefan Löfven tittar inte ut över Sverige, han tittar ner i ett avtal med 73 punkter, säger Kristersson.
M-ledaren efterlyser betydligt offensivare kriminalpolitik och uppmanar regeringen att ta efter Danmark, som bland annat har hårdare straff för brott kopplade till gängverksamhet.
SD-ledaren Jimmie Åkesson koncentrerade sig också på gängkriminaliteten och efterlyste bland annat hårdare tillämpning av utvisningsreglerna.
– Kriminella utlänningar har inte i Sverige att göra, säger Jimmie Åkesson.
Åkesson ville också veta om statsministern håller med om att kriminaliteten göds av en misslyckad och för stor migrationspolitik.

– Med en stor migration, där vi inte klarar av integrationen, ja då följer också större risk för den typen av problem. Det är glasklart. Vad vi ska vara oerhört noga med är att vi inte kopplar ihop brottsligheten automatiskt till hudfärg eller religion. Den rågången måste vi hålla stenhårt på, säger Stefan Löfven.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

”Jag slutar som partiordförande men jag kommer alltid att vara en av er.”

V-ledaren Jonas Sjöstedt gjorde sin sista partiledardebatt i riksdagen.

”Vi gillar båda två att baka bröd, country, romantiska komedier och att plocka bär i skogen.”

Ebba Busch tackar av Jonas Sjöstedt genom att konstatera att de trots politiska meningsskiljaktigheter i grunden är ganska lika.

”Det har varit väldigt kul att vara oenig med dig.”

Ulf Kristersson tackar av den avgående V-ledaren med en bok om Kina.
”Du kan introducera ’the svenska fika’ därnere.”
Stefan Löfven avtackar Jonas Sjöstedt, som ska flytta till Vietnam, med boken Sju sorters kakor.
”Kiitos.”
Jonas Sjöstedt tackar Stefan Löfven för avskedsgåvan med en blinkning om att han tycker att de svenska Socialdemokraterna borde bli mer som de finska.

Miljonsatsning på stöd till riskgrupper får kritik

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Försäkringskassan har lagt 47 miljoner kronor på en ny e-tjänst och extra personal för att hantera ersättning till riskgrupper. Men bara 2 400 personer har sökt ersättningen.

– Det är inget annat än ett underbetyg åt regeringen, säger socialutskottets ordförande Acko Ankarberg Johansson (KD).

För att hindra smittspridning av coronaviruset erbjuds arbetsföra personer i riskgrupper utan möjlighet att arbeta hemifrån en ersättning från Försäkringskassan. Myndigheten hade förväntat sig 100 000 ansökningar och skalade upp sin organisation.

– Vi har utökat vår resurs med 200 personer och det har kostat cirka 40 miljoner kronor.

Förutom det planerades att tillfälligt ställa om 500 personer internt, säger Ola Kristiansson, verksamhetsområdeschef på Försäkringskassan.

Han säger också att utvecklingen av e-tjänsten kostade åtskilliga - miljoner.

– Att bygga ett grundläggande och funktionellt system som ska klara av 100 000 ansökningar kostade sju miljoner kronor. Men kostnaden för systemet är inte - beroende av hur många som söker ersättningen, utan det är en grundläggande funktionalitet för att hantera förmånen.

Varför är det inte fler som har ansökt om ersättningen?
– Ett rimligt antagande är att det låga antalet ansökningar har att göra med att individer lyckats hitta lösningar tillsammans med respektive arbetsgivare. Men vi har inte hela bilden.
Ni räknade med 100 000 ansökningar. Var kom den siffran ifrån?
– Den kom från vår uppdrags-givare (Regeringskansliet reds. anm.). I grunden handlar det om hur många personer som tillhör riskgrupperna och att utifrån det göra en uppskattning av hur många som kommer att ansöka om ersättning och vara berättigade till den, säger Kristiansson och fortsätter:
– Det är mycket svårt att göra dessa beräkningar då vi saknar information om respektive individs förutsättningar i sin arbetssituation. Hade vi kunnat göra en bättre beräkning hade vi gjort det inom Försäkringskassan, men vi kan inte det eftersom vi saknar sådana fakta.
Socialutskottets ordförande Acko Ankarberg Johansson (KD) är kritisk till hur regeringen hanterat riskgruppskyddet.

– Jag framförde att det inte var så många som skulle ansöka om ersättningen, säger hon.
Vad säger du om att arbetet med riskskyddsersättningen hittills har kostat 47 miljoner kronor samtidigt som det är så få som har ansökt om stödet?
– Man har riggat ett system som är dyrt och verkligen dyrt i förhållande till hur många som har sökt. Det är inget annat än ett underbetyg åt regeringen i hur de har hanterat riksdagens beslut om att inrätta en ersättning till riskgrupper.

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) svarar skriftligt på DN:s frågor.
”Vi har tillsammans med riksdagen hela tiden arbetat för att få ersättning på plats så tidigt som möjligt, men som vi tidigare har sagt är den här nya ersättningen att betrakta som en helt ny socialförsäkringsförmån vilket i vanliga fall tar år att få på plats.”
Vad säger du om kostnaden på närmare 50 miljoner kronor när det är så få som har ansökt om ersättningen?
”Införandet av ersättningen tog givetvis höjd för att klara en stor

mängd ansökningar på kort tid, det var regering och riksdag överens om. Om utfall inte motsvarar prognos har myndigheten självklart möjlighet att vara flexibel och rikta om resurser efter behov i verksamheten”, skriver Ardalan Shekarabi.

Sebastian Orre

Bakgrund.

I juni beslutade riksdagen efter en lång diskussion i socialutskottet att införa en tillfällig riskgrupps-ersättning.

Den gäller grupper som av smittskyddsskäl inte kan gå till jobbet men heller inte kan arbeta hemifrån. Denna grupp riskerade att bli av med sin försörjning. Sedan den 24 augusti har det varit möjligt för riskgrupper att retroaktivt ansöka om ersättning för förlorad inkomst.

Man åtalas för över 70 övergrepp mot barn

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Den 29-årige mannen uppges ha erbjudit pengar, droger och alkohol i utbyte mot naken-bilder. Han ska även ha förmått barn att fotografera sina klasskamrater i om-klädningsrum. Nu åtalas han för övergrepp mot fler än 70 barn över hela landet.

I slutet av augusti förra året gjordes en anmälan om utnyttjande av barn för sexuell posering i Stockholm. För polisen var det en då okänd misstänkt gärningsman som utredare lyckades spåra till en ip-adress i Skövde. Kammaråklagaren Ylva Lundgren fick ärendet på sitt bord och it-brottsenheten i Göteborg kopplades in. Det visade sig att flera tidigare nedlagda anmälningar kunde knytas till samma användare. Tillvägagångs-sättet verkade också stämma. Den

misstänkte ska ha tjatat till sig nakenbilder på barnen, erbjudit dem pengar, droger och alkohol. Den misstänkte ska, enligt utredningen, ha förmått barn att ta bilder på sina klasskamrater i omklädningsrummet – och lyckats i åtminstone ett fall.

– En annan grej som vi sett under utredningen är att han var noga med att fråga om att se ansiktet på nakenbilderna. På det sättet kunde han sedan pressa dem till att skicka nya bilder, säger Ylva Lundgren.

I november ansåg polisen sig ha tillräckligt med bevismaterial för att gripa mannen.

– Det var framför allt i en av hans mobiler som vi kunde hitta mycket material. Det är den mobilen han använt när han har begått brotten mot barnen.

Mannen hade fått nästan 700 bilder och 95 filmer med barn i sexuella situationer, från halvnaket till rena sexhandlingar.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se

Flygkraschen i Umeå utredd

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Efter flygolyckan i Umeå förra året, då nio personer omkom, rekommenderar Statens haverikommission att europeiska flygsäkerhetsmyndigheten Easa inför en formell utbildning för piloter som bedriver flygningar med fallskärmshoppning.

Easa rekommenderas även att se över andra rutiner, bland annat för hur man godkänner underlag för massa och balans vid certifiering av flygplan som ska användas vid fallskärmshoppning.

Statens haverikommission anser också att Transportstyrelsen genom sin tillsynsverksamhet ska se till att det finns lastinstruktioner vid flygningar med fallskärmshoppning.

I sin slutrapport skriver haverikommissionen att kontrollen över flygplanet förlorades i samband med att fallskärmshopparna började göra sig klara för uthopp

I rapporten framgår att det ska ha varit svårt för piloten att upptäcka att planet var för tungt, eftersom piloten saknade uppgifter om hopparnas vikt. SHK bedömer även att pilotens erfarenhet inte stod i paritet med de komplexa förhållanden som rådde vid tillfället för olyckan.

TT

Statligt lönesystem anmält efter säkerhetsgranskning

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Personuppgifter om tusentals statsanställda kan ha förvarats på ett osäkert sätt. Lönesystemet där uppgifterna finns har anmälts till MSB efter en revision där man ska ha hittat ”allvarliga säkerhetsbrister” som kan röra rikets säkerhet, kan DN avslöja.

– Då handlar det om konfidentiell information som riskerar att kunna läcka ut, säger it-säkerhetsexperten Anne-Marie Eklund Löwinder.

Det handlar om personalsystemet Primula som staten köpt in från leverantören Tietoevry – samma system och leverantör som låg bakom den omfattande pensionsmissen som DN tidigare rapporterat om.

Nu kan DN berätta att systemet, som innehåller uppgifter om mer än 45 000 anställda på 88 svenska myndigheter, har anmälts till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Detta efter en säkerhetsrevision som ska ha visat på allvarliga säkerhetsbrister i systemet.

Resultatet av granskningen är hemligstämplat och lämnas inte ut av de myndigheter som fått ta del av det. Men en källa med god insyn i arbetet som följt efter revisionen, och som tagit del av de slutrapporter som presenterats, uppger att det rör sig om ”allvarliga säkerhetsbrister” som påvisats.

Samtidigt vill källan inte gå mer specifikt in på vad det är för säkerhetsbrister det handlar om.

– Det vore olagligt. Lämnar jag den typen av uppgifter omfattas jag inte längre av meddelarfriheten, säger källan.
På listan över myndigheter som använder systemet finns stora och viktiga myndigheter som Transportstyrelsen, riksdagen och Statens servicecenter.
Thomas Pålsson, generaldirektör på Statens servicecenter, bekräftar att säkerhetsgranskningen ägt rum men säger att han inte kan berätta mer än så.
– Att det gjorts en säkerhetsrevision kan jag bekräfta. Jag kan däremot inte ge innehållet för det är av affärssekretess, och kan även vara av hänsyn till rikets säkerhet, säger han.
Av handlingar som skickats från Statens servicecenter till en av deras kundmyndigheter framgår att granskningen har resulterat i en anmälan om it-incident till MSB. Det är någonting myndigheter måste göra när ”en oönskad och oplanerad it-relaterad händelse inträffat som kan påverka säkerheten i organisationens informationshantering”, enligt MSB:s föreskrifter.

MSB kan av sekretesskäl inte delge DN innehållet i anmälan, och vill inte ens bekräfta om just denna från Statens servicecenter existerar.
Inte heller Statens inköpscentral, som har ramavtalet som myndigheterna köpt in systemet genom, vill berätta mer om vad som egentligen upptäckts i granskningen.
I skrivelsen från Statens servicecenter står det att de än så länge inte kunnat slå fast att några personuppgifter faktiskt läckt ur systemet. Samtidigt framgår det att utredningen fortfarande pågick så sent som i slutet av augusti.
”Om den fortsatta utredningen visar eller indikerar något annat, kommer Statens servicecenter skyndsamt att underrätta er som är personuppgiftsansvariga”, skriver ansvarig chef hos Statens servicecenter.
Statens inköpscentral är den del av Kammarkollegiet som ansvarar för ramavtalet med systemleverantören Tietoevry. Det är därigenom myndigheterna köpt in tjänsten. Totalt handlar det om 16 stycken sedan ramavtalet upphandlades 2013. Statens

servicecenter är en av dem, och därigenom hanteras anställda från ytterligare 74 myndigheter.
Det finns, enligt DN:s sammanställning, uppgifter från åtminstone 45 000 personer på 88 svenska myndigheter i systemet. Däribland alla nu sittande riksdagsledamöter, riksdagens säkerhetsavdelning, Transportstyrelsen och en rad svenska universitet och högskolor.
Anne-Marie Eklund Löwinder är säkerhetschef på den oberoende organisationen Internetstiftelsen. Hon menar, eftersom det hänvisas till sekretess som kan vara av hänsyn till rikets säkerhet, att personuppgifter ur systemet på något sätt måste ha äventyrats.
– Om man tittar på säkerhetsskyddslagen och det är så att det är risk för rikets säkerhet här, då handlar det om konfidentiell information som kan läcka ut, säger Anne-Marie Eklund Löwinder.
Det kan enligt henne finnas en mängd olika typer av information i ett lönesystem som är att klassa som känslig. Ett exempel är uppgifter om vem som har en viss befattning på myndigheten.

– Med tanke på att det här med informationsoperationer blir allt vanligare så kan personer i vissa funktioner inom staten vara en måltavla, säger hon och tillägger:
– Om fel person, till exempel någon som försöker rekrytera spioner, vet vem som jobbar med vad och i vilket sammanhang – om det läcker – då kan det vara en känslig fråga för rikets säkerhet.
Bengt-Göran Kangas, chef för offentlig sektor i Sverige hos systemleverantören Tietoevry, kan inte uttala sig om revisionens resultat.

– Resultatet av de här revisionerna är ingenting som vi använder till någonting annat än vårt utvecklingsarbete och i direkta dialoger med våra kunder. Så ja, det har gjorts en säkerhetsrevision. Men nej, jag kan inte kommentera vad den visade, säger han.
Men det har lett till en anmälan om it-incident till MSB, vad betyder det?
– Jag kan inte svara på det. Jag har pratat med de som jobbar med det här och vi har inte sett någon MSB-rapport och vi har inte varit del i att skicka in någon

sådan. Enklast är nog att ställa frågan till den som skickat in den rapporten, säger Bengt-Göran Kangas.
Generaldirektör Thomas Pålsson på Statens servicecenter, som gjort anmälan, hänvisar återigen till sekretess.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Bakgrund.

Lönesystemet Primula används direkt eller indirekt av 88 svenska myndigheter, och ytterligare ett 20-tal är på väg att migreras in i systemet.

DN har tidigare rapporterat om ett beräkningsfel i systemet som kan ha påverkat pensionsunderlag för ett okänt antal myndighetsanställda.
Ett stort arbete pågår med att kartlägga omfattningen av felet för att sedan kunna rätta de felaktiga pensionspremierna som myndigheterna betalat in.

Clas Ohlson nobbar Amazon

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Hemfixarkedjan Clas Ohlson är förberett för att Amazon ska etablera sig i Sverige och den konkurrens det innebär, säger vd Lotta Lyrå.
I Norden kommer inga varor att säljas på deras plattformar.

– Vi har inga planer på att samarbeta med Amazon här, säger Lotta Lyrå.
Clas Ohlsons försäljning online ökade kraftigt, med 63 procent, under perioden 1 maj–31 juli, enligt företagets delårsrapport som släpptes på onsdagsmorgonen.
De senaste två åren har Clas Ohlson arbetat efter en strategi som är anpassad för att möta konkurrens från digitala jättar, säger Lotta Lyrå.
TT

Kravet på karriärbyte blir allt större

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Pandemin har satt arbetsmarknaden i gungning. Nu krävs vidareutbildning för att se till att rätt kompetens finns på plats för framtidens behov, enligt en ny rapport från stiftelsen Omställningsfonden.

Längre arbetsliv och en arbetsmarknad som snabbt byter skepnad gör det viktigare att vara beredd på att byta karriär under livet. Det anser Eva Wikström, vd för Omställningsfonden som arbetar med att hjälpa människor som blivit uppsagda till en ny karriär.

– Det livslånga lärandet får allt större betydelse. För en arbetsgivare räcker det inte med att hitta rätt personal, de anställda kanske också behöver arbeta längre. Omställning kommer vara den naturliga delen av arbetslivet, säger hon.

Under våren ökade antalet personer som förlorade sina jobb

kraftigt. Arbetslösheten i Sverige hade i juli nått 8,9 procent, enligt SCB. Då stod 502 000 personer utan arbete – en ökning med 2 procentenheter jämfört med juli 2019. Ungdomsarbetslösheten var då 23 procent, en ökning med 7 procentenheter jämfört med samma månad i fjol.

Samtidigt som många förlorat sina jobb finns stor efterfrågan på kompetens inom andra sektorer. Omställningsfonden presenterar i dagarna en rapport i vilken det föreslås hur behoven på framtidens arbetsmarknad ska mötas. Digitalisering och välfärd lyfts fram som områden där det behövs insatser kring vidareutbildning för att kunna möta efterfrågan.

Karriärväxling är ett sätt att möta behoven på arbetsmarknaden, att utbilda redan befintlig personal ett annat. Som exempel nämns hur Södertälje kommun vidareutbildat vårdbiträden till undersköterskor och hur Region Västmanland vidareutbildar ekonomiassistenter inom programmering för att de ska kunna bli robotskötare till den robot som anses ha möjlighet att ta över 25 olika processer inom

ekonomiservice och administration.
– Digitalisering och förändrade arbetsuppgifter gör att det går att arbeta på ett annat sätt, säger Eva Wikström.
Rapporten ringar in tre huvudområden som underlättar för arbetstagare att vidareutbilda sig.
1. Lika förutsättningar oavsett var i landet man bor.
2. Möjliggöra utbildning även i högre ålder.
3. Utökade satsningar på distans-utbildning.

Det senare skulle göra det lättare att studera parallellt med arbete och underlätta för personer på glesbygd att studera vidare. En förutsättning för detta ska vara att höja studiestöden för att vidareutbildning ska ses som ett möjligt alternativ även för personer med familj. Åtta av tio studerande utan studiemedel är över 40 år.
– Nästan hälften av alla studerande upplever ekonomin som dålig. Systemet är byggt på ett sätt som gör att det är svårt att karriärväxla när man har

arbetslivserfarenhet, säger Eva Wikström.
Behovet inom välfärdssektorn väntas öka till följd av att det blir fler barn, unga och äldre i Sverige. Sveriges kommuner och Regioner (SKR) uppskattar att en halv miljon människor behöver rekryteras till välfärden fram till år 2026. Eva Wikström ser att det finns chans att möta behovet.
– Vi ser att unga är intresserade av välfärdssektorn och det blir allt fler platser på yrkesutbildningar. Ungdomar utbildar sig i högre grad till de yrken det finns behov av på arbetsmarknaden, säger hon.
I rapporten ingår en Sifoundersökning där bara var fjärde person säger att det är troligt att de byter yrke eller karriär inom fem år.
– Det känns hoppfullt att människor tror att deras arbete kommer att finnas kvar och förväntar sig att det finns möjlighet till kompetensutveckling inom det yrke eller karriär de befinner sig inom, säger Eva Wikström.
Vidare säger åtta av tio att de är positiva till att byta yrke eller

karriär om de blir uppsagda, om de får hjälp med kompetensutveckling.
– Utbildning och vidareutbildning är nyckelfaktorer för att kunna karriärväxla, säger Eva Wikström.
500 000
Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Undersökningen genomfördes av Sifo som en webbenkät under perioden 8–20 maj 2020. 775 personer som arbetar deltog i undersökningen

Fakta. Omställningsfonden

En stiftelse som ägs av Sveriges kommuner och regioner, arbetsgivarorganisationen Sobona samt fackförbunden Kommunal, OFR och AkademikerAlliansen.
I dagarna släpper Omställningsfonden rapporten ”Att framtidssäkra kompetens – en rapport om behoven på arbetsmarknaden nu och i framtiden”.

Protester när riksdagen öppnades

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

På tisdagseftermiddagen hölls riksdagens högtidliga öppnande i en nedskalad version. Drygt hälften av de 349 ledamöterna deltog. Efter ceremonin i Storkyrkan gick politikerna förbi Mynttorget där de mötte krav och budskap av de mest skiftande slag alltifrån ”Legalisera cannabis” till ”Jesus förlåt oss & vårt land” till det mer uppgivet konstaterande ”Regeringen skiter i svenska folket”.

Den mest spektakulära inslagen stod miljögruppen Extinction Rebellion för.

Först tågade ett antal kvinnor klädda i rött tysta förbi på Mynttorget, något senare anordnades en så kallad die-In på Norrbro med kravet att regeringen ska stoppa Preems planerade utbyggnadsplaner av raffinaderiet i Lysekil.

Lars Epstein

Snusandet ökar bland unga i Stockholms län

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Snus ökar bland ungdomarna i Stockholms län, särskilt bland tjejerna. Det visar elevundersökningen Stockholmsenkäten 2020. I gymnasiets årskurs två snusade var fjärde kille och var tionde tjej.

Stockholmsenkäten genomförs vartannat år och riktar sig till elever i årskurs 9 och år 2 på gymnasiet.

En jämförelse med den senaste mätningen, 2018, visar att användningen av snus har ökat. I årskurs 9 anger 15 procent av killarna och 4 procent av tjejerna att de snusar, jämfört med förra mätningens siffror på 9 respektive 1 procent. I gymnasiets år 2 snusar 25 procent av killarna och 10 procent av tjejerna, att jämföra

med 19 respektive 2 procent vid förra mätningen.
– Det har hänt något vad gäller andelen som uppger att de snusar. Vi misstänker att ökningen kan vara kopplad till att det så kallade tobaksfria snuset har blivit mer populärt. Snuset är vitt och marknadsförs i en mängd olika smaker som kan tänkas locka ungdomar. Trots att produkterna är tobaksfria innehåller de oftast nikotin, som är ett gift och starkt beroendeframkallande, säger Malin Björke, som är länssamordnare för ANDTS-frågor – alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel – vid Länsstyrelsen Stockholm.
Alkohol och rökning bland länets ungdomar har däremot minskat över tid. Alkoholkonsumtionen fortsätter att minska i årskurs 2 på gymnasiet, men har bromsat in i årskurs 9. I årets upplaga av Stockholmsenkäten uppger cirka sex av tio elever i årskurs 9 att de inte dricker alkohol medan var tredje elev i årskurs 2 på gymnasiet väljer bort alkoholen. Rökning ligger på ungefär samma nivåer som vid undersökningen som genomfördes 2018. I årets mätning uppger 8 procent av

killarna och 11 procent av tjejerna i årskurs 9 att de röker dagligen eller ibland. Motsvarande siffror för eleverna i gymnasiets år 2 är 17 respektive 23 procent.
Andelen ungdomar i länet som har testat narkotika är fortsatt mycket hög. I årskurs 9 uppger 14 procent av killarna och 10 procent av tjejerna att de någon gång använt narkotika. I gymnasiets år 2 är siffrorna 29 procent av killarna och 22 procent av tjejerna.
– Det är skrämmande många ungdomar som uppger att de har använt narkotika. Samtidigt ska vi komma ihåg att det är ännu fler som haft möjlighet att prova, men som har låtit bli. Här gäller det för oss vuxna att fortsätta rusta ungdomarna så att de får kunskap och mod att fatta informationsgrundade beslut om sin egen hälsa, säger Malin Björke.
Fler siffror från undersökningen:
5 procent av tjejerna i årskurs 9 och 7 procent av tjejerna i gymnasiets år 2 uppger att de har blivit tvingade till sex.
Motsvarande siffra för killar är 2 procent i båda årskurserna.

Ungefär 23 procent i årskurs 9 och 17 procent i gymnasiets år 2, oavsett kön, uppger att de har snattat under det senaste året. Det är en ökning från tidigare mätning.
18 procent av killarna och 42 procent av tjejerna i årskurs 9 känner sig ofta ledsna och deppiga utan att veta varför. I gymnasiets år 2 är motsvarande siffra bland killarna 20 procent och bland tjejerna 40 procent.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Fakta. Över 24 000 svarade

Stockholmsenkäten är en enkätundersökning med frågor som rör ungdomars alkohol- och drogvanor, brott och trygghet, skol- och fritidsvanor, psykisk hälsa, föräldrarelationer med mera.
Undersökningen genomförs vartannat år och riktar sig till elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2.
Enkäten är framtagen av Stockholms stad, men genomförs i merparten av länets kommuner. I år har den genomförts i 23 av länets kommuner – alla utom Huddinge, Norrtälje och Österåker – och mer än 24 000 ungdomar i 355 skolor har besvarat enkäten.

Bussförare larmar om trängseln: ”SL måste vakna och tänka nytt”

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Trots pandemin och trots alla rekommendationer om att hålla avstånd larmar många busschaufförer om ökad trängsel. Yoseph Yohannes kör en av de hårdast drabbade busslinjerna – linje 179 – där förare har larmat om trängsel över 400 gånger på en vecka. – Vårt område är socioekonomiskt utsatt, människorna här måste till jobb och skola och de har inga andra färdmedel, säger han.

Busslinje 179 som går mellan Vällingby–Sollentuna station, är en av de bussar där bussförare rapporterat om trängsel. SL har satt in extra bussar men problemet kvarstår. Yoseph

Yohannes, bussförare på 179:an och förtroendevald i Kommunal, vill se en förändring så att trängseln minskar.
– Jag blir orolig när det går på massa folk och det känns som att jag då ska agera som en ordningsvakt, vilket inte känns okej. Mitt jobb är att köra folk säkert till och från deras arbete och skola, säger Yoseph Yohannes.
I augusti införde SL en larmknapp på bussarna som ska användas för att registrera trängsel under coronapandemin. På buss 179 trycktes det över 400 gånger på larmknappen på bara en vecka, något som Mitti tidigare rapporterat om.
– Vi har fått instruktioner om att trycka på covid-knappen när varannan stol är upptagen. Då skyltas bussen med att den är fullsatt, förklarar Yohannes.
Trots att det står fullsatt på bussen så måste Yohannes stanna så att resenärerna kan kliva av.
– När jag stannar så kliver folk ändå på fast det står fullsatt. Vårt område är socioekonomiskt utsatt. Människorna här måste till jobbet och skolan. De har inga andra färdmedel. De har inget val

så därför riskerar de att åka i fullsatta bussar.
Att arbeta som bussförare är stressigt och ett yrke där man arbetar under ständig tidspress menar Yohannes.
– Sen har vi fullsatta bussar som buss 179 och en coronapandemi, så den kombinationen skapar en stor stress hos oss bussförare. Jag kan inte påverka situationen.
Yohannes vill också påpeka att passagerna måste ta sitt ansvar men att det i detta fall borde vara SL som tar det största ansvaret.
Sagal Barre är en av flera personer som åker busslinje 179 dagligen. Hon berättar att det är mycket folk, speciellt på morgonen och på eftermiddagen.
Något som bekymrar henne är att många inte tar hänsyn till de äldre. Oftast får de stå upp och trots coronapandemin så sätter sig folk ändå bredvid varandra.
– Jag blir orolig när jag går in i bussen och tänker ”vem är sjuk?”. Om det är mycket folk väntar jag på nästa.
Sagal Barre tycker att det känns som om att många har glömt bort att det pågår en pandemi, vilket gör att folk inte håller avstånd.

– Det hade varit bra som det är i Kista centrum, där det finns SL-värdar som hjälper till och organiserar. Jag förstår att man är stressad på morgonen och inte tänker efter. Men det är viktigt för de äldre och alla andra att hålla avstånd.
En annan resenär, Pompom Sönnfors, brukar åka på de tider när det inte är så mycket folk. Men han upplever ibland att det är mycket trängsel när barn och ungdomar slutar skolan.
– Som ung tänker man inte på samma sätt som en vuxen och man känner sig odödlig, vilket gör att de unga sätter sig överallt och inte tänker på att det är en pandemi.
Fadoua Amrani brukar ta 179:an till jobbet och tycker att SL måste organisera ombord på bussarna.
– Vi kan dela på ansvaret eftersom alla har ett eget ansvar. Men det skulle vara bra om SL hjälpte till för att det bor så mycket folk här.
Hon tror att problemet går att lösas genom att ha SL-värdar som styr upp innan folk kliver på bussen.
Heléne Johansson, som är ombudsman på Kommunal Stockholms län med ansvar för

kollektivtrafiken, sammanfattar bussförarnas tankar kring deras arbetsmiljö.
– Först vill jag börja med att säga att bussförarna har fått en bättre situation, sedan man stängde av dörrarna där fram. Hot- och våldsituationerna har näst intill blivit obefintliga. Det underlättar flödet i bussen när folk kliver på och av längre bak i bussen. Covid-knappens funktion fungerar sådär tycker bussförarna. När bussen skyltar med att det är fullsatt och det hinns fylla på med mer folk, så ber föraren folk att kliva av. Då uppstår det ibland situationer där ingen resenär kliver av – fast det kommer en extrabuss efter.
– Alla är stressade till jobbet och vill inte vänta på nästa buss. Men den stora frågan som bussförarna har är – när är det fullt? Det finns inga exakta riktlinjer. Vissa har hört att det är fullt när alla säten är upptagna eller varannan säte, säger Heléne Johansson, ombudsman på Kommunal Stockholms län.
Enligt SL:s riktlinjer ska bussförarna stänga dörrarna när det är fullsatt.

– Jag kan inte tvångsstänga bussen för då kläms folk. Det är ett tjugotal personer som väntar på att åka till jobbet. Det kanske är en ensamstående mamma som måste åka till jobbet och att åka buss är hennes enda alternativ. Så folk riskerar sin hälsa och i värsta fall sitt liv när de åker bussen, säger Yoseph Yohannes.

Vad borde göras åt trängseln?

– SL måste tänka nytt och göra som i Göteborg, exempel att installera valideringsstoplar i varje dörr där folk kan blippa sitt kort. Passagerna får kanske ta en tidigare buss eller får SL sätta in fler extrabussar på linjer där det är trängsel. SL behöver vakna nu. Covid-knappen är till för att möjligöra att det kommer en extra buss men jag har inte sett någon. Det skapar en falsk förhoppning. Folkhälsomyndighetens rekommendation att hålla två meter går inte att följa på busslinje 179 enligt Yohannes.

– Det är kramkalas, du kan lätt krama fyra eller fem stycken som står omkring dig på bussen.

SL fortsätter att uppmana sina resenärer att inte resa om de inte måste, och att inte åka under rusningstid. Claes Keisu,

pressansvarig på SL förklarar när det är covid-trängsel:
– Det är lite flytande hur man uppfattar trängsel. Trängsel i corona-mått är när man inte kan hålla det rekommenderade avståndet till människor man normalt inte umgås med. När cirka femtio procent av sittplatserna är upptagna, då föreligger det risk för covid-trängsel.
Vad kan SL göra åt busslinje 179?
– Alla har inte möjlighet att jobba hemifrån och det är vi väl medvetna om. 179 är en linje där det uppstår trängsel men vi kan inte sätta in mer trafik på den linjen. Om man reser mellan Kista, Rinkeby och Tensta, så försök att åka på en tid när det inte är rusningstrafik och ta lite mer tid på dig så man kan invänta nästa avgång ifall det är fullt på den första. Vi gör det vi kan och resenärerna hjälper oss i stor utsträckning. Ha is i magen och bidra inte till trängsel.

Bim Jacobsson

Fakta. Råden

Folkhälsomyndighetens allmänna råd från den 13 juni innebär att

ansvaret för att minska trängsel ligger på kollektivtrafikbolaget.
För att undvika spridning av covid-19 bör dessa:
Se till att trafiken körs i den omfattning som behövs för att minska risken för trängsel.
Begränsa antalet passagerare per fordon.
Informera sina passagerare om hur de kan minimera risken för smittspridning.
Men den som reser har också ett ansvar och rådet till resenärer är:
I första hand ska man gå, cykla eller använda andra färdsätt än kollektivtrafik och andra allmänna färdmedel.
Den som behöver resa kollektivt bör välja alternativ där det går att boka en plats. Resor med färdmedel där det inte går att boka plats, exempelvis spårvagnar, tunnelbanor och stadsbussar, bör undvikas.
Resenärer bör hålla avstånd och i övrigt följa anvisningarna i kollektivtrafiken och i andra allmänna färdmedel. Källa: FHM

Kulturen får 1,5 miljarder extra i år

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Regeringen satsar stora pengar på kulturen i budgeten.

Kulturen ges sammantaget 1,5 miljarder extra i år.

Regeringen inför ett extra stöd på 1,5 miljarder kronor till kultursektorn under 2020. Det meddelade kulturminister Amanda Lind (MP) och biträdande finansminister Per Bolund (MP) under en pressträff på onsdagen.

Totalt skjuter regeringen till totalt 3,4 miljarder kronor för att kultursektorn ska klara de kommande åren.

– Det är med stor marginal den största kulturbudgeten som någonsin presenterats, säger Per Bolund.

Förutom det nya krispaketet på 1,5 miljarder för 2020 avsätter regeringen även 1 miljard kronor till nästa år. Pengarna ska gå till omställning och återstart av kulturaktiviteter i hela landet.

Regeringen förstärker också stödet till den regionala kulturen med 300 miljoner kronor under nästa år, och med 150 miljoner kronor åren därefter.
Nyligen larmade Sveriges kommuner och regioner om att de under 2020 kommer att förlora över 500 miljoner.
Tror du att era åtgärder kommer att räcka till, Amanda Lind?
– Jag kommer att fortsätta diskussionen med SKR och bedöma hur läget ser ut både i år och framöver. Under våren har vi skjutit till pengar till både regioner och kommuner i generella statsbidrag. Det ska naturligtvis också kunna komma kulturen till del. Det är viktigt att alla makthavare och politiker som har ansvar för kulturen kliver fram och tar det ansvaret, säger kulturminister Amanda Lind till DN.
Därutöver ska 80 miljoner kronor satsas årligen, från och med 2021, för att stärka kulturskapares villkor i hela landet. Drygt hälften av beloppet går till stipendier och ersättningar som ska fördelas direkt till kulturskapare.
DN rapporterade i dag om en aktör som fått åtta miljoner i stöd

från Kulturrådet trots flera fel i ansökan. Hur ska man garantera att bidragen i kommande stödpaket betalas ut på korrekta grunder?
– Det där kan så klart handla om medvetet fusk men det kan ju också handla om missförstånd. Men det är jätteviktigt att Kulturrådet genomför granskning av de stöd man delat ut. Det har varit viktigt att pengarna snabbt kommer ut, och då blir det extra viktigt med uppföljning. Jag vet att Kulturrådet har lärt sig mycket under den förra ansöknings-perioden och det tar både vi och dem med oss in i framtiden.
Även museer, myndigheter och stiftelser stöttas med bidrag. Bland annat tilldelas Nordiska museet och Skansen 25 miljoner kronor. Dessutom tillför regeringen 28 miljoner till Nationalmuseum, Statens historiska museer, Moderna museet och Naturhistoriska riksmuseet.
Det statliga bidraget till kulturskolan fördubblas från 100 till 200 miljoner kronor årligen de kommande tre åren. Staten kommer också att skjuta till mer

pengar för inköp av konst för att stötta svenska konstnärer.
Regeringens miljardstöd välkomnas av kultursektorns olika företrädare.
Det här låter bra, tycker jag spontant. Att man satsar på stimulanspaket tyder på att de ha lyssnat på oss, för det behövs, säger Jeanette Gustafsdotter, generalsekreterare Sveriges museer, till TT.
– Museerna har lidit väldigt. Att man har aviserat extra stöd till - regionerna och samverkansmodellen är också positivt, det viktiga nu är att de pengarna fördelas till dem som behöver det allra mest, fortsätter hon.
Kommer det att räcka så här?
– Nej, det tror jag inte. Vi ser nya resvanor och beteendemönster både i Sverige och bland utländska turister och det är svårt att veta på lång sikt vad detta innebär. Men det här är ett steg i rätt riktning.
Jonas Hellberg, ordförande för Länsmuseernas samarbetsråd, är lättad över beskedet.
– Det här är ett viktigt besked, ett välkommet besked och det enda rätta staten kan göra. Allt annat

hade varit ett svek mot den regionala kulturen, säger han. Att det statliga bidraget till kulturskolan fördubblas är välkommet, enligt Torgny Sandgren, Kulturskolerådets generalsekreterare. Rådet har tidigare efterlyst insatser för kulturskolan, även före coronakrisen. Man har bland annat pekat på stora skillnader i utbud mellan kommunerna.
– Om det här räcker kan jag inte svara på, men det här kan nog i alla fall vara ett bra stöd för kommuner som är utsatta. Kulturskolan är den största barnkulturverksamheten med offentliga medel vi har. Över 200 000 barn deltar veckovis. Det här får stor betydelse för många barn och unga, säger Sandgren.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se

Några av satsningarna i budgeten.

Kulturen ges 1,5 miljarder kronor i extra stöd för 2020. Pengarna ska finansiera förnyade krisstöd.
En miljard kronor avsätts 2021 för omställning och återstart av kulturaktiviteter i hela landet.

Regeringen ska också stärka den regionala kulturen med 300 miljoner kronor under 2021, och med 150 miljoner kronor de följande åren.
Från och med nästa år avsätter regeringen även årligen 80 miljoner kronor för att stärka kulturskapares villkor i hela landet.
Utöver det kommer regeringen att ekonomiskt stötta museer, myndigheter och stiftelser. Det statliga bidraget till Kulturskolan fördubblas också till 200 miljoner kronor.

John Bauers innerliga sagoväsen i dialog med nutida konst

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

I ”Trollbunden” presenterar Waldemarsudde 150 verk av John Bauer och andra national-romantiska konstnärer, ihop med samtida verk av bland

andra Maria Friberg. Det får Jessica Kempe att se Bauer med nya ögon.

”Trollbunden – John Bauer och den magiska naturen”
Waldemarsudde, Stockholm.
Visas t o m 24/1 2021.

I jordbruksamhällets folktro bodde trollen i skogen. I dag bor trollen i sociala medier. Om trollet förr sågs som människans motsats och artskilda kontrast betraktas trollet numera som en del av människan själv. I dagens trolltäta kultur är människan sin egen avvikare.

Det var med industrialismens naturexploatering som världen avförtrollades. När impressionismen och friluftsmåleriet vid förra sekelskiftet lät naturen bada i solsken och vetenskap så sprack också trollen. Sägnerna tystnade. Tills nationalromantiken tröttnade på dagsljus och upplysning, och drog sig tillbaka mot skymningen, naturen och myterna. Då utbröt en ny trolltid. Folktrons väsen söktes åter upp, flyttades ut ur vidskepelserna in i kulturen och blev till illustrerade sagor och berättelser. I Norden

med konstnären och sagoillustratören John Bauer i centrum.
Om det handlar Waldemarsuddes stora utställning ”Trollbunden – John Bauer och den magiska naturen”. Från hans sextio målningar, akvareller och teckningar vecklar de många salarna ut sig mot tidens trolltema. Men också mot den nordiska sekelskifteskonstens alla älvor, skogsrån och farliga fresterskor, som hos J A G Acke och Agnes de Frumerie. Och som Näcken hos Ernst Josephson, Theodor Kittelsen och Nils Blommér, och Prins Eugens katedraliska skogstempel.
John Bauers bildvärld rymmer alla teman. Men utställningen låter också vår egen samtid möta dåtiden. I Maria Fribergs stora fotografi ”Night vision” (2019) kryper flickan ihop vid trädets mossiga fot. Likt en drömmande naturaktivist. En Tuvstarr i huvjacka.
Till en början har jag svårt att orientera mig i den stora mängden konstnärer och ämnen, där John Bauers verk spridits ut i alla salarna. Men snart ser jag hur

hans bildvärld får de övriga verken att synas. Och tvärtom. John Bauer är överlägsen i att med innerlighet i varje linje, detalj och ljusdager uttrycka trollets, trädets och älgens själ, natthimlens ljus och barnets skuldlöshet. Hos Bauer är trollet otidsenligt avdemoniserat och inte längre en ickemänniska, där hör troll och människa ihop. I hans berömda illustrationer i bokserien ”Bland tomtar och troll”, 1907–1915, lyser trollens små ögon av förundran och nyfikenhet. John Bauers troll är främlingsvänliga, skogens urinvånare och adlade av de smycken och knivar man snott men gjort sig förtjänta av.

I bilden ”Bianca Maria och trollen” från 1913 vandrar det böjda trollparet genom skogen med prinsessan beskyddande mellan sig – som måste hon undsättas. Ett godhetstema hos Bauer som i en av katalogens många djupgående texter får en vacker sammanfattning av Margaretha Rossholm Lagerlöf: ”Finlemmade människobarn behåller sin finhet, sin längtan, sin godhet även i närhet till trollen.” Medan trollen, lägger hon till, är

”maktlösa gentemot människorna präglade av ljus”.
Hennes text förklarar också John Bauers starka ljuskontraster. Efter en resa till Tyskland och Italien 1908 lät han Sandro Botticellis linjärt ljusskimrande renässansmåleri och guldlockiga kvinno- och gudinnegestalter skära rakt genom bilden av Östergötlands mörka storskog i germansk Albrecht Dürer-anda. John Bauers konst är också italiensk.
Och med ens ser jag hur Bauers och Botticellis alla tecknade hårlockar avsätter sig på trädens långa grenar i Oskar Bergmans björkar, Ellen Thesleffs aspar och Elisabeth Henrikssons glasinstallation ”Frusen skog”, 2008. I symbolismen fick träden långt hår.
Men hur kan kärleken till John Bauers bilder bevaras med vetskapen om att han lärde sig rasteori och skallmätning på Konstakademien i Stockholm, och 1904 skickades till samerna i Lappland föregivet att studera trollfysionomi och illustrera den rasbiologiska boken ”Lappland. Det stora svenska framtidslandet?”

Det komplicerar relationen till - Bauer. Men, skriver Jeff Werner i katalogen, John Bauer intresserade sig inte främst för ansikts- och kroppsstereotyper. Det var näbbstövlarna, renhornen, knivarna och smyckena han tog med sig hem. Konstnären själv skrev: ”Ömsom är jag John Bauer/…/ömsom är jag ett troll.”
Och Margaretha Rossholm Lagerlöf konstaterar att Bauers ljusdialektik ”antagligen går bortom kultur och genetik till själva naturupplevelsen sedan urminnes tider – mörkret, vintern och natten och svälten gentemot solen och växtligheten under sommaren med dess ljusa nätter”.
Med utställningen ser jag John Bauer med nya ögon.

Jessica Kempe
kultur@dn.se

Kunskaperna kring självskador har ökat

TORSDAG 10 SEPTEMBER 2020

Om någon i ens närhet skadar sig själv kan reaktionerna bli dramatiska. Men hur hjälper man någon som uppvisar självskadebeteenden? Under de senaste åren har forskarna fått mycket ny kunskap kring hur man ska behandla och hantera unga människor som skadar sig själva.

– Man måste titta på de underliggande orsakerna, säger psykologen Maria Zetterqvist.

När Sofia Åkerman på 1990-talet utvecklade självskadebeteenden blev det början på flera års inläggning på barnpsykiatrisk avdelning. Under den perioden rapporterade skolor och vårdinrättningar om ökade fall av unga som skadar sig själva. Men kunskapen var alltför liten om hur självskadebeteenden skulle hanteras. Ofta fick de drabbade

heldygnsvård, som senare visade sig kunna göra problemen värre. Som Sofia Åkerman berättade för DN:

– Jag var inne i en sjuk miljö där den som skadade sig mest och vägde minst var den som hade högst status.

Sedan 90-talet har mycket hänt i forskningen kring hanteringen av självskadebeteenden. Jonas Bjärehed, legitimerad psykolog och forskare vid institutionen för psykologi vid Lunds universitet, säger att en vändpunkt kom 2011 när Socialdepartementet initierade det nationella självskadeprojektet för att hämta in mer kunskap på området.

– Det var i svallvågorna efter den debatt som kom i början på 2000-talet, när man fick upp ögonen för det här fenomenet. Forskningen kom i gång och både i Sverige och internationellt hade man fått momentum. Självskadefenomenet började studeras mer i sin egen rätt, säger han.

Jonas Bjärehed menar att man tidigare framför allt forskade kring självskadebeteende inom ramen för borderline personlighetssyndrom. Men ett viktigt steg för att öka kunskapen

om självskador var att förstå att det kan förekomma hos många olika människor.
– Det är bredare än så. Och den insikten öppnade för möjligheten att behandla det som ett uttryck för ett bredare spektrum av ohälsoproblem. Man behövde inte självklart få svåra psykiatriska diagnoser för att man hade självskada som en del i sin problembild, säger Jonas Bjärehed.
Inom det nationella självskadeprojektet förde man ut kunskap om frågan till olika instanser som möter de unga som skadar sig själva. Och Jonas Bjärehed tror att det faktum att man inte längre kopplade självskador till psykiatriska diagnoser gjorde stigmat kring frågan mindre.
– Mycket av stigmat kring att berätta handlade om att man inte kände igen sig i och inte ville etiketteras på det sätt man gjorde tidigare. Då var det väldigt tabubelagt.
Så varför ökade antalet fall av självskadebeteenden så mycket för 20 år sedan? Jonas Bjärehed tror att det beror på flera saker. Dels att vårt

informationssamhälle gjorde att allt fler hörde talas om begreppet, dels att man inom vården började ställa frågan kring självskador. Men han menar också att det är välbelagt att självskadebeteende också har en kulturell aspekt.

– Ungdomar tar intryck av varandra vilket kan göra att det blir vanligare i takt med informationssamhällets framväxt.

Sofie Westling är överläkare och forskare på Lunds universitet. Hon menar att det har hänt en hel del i hur man ser på självskadebeteende under de senaste 30 åren.

– Under den tiden har hela den behandlingsarsenal som vi i dag erbjuder utvecklats, och man har gjort studier så man ser vad som fungerar.

I dag är nummer ett när det kommer till behandling att man tänker på hur man bemöter den som söker vård för självskadebeteende.

– Personen ska bemötas med medkänsla, respekt och värdighet. Det kan låta som en självklarhet men det var det inte för 30 år sedan.

Att säga vilken form av behandling som är bäst lämpad

för någon som lider av självskadebeteende är svårt. Sofie Westling säger att det är viktigt att komma ihåg att beteendet är ett symtom på att man mår dåligt och att någonting inte fungerar.
– Man måste ta reda på vad det är som inte fungerar, och behandla eller hjälpa personen med det. Självskadorna kommer inte som en blixt från en klar himmel, utan man får ta reda på orsakerna. Det hade man kanske missförstått förr. Man försökte få folk att sluta skada sig, men man slutar ju inte skada sig om problematiken bakom kvarstår, säger Sofia Westling.
Maria Zetterqvist är legitimerad psykolog på bup-kiniken i Linköping och docent i klinisk psykologi med inriktning mot barn och ungdomspsykiatrisk verksamhet vid Linköpings universitet. Hon berättar att de flesta behandlingsmodeller för självskadebeteende i dag fokuserar på känsloreglering.
– Det finns en allmän konsensus kring att många av dem som har självskadebeteende har svårt att reglera sina känslor och att hitta balans i känslolivet. En stor del av

behandlingen handlar om att få kunskap kring självskadebeteendet, och kunskap kring sina känslor och vilken funktion de och ens beteenden fyller i ens liv.

– Man väljer inte självskadebeteende om man har massa andra välfungerande sätt att reglera känslor. Där har synen på självskador förändrats, och i dag ser man det som att man behöver sätt att hantera livets utmaningar. Så man får lära sig att stanna upp och sätta ord på sina känslor, och att kunna söka tröst och hjälp.

Sofia Åkerman, som själv skrivit flera böcker och rapporter om självskadebeteende, menar dock att fokuset på emotionsreglering kanske gjort att forskningen förbisett andra anledningar bakom beteendena.

– Det handlar inte enbart om det. Att vissa planerar sina självskador signalerar att det också kan handla om identitet och omgivningens förväntan på en, säger hon.

Maria Zetterqvist säger att en del i behandlingen är att skapa en rytm i livet – med hjälp av sömn, mat och träning. Till en början kan det

också vara viktigt att hitta ersättningshandlingar vid de tillfällen som självskadan blivit ett sätt att hantera en situation.
– Det kan vara att träna hårt i 15 minuter, dansa till sin bästa låt, ta en kall dusch.
Som närstående kan det vara svårt att hantera att någon i ens närhet skadar sig själv. Men flera av forskarna menar att det är viktigt att inte skapa för stor dramatik kring just skadorna, utan att bemöta personen på ett varmt sätt. Försöka ta reda på mer kring varför man gör som man gör.

– Våga prata om det, och säg vad du ser. Man kan vara ganska rak och direkt, och inte vara rädd för att fråga. Det visar att man är uppmärksam och intresserad och vill förstå, säger Maria Zetterqvist.
Därför är det också viktigt att försöka få förtroende, i stället för att bli arg eller dömande kring vad som sker.
– Som anhörig är man ofta snabb med att hoppa till problemlösning. Men innan man kan komma dit måste personen känna sig förstådd. Sedan kan man börja säga hur man ska göra.

Maria Zetterqvist betonar att det inte är konstigt att man blir orolig och reagerar starkt på om någon närstående skadar sig själv.
– Det är inte så att man inte får reagera känslomässigt. Men man måste ta ansvar för sina reaktioner så att de inte belastar den som har ett självskadebeteende. Det är svårt att ta bort ett självskadebeteende om man inte har något annat att ta till och det bakomliggande problemet kvarstår. Då kan man försöka vara ett gott stöd.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Fakta. Hit kan du vända dig om en närstående skadar sig själv

Om personen är under 18 år:
barn- och ungdomspsykiatrin (bup)
en ungdomsmottagning
elevhälsan
en vårdcentral
Ni kan behöva söka hjälp på olika ställen, ibland flera gånger om ni upplever att ni inte får den hjälp ni behöver.
Om personen är över 18 år:
En person som är 18 år eller äldre behöver söka vård själv, men som närstående kan du föreslå att du

hjälper till och tar första kontakten, bokar en tid eller följer med till mötet.
Personen som behöver hjälp kan kontakta en vårdcentral eller psykiatrisk mottagning.
Personer upp till 20–25 år kan söka hjälp på en ungdomsmottagning, men åldersgränsen skiljer sig mellan olika mottagningar.
Källa: 1177

Så här ska skatter sänkas

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Skattesänkningen som Annie Lööf (C) och Nyamko Sabuni (L) presenterade på torsdagen är flera steg i rätt riktning. Att sänka skatten på inkomster är bra. Inte minst eftersom det framför allt gynnar låg- och medelinkomsttagare, som har minst marginaler. Det gäller i både hög- och lågkonjunktur. Men

är extra viktigt nu, när ekonomin går ner.
Med det sagt är skattesänkningen den enkla delen av paketet. Med en så pass expansiv budget som regeringen och samarbetspartierna kommer att lägga i höst – enligt statsminister Stefan Löfven (S) innehåller den satsningar på 100 miljarder kronor – kan alla inblandade få igenom sina hjärtefrågor.
När pandemin är över, statsskulden ska börja betas av och allt återigen måste finansieras krona för krona kommer förhandlingarna att bli svårare.
Då kommer regeringen – vilken den än är – kanske att behöva välja mellan att ta tillbaka skattesänkningarna, dra ner på något annat eller höja andra skatter.
Låt oss börja med att förkasta det första. Oavsett hur illa Socialdemokraterna tyckte om Alliansens jobbskatteavdrag klarade de röda inte av att gå in i valrörelsen med budskapet att höja skatten för vanliga löntagare.
”Lagt kort ligger”, som Stefan Löfven uttryckte saken inför valet 2014.
Även det andra – alltså att dra ner på offentliga investeringar –

kommer sannolikt att vara svårt framöver. Såväl kommuner och regioner, som drabbas hårt i lågkonjunkturer, som eftersatta verksamheter som polisen och försvaret, kommer att behöva betydande tillskott under hela 2020-talet.

Då återstår det tredje: höja andra skatter, vilket öppnar för ett återinförande av fastighetsskatten och en enhetlig högre kapitalskatt. Inte heller det brukar applåderas av alla inblandade. Men när kärnverksamheten ska betalas, och marginalerna är små, är det de minst dåliga skatterna som ska höjas.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Ledare: S och Peabs haveri visar hur klaner får makt

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

SVT:s ”Uppdrag granskning” skildrar i två nya avsnitt ett skolboksexempel på hur illa det kan gå när makthavare lockas av klanmentalitet och korruption.
I Sigtuna bildade det socialdemokratiska kommunalrådet, vd:n för Peab och ordföranden för den syrianska fotbollsklubben en ohelig trio. De umgicks privat och gav varandra förmåner och gentjänster i miljonklassen. I potten låg byggrätter, pengar och röster.
Socialdemokraternas starke man såg till att Peab blev stadens dominerande byggbolag: Sigtunahem betalade bland annat Peab 774 miljoner kronor för 459 lägenheter i den största bostadsaffären i kommunens historia – utan en offentlig upphandling.
Peab sponsrade i sin tur Socialdemokraternas valkampanj med valstugor och valaffischer. Företaget skänkte också 10

miljoner kronor till Valsta Syrianska IK. Fotbollsklubbens S-märkta ordförande fick dessutom sin pizzeria flyttad och renoverad gratis av Peab. Därutöver gav Peab förmåner och gåvor till syrianska ledare och föreningar för mellan 50 och 70 miljoner kronor.

Den syrisk-ortodoxa församlingen fick bygga en ny kyrka i Sigtuna, på en tomt som den fått köpa för en krona av den S-styrda kommunen. Byggherre? Peab så klart. När den nya kyrkan stod färdig var församlingen skyldig Peab 20 miljoner kronor, men företaget krävde inte in pengarna. Namnet på en tidigare Peabchef finns i dag ingraverat på kyrkklockan, som var en donation från byggbolaget.

Och Socialdemokraterna fick många fler röster i valdistrikten runt syrianska kyrkan.

”Alla smörjde alla”, säger en tidigare Peabmedarbetare.

Det är genant att Sveriges största parti och största byggbolag betett sig så futtigt. Liksom att en företrädare för en etnisk minoritet utnyttjat sin ställning för egen vinnings skull.

Peab har gått igenom de misstänkta oegentligheterna i en internrapport, vilken ”Uppdrag granskning” fått av anonyma uppgiftslämnare i företaget. I sammanfattningen står det: ”Den brutala sanningen är att vi i regionen har, genom tvivelaktiga metoder, gjort dåliga affärer och sedan gjort allt för att dölja dessa genom att flytta kostnader, fakturor, intäkter.”

Det är talande att i stort sett alla källor uttalar sig utan namn i ”Uppdrag granskning”. På en liten ort kan det få stora konsekvenser om man avslöjar andra, även om det är en välgärning för skattebetalarna. Därför är även tystnadskulturen ofta stark under tiden missförhållandena pågår, som i detta fall.

De tre nyckelpersonerna har i dag lämnat sina poster och de vägrar att svara på frågor eller nekar till alla anklagelser.

Därför är det också Peab, Socialdemokraterna och företrädare för den berörda församlingen och fotbollsklubben som behöver svara på de uppenbara frågorna. Kanske också i förhör och brottsutredningar.

Under senare tid har det kommit uppgifter om att familjer och grupper infiltrerar offentliga institutioner för att kunna skaffa sig otillbörlig makt och fördelar. Hur kan det hända? frågar sig många. Så här, svarar Socialdemokraterna och Peab. Triangeldramat med klanröstning i utbyte mot gentjänster, ett byggbolag utan moralisk kompass och ett socialdemokratiskt parti som låtit sig köpas i utbyte mot att kyrkan mobiliserar sina medlemmar måste användas som ett varnande och sedelärande exempel.

Men det skapar också följdfrågor: hur ser motsvarande upphandlingar och samarbeten ut på andra platser där dessa aktörer verkar i dag?

DN 11/9 2020

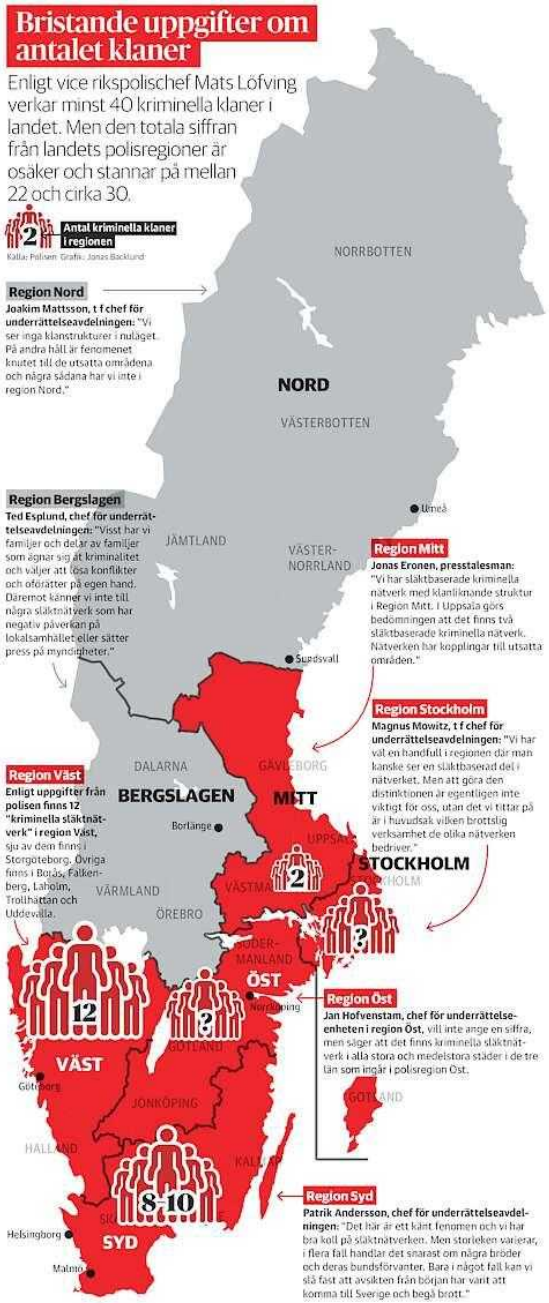

Delar av polisen vill inte prata om begreppet klaner

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Vice rikspolischefens larm om utbredd klankriminalitet skakar om delar av polisen. Flera regioner har hittills värjt sig

mot att registrera uppgifter som rör klanstruktur.
– Vi har inte jobbat med det här begreppet och har inte heller - någon dokumenterad siffra, säger Magnus Mowitz, tillförordnad underrättelsechef i Stockholm.
Uppgifterna från vice rikspolischef Mats Löfving om att det finns minst 40 kriminella klaner i Sverige har dominerat nyhetsrapporteringen och blivit ett slagträ i den politiska debatten.
Men inom den egna myndigheten är många tagna på sängen.
– Det är en lätt panikartad stämning inom vår del av organisationen. Man var inte alls beredd på detta och vet inte hur man ska kommunicera vad som gäller för nätverken här, säger en av flera källor inom Region Stockholm.
Andra ser positivt på den diskussion som satts i gång efter Mats Löfvings oväntade utspel.
– Det är på sitt sätt befriande att problembilden kommer upp i ljuset, tycker en person i chefs-ställning inom underrättelse-avdelningen i Stockholm.

Det som skapat förvirring är att Mats Löfvings beskrivning inte har någon tydlig grund i de sju polisregionernas egna underrättelseregister.
Var finns egentligen de beskrivna klanerna? Hur stora är de? Och har alla klaner verkligen kommit till Sverige i syfte att begå brott? Det är några av de frågor som fortfarande hänger i luften.
– Vi har inte jobbat med det här begreppet och har inte heller någon dokumenterad siffra, berättar Magnus Mowitz, tillförordnad chef för underrättelseavdelningen i Region Stockholm.
Efter att ha tänkt ett tag upp-skattar han att ”en handfull” av Stockholmsregionens cirka 50 - kriminella nätverk helt eller delvis förenas av släktskap.
– Det har alltid förekommit att kriminella varit släkt, till exempel inom svenska rånarligor. Men för oss innebär det ingen viktigt distinktion.
På liknande sätt resonerar även - poliser i andra regioner.
– Jag ser ingen skillnad mellan mc-gängen och de här familjenätverken. Det är en

tystnadskultur och man är lojal mot sitt kriminella nätverk, säger Jan Hofvenstam, chef underrättelsesektionen i polisregion Öst och vill inte heller ange något antal.
Region Mitt redovisar däremot två släktnätverk i Uppsala, med reservation för att det kan finnas flera i Västerås och Gävle.
– Det är svårt att sätta en etikett som säger att de per definition är att anse som släktbaserade kriminella nätverk med en klanliknande struktur, säger kommissarie Jonas Eronen.

Regionerna Bergslagen och Nord uppger att man inte har registrerat några kriminella nätverk alls som matchar Mats Löfvings beskrivning. I Region Syd räknar underrättelsechef Patrik Andersson till 8–10 stycken i Malmö med omnejd. Och från Region Väst kommer de enda exakta siffrorna: totalt 12 nätverk varav 7 i Göteborg och övriga i Borås, Falkenberg, Laholm, Trollhättan och Uddevalla.
– De släktbaserade nätverk som vi har kommer från Mellanöstern, med bas i Levantländerna Libanon, Turkiet, Palestina och

Syrien, berättar Göteborgs polisområdeschef Erik Nord.
Till skillnad från kollegor i andra delar av landet talar han gärna om det han ser som klanstrukturernas betydelse för förståelsen av viss brottslighet:
– I dessa länder fanns en väldigt svag eller obefintlig stat och då bildades de här klansystemen, det blev ett sätt att överleva. Men när man flyttar över det till Sverige så kan det lätt spåra ur. Man struntar i att betala skatt och gör lite som man vill. Då snubblar det lätt över i organiserad brottslighet. Eftersom våldskapaciteten finns där så går det jättefort.
DN:s uppgifter visar sammantaget att det är oklart var i landet nästan hälften av de 40 klaner som Mats Löfving angett finns.
Flera källor uppger att osäkerheten kan bottna i de lagliga begränsningar som styr vilka uppgifter polisen tillåts samla in. Släktskap och etnicitet betraktas som känsliga personuppgifter och får i normalfallet inte registreras, enligt brottsdatalagen.
– Det är därför vi aldrig har talat om klaner utan hellre sorterat

nätverk utifrån bostadsort, berättar en anställd inom Region Stockholm.
Följden kan i så fall ha blivit att vissa nätverk kategoriserats på ett missvisande sätt. Till exempel går Stockholmsregionens inofficiellt mest kända släktnätverk, med bas i Sollentuna, i polisens register under benämningen ”Turebergs-nätverket” (se artikel intill).
Men enligt flera personer finns även en annan förklaring. Efter DN:s avslöjande 2013 om att Skånepolisen hade byggt upp en olaglig databas, det så kallade ”romregistret”, ska en försiktighet ha spridits inom delar av polisorganisationen rörande informationsinsamling om just släktnätverk. Det som började med en kartläggning av ett par hundra personer som berördes av en romsk släktfejd växte till ett register över nästan 5000 individer, däribland många barn och andra personer som inte var föremål för brottsmisstankar.
– De fel som begicks ledde till att vi blev väldigt restriktiva i vår registrering av exempelvis vem som är barn till vem, vilket ibland kan göra det svårt att identifiera unga som är i riskzonen att dras in

i kriminalitet, säger Patrik Andersson vid Skånepolisen. Chefen för den nationella underrättelseavdelningen, Linda H Staaf, berättar att de nationella rutinerna ändrades i grunden – och att detta, enligt henne, fick en baksida.

– När jag tillträdde 2015 upplevde jag nog att det hade slagit åt fel håll. Man var så rädd att göra fel, så att man inte lagrade uppgifter som vi faktiskt behövde i brottsbekämpningen. Där har vi höjt kunskaperna så att jag tror att vi ligger på en rätt god balans.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se
Carl Cato
carl.cato@dn.se

Bakgrund. Polischef Mats Löfvings uttalande

I helgen talade biträdande riks-polischef Mats Löfving om Sveriges kriminella gäng i Ekots lördagsintervju. Här är kortfattat vad han sade:

Det finns minst 40 kriminella familjenätverk, klaner, i Sverige

De finansierar sin verksamhet - genom narkotikahandel och utpressningar.

Familjenätverken är inte intresserade av att integreras i det svenska samhället.
De har ett stort våldskapital.
Enligt polisen utgör de familje-baserade nätverken den tredje kärnan i den organiserade brottsligheten i Sverige, bredvid klassiska kriminella organisationer som mc-gäng och löst sammansatta gatugäng som ofta hör hemma i socialt utsatta områden.
Mats Löfving angav också att kriminella klaner finns i stor-städerna, Jönköping, Landskrona och Södertälje.
Efter intervjun har han valt att inte utveckla sitt resonemang.

”Man har inget val – man föds in i klanen”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Hur är det att växa upp i en kriminell klan? Kerim förstod tidigt att hans nära släktingar hade begått grova brott.

– Jag och många, många andra har bara fötts in i det, om du förstår vad jag menar. Det är ingenting man väljer, säger han.

Kerim, som egentligen heter något annat, är i 25-årsåldern och uppvuxen i Sollentuna norr om Stockholm. I ett av niovånings-husen på Malmvägen, huvudstråket i det bostadsområde som heter Tureberg.
Innan Kerim började skolan greps fyra av hans äldre släktingar för ett uppmärksammat mord på en ung man i Rinkeby. Det som inte hade någonting med Kerim att göra skulle så småningom färga av sig även på hans liv.
– Vet du vad? Om du växer upp i en kriminell familj ... och har det namn som vi bär på ... då blir det väldigt svårt, säger Kerim och berättar om hur han tidigt kände sig stämplad på grund av sina släktingars brottslighet.
– Man fick möta hat, man fick möta fördomar. Det kommer till en viss gräns och då tänker man: ”okej, jag har inga andra val, samhället ger inte mig vad jag vill ha”, förstår du?
Kerim, som har ett jobb, är själv dömd för mindre allvarig brottslighet. Men hans släktingar har i decennier förekommit i polisens utredningar. Narkotikahandel, våldsbrott, vapenbrott, kvinnofridsbrott,

bedrägerier och annat har sedan 1980-talet lett till otaliga fängelsedomar för många av släktens manliga medlemmar. Några har själva fallit offer för grova brott, som när en 19-årig man ifjol sköts ihjäl och en annan skottskadades på just Malmvägen. I polisens register används benämningen ”Turebergsnätverket”, vilket ligger i linje med Region Stockholms policy att undvika att registrera etniska nätverk. Men för Kerim är det ingen tvekan om att han ingår i en klan, förenad av blodsband som går tillbaka till Kurdistan.

– Verkligheten är att det finns klaner. Så polischefen …. det han säger … han är på rätt spår, säger Kerim och syftar på vice rikspolischef Mats Löfvings beskrivning av minst 40 kriminella klaner i landet.

– Vi har ju vapen, vi har ju droger, vi har ju allt det där i vår vardag. Det är ingenting man kan dölja. Men samtidigt finns det positiva saker också. Jag har tagit folk till Malmvägen, även svenskar. De har blivit jättechockade och sagt: ”Ey, ni har jättestarka band. Vilken kärlek det finns här.”

”Turebergsnätverket” är, enligt DN:s källor, det största av tre släktnätverk i Sollentuna med rötter i Mellanöstern. Dess negativa påverkan på lokalsamhället har lett till att hela Tureberg klassas som ett utsatt område. Polisen har gjort otaliga försök, men inte lyckats få bukt med problemen.

– De senaste åren har vi haft väldigt många grova våldsbrott och andra händelser runt Malmvägen, centrum och busstorget Jag måste säga som det är: situationen är inte bra och det beror på decennier av misslyckanden från samhällets sida, säger Christoffer Bohman, nytillträdd lokalpolisområdeschef. Han hymlar inte med att Kerims kriminella släktingar kommer att stå i fokus för framtida polisinsatser.

– På samma gång vill jag understryka att jag vet många, många med samma efternamn som inte är kriminella.

Men bilden är komplex. För en tid sedan grep polisen en släktmedlem som var anställd inom Statens institutionsstyrelse, där han arbetade med att behandla brottsdömda ungdomar.

Mannen hade upptäckts på Malmvägen iförd skyddsväst och med en laddad pistol i byxlinningen.
”Min yngsta bror blev skjuten”, svarade mannen när polisen ställde frågor om skyddsvästen. Lillebrodern hade skadats i en skottlossning och mannen menade att hotbilden överförts inom familjen.
– Folk väljer inte att vara med i klaner, man föds in, säger Kerim. Det är självklart att jag skulle vilja bo i en lugn miljö där jag inte behöver ögon i nacken. Men tyvärr, vi växte upp i området och det har bara rullat vidare sen dess.
Vad kan samhället göra för unga som riskerar att dras in i släktens kriminalitet?
– För mig är det väldigt simpelt. Man kan inte pusha ut människor och förvänta sig att man ska ta del av samhället, förstår du vad jag - menar?
Om någon säger att du har ett personligt ansvar?
– Ja, man har ett personligt ansvar. Men de som säger det är oftast de som inte har behövt gå igenom någonting. Jag pratar för

mig själv, jag har haft det jävligt jobbigt.
Har du någon gång funderat på att byta efternamn?
– Nej, aldrig i livet. Jag är stolt över mitt namn.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Inkomstskatten sänks med minst 1 500 kronor

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Inkomstskatten sänks med drygt 13 miljarder kronor nästa år. För den enskilde innebär det minst 1500 kronor mer i plånboken under året.

– Vi behöver öka människors ekonomiska marginaler, säger C-ledaren Annie Lööf.

När regeringen lägger fram sin höstbudget den 21 september

kommer den att innehålla en rejäl skattesänkning för de flesta svenskar. Centern och Liberalerna har i budgetförhandlingarna drivit fram att inkomstskatten sänks med 13,5 miljarder kronor nästa år.

– I tider av ekonomisk kris har många människor små ekonomiska marginaler. Då är det viktigt att se till att de får en ökad ekonomisk trygghet. Mer pengar i plånboken för att kunna spendera och på det sättet få igång svensk ekonomi, säger C-ledaren Annie Lööf.

Skattesänkningen är uppdelad i två etapper. Det första steget på 8,5 miljarder innebär att alla inkomsttagare får 1500 kronor i lägre skatt under nästa år. Det gäller även inkomster från olika socialförsäkringar, som pensioner och föräldrapenning.

Ovanpå det genomförs en skattesänkning för arbetsinkomster med fem miljarder kronor.

Det förslaget är ännu inte färdigt i detalj, men tanken är att det i första hand ska gälla låga inkomster och sedan fasas ut vid högre inkomster.

– Det innebär ett par hundralappar mer i månaden för den med allra lägst inkomster, säger L-ledaren Nyamko Sabuni.
Hon motiverar den delen av skattesänkningen med att många i coronakrisens spår fått ökade kostnader för till exempel transporter eller hemarbete.
– Man kanske har behövt köpa en cykel eller bygga en arbetsplats hemma, säger Nyamko Sabuni.
Både Centerns och Liberalernas partiledare understryker att bägge skattesänkningarna ger procentuellt mest till låg- och medelinkomsttagare.
– Det här blir en tydlig morot för att gå från bidrag till arbete, säger Annie Lööf.
När hela reformen är genomförd kommer den permanenta skattesänkningen att uppgå till 17 miljarder kronor 2023. Då ska de bägge delarna slås samman så att alla inkomsttagare får en generell skattesänkning motsvarande 3.000 kronor om året.
Skattesänkningen ska delvis finansieras genom så kallad grön skatteväxling. Regeringen och samarbetspartierna C och L är överens om att höjda klimatskatter ska kompenseras

med sänkta skatter på jobb och företagande.
– När vi höjer skatten på plastpåsar så är det något som betalas av alla och då ska det också gå tillbaks till alla, säger finansminister Magdalena Andersson (S).
Finansministern framhåller att det är bra att det blir en låg- och medelinkomsttagarprofil på skattesänkningarna. Sedan tidigare finns ett förslag om att även sänka den statliga inkomstskatten för dem med lite högre inkomster men enligt finansministern kommer inte det att ske i årets höstbudget.
– En skattereduktion med bra fördelningsprofil känns angenämare, säger Magdalena Andersson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Hon vill efterträda Lövin som språkrör

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Riksdagsledamoten Rebecka Le Moine kandiderar till posten som språkrör för Miljöpartiet efter Isabella Lövin. Hon vill ge MP en betydligt mer radikal profil i miljöfrågorna.

Isabella Lövin har meddelat att hon lämnar sina poster som språkrör för Miljöpartiet och klimatminister i januari nästa år. Ingen har klivit fram och sagt att de vill efterträda henne – förrän nu. Nu säger Rebecka Le Moine, riksdagsledamot och partiets talesperson för biologisk mångfald, att hon kandiderar.

– Jag känner oväntat starkt stöd, även från miljörörelsen. Många har hört av sig och uppmanat mig att kandidera.

Rebecka Le Moine vill ändra partiets kurs på flera sätt. Hon anser att MP:s profil har malts ner

under åren i regering med Socialdemokraterna och att det behövs ett nytt slags ledarskap och nya politiska prioriteringar.
– Vi behöver få in systemkritiken i allt vi gör. I dag kommer ekonomin först och sedan bildar man ett naturreservat om man har råd. Den riktningen funkar inte eftersom vi bygger vår ekonomi på utarmning och exploatering.
Menar du att det här är ett annat budskap än det som kommer från MP:s ledande företrädare i dag?
– Ja, det menar jag. Budskapet har varit att vi är på väg att lösa det här budget för budget, med små steg. Men det räcker inte att tuffa på i helt fel riktning och bara byta bränsle. Det är svårt för politiker att säga som det är: vi måste minska produktion och konsumtion.
Hur fungerar en sådan hållning i ett samarbete med Socialdemokraterna?
– De har en annan syn och det är svårt. Därför skulle vi behöva bli tydligare med vad den gröna ideologin egentligen innebär. Jag tror folk förstår att när man sitter i ett samarbete så är det ett givande och ett tagande. Men vi kan inte bara kommunicera

kompromisserna, säger Rebecka Le Moine.

Om du blir vald ska du dela språkrörsarbetet med Per Bolund som sitter som biträdande finansminister i regeringen. Hur skulle det fungera?

– Jag tror att vi skulle komplettera varandra. Om Per Bolund står för den mer pragmatiska sidan så skulle jag kunna stå för det mer radikala och principfasta, säger Rebecka Le Moine.

Vad behöver göras för att stärka Miljöpartiets svaga opinionsläge?

– Jag tror att det skulle vara mycket lättare om vi kunde kommunicera tydligt vad vi själva står för och visade att vi är miljörörelsens parlamentariska gren. Det handlar om att vara ute i landet och kampanja.

Efter uppväxten i Småland flyttade Rebecka Le Moine till Linköping för studier i biologi. Där och då blev biologisk mångfald hennes hjärtefråga. Hon engagerade sig i flera olika miljöorganisationer och utsågs 2017 till Årets miljöhjälte av Världsnaturfonden för sitt arbete med Biologiska mångfaldens dag.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se
Rebecka Le Moine om...

... Preem: Vi måste vara beredda att lämna regeringen om det inte går vår väg. Om raffinaderiet byggs ut så är hela vårt klimatarbete raserat.
... migrationspolitiken: Den är en så viktig del av vårt dna att vi måste vara beredda även där att lämna regeringen.
... Centerpartiet: De utmålar sig själva som gröna men de vill omvandla naturen till en industri. Jag står väldigt långt från Centerpartiet av den anledningen.

”Snuviga barn gör att systemet inte orkar”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Sedan skolorna och arbetsplatserna kom i gång efter sommaren har köerna för provtagning för covidinfektion blivit längre. Folkhälsomyndigheten diskuterar nu hur barn med

symtom ska hanteras framöver.

– Den stora bulken som gör att systemet inte riktigt orkar med är många snuviga barn, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Vid månadsskiftet publicerade Folkhälsomyndigheten en ny vägledning om hur barn ska kunna testas vid symtom som skulle kunna tyda på covidsjukdom. Men på bara några veckor har myndigheten fått signaler på att testningssystemet blivit överbelastat.

– Bakgrunden till det här är ju förmodligen att man ser en del luftvägsinfektioner bland yngre. Nu när vi tycker att det är viktigt att testa även dem, för att de ska kunna vara kvar i skolan så blir det ett ganska stort tryck, säger statsepidemiolog Anders Tegnell. För att ett prov för pågående infektion av covid-19, så kallat pcr-test, ska vara meningsfullt bör de tas inom två, tre dagar efter insjuknandet. Testning och smittspårning är en viktig pusselbit för att hålla nere smittspridningen under hösten, - menar Anders Tegnell.

Om svensk provtagning inte kan komma till bukt de långa väntetiderna kan man behöva återgå till ett system mer likt det som var på plats i våras, då det fanns fyra prioriteringsgrupper.
– Nu är första steget att försöka se till att få resurser och möjlighet att testa alla som behöver ett test. Men går inte det får vi väl se till att dra ned på testningen i samhällsgrupp fyra, som är övriga samhällsfunktioner, säger Anders Tegnell.
Barn som går i skolan bör kunna testa sig, för att inte störa skolgången allt för mycket.

Mindre barn kan däremot stanna hemma vid symtom, men om symtomen inte förvärras kan barnen gå tillbaka till förskolan efter ungefär en vecka, menar statsepidemiologen.

Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se

Fakta. Läget just nu

Ytterligare en person med bekräftad covid-19 har rapporterats död i Sverige. Därmed har 5 843 smittade personer avlidit i landet, enligt Folkhälsomyndigheten.

Totalt har 86 194 personer bekräftats smittade av covid-19 i Sverige.

Naturvårdsexpert slår larm om massutdöende

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Bestånden av vilda ryggradsdjur har minskat med drygt två tredjedelar sedan 1970-talet.
Orsakerna är bland annat avskogning, ohållbart jordbruk och handel med vilda djur, visar en ny rapport.

Den biologiska mångfalden är alltmer hotad. Populationerna av

vilda däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har i genomsnitt minskat med 68 procent mellan 1970 och 2016, som är det senaste året då det finns officiell statistik.
Det visar Världsnaturfondens, WWF:s, Living Planet Report som har granskat tillståndet för 20 811 populationer av 4 392 arter av vilda ryggradsdjur över hela världen.
– Vi är nu i en akut situation och på väg in i det sjätte massutdöendet, säger Louise Carlsson, biolog och naturvårdsexpert på WWF.

Sötvattenmiljöerna har drabbats värst där undersökta populationer i genomsnitt har minskat med 84 procent. Fiskar, groddjur och kräldjur är mest utsatta.
– De tydligaste förändringarna är i Syd- och Centralamerika samt i Karibien, där populationerna fallit med hela 94 procent, säger Louise Carlsson.
I Europa och Centralasien har bestånden i snitt minskat med 24 procent, i Asien och Stillahavsområdet 45 procent och i Afrika 65 procent. Rapporten anger fem huvudorsaker till de stora minskningarna: Livsmiljöer

försvinner när orörda naturmiljöer omvandlas till jordbruksmark, arter överexploateras genom fiske, jordbruk och skogsbruk, klimatförändringen, invasiva arter och föroreningar.

– Omvandlingen av skog, gräsmarker och savanner till jordbruksmark eller betesmark för köttproduktion är en stor anledning till den kraftiga minskningen i Sydamerika, säger Louise Carlsson.

– Norra halvklotet, Europa och Nordamerika, har haft en stor förlust av biologisk mångfald tidigare och börjar därför från en redan låg nivå. Därför ser inte förlusten lika dramatiskt ut där. Populationen av den kinesiska stören i Yangtzefloden minskade med 97 procent mellan 1982 och 2015 främst på grund av dammbyggen. Bestånden av havslädersköldpadda i Costa Rica har i genomsnitt minskat med 84 procent mellan 1995 och 2011 på grund av jakt, bifångst och förlust av livsmiljöer.

Enligt rapporten ökar trycket på naturresurserna konstant och mänskligheten lever som om vi hade 1,6 planeter. De citerar den

rapport som FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald, IPBES, kom med förra året som konstaterade att så mycket som 75 procent av planetens landyta, 66 procent av haven och 85 procent av våtmarkerna förändrats kraftigt av människan.
Sedan 1970-talet har världens - befolkning fördubblats.
Produktionen av jordbruksprodukter, fisk, bioenergi och användningen av fossila bränslen har ökat under samma tid.

Men det går att vända utvecklingen genom bland annat riktade åtgärder som naturskydd och restaurering av natur som exempelvis våtmarker.
– Det viktigaste är naturvårds-insatser men det är först när vi har en kombination med hållbar produktion av mat, med mindre kött och mindre matsvinn som de får mest effekt.
Skyddade områden och till exempel stopp för jakt eller fångst har på sina håll gett ökade bestånd. Svartfenad revhaj har ökat med 360 procent i ett bestånd i Australien. Jättepandan

i Kina och tigern har också haft en positiv utveckling. I haven har valar som blåval och knölval också ökat.
WWF för fram en kravlista till politiker för att stoppa den negativa utvecklingen: Skydda minst 30 procent av land och hav. Öka insatser för att återskapa natur. Stoppa förlusten av arter. Halvera avtryck från konsumtion och produktion genom att totalt ställa om användning av mark och vatten.
– I Sverige går det bra för vissa däggdjur och rovfåglar men det går sämre för andra fågelarter, fjärilar och mossor. Det som har störst inverkan är avverkning av skog och att jordbruksmarker växer igen.
Minskningen av den biologiska mångfalden syns även i Sverige. När Artdatabanken i våras presenterade sin lista över hotade arter var 22 procent rödlistade, en ökning med 11 procent sedan den förra listan presenterades för fem år sedan då 19 procent var rödlistade.
– Utan den biologiska mångfalden kan vi inte leva. Den är grunden till vår existens och vårt välbefinnande, utan den riskerar

vi hälsa, jobb och hållbar ekonomi. Den är även viktigt för att vi ska kunna hantera ett varmare klimat, då den bidrar till motståndskraftiga ekosystem, som också kan ta upp växthusgaser, säger Louise Carlsson.

Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se

Fakta.

Living Planet Report ges ut för 13:e gången, första upplagan kom 1997.

Den ger en bild av trenden för ryggradsdjuren och vad detta - betyder för mänskligheten.
Rapporten tas fram av WWF i samarbete med Zoological Society of London samt bidrag från forskare, universitet och en rad andra aktörer.
Populationerna av världens vilda däggdjur, fiskar, fåglar, groddjur och kräldjur har i genomsnitt minskat med 68 procent mellan 1970 och 2016.
Djur i sötvattensmiljöer värst drabbade. Bestånden av fiskar, groddjur och kräldjur är mest utsatta och har minskat mest.
Källa: WWF

Här tänker staten betala laddstolparna

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Statligt stödda laddstationer ska göra det lättare att ta elbilen på långresor. Nu sker den första utlysningen av orter med ”vita sträckor” på kartan där staten ska gå in och betala för snabbladdare.

– De kommer nog inte användas jättemycket men det är en viktig bit för laddinfrastrukturen, säger Sven Hunhammar på Trafikverket.

Var tionde mil längs de större vägarna behövs en snabbladdarstation för att göra längre resor med elbil möjliga i hela landet, enligt Trafikverkets bedömning.

I stora delar av landet är det inget problem, det finns totalt 450 snabbladdare längs det stora vägnätet. Men trots det finns det också en del ”vita sträckor” som Trafikverket kallar det där avstånden är bra mycket längre än tio mil.

Dessa behöver täckas för att Sverige ska få en komplett laddinfrastruktur, menar Trafikverket. Därför fick de tidigare i somras i uppdrag av regeringen att fördela ett statligt stöd för aktörer som vill investera i snabbladdningsstationer där det är som glesast just nu.
Nu är det klart vilka platser som kommer ha möjlighet att söka stödet i en första vända. Totalt handlar det om 50 miljoner kronor för sju län, därefter ytterligare 100 miljoner till andra platser under 2021 och 2022.

– De här snabbladdarna kommer nog inte användas jättemycket i början men det är en viktig pusselbit när vi bygger laddinfrastruktur för framtiden, säger Sven Hunhammar, miljödirektör på Trafikverket.
Han menar att anledningen till att det inte finns tillräckligt med snabbladdare på de angivna orterna i nuläget är att underlaget är så litet – det kör med andra ord inte så många elbilar på de vägarna.
Men likväl behövs det laddningsmöjligheter där också.

– Det ska finnas laddningspunkter överallt så att man inte behöver fastna med sin bil, säger Sven Hunhammar.
Det finns inga begränsningar för vem som kan söka stödet. Det kan vara näringsidkare, kommuner, kommunala bolag eller andra aktörer. Så länge den sökande förbinder sig att hålla driften uppe minst fem år kan Trafikverket gå in med upp till hundra procent av investeringskostnaden.
Är det en bra affär att driva laddstation?
– Det beror på vad man lyckas ta för pris för elen och hur mycket den används. Men det finns en anledning till att de här sträckorna är vita (utan station inom tio mil, red anm.) Jag tror inte affären är så jättegod ärligt talat. Effektavgifterna är till exempel ganska höga, säger Sven Hunhammar.
Men ändå tänker ni er att aktörer i de här områdena ska vilja driva laddverksamhet?
– Ja, det är ju förhoppningen att vi ska täcka alla sträckor, men det är inte garanterat att vi kommer att få sökande för alla platser och då får vi förmodligen tänka om, säger Sven Hunhammar.

Han uppskattar att en station för snabbladdning kostar omkring en miljon kronor att bygga. I det här fallet har Trafikverket definierat den undre gränsen för ”snabbladdning” som 50 kilowatt. Det är ungefär vad många av dagens elbilar klarar av att ta emot.

– De nya laddstationerna kommer att vara på 150 kilowatt som delas av dem som laddar samtidigt. Snabbare blir ju dyrare, och vårt mål är snarare att täcka stor yta och då har vi tyckt att det här är en rimlig nivå, säger Sven Hunhammar.

Finns det risk att det byggs en massa statligt finansierade laddstationer som inte blir lönsamma och sedan överges?

– I avtalet så garanterar man ju drift i fem år, men hur affärsmodellen ser ut kring varje sökande vet vi inte. Det är inte säkert att just själva laddaren måste gå runt utan det kan ju vara ett sätt att locka kunder till annan verksamhet man har, säger Sven Hunhammar.

Det finns ingenting i avtalen med den som får stödet som reglerar hur mycket betalt den får ta av kunderna. Man kan i princip ta

hur mycket som helst för elen. Däremot är det sagt att de ska vara tillgängligt för alla, och inte bara för kundklubbar eller liknande.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Fakta. Elbilarna ökade förra året

Under 2019 fördubblades antalet nya rena elbilar i Sverige. Även hybridbilar, som delvis går på el, ökade i antal under året.
Sedan 2018 har antalet snabbladdare längs svenska vägar växt från 350 till 450, men det finns delar i det så kallade ”funktionellt prioriterade vägnätet” där Trafikverkets vision om laddstationer var tionde mil inte uppfylls.
Trafikverkets investeringsstöd kan sökas av vilka aktörer som helst i de berörda orterna och gäller snabbladdare med en effekt om minst 50 kilowatt.
Den sökande kan få hela investeringen betald av Trafikverket, men förbinder sig att upprätthålla driften själv i fem år.
Källa: Trafikverket

Astra Zeneca tror fortfarande på covidvaccin till årsskiftet

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Astra Zenecas vd Pascal Soriot tror fortfarande att företaget kan ha ett vaccin mot covid-19 före årsskiftet, trots att man nu avbrutit försöken.

– Det är inte ovanligt att man tar paus när man undersöker vaccin, det ovanliga här är att hela världen tittar på.

Det internationella journalistnätverket Tortoise Media anordnade på torsdagen ett webbseminarium på temat globalt ledarskap efter pandemin. Men frågorna till en av deltagarna, Pascal Soritot kom att kretsa helt kring ett avbrutet vaccinförsök. Svensk-brittiska Astra Zeneca utvecklar ihop med Oxfords universitet ett av de vacciner mot covid-19 som anses mest lovande – de andra görs av Pfizer och Moderna.

Men i onsdags kom nyheten att Astra Zeneca tar paus i fas 3-försöken, som kommer att omfatta uppemot 60 000 personer. Börsen straffade bolaget inledningsvis, men aktien har återhämtat sig.
Orsaken till stoppet var att en av deltagarna blivit sjuk, enligt medieuppgifter i transversell myelit, en slags inflammatorisk skada i ryggmärgen.
– Vi vet inte om det handlar om den sjukdomen, som är mycket ovanlig och vi vet inte om den i så fall kan kopplas till vaccinet. Undersökningarna av försökspersonen är inte klara, sade Pascal Soriot.
– Vi vet inte när vi kan börja igen. Läkarna kommer att informera den oberoende säkerhetskommitté som följer våra försök och som sedan ger besked om vi kan starta igen.
Pacal Soriot sade att det viktigaste är att världen får fram vaccin, och pekade på att konkurrenterna Pfizer och Moderna har kommit långt.
Själv betonade han vikten av tålamod.
– Man kan inte kompromissa med säkerheten, men det går att

kombinera säkerhet och snabb utveckling. Vi informerar ständigt berörda myndigheter och vi har satt igång produktionen tillsammans med partners på flera platser i världen.
– Och ja, vi tror fortfarande att vi kan ha ett godkänt vaccin före årsskiftet eller strax efter det.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Nya vd:n Anna Borg ska se till att Vattenfall satsar ”rätt”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Vattenfalls finansdirektör, Anna Borg, efterträder Magnus Hall som vd och koncernchef för den statliga energijätten senare i höst.

Hon kommer att ha fokus på tre områden som hon vill förändra

– och hon vill att det ska gå fort.

– Jag är en otålig person till min natur, säger hon.

Anna Borg har, med undantag för två år, arbetat på olika chefspositioner inom Vattenfall sedan 1999 – nu senast som finansdirektör.

På torsdagen presenterade styrelseordföranden Lars G Nordström henne som den blivande koncernchefen – och hon gjorde klart att hon har tre områden som hon kommer att fokusera på.

Det första är tydligare prioriteringar när det gäller koncernens investeringar.

– Var vi lägger de pengarna är viktigt för vilken typ av bolag vi kommer att vara om fem, tio, tjugo år. Vi ska vara väldigt noga med att vad vi väljer att investera i och att det stämmer överens med det bolag som vi vill vara i framtiden, säger hon.

Anna Borg pekar också på att Vattenfall har olika energilösningar för olika typer av kunder. Även här vill hon ha tydliga prioriteringar. Koncernen ska satsa på de lösningar den är

”riktigt bra på”, för att samarbeta med andra när det gäller det övriga.
Vattenfall har lagt fram sin långsiktiga strategi som i korthet går ut på att fasa ut fossila bränslen och ersätta det med förnybar energi. Det är det som Anna Borg ska leverera.
Hon nämner ett jättelikt projekt med en stor vindpark utanför Nederländernas kust. Vindparken ska förse närmare tre miljoner hem med el när den är klar.
– Att bygga den anläggningen kommer att vara en stor utmaning för oss och det är viktigt att det blir bra och att det blir rätt.
Det tredje området är att se till att när beslut har fattats att de också genomförs snabbt. Och Borg ser att det kan bli bättre.
– Vi är ett stort bolag med 20 000 anställda, vi har funnits över 100 år så det är klart att det finns saker i hur vi arbetar som vi skulle kunna förbättra och fundera på hur vi kan bli både snabbare och mer effektiva i genomförandet, säger hon.
Har det gått trögt på någon av de här punkterna, tycker du?

Anna Borg vill vänta tills hon blivit varm i kläderna med att svara på frågan, men hon säger:
– Ibland är det allra svåraste att sluta göra saker som man kanske har gjort under lång tid – men som inte är det som driver oss framåt.
– Jag vill inte ge dig något exempel på det nu men jag skulle vilja titta på saker och se vad det är vi kan sluta med att göra. Så att vi verkligen fokuserar på de saker som är viktiga och har störst betydelse, säger Anna Borg.
Du vill rensa i den interna byråkratin?
– Vi har inte så mycket intern byråkrati. Det handlar mer om att vi alla i företaget ska vara tydliga med vad vi ska göra mer av och vad vi ska göra mindre av.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Volvobolagen har fått två miljarder i stöd

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Nästan 30 miljarder kronor har betalats ut i permitteringsstöd till svenska företag. Men exakt vilka företag som fått pengarna har Tillväxtverket hemligstämplat.

Bolagen själva svarar dock ofta på rak fråga när DN hör av sig. AB Volvo och Volvo Cars har fått en miljard vardera.

Regeringen tror att nästan 100 miljarder kronor kommer att betalas ut till svenska företag i så kallat permitteringsstöd för att hjälpa företagen att hantera svårigheterna som uppstod i och med pandemin. Att många sökt stödet är välkänt, men nu när cirka 30 miljarder kronor betalats ut har Tillväxtverket vägrat offentliggöra vem som faktiskt fått pengarna.

I Västra Götalands län med 1,7 miljoner invånare hade 10 200 företag med 105 000 anställda sökt stödet i maj. DN har kontaktat några av de största och mest publika aktörerna och frågat dem om de kan avslöja det Tillväxtverket hemlighåller.
Från AB Volvo kommer svaret med vändande post.
”Permitteringsstödet uppgick till cirka 1 miljard i Sverige.”
Nästan lika snabba är personbilstillverkaren Volvo Cars.
”Vi har sökt stöd från Tillväxtverket och andra länders motsvarigheter. Den sammanlagda preliminära summan visas i halvårsrapporten som släpptes i mitten på juli, totalt 1 074 MSEK.”
I uppföljande mejl förtydligar Volvo cars att en stor del av det totala stödet är relaterat till permitteringen i Sverige.
De två Volvobolagen har alltså enligt egen uppgift tillsammans fått två av de cirka 30 hemliga miljarderna.
Några andra exakta belopp har DN inte lyckats spåra till Västsverige vid en första snabb kontaktrunda.

Stena Line bekräftar visserligen att företaget fått stöd, men de vill inte kommentera hur mycket. I mejlet till DN beskrivs en hårt prövad verksamhet med drastiskt minskade passagerarvolymer. 800 medarbetare har sagts upp i Sverige. Mot den bakgrunden har permitteringsstödet varit självklart att såväl söka som ta emot för Stena Line, men så länge det utbetalade stödet inte är offentligt vill bolaget inte avslöja beloppet.

Flera bolag svarar att de inte behövt några stödpengar.

De bolag i Geelysfären som inte är Volvo har enligt holdingbolaget varit ”100% operationella hela tiden” och därför inte sökt stöd, Ericsson har inte heller gjort det enligt kommunikationsavdelningen där, och samma gäller Astra Zeneca.

Göteborgs Hamn går bättre än förra året, hälsar kommunikationschefen, och följaktligen inget stöd dit heller.

Ett västsvenskt storföretag – SKF – ansökte om permitteringsstöd, men drog tillbaka sin ansökan under uppmärksammade former i maj, när Tillväxtverket ändrade

sin bedömning och inte ansåg att stora aktieutdelningar var förenligt med statligt permitteringsstöd.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Hushållen spenderar mer

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Hushållens konsumtion ökade med 3,0 procent i juli jämfört med månaden före, enligt preliminära siffror från Statistiska centralbyrån (SCB). Jämfört med motsvarande månad 2019 sjönk konsumtionen med 3,7 procent.
I juni minskade hushållens konsumtion med 6,6 procent jämfört med motsvarande månad året före. Statistiken är korrigerad

för kalendereffekter och, när det gäller jämförelsen mellan juli och juni, säsongsvariationer.
TT

”Avveckla alla friskolor och låt kommunerna ta över”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

”Du är en skolpeng, lille vän” – den rubriken gav jag en insändare för cirka 15 år sedan när en friskoleetablering för första gången var aktuell i min hemkommun Gislaved. I dessa dagar ser vi hur miljoner av våra skattepengar går till skoldrivande

organisationer, vars kultur inte stämmer med de värderingar som varit viktiga för det svenska demokratiska samhällsbygget på upplysningens grund.
Nu häpnar man över att skolors resultat dessutom hemligstämplats därför att affärsdrivande skolor ser sin användning av våra skattepengar som affärshemligheter som konkurrenter och skattebetalare inte ska få reda på. Det är också häpnadsväckande att lagen kan användas för att främja en sådan ljusskygg verksamhet.

Kommunerna får nu mer eller mindre välvilligt öppna penning-slussen till utbildningsbudgeten, som är en av de största kommunala penningreservoarerna. Man undrar om det är skola eller peng som är det centrala i friskolekulturen.
Införandet av privata skolalternativ med ofrånkomligen segregerande effekter svarar inte mot min tro på det värdefulla med en grundläggande samhällsskola för alla unga. Detta är min erfarenhet av drygt 38 års skolarbete med elever i åldrar från

14 till 40 på högstadiet, gymnasiet och komvux.
Under några år finns alla unga i samhällets skolhus och möter varandras olikheter och personalen möter deras familjer. Naturligtvis har detta aldrig varit friktionsfritt. Självfallet ser och hör jag om problem i dagens skola.
Lösningen kan dock inte vara att välbeställda och idéstarka föräldrar segregerar bort sina unga och drar undan resurser från den allmänna skolan. Dessutom står alltid kommunen med risken att få ta över ansvaret om friskolor lägger ner.
Sverige behöver återupprätta samhällsskolan med sina olika inriktningar för barn och ungdomar mellan sju och 19 år. Detta skolsystem har historiskt tjänat utbildningsnivån väl.
Om vi ska komma till rätta med språkutveckling och integration måste samhället satsa på att återta skolan. Detta får ske under en övergångsperiod som sätter ett slutdatum för friskolor och ger kommuner tid att förbereda övertagandet.

Vidare kan elevens fria val återinföras och läggas i årskurs 1 i gymnasieskolorna. Detta ger möjlighet för ideella organisationer som vill arbeta med ungdomar inom det demokratiska, humanistiska och vetenskapliga rättssamhällets ramar.
Exempel på detta kan vara religiösa samfunds konfirmationsundervisning och aktiviteter från idrotts- och kulturlivet. Där så är möjligt bör arrangerande organisationer erbjudas att vara i skolans lokaler så att viktiga mellankulturella möten kan ske mellan skolpersonal och externa kursledare.
Bertil Brodén, pensionerad samhällslärare i Gislaved

Hemfödsel blir åter möjligt för födande i Stockholm

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Under pandemin märks ett ökat önskemål för kvinnor att föda hemma. Från och med i höst blir det åter möjligt för kvinnor som skrivs in på Karolinska i Huddinge. Johanna Wannberg väntar nu bara på att allt ska sätta i gång.

– Jag vill att min son när han föds ser och känner att han är – hemma, säger Johanna Wannberg.

Johanna Wannberg, 37, utstrålar ett enormt lugn. Under sängen ligger en uppblåst madrass, som lätt kan dras ut på golvet. Till kvällen väntar en leverans av handdukar från Ikea. Planen för de två andra barnen är riggad, och en stödperson är redo att med kort varsel infinna sig vid hennes sida. Och hon är taggad!

– Jag mår oförskämt bra. Om jag hade mått dåligt eller varit orolig så hade jag nog ändrat mig och velat föda på sjukhus, säger Johanna Wannberg.
I hennes lägenhet i Hjorthagen kommer det inom några dagar vara dags att flytta soffan till väggen och rulla undan mattan, för att göra plats på vardagsrumsgolvet. Det är där hon planerar födseln av sitt tredje barn, som hon vet är en pojke, kanske på en förlossningspall som hon själv skaffat. Som smärtlindring planerar hon att få massage – av stödpersonen, ta en varm dusch eller testa de akupunkturnålar som barnmorskan kommer att ha med sig.
– Jag tänker att jag ska kunna sova första natten här hemma med min bebis, i min egen säng. Det är min målbild, säger Johanna Wannberg.
Pandemin som var upprinnelsen till att planerna på en hemfödsel började ta form. Orsaken var att hon då, som läget var under våren, såg framför sig att hon inte skulle kunna ha någon vid sin sida på sjukhuset, enligt restriktionerna.

Det har ändrats nu, upplyser de två barnmorskorna från Karolinska universitetssjukhuset som gör hembesök.
Men tanken hade redan formats och Johanna säger att hon känner sig helt bekväm med planen på att föda hemma och att läget är ett annat än när hon sist födde barn för 13 år sedan.
– Smärtan är inte lika skrämmande och jag känner mig tryggare i min egen kropp.
Johanna Wannberg kontaktade först en privat barnmorska, som tipsade henne om att höra av sig till Karolinska i Huddinge, och fick en plats inom projektet Min Barnmorska, som från och med hösten öppnar för hemfödslar.
– Jag är enormt tacksam över att jag fick en plats. Det känns jättebra med två barnmorskor och nu tänker jag: ”varför ska jag inte föda hemma?”
Under hembesöket går barnmorskorna Karin Gustafsson och Lovisa Hedell genom rutiner och säkerhet. De gör också en kontroll av blodtryck, mäter magen och lyssnar på fosterljuden, och Johanna rullar ut yogamattan för att underlätta undersökningen. En bärbar

apparat registrerar barnets hjärtljud.
– Jag har själv stetoskop hemma. Jag mäter även blodtrycket regelbundet, säger Johanna, som själv är sjuksköterska.
Erfarenheten från arbete inom neonatalvården har inte varit avskräckande, och hon känner sig trygg med hela upplägget runt hemförlossningen.
Möjligheten att få en hemförlossning finansierad inom landstinget försvann under 2019, då regionens bidrag för hemförlossning avskaffades.

Att Karolinska nu erbjuder hemfödsel för kvinnor som vill är en utveckling av projektet Min Barnmorska, som Karolinska i Huddinge driver sedan ett par år och som går ut på att gravida kvinnor möter samma barnmorskor under graviditeten, förlossning och eftervård.
Barnmorskorna, som jobbar i team, är mobila och gör hembesök till kvinnorna under graviditeten och efter förlossningen.
– Vi har redan barnmorskor i jour och beredskap som är beredda att åka in till sjukhuset när det är dags för kvinnan att föda.

Skillnaden blir nu att vi också åker hem till den kvinna som önskar att föda hemma, säger Marie Ekborn, barnmorska och omvårdnadschef i projektet Min barnmorska. Hon poängterar samtidigt att merparten av alla födslar även fortsättningsvis kommer att ske på sjukhus.
Upplägget för Min barnmorska är hämtat från Storbritannien och Danmark, där barnmorskorna också varit på studiebesök.
Förutom att möta önskemål hos födande kvinnor, har upplägget underlättat rekryteringen av barnmorskor.

– De barnmorskor som jobbar i projektet har bred erfarenhet. De flesta har jobbat i tio år eller mer och känner att de vill kunna lägga ihop den kunskap man har. Att få vara med kvinnorna från början till slut ger väldigt mycket. Kvinnorna är också väldigt nöjda med kontinuiteten.
Marie Ekborn säger att intresset för hemfödslar ökat under våren, vilket antas höra ihop med pandemin.
– Vi började med detta nu i september, och vi har redan en hel del kvinnor som vill föda hemma nu i höst. Vi får nya förfrågningar

varje vecka. Det här är drivet av kvinnorna.
För att komma på fråga för hemförlossning i Karolinskas regi gäller samma höga krav som tidigare inom SLL – kvinnan måste vara omföderska. Graviditeten ska vara normal, och resvägen till Karolinska i Huddinge får vara max 40 minuter. I slutet av graviditeten träffar den gravida kvinnan en läkare, som gör ett utlåtande.
– Med det upplägget vi har nu gör jag bedömningen att vi har skapat så säkra rutiner som det är möjligt runt den födande kvinnan och hennes barn. Sedan kan det alltid inträffa saker. Känner kvinnan eller barnmorskan minsta oro ska man åka in till sjukhuset, säger Karin Pettersson, förlossningsläkare och sektionschef för förlossningsverksamheten på Karolinska i Huddinge.
Hon är en av de överläkare som kommer att träffa kvinnorna som vill föda hemma i vecka 35 eller 36 för att kontrollera att allt ser normalt ut. Det är också vissa kriterier som ska vara uppfyllda: kvinnan ska vara omföderska, ha okomplicerade förlossningar

bakom sig och bo inom 40 minuters avstånd från Karolinska i Huddinge.
Hon pekar på att en utvärdering av 230 hemfödslar i Stockholm visar på en mycket liten risk för komplikationer i den noggrant kontrollerade gruppen.
Tidigare har Karin Pettersson som specialsakkunnig förlossningsläkare i landstinget mött kvinnor som velat föda hemma för en motsvarande kontroll, och följt frågan under många år. Frågan om offentligt finansierad hemförlossning har diskuterats flitigt, och generellt finns ett motstånd bland landets förlossningsläkare, vilket var tydligt i en enkät som Karin Pettersson lät göra för tio år sedan. En stark synpunkt var säkerhetsaspekten – att det aldrig går att förutsäga när en normal förlossning övergår i en komplikation.
– Vi läkare blir aldrig inblandade i förlossningar annat än när det blir komplicerat. Så vår bild av den komplicerade förlossning är stark för att vi ser så mycket när det trasslar. Medan barnmorskorna som även följer helt normala

födslar även ser de helt okomplicerade förlossningarna. Barnmorskan Karin Gustafsson har stor erfarenhet av normala födslar. Hon säger att hon och många kollegor väntat på att hemförlossningar skulle kunna bli nästa steg i Min barnmorska.
– Vi har ju hela organisationen klar. Redan idag åker vi hem till kvinnor som har förvärkar innan förlossningen, och ibland har vi tänkt att det vore skönt för henne att var kvar hemma.
Hon pekar på att gravida kvinnor kan – och bör – delas in i olika kategorier, där de med komplikationer ska föda på sjukhus.
– För friska omföderskor med normal graviditet finns inget hinder för hemfödsel, säger hon.
En viktig del av förberedelsen som barnmorskorna gör tillsammans med kvinnorna rör säkerheten för både mamman och barnet.
Karin Gustafsson vill veta hur Johanna tänker om oförutsedda saker inträffar, om hon blöder mer än normalt, får feber eller mår dåligt.
– Jag litar på er. Om ni gör bedömningen att det är säkrast att åka in till sjukhus så gör vi det.

Jag vill ju föda ett friskt barn, säger Johanna Wannberg.
Nu är det fullt fokus på förlossningen, som hon är beredd på att den kan ske när som helst, även om en dryg vecka återstår till beräknad nedkomst.
– Båda mina barn kom en vecka tidigare, så jag tror att det blir ungefär samma den här gången. Min intuition säger mig att det blir den här veckan.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Hemförlossning i Region Stockholm

Från och med 2003 har kvinnor i Stockholms län kunnat ansöka om bidrag på 22 000 kronor för assisterad hemförlossning med två barnmorskor.
Bidraget avskaffades under 2019.
Från den 1 februari 2020 kan förlossningsklinikerna ansöka om hemförlossning som ett tillägg i vårdvalet.

Karolinska universitetssjukhuset i Huddinge är den enda kliniken som kan erbjuda hemförlossning.

Min barnmorska

Projektet Min barnmorska startade 2018. I nuläget arbetar 17 barnmorskor i projektet som är kopplat till mödravårdscentralerna i Älvsjö, Liljeholmen och Skärholmen och då förlossningarna sker på Karolinska i Huddinge. Det är samma barnmorskor som utför hemförlossningar.

”Trenden med ökande otrygghet verkar bruten”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Trenden av ökad otrygghet är bruten – det visar siffrorna från Stockholms stads trygghetsmätning som presenterades på torsdagen. Särskilt siffrorna för Järvaområdet visar på en

positiv utveckling, till synes trots den senaste tidens allvarliga skjutningar.
Finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M) presenterade siffrorna från Stockholms stads trygghetsmätning med en märkbar stolthet. De senaste årens negativa siffror när det gäller den upplevda tryggheten hos stockholmarna är borta.
– Den uppåtgående trenden med ökande otrygghet verkar vara bruten, säger hon.
Resultaten från trygghetsmätningen, som görs vart tredje år, är generellt sett positiva. Samtidigt är skillnaderna mellan mätningarna för hela staden statistiskt sett små. 9 procent av stockholmarna säger sig nu ha varit oroliga för att utsättas för brott under det senaste året. Motsvarande siffra vid den förra mätningen, 2017, var 11 procent. Vid mätningen innan dess, 2014, var siffran 8 procent.
Resultaten är också försiktigt positiva när det gäller frågan om upplevelsen av otrygghet om man går ut ensam sent en kväll i området där man bor. För staden som helhet är siffran 10 procent,

vilket är samma siffra som vid den förra mätningen.
Tryggheten skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Kvinnor är mer otrygga än män, enligt mätningen. Utlandsfödda mer än inrikes födda. De som bor i hyresrätter är mer otrygga än de som äger sin bostad.
Järvaområdet utmärker sig mycket positivt i mätningen, med stora nominella förbättringar i frågan om upplevd trygghet. I stadsdelarna Rinkeby-Kista har nu 11 procent uppgett att de varit oroliga för att utsättas för brott de senaste tolv månaderna, jämfört med 21 procent vid 2017 års trygghetsmätning. I Spånga-Tensta är motsvarande siffra nu 13 procent, mot 26 procent vid förra mätningen.
Samtidigt har just dessa områden utmärkt sig tydligt under året genom ett stort antal skjutningar. Flera av dessa har haft dödlig utgång och DN har vid upprepade tillfällen tagit del av människors oro över utvecklingen. Augusti blev en särskilt blodig månad.
Anna König Jerlmyr är medveten om den skenbara paradoxen, och lyfter fram att siffrorna i trygghetsmätningen hämtades in

under våren, långt innan sommarens uppmärksammade skjutningar.
– Det har varit 17 mord eller mordförsök i området, och skulle vi ställa frågan i dag så skulle vi få se ett helt annat resultat, säger hon.
Samtidigt betonar Anna König Jerlmyr att mätningarna genomförs vart tredje år och att en relevant aspekt därför är fokus på de långsiktiga trenderna. Hon lyfter också fram det arbete som staden gör för att tackla de kriminella nätverkens utbredning.

– Vi jobbar tillsammans med polisen mot gängkriminaliteten. Bland annat har vi ett fungerande avhopparprogram i dag, vilket vi inte hade tidigare. Vi arbetar också med skolorna. Vi vet att den viktigaste skyddsfaktorn för att inte hamna i kriminalitet är att gå ut skolan med fullständiga betyg.
Bland de andra åtgärderna som Stockholms stad har arbetat med för att öka tryggheten, inte minst i Järvaområdet, finns kameraövervakning, förbättrad belysning, fler ordningsvakter och uppsatta pollare för att hindra busåkning med bilar.

Totalt har drygt 17 000 stockholmare svarat på enkäten som ligger till grund för trygghetsmätningen.
Svarsfrekvensen har varit 52 procent för hela staden – men bara cirka 34 procent för Rinkeby-Kista. Anna König Jerlmyr medger att den siffran är mycket låg, men tycker att man ändå kan tolka trender baserat på den.
Så du menar att även om svarsfrekvensen är låg så säger det något över tid i alla fall?
– Ja, precis.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Disneydags i det svenska strömningskriget

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Strömningskriget om de svenska tittarna trappas upp till nya nivåer när Disney+ ger sig in i leken den 15 september. Den amerikanska mediejätten ska konkurrera med sagor, superhjältar, Star wars och Simpsons.

Pr-mässigt kunde tajmningen ha varit bättre när Disney ska lansera

sin strömningstjänst i Sverige.
Senaste veckan har Disneys nya storfilm ”Mulan” skapat en geopolitisk kontrovers.
Den amerikanska jätten har bland annat kritiserats för sitt nära samarbete med kinesiska myndigheter i Xinjiangprovinsen, samma del av landet där uppemot en miljon människor från den muslimska uiguriska minoriteten har internerats i så kallade ”omskolningsläger”.
Samtidigt har demokratirörelsen i Hongkong uppmanat till bojkott av ”Mulan” sedan dess huvudrollsinnehavare Liu Yifei har uttryckt sitt stöd för Hongkongpolisen som kritiserats för sin brutala behandling av demonstranter under året som gått.
Nyinspelningen av den animerade filmen om den kinesiska krigar-flickan från 1998 är ett av dragplåstren när Disney+ lanseras i Skandinavien. Ursprungligen skulle ”Mulan” ha haft global biopremiär i mars, men på grund av coronapandemin valde Disney att enbart släppa filmen med på sin strömningssajt. Något som också väckt häftig kritik bland filmrecensenter som menar att

den visuellt hisnande filmen med miljardbudget inte görs rättvisa på skärmar.
Disney ger sig in på en svensk strömningsmarknad som redan rymmer globala aktörer som Netflix, HBO, Amazon Prime, Apple Plus samt lokala spelare som Cmore och Viaplay.
Disney+, som lanserades i USA november 2019, har i dag drygt 60,5 miljoner prenumeranter världen över. I USA har sajten lyckats locka över cirka 1 miljon prenumeranter från Netflix, enligt medieanalytiker. Nu hoppas Hans van Rijn, chef för The Walt Disney Company Nordic, att bolaget ska ta marknadsandelar i Skandinavien:
– Med över två strömningstjänster per hushåll är Skandinavien ett av de mest strömningstäta territorierna i världen, men jag övertygad om att det finns plats för ytterligare en. Och vi har lagt mycket tid på att skräddarsy plattformen för varje land så att gränssnittet ska kännas distinkt svensk, säger Hans van Rijn på en videolänk från Köpenhamn när satsningen nyligen presenterades på Bio Capitol i Stockholm.

Hans van Rijn pratar om att tjänstens produkter präglas av underhållning med hjärta och ett ”optimistiskt” och ”anständigt” historieberättande. Han menar att det trots allt finns vissa kulturella smakskillnader mellan de nordiska länderna när handlar om bolagets utbud.

– ”Star wars” är störst i Finland, ”Descendants” ses till 80 procent av norska flickor mellan 6 och 11 år, danskarna är förtjusta i Pixar-regissören Pete Docter som ligger bakom ”Insidan ut” och ”Upp”. Och i Sverige handlar allt om ”Lejonkungen”, säger han.

Under den peppiga presentationen visades en skrytrulle som ger smakprov på sajtens mest välkända varumärken. Som av en händelse inleds montaget med Obi Wan--Kenobis (Alec Guiness) replik till adepten Luke Skywalker i den första Star wars-filmen från 1977: ”You are taking a first step into a larger one...”

Strategin bakom Disney+ påminner lite om den bärande idén i Avengersfilmerna – att kraftsamla med olika superhjältar i samma lag. Förutom Disneys egna produkter kommer den nya

strömningssajten att samla innehåll från varumärken som Pixar, Marvel, Star wars och National Geographic. Disney+ lockar med 500 filmer, sammanlagt 6 300 avsnitt av olika tv-serier, 40 originalserier, filmer och specialer.
Mycket bygger på redan existerande titlar från de olika filmbolagen. I praktiken betyder det som spänner från första Disneyfilmen ”Snövit och de sju dvärgarna” från 1937 till ”Röjar-Ralf välter internet” och ”Frost 2”. För de vuxna tittarna återfinns titlar som ”Avatar”, ”Mrs Doubtfire” och ”The sound of -music”.
Även om Disney+ inte har samma höga produktionstakt av originalserier som Netflix och HBO, så satsas det en hel del på nytt innehåll. Första originalserien för Disney+ är äventyrsserien ”The mandalorian” som utspelar sig i samma universum som ”Star wars”, skapad av Jon Favreau, som bland annat producerat ”Avengers” och ”Lejonkungen”. Säsong 2 kommer att lanseras i oktober.
En annan storsatsning är Marvel-serien ”The falcon and the winter

soldier”, en miniserie som blivit försenad på grund av pandemin.
Andra originalserier är ”The right stuff” efter Tom Wolfes roman ”Det rätta virket” (1979) som skildrar rymdkapplöpningen under kalla kriget.
Här finns också ”High school musical: The musical: the series” som är en modern serieversion av den gamla långfilmen. I november släpps även den så kallade live - action versionen av ”Lady och Lufsen”.
En annan titel är den Emmy-nominerade dokumentärserien ”The world, according to Jeff Goldblum”. På Disney+ kommer det också gå att strömma den hyllade Broadway-musikalen ”Hamilton”, samt artisten Beyoncés visuella album ”Black is king” som sätter strålkastarljuset mot ”the beauty of tradition and black excellence”.
De som blir nostalgiska och har för mycket tid över kan sträcktitta på samtliga drygt 600 avsnitt från 30 säsonger av ”The Simpsons”.

Nicholas Wennö
nicholas.wenno@dn.se

Disney+.

Strömningstjänst som startade i USA i november 2019. Har 60,5 miljoner abonnenter globalt. Lanseras i Sverige den 15 september. Samtidigt släpps tjänsten i Norge, Finland, Danmark, Island, Portugal, Belgien och Luxemburg. Strömningssajten samlar Disney, Pixar, Marvel, Star Wars och National Geographic på samma plattform. Totalt erbjuder Disney+ lockar 500 filmer, sammanlagt 7 300 avsnitt av olika tv-serier, samt ett 40-tal originalproduktioner i form av serier, filmer och special-program.

”Jag har varit så privilegierad”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Han är riksbankschefen som blev vd för Nobelstiftelsen och fick krisen med Svenska Akademien i knät 2018. Men även svåra situationer skapar mening i tillvaron, menar Lars Heikensten, som går vidare till nya utmaningar vid årsskiftet.

Han är inne på sitt tionde år som vd för Nobelstiftelsen. Det ska också bli hans sista – vid

årsskiftet lämnar han över rodret till norrmannen Vidar Helgesen. Det har blivit ett år som inget annat, med framflyttade konferenser, få museibesökare och en inställd Nobelfest. Pandemin påverkar på djupet, även Nobelstiftelsens verksamhet.
– Vi skulle ta ett antal nya initiativ och bland annat ha en stor konferens i Washington om klimatet med 20–30 Nobelpristagare. Den har vi fått skjuta fram, liksom ett antal andra internationella möten. Vi hade också ett par nyheter på gång till Nobelbanketten. Nu måste vi hitta nya former, antagligen med en hel del digitala inslag.
Å andra sidan är Lars Heikensten van vid att tackla kriser och hitta på råd. Det var inte alltför länge sedan som metoo-uppropet svepte över Sverige och drog med sig Svenska Akademien i vågen. Krisen för Akademien började med att 18 kvinnor anklagade en man med kopplingar till institutionen för övergrepp, och ledde till ledamöters publika utspel, flera avhopp och ett inställt Nobelpris i litteratur. Det blev krishantering under hård mediebevakning.

– Krisen var i grunden onödig. Den orsakades av personer som satte sig själva före sina uppdrag, säger Lars Heikensten, som medger att han togs på sängen av situationen.
– Det var oväntat. Men i slutna organisationer finns alltid risken att problem byggs upp.
Det var ingen oerfaren chef som kom till Nobelstiftelsen 2010. Heikensten hade då varit riksbankschef och hade en bred bakgrund med arbete i Europeiska revisionsrätten, på Handelsbanken och i den akademiska världen.

En viktig period i hans yrkesliv var också tiden på finansdepartementet, där han mellan 1985 och 1992 arbetade med finansminister Kjell-Olof Feldt. En utvecklande tid, då han befann sig i en formbar ålder.
– Det var en intellektuell miljö. Den var drivande och folk ville göra saker, inklusive chefen själv, och miljön präglades av mod och vilja att göra saker.
Men varför ekonomi? Egentligen hade det lika gärna kunnat bli arkitektur eller psykologi, för något som handlade om människor och samhälle skulle

det vara. Men Lars Heikensten var försiktig. Handelshögskolan i Stockholm tillhörde ett av få lärosäten på 1960-talet som tog in studenter på betyg, vilket gav dem rykte om sig att vara duktiga. Därmed var det lätt att få arbete efter utbildningen.

Inspiration att läsa nationalekonomi fick han från professorer som Erik Lundberg och nyss avlidna Assar Lindbeck. Många menade nog att arbetsmarknaden inte precis skrek efter nationalekonomer, men Lars Heikensten hade bestämt sig: Nu skulle han göra det som kändes kul. Och några problem att få intressanta arbeten har han inte haft.

– Det var aldrig så att jag hade en föreställning om att jag skulle precis hit eller dit, i några karriärtermer. Jag tänkte häromdagen på att jag har varit så ofantligt privilegierad i stort sett i hela mitt liv. Jag har fått göra saker som jag tycker är viktiga och roliga, och när jag har kommit tillbaka efter sommarsemestern har det alltid känts kul.

För en person med Lars Heikenstens samhällsintresse var det förstås en milstolpe att få

arbeta med de nya inflationsmålen på Riksbanken i spåren av 1990-talets finanskris. Men varje uppdrag har haft sin tjusning, och även från åren på Nobelstiftelsen finns mycket att bära med sig. Där har han fått möjlighet att återknyta kontakt med den vetenskapliga världen och närma sig kulturvärlden.
– Inte minst har jag fått arbeta med ett jättebra lag av medarbetare och kollegor. Det är nog just det som är gemensamt för de arbeten jag trivts bäst med.
Som nytillträdd vd fick han brottas med Nobelstiftelsens ekonomi. Senare har han fått lägga mycket tid på det nya Nobelcentret i Stockholm. På plussidan har han därigenom fått lära sig mycket om den kommunalpolitiska miljön och problemen med att driva byggprojekt. Och planerna för Nobel Center har kommit långt, ”nu finns en utmärkt lösning vid Slussen”, enligt Lars.
När tidpunkten för när han ska lämna Nobelstiftelsen närmar sig ser han tillbaka på en tid som har varit mer utmanande än väntat men därmed också mer intressant.

– I en tid när vetenskap ifrågasätts och demokratin på många håll är hotad är Nobelpriset viktigare än någonsin. Det är svårt att tänka sig ett meningsfullare arbete.
Malin Eijde TT

Lars Heikensten
Gratuleras till: Fyller 70 år den 13 september.
Gör: Ekonomie doktor vid Handelshögskolan i Stockholm. Vd för Nobelstiftelsen, avgår vid årsskiftet. Ordförande i Finanspolitiska rådet sedan 2020. Före detta riksbankschef.
Bor: Vasastan i Stockholm.
Familj: Tre barn med familjer, barnbarnet Flora och blivande sambon Maria med hennes barn.
Så firar jag: ”Jag har sett fram emot att fira, men nu måste det bli coronaanpassat. Ett sätt är att åka upp och jaga älg i de jämtländska skogarna i min ensamhet. Sedan ska jag bjuda mina och Marias barn på gårdsfest. Därefter har Maria ställt i utsikt att hon ska enlevera mig.
Läser just nu: ”Tritonus” av Kjell Westö, och ”Spion och förrädare” av Ben Macintyre.

Magkänsla. Hur påverkas du av dina tarmbakterier? Så söker forskarna svar för framtidens kostråd.

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Dagens näringsrekommendationer är skrivna för en stor grupp människor, men är det självklart att alla mår bra av att äta samma saker? Forskarna är lite närmare att kunna tala om vad du – just du – mår bäst av.

Testa din tarmflora!

Annonsen i flödet erbjuder en ”omfattande analys av tarmfloran” som sägs ”ge dig en uppfattning av din tarmfloras sammansättning samt dess hälsofrämjande funktioner”. I sociala medier varvas påståenden som ”man vet ju inte hur man mår innan man mäter” med erbjudanden om hälsokontroller där man med hjälp av ett enkelt blodprov kan undersöka 33 hälsomarkörer och få en personlig läkarkommentar.

Vem vill inte ha svart på vitt vad man behöver äta och göra för att må bra? Att analysera gener, tarmbakterier eller blodvärden för att på sätt kunna skräddarsy sin kost är ett forskningsområde som intresserar både konsumenter och finansiärer.
Men även om ”biohackare” redan i dag provar allt från att experimentera med sin egen arvsmassa till att utlova att man ”förbättrar sina odds i livets dna-lotteri” genom tester och individuella kostanpassningar är det långt kvar till personaliserade kostråd med vetenskaplig evidens.
Det tror Carl Brunius, docent i livsmedelsvetenskap på Chalmers. Och han borde veta. Han forskar på sambanden mellan mat och hälsa, bland annat om hur kosten samverkar med bakteriefloran i mage och tarmar.
– Om det hade varit så enkelt som att ”du är vad du äter” så borde alla haft samma nytta av att äta samma saker. Men det verkar bero mer på kombinationen av dig själv och det du äter. Det finns en interaktion som vi måste lära oss att ta hänsyn till.

Det här är något som kallas precisionsnutrition, det vill säga hälsofrämjande mat speciellt anpassad för individuella behov. Men kostråd är i allmänhet framtagna för hela befolkningen, exempelvis i de nordiska näringsrekommendationerna. Det är dessa som ligger till grund för Livsmedelsverkets råd, den mat som serveras i skolbespisningar och äldreomsorg, och till exempel Nyckelhålsmärkningen.

– De är jättebra på populationsnivå, säger Carl Brunius. Men alla fattar ju instinktivt att den som har diabetes, den som har IBS, alltså känslig tarm, och den som springer ultramaraton inte nödvändigtvis mår bra av att äta samma saker. Därför finns det ett behov av att individanpassa kosten.

Carl Brunius och den forskargrupp där han ingår undersöker bland annat hälsoeffekterna av att äta fullkorn. Att man ska äta mer fullkorn är ett av de vanligaste kostråden. 70–90 gram fullkorn per dag rekommenderas – nivåer som få av oss når upp till. Det minskar risken för typ-2-diabetes, hjärt-

och kärlsjukdom, och möjligen även för tjock- och ändtarmscancer. Men forskargruppen överraskades av vissa resultat från försöken.
– Vi tittar på om det finns skillnader i hur vi kan tillgodogöra oss hälsoeffekter i mat beroende på hur vår egen biologi ser ut, och undersöker om grupper av individer svarar olika på kost. Då har vi sett tecken på att det verkar finnas grupper som reagerar olika beroende på om de äter fullkorn av vete eller fullkorn av råg, och på deras tarmbakterier.
Låt oss ta det från början.

I mag-tarmsystemet har du mängder av bakterier och andra mikroorganismer. De skiljer sig mellan olika människor, men också mellan olika delar i tarmen. De påverkas också av vad du äter. För att få svar på vilka bakterier du har i tarmen är det enklast att mäta vilka bakterier som finns i avföringen.
– Eftersom man har flera meter tarm i kroppen är det svårt att gå in i tarmen och mäta där, säger Carl Brunius. Så det man i stället gör är att mäta mikroorganismer i avföringen och utgå från att det är representativt för det vi har i

tarmen. Och spännande forskningsresultat från hela världen pekar på att det här är en högintressant väg framåt.
I tidigare forskning har man identifierat olika så kallade enterotyper hos människor. En av dessa enterotyper associeras med västerländsk kost och innehåller mycket av en bakterie som heter bacteroides. En annan enterotyp innehåller däremot mycket av bakterien prevotella och tycks hänga ihop med en mer komplex kost. Vad sambanden beror på är ännu inte klart, även om det forskas mycket på området.

– Får man prevotella för att man äter en viss typ av mat, får man det av sina föräldrar, eller får man det av miljön? Vi vet inte riktigt, säger Carl Brunius. Man har gjort försök med att ändra kost hos människor för att se om de kan byta enterotyp från en sort till en annan, men det är inte helt enkelt och resultaten är inte helt tydliga. Bland forskarna råder det delade meningar, och vissa argumenterar för att man inte kan dela upp människor i enterotyper över huvudtaget, utan att alla befinner sig på ett kontinuum där man har

mer eller mindre av till exempel prevotella och bacteroides.
– Vi är i lindan här, och kommer förhoppningsvis kunna lära oss mer inom några år, säger Carl Brunius. Min gissning är att det går att förändra sin enterotyp. Men jag tror också att det är svårare än man vill, och att man måste göra ganska stora kostförändringar.
I ett av de försök som forskargruppen på Chalmers har gjort har de tittat på en grupp medelålders överviktiga män. Genom att undersöka bakteriesammansättningen i avföringen har de kunnat ta reda på om de har mycket bacteroides, mycket prevotella eller kanske låg förekomst av båda. Därefter har de undersökt vad som händer när försökspersonerna har fått äta olika typer av fullkorn. Resultaten överraskade forskarna. Det var nämligen inte självklart att fullkorn i allmänhet gav positiva effekter på till exempel blodfetter och kolesterol, vilket ofta sägs.
– Eftersom man sedan tidigare associerat bacteroides med en västerländsk kost och prevotella med en mer traditionell kosthållning tänkte vi att man

kanske inte har så mycket fördelar av att äta fullkorn om man har bacteroides, utan att prevotella är bättre på att ta hand om fullkorn. Men det vi såg var att även de som hade bacteroides visst hade nytta av fullkorn – men inte fullkorn av råg. Däremot fick de sänkt kolesterolvärde av fullkornsvete, medan de som hade mycket prevotella hade stor – ja faktiskt ännu större – nytta av fullkornsråg. Fast detta är en ganska liten och explorativ studie, så det här är något vi undersöker vidare i större studier.

Baserat på dessa studier kan det alltså finnas ett värde i att välja rätt sorts fullkorn, eftersom det verkar vara en skillnad på de olika sädesslagen, men också beroende på vilken bakterieflora man har i tarmen.

– Fullkorn är bra för hälsan, men kanske särskilt om man väljer rätt sort, som passar ens biologiska förutsättningar, säger Carl Brunius. Det är skillnad på vad de olika sädesslagen innehåller. Det är också rimligt att tänka sig rent biokemiskt att bacteroides och prevotella är bra på att bryta ner olika saker vilket kan påverka

hälsoeffekterna av de olika fullkornen och även andra livsmedel för den delen. Det är fruktansvärt spännande!
Minst lika spännande är en studie av ett israeliskt forskarlag. De lät sina försökspersoner äta olika saker och mätte deras blodsocker regelbundet. Då visade det sig att vissa personer fick högt blodsocker av glass – medan andra inte fick högt blodsocker av glass, men däremot av ris. Och genom att titta på vilka bakterier de hade i avföringen och magtarmkanalen kunde forskarna avgöra vilka försökspersoner som hörde till vilken grupp.
Om du inte gick i gång på att få reda på om du tillhör fullkornsråg- eller fullkornsvete-gruppen i Carl Brunius undersökning är du nog ändå lite sugen på att få veta om du är en ris- eller glassperson (jag vet vad jag hoppas på i alla fall).
Har du tillgång till en blodsockermätare eller möjlighet att regelbundet mäta ditt kolesterol skulle du rent teoretiskt kunna testa dig fram själv, genom att äta ris och glass och registrera resultatet. Men på senare tid har

det också börjat dyka upp tester där privatpersoner kan få sina tarmbakterier analyserade.
– Man skulle framför allt vilja veta om man är en prevotella-typ, tycker Carl Brunius. Det verkar som om de kanske kan hämta hem lite mer hälsofördelar av att äta nyttigt. Men samtidigt så är det ju så väldigt mycket vi inte vet om mikrobiota. Är det bara prevotella och bacteroides som spelar någon roll? Antagligen inte. Men det finns mycket av dessa bakterier, så de är lätta att mäta och förhålla sig till.

Enligt Carl Brunius är det faktiskt också svårt att vara säker på vad själva analyserna faktiskt visar.
– Det finns metodologiska vägval och problem där man helt enkelt får acceptera att det finns begränsningar. Men vissa samband verkar vara så starka att de skiner igenom ändå. Troligen finns det också många andra samband som vi inte kan mäta på ett effektivt sätt. I alla fall inte än. Och detta är en av anledningarna till att individualiserad kost ännu ligger långt bort, för ska man anpassa sin kost som helhet räcker det inte med att bara titta

på en faktor. Även om du är en fullkornsveteperson kanske det finns andra saker i råg som påverkar din hälsa positivt. Och även om blodsockret inte går upp när du äter glass kanske det finns andra negativa aspekter med att välja glass i stället för ris till middag.

– Användningen av molekylära tekniker inom forskningen på kost och hälsa, till exempel genom att länka bakteriesammansättning till hälsoeffekter, är någonting helt nytt. Det här kan verkligen påverka hur vi ser på individualisering av kostråd och hälsoeffekter, och det händer fruktansvärt mycket inom området just nu, säger Carl Brunius. Vi försöker öppna upp område efter område och hitta svar.

Nästa steg för forskargruppen blir att inleda en interventionsstudie, där de rekryterar folk utifrån vilken bakteriekultur de har i tarmen, för att sedan utsätta dem för olika kolhydrater, fullkorn, kostfibrer, och se om hypotesen stämmer.

En av svårigheterna med forskning på kost och hälsa är att kontrollera vad folk faktiskt äter.

Att äta enligt en mycket strikt diet under en längre tid – vilket ofta krävs för att kunna dra några slutsatser – är svårt. Om man självrapporterar sitt kostintag har de flesta en tendens att ”glömma bort” om de gjort avsteg från sin diet eller ätit något som uppfattas som mindre nyttigt. Forskarna på Chalmera försöker lösa detta genom att identifiera biomarkörer i blodet som återspeglar kostintaget.

– I undersökningen om vete mot råg är det förhållandevis enkelt: det finns en grupp kemiska ämnen som heter alkylresorcinoler, och ett av dessa ämnen är ganska unikt för råg och ett annat är ganska unikt för vete. Genom att ta blodprov kan man mäta dessa och se väldigt väl vilken sorts fullkorn man ätit.

En annan svårighet handlar om på vilken nivå man ska individualisera. Människor har, enligt Carl Brunius, väldigt många olika bakterier i tarmen i varierande grad. Så att utarbeta detaljerade kostråd baserat på exakt den fördelning man skulle bli närmast ogörligt.

Forskargruppen hoppas kunna identifiera grupper av personer

som har så mycket gemensamt i sin ämnesomsättning (metabolism) att man kan ge rekommendationer som är hanterbara.
– Detta är ett koncept vi kallar metabotyper. Säg att vi skulle hitta fyra olika huvudtyper – vad finns det för fördelar och nackdelar med det? I ena änden av skalan finns populationsråden, de som är så allmänna att de sägs vara bra för alla i befolkningen. I andra änden finns de individualiserade råden, helt och hållet på individnivå.
Metabotyperna ligger någonstans i mitten, med kostråd baserade på att man tillhör en viss typ, vilket skulle kunna göra stora insatser för folkhälsan.
Att dela in människor i typer, eller grupper med likartade egenskaper är inget nytt, oavsett om det handlar om ledarskap där personer delas in i färger eller ayurvedisk kost. Utmaningen är att hitta vetenskaplig evidens för att det verkligen stämmer.
– Även om vi gör vissa förenklingar så är det här ett mer komplext sätt att jobba med mat och hälsa än standardiserad populationsrådgivning, och vi tror

att det har sina fördelar. Men det måste vi lyckas bevisa. Där är vi inte i dagsläget.
På sikt hoppas Carl Brunius att forskningen om metabotyper ska kunna hjälpa folk att till exempel gå ner i vikt.
– Om man tittar på långvariga effekter av viktnedgång verkar det inte finnas någon större praktisk skillnad om du följer de nordiska näringsrekommendationerna eller om du kör lågkolhydratkost. Alla verkar vara ungefär lika bra för viktnedgång, och alla verkar ge en långsam återgång till grundvikten. Men det finns vissa som klarar att hålla sin målvikt två år senare, och vissa som inte bara går tillbaka till baslinjen utan skjuter över med tio kilo. Detta spann finns för alla dieter.
Nu funderar Carl och hans kolleger på vad det är som gör att vissa människor får en vinst av diet A och en förlust av diet B, medan vissa människor får vinst av diet B och en förlust av diet A – medan det finns vissa människor som verkar få en förlust av båda.
– Vad är det som gör att vissa människor får vinster av till exempel en lågkolhydratkost? Finns det något som binder ihop

dem, som gör dem unika? Och de försöken har inte gjorts än på ett tillräckligt systematiserat sätt. Ju bättre vi blir på att mäta, och ju bättre vi blir på att ta hänsyn till kosten, desto mer kommer vi få reda på.

När vi har alla de här svaren, och jag fått mina individanpassade kostråd, tror du att jag kommer att följa dem då? Eller kan jag äta som vanligt och ta kosttillskott i form av ett piller?

Här brister Carl Brunius ut i ett rungande skratt.

– Det räcker antagligen inte med bara ett piller. Det finns nog en övertro på att det är de hårda upptäckterna i vetenskapen som leder oss framåt. Men det handlar ju också om beteendemönster, nudging och motivationsskapande åtgärder. Kan vi göra små insatser som gör en stor skillnad, som är mätbara och går att återkoppla till individen – då har vi nyckeln till framgång tror jag.

Lösningarna till ett bättre samarbete med bakteriekulturerna i tarmen ligger dock inte bara i framtiden.

– Vi och våra mikroorganismer har samutvecklats under superlång tid tillsammans med

det som tidigare generationer identifierade som mat, säger Carl Brunius. Den västerländska maten har med tiden blivit allt mer kalorität och högprocessad, och det verkar vara en stor del av problemet. Jag tror att framtiden ligger i att lyckas hitta vad det är som gör att din biologi skiljer sig från min när det gäller kostval och hälsa. Utifrån en sådan ny förståelse vill vi kunna utveckla vetenskapligt framtagna och validerade metoder för att individualisera kostråd, baserat på tarmbakterier, blodprofiler och andra mätbara nyckelfaktorer.

Så sannolikheten för att analyserna ska visa att jag är en person som mår allra bäst av att bara leva på glass och vetebröd verkar tyvärr inte vara särskilt stor. Men hoppet är det sista som överger mänskligheten.

Elin Peters
elin.peters@dn.se

”Är det rätt att låta vår dotter vänta med att börja förskola?”

FREDAG 11 SEPTEMBER 2020

Hon vill låta sin lilla dotter vara hemma längre och har tackat nej till förskoleplats. Men personer i hennes närhet har reagerat skeptiskt, och nu gror en oro – gör föräldrarna fel som låter barnet vänta med att börja förskola lite till?

? Fråga:

Hej, jag har en dotter som är ett och ett halvt år, som kommer bli storasyster i vinter om allt går som det ska.

Vi var först inställda på att dottern skulle börja förskola vid ungefär den här åldern, men har sedan hon kom tänkt om och har tackat nej till erbjuden förskoleplats. Vi tänker att vi skjuter upp starten till senare, helst tills hon förstår någorlunda vad det handlar om och själv vill börja. Beslutet tog vi

innan vi visste att det skulle komma ett syskon. Detta för att vi tror det blir bäst för oss alla och för att vi har möjlighet, inte för att vi är några militanta förskolemotståndare eller så. Vår dotter är väldigt verbal, aktiv, social och kontaktsökande både med barn och vuxna, även om hon gärna håller en förälders hand i början när hon är i nya situationer. Jag upplever att hon är mer social än många andra barn i hennes ålder som vi träffat. Vi umgås väldigt mycket med mor- och farföräldrar och nu har det kommit lite bebiskusiner som vi kommer att träffa en del. Vi har inga andra små barn i vår bekantskapskrets och pandemin har gjort att möjligheterna att skapa nya kontakter har varit begränsade. Vi har dock ansträngt oss mycket för att ta del av alla olika aktiviteter som finns för att hon ska träffa andra barn i samma ålder, och innan den stängde var vi på öppna förskolan flera dagar i veckan. Hon har gillat allt detta mycket och på senare tid söker hon rätt mycket kontakt med andra barn och verkar tycka de är spännande. Planen är att fortsätta se till att hon får träffa andra barn

så mycket det går, även om det blir svårare när alla jämnåriga börjat förskolan i höst.
Som många andra förstagångsföräldrar känner jag mig dock rätt osäker och vill så gärna göra det som är bäst för min dotter. Även om jag tror att detta är bäst för oss så gror en liten oro. Vi känner inga andra som har några tankar på att låta barnen vara hemma längre än ett eller ett och ett halvt år. All föräldralitteratur jag läser handlar om hur bra det är att gå på förskolan och vad man ska tänka på vid inskolningen. Dessutom har de flesta i vår närhet reagerat med viss skepsis mot vårt beslut. Till viss del handlar det om omtanke för mig, om jag ska orka, framför allt nu när det kommer ett till barn. Jag har dock inga betänkligheter att låta dottern börja på förskola om det skulle kännas övermäktigt. Till stor del handlar skepsisen dock om att hennes möjligheter till kontakt med andra barn begränsas. Man talar mycket om hur bra man tror det är med förskola, och vi får också ofta välmenta frågor om hon får träffa andra barn och kommentarer om hur kul hon

verkar tycka det är att träffa andra barn. Vi anstränger oss för att hon ska träffa andra barn men det tycks inte vara tillräckligt i deras ögon.
Inom mig gror en osäkerhet kring om jag berövar min dotter något viktigt och om mina ansträngningar för att hon ska få träffa andra barn inte kommer vara tillräckliga. Så, jag skulle behöva lite vägledning. Finns det någon grund för att vara orolig för min dotters utveckling om vi inte ”låter” henne börja på förskola än? Finns det något vi ska tänka på nu när vi faktiskt fattat detta beslut om att vänta med förskolestarten?
! Svar:
Det ryker lite ur mina öron när jag läser ditt brev så låt mig snabbt svara på dina frågor innan överhettningen tar över. Nej, jag ser ingen som helst grund för oro kring din dotters utveckling för att hon inte börjar förskola tidigt. Att lyfta blicken och titta utanför vårt lands gränser räcker för att konstatera att barn frodas under en mängd olika förutsättningar. Den familjesituation du beskriver, med uppmärksamhet från föräldrar, äldre släktingar och

små kusiner, är snarast ideal. Det ni kan tänka på när ni är hemma tillsammans är att ge barnen chans att lära känna er och sina släktingar på djupet. Gör dem delaktiga i era liv och intressen och blanda det med den typ av barnaktiviteter du så fint beskriver. Vägleds av vad barnen verkar trivas med snarare än yttre föreställningar om att alla barn trivs bäst bland jämnåriga i barnanpassade miljöer.
Min kokande hjärna beror på att jag läser ditt brev som en ursäkt och ett skrapande med foten för att få tillåtelse att göra denna fruktansvärda avvikelse från det protokoll som föreskriver att barn ska börja förskolan vid en exakt ålder. Den anpassligheten tror jag kommer sig av att 1) lyhördheten för vårt lilla barn smittar av sig på vår generella livshållning och 2) vår uppgift är att fostra våra barn så de blir uppskattade utanför familjen. Vi blir alltså extra känsliga för omgivningens åsikter som föräldrar. Och det är omgivningen inte sena att slå mynt av.
Inte så sällan är argumentet för vad man ska och inte ska göra som förälder också att det är för

Barnets Bästa. I din omgivning insvept i förment välmening kring hur jobbigt det ska bli för dig och hur synd det är om er dotter som aldrig får träffa några barn. Har vi inte koll på historien (och det har man ju inte som nybliven förälder) så vet man inte att samma argument användes på sexmånaders bebisar på 70-talet. Då var man dessutom osysterlig om man ville vara hemma eftersom kvinnokampen skanderade ”daghem för alla”. Men idén att 1,5-åringar (eller sex- eller tremånaders bebisar) ska tillbringa merparten av sin vakna tid med jämnåriga kan man ifrågasätta. Är det inte mer troligt att människobarn, precis som andra primater, snarast borde växa upp bland individer i olika åldrar? Alltså precis så som dina barn kommer ha det. Jag tror vi behöver sluta gå på de här argumenten om vad som är så himla bra för barn. Och i stället se de samhällsintressen (kvinnor ut på arbetsmarknaden) eller personliga intressen (min unge ska börja på förskolan och tänk om det är dåligt) som ligger bakom Barnens-Bästa-snacket.

Med jämna mellanrum får någon av mina kolleger för sig att författa ett stridbart inlägg om hur livsfarligt det är för barn under tre år att vara ifrån sina mammor. Genast kommer då de sociologiska motinläggen. Vill vi ha kvinnan tillbaka till spisen? Den mer sansade frågan om hur små barn egentligen mår i förskolan diskuterar vi mer sällan. Och då menar jag inte luddiga tankar om anknytningsbrister utan konkret: Hur hinner tre pedagoger se till att tolv ett-åringar har torra blöjor och varma vantar? Och som Ulla Waldenström påpekade i sin bok ”Mår barnen bra i förskolan?” (2014) görs heller inga reliabla studier av frågan. Det verkar liksom ingå i vårt samhällskontrakt att vara överens om att förskolan är underbar för barn.

Själv är jag övertygad om att små barn är precis lika olika som vuxna. För vissa är den underbar och för andra jobbigt. Så kära rättänkande mamma, jag föreslår att du ser dig själv som en självständig och tänkande människa, begraver anpassningskraven och knycker

på nacken. Du märker om din flicka blir understimulerad och du själv trött. Då väljer ni bara om. Till dess njuter du av henne och det lilla småsyskonet. Och jag undrar hur vi hamnade i ett så repressivt och snävt klimat att du ska behöva känna oro över att du vill göra det.

Mamma som vill göra rätt

Malin Bergström

Skolor med brister ska bli lättare att stänga

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Utbildningsminister Anna Ekström (S) föreslår att Skolinspektionen ska få större möjligheter att stänga skolor med ”stora och återkommande brister”. Oseriösa aktörer ska

inte få driva skolverksamhet, säger statsrådet.

– Det är för mig uppenbart att mer behöver göras, säger Anna Ekström. Den som återkommande bryter mot sitt uppdrag ska inte kunna komma undan med att vidta tillfälliga åtgärder.

”Möjligheterna för Skolinspektionen att stänga skolor med stora brister, såväl fristående som kommunala, ska öka”, står det i 2019 års januariöverenskommelse mellan S, MP, C och L. I dag är det inte möjligt för myndigheten att stänga kommunala skolor och andra huvudmän kan fortsätta även om de gör fel gång på gång.

– Tanken är att Skolinspektionen ska kunna kräva att missförhållandet åtgärdas och stänga skolor även om det åtgärdas. Huvudmän som får kritik och vidtar åtgärder kan i dag så att säga nollställa läget på det viset, det är i sådana fall som myndigheten ska ha rätt att stänga skolor, säger Anna Ekström.

Moderaternas utbildningspolitiska talesperson, Kristina Axén Olin, tycker att

dagens besked är ”otroligt glädjande”.
– Äntligen! Det är glädjande att C och L har tvingat fram det här beslutet, men sedan är det så att vi vill gå ännu längre, vi vill kunna mäta kvalitet mellan skolor och offentliggöra det. Man måste också kunna stänga skolor som inte fungerar tillräckligt bra kvalitetsmässigt. Skolbyggnaden behöver ju inte stänga, man kan byta ut hela ledningen som i andra länder, säger Kristina Axén Olin.
En poäng med regeringens förslag är att jämställa kommunala skolor och sådana med andra huvudmän – sedan 2010 har 30 friskolor stängts och en kommunal skola har fått en så kallad statlig åtgärd för rättelse. Förslaget ska nu remitteras för att regeringen enligt planen ska kunna presentera en proposition till nästa sommar och att de nya reglerna ska träda i kraft i januari 2022.

Ossi Carp
ossi.carp@dn.se

”Kriminella släktnätverk ett blivande hot mot samhället”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Rikspolischefen varnar för att de släktbaserade kriminella nätverken kan bli ett stort hot mot samhället på sikt.

– Det är viktigt att vi inte får grupper som ställer sig utanför samhället med egen rättskipning och parallella samhällsstrukturer, säger Anders Thornberg.

Förra helgen väckte biträdande rikspolischefen, NOA-chefen Mats Löfving, uppmärksamhet när han i Ekots lördagsintervju hävdade att det finns ett 40-tal släktbaserade kriminella klaner som kommit till Sverige enbart i syfte att organisera kriminalitet.

– Det finns säkert personer som kommit hit för att begå brott och det finns säkert personer som

kommit av andra anledningar. Vi har underrättelseinformation som säger att det finns personer som kommit till vårt land för att begå brott för att det finns en stor möjlighet. Sen kan jag inte svara på i exakt vilken omfattning, säger rikspolischefen Anders Thornberg till DN.

På sikt utgör dessa nätverk ett stort hot mot samhället, anser han.

– Det är viktigt att det kommer till politikernas och andra beslutsfattares kännedom att det finns sådana här organisationer så att man kan vidta åtgärder. Vi har exemplet från Södertälje där man satte in stora resurser. Det har blivit bättre men kan blossa upp igen. Det är viktigt att vi inte får grupper som ställer sig utanför samhället med egen rättsskipning och parallella samhällsstrukturer.

Du säger att ”polisen säger som det är” men det här är första gången någon polisföreträdare så tydligt beskriver situationen. Varför har ni inte larmat tidigare?

– De problem som vi hanterar nu utgår från särskilt utsatta områden, det är kärnproblemet. I dessa områden finns löst sammansatta nätverk och det

finns också en del släktbaserade nätverk och det finns andra organisationer och enskilda individer som begår brott. Vi har tagit fram modellen med särskilt utsatta områden av den anledningen att vi vill kunna resurssätta och uppmärksamma samhället på att det är ett stort problem.

Bilden är att inte alla polischefer vill tala i termer av klaner. Hur ser du på det?

– Jag säger släktbaserade nätverk, men det kan säkert vara klaner - också. Det polisen tittar på är individer som begår brott, sedan kan det finnas systematik och organisationer som skapar förutsättningar för det. Men i Sverige är det inte olagligt att tillhöra en viss gruppering eller ett visst gäng, i alla fall inte ännu. Därför fokuserar vi på de mest brottsaktiva individerna, sedan beskriver vi omständigheterna som de verkar i.

För att komma åt problemen här och nu gäller en ökad polisiär närvaro, enligt rikspolischefen. Polisen ska arbeta på samma sätt som man gjorde för att slå mot den organiserade brottsligheten under Operation Rimfrost.

– Vi kontrollerar fordon, vi söker igenom trappuppgångar och är på de geografiska platser där de kriminella uppehåller sig. Vi punktmarkerar de mest brottsaktiva och stör dem dag och natt. Vi måste slå ut de kriminella tillsammans med andra myndigheter och vi måste göra - tidigare ingripanden med snabbare lagföring.
Enligt inrikesminister Mikael Damberg (S) är en av anledningarna att släktbaserade nätverk kunnat växa sig så starka under decennier att polisen inte varit närvarande i utsatta områden. Vad svarar du på det?
– Min uppfattning är att hela det svenska samhället för sent har - varit aktiva i dessa områden, men att polisen varit tidigt ute. Vi har tagit fram modellen med särskilt utsatta områden för att kunna tillföra resurser. Vi ser nu hur allt fler statliga myndigheter flyttar in i dessa områden och jag tror att det är viktigt om vi ska komma åt problemen.
Det gäller inte bara för att komma åt de släktbaserade nätverken. Det är dags att resten av samhället börjar ta ett större ansvar för att

stoppa nyrekryteringen av unga till den organiserade brottsligheten, betonar Thornberg.

– Det jag som rikspolischef upplever är jobbigt är att det är otydligt i ansvarskedjan när det gäller tidiga insatser och åtgärder för att strypa tillväxten. Det är fullt i häkten och på anstalter och vi har tagit mer vapen än någonsin. Ändå ligger skjutningarna och sprängningarna på samma nivå.

Skolor och socialtjänst måste stärkas för att kunna gripa in tidigare och det måste bli tydliga konsekvenser för den som hamnar snett tidigt, anser rikspolischefen.

Hur tycker du att kommunerna sköter sin del av det brottsförebyggande arbetet?

– Det är olika. Jag välkomnar det förslag jag hörde i regeringsförklaringen om att ge kommunerna en lagstadgad skyldighet att genomföra brottsförebyggande åtgärder. I några kommuner går det jättebra men det måste komma resurser.

Thornberg har löpande kontakt med Sveriges kommuner och regioner, SKR. Han förväntar sig att de hjälper till att organisera

kommunernas brottsförebyggande arbete.
– Vi ställer inte några krav på SKR men det är viktigt att de fortsätter att stötta kommunerna och att vi har en mötesplattform där vi tillsammans kan diskutera och arbeta med de här frågorna.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta.

I Sverige finns enligt polisen tre olika typer av kriminella nätverk: Löst sammansatta nätverk, kriminella organisationer (exempelvis mc-gäng) samt familje- och släktbaserade nätverk. De sistnämnda har enligt myndigheten kopplingar till utsatta områden och beskrivs som: Samhälls- och systemhotande. Att de förskjuter makten från staten till nätverken och bygger upp parallellsamhällen.
Är multikriminella och tjänar pengar genom brottslig - verksamhet som till exempel narkotikahandel, ekonomisk brottslighet och korruption.
Polisen uppger att personer kopplade till nätverken tagit sig in i lokalpolitik, myndigheter och organisationer.
Källa: Polismyndigheten

Smittutbrott på sjukhus anmäls

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Runt 60 personer misstänks ha smittats av covid-19 på länssjukhuset Ryhov i Jönköping. Fem av dem har avlidit och en person vårdas fortfarande. Nu har regionen lex Maria-anmält händelsen.

– Vi ser jätteallvarligt på det här, säger Axel Ros, chefsläkare och ansvarig för lex Maria-anmälningar vid Region Jönköpings län.

Det var i slutet av maj som man började förstå att något utöver det normala hade drabbat en ortopedavdelning på Ryhov som inte primärt skulle vårda covid-19 patienter.

– Cheferna reagerade över att det var många i personalen som hade blivit sjuka och detta kopplades sedan ihop med att även patienter som insjuknat i covid-19 hade varit inlagda på avdelningen, säger Axel Ros.

Två dagar senare, den 27 maj, stängdes avdelningen i en vecka.
– Då definierades det som ett utbrott och vi började hantera smittan efter våra riktlinjer. Vi tog inte in några nya patienter förrän vi var säkra att det inte var farligt blir inlagd där.
Sammanlagt rör det sig om cirka 20 patienter och 40 i vårdpersonalen som har blivit sjuka på sjukhuset. För sex patienter i åldrarna 63 till 91 blev utgången mycket allvarlig, fem av dem har avlidit på grund av eller med covid-19 som bidragande orsak. En patient vårdas fortfarande på sjukhus.
Ryhovs sjukhus internutredning kan inte ge svar på hur corona-viruset tog sig in på ortoped-avdelningen. Enligt Axel Ros har det inte gått att spåra smittkällan.
Utredningen har dock visat på vissa brister som bidrog till smittspridningen, bland annat att patienterna på ortopeden delade rum och att avdelningscheferna fick ansvar för smittskyddet eftersom det saknades resurser.
Anmälan välkomnas av Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).

”Det är viktigt att sprida lärdomar från Region Jönköping läns anmälan enligt lex Maria, och det är angeläget att identifiera kunskapsluckor avseende covid-19”, säger Peder Carlsson, avdelningschef på Ivo, i ett pressmeddelande.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Fakta. Läget i Sverige

Ytterligare tre personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige.

Därmed har 5 846 smittade personer avlidit i landet, enligt Folkhälsomyndigheten.
Totalt har 86 505 personer bekräftats smittade av covid-19.

Janne Josefsson: Taggtråden mellan grannar är vårt nya Sverige

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Två hus intill varandra. Ett tillhör allmännyttan. Ett är en bostadsrättsförening. I många år sprang barnen mellan husen och lekte. Nu har det kommit upp taggtråd.

Förra året träffade jag den lilla flickan Ayla som stod på sin gård och tittade och pekade upp mot stängslet som nu byggts på med taggtråd. Den delar numera gården mellan två bostadshus i Göteborg. Hon säger:

”De får gå till vår gård och lekplats. Men vi får inte gå till deras.”

När jag är nere i Malmö upptäcker jag för första gången i Rosengård två stora hyreshus som är helt inhägnade med en låst port som enda ingång.

Det är nya tider i vårt land. I otrygghetens Sverige gäller det att se om sitt hus och sina nära.

Som ung reporter såg jag det i slutet på 70-talet – ”gated

communities” i USA och framför allt i Latinamerika. Muren i ett exklusivt villaområde i Bogotá, som jag besökte, hade sönderslagna flaskor ingjutna längst upp. Jag glömmer det aldrig. Och jag har väl levt i tron att vi aldrig kommer få se något likande här hemma.
”I Sverige bygger vi inga murar”, sa Stefan Löfven för ett par år sedan. Svårt att riktigt veta ibland vad han menar. Eller ”vi såg det inte komma”. Vad och vilka vi? Men efter över trettio år av ökade sociala och ekonomiska klyftor och en gigantisk segregation, med politiker som blundat, förnekat och nu står tomhänta inför utvecklingen är vi riktigt illa ute. Det är som om de har bott på en annan planet.
De två husen i Kviberg i Göteborg, där Ayla bor i det ena, byggdes samtidigt i slutet av 50-talet. Drömmen var bra bostad för alla. Det ena var bostadsrätter, det andra allmännyttan. De har i alla år delat gård och har haft samma fotbollslag. Och det är vanliga arbetarfamiljer som bor i kvarteret, de flesta röstar på socialdemokraterna.

Men skillnaderna har vuxit mellan de två husen. Fina satsningar och renoveringar i huset där de äger sina lägenheter. Nedgånget och oroligt i allmännyttans huslänga, många sociala kontrakt och nyanlända flyktingfamiljer som flyttar in. Politikerna har helt abdikerat, säger styrelsen för - bostadsrättsföreningen. Från början byggdes ett stängsel mellan husen, men eftersom barnen klättrade över la man senare till taggtråd överst.

I Rosengård säger ägaren till de inhägnade husen till mig att han var tvungen att inhägna området för de boendes säkerhet.

”Vi måste hålla undan från den onda sidan”, säger han.

”De slog sönder bilar och gjorde inbrott. Det har vi blivit av med”, säger han nöjt.

Vad är ett civiliserat, anständigt samhälle?

Vad säger jag själv? Kan jag längre moralisera över denna utveckling? Går det längre att trovärdigt argumentera mot instängda bostadsområden och fördöma och förfasas?

Kan jag med hedern i behåll peka finger åt dem som nu vill skydda

sig och sina nära när samhället så totalt har misslyckats, för att inte säga kapitulerat?
Orden blir allt hårdare för att fördöma våldsutvecklingen från de som är i högsta grad ansvariga. De har genom åren skamlöst försökt dölja vad det är för Sverige de skapat. Det går inte längre. Vad det kommer leda till vet vi inte. Misstro, besvikelse eller ännu värre reaktioner. Det är explosiv stämning lite varstans.
”Jag kan inte förstå. Jag kan inte förstå”, säger Ayla när vi står på hennes gård.

Grind, murar, taggtråd. Vad är nästa steg? Beväpnade vakter? Det är en återvändsgränd som inte leder till ett lyckligt samhälle. Men handen på hjärtat, vilken sida av grinden skulle du själv välja om du hade ett val? Skulle du verkligen bo på Aylas sida?
Janne Josefsson

900 miljoner till ”förortslyft”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Nära 900 miljoner kronor satsas i statsbudgeten för 2021 på insatser i utsatta områden.

Satsningen har döpts till ”Förortslyftet” och sträcker sig över tre år med sammanlagt 2,8 miljarder kronor. Satsningen bygger på en budgetöverenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Vi har 500 000 vuxna människor, utrikes födda, med väldigt små inkomster som lever med risk för fattigdom, säger Liberalernas ledare Nyamko Sabuni.

”Förortslyftet” innehåller för 2021 bland annat 130 miljoner kronor för språkutveckling i förskolan och språkträning för personal i äldreomsorgen. En annan åtgärd är att lägga 385 miljoner kronor för att locka de bästa lärarna till skolor i utsatta områden.

TT

Flera vill bli språkrör i Miljöpartiet

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Riksdagsledamoten Rebecka Le Moine sade i går till DN att hon säger ja till att bli nytt språkrör för Miljöpartiet. Nu följs hon av fler som överväger att tacka ja till att kandidera.

– Jag har fått ganska många förfrågningar, säger Janine Alm Ericson, gruppledare för MP i riksdagen.

Även jämställdhetsminister Åsa Lindhagen säger att hon överväger att ställa upp. MP:s andra gruppledare Annika Hirvonen Falk och riksdagsledamoten Karolina Skog har kontaktats av medlemmar för att förmås att kandidera.

TT

Riksbankstoppen varnar för ohälsosam arbetslöshet

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Efter ett turbulent halvår i svensk ekonomi oroas vice riksbankschefen Henry Ohlsson över att den höga arbetslösheten kan bli långvarig.

Det leder till skilsmässor, ohälsa och förtida död, säger han i en intervju med DN.

– När det är ont om pengar så tär det på människor och deras relationer.

Mellan valborgsveckan och Kristi himmelfärdshelgen tidigare i år hade svensk ekonomi sin mörkaste period på många decennier. Nästan 80 000 anställda varslades från sina jobb. Dubbelt så många skrev in sig på Arbetsförmedlingen, hundratusentals permitterades. För Henry Ohlsson, vice riksbankschef, kändes det då som

att han var ”tillbaka där det hela började”. Karriären inledde han nämligen i en annan kris. Det var tidigt 1980-tal när gruvjätten LKAB skar hårt i arbetsstyrkan i Malmfälten. Som nyantagen doktorand vid Umeå universitet blev det Henry Ohlssons uppgift att ta reda på hur det gick för de friställda arbetarna.

När han 2015 valdes in i Riksbankens sexhövdade direktion, den som sätter styrräntan i Sverige, hade han en lång akademisk gärning bakom sig som ofta kretsat just kring arbetsmarknaden.

– När det är ont om pengar så tär det på människor och deras relationer. Skilsmässorna ökar. Det är ju naturligt, men mina forskningskollegor visade verkligen det i en uppsats, ”Lost jobs, broken marriages”. Titeln säger väl en hel del. Man har också kunnat se att arbetslöshet kan leda till förtida död, säger Henry Ohlsson.

Det som har utmärkt årets kris i ekonomin och på arbetsmarknaden har, enligt Henry Ohlsson, varit hastigheten.

– Under 1990-talskrisen i Sverige hade vi fallande

bruttonationalprodukt tre år i rad, och när vi ackumulerar dem då kommer vi upp i ungefär samma tal som vi ser i dag. Men här tog det inte tre år utan ett kvartal. Det många upplever i dag, det tär på deras liv.
Även den krisbekämpning som Riksbanken satte in under våren kommer att bli historisk.
Visserligen har styrräntan legat kvar på 0 procent. Men de nya stora stimulansköp av obligationer som Riksbanken inledde är av en helt ny sort.
– Under den här våren har penningpolitiken varit väldigt expansiv. Men sättet vi har gjort det på har varit att öka likviditeten i svensk ekonomi, och det har nått två syften. Skakiga marknader har fungerat bättre. Med de här stora obligationsköpen sätter vi också in mycket mer pengar i svensk ekonomi. Det kan vi fortsätta med, verktygslådan är inte tom, säger Henry Ohlsson.
Sensommarens siffror från svensk ekonomi pekar samtidigt mot en återhämtning som går snabbare än många trott. Tempot i näringslivet ökar. Konsumtionen tar fart och bostadspriserna stiger.

Den positiva utvecklingen har också lett till viss kritik mot de Riksbankens stora stödköp.
Är de stora stimulanserna nödvändiga som läget är nu?
– Just nu så tror jag att det är ett bra sätt att lugna marknader och ett bra sätt att bedriva expansiv penningpolitik.
Om ekonomin fortsätter att repa sig snabbt, kan det inte finnas en risk för överhettning?
– Jag ser inte det framför mig att det skulle vara något problem i närtid. Under åren 2018–2019 hade vi en väldigt hög ekonomisk aktivitet, men jag tycker inte att vi såg tendenser till överhettning. Jag tror att även under goda tider så fungerar svensk ekonomi så att det inte blir överhettning på samma sätt som för tre decennier sedan. Det har att göra med globalisering, fri rörlighet inom EU och så vidare.
USA:s centralbank Federal Reserve har just offentliggjort ett skifte i sitt inflationsmål. Den praktiska innebörden är att centralbanken kommer att hålla räntorna nere även om konjunkturen blir hetare och inflationen stiger lite över målet, eftersom man nu har en period

bakom sig med inflation under 2-procentmålet.
Är den här idén något som Riksbanken kommer att inspireras av?
– Naturligtvis är det en pågående diskussion hos oss vad Fed har gjort och vilka slutsatser vi ska dra av det. Men jag tycker inte att det känns brått för vår del. Vi ska ha en djup diskussion innan vi drar eventuella slutsatser.
Vad kan Riksbankens annars göra för att lindra krisen?
– Det penningpolitiken håller på med är att påverka aktivitetsnivån vi har i ekonomin, och att under sämre tider försöka bidra till att produktion och sysselsättning når de potentiella nivåer de kan nivå. Men bortom det akuta krisskedet, säger Henry Ohlsson, är det inte minst utbildning som kommer att få människor tillbaka i jobb.
– Nu vi ser en högre arbetslöshet, och den kommer att vara hög ett tag framöver. Min slutsats är att om man gör ordentliga satsningar på utbildning, ser till att folk får gymnasiekompetens, så rustar man folk för kommande kriser. Vi ser ju att de som har god utbildning de klarar kriser mycket bättre. Även om effekten är på lång sikt så är det betydelsefullt.

– Misslyckas vi med det här kommer det att bli problem för många människor. Det gäller att passa på när möjligheterna finns, säger Henry Ohlsson.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Fakta. Henry Ohlsson

Född 1956 i Bollnäs. Disputerade i nationalekonomi vid Umeå universitet 1988.
Professor i nationalekonomi vid - Uppsala universitet och ledamot i industrins ekonomiska råd 1997–2013, dess ordförande 2014–2015.
Valdes som en av sex medlemmar i Riksbankens direktion 2015 på ett sexårigt mandat.

Secondhandbutik ska göra Ikea miljövänligare

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Ikea öppnar nu sin första renodlade secondhandaffär, där gamla hyllor och bord ska repareras och få nytt liv. Satsningen ska bli ett nytt affärsben för möbeljätten, men också göra att man håller löftet att bara sälja förnybart och återvunnet inom tio år.

Ikea flyttar in på 72 kvadratmeter i ReTuna, en fem år gammal galleria för återanvända och hållbart producerade varor som ligger intill en återvinningscentral i Eskilstuna. Tanken är att butiken ska bli ett slags laboratorium för hela Ikea. Det handlar både om att hitta ett sätt att göra pengar på avlagda grejer och att hålla ett klimatlöfte.

– Av vårt klimatavtryck kommer 40 procent från vår materialanvändning. Så om vi ska klara klimatlöftet måste vi också bli mer cirkulära. Det hänger ihop och kan skapa nya jobb, säger Jonas Carlehed, hållbarhetschef på Ikea Sverige.

Ikea har lovat att alla deras produkter inom tio år ska vara tillverkade av förnybara eller återvunna material och designade för att kunna återanvändas eller återvinnas.
– Det här är företagets största omställning hittills. Vi måste hitta nya material, göra plast av förnybara källor men också förlänga livet på de produkter vi gör. Det kan vara genom att återanvända produkter eller hyra ut dem.
– Eskilstunabutiken blir ett sätt att lära oss mer – både vad gäller vilka produkter som kan repareras men också för att ge kunskap åt våra designers. Vi kommer att ha egen personal där men också samarbete med specialister på reparation.
I ReTuna kommer man att reparera och sälja stolar, bord, bokhyllor och byråer från Ikea. De ska sedan säljas till ”ett mycket lägre pris”. Råvaran” är sådant som ortsborna gjort sig av med, men också trasiga saker från varuhuset i Västerås, fem mil bort.
– Vi har sagt att vi till att börja med kör i sex månader, under den tiden kraftsamlar vi för att få ut så mycket som möjligt av testet.

Därefter bestämmer vi hur vi ska vidare. Ambitionen är ju att sprida det inom hela Ikea. Vi vill leda denna utveckling, säger Jonas Carlehed.

Men nu konkurrerar ni med de butiker som redan finns i gallerian?

– Det här är en sak vi har diskuterat och vi kan nog vinna båda två. Vi kommer bara att använda ett visst sortiment av Ikea-möbler från återvinningscentralen och har ett eget flöde också. Samtidigt kan vi tillföra heminredningskunnande och dra mer folk med vårt namn, säger Jonas Carlehed.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

FI: Transparens vid handel försämrad

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Finansinspektionen (FI) vill att marknadsaktörer redovisar volymer och priser på marknaden för företagsobligationer. Enligt FI skulle ökad transparens öka marknadens motståndskraft. FI kräver därför att branschorganisationen Svensk värdepappersmarknad ska snabbutreda frågan.

”Ett förslag på förbättringar bör vara klart inom två månader. Transparensen har försämrats sedan (regelverket) Mifid 2 infördes, tvärtemot regleringens syfte. Obligationsmarknaden måste, som ett minimum, återgå till den transparens som gällde innan dess”, skriver FI-chefen Erik Thedéen i en kommentar.

TT

”Det är väldigt roligt att vi kan komma igång så snabbt igen.”

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Polarbröds koncern-vd Karin Bodin om att bolaget investerar nio miljoner kronor i en anläggning för smörgåsproduktion i Älvsbyn knappt tre veckor efter storbranden i företagets fabrik.

TT

DUBBADE DÄCK

Goodyear Ultra-grip Ice Arctic – 130 dubbar

Kumho, Winter-craft Ice W131 Plus – 99 dubbar

Michelin X-Ice North 4 – 256 dubbar

Nexen Winguard Winspike WH62 – 111 dubbar

Nokian Hakkape-liitta 9 – 196 dubbar

Pirelli Ice Zero 2 – 192 dubbar

NORDISKA DUBBFRIA DÄCK

Bridgestone Blizzak Ice

Continental Conti Viking Contact 7

Goodyear Ultragrip Ice 2

Michelin X-Ice Snow

Nexen Winguard Ice Plus

Nokian Hakkape-liitta R3

MELLANEUROPEISKA DUBBFRIA DÄCK

Goodyear Ultragrip Performane Plus

Kumho Wintercraft WP71

Michelin Alpin 6

Nokian WR Snowproof

Hitta rätt däck för vinterns väglag

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Hur skiljer sig olika sorters vinterdäck åt och vilka egenskaper ska du prioritera för dina behov?
Vi har testat 16 olika vinterdäck och hittat stora skillnader. Skillnader som skulle påverka dig varje gång du kör din bil. Här är biltidningen Teknikens Världs och DN:s stora vinterdäckstest.

När du ska välja vinterdäck är det viktigt att tänka till ordentligt. När var det en snörik vinter senast? Hur fungerade snöröjningen på de vägar som du trafikerade mest? Har du kanske inga snörika vintrar i färskt minne? Då bör du inte prioritera snögreppet.
Har du alltid ishalka på morgonen? Köp dubbat. Är det slaskplaning på motorvägen som har varit ditt största problem? Då bör ditt val bli ett riktigt bra mellaneuropeiskt dubbfritt däck.

Med andra ord, det finns inget vinterdäck som är bäst för alla. Men årets test visar att det finns ett vinterdäck som i alla fall är hyfsat bra på allt.

Under vintern som gick var antalet dagar med is och snö på vägen extremt få, även en bit norrut i landet. Brist på snö och kyla gav delvis andra förutsättningar för vinterdäcken att arbeta i. Just den förra vinterns milda klimat sätter fingret på den största utmaningen för alla vinterdäcktillverkare – deras produkter ska kunna prestera på alltifrån is och snö till våt och torr asfalt.

Teknikens Värld har testat däck i 20 år – men aldrig testat ett däck som har varit bäst på allt. Men i år, då hände något speciellt. Årets testvinnare heter Goodyear Ultragrip Ice 2, ett nordiskt dubbfritt däck som lyckas kombinera bra is- och snöegenskaper med riktigt bra uppträdande på torrt och godkända egenskaper på vått underlag.

Kombinationen av alla dessa egenskaper ger i slutänden det bästa däcket totalt sett.

Det finns däck som presterar bättre på is. Något annat presterar bättre på snö, och på vått finns det absolut bättre presterande i form av de mellaneuropeiska dubbfria däcken. Men den väl avvägda kompromissen mellan de olika egenskaperna är något som sällan märks testerna.
Under de senaste åren har tillverkarnas utveckling gått snabbt framåt med främsta fokus att förbättra greppet på is, något som vi tydligt ser resultat av i år. Flera däck presterar på en sällan eller aldrig tidigare skådad nivå med en mängd grepp som för bara några år sedan hade varit en omöjlighet på is.
Samtidigt visar det sig att flera av däcken som verkligen presterar bra på is är riktigt dåliga på våta vägar. I flera fall rent ut sagt usla. Med andra ord blir kompromissen fel, det kostar för mycket i greppförlust på vått för att nå detta fina isgrepp. Ett sådant däck kan aldrig vinna testet, för det gynnar inte dig som trafikant. Helt enkelt för att du, under din vinter med bilen, kommer att behöva grepp på alla underlag.
Bästa dubbdäcket i årets test heter Michelin X-Ice North 4, ett däck

med riktigt bra grepp på is och snö. Värt att notera är att prestandanivån på is inte är så mycket högre än för nordiska dubbfria totalvinnaren Goodyear. På snö presterar de likvärdigt. Vid tester på våta vägar har Goodyear övertaget. Vilket understryker vad vi tidigare sagt, att däck med riktigt bra isgrepp oftast får betala med våtgrepp. Michelin X-Ice North 4 visar tecken på detta, men flertalet av konkurrenterna i testet lyckas ännu sämre på vått.

När det gäller bränsleeffektivitet och komfort, då hamnar dubbdäcket på efterkälken.
På våta vägar samt vid vatten- och slaskplaning visar de så kallade mellaneuropeiska dubbfria däcken sin styrka. Dessa däck är framtagna för mildare och blötare vintrar. Samtidigt presterar testets bästa däck i denna klass, Nokian WR Snowproof, hyfsade is- och snöegenskaper tillsammans med riktigt fina prestanda på våta och torra vägar. Här har, liksom som hos testvinnaren från Goodyear,

kompromissen blivit bättre än hos konkurrenterna.

Linus Pröjtz

Fakta: De tre typerna av vinterdäck

Dubbat

Dubben ger den extra säkerheten på blankis. Historiskt sett försämras prestationsnivån på is snabbare i ett dubbdäck än hos ett odubbat när det slits, detta för att dubbarna tappar skärpan. Bra på is och snö, men sämre komfort och mediokra egenskaper på våta vägar. Rullar oftast tyngre och ger högre förbrukning.

Nordiska dubbfria

Is- och snöegenskaperna har utvecklats mycket hos de största vinterdäckproducenterna under de senaste åren. Nordiska dubbfria däck rullar tyst, lätt och är därför ofta ett bra miljöval. Stabilitet på barmark kan vara sämre och däcktypen har svårt att prestera på våta vägar.

Mellaneuropeiska dubbfria

Däck utvecklade för slask och vått samt torr asfalt. Däcktypen är främst avsedd för Mellaneuropa, men kan fungera bra även i Sverige. Något eller ett par däck på marknaden har hyfsade

vinteregenskaper – i övrigt brukar de vara usla på is och snö. Men de är relativt tysta och ger bilen nästan samma stabilitet på barmark som sommardäck. Marknadens billigaste alternativ som samtidigt är de sämsta vinterdäcken.

Fakta: Testvinnarna i delmomenten

Bäst på isväg: Dubbade Michelin X-Ice North 4.
Bäst på snöväg: Dubbade Nokian Hakkapeliitta 9 och nordiska dubbfria Continental ContiVikingContact 7.
Bäst på is/snöbroms: Nordiska dubbfria Continental ContiVikingContact 7.
Bäst på våt/torrbroms: Mellaneuropeiska dubbfria Michelin Alpin 6.
Bäst på våta vägar: Mellaneuropeiska dubbfria Goodyear Ultragrip Performance+.
Bäst vid slask och vattenplaning: Mellaneuropeiska dubbfria Goodyear Ultragrip Performance+.
Bäst i älgtestet: Mellaneuropeiska dubbfria Nokian WR Snowproof

och nordiska dubbfria Goodyear Ultragrip Ice 2.
Bäst stabilitet och komfort på torr väg: Nordiska dubbfria Goodyear Ultragrip Ice 2.
Bäst bränsleeffektivitet: Nordiska dubbfria Nokian Hakkapeliitta R3.

Däcktypen du ska välja om …

... du kör max 500 mil på vinterdäck per säsong, mestadels på mindre vägar. Ibland oplogat, ofta osandat. Mest på is- och snövägar.
Svar: Du ska ha dubbat.

... du kör max 500 mil på vinterdäck per säsong och det blir mest runt större tätorter där det nästan alltid är barmark eller slask.
Svar: Premium mellaneuropeiska, möjligen nordiska dubbfria.
... du kör mycket och långa sträckor på de stora vägarna. Det är nästan alltid barmark. Snöar det så blir det snabbt slask och blött.
Svar: Du ska ha premium mellaneuropeiska dubbfria.
… du kör till fjällen en gång om året och är orolig för sista biten in till stugan. Där är det alltid snöigt,

isigt och uppför. Ska inte jag ha dubbat?
Svar: Nej, du behöver bra framkomlighet sista biten och då är faktiskt snökedjor det bästa alternativet. Det finns bra snökedjor som är lätta att montera till de flesta bilar och däckdimensioner.

Rekordpris på unik Saab

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Ett stycke svensk bilhistoria har auktionerats ut av Bilweb Auctions – en Saab 92 med chassinummer 004. Bilen tillverkades 1948 och ingick i tillverkarens testverksamhet innan den såldes till en privatperson. Slutpriset för bilen blev 325 500 kronor.
DN

Eldriven lastbil svenskt initiativ

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Miljö och säkerhet har varit i fokus vid framtagandet av den eldrivna lastbilen Zero från Volta Trucks som nyligen hade världspremiär.

Den 9,5 meter långa och 16 ton tunga lastaren har tagits fram av svenske Carl-Magnus Norden men ska tillverkas i Storbritannien.

Lastkapaciteten är 37,7 kubikmeter och räckvidden upp till 20 mil, god nog för innerstadstransporter, menar man. Även förarplatsen är anpassad för stadsmiljö med brett synfält för föraren som sitter i mitten för att kunna kliva ut på trottoaren i stället för i trafiken.

– Lastbilar har alltid designats för fjärrtrafik och det vill vi ändra på med den här lösningen, säger Carl-Magnus Norden.

Flera stora transport- och logistikföretag har visat intresse

för Voltas nya lastbil och i Skandinavien har Bring redan tecknat sig för de första lastbilarna.
DN

Bidrag förelås till att möjliggöra biodrivmedel

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Regeringen, tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna, vill införa ett konverterings-bidrag till alla som vill bygga om sin bil för biodrivmedel.

Väldigt få detaljer i förslaget är dock klara. ”Vi har tänkt oss

konvertering till etanol och biogas”, säger Jakob Lundgren, pressekreterare för Isabella Lövin (MP).
Sverige behöver minska koldioxidutsläppen från transportsektorn, och förutom en satsning på elbilar och laddhybrider vill regeringen tillsammans med stödpartierna Centerpartiet och Liberalerna införa ett så kallat konverteringsbidrag. Det handlar om bidrag för att bygga om framför allt bensinbilar så att de även kan köras på biogas eller etanol.

Biogasbranschen jublar då den äntligen ser en satsning på gasbilar. Fler gasbilar ökar försäljningen av biogas vilket kan göra det intressant för fler att konvertera.
DN

Läkarnas svar till junior-läsarna

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Alla corona-svar. Här svarar tre experter på elva luriga läsarfrågor om corona-pandemin.

1. Är det verkligen inte farligt med covid-19 för barn? Jag har hört om en flicka som dog! Oooooorolig

Svar: Corona är i de allra allra flesta fall hos barn en mild sjukdom. En hel del barn har en infektion utan några symtom alls. Många får det som en vanlig förkylning: lite feber, lite hosta, lite halsont, kanske lite diarré. Det är samma slags symtom som man får av en vanlig virusinfektion. Sedan kommer några få barn att bli svårt sjuka. Men det är väldigt få som behövt sjukhusvård. Om du ändå känner dig orolig, prata med dina föräldrar eller lärare eller någon annan vuxen du litar på.

2. Hur vet man egentligen om man har corona?
ganska glada bananen
Svar: Det kan vara svårt att veta säkert att man har just corona, eftersom andra sjukdomar ger liknande besvär. De vanligaste tecknen är feber, hosta, ont i halsen, snuva, ont i kroppen och trötthet. Man kan även tappa lukt- och smaksinnet. De flesta unga får mycket lindriga symtom, som en förkylning ungefär. Det finns corona-tester, men det viktigaste är inte att veta exakt vilket virus man har, utan att man alltid stannar hemma när man är sjuk.

3. Hur kan olika länder ha så olika corona- taktik? Vill inte alla ha så få sjuka som möjligt?
Mingus
Svar: Jo, alla länder vill ha så få sjuka och döda som möjligt. När man tar sådana stora och svåra beslut som påverkar hela samhället, måste man tänka på många saker. Om skolorna har varit öppna eller stängda har varit olika i olika länder. I Sverige och några länder till var grundskolorna öppna under våren, men de flesta andra länder valde att stänga i alla fall delvis. Det kan vara så att

smittspridningen i samhället minskar något om skolorna är stängda. Å andra sidan finns det barn som har det svårt hemma och som mår mycket bättre av att få gå i skolan. Så man måste hela tiden väga fördelar mot nackdelar. Man kan därför ta olika beslut beroende på vad man tror är bäst för just det samhället vid just den tidpunkten.

4. Vad är egentligen ett virus? Jag fattar inte. Jag läste att det inte är något levande djur, som bakterier. Men hur kan det då smitta?
Fattar ej!!!!

Svar: Det stämmer att virus inte är levande, till skillnad från bakterier. Både virus och bakterier är så små att vi behöver mikroskop för att se dem. Men virus kan inte föröka sig på egen hand utan behöver andra levande organismer, som till exempel människor. Det är det som gör att många säger att virus inte är levande varelser. Både bakterier och virus kan smitta människor på många olika sätt. Till exempel via vatten, mat, myggor, hosta och nysningar.

5. Vad exakt betyder pandemi och hur vet man att just vissa

sjukdomar är det och andra inte?
Får pandor det?
Svar: Ordet pandemi kommer från grekiskan. ”Pan” betyder hela och ”demos” betyder folket. Så ”pan-demi” är någonting som drabbar ”hela folket”. I dag betyder ordet pandemi en infektionssjukdom som har spridit sig över hela världen. Det är bara infektionssjukdomar som kan orsaka pandemier. Det krävs också att de flesta människor inte haft infektionen tidigare. Det är alltså bara infektionssjukdomar, som dessutom är nya för de flesta människor, som kan orsaka en pandemi.
Pandor bor inte över hela världen, utan bara i en del av Kina. Så det kan inte bli en panda-pandemi. Men visst finns det infektioner som är farliga för pandor också!
6. Hjälper munskydd eller inte? alla säger olika
Svar: Svår och mycket viktig fråga. I många länder använder man det, men inte så mycket i Sverige. Om man ska använda munskydd behöver man vara noggrann. Man ska inte pilla för mycket på det utan låta munskyddet sitta. Det bästa sättet att skydda oss mot att

bli smittade är att hålla avstånd till andra människor. Ibland kan det vara svårt eller omöjligt, som till exempel på en trång buss. Där kan det finnas en poäng med att använda munskydd. Det skickar också en signal till andra människor som då blir påminda om försöka hålla avstånd för att att vi lever i en pandemi.

7. När kommer det ett vaccin? NÄR???

Svar: Det satsas enormt mycket tid och pengar på att försöka få fram ett corona-vaccin. Just nu finns det fler än 120 vacciner i olika stadier av utveckling, varav minst 20 har hunnit testas på människor. Det har gått otroligt snabbt att komma så här långt. I vanliga fall brukar det ta flera år att ta fram ett effektivt och säkert vaccin. Det är viktigt att det inte ger allvarliga biverkningar, det vill säga att man blir sjuk av själva vaccinet. Som det ser ut nu verkar det kunna finnas ett vaccin i slutet av året eller under våren 2021. Men vi vet inte i dag vilka som kommer att bli de första som vaccineras.

8. Jag får träffa min farmor och farfar igen, fast bara utomhus.

Finns det någon riskgrupp man inte ens ska träffa ute?
Kiara
Svar: Att träffas utomhus på avstånd och avstå ifrån kramar och liknande gör att risken för att smitta varandra är mycket liten. Träffa gärna din farmor och farfar utomhus och håll avståndet. Detta funkar för de allra flesta riskgrupper.
9. Är det risk att alla skolor stänger i höst?
snälla inte!?!
Svar: Nej, utvecklingen av smittan i Sverige ser just nu inte farlig ut. Folkhälsomyndigheten har sagt att skolorna kan vara öppna. Regeringen har bestämt att följa det. Sverige var ett av få länder som höll grundskolan öppen även när pandemin var som värst. Det var bra, för skolan är väldigt viktig för barn. I många andra länder som har stängt skolan har barn mått dåligt och halkat efter i sitt lärande. Så det ska nog väldigt mycket till för att grundskolorna ska stängas i Sverige. När det gäller gymnasiet så följer man utvecklingen noga så att det inte blir någon stor smittspridning. De allra flesta hoppas och tror att både grundskolan och gymnasiet

ska kunna hålla öppet som vanligt hela terminen.

10. Kan man äta något som minskar risken att bli smittad, typ c-vitamin?
Älskar apelsiner

Svar: Det finns inga studier som visar att det finns något särskild mat eller dricka som minskar risken att bli smittad av corona-viruset. Sedan är det alltid bra för kroppen att äta varierad kost. Många, både vuxna och barn, har varit inomhus mer än vanligt under pandemin. Så ta med dina föräldrar ut på en promenad! Att röra på sig och komma ut är bra för hälsan, både för vuxna och unga.

11. Jag är jätteorolig för min farmor. Hon är över 70 år = riskgrupp, men hon gör inte rätt. Hon går till och med och handlar när det är som mest folk! Hur får jag henne att skärpa sig?
Farmor in my <3

Svar: Vilken busig farmor du har! Hon kanske inte tycker om när andra säger åt henne vad hon ska göra? Eller så är hon bara trött på att sitta hemma? Hon har kanske läst att det inte är så farligt med covid-19 om man inte har några andra sjukdomar? Det stämmer

tyvärr inte, äldre människor har större risk att bli riktigt sjuka av covid-19.
Enda sättet att ta reda på varför människor gör som de gör är att prata med dem. Berätta för farmor att du är orolig och be henne förklara hur hon tänker. Kanske blir hon lite mer försiktig när du påminner om hur viktig hon är för dig.

Järvas ledare manar till lugn när högerextrema vill bränna Koranen

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Muslimska trossamfund i Stockholm vill ändra den svenska grundlagen och göra det förbjudet att håna islam och andra religioner. Bakgrunden är det danska högerextrema partiet Stram kurs planer på att bränna Koranen i Stockholms förorter i helgen.

– Vi har sagt till våra medlemmar att använda sin ilska mot detta till att förändra politiken istället för att göra upplopp, säger Abdulla Ali Abdi, verksamhetschef för Tensta Moské.

Representanter från Moderaterna, civilsamhället och de religiösa samfunden samlades under fredagsmorgonen i Rinkeby galleria på initiativ av Moderaternas gruppledare Anna König Jernemyr. Anledningen är det danska partiet Stram kurs planer på att bränna Koranen i Rinkeby under lördagen.

Under veckan har aktörer i Rinkeby haft diskussioner kring hur de ska hantera koranbränningen. De islamska samfunden på Järvafältet har träffat sina medlemmar och manat till lugn och ett fredligt bemötande.

– Den här danska killen är här för att provocera oss och vinna uppmärksamhet, och vi ska inte ge honom det han vill ha, säger Hussein Farah Warsame, imam i moskén i Rinkeby.

– Han har en dold agenda. Inte bara att provocera oss utan han vill vinna röster.

”Den danske killen” är Rasmus Paludan, partiledare för Stram kurs. Hans mål är att skapa upplopp i Sveriges utsatta förorter genom att använda yttrandefrihetsgrundlagen till att ”håna och förnedra islam i fem svenska ghetton” som partiet skrev i sin ansökan till polisen om att arrangera en allmän sammankomst.
Den delen i den svenska grundlagen vill muslimska samfund i Stockholm nu ändra på.
– Vi vill inte att det ska vara lagligt i Sverige att bränna heliga skrifter som Koranen, Bibeln och de judiska skrifterna och att det samtidigt ska bli förbjudet att håna de olika religionerna, säger Hussein Farah Warsame.
Han visar ett papper med flera punkter som muslimska samfund i Järva under morgonen lämnat över till politikerna.
– Vi vill ha en förändring i politiken, säger han och Abdulla Ali Abdi, verksamhetschef för Tensta Moské.
Benjamin Dousa (M), ordförande i Rinkeby stadsdelsnämnd, kommenterar den koranbränning som Stram kurs genomförde i

Rinkeby redan på torsdagsmorgonen.
– Det var fegt att komma hit klockan 10 på morgonen och nästan darra på rösten och tända på och sticka härifrån. Kom hit och ta en riktig debatt i stället och vädra era åsikter och ta emot våra argument.
Vad tycker du om att muslimska samfund i din stadsdel vill ändra på svensk lag?
– En sådan fråga får riksdagspolitiker bestämma ytterst, men en viktig bärande del av en demokrati är att man får yttra sig även på ett sätt som är förskräckligt.
En man i slips och rock har kommit ut i solen för att titta på politikerna och de religiösa ledarna som låter sig fotograferas på torget.
Har du hört något om det som planeras här i helgen?
– Alla pratar om det. Det snackas mycket. Folk gillar inte det.
Vad tror du kommer att hända?
– Jag säger så här, det kommer att bli en reaktion precis som på en fotbollsmatch. Det är inte bra att gå till laget Djurgården och bränna en Djurgården-flagga

framför dem. Vad tror du kommer att hända då?
Rinkeby torg är sävligt och lugnt under fredagsförmiddagen. Solen tittar fram och lyser upp de beigefärgade byggnaderna. Allt rullar på som vanligt förutom att en polisbil har kört in och ställt sig mitt på torget och när vi frågar verkar det vara få som känner till – eller som i alla fall säger sig känna till – vad det danska partiet Stram kurs planerar här under morgondagen.
Men restaurangägaren Yusuf - Abdalla berättar för DN att det i själva verket talas mycket mellan invånarna och att många är oroliga.
– Här är det jättemånga som tror 100 procent och det kan blir problem här om de bränner Koranen. Speciellt om de äldre ser att de bränner Koranen. De kommer att bli upprörda.
Vet du att det är lagligt i Sverige att håna religioner?
– Nej, jag visste inte det. Vi trodde att det var olagligt i Sverige att bränna Koranen och andra religiösa skrifter. Nittio procent av alla som bor här tror det.
Längst in på torget, bredvid gymmet, ligger en ljus och luftig

livsmedelsbutik där Eldorado-chokladpuffar från Axfood trängs med somaliska varor och rissäckar stora som tunnor.
Kvinnan som driver butiken blir förvånad när vi frågar om hon känner till planerna.
– Jaså de ska komma till oss? Och bränna Koranen?
Hon skrattar. Men skrattet förbyts snabbt till allvar.
– Nej, men det känns otryggt. Vi är redan oroliga över vad som händer med våra barn. Över all kriminalitet. Vi orkar inte mer. Det är många tårar vi gråtit. Ingen ska komma hit och förstöra oss som redan är förstörda.
Trots planerna på manifestationer tänker hon hålla öppet som vanligt i morgon. Hon tar inga åtgärder för att öka säkerheten eller skydda sin butik.
– Ingen kan kränka mitt område eller min butik. Jag säger till dem att gå härifrån. De ska inte kränka oss och störa vårt land. Det räcker att de gör det hemma i Danmark, säger hon.

Josefine Hökerberg
josefine.hokerberg@dn.se

Fakta. Stram kurs

Stram Kurs är ett högerextremt danskt parti med en kontroversiell ledare i Rasmus Paludan, som har bränt Koranen inlindad i bacon.
Partiet, som grundades 2017, vill förbjuda islam och massdeportera muslimer.
Rasmus Paludan dömdes tidigare i somras till tre månaders fängelse för bland annat ärekränkning. Han straffades för ett rasistiskt uttalande om muslimer i samband med en demonstration i Frederikssund. Paludan är även tidigare dömd för brott mot den danska brottsbalkens paragraf 266 b, även kallad rasismparagrafen.
I början av juni i år sköt dansk polis en man i benet, efter att han hotat Rasmus Paludan med kniv i samband med en demonstration. Paludan skadades inte vid händelsen.
TT

Arbetarnas löner ökade kraftigt på 1800-talet

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Industrialismens genombrott under 1800-talet gjorde på kort tid svenska arbetare till några av de mest välbetalda i Europa. Särskilt kraftigt ökade lönerna för arbetare med enkla arbetsuppgifter. Det visar en ny historisk studie, som ifrågasätter gamla sanningar.

Sverige i början av 1900-talet brukar beskrivas som ett utfattigt land, där dessutom klyftorna mellan fattiga och rika bara ökade. Den bilden måste dock nyanseras, enligt en studie från Uppsala universitet som nyligen publicerats i tidskriften The Journal of Economic History. I själva verket hade svenska arbetares löner ökat kraftigt sedan mitten av 1800-talet, till den grad att svenska arbetare på bara några decennier gick från att vara mycket lågavlönade i en

internationell jämförelse, till att i slutet av 1800-talet vara bland de som hade högst köpkraft i hela Europa.
Av studien framgår också att de byggnadsarbetare som brukar beskrivas som okvalificerade, till exempel hantlangare, drog särskilt stor nytta av detta. Deras köpkraft ökade till och med ännu mer än sådana som brukar anses som mer privilegierade, som murarna. I historisk teori brukar man annars utgå från att en följd av den tidiga industrialiseringen var att klyftorna mellan olika arbetargrupper ökade, vilket alltså motsägs av resultaten i denna nya undersökning.
Rapportens författare, Johan Ericsson och Jakob Molinder, har lyckats ta fram ett omfattande jämförelsematerial som visar hur lönerna för olika typer av byggnadsarbetare förändrades i Sverige under tiden 1831-1900. Det visar sig att lönenivåerna var relativt konstanta till 1850-talet, men att utvecklingen sedan tog fart, i synnerhet efter 1870-talet. Den epok som studerats i rapporten utgör en brytningstid i svensk historia. Allt fler började lämna det traditionella

jordbrukssamhället för att arbeta inom industrin eller andra näringar som växte upp kring den – under åren från 1860 till 1900 minskade andelen svenskar som var verksamma inom jordbruket från 70 till 50 procent. Det var också under denna tid som emigrationen till framför allt Nordamerika inleddes, något som gavs extra kraft av de svåra nödåren under 1860-talet. Sammanlagt kom så många som en fjärdedel av alla som föddes i Sverige under denna tid att emigrera.

Just det faktum att så många svenskar lämnade landet lyfts fram som en viktig förklaring till de snabbt ökande lönerna. Emigrationen gjorde att det ofta rådde brist på arbetskraft, vilket innebar att arbetstagarna både kunde kräva och få högre löner. Andra förklaringar till de snabba löneökningarna som lyfts fram är att arbetsmarknaden i Sverige var väl integrerad och att arbetskraften var ovanligt rörlig, sedan olika slags strikta regleringar som skråväsendet hade avskaffats på 1830-talet.

Den snabba industrialisering som skedde samtidigt på många andra håll i världen bidrog också till att skapa en stor efterfrågan på svenska varor, vilket även gynnade landets arbetare. Forskarna tror däremot inte att den tidiga arbetarrörelsen spelade någon större roll för att lönerna ökade så kraftigt, eftersom organiseringen av arbetarna vid den här tiden ännu inte blivit särskilt omfattande.

Magnus Västerbro

Bengt Ohlsson: Vad hände med den svenska förmågan att plocka bären ur skogen?

LÖRDAG 12 SEPTEMBER 2020

Jag är uppväxt med att alla bär skulle plockas. Nu ruttnar de allra flesta i skogen och jag kan inte förlika mig med det. Varför lyckas vi inte ta vara på dem i vår tid?

I Jämtland finns det frågor man inte ställer. Som var det finns

hjortron. Folk viker undan med blicken och svarar något svävande. Och har man en gång sett det där plågade ansiktsuttrycket frågar man inte fler gånger.
Men plötsligt händer det. En granne frågar om jag vill följa med och plocka. Egentligen skulle han ha plockat med sin kusin, men kusinen fick förhinder och hans fru låter honom inte plocka själv eftersom hon är rädd för björn.
Vi tar min bil. Åker djupt in i skogen, förbi rangliga jakttorn och rostiga vägmaskiner. Parkerar på en plätt, in genom snåren, och på andra sidan åsen breder myren ut sig.
Vi klafsar omkring och noppar åt oss de gyllene bären. Vi känner inte varandra så väl. Men det gör ingenting. Snart uppstår ett dröjande samtal. Vi berättar om våra mammor. Deras besatthet av att allt i skogen måste tas tillvara, blåbären, lingonen, sylta och safta inför vintern, fylla hyllorna med glasburkar. Min mamma fick nästan hallucinationer; att bären skrek ”plocka mig också, och mig med, jamen jag då?”, och hon fick nästan tvingas bort från blåbärsriset. Hon var

fyrabarnsmamma vid 28 och jag antar att hennes dagar var fyllda av gälla, uppfordrande röster.
Vi pratar om alla bär som ruttnar bort i skogarna – 96 procent av alla blåbär, enligt Jonas Fröbergs granskning i DN – och det sjuka med att bärplockare flygs hit från andra sidan jordklotet eftersom det blivit en syssla som vi själva blivit för fina för.
Jag säger att det kanske vore något för fångar att syssla med. De tvingas väl ändå jobba? Snickra fågelholkar eller vad de nu gör.

– Det kanske vore för lätt för dem att rymma, säger grannen.
Jag ser mig omkring och tänker: rymma vart då?
Men vi inser att ingen politiker skulle lägga fram ett sånt förslag, eftersom det skulle låta alltför likt den slitna populistiska morrningen att fångar borde skickas upp att ”hugga skog i Norrland”; alltså tvångsarbete som förnedring, eftersom straffen är så mjäkiga nuförtiden, et cetera.
Men om man ändrade förtecknen kring det, säger jag, och i stället höll fram det uppbyggliga med att

lufsa omkring i skogen och omslutas av tystnaden och se hinken sakta fyllas?
Och jag tänker på mitt eget behov av att sjunka in i skogen, och hur kompisar ibland förmodar att det handlar om mitt så kallade kreativa yrke, och de tycks se framför sig hur jag lodar fram i mina gummistövlar och grunnar på olika berättartekniska problem.
Men i skogen tänker jag aldrig på berättartekniska problem, eller på andra problem heller för den delen. Det är högst osäkert om jag tänker över huvud taget. På annat än att sätta den ena foten före den andra, orientera mig i terrängen och hålla koll på vart hunden tagit vägen.
Det välsignade med skogspromenaderna är att jag får såna övertygande påminnelser om min obetydlighet. Och min roman är så obetydlig att det knappt finns ord för det. Jag begriper inte varför dessa påminnelser är så befriande. Men de är det. Och när jag kommer hem och fäller upp datorn har det berättartekniska problemet löst sig. Eller så har det inte det. I så fall kanske det gör

det imorgon. Det är egentligen skit samma.
Och jag tänker på alla tilltänkta fångar som skulle trampa omkring på myren i sina elektroniska fotbojor och vifta undan mygg och lirka loss hjortron och släppa ner i hinken. Haja till när en fågel sprakar till i ett snår och stiger till väders. Känna stänken från ett lätt regn, och sen drar det vidare. Och sen kommer ett nytt.
Jag tänker på hur de kämpat för att erövra sina kungariken i ”orter” här och där, gnetat ihop sitt våldskapital, glidit runt med sina klockor och gympaskor. Och chocken när de befinner sig på en myr i ingenstans och inser att deras valuta inte gäller längre, för när vädret slår om kan du vifta med butterflykniven bäst du vill. Kanske skulle också dessa små- och storgangstrar uppleva en befrielse i att påminnas om sin obetydlighet.
– Hjortron är egentligen överskattade bär, säger grannen, halvt skamset. Jag föredrar hallon.
Men vi får ihop ett par liter var och sen klafsar vi till bilen.

Bengt Ohlsson
benke@swipnet.se

Bengt Ohlsson bor i Stockholm. Han är född i Östersund och har medverkat i DN sedan 1984. Han tilldelades Augustpriset 2004 för sin bok ”Gregorius”. Hans - senaste roman, kritikerrosade ”Midsommarnattsdrömmar”, kom våren 2020.

Ledare: Därför vore det illa om Liberalerna åker ur riksdagen

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

I dag är det andra söndagen i september, vilket betyder halvtid i politiken och två år till nästa val. Även om det inte hör till vanligheterna att partier åker ur riksdagen finns det två som inte bör ta väljarnas förtroende för givet: Liberalerna och Miljöpartiet.

I den senaste mätningen från Novus fick L 2,9 procent och de gröna 3,8. Det är siffror som borde skrämma varenda partistrateg.
En riksdagsplats innebär inte bara ett passerkort till huset på Helgeandsholmen och en stol i plenisalen. Den erbjuder framför allt en plattform varifrån partier kan förverkliga sina idéer. I alla fall om de har en riktning – och det har L – även om partiet på senare tid har varit ganska bra på att dölja den.
För om Kristdemokraterna traditionellt har upplevts som ett mjukt parti med hårt innehåll, är Liberalerna med sitt vurmande för försvaret och Nato hårda på ytan men mjuka inuti. Exempelvis finns det inget parti som brinner lika starkt för funktionshindrades rättigheter och då inte minst för rätten till personlig assistans.
Engagemanget handlar om kärnan i liberalismen: att värna varje individs möjlighet att påverka sitt eget liv.
Samma sak gäller jämställdhet - mellan kvinnor och män samt jämlikhet i livschanser. Det senare har framför allt synts i arbetet med skolan, där Liberalerna har

dalat i förtroende, dock utan att politiken har försämrats.
Tvärtom vill Nyamko Sabunis parti hålla Sveriges bildningstradition levande. De trycker på att ”resurser ska fördelas till skolorna utifrån socio-ekonomiska faktorer” och att ”skolor, såväl kommunala som fristående, som inte klarar kvalitetskraven ska stängas”.
De här områdena – grundskolan och LSS – är två verksamheter som är oerhört viktiga för grupper som i regel har svårt att föra sin egen talan. Och om det är någon gång det behövs ett parti som har denna typ av intressen i fokus så är det nu.
Men det betyder inte att det enbart är barn och funktionshindrade som förlorar på om Liberalerna inte klarar 4-procentsspärren. För det finns en plats för L i svensk politik, som dock kräver att partiet flyttar fram sina positioner. Och bestämmer sig för vad som är viktigt. Sverige behöver ett liberalt parti som inte går särintressenas och avdragens intressen. Ett parti som klarar av att förklara vad kärnkrafts-reaktorer har för roll att spela i klimatkrisen, vill att

beskattningen på de lägsta inkomsterna ska minska och inser att framtidens a-kassa bör vara generell och obligatorisk.
Men som också vågar göra upp med klassisk borgerlig politik, såsom dagens kösystem till grundskolor och de kapitalskatter som i dag gör att människor blir förmögna på att sitta stilla i en bostadsrätt, snarare än att arbeta hårt.
Vidare finns det utrymme för ett högerparti som inte bara rycks med i ropen om ”hårdare tag” och ”mindre invandring”, utan som även ser den andra sidan. I L:s partiprogram står att ”en socialliberal rättspolitik förenar brottsbekämpning med ett brett förebyggande arbete”. Och: ”Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning”.
I dag misslyckas Liberalerna att förklara varför de är en viktig kraft i svensk politik. Inte heller lyckas partiet alltid visa att det är den enskilda medborgaren, snarare än lobbyisternas intressen, som prioriteras. Men med mer mod, och beslutsamhet om vad som faktiskt är det viktiga – individens möjlighet att påverka

sitt liv – så har partiet en viktig roll att spela.
För sammantaget är det inga dåliga ideal, utan tvärtom principer som Liberalerna borde framhäva mer i den offentliga debatten. Det vore synd om riksdagen blev av med ett parti som har kampen för demokratiska värden i sitt dna, i en tid när den sortens liberalism behövs som mest.
DN 13/9 2020

Åkesson har siktet inställt – vill bli justitieminister

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Jimmie Åkesson vill bli justitieminister om SD bildar regering med M och KD efter nästa val. Han anser att partiet också är väl lämpat att ta hand om energifrågorna och att man

behöver ha ett statsråd på finansdepartementet.
– Vi är redo, säger han.
Halvvägs in i mandatperioden har Sverigedemokraterna vuxit ännu mer i opinionen jämfört med förra valet. Partiet fick 21 procent i senaste DN/Ipsos och har periodvis legat ännu högre.
DN/Ipsos undersökningar visar också att en majoritet av Moderaternas och Kristdemokraternas väljare är öppna för att ge Jimmie Åkesson och hans partikamrater ministerposter i nästa val.
Åkessons egna väljare är entydigt för ett sådant samarbete.
Det är en styrkeposition som ger SD-ledaren självförtroende när han blickar fram mot 2022, då han hoppas kunna bilda regering ihop med Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD).
– Vår utgångspunkt är att få så stort inflytande som möjligt. Det är klart att den exekutiva makten som du har som minister är eftersträvansvärd. Det är klart att vi ska ha sådan makt på sikt, säger Jimmie Åkesson.

Vid en eventuell förhandling om ministerposter har SD-ledaren sina prioriteringar klara.
– Ser man till våra profilfrågor så är förstås justitiedepartementet väldigt intressant för oss. Som det ser ut i dag så hanterar man där både rättspolitiken och migrationspolitiken. Vi är det parti som, så vitt jag vet, har högst förtroende bland väljarna i migrationsfrågorna. Vi har också högt förtroende i rättspolitiken. Så det känns som ett naturligt område för oss att hantera i en sådan regeringskonstellation.

Är det i så fall en post som du skulle vilja ha?
– Ja, absolut.
Vilka andra ansvarsområden är ni intresserade av?
– Energipolitiken är ett område där jag menar att vi har en bred kompetens och skulle kunna prestera. Det är ju vi vid sidan om Liberalerna som har drivit på för en annan energipolitik baserad på utveckling av kärnkraften.
– Någon koppling till finansdepartementet vore också rimligt. Sedan får det avgöras av partiernas storlek och av vem som bildar regering. Men man måste

kanske inte vara finansminister, det finns ju andra poster som kan vara kopplade till finansdepartementet med en mer begränsad portfölj, säger Jimmie Åkesson.

Du har ju gjort en poäng av att ni kunnat stå vid sidan av och kritisera beslut som ni inte har varit delaktiga i. Är du redo för att gå in och ta det ansvar som en ministerroll skulle innebära?

– Ja, det är dags nu. Vi har funnits i riksdagen i tio år och jag tycker att vi har visat att vi är beredda att ta ansvar. Och om man tittar på de kommuner där vi styr eller hjälper Moderaterna eller Kristdemokraterna att styra – mitt intryck är att man är väldigt nöjd med de samarbetena.

Hur ser du på att i stället vara ett stödparti riksdagen som samarbetar om budgeten?

– Det är ett minimikrav om vi ska stötta nästa statsminister, att vi ska få inflytande över budgetpolitiken. Sedan är jag inte säker på att det räcker. Det finns många viktiga områden där vi vill göra väldigt mycket som inte omfattas av budgeten mer än anslagsmässigt, som rättspolitiken och migrationspolitiken.

Både Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) har haft möten med dig och öppnat för förhandlingar. Hur ser era kontakter ut nu?
– Det är bra kontakter. Vi hörs av ibland. Sedan är det kanske inte det som avgör. Den politiska verkstaden är ju här i riksdagshuset och de kontakterna har ju utvecklats radikalt det senaste året. Det såg jag själv i migrationskommittén att det förekommer diskussioner bilateralt på ett sätt som inte har skett tidigare.

– Men det är ju inte någon hemlighet att det har utvecklats en relation mellan mig och Ebba Busch och Ulf Kristersson i den meningen att vi stämmer av saker emellanåt. Personkemiskt tror jag att det finns goda förutsättningar att komma överens om ganska mycket, säger Jimmie Åkesson.
Hur ser du på förutsättningarna för att ni skulle kunna ingå i samma regeringsunderlag som Centern och Liberalerna?
– Centern kan man nog utesluta, åtminstone under det ledarskap man har i dag under Annie Lööf och den riktning partiet har tagit.

Man bygger hela sin existens på att vara motståndare till oss och att inte ge oss något inflytande.
– Liberalerna däremot tycker jag är mer intressanta. De har bytt till ett ledarskap som har flyttat fokus till rättspolitik, migration och integration. Nyamko Sabuni upplever jag som en politiker som jag skulle kunna ha givande samtal med.
Ni vill alltså ha inflytande över migrationspolitiken. Vad är i dag skillnaden mellan er och Moderaterna på det området?
– Det Moderaterna talar om i dag är det vi talade om för tio år sedan, nämligen att vi behöver anpassa migrationen till nordiska nivåer. Det är ett steg i rätt riktning men det är alldeles för sent. De talar om volymmål som tillåter ett antal tusen att komma hit per år. Vi menar att målet måste vara ett minusmål.
Du har talat om återvandring som nästa stora strid i migrationspolitiken. Är detta en av skiljelinjerna?
– Ja, det är det. Synen på asylinvandring har under lång tid gått ut på att människor ska komma hit, få permanent uppehållstillstånd, sedan ska det

sättas in integrationsåtgärder för att man ska bli en del av det svenska samhället. Min utgångspunkt är att människor ska ges tillfälligt skydd om de inte kan få det någon annanstans så länge de behöver det och under tiden ska man snarare förbereda för återvandring.

Om du skulle bli justitieminister, vad är det då du skulle göra som dagens regering inte gör?

– Det handlar delvis om fler poliser. Det får inte hända som hände i Göteborg nyligen att två poliser hamnar i underläge mot 20 gängkriminella. Våldsmonopolet får inte utmanas på det sättet. Polisen måste också ha befogenhet att vidta de åtgärder som behövs: Det handlar om hemliga tvångsmedel. Det måste till exempel vara avsevärt lättare att avlyssna personer som har en kriminell livsstil.

Men mycket av det som den nuvarande justitieministern Morgan Johansson (S) gör går väl i den riktningen?

– Man säger det men det är fortfarande väldigt fokus på preventiva åtgärder, vi måste ha fler fritidsgårdar i utsatta områden och så vidare. Det ska

inte underskattas men det är inte det som behövs här och nu. Morgan Johansson har sagt i många år att nu är vi på väg att knäcka gängen men det har faktiskt bara blivit sämre. Redan diskuteras långtgående förändringar som anonyma vittnen, visitationszoner och avlyssning utan konkret brottsmisstanke. Hur långt är du beredd att gå när det gäller inskränkningar i rättsprinciper och integritet?

– Så långt som krävs för att laglydiga medborgare ska känna sig trygga. Förmodligen måste vi vara beredda att gå ganska långt. Men alla åtgärder måste inte göras allmängiltiga. Visitationszoner kan till exempel kopplas till ett geografiskt område som är väldigt utsatt.

Ser du någon juridisk målkonflikt?

– Det som håller på att hända nu är att rättsstaten luckras upp. Våldsmonopolet tappar mark. Man sätter upp vägspärrar för att kontrollera stadsdelar, då är det nästan som att vi har kapitulerat och det får vi aldrig göra. Det är klart att det finns en målkonflikt men situationen är så allvarlig nu

att man måste låta det repressiva väga över under en tid, säger Jimmie Åkesson.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Blivande SD-ministrar?

De skulle kunna vara möjliga SD-kandidater:
Nästa energiminister? Mattias Bäckström Johansson är SD:s energipolitiske talesperson.
Blivande statsråd på finansdepart ementet? Oscar Sjöstedt är SD:s ekonomisk-politiska talesperson.

Allt fler tror att januariavtalet håller

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Januarisamarbetet kommer att hålla ända fram till nästa val. Den bedömningen gör allt fler väljare, enligt en undersökning från DN/Ipsos. Nu tror bara 30 procent att de fyra partierna splittras, jämfört med 50 procent när avtalet var nytt.

Januariavtalet blev en lösning på en historiskt lång och komplicerad regeringsbildning. Två partier som först var med och avsatte Stefan Löfven som statsminister såg sedan till att att han kunde studsa upp på samma post igen. Den gemensamma nämnaren mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna var deras motstånd mot att ge Sverigedemokraterna inflytande. Det resulterade i en uppgörelse där S och MP fick regeringsmakten medan C och L fick ett avtal som slår fast att en lång rad liberala reformer ska genomföras.

Väljarna var inledningsvis tveksamma till hållbarheten i denna konstruktion. I februari 2019, kort efter att avtalet hade klubbats, trodde bara 33 procent att det skulle hålla mandatperioden ut. Det var alltså betydligt mindre än den andel av väljarna som röstade på de fyra partierna i valet 2018. Hälften av väljarna var då övertygade om att samarbetet skulle krascha.

När mandatperioden nu går in andra halvlek, med precis två år kvar till nästa val på söndagen, är

väljarnas syn en annan. I dag är det hela 45 procent som inte tror att bästföre-datumet infaller före valdagen 2022. De som tror på ett förtida haveri uppgår till 30 procent, enligt DN/Ipsos nya mätning.

Nicklas Källebring är opinionsanalytiker på Ipsos.

– Januariavtalet har överlevt två partiledarbyten, en coronavår och gemensamma attacker från Vänsterpartiet och högeroppositionen. Då är det naturligt att väljarnas syn på samarbetets hållbarhet har förändrats, säger han.

När DN/Ipsos frågar om man anser sig personligen gynnad av - januariavtalet är det dock inte någon sprudlande entusiasm som framkommer. Endast var tionde har upplevt några positiva effekter för egen del.

Parallellt med att väljarnas syn på januariavtalet har blivit mindre skeptisk har deras bedömning av regeringens insats blivit mer välvillig. I september svarade blott 24 procent att regeringen gjorde ett bra jobb, betydligt färre än de som hade röstat på S eller MP. I augusti 2020 är 34 procent positiva till regeringen insats och

de som underkänner den har sjunkit från 46 till 37 procent. Det är något fler positiva än de som uppgav i DN/Ipsos väljarbarometer att de skulle rösta på regeringspartierna om det var val i dag.

Det kan noteras att av samarbetspartierna är det centerväljarna som är klart mest entusiastiska över regeringens arbete. Nästan hälften av dem gör tummen upp medan endast 3 av 10 L-väljare är lika välvilligt inställda.

Om man tittar på väljargrupper i övrigt så sticker egenföretagarna ut som klart mest kritiska till regeringens arbete. Å andra sidan är LO-anslutna arbetare mer negativa än Saco-tjänstemän. Studerande och pensionärer hör också till de mer nöjda grupperna.

Även om en majoritet av väljarna enligt DN/Ipsos anser att det är dags för ett regeringsskifte så finns ingen tydlig övertygelse om att en moderatledd regering skulle göra ett bättre jobb. 36 procent svarar nej på den frågan och lika stor andel svarar ja.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Sverige kan stå utan försvarsbeslut i höst

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Läget i förhandlingarna inför höstens stora försvarsbeslut är låst mellan regeringen och de borgerliga partierna. Det pågår ett ”chicken-race” där inget parti viker sig.

– Risken är överhängande att vi inte får ett nytt försvarsbeslut på plats. Det vore förödande för Försvarsmakten, säger ordföranden i riksdagens försvarsutskott Pål Jonson (M).

Traditionellt har riksdagens försvarsbeslut haft ett brett stöd och sträckt sig över flera år. Nu hotas bägge dessa hörnstenar inför det beslut riksdagen ska fatta i december.

Brett stöd har inneburit att riksdagens två största partier, Socialdemokraterna och Moderaterna, enats om en uppgörelse. Detta för att försvarspolitiken ska bestå, - oavsett vem som vinner nästa val.

Så skedde inför det nu gällande beslutet 2015.
Grundvalen för riksdagens försvarsbeslut läggs av Försvarsberedningen. I beredningen var alla åtta riksdagspartierna 2017–2019 i stort sett eniga om att Sverige måste satsa stort på ett starkare civilt och militärt försvar.
Den 30 augusti 2019 enades regeringen och januaripartierna C och L om notan för försvaret åren 2021–2025. Därmed ställdes M och KD (samt SD) utanför. Men de fyra partiernas ledare skrev ändå att riksdagens försvarsbeslut 2020 skulle få ett brett stöd: ”Målet är ett försvarsbeslut som ska kunna nå så bred uppslutning som möjligt. En bred enighet kring landets försvarspolitik är en styrka då det är såväl en viktig säkerhetspolitisk signal som en viktig markering om stabilitet i förhållande till svenska folket”, lovade partiledarna.
Men i våras framkom att det militära försvarets kostnader blir högre än vad som förutsetts. Regeringen vill inte satsa mer på försvaret med hänvisning till pandemin. Och i juni bröt

förhandlingarna i den återinkallade Försvarsberedningen samman.
Att öka anslagen till försvaret 2026 och 2027 skulle bädda för en bred uppgörelse med M och KD. Men regeringen har inte tagit några sådana kontakter, uppger de fyra borgerliga partiernas försvarspolitiker för DN.
– Så här långt är talet om enighet tomt prat. Det är väldigt beklagligt eftersom höstriksdagen redan - dragit igång. Vi hade förväntat oss att regeringen skulle ha återkommit vid det här laget, säger Mikael Oscarsson (KD).

Den 30 september måste regeringen lämna sin försvarsproposition till riksdagen. När Stefan Löfven i tisdags läste upp regeringsförklaringen talade han om ”betydande illskott” till försvaret, men sade inget om ett brett försvarsbeslut.
Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni ansåg att regeringen nu brutit mot uppgörelsen med C och L.
– Jag beklagar att Sverige inte får en försvarspolitik som är förankrad i riksdagen, sade Sabuni till SVT.

Eftersom regeringen riskerar nederlag för sin försvarsproposition har den i stället lagt in egna skrivningar om försvarets organisation i den ettåriga budgeten för 2021.
Januari-partierna C och L är med på den ekonomiska nivån i budgeten, men vägrar, som DN rapporterat, att acceptera regeringens långtgående skrivningar om försvaret.
Positionerna är helt låsta trots att budgeten ska lämnas 21 september. Det är så spänt att försvarsminister Peter Hultqvist (S), försvarspolitikerna Allan Widman (L) och Daniel Bäckström (C) alla vägrar uttala sig för DN. Samtidigt önskar Överbefälhavaren besked om ekonomin fram till 2027.
– Ju längre tidsperspektiv desto bättre. Man ska ha respekt för att det tar tid att bygga militär förmåga, sade Micael Bydén i måndags till SVT.
Pål Jonson (M) påpekar att regeringen står isolerad mot en riksdagsmajoritet på fem partier som vill ha högre anslag. Som ordförande i försvarsutskottet underkänner han regeringens

försök att göra försvarsbeslutet ettårigt:
– Det finns centrala delar i ett försvarsbeslut som är riksdagsbundna, som det civila och militära förvarets målsättningar, krigsorganisation, ekonomi och investeringsplaner. Allt det och den säkerhetspolitiska omvärldsbedömningen är ingenting som kan tas i en ettårig budgetproposition, säger Jonson.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Motvind för polisen i arbetet mot gängen i väst

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Åtminstone tre utredningar pågår i svallvågorna av den gängkonflikt som under augusti blossade upp i Göteborg. Men polis och åklagare arbetar i motvind.

I två av de tre fallen har de fått se misstänkta gärningsmän försättas på fri fot.

Göteborg.

Den konflikt som hastigt eskalerade mellan kriminella grupper i Göteborg utspelade sig inför öppen ridå. I nordöstra Göteborg sågs plötslig maskerade unga män på gatorna och bilar stoppades och kontrollerades vid infarterna till förorter som Lövgärdet och Hammarkullen. På posthotellet i centrala Göteborg kulminerade konflikten när ett 40-tal företrädare för minst två kriminella nätverk träffades, enligt en källa inom polisen för att sluta fred.

Upprinnelsen till gängkonflikten var ett mordförsök vid en bensinstation på Hisingen där unga män sköt mot en person med kopplingar till det så kallade släktnätverket. Händelsen inträffade den 12 augusti och svaret kom åtta dagar senare i form av ytterligare ett mordförsök, vid en tobaksbutik. Två unga män, 17 respektive 18 år gamla, har mot sina nekanden häktats misstänkta för skjutningen på bensinstationen. På fredagen förlängde Göteborgs

tingsrätt häktningarna ytterligare två veckor. De två männen har trots sin ringa ålder redan hunnit samla på sig flera domar, bland annat för stöld, narkotikabrott och våldsamt motstånd. Nu misstänks de för mordförsök.
Åklagaren Sara Toreskog, som är förundersökningsledare i ärendet, är fåordig om utredningen.
– Jag kommenterar inte några grupperingar eller motiv i dagsläget, säger hon.
Finns det anledning att tro att fler kan gripas i ärendet?
– Man kan inte utesluta det, men det finns inga andra misstänkta i nuläget.
Efter skjutningen vid tobaksbutiken greps en 28-årig man som misstänkt för försök till mord, alternativt medhjälp till samma brott, men efter en häktningsförhandling försattes han på fri fot. Åklagaren Thomas Willén håller i utredningen, ett ärende som kan kopplas till ”vägspärrarna” i nordost. Personal på Lövgärdesskolan larmade polisen om att en beväpnad man hade setts vid skolan. I vad som förefaller vara en repressalie för

larmet fördes en skolanställd bort och misshandlades.
En 27-årig man greps, men förra fredagen hävde åklagaren häktningen då misstankegraden mot mannen hade sjunkit.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Experten: Därför bör vi kalla dem för just klaner

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Kriminella släktnätverk? Nej, kalla dem klaner, det begrepp de själva använder – annars missar du poängen.
Det säger Per Brinkemo som gett ut två böcker om klansamhällen och föreläser om

klanstrukturer och hederskultur.

Vice rikspolischef Mats Löfvings intervju i Ekot den gångna helgen slog ner som en bomb i den svenska debatten. Landets näst högst uppsatte polis hävdar att det i Sverige finns ett 40-tal kriminella klaner. Vissa av dem, sade Löfving, har invandrat till Sverige med målsättningen att begå brott.

Per Brinkemo är författare till boken ”Mellan klan och stat” och har studerat vad som händer när traditionella klanstrukturer krockar med samhällen av västerländsk modell, med en stark stat, självständigt rättsväsen och ett tydligt fokus på individen.

Han är inte särskilt förvånad över Mats Löfvings uttalande.

– Att man har en siffra och då har identifierat 40 stycken, det är jag lite förvånad över, men jag är inte förvånad över att det finns klaner i Sverige, säger han.

Per Brinkemos intresse för klanstrukturer väcktes när han arbetade i en somalisk förening i Skåne, men han poängterar att klansamhällen finns i många länder, som Palestina, Irak,

Jordanien, Libyen och Afghanistan.
Han vänder sig delvis emot den terminologi som den svenska polisen använder och tycker att man missar poängen genom att beskriva företeelsen som ”kriminella familjenätverk”. Ordet klan är betydligt mer rättvisande, menar han.
– Säger man familj eller släkt så ingår en ganska liten grupp. Men det här handlar om stora grupper som också är transnationella. I ordet klan ingår också heders-begreppet, och det handlar inte bara om kvinnan och kvinnans plats, utan det finns en hårdhet som går ut på att till varje pris stå upp för sin släkts anseende. Man tar varje förolämpning på blodigt allvar. I klanstrukturen finns också en slags juridisk funktion som inte erkänner staten och där det är klanen, inte individen, som är det viktiga.
Per Brinkemo lyfter det omskrivna mötet på Posthotellet i Göteborg, där företrädare för flera kriminella nätverk träffades, enligt uppgift till DN för att sluta fred i en konflikt som på kort tid resulterat i två mordförsök.

Vad som enligt Per Brinkemo kännetecknar klanstrukturer är att familjen, eller klanen, är överordnad allt. Den kommer före individen, och definitivt före sådant som myndigheter och rättsväsen. Klanen fyller för sina medlemmar alla de funktioner som en svensk är van att finna hos försäkringskassan och socialtjänsten, eller för den delen polisen.

– Det finns en total lojalitet med sin egen grupp. Man ställer sig bakom en person från klanen oavsett vad den gör, säger Brinkemo.

– Det sker av nödvändighet och en klan är ju inte i sig något kriminellt. Men om den här strukturen muteras in i kriminalitet så är det jättesvårt att komma åt den, för den är något annat än de här lösa grupperingarna vi ser som skjuter varandra. Det är ett system där man har institutionaliserat ett sätt att lösa problem enligt sina egna principer. Där man inte straffar utan man kompenserar, ungefär som det vi såg på Posthotellet i Göteborg. Man betalar för att slippa blodshämnd, säger han.

Även om långt ifrån alla medlemmar i en släkt som rymmer ett kriminellt nätverk ägnar sig åt kriminalitet finns det enligt Per Brinkemo mekanismer som både skyddar och förstärker brottsaktiva individer. Släkten ”sluter upp” bakom ”sina killar”, även om de begår grova brott.
– Jag brukar ta exemplet att om min son ger en käftsmäll till grannen så kontaktar jag inte polisen utan jag går och snackar med föräldrarna och killen som det gäller. Men det finns en gräns där jag faktiskt skulle polisanmäla min son, och skulle göra det för hans bästa, säger han och fortsätter:
– Det som är kännetecknande för kriminella klaner är inte att alla är kriminella, men det sociala kontraktet som du och jag har till staten, samhällskontraktet, det gäller inte. Samhällskontraktet gäller till familjen och man litar inte på myndigheterna.

Carl Cato
carl.cato@dn.se

Bakgrund.

I helgen talade biträdande riks-polischef Mats Löfving om Sveriges kriminella gäng i Ekots

lördagsintervju. Bland annat sade han:
Det finns minst 40 kriminella familjenätverk, klaner, i Sverige
De finansierar sin verksamhet - genom narkotikahandel och utpressningar.
Familjenätverken är inte intresserade av att integreras i det svenska samhället.
De har ett stort våldskapital.
Efter intervjun har han valt att inte utveckla sitt resonemang.
Men Mats Löfvings uttalande har möts av kritik, inte minst från de egna leden, om själva användningen av ordet ”klan”.

Bland annat sade Magnus Mowitz, tillförordnad chef för underrättelseavdelningen i Region Stockholm, i fredagens DN att de inte har jobbat med begreppet och att de inte har någon dokumenterad siffra på hur många kriminella familjenätverk som finns i regionen.

Tre gripna efter att polisen knäckt krypterad meddelandetjänst

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Tre misstänkta gängmedlemmar från Södertälje har gripits i en stor utredning som gäller grovt vapeninnehav, grovt narkotikabrott och förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse. Enligt uppgift till DN bygger misstankarna på krypterad information från den numera knäckta tjänsten EncroChat.

De gripna männen är 29, 34, och 37 år gamla och hemmahörande i Södertälje.

Alla är tidigare straffade och tillhör, enligt polisen, ledarskiktet inom den kriminella gruppering som går under namnet Södertäljenätverket.

29-åringen avtjänade fram till relativt nyligen fängelsestraff för ett uppmärksammat mord på en medlem i ett konkurrerande nätverk. Efter att ha återfått friheten misstänks mannen och

andra ha gett sig in storskalig narkotikahandel.
– Det handlar om väldigt stora mängder kokain, cannabis och andra droger som sålts vidare till andra aktörer i Mellansverige, säger en av de poliser som arbetar med fallet.
Under fredagseftermiddagen häktades 29-åringen och 34-åringen av Södertälje tingsrätt, misstänkta för grovt narkotikabrott.
– Mycket talar för att rubriceringen i slutändan kan bli synnerligen grovt narkotikabrott, säger källan.

Men misstankarna stannar inte där. 34-åringen och 37-åringen åtalades i början av september för grovt vapenbrott, anklagade för att hanterat en pistol försedd med lasersikte och extra stort magasin. Rättegång hålls i säkerhetssalen i Stockholms tingsrätt kommande fredag.
– Utöver det misstänks 29-åringen för förberedelse till allmänfarlig ödeläggelse i Uppsala, uppger en av DN:s källor.
Polisen i Region Stockholm kom de misstänkta på spåren tack vare ”Operation Robinson”, en jättelik

internationell insats som leds av EU-organen Europol och Eurojust. Liksom cirka 800 andra svenskar i den kriminella miljön har trion använt den krypterade mobiltjänsten EncroChat, som länge gjort det möjligt att kommunicera utan att polisen haft chans att utföra avlyssning. Men när Frankrike tidigare i år lyckades knäcka krypteringstjänsten fick Europas polismyndigheter plötsligt full insyn i hundratals kriminella nätverks inre liv, däribland alltså ”Södertäljenätverket”.

– Mig veteringen är detta först gången ett åtal väcks i Sverige med stöd av bevisning från Operation Robinson, säger vice chefsåklagare Stefan Creutz, som ansvarar för vapenutredningen. Polisen och en rad andra myndigheter har i helt decennium satsat hårt för att slå ut ”Södertäljenätverket” och öka tryggheten i Södertälje. Tack vare insatserna ”Tore 1” och ”Tore 2” har nätverket också under flera år bedömts vara försvagat. Men efter att gamla medlemmar frigivits och nya

kommit till räknar polisen i dag till cirka 100 anknutna individer.
– Men jag kan säga att vi just nu har ett extremt bra tryck på den här miljön, säger kommissarie Gunnar Appelgren, samordnare för region Stockholms nya insats ”Tore 3.”
Mot bakgrund av uppmärksamheten i veckan kring kriminella klaner vill både Gunnar Appelgren och andra framhålla att ”Södertäljenätverket” inte ska räknas till denna kategori.
– Nej, det har jag inget underlag för att påstå. Snarare har personerna vuxit upp i samma miljö och bara några av dessa är släkt med varandra, säger vice chefsåklagare Stefan Creutz.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Fakta. Beställde mord och sålde narkotika helt öppet

Så många som 60000 användare i Europa tros ha använt den krypterade mobiltjänsten EncroChat för i huvudsak kriminella syften. Tjänsten krävde en modifierad androidmobil och kostade cirka 30 000 kr om året.
När franska myndigheter tidigare i år lyckades ta sig in i de skyddade

servrar som fanns i landet kunde mer än 100 miljoner meddelande säkras. I stället för att stänga tjänsten inledde man ett internationellt samarbete kallat ”Operation Robinson” som gav polisen i Sverige och andra EU-länder möjlighet att övervaka misstänkta kriminellas kommunikation i realtid.
Personerna diskuterade i många fall mord, utpressning, narkotikaaffärer och annat helt öppet.
En mängd förundersökningar rörande grova brott pågår nu mot svenska gängmedlemmar och andra.
DN

Astra Zeneca återupptar sina vaccintester

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Astra Zeneca och Oxfords universitet har återupptagit sina tester av covid-19-vaccin i Storbritannien, skriver Astra Zeneca i ett uttalande. Testerna stoppades tidigare i veckan, efter att en person insjuknade i en potentiellt oförklarlig sjukdom. Testerna i Storbritannien återupptogs efter att den ansvariga myndigheten i landet bekräftade att det var säkert, enligt företaget.
Läkemedelskoncernen har tecknat flera avtal om köp av vaccinet när det är klart. Bland annat har EU förbundit sig att köpa 300 miljoner doser.
DN

2 700

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

personer i Sverige väntar på att avtjäna sitt fängelsestraff, enligt SVT Nyheter. Det är de överfulla fängelserna som gör att dömda brottslingar inte kan sitta av sitt straff omedelbart. Tidigare fanns en gräns på 50 dagar från dom till att den dömde skulle inställa sig – nu är gränsen 100 dagar.

Det kommer in ungdomsgäng som köper ägg och då tror vi inte att de vill använda äggen till matlagning.

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Linda Dahlin, butiksinnehavare i Lindome som infört en åldersgräns på 18 år för att köpa ägg. Matbutiken har tröttnat på äggkastningen mot fastigheter och bussar, rapporterar P4 Göteborg.

Fler skilsmässor i pandemins spår

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Hemmasittande och ekonomisk oro har fått många relationer att knaka i fogarna under coronapandemin. Mellan januari och augusti lämnades det in omkring 21 500 skilsmässoansökningar till landets tingsrätter. Det visar nya siffror från Domstolsverket, rapporterar Sverige Radio Ekot.

– Vi kan se att vi har en förhållandevis kraftig ökning av äktenskapsskillnader vad avser gemensam ansökan, det vill säga där man inte tvistar om något kring skilsmässan. Där har vi en ökning på sju procent i år, säger Pontus Thor, analytiker på Domstolsverket.

TT

Uppstickare utmanar eljättarna – hjälper kunden välja grön el

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Är det dyrare att köpa grön el? Nej, menar uppstickare som vill utmana eljättarna. Affärsidén är att hjälpa hushåll att förstå sina vanor och beteenden. Och därmed uppmuntra kunderna att köpa förnybar el och använda den smartare.

Efter en sommar med rekordlåga elpriser – i juli i snitt 9,26 öre per kilowattimme hos den nordiska elbörsen Nord Pool Spot – har priserna i augusti åter stigit till normala nivåer på runt 35 öre per kilowattimme.

Sverige ses ofta som ett föregångsland i frågor om klimat och miljö, men när det gäller medvetenheten om elen i hemmet verkar okunskapen stor. Nästan varannan svensk vet inte om

elektriciteten de använder är förnybar eller inte.
Det visar en ny undersökning som Ipsos Norm gjort på uppdrag av Greenely, där 46 procent svarade att de inte visste om de hade förnybar energi i sitt hushåll.
Med undersökningen ville Greenely kartlägga sina användare, säger Fredrik Hagblom som för sex år sedan var med om att grunda företaget.
– Ointresset har varit ganska stort. Vi förväntar oss att el egentligen bara ska finnas där. Vi ville se hur folk ser på förnybar el, men uppenbarligen är det långt ifrån alla som känner till det, säger Fredrik Hagblom om resultatet.
Både Greenely och Tibber är appar som söker optimera användningen av energi i hemmet. Genom att ansluta appen till hushållets elmätare kan konsumenten se sin elförbrukning för varje timme, dag, vecka och månad.
– Det viktigaste är att förnybar el inte kostar något extra. Alla våra kunder har timprisavtal och det gör att de kan anpassa sig efter rådande elpris. Det uppmuntrar till att minska elanvändningen,

vilket i sin tur kapar topparna.
Och får vi inte samma höga toppar så blir elen grönare, beskriver Fredrik Hagblom.
Han får hjälp att argumentera mot skeptiska hushåll – som tror att det år 2020 fortfarande blir dyrare med förnybar energi – av Edgeir Vårdal Aksnes i konkurrerande Tibber. Men även av Jonas Stenbeck, chef för den nordiska konsumentmarknaden hos Vattenfall.
Budskapet från de båda är att el från förnybara källor inte kostar något extra.

– Elleverantörer har traditionellt valt att göra det dyrare med grön el, men det behöver inte vara dyrare, säger Edgeir Vårdal Aksnes.
Han beskriver strategin som under tiotals år rått hos gamla svenska och norska elleverantörer:
– Man har försökt göra el till en så långtråkig sak som möjligt. Så tråkig att ingen ska orka bry sig. Tanken har varit att ju mer passiv du blir som kund, ju mer pengar tjänar elleverantörerna.
Den norske vd-n fortsätter:

– De få privata kunder som varit extra intresserade av grön energi tyckte den gamla elindustrin att de kunde ta extra betalt av. Den filosofin är vi emot.
Jonas Stenbeck vid Vattenfall håller inte med.
– Intresserade kunder vill vi definitivt ha. Är kunderna inte intresserade så vill vi få dem intresserade. För det är bra om det blir fokus på att folk vill ha en viss typ av kraftkälla, då blir det fart på investeringarna i den. Det är så ursprungsmärkning är tänkt att fungera, säger han.

Också hos Vattenfall är i dag samtliga elavtal för privatpersoner fossilfria. De som vill kan gratis välja vilken specifik energikälla de vill teckna sig för: vattenkraft, vindkraft, solkraft eller kärnkraft.
– Tidigare har det varit förenat med en kostnad att välja källa, men de tilläggen, för exempelvis solkraft, är borttagna på Vattenfall sedan två, tre år, säger Jonas Stenbeck.
Alla elbolag erbjuder inte endast grön el i sina avtal, men utvecklingen på privatmarknaden går mot att fossilfritt är inbakat i

priset, vilket det är hos Vattenfall, påpekar Stenbeck.
Energisektorn är i dag i färd med att ta till sig samma innovativa teknik som redan finns inom bland annat bank och finans. Det betyder att Tibber och Greenely och andra uppstickarbolag med sina appar handlar upp el för de hem som ansluter sig till tjänsten.
– Bara förnybar el, försäkrar Edgar Vårdal Aksnes på Tibber – och det allra viktigaste är att du får det bästa verktyget för att kunna använda elen på ett smartare sätt. Styrningen sker automatiskt och du får full översikt av din förbrukning.
Efter en sommar med rekordlåga elpriser säger Fredrik Hagblom, grundaren av Greenely, att det bästa en kund kan göra nu är att skaffa sig ett rörligt månatligt avtal. Eller det timpris som hans bolag erbjuder.
Vd på Tibber jämför elpriset med bankräntan.
– Du får bästa möjliga pris varenda timma, varenda dag. Det kostar lite mer på vintern än på sommaren. Med rörligt elpris, får du precis som med rörlig ränta,

ett bättre avtal på lång sikt än om du låser dig.
Inget av företagen säger sig lägga på något på elpriset i mellanskillnad, utan lever på att kunder betalar månadsavgift för appen.
Varken Greenely eller Tibber vill öppet gå ut med hur många kunder de har, men för Tibbers del har bolaget redan etablerat sig i Tyskland och dess app är på väg att introduceras i ytterligare länder.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. Så gjordes undersökningen

Ipsos Norm gjorde på uppdrag av Greenely en undersökning som genomfördes 9–15 mars 2020 i form av en webbenkät. Sammanlagt har 1 000 personer deltagit i åldrar från 18 år och uppåt. Resultatet uppges vara statistiskt säkerställt och riksrepresentativt.

Därför är det svårt för konsumenter att göra miljövänliga val

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

En jämförelse av 28 olika - marknader visar att svenska konsumenter upplever att vitvaror, dagligvaror och el ger bäst möjlighet att välja ur miljösynpunkt medan flygresor och charterresor ger sämst möjligheter.

Detta konstateras i färsk rapport från Konsumentverket.

På uppdrag av regeringen har Konsumentverket bevakat möjligheterna för konsumenter att agera för en miljömässigt hållbar framtid.

Resultaten redovisas i en rapport, där det konstateras att normer i samhället gör det svårt för konsumenter att agera hållbart ur ett miljöperspektiv.

Konsumentverkets bedömning är att samhällsstrukturer och normer direkt motverkar en miljövänlig och mer hållbar konsumtion. Det kan handla om att man äger bilar, äter mycket kött eller åker på semester.
I rapporten belyser man olika faktorer som tillsammans påverkar konsumentens val i fråga om hänsyn till miljön.
Bland dessa finns fysiska faktorer som utbud, pris, produktinformation och marknadsföring, men också psykologiska faktorer som normer, vanor och konsumtionskultur.
I studien gjordes en jämförelse mellan 28 olika marknader där det konstaterades att konsumenter upplever att vitvaror, el och olika dagligvaror ger bäst möjlighet att välja ur miljösynpunkt medan reguljära flygresor och charterresor ger sämst möjligheter.
En stor del av bevakningen fokuserade på svenskarnas förbrukning av kött.
Köttkonsumtionen står för cirka 15 procent av klimatpåverkan från Sveriges privata konsumtion och

är en av de marknaderna som har störst påverkan på miljön.
Enligt rapporten visar flera beräkningar att genomsnittskonsumenten i Sverige äter en betydande större mängd kött än vad som är hållbart för framtiden. Trots att det i dag finns växtbaserade alternativ till kött fastslår Konsumentverket att samhällets normer försvårar för konsumenter att välja de mer hållbara alternativen.
Likt tidigare år är det fortsatt vanligare bland kvinnor än män att intressera sig för miljöfrågor som rör konsumtion och kvinnor är generellt mer positiva till möjligheterna att göra klimatsmarta val.
Trots att den privata konsumtionens påverkan på klimatet per person minskade med 21 procent under åren 2008-2017 finns fortfarande finns stora utmaningar för att nå klimatmålen. Konsumentverket menar att samtliga samhällsaktörer måste samarbeta för att miljöproblemen ska kunna lösas.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Den judiske bokhandlaren skapade Sveriges litteraturskatt

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Redan som 17-åring började Albert Bonnier att ge ut böcker. Uppväxten var präglad av europeisk kultur och judiska erfarenheter. ”Hans liv visar att det som uppfattas som genuint svenskt ofta är en mosaik av impulser utifrån”, skriver *Per T Ohlsson* inför 200-årsminnet av en lika modern som omstridd förläggares födelse.

När svenska politiker då och då grips av nationalistisk yra, som under Almedalsveckan för några år sedan, dyker det ofta upp hänvisningar till vad som brukar benämnas en litterär kanon, det vill säga en förteckning över böcker som anses normerande för svensk kultur.

Kandidaterna framstår som självklara, till exempel August

Strindbergs ”Hemsöborna”, Selma Lagerlöfs ”Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige” och Vilhelm Mobergs utvandrarepos.
Men det är något som inte stämmer, något som skaver. För om det verkligen existerar en blågul kanon, så möjliggjordes den av en invandrad jude med familjerötter i Dresden, som hans far, Gerhard Bonnier, hade lämnat för den för judar mer toleranta miljön i Danmarks huvudstad Köpenhamn.
Denna omständighet speglar det bedrägliga med oreflekterad nationalism. För vad som framställs och kanske allmänt uppfattas som ”genuint svenskt” visar sig vid närmare betraktande bottna i en mosaik av impulser, fenomen och erfarenheter utifrån, det må sedan gälla litteratur, tekniska innovationer eller politiska idéer.
Berättelsen om Albert Bonnier utgör en tydlig illustration av detta dynamiska växelspel mellan det yttre och det inre, mellan omvärld och nation.
Tillsammans med sina bröder Adolf och Felix bar Albert Bonnier med sig en centraleuropeisk

kulturtradition, förankrad i judiska erfarenheter, som skulle bidra till vitaliseringen av svensk litteratur och publicistik. I denna brödratrio blev Albert den i särklass mest framgångsrike, inställd på att inte upprepa de misstag som hade underminerat faderns bokhandels- och förlagsverksamhet i Köpenhamn och tvingat fram en omstart på andra sidan Öresund.

I oktober infaller 200-årsminnet av Albert Bonniers födelse, början på ett långt och rikt liv som lade grunden till mycket av vår moderna offentlighet. Och utan honom är det svårt att föreställa sig det breda, publika genombrottet i Sverige för den genre han främst förknippas med: romanen.

Knappt femton år gammal, i september 1835, anlände Albert Bonnier från Köpenhamn till Stockholm, där han skulle arbeta som biträde i storebror Adolfs boklåda i Gamla stan.

Två år senare gav han ut sin första bok, en från franska översatt satir med titeln ”Bevis att Napoleon aldrig har existerat”.

Det blev inledningen på en fantastisk resa.

När Albert Bonnier gick ur tiden i juli år 1900 var han Sveriges främste förläggare av skönlitteratur.
Förlagets katalog framstår som en mindre encyklopedi över den svenska 1800-talslitteraturen: Viktor Rydberg, August Strindberg, Verner von Heidenstam, Oscar Levertin, Gustaf Fröding, Selma Lagerlöf med flera.
Inslaget av utländska författarnamn var, som sig bör, även det imponerade: Charles Dickens, Émile Zola, Lev Tolstoj.
Men Albert Bonniers ambition var, nästan från första stund, att lyfta fram sitt nya hemlands litteratur. Ambitionen blev närmast pompöst övertydlig genom dedikationen i den litterära kalender, ”Svea”, som han började ge ut 1844 och sedan fortsatte att personligen redigera fram till sin död: ”Den ädla och högsinnade Svenska Nationen egnas detta försök till en folkläsning af utgifvaren.”
Idén till kalendern, som vanvördigt uttryckt skulle fungera som testbana för litterära talanger, hade Albert fått under sin bildnings- och praktikresa till

bokhandlare i Leipzig, Wien och Pest i början av 1840-talet.
Utan att förringa sin judiska identitet eller sin danska bakgrund ville Albert Bonnier uppfattas och respekteras som svensk även i en tid då den lilla judiska minoriteten i det strängt lutheranska Sverige omgärdades av snäva restriktioner om allt från bosättningsort till giftermål.
I de inomjudiska diskussionerna, där bevarad särart ställdes mot assimilering, befann sig Albert Bonnier fullt och fast på den assimileringslinje som slutligen segrade när riksdagen i februari 1870 fattade sitt historiska beslut om judarnas medborgerliga emancipation.
Redan 1847 höll han ett anförande inför sina trosfränder i föreningen Israelitiska Intressen, II, där han uppmanade dem att bygga relationer med ”De Christne”: ”Hvarje sådant vänskaps-förhållande, är en större, en vigtigare eröfring än om det skulle lyckas intaga hela Canaans land.” Detta blev en fundamental princip i Albert Bonniers förläggargärning. I en kaotisk och oreglerad bokbransch, där förbindelserna mellan författare

och förlag var tämligen promiskuösa, var han först med att knyta varaktiga band och kontakter. Många av hans författare blev nära vänner till honom, bland dem Viktor Rydberg och finlandssvenske Zacharias Topelius, två av förlagets affischnamn. I ett patriarkalt tidevarv lade han sig vinn om att lyfta fram kvinnliga författare.
Denna kombination av litterär och social kompetens var huvudskälet till att Per I Gedin försåg Albert Bonnier med det berättigade epitetet Sveriges ”första moderna förläggare” i biografin över Alberts son och arvtagare Karl Otto Bonnier, ”Litteraturens örtagårdsmästare”.
Men deras önskan att bli assimilerade ledde till att bröderna Bonnier och andra judar blev föremål för hånfulla utfall i en tid med grasserande antisemitism. Det var en av anledningarna till att Albert hade svårt att personligen tåla August Strindberg, förlagets mest omsusade författare.
Periodvis var det nära en brytning mellan dem, vilket bland annat berodde på ironiskt nedlåtande

formuleringar som dessa i Strindbergs ”Det nya riket”: ”Det finns icke något av den gamla världens folkslag, som omfattat den svenska nationen med sådan uppriktig och ihållande välvilja, man skulle kunna säga kärlek, som judarne, eller Moses, som de med sin vanliga humor älska att kalla sig.” Sådana antisemitiska giftpilar från Strindberg lät Albert mestadels passera; Strindbergs obestridliga kvaliteter som författare kom i första hand. Ibland kan man rent av spåra ett drag av galghumor i Alberts reaktioner. Som när han läste manus till Strindbergs mustiga dikt ”Lokes smädelser”: ”Tidens gudar, som jag smädat, smäda vill jag än en gång!” Albert vände sig till Karl Otto, som beundrade Strindberg gränslöst, och frågade om det inte borde stå ”Tidens judar”. August Strindberg intar en central roll i berättelsen om Albert Bonnier. Det beror inte enbart på Strindbergs betydelse för förlagets utveckling eller på att den lynnige ”Titanen” gav sin förläggare vackrast tänkbara betyg: ”Jag tog Er, för att Ni var oräddast.” En

annan förklaring till det besvärliga men ändå nästan symbiotiska förhållandet mellan Strindberg och Bonnier var dramatiska episoder som blivit en del av den svenska litteraturhistorien.
Mest berömd är hädelseprocessen 1884 med anledning av Strindbergs novellsamling ”Giftas”, som innehöll en vidunderlig men för samtiden provocerande drift med nattvarden:
”Det oförskämda bedrägeriet som spelades med Högstedts Piccadon à 65 öre kannan och Lettströms majsoblater à 1 kr. skålp., vilka av prästen utgåvos för att vara den för över 1800 år sedan avrättade folkuppviglaren Jesus av Nazarets kött och blod.”
Under några nervösa dagar såg det ut som om Albert Bonnier, i egenskap av boktryckare, skulle kunna hamna i fängelse, eftersom Strindberg, i självvald exil i Schweiz, gav oklara besked om han ämnade inställa sig i rådhusrätten i Stockholm och ta ansvaret. Till sist, efter ett blixtbesök av Karl Otto i Schweiz, reste Strindberg hem – och friades.

Det var en oerhörd lättnad för Albert Bonnier, men vad han inte räknade med var att uppståndelsen kring ”Giftas” tände en pyrande eld under honom. Den skulle senare flamma upp i en rasande brand med inslag av judehat. Albert Bonnier skulle aldrig bli sig riktigt lik efter upplevelsen.

Det handlar emellertid inte om det omskrivna och skandalösa åtalet mot Gustaf Fröding och dennes diktsamling ”Stänk och flikar” från 1896, då Albert Bonnier återigen tvingades löpa gatlopp, jagad med uttryck som ”judgubben” och ”bordellpoetförläggaren”. I stället rör det sig om ett brutalt och lite förbisett mellanspel i den så kallade sedlighetsdebatten, en kokande moralpanik som delvis hade underblåsts av ”Giftas”. Den skulle, med Karl Otto Bonniers ord, ”tillfoga min far ett sår, så djupt, att det aldrig sedan kunde läkas”.

Andra hälften av 1800-talet var en på många sätt omtumlande epok i ett länge stillastående Sverige. Ny teknik som järnvägar och telegrafi revolutionerade kommunikationerna,

näringsfrihet infördes och ogifta kvinnor gavs möjlighet att bli myndiga.
Representationsreformen blev en missräkning för mer radikala reformvänner, men den gjorde slut på ståndsriksdagen.
Industrialisering och urbanisering började ta fart. Det var moderniserande förändringar som Albert Bonnier på olika sätt ville bistå i sin utgivning, från de första handböckerna för resande i Sverige till förlagets kassako, Handelskalendern, först redigerad av Rudolf Wall, Dagens Nyheters grundare.

Läskunnigheten breddades och fördjupades och nya folkliga rörelser utmanade gamla konventioner och därmed också den oskarianska dubbelmoralen, vars vänner samlades kring värnet av den så kallade sedligheten. Främst ungdomar ansågs stå under inflytande från en moraliskt tvivelaktig och samhällsomstörtande litteratur, som därför måste bekämpas. En särskild tidskrift med detta syfte, Sedlighetsvännen, började utkomma 1879. Udden var riktad mot ”sådan litteratur, som uppenbart måste leda till

sedeförderf och dermed till samhällets olycka”.
Efter några ”osedliga incidenter” bland gymnasister i Stockholm framträdde prästen och kristendomslektorn John Personne i februari 1887 med en pamflett som väckte stor uppmärksamhet, ”Strindbergs-litteraturen och osedligheten bland skolungdomen”. Personne, senare biskop i Linköping, gick till angrepp mot praktiskt taget hela den författargeneration som kallades ”Det unga Sverige” och det ”sedelösa skriftställeri, hvilket grasserar ibland oss”.

De grövsta påhoppen sparade Personne dock för Albert Bonnier, August Strindbergs förläggare. Albert beskylldes för att ge ut Strindbergs böcker i utbyte mot att den senare ”låter ’Moses’ vara i fred”: ”Förläggaren Bonnier har då gjort sig till martyr för juden Bonnier.” Personne fortsatte med att likna Albert vid ”en tjufköpare eller bordellföreståndersk a”.
Albert Bonnier hade vid det laget varit ordförande i branschorganisationen Svenska Bokförläggareföreningen i nästan tio år, ett hedersuppdrag som bekräftade att han nått en aktad

ställning. Personne betonade detta förhållande, vilket spädde på en växande konflikt i föreningen mellan Albert Bonnier och Norstedts direktör Gustaf Holm. Motsättningarna mellan Albert och Gustaf Holm hängde samman med deras diametralt olika syn på förlagsverksamhet. Alberts inställning var frisinnad och tolerant; han var livet igenom inspirerad av franska revolutionens upplysningsidéer. Han kunde dessutom vara oförblommerat kommersiell. Holm, chef för landets största förlag, var däremot en stockkonservativ jurist, fixerad vid föreställningar om litteraturens moraliska uppbygglighet. Han avskydde följaktligen den nya litteratur som John Personne attackerade.

Redan i början av 1880-talet hade Holm gjort en framstöt om en stadgeändring som skulle göra det möjligt att ur föreningen utesluta medlemmar som spred ”uppenbart osedligt eller eljest brottsligt innehåll”. Det hade avvisats; Alberts mer tillåtande hållning var solitt förankrad i föreningen. Men efter Giftasprocessen ändrades

opinionsläget. När Personne hade tänt brasan skred Gustaf Holm till verket.
Den 4 april 1887 föredrogs en skrivelse, författad av Holm, vid Svenska Bokförläggareföreningens vårmöte: ”Då vi icke gilla de grundsatser, på hvilka föreningen är bygd, och då vi icke se oss i stånd att åstadkomma en förändring i den riktning, vi önska, se vi oss föranlåtna att nu ur föreningen träda.”
Genom manövrerande i bakgrunden fick Holm med sig flera andra förläggare, däribland Alberts och Karl Ottos gode vän och trosfrände Hugo Geber. Bokförläggareföreningen hade sprängts.
Några veckor senare bildade Gustaf Holm och frondörerna en egen organisation, Nya Bokförläggareföreningen, vars stadgar slog fast att en medlem som utgav skrifter ”för tukt och sedlighet sårande” skulle kunna uteslutas.
Albert Bonniers första impuls var att omedelbart lämna ordförandeskapet, men efter vädjanden från förläggarvänner som stannat kvar hos honom i den

ursprungliga föreningen valde han att dröja med sin avgång till september, då det hade förflutit jämnt tio år sedan hans tillträde. Föreningarna återförenades inte förrän 1912.
Det var ett svårt slag för Albert Bonnier, men med tiden också en pyrrhusseger för den litterära riktning som Gustaf Holm företrädde: den framstår i dag som repressiv och fantasilös. Kanhända går det också att i detta drama spåra vissa rötter till rivaliteten mellan Sveriges två ledande förlagsfirmor, Bonniers och Norstedts.

Men framför allt medverkade den kanonad av ovett och invektiv som Albert Bonnier utsattes för till en dämpning av hans en gång så frejdigt orädda entusiasm. Konservativa Stockholms Dagblad välkomnade Bokförläggareföreningens sprängning som en yttring ”af den sårade sedlighetskänslans sjelfförsvar”:
”Herr Strindberg har skrifvit, herr Albert Bonnier har utgifvit och Sveriges publik har med nyfikenhet mottagit den ena volymen efter den andra af detta nya evangelium, som egentligen

består i utplånande af de tio budorden.”
Albert Bonnier drog sig för att offentligt åberopa sin ”konfession”, det uttryck han brukade använda om sin judiska tillhörighet, men när det gällde bakgrunden till konflikten var han tydlig i sina privata kontakter. Till vännen, litteraturkritikern och trosfränden Karl Warburg skrev han: ”Att bl. andra snygga motiv äfven judehat och afund varit med är otvifvelaktigt.”
Det gjorde speciellt intryck på Albert Bonnier att Zacharias Topelius, med åren allt mer reaktionär, var kritisk till förlagets utgivning och särskilt förbindelsen med Strindberg. En bekymrad Albert skrev till Topelius och bedyrade att han ”blifvit försigtigare (…) ty jag vill på intet vis riskera att förlora en så gammal och värderad vänskap som din”.
Alberts son Karl Otto, som mot slutet av 1800-talet tog mer aktiv del i förlagets skötsel, var i sina minnen kritisk till vad han uppfattade som faderns ”undfallande” reaktion. Må så vara. Men Albert Bonnier höll fast vid sin publicistiska grundidé –

sprida, icke döma – även när det just hade stormat som mest kring honom i sedlighetsfrågan.
I ett brev till Topelius vid årsskiftet 1887–1888 avgav han ett slags programförklaring, intrikat vänlig men stursk i tonen. Budskapet kan sammanfatta Albert Bonniers gärning:
”En förläggare – synnerligen af den gren, som betecknas med ordet skönlitteratur – kan och bör väl dock ej heller tillmätas obetingad rätt att sjelf alltid sätta sig till doms och utöfva censur – ty hvem ger oss absolut visshet att somligt som vi idag klandra, ogilla eller fördöma äfven af en framtid skall bedömas annorlunda.”
Genom den inställningen hos en hårt prövad judisk invandrare skapades alltså väsentliga delar av det som twittrande partiledare numera envisas med att kalla Sveriges litterära kanon. Möjligen är det en liten detalj värd att reflektera över så här tvåhundra år efter Albert Bonniers födelse.

Per T Ohlsson
per.t.ohlsson@sydsvenskan.se

”Bevis att Napoleon aldrig har existerat” Jean-Baptiste Pérès, 1837.

”Bibelns lära om Kristus” Viktor Rydberg, 1862.
”Hemsöborna” August Strindberg, 1887.
”Anna Karenina” Lev Tolstoj, 1885.
”Svarta rosor”, Ernst Josphson, 1888.
”Dikter” Verner von Heidenstam, 1895.
”Drottningar i Kungahälla” Selma Lagerlöf, 1899.

Albert Bonnier. 1820–1900

Förläggare och grundare av Albert Bonniers förlag.

Född 1820 i Köpenhamn. Fadern Gerhard Bonnier hade startat ett bibliotek, en bokhandel och ett bokförlag.
Kom till Stockholm 1835. Började som 17-åring ge ut böcker.
Familj: Betty Rubenson och tre barn. Efter hennes död 1888 Ebba Herván som han fick två barn med.
Knöt till sig tidens stora författare: Viktor Rydberg, August Strindberg, Verner von Heidenstam, Gustaf Fröding, Selma Lagerlöf med flera.
Gav också ut ungdomsböcker, fackböcker och kalendrar.

Avled i cancer i Stockholm 1900.
Per T Ohlsson.

Per T Ohlsson är författare, journalist, Senior Columnist i Sydsvenskan samt hedersdoktor vid humanistiska fakulteten, Lunds universitet.
Han är aktuell med boken ”Albert Bonnier och hans tid” (Albert Bonniers förlag).

Döden satt alltid som en svart fågel på Dan Anderssons axel

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

I nästa vecka är det 100 år sedan Dan Andersson avled, bara 32 år gammal. En männi-

ska och en författare som dör alldeles för ung lämnar en rymd av löften efter sig. Hans dikter parkerade sig i mig redan när jag var barn, skriver Göran Greider, och få av hans uttolkare har fattat hur starkt det kaotiska 1910-talet brusade i hans medvetande.

Hela mitt vuxna liv har jag, i teorin, bekämpat den romantiska konstnärsmyten. Den gör författare till främlingar, döljer klass- och könsamhället och sveper litteraturen i mystikens ogenomträngliga slöjor. I praktiken faller jag ändå ständigt platt för denna myt: Majakovskij, Boye, Dagerman och andra plötsligt döda författare kommer ofta till mig via dödsromantiken. Deras död lyser upp deras verk. Karin Boye kan jag komma att tänka på när jag går min stig genom den dallrande aspdungen på andra sidan fältet (hon dog i en skogsbacke). Stig Dagerman ser jag skymta i ett dystert parkeringshus (han gasade ihjäl sig i ett garage) och Vladimir Majakovskij – som kunde kalla sig ett Moln i byxor – finns i molnen som speglas i älven en

septemberkväll (han sköt sig i Moskva).
Allra mest gäller det där för min del finnmarkspoeten Dan Andersson. Det finns gator i Stockholm där mina steg alltid saktar in – automatiskt, utan att jag först märker det – därför att jag där går i spåren av en död poet.
När Dan Andersson hittades livlös på Hotell Hellman på Bryggargatan (hotellet är sedan länge rivet) på eftermiddagen den 16 september 1920 blev ett författaröde till som än i dag definieras av hans död. Få kände till honom dagarna innan han avled av cyanväteångorna som blivit kvar i resårmadrassen och bakom väggtapeten efter bekämpningen av vägglös några dagar tidigare. Dygnen efter hans död föddes myten Dan Andersson, i tidningsrubrik efter tidningsrubrik. Han blev den fattige vildmarkspoeten, fast han avskydde beteckningen och brukade driva med allt sådant. De sista dikter han skrev tycktes, när de trycktes postumt, ljuda synskt om en annalkande död:
God natt – god sömn jag önskar er,

ni alla vandringsmän.
Vi sluta sjunga och skiljas – vad mer
om aldrig vi träffas igen.
Jag har sagt något litet och fattigt av det
som brunnit hos mig och som snart
brinner ner,
men den kärlek, där fanns, ej förgängelse vet –
god natt – god sömn åt er.
Många gånger har jag läst Klara-polisens femtiosidiga förundersökning och konstaterat att polisen inte hade minsta aning om vem den döde var. Rapporten har nu givits ut av tidskriften Essä i faksimil. Vid ny genombläddring känner jag det: Denna sakliga utredningstext, signerad kommissarie Axel Jaensson, ingår i författarens samlade verk, spökskriven från andra sidan detta liv av poeten själv.
Det billiga resanderum han dog i var så litet att det närapå kan liknas vid en kista: 1,30 brett, 2,30 långt. Trots att Dan Andersson var rastlös, sprallig och full av nästan dadaistiska upptåg, satt döden alltid som en svart fågel på hans axel. ”Den Dan Andersson jag kände var en stackars trasig,

förtvivlad, kämpande människa som ofta önskade sig bort från alltihop. Hans tankar kretsade ofta kring döden. Dan var fast övertygad om att han snart skulle dö”, kunde Märta Larsson, hans flickvän åren 1914-17, skriva till en litteraturvetare trettio år efter hans död.
Hela sitt korta liv var han besatt av brottslingar och mordhistorier. Tidigt skrev han en roman (ännu opublicerad) om ett mord uppe i finnmarken. I en dikt som ”Hemlös” identifierar sig poeten med en mördare, en av den tidens gängkriminella: jagad, förbittrad, rädd för att leva, lika rädd för att dö.
Platser som för tidigt döda författare besökt blir magiska. I somras letade jag mig med hjälp av några vänner fram till De varma källorna i en mosse i finnmarken. I en berättelse i boken ”Det kallas vidskepelse” kallade han de tre källorna för De varma källorna. Det var ett romantiskt grepp:
Associationerna går till Islands ångande källor, fast det bara är några kallkällor så djupa att de inte fryser på vintern. Han var en genial namnromantiker: Många

av de skogsfinskt klingande namnen på sjöar och orter i finnmarken hittade han på. I novellen dyker han ner i den då halvt bortglömda folktro och magi som en månghundraårig skogsfinsk kultur lämnat efter sig. Vi stod på en ås ovanför källorna och jag såg min hund springa i förväg över mossen och kasta sig i en av pölarna och komma upp, alldeles lerig. Förundrad bevittnade jag skådespelet. Hade hon känt vittringen av Dan Andersson som en gång lät en novellgestalt bada i källan? Jag drog med mig henne till ån Pajso, några hundra meter bort, där hon hoppade i det sakta strömmande vattnet. Pajso, som Dan Andersson skrev en så frödingskt vacker dikt om, sköljde min hund ren.

Dan Anderssons dikter parkerade sig i mig redan när jag var barn, kanske till och med nyfödd: Min mor brukade sjunga hans sånger för att jag och mina bröder skulle somna. Vemodet omsluter mig när jag tänker på det. Jag minns dem – sjungna av Thorstein Bergman eller Hotenanny Singers – från transistorradion i köket i Vingåker. Är det en

efterkonstruktion, dessa minnesbilder av att morsan liksom stannade upp i sina vardagssysslor och fick något drömskt i blicken när ”Brev till min syster” eller ”Omkring Tiggaren från Luossa” ekade i lägenheten? Jag tror inte det. Min mamma var verkligen ingen litteraturvetare, men denna poets liv visste hon något om – och även om hans död.
Han dog ju så ung, bara 32 år gammal. I Joakim Thåströms märkliga låt om Dan Anderssons död – ”Om Black Jim” – kommer de ”från fabriken” för att ta med poeten hem, de har ett jobb att göra på Klara natthotell och de vet inte själva varför just denne poet ska hämtas. Och när jag hör Lalehs sång ”Some die young” kan ibland Dan Anderssons gestalt uppenbara sig i sången: ”I will tell your story if you die/ I will tell your story and keep you alive.” Det är det människor gjort nu i ett sekels tid: Hållit den döde vid liv, i en annan existensform. En människa och en författare som dör alldeles för ung lämnar en rymd av löften efter sig. Majakovskij överlevde Stalintiden genom att dö i den. Boye orkade

inte leva men hennes texter lever allt starkare. Dagermans självmord får hans texter att glöda på ett särskilt sätt. Det är svårt att inte associera till den där stora klubben av för tidigt döda rocksångare – med medlemmar som Amy Winehouse, Jimi Hendrix, Jim Morrison. Över den reser sig en permanent soluppgång: Allt de aldrig hann göra men som de borde fått chansen att göra.

Men Dan Anderssons död hjälper mig också att förstå hans egen tid. Nyligen läste jag Thomas Pikettys bok ”Kapital och ideologi” och ekonomhistorikern Erik Bengtssons ”Världens jämlikaste land?”. Båda pekar ut Sverige fram till 1917 som ett unikt odemokratiskt och ojämlikt land. Bengtsson konstaterar att 1910-talet blev en brytpunkt när det slutligen kokade över under överhetssamhället och massrörelse efter massrörelse organiserades fram. Det var just under detta 1910-tal som Dan Andersson, under sju korta men intensivt produktiva år, skrev sina dikter, romaner, noveller. Samtliga stora massrörelser hade han en fot i: Väckelserörelsen,

nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen. Jag ser honom: Han skriver och verkar, rastlöst, mitt i den där brytpunkten när ”den gamla regimen” – för att använda Erik Bengtssons term – dör och en ny tid föds.
Få av hans uttolkare har fattat hur starkt det kaotiska 1910-talet brusade i hans medvetande. Han är i ena stunden revolutionär, i den andra buddist. Den före detta nykterhetskämpen dras snart till all slags drogromantik och han attraheras av islam och ofta av europeisk litterär dekadens och han förblev ohjälpligt kluven mellan tillhörigheten till en döende skogsfinsk kultur och en ny modern tid. Genompyrd av schopenhauerskt kvinnoförakt var han samtidigt i den långa kärleksrelationen med den unga Märta Larsson ofta en vidöppen, sårbar själ som förrådde all nedärvd patriarkalism. Självklart var han antimilitarist och socialist.
Häromdagen stod jag återigen på Bryggargatan 5. Jag såg neråt längs gatan, mot Centralen. Dan Andersson kom skyndande uppför gatan efter att just ha stigit av tåget. Han visslade. Ett slags

revolution hade genomförts i Sverige. Konkreta planer på utlandsresor väntade. Rastlös klev han rakt ner i döden.
Göran Greiders bok om Dan Anderssons och Märta Larssons kärlekshistoria utkommer i september: ”Hon vars hjärta var som mitt” (Ordfront).

Göran Greider
kultur@dn.se

Dela

Hotet från Amazon kräver en ny svensk debatt om fasta bokpriser

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Jag vill gärna komplettera Pelle Anderssons (vd på Ordfront)

intressanta inlägg om Amazons intåg i Sverige (DN 31/8) med lite mer fakta ur ett annat perspektiv. Sveriges bokmarknad är mycket speciell och svår att jämföra med andra länders. Av flera skäl finns det anledning att titta närmare på förhållandet i Tyskland där Amazon driver en omfattande verksamhet som också inkluderar försäljning av böcker.
Den tyska branschorganisationen, Börsenverein, publicerar regelbundet statistik om bokmarknaden för olika försäljningskanaler. För 2019 fördelar sig försäljningen på följande sätt: sorterad bokhandel 57 procent, internetbokhandel 20 procent, direktförsäljning förlag 23 procent.
Amazons bokförsäljning ingår i gruppen internetbokhandel. Då även många boklådor erbjuder online-försäljning torde Amazons andel av den tyska bokförsäljningen uppgå till 10–15 procent. Alltså en ganska blygsam andel jämfört med USA där Amazon beräknas ha en marknadsandel på långt över 50 procent.
Vi kan då konstatera att Amazon knappast utgör något hot för

bokbranschen i Tyskland vilket har sin enkla förklaring i att Tyskland liksom de flesta andra länder i Europa och i övriga världen har bestämmelser om att böcker ska säljas till fasta priser. Dessa regler är i många fall inskrivna i ländernas lagstiftning och detta måste Amazon förhålla sig till – så är dock inte fallet i Sverige.

Utan att ta ställning i frågan är jag övertygad om att den utveckling som Pelle Andersson beskriver och som jag i stort delar, kommer att leda till en ny debatt i Sverige om fasta bokpriser, då risken är påtaglig att den sorterade bokhandeln så småningom raderas ut.

Utvecklingen i USA, som även har fria bokpriser, har inneburit en katastrof för den fysiska bokhandeln och då främst för de stora sorterade kedjeföretagen.

Men det finns en liten ljuspunkt. Sedan sekelskiftet har marknaden vuxit för den lokala oberoende bokhandeln som satsar på god litteratur och regelbundna aktiviteter med stark uppbackning från tongivande författare.

År 2010 fanns 1 600 oberoende boklådor, 2020 är antalet över 2

500. Denna starka ökning har uppmärksammats i stora medier som New York Times, Washington Post och Wall Street Journal. Sammantaget står dessa nya ”independents” för cirka 10 procent av marknaden i USA och de ökar sin andel varje år. Det finns således en smärtgräns. Många vill ha en bokhandel att gå till och inte köpa på det anonyma nätet.
Jag vill gärna citera Stephen King som helt nyligen gjorde följande uttalade: ”Den självständiga bokhandeln är livlinan för vårt intellekt. Det är nödvändigt att den överlever, speciellt i de svåra tider som vi nu befinner oss i.”
Leif Olsson är bokhandelsanalytiker och ansvarig för kapitlet om bokhandeln i den stora antologin ”Böckernas tid” (redigerad av Johan Svedjedal, 2018).
Leif Olsson

Wijkmark var den svenska romankonsten s mästare

SÖNDAG 13 SEPTEMBER 2020

Författaren Carl-Henning Wijkmark har som tidigare meddelats avlidit. Vännen Ulf Peter Hallberg minns en fri intellektuell som förenade hjärnans och sinnets elegans.

”Wien före 1914”, återtog Honig oväntat, ”var en på många sätt lycklig värld. Ändå var den beredd att dö. Det var dags, man kom inte längre – det var en mycket utbredd känsla. Och man kastade sig ut i avgrunden. Men allt i Wien har sin färg av dessa tretti år före katastrofen, allt som är levande på gott och ont har sin upprinnelse där.”

(Ur ”Dacapo”, 1994)

Carl-Henning Wijkmark är och förblir vår störste europé, på djupet. Han skrev mot döden och skildrar livet som ett äventyr, med dunkla stråk. Hans hjältar

försöker förstå det. Hans romaner är fyllda av lidelse, uppfinningsrikedom, personliga mysterier, spänning och utforskning, ofta av vad som egentligen hänt i det förflutna. Identitet är något gestalterna letar efter. Den som vill veta något om 1900-talet, och det 2000-tal som alltmer kommit att likna en svart vägg, har allt att hämta där – i romaner som ”Jägarna på Karinhall”, ”Sista dagar”, ”Du som ej finns” etc, fram till avskedet ”Vi ses igen i nästa dröm”.
Den särskilda glimt Carl-Henning hade i ögat innefattade ett sanningskrav som med humor och intelligens bevakade människovärdet. Han var en fri och sann intellektuell. Egenarten var att förena hjärnans och sinnets elegans. Carl-Henning hörde hemma i Helsingfors, München, Wien, Paris och Barcelona. Wien mellan 1880 och 1914 betraktade han som ett forskningslaboratorium på känslans och erfarenhetens område. Vi känner igen oss, sa han: att allting är på glid, en overklighetskänsla.
I Helsingfors, med den svenskspråkiga minoriteten, var

han på sätt och vis mer hemma än i Stockholm. På Esplanaden, med inflytandet österifrån; vid hamnen med blick mot fästningen Sveaborg och dramat om svek och uthållighet. På Hotell Kämp, där krigskorrespondenter som Bang och Curzio Malaparte suttit, med utblick mot vinterkriget 1939–40. Om sådant visste Carl-Henning allt: hur Malaparte mötte Himmler på ett hotell i norra Finland, om finländska officerare som sköts av ryssarna om de spillde en droppe av snapsen, om Alvar Aaltos marmorkyla. Det var inte Carl-Henning Wijkmarks sak: kosmisk marmorkyla.
Skymningen betraktade han som en frihetsappell.
Just Paris symboliserade frihetskänslan mer än någon annan stad. Det fascinerande människosvallet på gatorna. Carl-Henning kunde inte tänka Paris utan att tänka livet. Paris har samma ungdomskänsla som han själv utstrålade: att alla möjligheter ligger öppna. Jag minns honom i ljus linnekostym och vit gammaldags keps, på Paris kaféer, eller på ramblan i Palma och Barcelona, med en cigarrett i mungipan: ”Jag älskar Barcelona

för den varma inställningen till högkulturen och det livsbejakande!”
Arvet efter Carl-Henning Wijkmark är vänsällheten, exemplet, överblicken, kunskapen, lättheten, kombinationsförmågan – uppmaningen, se livet! Lördagen den 29 augusti strålade han mot mig i Bromma. Vi pratade om allt vi skulle skriva: en gemensam sammanfattning av vad Paris betytt för oss, en tillbakablick på våra erfarenheter i staden. Kanske med fotografier, han skulle leta i gamla papper. Han skrattade, vad härligt! Sedan stannade hans tid, men Carl-Henning Wijkmark har skrivit in sig i hjärtat på oss. Jag hör hans röst och ser honom framför mig på boulevarden i Paris. Vi fortsätter, säger han. Sista ordet finns inte. Om Barcelona sa han, på en av våra resor: ”Man känner sig fri. Det är ett klassiskt reningsbad. Det finns ingen förgyllningsexorcism. Slitenheten finns i stenen, man är ensam i en labyrint där svårigheterna från förr finns kvar. Det förflutna är inte eliminerat.”
Tack, Mästare! Vi byter ord, vi resonerar.

Minnet räddar mänskligheten. Ulf Peter Hallberg är författare och översättare. 2011 gav han ut essäsamlingen ”Städernas svall” tillsammans med Carl-Henning Wijkmark.

Ulf Peter Hallberg

Ledare: M borde lära av S – regeringsmakten är inte gratis

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

När Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) pratar om att samarbeta med Jimmie Åkesson (SD) låter det numera alltid enkelt. ”Det är inte mer komplicerat än att i de frågor vi tycker lika kan vi diskutera oss fram till lösningar som alla kan

ställa upp på”, sa moderatledaren nyligen i en DN-intervju (27/8). KD-ledaren är inne på en liknande linje. I samband med riksmötets öppnande talade hon sig varm för en M-KD-regering, med tillägget att den kommer att få göra upp med andra partier, som L och SD. Däremot menade hon att upplägget knappast innebär att det behövs särskilt många kompromisser, eftersom det finns tillräckligt mycket närliggande politik.

Problemet är att det inte verkar som att Jimmie Åkesson håller med. Tvärtom tycks han – precis som alla andra partiledare – ha en egen agenda, som inte går ut på att lägga sig platt som en dörrmatta utanför Rosenbad för Kristersson och Busch.

I helgens intervju med DN säger han att partiets utgångspunkt vid en regeringsbildning är att få så stort inflytande som möjligt. Han tillägger att inflytande över budgetpolitiken är ett minimikrav, men att det inte är säkert att det räcker, eftersom ”det finns många viktiga områden där vi vill göra väldigt mycket som inte omfattas av budgeten mer än

anslagsmässigt, som rättspolitiken och migrationspolitiken”.
SD vill alltså både påverka den politiska inriktningen och ha ministerposter, vilket inte är att undra på. I en M-KD-SD-koalition kan Åkessons parti vara det största, då det i den senaste DN/Ipsos-mätningen låg en procentenhet över Moderaterna och var mer än tre gånger så stort som KD. Till detta har dock Ulf Kristersson sagt nej, med motiveringen att M:s och SD:s åsikter går isär i många viktiga frågor, som utrikespolitik och miljöv.

Där, om inte förr, blir det tydligt att områden där partier tycker lika är de enkla. Det är sedan – när man behöver ge och ta – det blir svårt.
Fråga Stefan Löfven (S), som tvingats till smärtsamma kompromisser om alltifrån lagen om anställningsskydd till skatter, samtidigt som han måste hålla MP på gott humör trots migrations- och Preemfrågan. Förra veckan kom dessutom meningen ”jag har alltid sagt att jag har en pragmatisk inställning till skatter” ur hans mun (Expressen 3/9). Vilket sannolikt

fick några av de mest renläriga i partiet att studsa, eftersom pragmatism var en omskrivning för skattesänkningar.
Anledningen till att Löfven tuggar, sväljer och håller god min är att januariavtalet var hans enda chans att bli statsminister och det trumfkortet utnyttjade Annie Lööf (C). Nu har Ulf Kristersson målat in sig i ett liknande hörn som S-kollegan, vilket Lööf har kommenterat med att ”Moderaterna måste ju välja väg” (DN 28/8).
”Du tycker inte de har gjort det än?”
”Jo, Moderaterna har tyvärr gått ut och sagt att de vill lägga statens finanser i händerna på ett främlingsfientligt populistparti. Jag tycker det är djupt anmärkningsvärt och jag känner en stor sorg i det.”
Därmed återstår bara ett SD-samarbete för Ulf Kristersson, och det vet Jimmie Åkesson, som på grund av M:s stängda dörr mot mitten kan vara den som sitter med trumf på hand efter nästa val. Då är plötsligt inte frågan om Moderaterna ska ge SD några ministerposter. Frågan är vad Moderaterna måste ge

Sverigedemokraterna för att ha några ministerposter att fördela.
DN 14/9 2020

Rekordstort vabbande till följd av striktare smittregler

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Förskolepersonal som stoppar snoriga barn i kapprummet. Pressade föräldrar som har svårt att få vardagen att gå ihop. Coronapandemin

påverkar de flesta småbarnsfamiljer och antalet uttagna vabdagar är nu högre än på flera årtionden, visar DN:s sammanställning. Enligt barnläkaren Jonas Ludvigsson är det lika bra att vänja sig – den nya vardagen ser ut att vara här för att stanna.

Även om antalet allvarligt covid-19-sjuka barn i förskoleåldern är mycket få, visar Försäkringskassans statistik för vård av sjukt barn (vab) och de beskrivningar från förskolechefer i Stockholm och Göteborg som DN talat med, att oron för smittan snabbt tagit fart efter sommaren. Samtidigt beskriver förskolechefer hur svårt och ibland konfliktfyllt det kan bli för personalen när de ska agera grindvakter framför stressade föräldrar när Folkhälsomyndighetens nyligen uppdaterade rekommendationer ska uttolkas.

– Jag förstår de som tänker och säger att ”gud, jag orkar inte längre, pojken är ju bara snuvig”. Och sedan har vi föräldrar som själva är jätterädda, så det kan vara klart jobbigt för medarbetarna att hantera, säger

Ingalill Gustavsson, förskolechef i Farsta i Stockholm.
Att inledningen av denna höst inneburit ett nytt läge blir tydligt när vabdagarna, uttag av tillfällig föräldrapenning, jämförs. De två senaste veckorna har de snabbt tagit fart och från vecka 35 till 36 ökade vabdagarna med 70 procent. Och jämför man med motsvarande vecka förra året så gjordes 66 procent fler ansökningar om vabdagar första veckan i september i år.
Försäkringskassans nationella statistik tyder på att ökningen framför allt drivs av att samma barn hålls hemma längre.
Eva Jakobsson är samordnare för covid-19 på förskoleförvaltningen i Göteborgs stad. Om svårigheterna att avgöra vilket barn som ska skickas hem och inte, säger hon:
– Det blir en dialog i tamburen.
Förvaltningen följer Folkhälsomyndighetens rekommendationer för när barn ska vara hemma från förskolan, och de ger ju utrymme för tolkningar, mellan pedagoger och vårdnadshavare. Här finns familjer som upplever en press att

få ihop både sin vardag och sin ekonomi.
– Någonstans tar ju tålamodet slut, man kanske känner att det inte går ihop. Det blir pressat.
Eva Jakobsson säger att man från förvaltningens sida har valt en strikt hållning i relation till rekommendationerna. Man har också en tät dialog med regionens smittskyddsexperter.
– Vi har en högre tröskel för att komma tillbaka till förskolan om man har symtom. Men jag skulle inte beskriva den som en nolltolerans.

I Farsta är Ingalill Gustavsson - förskolechef över en verksamhet med 2 400 barn. Hon säger att man just nu diskuterar hur förskolorna ska fungera så smittsäkert som möjligt inomhus när vi går mot kallare och regnigare dagar där uteleken inte blir lika enkel.
– Nu ska barn med lättare hosta eller lätt snuva kunna komma tillbaka efter sju dagar om de i övrigt är symtomfria, säger Ingalill Gustavsson.
– Men visst kan det bli jättesvårt. Vi är inte medicinskt utbildade. Vi får titta på allmäntillståndet. Men

många barn kan ha hosta länge efter att de har varit sjuka. Det finns mycket att ta hänsyn till. Hur är det för era anställda att agera som en sorts portvakter?
– Vi har skickat ut information till pedagogerna om hur vi ska jobba med detta och vilka direktiv som gäller. De ska ta emot frågorna, men inte hamna i polemik. De mer upprörda föräldrarna ska alltså hänvisas till rektorn.
Det börjar förekomma exempel i såväl Stockholm som Göteborg på att föräldrar begär att få slippa betala förskoleavgiften med hänvisning till covid-19.

– Vi har fått till oss några som vill ha avdrag för att de inte kan utnyttja sin plats. Den här situationen kan nog ibland beskrivas som en gråzon där Försäkringskassan inte alltid går in och täcker upp, och den drabbar familjer, det kan vi absolut se, säger Eva Jakobsson vid förskoleförvaltningen i Göteborg.
Förskoleförvaltningens chef för juridik och ärendehantering Amanda Larsson säger att hon känner till ett fall där en familj tagit Göteborgs stad till kronofogden. Det ska gälla ett

barn som familjen av oro för smittan själva valt att hålla hemma.
– Familjen har skickat en faktura som vi har bestridit eftersom barnet har varit välkommet till förskolan, säger Amanda Larsson.
Att barn som har lindriga symtom som torrhosta och snuva enligt Folkhälsomyndighetens nya rekommendationer kan återgå till förskolan om det gått sju dagar sedan insjuknandet är fullt rimligt, enligt Jonas Ludvigsson, barnläkare i Örebro och professor i medicinsk epidemiologi vid Karolinska institutet i Solna.
– Med de flesta infektioner kan man ha kvarvarande symtom under en tid, inte minst snuva och hosta som hos barn kan sitta i i flera veckor. Kroppen kan ha dödat själva viruset men de skador som viruset ställer till med, den reaktion som viruset drar igång behöver inte vara borta.
Feber är däremot tecken på en pågående virusinfektion. Och om sjukdomsförloppet förvärras för varje dag bör man också hålla sig hemma lite längre, även utan feber.

– Det finns ingen magisk gräns och ska man vara ärlig är viruset inte säkert helt borta men nivåerna är förmodligen så låga att det inte spelar något praktisk roll. Jag har blivit kontaktad av föräldrar som varit hemma länge och inte vet vad de ska göra. Att vabba i fem veckor för att barnet är snuvigt blir ett väldigt stort praktiskt problem.
Jonas Ludvigsson menar att detta kommer att vara den nya vardagen för barnfamiljer, även när det kommer ett vaccin.
Folkhälsomyndighetens bedömning är att barn och unga generellt inte behöver vaccineras ”i en första fas”, eftersom de inte drabbas hårt av viruset. Om vaccinet dessutom endast skulle vara effektivt på 50 procent kommer vi att behöva hålla i vår nuvarande livsstil ganska lång tid framöver, enligt Ludvigsson.
– Visst, ett vaccin med 50 procents effektivitet kommer göra nytta genom att till exempel minska antalet dödsfall, men det kommer tyvärr inte att leda till att vi kan ändra vår nuvarande livsstil särskilt mycket eftersom den vaccinerade fortfarande kan få

sjukdomen och smitta andra, säger han.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se
Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Fakta.

Från mitten av april fram till och med mitten av augusti låg antalet vabdagar på ungefär samma nivå som i fjol, ibland över, ibland under. Men de två senaste veckorna har de snabbt tagit fart, från vecka 35 till 36 ökade vabdagarna med 70 procent.

I Göteborgs stad sjönk barnens närvaro förrförra veckan i de kommunala förskolorna till 65 procent från att veckan före ha legat på 73 procent. Personalens närvaro sjönk också, från 91 till 86 procent.

Försäkringskassans nationella - statistik tyder på att ökningen drivs av att samma barn hålls hemma längre. Medan antalet ansökta vabdagar första halvåret steg med 20 procent ökade antalet mottagare av bidraget med bara 3,5 procent.

Vård av barn (vab) är när man - stannar hemma från jobbet eller

avstår från att söka arbete för att ta hand om ett sjukt barn.
Ersättningen betalas ut av - Försäkringskassan och kallas tillfällig föräldrapenning.
Att vobba innebär att man jobbar hemifrån och samtidigt tar hand om sjuka barn.
Då betalas ingen ersättning ut från Försäkringskassan.

Familjen Weilars vardag ändrades i grunden när smittan slog till

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

När coronapandemin slog till skärptes reglerna på landets förskolor. Nu rådde plötsligt

nolltolerans mot snor och hosta även för i övrigt friska barn. För familjen Weilar innebar det många veckors vabbande och vobbande om vartannat. Och en helt ny vardag.

Sebastian, 6, står på huvudet i soffan medan lillasyster Alicia, 3, skrattandes tittar på. De har just kommit hem från skola respektive förskola och snart är det dags för middag hemma i Nacka. Några veckor in i höstterminen har de hållit sig friska. Men i våras, när coronapandemin lamslog världen såg tillvaron väldigt annorlunda ut för familjen Weilar.

Plötsligt blev det tvärstopp för det som tidigare varit en oskriven regel bland småbarnsföräldrar, att pigga men snoriga barn kunde lämnas på förskolan.

– Vi var hemma många veckor i sträck i våras när de inte fick vara där om de hade minsta tecken på förkylning, berättar Linn Weilar.

Både hon och maken har heltidsjobb och den nya vardagen krävde därför en hel del pusslande. Att vabba hela den tiden som barnen inte fick gå på förskolan var inte ett alternativ.

– Jag är entreprenör och måste finnas tillgänglig för mina kunder.

Om jag skulle vara borta från mitt arbete i tre veckor hade jag fått klappa igen fabriken, säger Linn Weilar, som är distributör av koreansk hudvård och har ett eget hudvårdsmärke.
Varje morgon inledde familjen därför med att göra ett schema för dagen.
– Då fick alla säga vad de behövde eller önskade göra den dagen. Om jag hade ett möte klockan 11 så blev det ett kryss för mamma den timmen. Om barnen ville måla eller gå ut skrev vi upp. Sen satte vi en äggklocka så det blev tydligt när det var dags att byta aktivitet. Eftersom barnen inte kan skriva fick de rita bilder, de tyckte det var väldigt roligt.
Barnens morföräldrar hjälpte till med barnpassningen ibland, andra gånger innebar mötestid filmtid för barnen. Oftast gick det bra, andra gånger gällde det att hitta ett ledigt rum, låsa dörren och bita ihop.
– När man är som mest upptagen är man oftast populärast hos barnen. Då kan man bli arg för att man känner att man just gett dem en rolig timme och borde kunna få jobba lite ifred. Sedan får man dåligt sambete och försöker

kompensera att man var arg. Och så håller det på.
Samtidigt har den extra tiden med familjen varit värdefull, enligt Linn Weilar.
– Även om man gått varandra på nerverna emellanåt så tror jag att stressnivån har gått ner när man inte behövt pendla fram och tillbaka till stan utan jobbat hemifrån. Vardagsjäkten har minskat. Barnen tyckte det var väldigt mysigt, man gosade upp med lite godare mat och fick mer tid med varandra.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Helena Sjödin Öberg: Karriären är inte förstörd av några veckors vabbande

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Råd till mig själv som småbarnsförälder: Håll ut! Din karriär klarar av vabbande under några veckor.

Jag var sämst. Sämst på att jobba och sämst på att vara förälder. De första småbarnsåren var det inte sällan jag grät, när alla ambitioner om att vara både en bra mamma och en kompetent yrkeskvinna försvann lika snabbt som

febertermometrar och suppositorier blev en del av vardagen. Bäst blev jag på att läsa in mig på ”luftvägsinfektioner” och ”öron-näsa-hals”.
Två av barnen hade en konstant snorsträng i tre år, ett annat dreglade och krävde flera dagliga klädbyten. En konflikt uppstod mellan förskolepersonalen (som lät mina barn snora och dregla) och föräldrarna till ett väldigt infektionskänsligt barn.
Vem ska vabba? Vi eller de?
Jag är djupt imponerad av personalen som nu under coronakrisen lyckas navigera mellan de olika intressena på förskolan. För det är, som så ofta, inte bara barnen de ska ta hand om. I farstun står föräldrar som pressats till bristningsgränsen av stress och dåligt samvete för att inte räcka till. Hur många gånger får förskolepersonalen klä skott för föräldrarnas missriktade frustration?
Det är föräldrar som är livrädda för att de älskade, älskade barnen ska bli svårt sjuka, eller för att de ska bli lätt sjuka så att det återigen blir vab eller vobb. Men det är samtidigt föräldrar som har stannat hemma i veckor med barn

som snorar och som nu ger upp idén om att hålla dem hemma tills snoret försvunnit. Och som kanske oroar sig för varsel och uppsägningar.
DN:s grafer visar att vabbandet stigit som ett spjut de senaste veckorna. Enligt en rapport från Unionen 2018 vobbar var fjärde förälder, vilket betyder att ytterligare tusentals föräldrar har sina barn hemma, utan att det syns i Försäkringskassans statistik.
Många undrar hur länge det ska fortsätta, men svaret är inte lätt. Folkhälsomyndighetens riktlinjer stämmer inte alltid med barnens symtom och i många fall kommer det att vara förskolans personal och föräldrarna själva som får avgöra.
Vems är felet att livet inte går att planera? Inte förskolepersonalens i alla fall.
Nu är mina barn vuxna och om jag hade kunnat ge mig själv ett råd under småbarnstiden hade det varit: ”Försök att hålla ut!”. Snorsträngarna försvinner och dreglandet upphör. Karriären är inte förstörd av några veckors vabbande och du har troligen minst trettio års arbete kvar. Det

innebär att säkert minst 30 000 möten och över 100 000 mejl återstår ...
Just nu märks också en större förståelse i hela samhället, även hos chefer och arbetskamrater. Vi är alla drabbade av corona.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

200 miljoner ska satsas för att stoppa bidragsfusk

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Regeringen skärper åtgärderna mot skattefusk och missbruk av bidragssystemen genom att tillföra mer pengar till flera myndigheter.

– Vi vill stoppa pengarna till de kriminella nätverken, oavsett

om det är mc-gäng, klaner eller mer löst sammansatta nätverk, säger finansminister Magdalena Andersson (S).

I höstbudgeten, som presenteras om drygt en vecka, är regeringen och samarbetspartierna C och L överens om en satsning på mer resurser till ett flertal myndigheter för att hindra skattefusk och välfärdsfusk. Nästa år handlar det om ett tillskott på cirka 200 miljoner kronor.

– Vi har byggt upp våra välfärdssystem för att skydda de svagaste och sköraste i samhället. Därför är det otroligt viktigt att jobba stenhårt mot dem som försöker utnyttja systemet. Att våra välfärdssystem används för att försörja kriminella nätverk är särskilt allvarligt, säger Magdalena Andersson.

Enligt en utredning som presenterades i slutet av förra året uppgår felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen till 18 miljarder kronor om året. Ungefär hälften beräknas vara medvetet fusk.

Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden (CSN) och

Migrationsverket får nu ett uppdrag att arbeta hårdare mot de felaktiga utbetalningarna. Det övergripande målet är att minska fusket i välfärdssystemen.

– Det är väsentliga summor som försvinner i medvetet fusk. Vi kommer att vara tydliga med att de här pengarna ska användas till att systematiskt och hårdare jobba med att stoppa fusket, säger Magdalena Andersson.

Finansministern anser att tillskottet till myndigheterna ger förutsättningar för krafttag mot dem som missbrukar välfärdssystemen.

– 200 miljoner är en omfattande satsning så det är klart att med det här kommer det att vara fler personer som jobbar med att förhindra fusk. Men för att de ska kunna jobba effektivt så handlar det också om vilken lagstiftning vi har, säger Magdalena Andersson.

– Vi vill stoppa pengarna till de kriminella nätverken, oavsett om det är mc-gäng, klaner eller mer löst sammansatta nätverk. Det här är ett led i att stoppa penningtillförseln dit, fortsätter hon.

Hur mycket pengar som försvinner till kriminella nätverk

finns det i dag ingen säker uppgift om.
– Det ligger lite i sakens natur. Det är svårt att mäta skattefusk också, säger Magdalena Andersson.
Hon framhåller att det finns fler skäl till att skärpa tillsynen av utbetalningar från de gemensamma välfärdssystemen.
– Det är viktigt att pengarna hamnar rätt. Annars riskerar det att undergräva legitimiteten i välfärdssystemen.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Dela

Gruppledaren Annika Hirvonen vill bli nytt språkrör

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Miljöpartiets Annika Hirvonen vill bli nytt språkrör.

– Jag vill göra allt jag kan för att vi ska vara en stark röst för de som har det svårt, säger hon.

Annika Hirvonen är Miljöpartiets gruppledare i riksdagen, talesperson i migrations- samt utbildningsfrågor. Nu vill hon ta över som nästa kvinnliga språkrör när Isabella Lövin lämnar i januari.

– Just nu står vi i en klimatkris och för att vi inte ska hamna i en situation med stort lidande måste vi göra allt vi kan för att ställa om. Samtidigt behöver vi vara en röst för dem som har det svårt här och nu, för människor som faller mellan stolarna i välfärden, säger hon.

Efter år av dåliga opinionssiffror nära riksdagsspärren pågår det återigen en diskussion om vilken väg Miljöpartiet ska ta framåt. Annika Hirvonen tillhör de som anser att partiet måste bli tydligare och vässa sin välfärdspolitik.

– Jag vill se en politik där vi minskar klyftorna. Där de allra mest utsatta, barn som växer upp i fattigdom och hemlöshet, och de som faller genom revorna i välfärden får jämlika möjligheter. Min övertygelse är att vi måste förändra beskattningen, dels genom att fortsätta med en grön

skatteväxling där de som förstör miljön betalar mer och pengarna fördelas till vanligt folk men också genom att de som har allra mest också bidrar mer, säger hon och fortsätter:

– Jag har själv en syster som är svårt sjuk och har bollats fram och tillbaka i vården. Jag vet hur det känns att ha en klump i magen inför nästa gång beslutet om personlig assistans kommer.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta. Andra kandidater

Med Annika Hirvonen finns nu två kvinnor som säger klart ja till att kandidera till posten som språkrör, den andra är riksdagsledamoten Rebecka Le Moine.

Jämställdhetsminister Åsa Lindhagen har tidigare sagt att hon överväger att kandidera.

Kristersson: Inte aktuellt att ta in SD i en regering

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Moderaterna kan förhandla om budgeten med Sverigedemokraterna. Men det är inte aktuellt att ha med partiet i en borgerlig regering, säger M-ledaren i SR.

SD-ledaren Jimmie Åkesson berättade i gårdagens DN att han vill bli justitieminister om Sverigedemokraterna skulle kunna bilda regering med M och KD efter nästa val.
Men något sådant regeringssamarbete är ”inte aktuellt över huvud taget” säger - M-ledaren i Ekots lördagsintervju. Ett samarbete med SD, och alla partier i riksdagen, är naturligt menar Ulf Kristersson. Ett budgetsamarbete med SD är inte heller uteslutet.

Partierna är dock för olika för att kunna göra gemensam sak i en regering, menar M-ledaren.
Amanda Dahl

Vasakronan: Jobba hemma-trenden dör ut

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Jobba hemma-trenden överlever inte covid-19-pandemin. Den bedömningen gör fastighetsjätten Vasakronans vd Johanna Skogestig. I stället ser hon en ökad efterfrågan på mer flexibla kontorslösningar och mobila arbetssätt.

Folkhälsomyndighetens påbud om att de som har möjlighet ska fortsätta jobba hemifrån i höst hörsammas av många arbetsgivare. Skrivbord efter skrivbord står fortfarande oanvänt ute på kontoren, trots minskad smittspridning.

Men pendeln i jobba hemma-trenden har börjat svänga tillbaka, enligt Johanna Skogestig, vd på Vasakronan:

– Närvaron på kontoren börjar komma tillbaka nu efter sommaren, även om det fortfarande är så att man tillåter och uppmuntrar medarbetare att jobba hemma.

På lite sikt, när pandemin ebbat ut, tror hon att hemarbetet kommer falla tillbaka rejält.

– Mer distansarbete köper jag delvis, men det här med hemarbete en längre tid tror jag inte kommer att hålla i sig. Det är en temporär lösning för många bolag.

Vasakronan har 80 procent av sitt fastighetsbestånd i kontorslokaler i de fyra största städerna. Allmänt är bilden att hemarbetandet i coronakrisen har fungerat oväntat bra. Men i pågående samtal med

hyresgäster handlar det nu allt mer om att hitta säkra sätt att få tillbaka medarbetarna till kontoret, enligt Skogestig.
– Det handlar om att glesa ut antalet arbetsplatser och få större utrymmen i mötesrum, säger hon.
TT

Medicinjätten fick ett lyft av pandemin

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Läkemedelsbolaget Cytiva i Uppsala expanderar kraftigt och har fått extra medvind av coronapandemin.
Nu nyanställer företaget och fortsätter att investera hundratals miljoner årligen.
Det amerikanska industrijätten Danaher köpte i våras största

delen av GE Healthcare Lifesciences och bytte namn till Cytiva. Koncernens största forskningsenhet och största fabrik ligger i Uppsala:
– Enkelt uttryckt utvecklar och tillverkar vi det som läkemedelsbolagen behöver för att göra sina mediciner. Det gäller bland annat cancer och reumatism – och 85 procent av allt insulin i världen tillverkas med hjälp av våra produkter, säger Uppsalafabrikens chef Cecilia Sjöstedt.
Cytiva säger sig själv vara marknadsledande med produkter för biologiska läkemedel, som har en aktiv substans från levande celler och ofta ger färre biverkningar.
Detta är en starkt ökande marknad. Vid Uppsalafabriken, som är specialiserad på reningsteknik för läkemedel, har man sedan 2017 investerat 600 miljoner årligen i bland annat automation och mer kapacitet. Den takten ska fortsätta åtminstone två år till.
Ovanpå detta kom en pandemi.
– Vi finns med i de flesta av de 300 vaccinprogram som är i gång, vilket har gjort att vi fått skruva

på våra processer för att öka takten, ökat skiftgången och anställt mer personal, säger Cecilia Sjöstedt.
Det är en trend som har märkts i hela branschen. Medan den svenska varuexporten gick tydligt minus under första halvåret, steg exporten av läkemedel med 35 procent jämfört med samma period i fjol.
– Sverige är helt centralt för vår verksamhet, vi har produktion och utveckling i Uppsala och tillverkar utrustning i Umeå. Därför fortsätter vi också att satsa där, säger Cytivas globala vd Emmanuel Ligner.
Koncernen har nu beslutat att investera motsvarande drygt fyra miljarder kronor under de närmaste fem åren runt om i världen.
– Det kommer att handla både om att öka produktionskapaciteten i våra fabriker men också om att satsa mer inom flera olika områden, säger Ligner.
Ett sådant är så kallad cell- och genterapi. Cytiva har teknik som används för tillverkning av mediciner mot leukemi och

bygger just nu en ny fabrik i Schweiz.
Globalt innebär femårssatsningen att man nyanställer 1 000 personer – av dem hamnar cirka 100 i Uppsala:
– Det blir en blandning av ingenjörer, forskare, operatörer och automationstekniker. Hur fort det går beror på hur bra vi är på att hitta rätt kompetens, säger Cecilia Sjöstedt.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Fakta.

Cytiva omsätter 29 miljarder kronor och har 7.000 anställda i 40 länder.
Bolaget ägs av det amerikanska konglomeratet Danaher Corporation, som i våras köpte huvuddelen av GE Healthcare Life Sciences. Men längre bakåt spårar man svenska Pharmacia, vars droppliknande logga nu återinförts av Cytiva.
Fabriken i Uppsala har 1 300 anställda. På Cytiva i Umeå, där man tillverkar utrustning för läkemedelsindustrin, jobbar 600 personer.

”Människor vågar inte tacka ja till en plats för nära och kära”

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Social- och omsorgsnämnden i Lidingö fick veta att läkare på distans beslutat om palliativ vård för åtta covidsjuka äldre. L kräver nu att regionen garanterar att läkare är på plats när vården ska gå över från kurerande till palliativ.

– För oss handlar det här om liv och död, säger socialutskottets ordförande Suzanne Liljegren (L).

Lidingö har drabbats hårt av covid-19 och kommunen inrättade i våras en särskild avdelning för att isolera covid-smittade och begränsa smittspridningen från de fyra äldreboenden som drivs i kommunens regi. Sammantaget vårdades 22 äldre covid-sjuka på avdelningen. Den mest intensiva perioden med smitta och avlidna

var över då de förtroendevalda i omsorgs- och socialnämnden vid ett nämndmöte i maj fick information om covid-vården av en ansvarig läkare från Capio Legevisitten som svarar för läkarinsatserna. Informationen fick Suzanne Liljegren, (L), ordförande i socialutskottet och ledamot i nämnden, att reagera.
– Hon sa att besluten om palliativ vård fattats av läkare på distans. Jag tänkte – ”nu hörde jag fel”, säger Suzanne Liljegren.
Som svar på direkt fråga fick hon sedan klart för sig att av de totalt åtta äldre som avlidit i covid-19 på avdelningen, hade ingen bedömts av läkare på plats innan beslut fattades om palliativ vård. Ingen hade heller remitterats vidare till sjukhus, uppger Liljegren.
Siffror från Socialstyrelsen har nyligen visat på en stor variation i landet i andelen covid-sjuka äldre inom äldreomsorgen som fått sjukhusvård. Stockholms län sticker ut med en mycket låg andel som remitterats till sjukhus, 16 procent, jämfört med 90 procent av äldre med hemtjänst.
– Det är allvarligt – om personer har hemtjänst kan de själva eller anhöriga avgöra om de ska skickas

till sjukhus. På särskilt boende är det läkaren som avgör, säger Suzanne Liljegren.
Kommunen märker nu av en tydlig nedgång i antalet belagda platser på kommunens vård- och omsorgsboenden sedan i februari.
– Människor vågar inte tacka ja till en plats för sina nära och kära, för de är rädda för att man inte ska skicka en ambulans.
För att försäkra sig om läget vände sig Suzanne Liljegren även till Thomas Lindén på Socialstyrelsen, och fick klart för sig att ett beslut om palliativ vård kan fattas på distans endast i undantagsfall.
I ett brev till den särskilda sjukvårdsledningen i regionen, RSSL, efterfrågar Suzanne Liljegren tillsammans med Liberalerna i kommunen en försäkran om att alla beslut om Lidingöbor ska få livsuppehållande vård eller palliativ vård normalt ska fattas av minst en läkare på plats.
Kommunpolitikernas engagemang har fått gehör lokalt, och flera pensionärsorganisationer har uttryckt sitt stöd, enligt Liljegren.

Mitt i centrum ligger seniorboendet Tor, där de engagerade i den lokala hyresgästföreningen Toringarna följer frågan.
– Vi står helt bakom det – det är ju en försäkring för oss om det skulle bli aktuellt, säger Ingvar Mattsson, ordförande i föreningen.
Han och de övriga i styrelsen har ställt sig bakom liberalernas krav. De boende har alla nått en respektingivande ålder, men klarar sig ännu i sina egna lägenheter, där vissa av de boende har hemtjänst.
– Jag tycker att det är förskräckligt att så många äldre som dött som inte har fått en läkarbedömning, säger Karin Westberg, 85.
Men regionen utfärdar inga garantier.
I ett svarsbrev till Liberalerna hänvisar Christoffer Bernsköld, enhetschef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen, till riktlinjer från Socialstyrelsen och skriver:
”Läkaren måste i varje enskilt fall göra en individuell bedömning om det är lämpligt att genomföra läkarbesöket på distans eller om

patientens vårdbehov förutsäger en fysisk kontakt. Det innebär att vi från Regionens sida inte kommer formulera ett krav med likande innehåll som du frågar om, utan kommer fortsätta följa de riktlinjer som socialstyrelsen ger ut”.
Christoffer Bernsköld säger till DN:
– Som region kan vi inte gå in och garantera att det sker på ett visst sätt. Det är läkare och personal på boendena som avgör vad som är mest lämpligt.
Suzanne Liljegren är inte nöjd med svaret.

– Jag uppfattar att undantagen har blivit rutin. Att läkare är på plats återigen måste bli det normala – enligt Socialstyrelsens riktlinjer.
Margareta Danelius, chefläkare för Capio Sverige, skriver i ett mejl, att hon inte känner igen beskrivningen av ärendet:
”Våra läkarinsatser på särskilda boenden har organiserats utifrån Socialstyrelsens riktlinjer. Undvikandet av annat än oundgängliga av fysiska kontakter har syftat till att värna om patientsäkerheten genom att

begränsa smittspridningen bland våra sköra äldre.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. Kraven på läkare

Enligt Socialstyrelsen ska läkare vidta flera åtgärder vid ett beslut om att övergå till palliativ vård, då man inte längre utgår ifrån att bota utan att ge så bra livskvalitet som möjligt. Läkaren ska:
Vara väl förtrogen med patientens sjukhistoria och aktuellt tillstånd.
Förklara och inhämta – innan beslut – patientens och de anhörigas inställning till övergången.
Rådgöra med en legitimerad kollega.
Hålla så kallade brytpunktsamtal i anslutning till beslutet.
Informera patient och anhöriga om beslutet.
Dokumentera beslutet tydligt, så att det ska framgå för andra inom vården vad som är beslutat och varför.

Fakta. Covid-19 och särskilt boende

Lidingö stad är en av 40 kommuner i landet med flest avlidna i särskilt boende, i relation till det totala antalet avlidna i kommunen, visar Inspektionen för vård och omsorg, Ivos pågående granskning av äldrevården.
Sammantaget har 54 avlidit med covid-19 på Lidingö. 33 avlidna har bott på särskilt boende.
16 procent av de avlidna med covid-19 i särskilt boende i Region Stockholm har remitterats till sjukhus. I Skåne är motsvarande siffra 29 procent.
Källa: Socialstyrelsen, Lidingö stad

Socialstyrelsen: ”Det här har vantolkats”

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Alla läkarbesök kan inte dras in för att förhindra smitta på äldreboenden, enligt Thomas Lindén, statschefläkare och avdelningschef på Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har rekommenderat att fotvård, frisörer och tandvård inom äldreomsorgen skulle pausas och

rutinmässiga läkarbesök kunde ersättas med konsultation per telefon eller digitalt.
Sedan dess har bland andra DN beskrivit flera fall där läkare varit frånvarande och fattat beslut om palliativ vård på telefon, utan att meddela anhöriga. I Stockholm har även de fysiska läkarbesöken minskat kraftigt under pandemin.
– Syftet med den rekommendationen är att man inte ska ha ronder som tidigare – att varje vecka gå in från rum till rum och besöka varje patient. Det här har vantolkats. Att man skulle dra in all läkarvård – jag kan inte förstå hur en sådan idé kan uppstå i huvudet på en legitimerad sjukvårdspersonal, säger Thomas Lindén, statschefläkare och avdelningschef på Socialstyrelsen.
Socialstyrelsens riktlinjer för palliativ vård kom för flera år sedan. Dessutom finns en särskild skrift om att ge eller inte ge livsuppehållande behandling.
– Den som bedriver hälso- och sjukvård är skyldig att känna till det – precis som att du måste kunna trafikreglerna om du kör bil.
Lindén har veckomöten med regionernas chefläkare där man

utbyter erfarenheter, men Region Stockholm närvarar inte.
– Varför vet jag inte. Det är frivilligt att delta, säger han och fortsätter:
– De flesta regioner har tvärtom ökat läkarbesöken till särskilda boenden. Det har förmodligen, förutom minskad smittspridning, även andra kvalitetsvinster.
Det är enligt Thomas Lindén möjligt att fatta beslut om palliativ vård på distans – men för det finns ett viktigt villkor: kontinuerlig kontakt med samma läkare under längre tid.

– Man måste känna patienten – ha haft samtal om inställning till ett sådant beslut om det skulle uppkomma, och träffat patienten under förloppet. Och man har förstås samma skyldighet att ha brytpunktssamtal med patient och anhöriga innan, rådgöra med kollega, informera patient och anhöriga och dokumentera i journalen.
Har det skett övertramp?
– Det vet inte jag. Men Ivo har valt att titta närmare på detta. I större delen av landet ansvarar den lokala vårdcentralen för den medicinska behandlingen av äldre

på boenden. I Stockholm har regionen upphandlat den tjänsten. Den som vinner har rätt att anlita en underleverantör. Utan att veta föreställer jag mig att det kan vara svårare att upprätthålla kontinuitet eftersom man hanterar läkarservice till äldreboenden på det viset.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Krock mellan stadens två it-system

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Vissa anställda i Stockholms stad har svårt att kommunicera digitalt, får problem med att boka mötesrum och en del får konton registrerade med falska personnummer.

Orsaken: Kommunen använder två separata it-system från olika

företag – som inte fungerar tillsammans.

Stockholms stad har mer än 40 000 anställda. Många av dem har svårt att kommunicera med varandra digitalt eller utbyta information. Detta eftersom staden har valt ett annorlunda upplägg för sina it-system: Två helt separata bolag levererar två olika plattformar med allt från e-post till datorer och serverfunktioner.

I veckan gick ett meddelande ut till stadens anställda, där problemen beskrivs. Där framgår också en plan för att åtgärda vissa av dem. Men också att flera brister inte går att ordna och kommer finnas kvar.

DN har tagit del av dokumentet, där det upplägget beskrivs. En anställd tillhör antingen it-stödet som levereras av företaget Tietoevry, eller motsvarande från Fujitsu. En anställd som behöver samarbeta med någon som tillhör den andra leverantören får direkt problem: ”Uppdelningen i två leveranser innebär både organisatoriska, administrativa, ekonomiska och säkerhetsmässiga utmaningar”, skriver staden i dokumentet.

I praktiken delar detta de anställda som på två öar: Kalendrar, adressböcker och vissa e-postfunktioner fungerar inte över gränserna. Det är svårt eller omöjligt att dela digitalt material via så kallade gruppdiskar. Och vardagliga sysslor som att boka rum fungerar mellan plattformarna. ”Det kan även vara problem att kommunicera över Skype och Teams (Microsofts samarbetsverktyg, reds anm.) över leveransgränserna”, skriver staden i dokumentet.
Alla stadsdelsförvaltningar samt arbetsmarknadsförvaltningen och kulturförvaltningen har verksamheter och personal i båda leveranserna.
Stadsledningskontoret, stadsarkivet och serviceförvaltningen levererar tjänster i båda leveranserna och påverkas därmed också.
Som nödlösning får staden ta till en del okonventionella metoder. Vissa anställda på centrala roller måste ha dubbla konton, med tillgång till båda systemen. Men här uppstår problemet att ett personnummer bara får användas i det ena systemet. Därför ska falska personnummer –

”fingerade” som staden kallar dem – användas för alternativa konton.

På listan över problem som staden inte bedömer kunna lösas finns problem med rumsbokningar, att dela filer i gruppdiskar och samarbete i e-postsystemet. Där får anställda försöka använda alternativa arbetssätt.

Dubbla avtal och leverantörer har ställt till med problem i Stockholms stad förr. DN kunde i höstas berätta hur skolor riskerade en miljonsmäll, på grund av försenade it-tjänster som tvingade dem att fortsätta använda ett äldre, dyrare avtal.

Men situationen med dubbla leveranser i hela kommunen har en annan bakgrund. Skolor och annan pedagogisk verksamhet bedömdes ha så annorlunda behov att Stockholms stad tidigare beslutade att upphandla dess datorer och it-system separat.

Att de anställda delades i två tekniska läger är en konsekvens av det.

– Vi som har jobbat med det här har vetat hela tiden att det här kommer att vara en utmaning. Det är ingen chock eller

överraskning, säger Stefan Carlson, teknikchef på Stockholms stad.
Vad är det största problemet?
– Det största problemet är att det finns förvaltningar i staden som har användare i bägge leveranserna. Det skapar svårigheter med samarbete. Ska man samarbeta med någon som sitter i den andra leveransen så finns det en teknisk komplexitet i det.
Han betonar att majoriteten anställda inte behöver arbeta över gränserna, men att problemen uppstår i förvaltningar som arbetar med både utbildning och annat.
Även om vissa åtgärder kommer vidtas för att förbättra situationen så flaggar Stefan Carlson för att exempelvis delning av information mellan leverantörerna inte kan öppnas hur som helst. Detta av säkerhetsskäl.
– Vi kan inte bara öppna spjällen och låta den ena miljön vara öppen mot den andra. Då brister vi i informationssäkerhet.
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

De pekades ut som Kevins mördare – så har familjen levt med det stora traumat

MÅNDAG 14 SEPTEMBER 2020

Under 20 år levde familjen Dahlén-Karlsson med den stora hemligheten. Att deras två små pojkar Christian och Robin pekats ut som barnamördare av polisen.

Efter en granskning av DN och SVT kunde bröderna våren 2018 helt avföras som misstänkta.

Nu berättar familjen om hur det har varit att leva med ett trauma som de var tvungna att hålla inom sig.

När föräldrarna Weine Dahlén och Annika Karlsson samt bonusmamman Eva Dahlén får veta att pojkarna, fem och sju år, erkänt att de dödat sin kompis Kevin, fyra år, raseras deras tillvaro. Familjen placeras på en barnpsykiatrisk klinik i Karlstad

och därefter på ett behandlingshem.
Weine, Eva och Annika är fullständigt nedbrutna. Polisens besked har kommit som en chock. De kan inte ta in att barnen skulle ha gjort något så fruktansvärt. Samtidigt finns det hela tiden ett tvivel som gnager om att något inte stämmer. Men det håller föräldrarna inom sig. Om de ifrågasätter polisutredningen är de rädda för att barnen tas ifrån dem.
Rädslan för att hemligheten skulle komma ut har legat som ett tungt ok över familjen i två decennier.

– Det satte sig väldigt kraftigt i kroppen och sitter faktiskt kvar än i dag, säger Weine Dahlén, brödernas pappa.
För sönerna Christian Karlsson och Robin Dahlén var det svårt att bära på en hemlighet som så fullständigt styrde hela familjens tillvaro.
– Jag har alltid vägrat acceptera att vi skulle ha gjort det. Men jag har aldrig kunnat släppa det helt. Det har alltid funnits där. Man ville så gärna förklara att ”det här har hänt mig, men jag lovar att det var inte jag”, säger Robin, yngste sonen.

Våren 2017 granskade DN och SVT oberoende av varandra polisutredningen bakom det så kallade Kevinfallet. Båda kom fram till att bröderna inte kunde ha dödat sin barndomskompis. De hade alibi. Och något riktigt erkännande fanns inte i de sekretessbelagda protokollen. Familjen Karlsson-Dahlén valde att träda fram. Att ta del av förhören blev närmast en chock för familjemedlemmarna. Samtidigt blev granskningarna en vändpunkt för familjen. Året därpå kunde en återupptagen förundersökning fria bröderna helt från alla misstankar.

Nu vill de själva beskriva vad de har varit med om. Tillsammans med författaren Andreas Slätt, berättar de i boken ”Berättelsen om Kevinfallet” (Forum förlag) om hur utpekandet av pojkarna som barnamördare har påverkat deras liv.

○ ○ ○

De vuxna i familjen upplevde inte att de fick något stöd av samhället efter utpekandet. Någon plan för att hjälpa familjen såg de aldrig till. De fick själva ta ansvar för att

komma vidare i sina söndertrasade liv.
– Vi var försökskaniner och fick ingen hjälp alls. Vi mådde skit, men det fick vi svälja för barnens skull. Annars fick vi inte vara kvar med dem, säger Weine Dahlén i dag.
Alla tre vuxna var sjukskrivna eller föräldralediga. De fick inte röra sig utanför sjukhuset utan övervakning.
Samtalen med personalen handlade nästan enbart om barnen hade sagt något mer som kunde vara av intresse för polisen. Detta trots att förundersökningen var avslutad.
– Det blev som att förhören fortsatte. Allt som barnen sade skulle föras vidare till polisen, säger Annika Karlsson.
Weine, Eva och Annika upplevde att personalen letade efter förklaringar till mordet i barnens uppväxt. Att det hade något med deras eget föräldraskap att göra. Det fick föräldrarna att känna en misstro mot varandra.
Men viktigast för alla var att hemligheten inte skulle komma ut. Man pratade inte gärna om den inom familjen heller.

– I tonåren kunde jag tänka ”hallå, ser ni inte mig? Jag behöver prata om det”. Nu i efterhand förstår jag ändå att det var rätt att lägga det bakom sig, glömma och fokusera på det man vill göra framåt, säger Robin Dahlén.

Under sin tidiga uppväxt gjorde båda pojkarna allt för att tränga undan hemligheten. Det påverkar deras liv än i dag. Robin är till exempel alltid extremt fokuserad på det han gör.

– Nu förstår jag att det har med min barndom att göra. För att slippa tänka på det hemska gick jag fullständigt in i olika aktiviteter. Jag cyklade, spelade innebandy eller dataspel tills jag stupade. Då somnade jag och slapp tänka på Kevins död, säger han.

○ ○ ○

Under tonåren har både Robin och Christian var för sig haft perioder när de i hemlighet dammsugit internet på allt de kunde hitta om Kevinfallet. När Robin hade gått igenom det material han samlat på sig var han övertygad om att de var oskyldiga. Nu ville han berätta detta för

omvärlden. Men hans pappa sade absolut nej.
– Det kunde bli förödande för oss. Robin blev rasande. Vi blev jätteovänner och pratade inte med varandra på 14 dagar, säger Weine.
Varje gång Kevinfallet uppmärksammades på någon löpsedel eller på tv så tog familjen en diskussion om det och uppmanade varandra att vara extra vaksamma. Föräldrarna hade en skriftlig plan för vad de skulle göra om hemligheten avslöjades: en väska stod alltid packad vid sängen, en detaljerad färdplan fanns nedtecknad till två gömställen i norra och södra Sverige, ifall de blev tvingade att fly.
Weine säger att det svåraste har varit att hålla ständig koll på sina barn så att de inte skulle säga för mycket.
– Det är svårt att prata om, men som pappa har jag styrt dem med järnhand. Jag känner att jag har varit alldeles för hård mot dem, säger han.
Christian och Robin protesterar och säger att de förstår att det har varit nödvändigt.

– Som ungdom kunde man tycka att vi var lite väl hårt hållna. Men när vi ser tillbaka så förstår vi ju varför du gjorde det. Och ska jag vara ärlig så har ni inte varit mer stränga än någon annan, säger Christian.

Under pojkarnas uppväxt har det funnits många tillfällen när hemligheten varit nära att komma ut. Robin berättar att det kunde hända när han var på fest och någon hängde med ut för att röka. Plötsligt kunde de säga: ”Jag vet vem du och din bror är. Jag vet att ni dödade er bästa kompis i Arvika när ni var små.”

– Då var man tvungen att säga att ”hör du inte hur sjukt det låter – skulle jag ha gjort nåt sånt?”, och börja skratta, säger Robin.

Flickvännerna var det särskilt svårt att hålla tyst inför. Christian berättar att han ville vara helt ärlig, men det gick ju inte.

– Jag sade att jag var oskyldigt dömd för något jag inte gjort. Men jag kunde ju aldrig bevisa att jag var oskyldig eftersom jag inte var frikänd. Det kändes inte bra, säger han.

År 2000 bestämde sig mamma Annika för att försöka fokusera på något annat. Hon började på en

naturbruksutbildning i hästskötsel. Flera av hennes klasskamrater visade sig vara från Arvika.

– Jag kände att jag var tvungen att berätta att jag också kom därifrån, och att jag hade en son. Jag vågade inte berätta att jag hade två, för då skulle någon kanske räkna ut det, säger hon.

○ ○ ○

När vi träffar familjen Karlsson-Dahlén är det svårt att föreställa sig allt de har gått igenom. De känns som en harmonisk familj och utstrålar en stark kärlek och närhet till varandra. De skämtar mycket och har nära till skratt. Alla har kommit vidare i livet på ett bra sätt efter att bröderna friats från alla misstankar. Men det finns en sak som Weine har svårt att komma över: att han en dag i augusti 1998 tog med sina pojkar till polisen för att de kanske hade saker att berätta om Kevins död.

– Det är det största misstaget jag har gjort i mitt liv och kan inte släppa det än i dag. Jag känner mig medskyldig till allt lidande som mina pojkar har fått gå igenom, säger han.

Men hans söner tycker i dag inte att deras pappa gjorde något fel. De vill att han ska glömma det och gå vidare.
– Du ville ju bara hjälpa till och göra det man ska göra, säger Christian och tittar på sin pappa.
○ ○ ○
Weine och Eva kunde så småningom flytta in i ett eget boende tillsammans med Robin. Eva fick jobb på en förskola. Weine började arbeta som lastbilschaufför. Annika flyttade till ett eget hem med Christian.

Nästan alla vänner hade sagt upp bekantskapen med Weine, Eva och Annika. De fick börja söka nya kontakter.
– Det var nog den perioden som lade grunden till att vi hittade en styrka som familj igen. Då fick vi börja tänka själva och prata med varandra utan att personalen satt och lyssnade och bedömde oss, säger Annika.
Barnen gick i vanlig skola, även om de tvingades ha behandlingsassistenter med sig varje dag ända fram till femman för att övervaka dem.

– De hade gjort en massa undersökningar på mig och Robin för att de trodde att vi var farliga, att det fanns någon skada hos oss, säger Christian.
En av assistenterna kom att bli en viktig person i Christians liv.
– Jag fick följa med honom och prova på och spela innebandy med hans lag. Han lånade mig sin klubba och jag gjorde det första målet. Det glömmer jag aldrig!
När familjen kom ur myndigheternas klor började vardagen normaliseras så smått. Men ibland uppstod situationer som förpassade familjemedlemmarna tillbaka in i den mörka hemligheten.
En dag kom Christian hem överlycklig och berättade att han blivit bjuden på födelsedagskalas. Men barnpsykologen sade nej.
– Efter det frågade Christian aldrig mer om han fick gå på födelsedagskalas, berättar Annika.

○ ○ ○

I DN:s och SVT:s granskningar av Kevinfallet framkom hur extremt många och långa polisförhör de två små pojkarna utsattes för. Föräldrarna var införstådda med att förhören hölls.

Hur tänker ni föräldrar kring detta i dag?
– Vi blev lurade på ett sätt. De sade till oss att vi kunde känna oss trygga med att lämna Christian och Robin med poliserna. De hade med sig barnpsykolog varje gång. Om det blev jobbigt för pojkarna skulle de avbryta, säger Eva.
För föräldrarna var det viktigaste då att hjälpa till så att fallet med Kevins död kunde bli löst. Först i december 2016 kunde familjen ta del av hela förundersökningen.
– Först då förstod vi vilket spel de har spelat och vilken falsk trygghet de vaggade in oss i. Och hur de har spelat ut oss mot varandra. Det var ett jättesvek, verkligen, säger Annika.
Hur ser ni söner på hur era föräldrar agerade då?
– De hade inte mycket val, de blev ju styrda i hur de skulle göra. De skötte det bra, annars hade vi inte blivit de vi har blivit. Jag är helt nöjd med vem jag är i dag. När jag tänker tillbaka på min uppväxt har jag mest positiva minnen, säger Christian.
Från alla förhören hos polisen eller tiden på behandlingshemmet har dock vare sig Christian eller Robin några särskilt tydliga

minnen. Men de har ändå satt djupa spår i deras liv, inser de i dag.

– Jag har haft en återkommande dröm om att jag ligger i fosterställning och gråter, berättar Robin. När jag kunde ta del av polisens förundersökning förstod jag att det var när jag vallades på platsen där Kevin dog.

Christian berättar att han inte står ut med folk som upprepar saker, vilket han i dag tydligt kopplar till de utdragna förhören där poliserna försökte få honom att säga det de önskade.

– Alla dessa upprepade frågor om samma sak har verkligen skapat ärr hos mig. Sedan dess reagerar jag väldigt starkt om någon frågar samma sak flera gånger, kanske för att de inte hört att jag redan svarat, säger han.

Att skriva av sig inför boken blev ett sätt att bearbeta alla jobbiga upplevelser. Att få ett avslut.

Hur har ni fått familjen att hålla ihop?

– Det har aldrig varit särskilt komplicerat. Vi har alltid satt barnens bästa i fokus. Att inte älta bakåt, utan det har varit framåt som har gällt, även om man

ibland bara har kunnat blicka en timme framåt i taget, säger Annika.

○ ○ ○

I somras avslogs brödernas ansökan om skadestånd för sin förlorade barndom. Ändå känner de ingen bitterhet, utan vill blicka framåt.

– Det handlar ju inte om pengarna eller att vi vill ha en ursäkt. Det enda vi önskar är att någon ställer sig upp och tar ansvar för det som hände, säger Christian.

Något som har betytt särskilt mycket för familjen Karlsson-Dahléns helande är att de har lärt känna Kevins föräldrar, som de nu ser som sina vänner. Familjerna förenas i sina erfarenheter av att inte ha fått stöd av samhället.

– Det är vi som varit dömda som har fått allt fokus. Men det är inte vi som har haft det värst. Kevins familj har ju haft det svårast av alla. De har ju mist ett barn, säger Robin.

Vad minns ni av Kevin?

– Kevin var en ung, bestämd och väldigt livlig kille som älskade att cykla. Ett starkt minne jag har är att vi kastade ut sand från en sandlåda på asfalten och så

cyklade vi och sladdade, säger Robin, som var bästa kompis med Kevin.
Hur ser ni på framtiden?
– Vår tid är nu. Nu kan vi planera framåt för första gången på tjugo år, säger Weine.
– Jag har fortfarande svårt att skapa några förhoppningar om framtiden. I stället tar jag en dag i taget och är helt till freds med det jag har. Jag är nöjd med att ha landat där jag är och det är bra så, säger Christian.
Av de inblandade i förundersökningen har en polis och en förhörsledare haft kontakt med familjen och bett om ursäkt. Från förundersökningsledaren, barnpsykologen och social-förvaltningen i Arvika har familjen inte hört något sedan bröderna friades från alla misstankar.

Hans Arbman
hans.arbman@dn.se

Fakta. Kevinfallet

Fyraårige Kevin hittades död på en lastpall vid stranden i stadsdelen Dottevik i Arvika den 16 augusti 1998. Två kompisar till Kevin, sju och fem år gamla

bröder, förhördes först som vittnen.
Den 2 november samma år kallade polisen i Arvika till presskonferens och pekade ut bröderna som skyldiga till Kevins död. Detta sedan bröderna skulle ha erkänt att de dödat Kevin. Pojkarna var endast skäligen misstänkta, alltså den lägre misstankegraden.
Bröderna och deras familj placerades på barnpsykiatrisk klinik och därefter på ett behandlingshem.
Granskningar i både DN och SVT våren 2017 visade att de två bröderna pressats hårt med ledande frågor under elva veckor i många och mycket långa förhör. De vallades också på brottsplatsen. Experter sade att metoden strider mot hur barnförhör bör utformas.
Granskningarna visade också att bröderna hade alibi för tidpunkten.
Förundersökningsledare Rolf Sandberg kontaktade tidigt i utredningen psykologiprofessor Sven Å Christianson, uppmärksammad för sina teorier om ”bortträngda minnen”. DN:s granskning visade att han haft en betydelsefull roll i utredningen.

Från och med granskningarna framträdde bröderna Christian Karlsson och Robin Dahlén och deras familj offentligt. Efter granskningarna återupptogs förundersökningen igen.
Den 27 mars 2018 meddelade åklagaren Niclas Wargren att bröderna Christian Karlsson och Robin Dahlén frikänts från alla misstankar. Wargren kritiserade förhören med barnen. Deras berättelser bedömdes som otydliga, motsägelsefulla och inkonsekventa. Han framförde också att Kevins död kan ha varit en olycka.

I slutet av juli 2020 avslog justitiekanslern brödernas skadeståndsansökan. Skälet var att preskriptionstiden gått ut.

Fakta. Familjen Karlsson-Dahlén i dag

Christian Karlsson. 29 år, bor i Grums kommun med frun Rebecka och sonen Maximilian. Söker jobb som truckförare. Aktiv i e-sport.
Robin Dahlén. 27 år, bor i Överkalix med sambo, två av hennes två döttrar och två hundar. Jobbar med modulbyggnationer av hela lägenheter och badrum.

Mycket engagerad i e-sport.
Spelar innebandy i div 2.
Weine Dahlén. 51 år, pappa, bor i Mangskog med sin fru Eva och Robins son André. Arbetar som utbildningsansvarig inom transportsektorn. Domare i innebandy.
Annika Karlsson. 48 år, mamma, bor utanför Arvika med maken Ronny och dottern Iza, tio år. Arbetar som redovisningskonsult.
Eva Dahlén. 52 år, brödernas bonusmamma, bor med Weine och André i Mangskog.

Kapitel 4: Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Sammanställningar fr o m 7 mars 2020

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 23 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, wimnell.com, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera dem och deras ändringar.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar.

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

Sven Wimnell 7 mars 2020:
Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf

Innehåll

Sida

4 **Klimatpolitiken**
5 EU kraftsamlar för en digital tidsålder

6 Agenda 2030 och klimatet: Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
9 Hav och marina resurser
10 Ekosystem och biologisk mångfald

11 Så påverkas forskarna av klimatkrisen
13 Hur mår ni egentligen? Åtta svenska forskare svarar

17 Här är Sveriges kanske största klimathyckleri
18 Bilbolagen har tjänat stora pengar på stora bränsleslukande suvar

19 EU:s nya klimatlag får redan kritik – ”kapitulation”, enligt Greta Thunberg
21 EU:s nya klimatlag ser ut att bli som kejsarens nya kläder

23 Segel i rymden kan bli plan B mot globala uppvärmningen

26 Om president Trump i USA kan röstas bort i höst borde man kunna räkna med att USA går med på FNs förslag för klimatet.

26 Biden är bästa chansen mot vänsterpopulism och Trump
27 Partipatriarken Biden reste sig i elfte timmen
29 Bitterljuv seger för Sanders anhängare

31 Coronaviruset kan få globaliseringen att backa
33 Ledare: Världsekonomin måste få politisk hjälp
35 Så reagerar andra länder i Europa på coronautbrottet

38 **Mänskliga verksamheter**
38 Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

39 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse

39 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter
42 Utvecklingens krafter
44 Systemet för mänskliga verksamheter

47 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
49 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehållller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden

50 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.

55 De svenska biblioteken enligt SAB
55 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

75 **Samhällsplaneringen och de politiska partierna.**
76 Civilförsvaret behöver mer än fyra miljarder
79 Utrikesdeklarationen 12 februari 2020

84 Politikområden för politiken 1 oktober 2019

87 Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista

88 **Regeringen bör ha planeringar för Sverige och världen Planeringarna görs lämpligen med hjälp av systemet för mänskliga verksamheter**

89 Kort beskrivning av svensk planering av världen. Avkortat exempel
91 Det mest angelägna för svenskarna att få veta
92 Kommentarer. Här är världsplanering på 25 rader

93 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige. Avkortat exempel

95 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter

96 Befolkningsstorlek per kommun, 2015

98 Innehållet i : Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

113 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om utrikes förhållanden**

628 **DN-artiklar 22 februari - 4 mars 2020 om inrikes förhållanden.**
-1182

Sven Wimnell 25 mars 2020:
Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige.
Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzs.pdf

Innehåll

4 **Kapitel 1: Världen från Big Bang till början på mars 2020**

5 Världens befolkning i början på 1990-talet
6 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995
15 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
21 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
41 Kunskapens makt (och maktens kunskap)
46 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
55 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.
56 Världen byggdes om på 1900-talet.
77 Sverige under 1900-talet.
81 1900-talet.

86 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre
87 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
93 Medlemsstater
100 Förenta Nationerna, FN.

104 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.
107 Vad gör FN?
107 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrust-ning
114 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
121 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

132 Om Svenska FN-förbundet

138 FN som organisation
152 FN:s underorgan
163 Sverige och FN

166 Agenda 2030 och klimatet:Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
167 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
168 Klimatförändringen och miljöerna
169 Hav och marina resurser
170 Ekosystem och biologisk mångfald

171 Sven Wimnell utredningar 6 februari - 7 mars 2020.

175 **Kapitel 2: Människornas verksamheter**

176 Sven Wimnells hemsida: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?
176 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.
177 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
180 Utvecklingens krafter.
181 Systemet för mänskliga verksamheter.
184 Den fundamentala påverkanskedjan
185 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
187 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehåller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden.

188 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

193 De svenska biblioteken enligt SAB

213 **Kapitel 3: Planering av framtiden för världen och Sverige**

214 Innehållet i : Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. http://wimnell.com/omr40zp.pdf

240 Samhällsplaneringen och de politiska partierna.
241 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
243 Politiken i Sverige för Sverige och världen styrs av personerna på ovanstående lista.

245 Kort beskrivning av svensk planering av världen.
248 Kort beskrivning av svensk planering av Sverige.
250 Kort beskrivning av systemet för mänskliga verksamheter.
251 Befolkningsstorlek per kommun, 2015

253 Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design.

258 Ledare: Sverige mobiliserar – måste alla göra sitt
259 Corona avslöjar beroendet
260 Inget modernt samhälle kan tolerera massdöd
263 Regeringens krispaket löser inte småföretagens problem

266 Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete
272 Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

272 Systemet för mänskliga verksamheter. Med ministrar
277 Planeringen för Sverige gäller Sverige som helhet, 290 kommuner och 21 län och regioner för sjukvård m m.
278 Planeringen för världen gäller cirka 200 länder, många med delstater, t ex USA och Tyskland.

328 Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och med 20 oktober 2003

345 **Kapitel 4: Tidningsartiklar 15- 20 mars, mycket**
-574 **om coronaviruset och dess följder.**

570 **Statsminister Stefan Löfvens tal till nationen 22 mars 2020**

Sven Wimnell 30 mars 2020:
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 21-28 mars 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzt.pdf

Innehåll

Sida

3 **DN-artiklar 21-28 mars 2020 om utrikes förhållanden**

465 **DN-artiklar 21-28 mars 2020 om inrikes förhållanden**

1450 **Några speciella artiklar**
1451 Så tömdes hyllorna i Sveriges medicinlager
1456 Peter Wolodarski: Vi räddar människoliv genom att agera snabbt
1458 Coronarestriktionerna riskerar öka kriminalitet och social oro
1461 Utrikesminister Ann Linde: Därför går Sverige sin egen väg

1469 **Innehållsförteckning med rubriker på artiklarna**

Sven Wimnell 5 april 2020:
Förslag till framtidsplanering för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzu.pdf

Innehåll

5 **Kapitel 1: Inledning med utredningsförteckning och aktuella tidningsartiklar**

6 Det här ska handla om framtidsplanering för världen och Sverige

7 Särskilda utredningar på Sven Wimnells hemsida från och med 20 oktober 2003

24 Aktuellt läge i världen och Sverige 1-5 april 2020

DN 1 april 2020
26 Pandemin stoppar inte krigen och konflikterna
28 Erik Ohlsson: Covid-19 kan vara skytteldiplomatins svanesång
30 Fredrik Reinfeldt: ”Pandemin kan leda till folklig ilska

32 DN 2 april 2020
Ledare: Virusförnekaren försöker radera historien
34 FN kryper för Kinas maktspråk
35 Latinamerika är illa rustat för pandemin
36 Risk att auktoritära stater nu tar över svenska företag
38 Så ska historiskt krispaket rädda svensk ekonomi
42 Känslan av att lämnas utanför på landsbygden
47 Rekordtunt ozonskikt väntas till helgen

48 DN 3 april 2020
De hemlösa kan omöjligt stanna hemma
50 Inte ens i soptunnorna finns längre något att äta
51 Så behandlas bostadslösa i olika länder
52 Ledare: De riskerar livet – de måste få skälig ersättning
53 Svenonius kan inte skylla materielbristen på andra
54 Corona struntar i nationalismen och ställer land mot stad
56 I detta krigsliknande läge hjälper inte stimulanspolitik
58 Folkhälsomyndigheten: ”Vi gör en annan bedömning än WHO
60 Intensivvård på Karolinska väljer högre skyddsnivå
62 Amina Manzoor: Kan den som inte har symtom smitta andra?
64 Coronasmittade finns på var tredje äldreboende
66 Nya miljarder ska stötta kommunerna
68 Utsläppen från stora företag minskar mer än på länge
69 Finland väl förberett – så ser de nordiska krispaketen ut
72 Stefan Löfven: Det är tid för självdisciplin

73 DN 4 april 2020
Makthavare tonade ned riskerna – nu har de själva blivit smittade
76 Ledare: M har rätt – Kinas uppköp måste begränsas
77 Oljekraschen speglar priset för coronakrisen
78 Konkurser kan till i höst öka arbetslösheten med 350 000
81 Riksbanken: ”Vi kommer att göra vad som krävs
83 Så hanterar näringslivets toppar den plötsliga krisen
88 Strategin att minimera smittspridningen är rätt
91 Ewa Stenberg: Därför väljer Löfven att prata om de stora dödstalen nu

93 DN 5 april 2020
Vi försöker gemensamt finna en väg – där en väg aldrig funnits

98 **Kapitel 2: Om systemet för mänskliga verksamheter**

99 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

102 Utvecklingens krafter

103 Systemet för mänskliga verksamheter

106 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

108 Det är 129 verksamhetsområden som vardera innehållller hundratals eller tusentals mindre verksamhetsområden

109 Innehållet i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

114 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken

134 **Kapitel 3: Planeringar för framtiden av världen och Sverige bör göras av Sveriges regering**

135 Politikområden för politiken. Sverigees regering

137 Privat och gemensamt

137 Om planering av framtiden

137 Planering för världen borde kunna hanteras av statsrådet Peter Eriksson, minister för bistånd och internationellt samarbete.

138 Planeringen för Sveriges framtid föreslås här ledd av energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman.

139 Verksamhetsområden 1-5

140 Område 6 Teknologiska/ekonomiska/ meteriella verksamheter

147 Område 7 Formgivning av fysiska och sociala verksamheter

161 Område 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skölitteratur

163 Område 9 Tidningsverksamheter o d. Allmäm geografi, biografi och allmän historia

168 **Kapitel 4: Världen från Big Bang till början på mars 2020**

169 Världens befolkning i början på 1990-talet

170 Världshistorien på nio sidor. Sven Wimnell 1995

179 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.

185 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.
205 Kunskapens makt (och maktens kunskap)

210 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.
219 Exempel på inre verkligheter och sociala miljöer.

220 Världen byggdes om på 1900-talet.
241 Sverige under 1900-talet.
245 1900-talet.

250 Om FN och Svenska FN-förbundet som undersöker hur världen är och försöker göra den bättre

251 FN, *Förenta Nationerna* (engelska *The United Nations*), internationell freds- och säkerhetsorganisation och institution för mellanfolkligt samarbete, bildad vid andra världskrigets slut. Från
257 Medlemsstater

264 Förenta Nationerna, FN.

268 Svenska FN-förbundet 16 mars 2020.

271 Vad gör FN?
271 FN:s arbete för fred, säkerhet och nedrust-ning
278 FN:s arbete med mänskliga rättigheter och demokrati
285 FN:s arbete för utveckling och fattigdomsbekämpning

296 Om Svenska FN-förbundet

302 FN som organisation
316 FN:s underorgan
327 Sverige och FN

330 Agenda 2030 och klimatet:Museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om framtidsproblemen
331 Förenta nationernas mål i Agenda 2030
332 Klimatförändringen och miljöerna
333 Hav och marina resurser
334 Ekosystem och biologisk mångfald

335 Sida - Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

341 Innehållet i
Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.
http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

342 Sveriges kommuner och regioner Från SKR.se 28 dec 2019:

346--434 Webbkarta för SKR

Sven Wimnell 7 april 2020:
Aktörer, forskare och myndigheter för framtidsplanering av världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzv.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Innehållet i:**
Sven Wimnell 5 april 2020:
Förslag till framtidsplanering för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzu.pdf

6 **Innehållet i :**
Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

21 **Aktörer i svenska politiken**

Kapitel 14 i
Sven Wimnell 6 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem. Inrikes och utrikes 5 december 2019-16 januari 2020. Kapitel 14: Aktörer i svenska politiken. Kapitel 15. artiklar efter 16 januari 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

247 **Statliga myndigheter stiftelser och bolag.**
-514 **Professorer vid universitet och högskolor**

Kapitel 4 i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3:
Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

Sven Wimnell 10 april 2020
Utrikes DN-artiklar 29 mars - 4 april och inrikes DN-artiklar 29 mars - 9 april 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzx.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Utrikes DN-artiklar 29 mars - 4 april 2020**

342 **Inrikes DN-artiklar 29 mars - 9 april 2020**
-1715

Sven Wimnell 17 april 2020:
Planering av världen och Sverige. Vårbudgeten 2020 och anknytande artiklar, Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna. Utrikes tidningsartiklar 5-16 april 2020 och inrikes 10-16 april.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzy.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Framtidsplanering för världen och Sverige.**

5 Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen
6 Politikområden för politiken 1 oktober 2019
8 Privat och gemensamt
8 Om planering av framtiden

10 Verksamhetsområden 1-5
11 6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter
18 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer
32 8 Språkvetenskap- Litteraturvetenskap. Skönlitteratur
34 9 Tidningar. Allmän geografi och lokalhistoria. Biografi. Allmän historia

39 **Kapitel 2: Vårbudgeten våren 2020 och artiklar med anknytning till den och dagsläget.**

40 Vårt reformarbete fortsätter vid sidan av krisåtgärderna
42 Vårbudgeten 2020 på fem minuter
50 Regeringens proposition 2019/20:100 2020 års ekonomiska vårproposition – Förslag till riktlinjer, Innehållsförteckning

63 Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering
53 Ewa Stenberg: Tre tvistefrågor inför den fortsatta kris bekämpningen
54 Nu förbereder sig regeringen för en djup ekonomisk kris
56 Carl Johan von Seth: Sverige har råd att oroa sig för annat än underskotten
58 Enkät: Partierna om Sveriges svåra ekonomiska läge
60 FHM är ”försiktigt positiv
61 Lövin vill se en grön omställning när samhället byggs upp igen
63 Föreslagna riksbankslagen försvårar snabb krishantering
65 Värsta krisen sedan depressionen – 30-talets misstag får inte upprepas
67 Satsning på äldreomsorg kunde ha stoppat smitta

70 Trumps besked får kritik från flera håll
71 Här får han stöd för kritiken mot Kina
72 Ledare: För Trump är alla skyldiga utom han själv

74 Så kommer kapitlet om viruskrisen att skrivas

77 **Kapitel 3: Samhällen, hushåll och skolans utbildning**

78 Samhällen
79 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
82 Utvecklingens krafter
83 Systemet för mänskliga verksamheter.

86 Hushåll
87 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna
91 Religion och levnadskunskap.

93 Konsumentverkets beräkningar 2020
97 Årskostnader år 2020, förvärvs- arbetande icke-pensionärer.
98 Årskostnader år 2020, pensionärer
99 Kostnader för barn 2020
100 Inkomstskatterna
102 Mer om skatter och bidrag.
105 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
107 Nyss har nämnts om kapital
108 Vad ingår i skattetabellerna?
110 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
124 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019
125 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019
126 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer
127 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader,

128 Skolorna. Förslag till förbättringar
131 Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet
149 Kursplaner
189 Läroplan, program och ämnen i gymnasieskolan

190 **Kapitel 4: DN-artiklar 5-16 april 2020 om utrikes förhållanden och 10-16 april om inrikes förhållanden**

191 Utrikes DN-artiklar 5 - 16 april 2020
192 Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen.
194 Dn artiklar 5 april 2020
154 6 april
286 7 april
318 8 april
347 9 april
376 10 april
436 11 april
515 12 april
588 13 april
640 14 april
692 15 april
738 16 april

759 Inrikes DN- artiklar 10-16 april 2020 sid 759
760 Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen
762 10 april
877 11 april
991 12 april
1106 13 april
1200 14 april
1307 15 april
1430 16 april
-1512

1513 Inte så säkert att vaccinet är lösningen på coronakrisen

Sven Wimnell 25 april 2020: Planering av världen och Sverige. Det behövs en bra förteckning över professorer. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 17-24 april 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzz.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.**

5 Utredningarna i projeket om Samhällsplaneringems problem - hur ska man kunna förbättra världen.
6 Privat och gemensamt
6 Om planering av framtiden
8 Coronaviruset påverkar på många sätt
9 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen
11 Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.
12 Politikområden för politiken 1 oktober 2019

14 I det följande några DN-artiklar den 19 - 24 april
15 19 april 2020:
46 20 april 2020:
81 21 april 2020
120 22 april 2020
130 23 april 2020
145 24 april 2020

157 Påminnelser om förslag i Sven Wimnell 17 april 2020: I avsnittet om Samhällen, hushåll och utbildning i skolorna.

161 **Kapitel 2: Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer**

Politiska aktörer av alla slag, den stora allmänheten och gymnasister både de som utbildar sig till yrken och de som vill in på universitet och högskolor har behov av att få veta vad professorer gör ifråga om utbildning och forskning.

Men det är nu svårt, nära omöjligt att få en översikt över vad professorerna gör. Det bör på internet göras en bra och lätt tillgänglig förteckning över dem med uppgifter om deras vetande och forskning.

162 För planeringen av världen och Sverige behövs kunskaper.
162 Innehåll i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

167 Avsnitt 105: Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha
167 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011
172 Naturvetenskap
178 Teknik
182 Medicin och hälsovetenskap
185 Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin
190 Samhällsvetenskap
192 Humaniora och konst
194 Forskningsråd o d
204 Universitetskanslerämbetet
204 Var finns universiteten och högskolorna?
207 Adresslista
212 Statistikdatabas: Högskolan i siffror
212 Utbildning på grundnivå och avancerad nivå
213 Utbildning på forskarnivå
214 Statistik
216 Fakta om högskolan
216 Forskning
218 UNIVERSITETSKANSLERSÄMBETETS ÅRSRAPPORT 2019

220 Regeringskansliet
221 Från Matilda Ernkrans hemsida 24 april 2020
Artikel från Statsrådsberedningen:Ny kunskap viktig för att lösa samhällsutmaningar

222 Uppdrag till forskningsfinansiärerna
Remissvar:
- Energimyndigheten (pdf 1 MB)
- Formas (pdf 3 MB)
- Forte (pdf 841 kB)
- Rymdstyrelsen (pdf 5 MB)
- Vetenskapsrådet (pdf 574 kB)
- Vinnova (pdf 1 MB)
- Forskningsfinansiärernas gemensamma rapport (pdf 433 kB)

227 Forskning och innovation för framtiden Gemensam analys som underlag till regeringens forskningspolitik från Energimyndigheten, Formas, Forte, Rymdstyrelsen, Vetenskapsrådet och Vinnova

229 **Kapitel 3: DN-artiklar 17 - 24 april 2020 om utrikes och inrikes förhållanden**

230 Utrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020
231 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
233 17 april 2020
268 18 april 2020
337 19 april 2020
391 20 april 2020
441 21 april 2020
488 22 april 2020
551 23 april 2020
581 24 april 2020

620 Inrikes DN-artiklar 17 - 24 april 2020
621 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.
623 17 april 2020
707 18 april 2020
881 19 april 2020
1003 20 april 2020
1014 21 april 2020
1028 22 april 2020
1109 23 april 2020
1162 24 april 2020

-1232

Sven Wimnell 6 maj 2020: Planering av världen och Sverige. Debatt om vårbudgeten. Budgetmotioner. Påminnelser. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 25 april - 4 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzza.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Framtidsplanering av världen och Sverige.**

5 Utredningarna i projeket om Samhällsplaneringems problem - hur ska man kunna förbättra världen.
6 Privat och gemensamt
6 Om planering av framtiden
8 Coronaviruset påverkar på många sätt
9 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen
40 Regeringen styr Sverige - och så gott det går även världen.
41 Politikområden för politiken 1 oktober 2019

43 Sverker Sörlin: Det är nu vi väljer hur Sverige ska se ut efter pandemin

47 **Kapitel 2: Riksdagsdebatt om vårbudgeten, partiernas budgetmotioner och påminnelser**

47 Debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande
77 Budgetmotion Vänsterpartiet.
120 Budgetmotion moderaterna
124 Budgetotion. Kristdemokraterna
127 Budgetmotion Sverigedemokraterna

128 Påminnelser om förslag om skolor, bostadsbidrag och förteckng över professorer.

Kapitel 3: De viktigaste tidningsartiklarna 25 april - 4 maj

139 Artikel från LO

142 25 april 2020
165 26 april 2020
184 27 april 2020
191 28 april 2020
211 29 april 2020
227 39 april 2020
240 1 maj 2020
255 2 maj 2020
268 3 maj 2020
298 4 maj 2020

327 **Kapitel 4 Utrikes DN- artiklar och mera inrikesartiklar 25 april - 4 maj 2020**

328 Utrikes DN- artiklar 25 april - 4 maj 2020

329 25 april 2020
355 26 april 2020
426 27 april 2020
483 28 april 2020
518 29 april 2020
555 30 april 2020
578 1 maj 2020
645 2 maj 2020
682 3 maj 2020
743 4 maj 2020

782 Mer inrikes DN-artiklar 25 april - 4 maj 2020
783 25 april 2020
869 26 april 2020
945 27 april 2020
993 28 april 2020
1046 29 april 2020
1122 30 april2020
1221 1 maj 2020
1319 2 maj 2020
1375 3 maj 2020
1426 4 maj 2020
-1459

Sven Wimnell 15 maj 2020:
Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Påminnelser om förslag**

6 Hushållsverksamheter.
6 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
9 Vad man har och vad man gör i bostäderna.

12 Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskun-skap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunska-pen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

16 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

17 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

17 Bostadtillägg för pensionärer.

40 Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer

46 Grundskolans och gymnasiets skolämne Religionskunskap bör ändras till Religion och levnadskunkap.

55 Förslag om att museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om klimatkrisen.

60 Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

93 Om kommuner och bostäder

96 Några artiklar 13-15 maj 2020

117 **Kapitel 2: Några av de viktigaste inrikes artiklarna 5 -12 maj 2020**

118 5 maj 2020
140 6 maj 2020
159 7 maj 2020
177 8 maj 2020
189 9 maj 2020
215 10 maj 2020
226 11 maj 2020
243 12 maj 2020

259 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 5-12 maj 2020**

260 Utrikes DN-artiklar 5-12 maj 2020
261 5 maj 2020
305 6 maj 2020
345 7 maj 2020
400 8 maj 2020
449 9 maj 2020
552 10 maj 2020
623 11 maj 2020
670 12 maj 2020

707 Inrikes DN-artiklar 5 -12 maj 2020
708 5 maj 2020
776 6 maj 2020
812 7 maj 2020
887 8 maj 2020
968 9 maj 2020
1038 10 maj 2020
1087 11 maj 2020
1123 12 maj 2020

Sven Wimnell 30 maj 2020: Regeringens klimatpolitik. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 13-22/23 maj 2020. Några inrikes artiklar 24-29 maj 2020

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzc.pdf

Innehåll

Sida

4 **Kapitel 1: Regeringens klimatpolitik**

5 I början av 2020 var klimatet Sveriges största problem. I mars blev corona-krisen ett stort problem som konkurrerade med klimatet.

6 Utsläppen minskar stort – men klimatet påverkas knappt
7 Förenta nationernas mål i Agenda 2030 visar hur mycket som behöver göras.
9 Klimatförändringen och miljöerna
10 Hav och marina resurser
11 Ekosystem och biologisk mångfald

12 Regeringens arbete med nya coronaviruset
12 Regeringens strategi för vaccin mot covid-19
14 Miljö och klimat Regeringen
16 Pressmeddelanden om regeringens miljö och klimat
17 Nordiska miljöministrar lägger fram kemikaliedeklaration
18 En samlad politik för klimatet
20 Konventionen om biologisk mångfald (CBD)

21 Det globala tillståndet för biologisk mångfald
23 Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald
24 Parisavtalet

25 Många statsråd och myndigheter med anknytning till klimat anger inte på sina hemsidor att klimat är aktuellt.

26 Det är huvudsakligen människornas verk-samheter som styr utvecklingen i världen.
28 Kunskaper om energi, klimat och växt- och djurliv
28 Avändning av energi, klimat och växt- och djurliv
29 Politikområden som inte nämns i det föregående om energi Sociala verksamheter och sociala miljöer.

31 Statsrådsberedningen har nya rapporter om Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxt-pakt som kan ses som del av en planering av Sveriges framtid
31 Statsrådsberedningen
32 Nya rapporter: Sveriges genomförande av Europa 2020-strategin och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt
33 Sveriges nationella reformprogram 2020
34 Innehållsförteckning
35 4.4 Forsknings- och utvecklingsmål
35 4.5 Klimat- och energimål
38 Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020.

40 Sveriges nationella reformprogram 2020
Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla . Inledning

44 2. Makroekonomisk situation och scenario
46 3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019
59 4.1 Sysselsättningsmålet Sveriges nationella mål
62 4.2 Utbildningsmålet Sveriges nationella mål
66 4.3 Målet för ökad social delaktighet Sveriges nationella mål
68 4.4 Forsknings- och utvecklingsmål Sveriges nationella mål
69 4.5 Klimat- och energimål Sveriges nationella mål

71 5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020
74 6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter
76 6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter
111 Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4

115 Klimatpolitiska rådets rapport 2020
116 Innehållsförteckning
116 Sammanfattning
121 Ladda ner rapporten
121 Regeringens klimatpolitik

122 **Kapitel 2: Några inrikes artiklar 24-29 maj 2020**

336 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 13- 22/23 maj 2020**

337 **Utrikes DN-artiklar 13-22 maj 2020**

746 **Inrikes DN-artiklar 13-23 maj 2020.**
- 1789

Sven Wimnell 5 juni 2020:
Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.
Utrikes och inrikes tidningsartiklar 23/24 maj - 3 juni 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzd.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Mediciner, tillbehör, test, vård och välfärd.**

4 Innehållet i Sven Wimnell 7 mars 2020: Samhällsplaneringens problem. Klimatpolitiken. Coronaviruset. Mänskliga verksamheter. Planeringar för Sverige och världen. Utrikes och inrikes artiklar 22 februari - 4 mars 2020 **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzr.pdf**

5 På första sidan stå det: Läkemedelstillverkning.

6 Så halkade Sverige efter i den globala jakten på läkemedel
14 Läkemedelsverket: ”Läget är ännu inte glasklart

15 Ledare: Krisen avslöjade hålen i Sveriges medicinskåp
16 I höst kan vi få se vilka som har lyckats

17 Trots EU-avtal – ännu inga leveranser till Sverige
20 Så har andra länder hanterat läkemedelsläget

21 Bristerna i äldreomsorgen kan sänka välfärdspolitiken

24 S vill att staten ska ha beredskapslager
25 Tegnell: Det finns saker vi hade kunnat göra bättre

28 **Kapitel 2: utrikes och inrikes tidningsartiklar 23/24 maj - 3 juni 2020.**

29 Utrikes DN-artiklar. 23 maj - 3 juni 2020

657 -1709 Inrikes DN-artiklar 24 maj - 3 juni 2020

Sven Wimnell 17 juni 2020:
Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Partiledardebatt. Utrikes och inrikes tidningsartiklar 4 - 13 juni 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzze.pdf

Innehåll:

4 **Kapitel 1: Bra klimatpolitik och för övrigt politik till bättre versioner än före viruset. Några artiklar 9-17 juni 2020**

5 Så ska svensk klimatpolitik ta ett steg framåt efter krisen

7 Klimatpolitiska rådet vill ha grön profil på statliga stöd

11 Stigande arbetslöshet – men data visar på svag ljusning i ekonomin

12 Djupfryst läge inför försvarsbeslutet

14 Signaler tyder på att svenskar undviker att söka vård

15 Finansministern ser ljusning i ekonomin

16 Dyster jobbprognos – Sverige i Europabotten

17 Låt staten ta över all omsorg av äldre från kommunerna

19 Många får sjukhusvård och viruset sprids fortfarande

20 Smittskyddslagen rår inte på den svenska krismodellen

21 Det krävdes en pandemi för att sätta äldreomsorgen på dagordningen

22 Sverige får inte hamna sist i kön till coronavaccinet

24 Den verkliga upplysningen gör livet lättare att leva för oss alla

28 Så kan rörelse påverka hur du mår psykiskt

31 Det kostar inga röster att ta bort kötiden till grundskolan

32 Resultaten och slutsatserna måste fram före valet

33 Tillsammans klarar Sverige och Tyskland utmaningarna

35 Nedstängning hade inte så stor effekt

36 Socialstyrelsen: ”Man ska få den vård som man behöver

38 Strid om höghastighetsbanan kan hota hela januariavtalet

40 2 000 personer kallas till antikroppstest

41 EU:s återhämtning gynnar Sverige, Finland och Danmark

44 Så prövades Sveriges krisberedskap av viruset

53 Ewa Stenberg: Efter krisen väntar smärtsam omprövning

55 Magdalena Andersson: Så ska regeringen satsa Sverige ur krisen

58 Hans Strandberg: Det blir en het höst för parterna på arbetsmarknaden

59 Vårdpersonal kräver ökade resurser

60 Susanna Gideonsson föreslås bli LO:s nästa ordförande: Vi måste göra en omstart, samla krafterna

67 Thorwaldsson flyttar ut med gott hopp om arbetsrätten

71 Vi vill satsa på Arlanda i omstarten av Stockholm

74 Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt

76 Det krävs ett vaccin för att vi ska komma ur krisen

79 Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige

81 Ewa Stenberg: Här är tre avtryck av viruset som kommer att bestå

83 **Kapitel 2: Partiledardebatt i riksdagen**

84 Risdagen partiledardebatt 19 juni 2020

139 De första 42 anförandena med fet text på kommentarer om välfärd. (23 sidor)

162 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 4-13 juni 2020**

163 Utrikes DN-artiklar 4 - 13 juni 2020

711 Inrikes DN- artiklar 4 - 13 juni 2020
-1596

Sven Wimnell 26 juni 2020:
Klimatet.Klimatkollegiet.Coronakommissionen.
Levnadskostnader och skattefördelningar. Viktiga artiklar 14-25 juni 2020.
Utrikes och inrikes artiklar 14-21 juni 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzf.pdf
Innehåll:

4 **Kapitel 1: Klimatet. Klimatkollegiet. Coronakommissionen**

5 Klimatförändringen och miljöerna
8 Greta Thunberg talar om ett misslyckande bortom all fantasi i årets första Sommar
9 Det här sa Greta Thunberg
10 Miljonpublik för Greta Thunbergs Sommar

11 Värmen visar – vi går mot en allt mörkrödare värld
12 Rekordtemperaturen i Sibirien kan leda till att mark kollapsar

14 Så ska svensk klimatpolitik ta ett steg framåt efter krisen
17 Klimatpolitiska rådet vill ha grön profil på statliga stöd

20 Vi räddar inte klimatet genom att dricka havremjölk
22 Sverige bör i möjligaste mån hjälpa utrikes stater och organisationer i deras klimatpolitik.
22 Ledare: Elektrifiera industrin – klimatet kan inte vänta
23 Januaripartierna överens om höghastighetstågens nästa steg

25 Coronakommission ska bli klar före nästa val

27 **Kapitel 2 :Levnadskostnaderna och skattefördelningen.**

28 Sänkt skatt på inkomst förbereds
29 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
32 Utvecklingens krafter
33 Systemet för mänskliga verksamheter.
36 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna
40 Religion och levnadskunskap.

42 Konsumentverkets beräkningar 2020
46 Årskostnader år 2020, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
47 Årskostnader år 2020, pensionärer
48 Kostnader för barn 2020

49 Inkomstskatterna
51 Mer om skatter och bidrag.
54 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
56 Nyss har nämnts om kapital

57 Vad ingår i skattetabellerna?
59 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
73 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019
74 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019
75 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer
76 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader,
77 Finanspolitiska rådets skattförslag.Finanspolitiska rådet behandlar inte levnadskostnadernas betydelse för skattefördelningen och rådets föeslag blir därför värdelösa.

79 **Kapitel 3: Viktiga inrikes artiklar 14 -25 juni 2020**

80 Vi vill satsa på Arlanda i omstarten av Stockholm
82 Socialstyrelsen får i uppdrag att stärka familjehemsvården
83 Om politikerna vågar kan de hjälpa oss att äta rätt
86 Det krävs ett vaccin för att vi ska komma ur krisen
89 Återstart av hela Europa krävs för återstart av Sverige

91 Mer vårdpersonal krävs för att ta hand om multisjuka äldre
92 Fel att bara testa personer som har covid-symtom
94 Trots den växande kritiken – S behåller väljargreppet
96 Ewa Stenberg: Här är tre avtryck av viruset som kommer att bestå

98 Var sjunde testad i Stockholm har utvecklat antikroppar
100 Maria Crofts: Det är hög tid att a-kassan moderniseras
101 25 000 ville testa sig för antikroppa
102 Ledare: Elektrifiering av hela landet kräver fungerande nät
103 Obduktioner ska hjälpa svenska forskare att lösa covidgåtan

106 Billigt läkemedel kan minska risken att dö i covid-19
108 Utrikesresor
111 Anhöriga ensamma kvar med oron när ambulansen har åkt
116 Därför är vår coronastrategi ett uttryck för den svenska hyperrationaliteten

122 Stockholmsutställningen representerade det nya som var funkisen.
123 Den som vill veta vad Boverket gör idag kan titta på Boverkets hemsida.
123 Regeringen splittrar stad och land med bredbandspolitiken

126 Vi bär varandra. Andas, gråter och skrattar tillsammans
130 Samhällsbärarna berättar
131 Vissa kan visa tecken på hjärnskada vid svår covid-19
132 Finansministern: Botten kan vara nådd
133 De stulna regalierna tillbaka i Strängnäs

134 Stor risk för skogsbränder i stora delar av Sverige
135 DN-läsarnas frågor om viruset – 13 läkare svarar
141 Sjukvården viktigast för väljarna
141 Skolan där en lärare dog. Jag säger inte längre att jag jobbar där, folk blir rädda.

148 Regeringen: Kommuner får inte neka sommarboende hemtjänst
150 Vaccinförsök går in i ny fas: ”Nu det spännande börjar
153 Innovationer ska ta Sverige ur krisen
155 Så kan krisen i Sveriges lärarutbildning lösas
157 SKR pressar vården att öka antalet covid-obduktioner

158 Överläkare: Vi har tvingats prioritera bort patienter
161 Svenska priser bland de högsta
162 Så mycket kostar det att fylla semestertanken
163 Den bästa inlärningen sker ändå i klassrum
166 Våren gav en kompetensutveckling i digitalisering vi aldrig tidigare sett

158 Tre gymnasieelever om hur distansstudierna fungerat
171 Dinosaurierna har tagit sig in på Tom Tits
172 Varför hindras medier att granska coronapandemin?
175 Fallande förtroende för både Tegnell och Löfven
176 Ewa Stenberg: Så varför försökte inte Jimmie Åkesson stoppa ”ättestupan

178 EU:s expert: Extremt viktigt med smittspårning nu
181 Arbetslösheten bland unga ökar snabbt
182 Polischefen om Rimfrost: Inte nöjd med resultatet
184 Dubbelt så många intensivvårdsplatser ska hållas öppna i sommar

185 Hur nära dödshjälp har coronavården av äldre varit?
188 Tegnell: Små lokalutbrott i virusets andra våg
189 Pandemin ger skjuts åt ny teknik på äldreboenden
191 Moderatledaren om fallet med Lilla hjärtat: Det behövs en helt ny lagstiftning i Sverige

190 Så kan Sverige få en stark och uthållig äldreomsorg
195 Nära två av tre vill se ett tak för flyktingmottagandet
199 Carl Johan von Seth: Nytt hopp i svensk ekonomi – men långt till återhämtning
200 Oklar framtid för permitterade: ”15 procent kan bli av med jobben”

202 Claes Borgström

Kapitel 4: utrikes och inrikes DN-artiklar 14-21 juni 2020

Sida

203 **Utrikes DN-artiklar 14-21 juni 2020**

596 **Inrikes DN-artiklar 14-21 juni 2020**

Sven Wimnell 12 juli 2020:
Utvecklingen i Sverige och världen.
Samhällsplaneringens problem. Ledare m m
i juli. Utrikes och inrikes artiklar 22-30 juni 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzg.pdf

Innehåll:

Sida

5 **Kapitel 1: Samhällsplaneringens problem**

Coronaviruset bildade en ny epok. Sammanställningen daterat 25 mars 2020, var till en början tänkt som en förutsättning för den fortsatta verksamheten som skulle handla om klimatet och välfärden. Det blev istället början på epoken med coronaviruset som skulle komma att dominera Sverige och världen fr o m mars 2020 och därefter långt in i framtiden.

Från 25 mars till 30 juni 2020 har dokumenten mest handlat om coronsjukan och dess följder. Nu ska på försök innehållet i sammanställningarna minskas, i synnerhet när det gäller inrikes artiklar. Man får se hur det går.

Sammanställningen nu innebär en repetition av samhälls-planeringens problem som en ny start för den gamla epoken med klimat och välfärd

9 Sven Wimnells hemsida på Internet:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

25 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

26 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

29 Utvecklingens krafter.

30 Systemet för mänskliga verksamheter.

33 Den fundamentala påverkanskedjan

35 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämp-lig uppställning på biblioteken.

55 Sveriges regeringar under 100 år

57 Makthavare i världen efter andra världskriget.

59 Världskarta

60 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3:
Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

65 Innehållet i:Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

80 Innehållet i :Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.

84 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

90 Konsumentverkets beräkningar 2020

91 Kostnader. Förvärvsarbetande i åldrar 18-65 år. 2020

93 Bostadskostnader

93 Konsumentverket 2020: Exempel: Vad det kan kosta för en 20-åring med egen inkomst att bo hos föräldrar eller ha eget boende .

94 Månadskostnader år 2020, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

94 Årskostnader år 2020, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

95 Pensionärer 2020.

95 Årskostnader år 2020, pensionärer.

96 Kostnader för barn 2020

97 Inkomstskatterna

99 Mer om skatter och bidrag

102 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

104 Nyss har nämnts om kapital:

105 Vad ingår i skattetabellerna?

105 Ensamstående förvärvarbetande är missgynnade i förhållande till makar/sambor.

106 Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

107 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

115 Om värnskatten

117 Sammanräknad förvärvsinkomst efter deciler. Kvinnor och män 20-64 år. Kr/år

118 Innehåll i: Sven Wimnell 22 april 2019: Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

121 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

122 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

123 Socialförsäkringsbalken

123 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.

Verkan av kapital

124 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader,

125 Finanspolitiska rådets skatteförslag

127 Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminnelser om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

Innehållet i : Sven Wimnell 15 maj 2020:
Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020
36-39zzzzzzb.pdf

129 **Kapitel 2: DNs huvudledare och DNs debattartiklar**

178 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 22-30 juni 2020**

179 **Utrikes DN-artiklar 22 -30 juni 2020 sid 179-606**

607 **Inrikes DN-artiklar 22-30 juni 2020 sid 607-1296**

Sven Wimnell 22 juli 2020:
Brysselavtalet, Sverige från franska revolutionen 1789. Skattereformer, levnadskostnader, bostadsbidrag som kompensation för för höga inkomstskatter. Utrikes och inrikes DN-artiklar 1-17 juli 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzh.pdf

Innehåll:

5 **Kapitel 1: Brysselavtalet och Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet, skattereformer, levnadskostnader, underskott och överskott i hushållsbudgetarna, bostadsbidrag som kompensation för för höga inkomstskatter. Och det partierna glömt.**

6 Brysselavtalet är början på en ny historia

8 Ledare: EU:s principer fick vika för coronamiljarderna

10 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

13 Sveriges regeringar under 100 år

15 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för allrtför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.

16 1970 års skattereform

17 1990 års skatterefom

17 Levnadskostnader

21 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

23 Nyss har nämnts om kapital

23 Levnadskostnader 2020

30 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

40 Innehåll i: Sven Wimnell 22 april 2019:
Bostadsbidrag för barnfamiljer och nya för barnlösa. Bostadstillägg för pensionärer. Utredningar om verksamheter som styr världen. Vårbudgeten 2019.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

44 Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

44 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

46 Socialförsäkringsbalken

46 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital

47 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.

47 Skatteverket.se

48 Finanspolitiska rådets skatteförslag

50 Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminneler om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

51 Kapitel 2: DNs huvudledare och DNs debattartiklar 1-17 juli 2020

116 Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 1-17 juli 2020

117 Utrikes DN-artiklar 1-17 juli 2020

964 Inrikes DN-artiklar 1-17 juli 2020. Börjar på sidan 964

-1940

Till Statsministern,
Socialministern,
Socialförsäkringsministern,
Vice statsministern
Bostadsministern
och Jonas Sjöstedt och Ulla Andersson i Vänsterpartiet.

Breven har beteckningen
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzi.pdf

Hälsningar 1 augusti 2020

Sven Wimnell

Innehåll

5 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet
8 Sveriges regeringar under 100 år
10 Efter sekler av acceleration - nu måste människan sakta ner

13 Välfärd i hushållsverksamheterna

13 Barnfamiljer med bostadsbidrag.
14 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar
15 Socialförsäkringsbalken
15 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer.
Verkan av kapital
16 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnads-kostnader

16 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.

22 Konsumentverkets beräkningar 2020

30 Befolkningsstorlek per kommun, 2015

30 SCB-statistikhttp://www.scb.se/hitta-statistik/

31 Lägenhetstyper http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf

31 Det är kommunerna som ger ut ekonomiskt bistånd och försörjningsstöd

32 Sveriges kommuner och regioner

40 Fastighetsägare kan höja hyror mer än nödvändigt genom onödiga ombyggnader.
46 Expert kritiserar modellen som ger högre hyror

49 Vad säger folhälsomyndigheten, FHM. om levnadsförhållandena?
50 Några sidor från Folkhälsomyndigheten

70 Vad gör Socialstyrelsen ?
71
75 Några sidor från socialstyrelsen

101 Per Bolund Bostadsminister
105 . (29 juli 2020)

113 Avslutning
114 Avslutning om hushållsverksamheterna
114 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
115 Politikområden för politiken

117 Här en repetition av sidorna tidigare i början.
117 641- 642 Det börjar med maten.
117 643. När det gäller bostaden har boverket krav om hur de bör vara.
118 644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.
118 645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.
118 646 Utveckling av de inre verkligheterna
121 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
121 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
121 649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

122 Socialdepartementet 30 juli 2020
Departementet bör lägga upp en organisation som handlar om välfärd i hushållsverksamheter.

124 Den föreslagna organisationen om välfärd i hushållsverksamheter

127 Det som nu nämnts om områdena 640-649 är i stort sett det som bör ingå i socialdepartementets organisation om välfärd i hushållens verksamheter.

128 Webbkarta för Sveriges kommuner och regioner.
-217

218 Extra tillägg från
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzh.pdf

219 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.
220 1970 års skattereform
221 1990 års skatterefom
221 Levnadskostnader
225 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
227 Nyss har nämnts om kapital
227 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna
- 237

Sven Wimnell 7 augusti 2020:
DN huvudledare och DNs debattartlklar samt utrikes och inrikes artiklar 18 juli - 6 augusti 2020.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzj.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Information.**
Om brev till statsministern och några till o välfärd i huhållen, förbättringar för låginomster oc förbätringar för regeringeni nästa val.

10 **Kapitel 2: DNs huvudledare och DNs debattartiklar 18 juli - 6 augusti 2020**

242 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN - artiklar 18 juli - 6/7 augusti 2020**

1026 **Inrikes artiklar börjar på sidan 1026**
-1915

Sven Wimnell 20 augusti 2020:
Något om Sverige och svenskarna. Socialministern, Socialförsäkringsministern och Bostadsministern. Länsstyrelser, SCB, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Boverket, Sveriges kommuner och regioner och Jämlikhetskommissionen
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzk.pdf

Innehåll:

4 **Kapitel 1:Något om Sverige och svenskarna**
5 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet
8 Sveriges regeringar under 100 år
10 Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

13 1970 års skattereform
14 1990 års skatterefom
14 Levnadskostnader
18 Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.
20 Nyss har nämnts om kapital
20 Underskott och överskott i hushållsbudgetarna

31 Välfärd i hushållsverksamheterna
31 Kompensation vid de lägsta inkomsterna för alltför höga inkomstskatter till följd av låga grundavdrag.
32 Barnfamiljer med bostadsbidrag

33 Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar
34 Socialförsäkringsbalken
34 Bostadtillägg och garantipension för pensionärer. Verkan av kapital
35 Varken regeringen, myndigheterna eller de politiska partierna har några offentliga redovisningar om pensionärernas levnadskostnader, i förhållande till inkomster, skatter och bidrag som gör att det går att bedöma skäligheten i de regler som gäller.
35 Till skatteverkets grundavdragstabell
35 Bostadstillägg för pensionärer.

36 Hushållsverksamheter. Vad man har och vad man gör i bostäderna.
36 641/642 Det börjar med maten.
37 643. När det gäller bostaden har boverket krav .
37 644. Till bostaden hör teknisk utrustning för vatten och avlopp , energi m m.
37 645 Hushållen har mycket utrustning av olika slag.
38 646 Utveckling av de inre verkligheterna
40 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter, Kapital.
40 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter od
40 649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

41 Konsumentverkets beräkningar 2020
46 Årskostnader år 2020, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
47 Årskostnader år 2020, pensionärer.
47 Kostnader för barn 2020
49 Riksnormen

50 Befolkningsstorlek per kommun, 2015
50 Klicka **http://wimnell.com/omr36-39zzzzze.pdf**
sida
197 Var finns rum för våra barn? – om trångboddheten i Sverige
197 Antal hushåll efter hushållstyp
202 De föreslagna nya lägenhetstyperna och trångboddhet mm

51 Politikområden för politiken Lista över regeringen.

53 **Kapitel 2: Till Lena Hallengren om hushåll**

Det kan vara lämpligt att socialminister Lena Hallengren blir ledare för regeringens välfärdspolitik, välfärden i hushållen. I innehållet i det följande ligger tomvikten vid välfärden i hushållen.

På slutet finns liberalernas förslag till nåsta statsbudget

54 Den föreslagna organisationen om välfärd i hushållsverksamheter

55 Det som nu nämnts om områdena 640-649 är i stort sett det som bör ingå i socialdepartementets organisation om välfärd i hushållens verksamheter.

56 Socialministern, Socialförsäkringsministern, Bostadsministern och Länsstyrelserna

78 Statistiska centralbyron,

99 Folkhälsomyndigheten,

126 www.socialstyrelsen.se

222 boverket.se

246 Sveriges kommuner och regioner

259 Jämlikhetskommissionen

DN-artiklar:

297 Sänkta arbetsgivaravgifter för unga budgetkrav från L
299 De sjuka ska isoleras – inte våra äldre. Moderaterna
301 Centern kräver statligt stöd till nöjesparker
303 Ska inte vara möjligt att köpa sig före i vårdkön. Socialministern.
304 Ledare: Våga vara tråkiga i budgetförhandlingarna
306 Shekarabi öppnar för att behålla karensersättning
308 Boendechef vädjar till regeringen: ”Häv besöksförbudet hos äldre!
309 Finansministern: Jobbsatsningar ska lyfta ekonomin
311 Regionen rustar för rusning efter vaccin

312 Påminnelser från sidorna 31-35

Sven Wimnell 28 augusti 2020: Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti. och utrikes och inrikes DN-artiklar 7 - 21/22 + 27 augusti 2020. Och kopia av brev om religionsämnet.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzl.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1:Kopia av brev: Till statsministern, utbildningsministern, socialministern och inrikesministern om att religionsämnet i grundskolan och på gymnasiet bör ändras till "Religion och levnadskunskap"**

13 **Kapitel 2: Några debattartiklar i DN 7 - 27 augusti 2020**

54 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 7 - 21/22 + 27 augusti 2020**

Sven Wimnell 4 september 2020 :
Påminnelse om skattsystem och låga inkomster. DNs debattartiklar 23 augusti - 4 september 2020 och utrikes och inrikes artiklar 23 augusti - 3 september.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzm.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Påminnelse från sidorna 13- 49 i Sven Wimnell 20 augusti 2020:**

3 Först kommer avsnitt om inkomstskattesystemet
22 Sedan : Behov av förbättringar för låga inkomster och pensionärer
28 Hushåll och levnadskostnader

30 Kapitel 2: DNs debattartiklar 23 augusti - 4 september 2020

Kapitel 3: utrikes och inrikes DN-artiklar 22/23 augusti - 3 september 2020

63 **Utrikes artiklar**

651 Inrikes artiklar

Sven Wimnell 6 september 2020:
Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020 och om samhällaplaneringens problem
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzn.pdf

Innehåll :

Sida

5 **Kapitel 1: Några debattartiklar i DN 22 februari - 6 september 2020**

Redaktör för DNs debattartiklar var 22 februari och är 6 september Nils Öhman.

6 Februari

26 Mars

81 April

152 Maj

227 Juni

295 Juli

369 Augusti

442 September

456 **Kapitel 2: Om samhällsplaneringens problem**

457 Politikområden för politiken . Regeringen 1 oktober 2019

459 I det följande finns kopior av sidor i
Sven Wimnell 12 juli 2020: Utvecklingen i Sverige och världen. Samhällsplaneringens problem.....
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzg.pdf

461 Sven Wimnells hemsida på Internet:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen ?

477 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

478 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

481 Utvecklingens krafter.

482 Systemet för mänskliga verksamheter.

485 Den fundamentala påverkanskedjan

487 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämp-lig uppställning på biblioteken.

507 Sveriges regeringar under 100 år

5011 Makthavare i världen efter andra världskriget.

511 Världskarta

512 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. http://wimnell.com/omr40zl.pdf.

517 Innehållet i:Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

532 Innehållet i :Sven Wimnell 25 mars 2020: Samhällslaneringens problem. Världen från Big Bang till mars 2020. Planering av framtiden för världen och Sverige. Tidningsartiklar 15-20 mars, mycket om coronaviruset och dess följder.

535 **Kapitel 3: Påminnelser.**

536 Regeringen, politiska partier och politiska organisationer o d klarar för det mesta att hitta politiska problem och förslag, men en del saker känner de inte till eller bryr sig om.

Inom projeket om samhällsplaneringens problem har hittats saker som andra försummat. Påminneler om sådant har gjorts i dokumentet 15 maj 2020 som regeringen fått men inte tycks ha uppfattat.

Ministrarna bör sätta sig in i problemen och åtgärda. Ladda hem dokumentet och begrunda påminnelserna i kapitel 1.

536 Innehållet i : Sven Wimnell 15 maj 2020:
Påminnelser och utrikes och inrikes tidningsartilar 5-12 maj 2020
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

Kapitel 1: Påminnelser om förslag
Hushållsverksamheter.
Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.
Vad man har och vad man gör i bostäderna.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskun-skap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunska-pen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Bostadsbidrag för barnlösa i åldrar över 29 år upp till pensionsåldrar. Förslag för 2019

Barnfamiljer med bostadsbidrag. Förslag för 2019

Bostadtillägg för pensionärer.

Det behövs bra förteckningar över professorer/professurer Grundskolans och gymnasiets skolämne Religionskunskap bör ändras till Religion och levnadskunkap.

Förslag om att museer. myndigheter, skolor m m ska ha tydlig information om klimatkrisen.

Sveriges regering bör ha en planering för världens framtid och en planering för Sveriges framtid.

Om kommuner och bostäder

Några artiklar 13-15 maj 2020

537 **Sidorna 60 - 93 Om planering av framtiden.**
i http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzb.pdf

538 Verksamhetsområden 1-5

540 SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

546 SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

560 SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

562 SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

568 **Tillägg från DN 7 september 2020**

Tillägg 17 september 2020: Sverigedemokrater och Kristdemokrater vill att Trump ska vinna i presidentvalet i USA den 3 november 2020

Därför hoppas SD:s chefsideolog på Trump i valet

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En valseger för Demokraterna är en fara för den västerländska civilisationen, anser SD:s chefsideolog Mattias Karlsson.

– Den demokratiska sidan har både i ord och handling attackerat det västerländska arvet, säger han.

Under höstens första partiledardebatt i riksdagen förklarade SD-ledaren Jimmie Åkesson att han vill se en republikansk president – med andra ord den nuvarande presidenten Donald Trump – vid makten efter USA-valet den 3 november.

Nu utvecklar Mattias Karlsson varför partiet föredrar Republikanerna framför Demokraterna.

– Jag tycker det är naturligt för mig som konservativ att vilja att den amerikanska konservativa kandidaten ska vinna valet, säger han.

Donald Trump har enligt Mattias Karlsson en större möjlighet att få fart på den amerikanska ekonomin

efter pandemin. Det är också Trump och inte Demokraternas kandidat Joe Biden som kan stå emot Kina och landets planer på att bli en global stormakt. Men framför allt vill SD:s tidigare gruppledare undvika Demokraterna vid makten.

– Det är viktigt att trycka på republikanska kärnämnen. Patriotism och lag och ordning är betydligt mer tilltalande för mig än den vänsterradikala identitetspolitik som Demokraterna har anammat.

Du har målat upp valet i USA som en kamp mellan Demokraternas globalism och Republikanernas patriotism och försvar av den västerländska civilisationen. Hotas den västerländska civilisationen om det inte sitter en republikansk president vid makten?

– Den försvagas. Vi kan se att den demokratiska sidan både i ord och handling attackerat det västerländska arvet och allt som har med amerikansk historia att göra. De nedmonterar och smutskastar. Den senaste månaden har det gått så långt att man river de fysiska lämningarna och bevisen för den amerikanska

historien. Det är väldigt, väldigt allvarligt, säger Mattias Karlsson och syftar bland annat på debatten i USA om huruvida statyer av historiska slavägare ska stå kvar eller inte.
Hur ser du på att Trump enligt Washington Posts beräkningar levererat över 20 000 lögner eller felaktiga påståenden under sin tid som president?
– Till att börja med är den amerikanska debatten väldigt partisk. Det gäller båda sidor, så jag tror inte man ska ta Washington Posts sammanställning som en absolut sanning. Men vissa delar av hur Donald Trump har fört sig och uttalat sig är ett problem för den republikanska rörelsen, säger han.
Samtidigt vill han också nyansera bilden av den sittande presidenten.
– Tittar man på resultaten är han en framgångsrik president, säger han och nämner bland annat att Trump ligger bakom ett fredssamtal mellan Israel och Förenade Arabemiraten, USA:s starka ekonomi före pandemin och att han säkrat USA:s gränser.
Är Donald Trump en förebild för det konservativa Sverige?

– Nej, jag tror man ska akta sig för att kopiera ett annat lands system och ledarskap. Däremot finns det saker att lära sig. Det har länge funnits en konservativ närvaro i civilsamhället med medieprojekt, tankesmedjor och kulturorganisationer.

Sedan ett år tillbaka arbetar Mattias Karlsson med att åstadkomma något liknande i Sverige. Hösten 2019 lämnade han posten som gruppledare för Sverigedemokraterna och ett halvår senare presenterade han sitt nya projekt: en konservativ tankesmedja med namnet Oikos (ungefär ”hem” på grekiska).

Förutom ett par debattinlägg har tankesmedjan knappt varit synlig. Men det kommer att förändras snart, menar Mattias Karlsson.

– Vi kommer att synas och höras mer framöver. Vi har lanserat vår hemsida och vi vill bli stora på sociala medier.

Vad saknar du i dagens Sverige?

– Framför allt kunskap, respekt och kärlek. Vi har en nationell identitet som har försvagats väldigt mycket det senaste halva århundradet.

På vilket sätt då?

– Att man i allt högre grad ifrågasätter, skrattar åt och förlöjligar eller direkt attackerar olika delar av vår historia och vårt kulturarv.
– En annan viktig sak för att kunna återskapa en hemkänsla är trygghetsfrågan. Det är väldigt svårt att känna sig hemma om man inte är trygg. Därför är kriminalpolitiken och den skenande brottsligheten en fråga för oss på Oikos.
Under hösten hoppas Mattias Karlsson på att kunna genomföra en konferens där han vill samla intellektuella unga med konservativa idéer. Han är tydlig med målet: ett mer konservativt Sverige – från parlamentet till civilsamhället.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

Fakta. Oikos

De ingår i den konservativ tanke-smedja Oikos:
Mattias Karlsson
Riksdagsledamot (SD), tidigare gruppledare.
Dan Korn
Författare, folklivsskildrare och rabbin.
Asle Toje
Doktor i statsvetenskap, forskare och skribent.
Arvid Hallén
Skribent, före detta ordförande i studentföreningen Heimdal.
Naweed Khan
Tidigare vd i New Direction och politisk rådgivare åt Storbritanniens före detta premiärminister David Cameron.
Malcom Kyeyune
Skribent och samhällsdebattör.
Tidigare distriktsordförande för Ung vänster i Uppsala län.

Fakta. Opinionsläget i USA

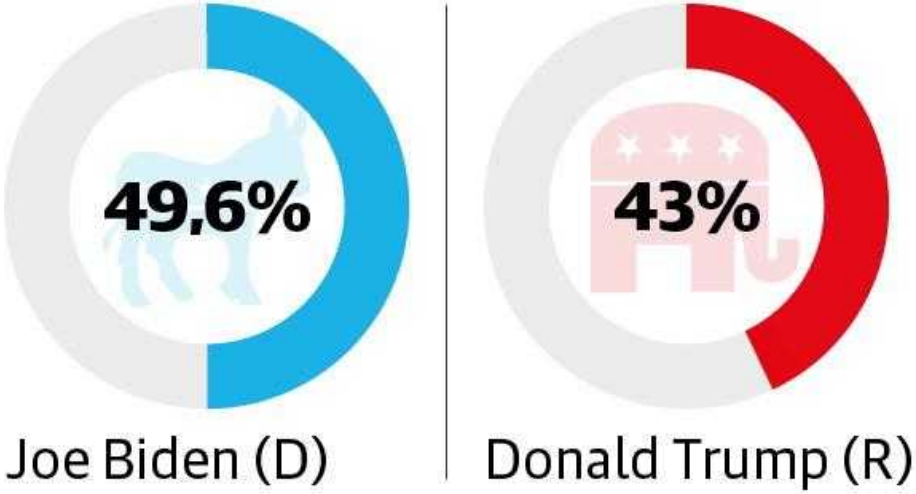

Siffrorna visar opinionsläget nationellt den 16 september inför det amerikanska presidentvalet, och är en sammanvägning av flera olika opinionsundersökningar.
Källa: realclearpolitics.com

Biden favorit bland partierna i riksdagen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Kristdemokraterna är splittrade inför det amerikanska presidentvalet i höst. Riksdagsledamoten Hans Eklind (KD) hör till dem som föredrar Donald Trump före Joe Biden. Han är orolig över Demokraternas utveckling som han tycker skapar motsättningar i USA.

– Jag säger ”All lives matter”. För mig är alla liv lika viktiga, säger Hans Eklind.

DN har ställt frågan till riksdagens samtliga ledamöter om deras förhoppningar inför valet i USA. En mindre andel har svarat, men det framgår ändå att två partier har ledamöter som hoppas på en ny seger för Donald Trump.

Stödet är stort hos SD där bland annat Mattias Karlsson i en intervju med DN varnar för konsekvenserna vid en demokratisk seger.

Även i KD finns ett visst stöd för den sittande presidenten, bland andra vill Hans Eklind att Trump ska vinna valet.

Varför hoppas du på Trump?

– Demokraterna har gått ”all in” på identitetspolitik och för en argumentation som skapar etniska motsättningar. Det kan bli en katastrof om det inte får ett slut, säger Hans Eklind.

Han är kritisk till Donald Trumps ekonomiska politik och anser att den sittande presidenten inte är en optimal kandidat. Men det finns andra viktiga

frågor som gör att stödet går till Trump.
– Demokraterna har en hållning i abortfrågan som jag absolut inte håller med om. Dessutom är Trump framgångsrik i Mellanöstern. Han infriade löftet – som de tidigare presidenterna inte lyckades med – att flytta den amerikanska ambassaden i Israel från Tel Aviv till Jerusalem. Och så avtalet mellan Israel, Förenade Arabemiraten (UAE) och Bahrain.
Hur påverkar USA-valet Sverige?
– Vi har en sällsynt förmåga att importera saker som händer i USA. Tar du den fruktansvärda händelsen i Minneapolis när han (George Floyd, reds anm) inte får någon luft. Givet att alla ska ta avstånd, men att man också i Sverige får höra att polisen ska ”nedmonteras”... Vi har en fantastisk polis i Sverige.
– Till exempel ”Black lives matter” – jag säger ”All lives matter”. För mig är alla liv lika viktiga, säger Hans Eklind.
Riksdagsledamoten och partikamraten Gudrun Brunegård

(KD) har dock en annorlunda syn på det kommande valet.

– Jag tror det är olyckligt om världens största nation skulle fortsätta att ledas av en person som har satt i system att förödmjuka motståndare och medarbetare. Han har ett för lynnigt och oförutsägbart beteende för vad som krävs på den posten, säger hon.

Är det mest för att Donald Trump inte tilltalar dig som du föredrar Joe Biden?

– Jag uppfattar Joe Biden som raka motsatsen. Han är lågmäld och använder sin livserfarenhet på ett mer konstruktivt sätt än Donald Trump.

Men Gudrun Brunegård menar att det är naturligt med olika förhoppningar inom KD inför valet.

– Den kristdemokratiska ideologin sträcker sig från vänster till höger. Från att hjälpa de svaga och ge bistånd – till den mer ekonomiska högerpolitiken.

Vad innebär presidentvalet för Sverige?

– Det behövs någon som ser värdet av frihandel med andra länder – och inte driver protektionistisk handelspolitik. USA påverkar allmänt hela

samhällsbilden i Sverige och det är otroligt viktigt att man får hejd på det polariserande klimatet som pågår där, säger Gudrun Brunegård.
Bland tillfrågade ledamöter från S, MP, C, L och M återfinns inget stöd för Donald Trump och det är tydligt att Joe Biden är kandidaten flest av dessa ledamöter hoppas på. Från Vänsterpartiet är stödet ljummet, men många uppger att Biden är den bästa av ”två dåliga alternativ”.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Tisdag den 3 november ska det amerikanska folket rösta om vem som ska bli president. "

Ewa Stenberg: En svensk statsminister har inte råd att dissa Trump

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Analys.

Det amerikanska presidentvalet är ett ideologiskt ödesval också för Sverige. Trots det har den som vill vara svensk statsminister inte råd att helt döma ut vare sig Trump eller Biden. Svensk säkerhet är alltför beroende av USA för att göra det.

En demokratisk valseger är en fara för den västerländska civilisationen, anser Sverigedemokraternas chefsideolog Mattias Karlsson i en DN-intervju.

Sveriges förre statsminister Fredrik Reinfeldt (M) delar hans syn på att det stundar ett ödesval i USA i november. Men sedan går åsikterna helt isär.

Reinfeldt varnar för ett omval av Donald Trump. Det är inte bara frihandeln som står på spel, utan hela demokratin, sade Reinfeldt nyligen i en annan DN-intervju.

Här går uppenbarligen en viktig vattendelare, mellan Reinfeldt och Karlsson.
Mycket har hänt i Moderaterna sedan Fredrik Reinfeldts tid. Partiet har börjat samarbeta med det parti man tidigare tog så starkt avstånd ifrån. Men i synen på Donald Trump delar den nuvarande M-ledaren Ulf Kristersson i grunden Reinfeldts syn. Stora värden står på spel för Sverige och det är Trump som hotar dem. M-ledaren sade i en Aktuellt-intervju den 31 augusti att väldigt mycket av den politik som president Trump står för är djupt skadlig för USA och för resten av världen.
Likt de flesta riksdagsledamöter som DN pratat med hoppas Kristersson att demokraten Joe Biden väljs i november.
Ulf Kristersson kan ha bränt en bro till USA där i tv-studion, om rapporten nått Vita huset. Blir Kristersson statsminister efter nästa val riskerar han en sämre relation med Trump om det inte blir något maktskifte i Vita huset 2021.
Statsminister Stefan Löfven (S) var i Vita huset 2018. Han hörs sällan

kritisera Donald Trump. Han kritiserade däremot EU:s tidigare ordförande Donald Tusk offentligt för att Tusk gått till hård attack mot Trump på Twitter. Det skedde efter beskedet att USA lämnar kärnavtalet med Iran. ”Jag begriper det inte, det är väl bättre att vi pratar med varandra”, sade Stefan Löfven då. Donald Trump har fattat en rad beslut och fällt många kommentarer som går emot den världsordning Sverige vill se. USA har till exempel lämnat FN:s klimatavtal, nedrustningsavtal och motarbetat fri handel. Samtidigt är Trump överbefälhavare i det land som är enskilt viktigast för svensk militär säkerhet. Och det är ett samarbete som har fördjupats på senare år.

År 2016 besökte Barack Obamas vicepresident Joe Biden Sverige och sade något som var så nära en offentlig försvarsgaranti som ett militärt alliansfritt land kan komma: ”Låt det inte råda några missförstånd hos herr Putin, eller någon annan, om att detta är okränkbart territorium. Punkt!”

Sedan dess har Trumpadministrationen upprepat löftet. Om Sverige skulle angripas kommer USA att hjälpa till. Sveriges säkerhet är ”av direkt intresse för USA”, förklarade den biträdande statssekreteraren vid USA:s utrikesdepartement Michael Murphy för DN för ett år sedan.
Det militära samarbetet mellan Sverige och USA har utökats och fördjupats under Trumps tid. Också på andra områden finns starka band mellan Sverige och USA som överlevt maktskiftet.

Donald Trump liknar ingen annan amerikansk president med sitt vårdslösa förhållande till sanningen och sin motvilja mot internationella regelverk. Svenska politiker kan naturligtvis inte tiga om vilken väg han väljer. Men internationellt samarbete mellan länder tecknas inte med politiska partier. De är tänkta att överleva val, kanske till och med när insatserna är så höga som i det amerikanska.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Ledare: Öppenhet är vårt bästa skydd mot nya kriser

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En av de största farhågorna under pandemins början var att det skulle uppstå ödesdigra sprickor i de internationella leveranskedjorna. Bristen på munskydd och visir var akut, och svenskar bunkrade toalettpapper. Därför blev också tal om nationell produktion och självförsörjning populärt. Covid-19 sades innebära slutet på globaliseringen, detta med hänsyn till säkerhet och behovet av pålitliga leveranser.

Ett halvår senare går det att konstatera att det snarare är globaliseringen som har räddat oss. Det fanns en period då efterfrågan växte explosionsartat, och utbudet ännu inte hade anpassats. Men detta justerades.

EU-områdets import av medicinsk skyddsutrustning ökade med 181 procent under januari till maj 2020 jämfört med samma period 2019. Vad

skulle sjukvården ha gjort utan den möjligheten? I så fall hade en nästan tredubblad import av medicinsk skyddsutrustning varit omöjlig.
Frankrike och Tyskland konfiskerade till en början andra länders sjukvårdsutrustning, vilket uppmärksammades stort. Mindre uppmärksammat är att dessa åtgärder hävdes snabbt, och att det som tillgodosett behoven varken var konfiskation eller omställd nationell produktion, utan import.
Den typiska responsen har nämligen varit att skala upp produktionen för maximal export. Sydkorea var exempelvis före covid-19 inte någon tillverkare av testutrustning. Tack vare sin tidiga och framgångsrika teststrategi kunde de både hålla smittan begränsad inom landet och bli storexportör av tester.
EU har – med några pinsamma undantag – också gjort motsatsen till att hamstra. Läkemedelsexporten ökade med 15 procent under årets första månader jämfört med 2019. Även här har vi dock haft nytta av andra länders produktion och sett en ökad import med 6,5 procent.

Faktum är att även om handel liksom annan ekonomisk aktivitet minskat i volym under covid-19, så har produktionen av det viktigaste – som läkemedel, medicinsk utrustning och mat – snarare ökat. Det har varit en trygghet under krisen att ha tillgång till många olika leverantörer världen över, liksom att länder varit i olika faser så att några kunnat producera och sälja då andra stängt ner.
Detta framgår av Kommerskollegiums rapport ”Improving economic resilience through trade – should we rely on our own supply?”. Det är ett gediget underlag inför EU:s stundande val av handelsstrategi, ett val som högljudda röster menar borde gå mot ökad självförsörjning genom tullar mot utländska varor och inhemska stöd. Erfarenheten under krisen ger tydliga belägg för att snarare välja ökad öppenhet mot omvärlden. Både produktionen och försörjningskedjorna för mat och medicinska behov har fungerat väl. Bristerna som uppstod initialt berodde inte på att produktionen eller distributionen slutade att fungera,

utan på att efterfrågan ökade snabbt och på ett oväntat sätt. Att efterfrågan ökade så brant på kort tid berodde till viss del också på dålig lagerhållning, där exempelvis Sveriges bristande beredskapslager avslöjades.
Årets erfarenhet är heller inget undantag. Rapporten går igenom andra slags kriser på senare år – naturkatastrofer, finanskris och tidigare smittor – och finner att både förmågan att återuppta produktionen och att ha tillgång till det viktigaste under krisen ofta är som bäst med specialiserad produktion och handelsutbyte.

En viss förmåga till självförsörjning är nödvändig för internationella kriser då handeln av olika skäl inte fungerar. Men ofta är ”kan själv” en återvändsgränd, både ekonomiskt och sett till kapacitet i krissituationer. Lagerhållning av strategiskt viktig utrustning är en nödvändighet. Den generella tryggheten ligger dock i en förmåga att producera för snabbt skiftande behov, och den är alltid större i världen än för ett enskilt land eller en enskild region.
DN 17/9 2020